ביצה לא תאכל. כו ביום. בגמרא מפרש טעמא: **שאור בכזיב.** משום דהני מלא מילי הוו מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל גבי יו"ט תנא להו גבי הדדי. ובגמרא[מ] מפרש טעמייהו: **בכזוחבא.** כדמפרש טעמא בגמ'[מ] כשיש לו דקר נעוץ מבעוד יום: **שאפר כירה מוכן הוא.** בגמרא[נ] בעי מאי קאמר: **גמ' העומדת לאכילה.** שאינה מוקצת: **אוכלא דאפרת.** אוכל שנפרד. ותבירו[ס] במנחות מבורי אוכלין כמאן דמפרתי דמו וכן בשחיטת חולין (דף עג.): **לית להו מוקצה.** דדלמא כר' שמעון סבירא להו דאמר בפרק [כירה] (שבת דף מד.) מותר השמן שבנר ושבקערה אסור[ע] (דברי רבי יהודה) ור"ש מתיר: **קא סלקא דעתין.** להכי פרכינן מאי טעמייהו דבית שמאי דקא סלקא דעתין דאפי' לר' שמעון דשרי במוקצה בגולד אסיר דאילו במוקצה סבירא ליה לא מקלי אינש מדעתיה מידי דחזי ליה אבל גולד לא הוה ידע דהוי דעתיה עליה: **ומי אמר רב נחמן הכי.** דבית הלל כר' יהודה: **מגביהין.** בשבת מעל השלחן עצמות שאינן ראוין לאכילה וקליפי אגוזים ולא מישתיין למוקצה: **וכים הלל אומרים.** אין מטלטלין אותן בידים שמוקצה הן: **אלא מסלק הטבלא.** שם תורת כלי עליה ומנערה: **ואמר רב נחמן אנו אין לנו.** בשיטת משנה זו לפי שמוחלפת שיטתה אלא כך שמעתי מרבותיו דבית שמאי כר' יהודה ומחמרי ובית הלל כרבי שמעון: **מחתכין דלועין.** תלושין לפני הבהמה ולא אמרינן טרפא דלאו צורך הוא: **ואת הנבילה לפני הכלבים.** ואע"פ שבתנבלה בשבת דבין השמשות לא היתה עומדת לאכילה כלבים אפילו הכי שרי דלית לן מוקצה בשבת. הלכך מגביהין מעל השלחן דמיירי בשבת מוקים לבית הלל דעימרו כר' שמעון כי היכי דלא תקשי הלכתא להלכתא דקיימא לן הלכה כסתם משנה[פ] וקיימא [לן] הלכה כבית הלל[צ]: **אבל גבי יום טוב.** דאשכחן דסתם רבי כרבי יהודה: דתנן

ביצה

[מ]שנולדה ביום טוב בית שמאי אומרים תאכל ובית הלל אומרים [א]לא תאכל בית שמאי אומרים [ב]שאור בכזית וחמץ בכבותבת ובית הלל אומרים [ג]זה וזה בכזית [ד]השוחט חיה ועוף ביום טוב בית שמאי אומרים יחפור בדקר ויכסה [ה]ובית הלל אומרים [ו]לא ישחוט אלא אם כן היה לו עפר מוכן מבעוד יום ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה שאפר כירה מוכן הוא: **גמ'** במאי עסקינן אילימא בתרנגולת העומדת לאכילה מאי טעמייהו דבית הלל אוכלא דאפרת הוא אלא בתרנגולת העומדת לגדל ביצים מאי טעמייהו דבית שמאי מוקצה היא ומאי קושיא דלמא בית שמאי לית להו מוקצה קא סלקא דעתין אפילו מאן דשרי במוקצה בגולד אסר מאי טעמייהו דבית שמאי אמר רב נחמן לעולם בתרנגולת העומדת לגדל ביצים [ז]ודאית ליה מוקצה אית ליה נולד ודלית ליה מוקצה לית ליה נולד בית שמאי כר' שמעון ובית הלל כר' יהודה ומי אמר רב נחמן הכי והתנן בית שמאי אומרים [ח]מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין ובית הלל אומרים מסלק את הטבלא כולה ומנערה ואמר רב נחמן אנו אין לנו אלא בית שמאי כרבי יהודה ובית הלל כר"ש אמר לך רב נחמן גבי שבת [ט]דסתם לן תנא כרבי שמעון דתנן [י]מחתכין את הדלועין לפני הבהמה [יא]ואת הנבלה לפני הכלבים מוקים לה לבית הלל כרבי שמעון אבל גבי

דתנן

דמי דהאי גולד דהכא הוי גולד טפי שמתחילה לא היה בעולם אבל התם הכלי היה בעולם רק שנשבר וכן משמע נמי בעירובין (דף מה: וסס) מיא בעיבא מיבלע בליעי ופריך כל שכן דהוי גולד ומאי פריך ודלמא ההוא כר' שמעון דהא רבי שמעון מתיר בגולד אלא ודאי היינו טעמא כדפרישית דכיון דבליעי לא היו כלל בעולם ואפי' ר' שמעון מודה דהאי גולד אסור:

מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין. פ"ה אע"ג דאין ראוין לא למאכל אדם ולא למאכל בהמה ולא נהירא דהא איכא בסיפא ושער של אפונין ושער של עדשים מפני שהן ראוין למאכל בהמה לכך נ"ל שהם ראוים למאכל בהמה כגון עצמות רכים וקליפי תפוחים וביח הלל סברי כיון דלא חזי למאכל אדם לא[ק] **ובית** הלל אומרים מסלק את הטבלא ומנערה. תימה והלא היא בסים לדבר האסור דהא לא שכח הואיל והניחם שם מדעתו ויש לומר דלפירוש רבינו תם ניחא דפירש במסכת שבת[ר] דלא הוי בסים לדבר האסור אלא כשדעתו להניחם שם כל היום אי נמי כיון דהוו שם מוכנין הוה ליה בסים לדבר המותר ושרי כדמוכח פרק טוטל (שם דף קמב.) ועוד דאין זה מניח בכוונה דהא אינו מושם היכן יפלו: **דתנן** מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת כו'. ואי"ת היכי דמי אי כדלועין שהיו מחוברין בין השמשות בהא ודאי מודה ר' שמעון שגזה שמא יעלה ויתלוש וי"ל דמיירי בתלושין וסלקא דעתך דאסור דמשום דהו אוכלין לפי שהן קשין והתחוך מרכך אותם: **ואת** הנבלה בו'. אנו צריכין לפרש שנתנבלה בשבת ומכל מקום תני להו בהדי הדדי דאע"ג דכדלועין לא הוי טעמא משום מוקצה כמו בנבלה משום דבשייהם שייך לשון מחתכין:

גבי

ביצה שנולדה בי"ט בש"א תאכל ובה"א לא תאכל. ולא"ת אמאי לא תנא אוסרין ומתירין וכי תימא אוסרין משמע שאסור לעולם זה אינו דאמרינן לקמן (דף ג.) אפרוח שנולד בי"ט אסור והיינו ביומו ועוד דאמרינן (לקמן ג.) מותר שמן שבנר רבי יהודה אוסר והיינו דוקא באותו יום ויש לומר דאי הוה תני אוסרין ומתירין הייתי אומר שמה שמתירין הבילה היינו לטלטל אבל באכילה אסורה והכי אמרינן (לקמן דף כד.) גבי נכרי אחד שהביא דגים לפני רבן גמליאל ואמר מותרים הם אלא שאין רצוני לקבל הימנו ומסיק מאי מותרים לטלטל אבל באכילה אסורים ואם תאמר לבית הלל דאמרי לא תאכל אבל לטלטל שרי והא קי"ל (לקמן ד.) דאף לטלטל אסור לכן פירש ר"י דנקט כי האי לישנא דסתם בילה לאכילה קיימא עוד יש לומר דנקט לבית שמאי תאכל משום דמשמע אכילה וטלטול דאין אכילה בלא טלטול ובית הלל אסרי אף בטלטול אלא אגב דנקטי ב"ש

תאכל נקטי אינהו לא תאכל:

שאור בכזית. לא שייך הכא מידי אלא מייתי כאן תנא מילי גבי יום טוב דבית הלל לאומרא וב"ש לקולא:

אוכלא דאפרת הוא. פירוש אוכל הנפרד מן האוכל הוא דהבילה שנולדה נפרדה היא מן התרנגולת ואי בעי שמיט לה ואכיל כל שבגוה: **דלמא** בית שמאי לית להו מוקצה. תימה במתני' קאמר בהדיא דבית שמאי לית להו מוקצה דקתני (לקמן דף י.) לא יטול אלא אם כן נענע מבעוד יום ויש לומר דמוקצה דבעלי חיים חמיר טפי ומוקצה ביותר והתם הוא דלית ליה מוקצה כדאיתא ר"ש דאע"ג דלית ליה מוקצה אית ליה (שבת דף מה.) גבי גרוגרת ומוקים דאתקלאי טפי: **קא** סלקא דעתין דאפי' מאן דשרי מוקצה בגולד אסיר. דלא מקלי אינש מאי דחזי ליה אבל בגולד לא הוה ידע מאתמול ואיתה דהא רבי שמעון דשרי במוקצה שרי בגולד כדאמרינן בשבת (דף כט.) רבי יהודה אומר אין מסיקין בשברי כלים ור"ש מתיר אע"ג דהוי גולד וי"ל דלא אמר אלא בגולד אבל בגולד דהוי אינו מוקצה אבל בגולד אסור:

א א מתי' פ"א מהלכות י"ט הלכה יט סמג לאוין עה טוש"ע ת"ח סי' תקיג סעיף א:

ב ב מתי' פ"א מהלכות מתן ומלה הלכה ב טוש"ע ת"ח סי' תמב סעיף ז:

ג ג מתי' פ"ג מהלכות י"ט הל' ו סמג לאוין עה טוש"ע ת"ח סי' תנח סעיף יד:

ד ד מתי' פכ"ו מהלכות שבת הלכה יז סמג לאוין סה טוש"ע ת"ח סי' שח סעיף כו:

ה ה מתי' פכ"א מהל' שבת הלכה יח סמג סס טוש"ע ת"ח סי' שכד סעיף ו:

ו ו מתי' שם טוש"ע שם סעיף ז:

רבינו חננאל

אתחיל מסכת ביצה בעזרת גדול העיצה.

ביצה שנולדה ביום טוב. בית שמאי אומרים תאכל, ובית הלל אומרים לא תאכל. אוכלא דאפרת [הוא]. פירוש כגון אוכל שנפרד אבר מאבר. מוקצה. [פיר'] כל דבר שאינו מוכן נקרא מוקצה. גולד. פירוש כל דבר שלא היה מאתמול [ו]נעשה היום נקרא גולד. אוקמה רב נחמן למתני' בתרנגולת העומדת לגדל ביצים. וב"ש כר' שמעון דלית ליה מוקצה. וב"ה כר' יהודה דאית ליה מוקצה. ואקשינן ומי אמר רב נחמן ב"ש כר' שמעון וב"ה כר' יהודה, והא איפכא שמעינן ליה דתנן בפרק נוטל אדם את בנו, ב"ה אומרים מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין ובש"א מסלק את הטבלא כו'. [נ"א: ומנערה. ואמר רב נחמן אנו אין לנו אלא בית שמאי כר' יהודה ובית הלל כר' שמעון] ופרקינן בתר סתמא אוזלינן, בשבת דסתם לן תנא כר' שמעון דלית ליה מוקצה, וקי"ל בוותיה דהילכתא כסתמא נ"א: דהאי סתמא]. אוקימנא לב"ה כוותיה, משום דקי"ל הילכתא כסתם [משנה], כי דיכי דלא תקשי הילכתא אהילכתא.

גליון הש"ס

מתג' ובה"א לא השהום. עיין נר"ן פרק י"ט דשבת דף נח:

לעזי רש"י

פיל"א. יעה.

מוסף רש"י

שאור בכזית. לשון גל ירמה וכל ומצא (יומא עט:). מגביהין. בידים מעל השלחן, עצמות. קשין שאין ראוין לכלב, וקליפין. של אגוזים, לית להו לב"ש מוקצה, ובית הלל אומרים מסלק את הטבלא. שם תורת כלי עליה, אבל לא יטלטל הקליפין בידים, כרבי יהודה (שבת קמג.). אנו אין לנו. אין אנו שומכין על משנתינו כמות שהיא שריה, אלא מוחלפת שיטתה וב"ש כר' יהודה כו' (שם). את הדלועין. המלוזין ומיהו סתמן לאו למאכל בהמה קיימי אלא לאדם (שם קנו:) ולא אמרינן מוקצין הן לבהמה דמאכל אדם הן (שם קנה:). ואת הנבלה. שהתנבלה היום וכין הסמשות היתה עומדת לאדם, ואפ"ה מחתכין (שם קנו:).

ביצה פרק ראשון ביצה

גבי שבת דסתם לן תנא כרבי שמעון. [1]ותימה והא הוי סתם ואח"כ מחלוקת דהא פליג ר' יהודה בסתמיתין ואמר אם לא נתנבלה בערב שבת אסור ואין הלכה כסתם דכי האי גונא משיב סתם ואח"כ מחלוקת בפרק יש נוחלין (ב"ב דף קכב: ושם) גבי מלתיה דרבי יוחנן בן ברוקה דפריך סתם ואחר כך מחלוקת היא וי"ל דהתם סמיך אועיד מאי אלא דפריך בתר הכי וכן פירש שם בקונטרס אבל לעולם מהני הסתם להיות רבים והוי רבים רבי שמעון והוי יחיד רבי יהודה [2] והלכתא כרבים כת"ק דהיינו רבי שמעון וא"ת גבי שבת נמי סתם לן כרבי יהודה כי האי דתנן (שבת דף מד.) מטלטלין בר חדש אבל לא יצן וב' שמעון מתיר והואיל ואוסר מוקצה מחמת מיאוס כל שכן מחמת איסור דהכי אמרינן התם וי"ל דהאי סתמא עדיפא הואיל ונשנית משנה בסתם לבסוף פרק מי שהחשיך (שם דף קיו: ושם):

מוקים לב"ה בר"ש. וקשה דמאי אולמיה דהאי סתמא מהאי סתמא וי"ל דבעדיות לא תני לה מקולי ב"ש וחומרי ב"ה:

אין מבקעין עצים לא מן הקורות וכו'. לא מיירי מרישא דאין מבקעין קורות דהא מיירי בסומר של קורות דהוי מוקצה מחמת מאסרן כים ובהא כ"ע מודו אפי' ר' שמעון אלא מיירי מסיפא דלא מן הקורה שנשתברה וא"ת והא ר' שמעון אינו מתיר אלא ביושב ומלפה (לקמן ל:) וי"ל דה"ל הואיל ונשתברה [3] בשבת מסתמא היתה רעועה מאתמול והוי כיושב ומלפה אמי תשבר קורתו ותהיה ראויה להסקה:

וכ"ת כח דהתירא עדיף. פי' הקונט' לכך כח להתירא עדיף כשאדם מתיר סומך על שמועתו ולריך להביא ראיה לדבריו אבל איסורא אדם יכול להחמיר עליו אלא טעם: **ונפלוג** בתרוייהו. תימה וכבל מקום דקאמר כח להיתרא עדיף לפרק הכי [4] וי"ל דהכי פריך ונפלוג בתרוייהו אלא יאריך משום כך ויאמר היא ובינתא אבל בעלמא לא שייך: **והיה** ביום הששי וגו'. פרש"י וע"כ בא לאשמועינן דאפילו הכנה בידי שמים [5] ביצה אסורה דאי משום הכנה בידי אדם כלומר שיאפו ויבשלו מבעוד יום הא בהדיא כתיב את אשר תאפו אפו אלא הזמנה בפה קאמר ואין י"ט מכין לשבת כו' ואין שבת מכין לי"ט מכ"ש דאין דאין י"ט מכין לשבת כ"ש דאין שבת מכין לי"ט ולא יו"ט מכין לשבת וכ"ת ע"י ערובי תבשילין וכי אתי תקנתא דרבנן ולעקר הכנה דאורייתא ונראה לי"ש דרבה גופיה אזיל לטעמיה [6] דאית ליה הואיל ואי מקלעי אורחין חזי ליה השתא נמי חזי ליה ואפילו לדידן ניחא דכל דבר אפוי ומבושל לא שייך ביה הכנה שאינו מתוסר רק תקון בעלמא דמעיקרא הוה חזי ליה רק גבי ביצה שהוא דבר חדש אלא היתה בעוה ולא היתה ראויה כלל מעיקרא [7] (ולאפות ונבשל תקוני מלתא בעלמא) תימה דכאן משמע שהמן לא היה יורד בי"ט כדפי' רש"י השתי הראשי הכנה וזהו בחול והא אמר ויברך ויקדש ברכו במן וקדשו במן שבשבת לא היה יורד מן אבל בי"ט היה יורד וי"ל דמדרשים חלוקין כדאיתא במדרש (מכילתא פ' בשלח) שבת לא יהיה (שמות טז) לרבות יום הכפורים לא יהיה בו לרבות י"ט אלא היה יורד בהן מן ועי"ל דאפי' היה יורד בי"ט מ"מ בי"ט אחל לרבות בע"ש לא היה יורד מדכתיב קרא בו ביום הששי ולא כתיב ששי משמע הששי המיוחד שהוא ראוי להכנה ולא בששי שהוא יו"ט [8]: **נגזר** משום הנך דמתילדן ביומיהן. ואין זה גזרה לגזרה דמותר לאוכלן בי"ט משמע אפילו ביום טוב דלאחר השבת: **מלהא** דלא שביחא היא. וקשה דלמא אם לא שחטה היתה נולדת היום ואם כן מאתמול גמרה לה ומאחר בלא גזרה מספק וי"ל דמאחר דלא נולדה ע"י כך לא תשיב גמר ובירושלמי פליג בהא:

גזרה

גבי יום טוב [6]דסתם לן תנא כרבי יהודה דתנן [7]אין מבקעין עצים מן הקורות ולא מן הקורה שנשברה ביום טוב מוקים לה לב"ה כרבי יהודה מכדי מאן סתמיה למתני' רבי מאי שנא בשבת דסתם לן בר' שמעון ומאי שנא ביו"ט דסתם לן בר' יהודה אמרי [8]בשבת דחמירא ולא אתי לזלזולי בה סתם לן כרבי שמעון דמיקל יום טוב דקיל ואתי לזלזולי ביה סתם לן כרבי יהודה דמחמיר במאי אוקימתא בתרנגולת העומדת לגדל ביצים ומשום מוקצה אי הכי אדמפלגי בביצה לפלגו בתרנגולת להודיעך כחן דב"ש דבנולד שרי ולפלוגי בתרנגולת להודיעך כחן דבית הלל דבמוקצה אסרי וכ"ת [9]כח דהתירא עדיף ונפלוג בתרוייהו תרנגולת העומדת לגדל ביצים היא וביצתה ב"ש אומרים תאכל וב"ה אומרים לא תאכל אלא אמר רבה לעולם בתרנגולת העומדת לאכילה [10]וביום טוב שחל להיות אחר השבת עסקינן ומשום הכנה וקסבר רבה כל ביצה דמתילדא האידנא מאתמול גמרה לה: [11]ורבה לטעמיה דאמר רבה מאי דכתיב [12]והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו חול מכין לשבת וחול מכין ליום טוב [13]ואין יו"ט מכין לשבת ואין שבת מכינה ליום טוב א"ל אביי אלא מעתה יו"ט בעלמא תשתרי [14]גזרה משום יו"ט אחר השבת שבת דעלמא תשתרי [15]גזרה משום שבת אחר יום טוב ומי גזרינן והא תניא [16]השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן ביום טוב ואם איתא ליגזר משום הנך דמתילדן ביומיהן א"ל ביצים גמורות במעי אמן מילתא דלא שביחא היא [17]ומילתא דלא שביחא לא גזרו בה רבנן רב יוסף אמר גזרה [18]משום פירות הנושרין א"ל אביי [19]פירות הנושרין טעמא מאי דתנן אין מבקעין עצים. [1]ב"ע לא מן הקורות הסדורות זו על גב זו בקרקע ועומדות לבנין: **ולא מן הקורה שנשברה בי"ט.** ואע"פ שעומדת מעכשיו להיסק הואיל ובין השמשות לאו להכי קיימא כיון דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכולי יומא. אלמא אית לן מוקצה ביום טוב הלכך מוקי רב נחמן למתני' דאיירי ביום טוב ובית הלל כר' יהודה ובעומדת לגדל ביצים ומשום מוקצה: **מאן סתם לן למתני' ר'.** הוא סדר המשנה וכשראה דברי חכם ויסרו בעייני שאלן סתם ולא הזכיר שם אומרו עליהן כדי שלא יהו שנויין מפי יחיד ונראין כאילו נשנו מפי המרובים ויעשו כמותן: **ולא אתי לזלזולי בה.** אי מקילין בה חדא קולא לא אתי לאקולי בה תרי: **דהתירא עדיף ליה.** טוב לו להשמיענו כח דברי המתיר שהוא סומך על שמועתו ואינו ירא להתיר אבל כח האוסרין אינה ראויה שהכל יכולין להחמיר ואפילו בדבר המותר: **ומשום הכנה.** [6] דאסרי לה ב"ה כדמפרש ואזיל: **דכל בילה דמתילדא האידנא מאתמול גמרה לה.** ואף על גב דבידי שמים הוא אסור דבעינן כל סעודות שבת וסעודות יום טוב שיהו מזומנות ומוכנות מבעוד יום של חול: **ורבה.** דאסר בהכנה שאינה בידים ממש: **לטעמיה דאמר רבה.** בספסים (דף מז:) וליף מהכא דמוקצה דאוריתא: **והכינו.** והזמינו כגון מכאן אני אוכל למחר דאי משום הכנה בידים ולומר שיאפו ויבשלו מבעוד יום בהדיא כתיב את אשר תאפו אפו [6] אלא הזמנה בפה קאמר כתיב את קאמר וכתיב ביום הששי ואם שבת חול הוא ואחשבה רחמנא לסעודת שבת שזמינה מבעוד יום וכחול: **ואין יום טוב מכין לשבת.** ויום טוב נמי קרוי שבת ובעיא סעודתו הזמנה והזמנתה בחול. אבל סעודת חול לא חשיבא ולא שייכא בה הזמנה הלכך באחד בשבת בעלמא אית לן למיסר ביצה שנולדה ביה משום דאתכן בידי שמים דסעודת חול לא אצרכה רחמנא זמון מבעוד יום ולא שייך בה מוקצה: **יום טוב בעלמא.** שאינו אחר שבת: **שבת דעלמא.** שאינו אחר יום טוב: **תשתרי.** לגמרא ביצה היא שנולדה בו: **ומי גזרינן.** ומי אחמור רבנן בביצה לגזור התירא משום איסורא: [**והתניא וכו'**]. וא"ת הויא לה גזרה לגזרה דהנך דמתילדן ביומיהם נמי אינן אסורות אלא משום גזרה ביום טוב אחר השבת מדין הא מלי לאוקומי ביום טוב אחר השבת דהשתא איכא למיגזר אטו הנך דמתילדן ביומיהם ואשמועינן הך מתני' דאפי' בי"ט אחר השבת מותרות הואיל ואינם נולדות ומשום הנך דמתילדן ליכא למגזר דמילתא דלא שביחא הוא בשם רבינו. והא דאמרינן בכולי הש"ס [7] שאין גוזרין גזרה לגזרה מהאי קרא נפקא ושמרתם את משמרתי [8] עשו משמרת כלומר גזרה למשמרתי לתורתי ולא משמרת למשמרת שלא יעשו גזרה לגזרה: **ואין י"ט מכין לאחרו** לא גרסינן במלתיה דרבה דהא קרא קא דרים ושני יומים לעופיה בתורה לא אשכחן דמספיקא עבדינן להו: **רב יוסף אמר.** טעמא דביצה בתרנגולת העומדת לאכילה ולאוקימנא ובית הלל דאסרי משום פירות הנושרין מן האילן בשבת. וקא סלקא דעתך השתא גזרה היא משום פירות הנושרין דלא נגלייהו דהא נמי לפירות הנושרין מן האילן דמיא שאף זו פרי הנושר:

ויתלוש

מסורת הש"ס

[6] [עיין לקמן לא: בתוס' ד"ה ונפסמן], [7] שבת קנו. לקמן לא., [8] [לקמן לה:], [9] [כרכות ס. ושי"ן], [10] עיריוין לה: [ע"ש בתוס' ד"ה אמר רבה], [11] לקמן ו: [תוספת' פ"ח], [12] [עיריוין סג: וש"ן], [13] [שם לט:], [14] [שמות טו:], [15] [לקמן ג.], [16] [ריקרא יח], [17] [עיין בתוס' יומות מב: ד"ה פחם], [18] [ב"ב כו ביו"ט], [19] [ע' בתוס' עיריוין עב: ד"ה כח דהתירא], [20] [ספסים מו:], [21] [שין מיוחד], [22] [יעי' מוספות עיריוין לח: ד"ה ואין ופסחים קנו. ד"ה מה].

תורה אור השלם

1. וְהָיָה בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי וְהֵכִינוּ אֶת אֲשֶׁר יָבִיאוּ וְהָיָה מִשְּׁנֶה עַל אֲשֶׁר יִלְקְטוּ יוֹם יוֹם:

שמות טז ה

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומשום הכנה הוא דאסרי: (ב) תוס' ד"ה והיום וכו' בידי שמים דהיינו בילה:

גליון הש"ס

גמ' וב"ש לאחר שבת עסקינן. הייני דמשום גזירה אטו י"ט אחר שבת. רש"י בשבת דף קמט ע"א ד"ה הכא במאלה של מתכת: תוס' ד"ה גבי שבת וכו' והלכתא בריבים. עיין יומא דף מג ע"ב תוס' ד"ה סתם ודף (מז) [מד] ע"א תוס' ד"ה ודלמא:

מוסף רש"י

אין מבקעין עצים מן הקורות. קומר של הקורות המוקצות וסרירות לבנין, ולא מן הקורה. הישנה שנשברה ביום ומתשמת להסקה קיימת ואפ"ה אסור הואיל ובין השמשות לא אתכן להכי

הערה עוד

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פ"ב מהלכות יו"ט הלכה יב סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקא סעיף א:

ח ב מיי' פ"א שם הל' ז סמג שם טוש"ע א"ח סי' תלה סעיף ד:

ט ג ד מיי' שם הל' יט סמג שם טוש"ע א"ח סי' תקג סעיף א ופ' ופ' תקיג סעיף ה ופ' תקכו סעיף א:

י ה מיי' שם טוש"ע א"ח סי' תקיג סעיף א:

יא ו מיי' שם טוש"ע א"ח סי' תכב סעיף א ב:

יב ז מיי' פכ"ח מהלכות שבת הל' ז סמג לאוין סה טוש"ע שם סעיף ג:

רבינו חננאל

ואקשינן נמי אדא, [ו]מאי טעמא דרבי שסתם המשנה, דסתם לן ביו"ט חילוף מה שסתם לנו בשבת. ופריקנן יו"ט קיל להו לבני אדם, דדא אופין ומבשלין בו ועושין בו כל צרכי אוכל נפש [נ"א: דהא אופין ומבשלין יכל צורך אוכל נפש עושין ביום טובן], ואי שרית להו מוקצה אתו לזלזולי ביה, לפיכך החמיר וסתם לן לחומרא. אבל שבת דחמיר להו, אע"ג דשרית להו מוקצה, בגון חתיכה דילועין לפני בהמה, וכגון נבלה לפני הכלבים וכיוצא בהן, לא אתו לזלזולי בה, משום הכי לא (איתמר) אחמרן בה אלא שנאה הלכה המסורה בידם. אדשינן על רב נחמן, מאי אוקימתא למתני' תרנגולת העומדת לגדל ביצים ומשום מוקצה, דמפלגי בביצה, נפלגי תרנגולת גופה, דהיא עצמה מוקצה היא, שלא יתה מוכנת מאתמול אכילה אלא לגדל ביצים, אלא אמר רבה עולם בתרנגולת העומדת אכילה, והכא ביו"ט חל (להיות) אחר השבת עסקינן, ומשום הכנה. ו סבר כל ביצה דמתילדה האידנא מאתמול גמרה לה, ורבה לטעמיה דאמר ר"א והכינו את אשר יביאו, [נ"א: דאמר רבה ביום הששי והכינו] דחל מכין לשבת, וחול מכין ליו"ט, ואין שבת מכין ליו"ט ולא יו"ט מכין לשבת. אי הכי יו"ט לחודיה תשתרי, גזירה כו'. ופשוטה היא. רב יוסף אמר גזירה ביצה שנולדה ביו"ט מטום פירות שנשרו מן האילן ביום טוב. כי אם נחיר הביצה שנולדה ביום טוב יאמר הוראה כשם שהביצה שנשרה מן התרנגולת מותרת, כך פירות שנשרו מן האילן מותרין. א"ל אביי ופירות שנשרו מן האילן משום מאי אסורין,

ויחלוש. דהוה מיסורא דאוריתא דהיינו קולר שהוא אב מלאכה (ו): **חדא גזרה היא.** לא שתהא זו גזרה דלא ליתי לידי פירות הנושרין אלא כשנמנו וגזרו על פירות הנושרין אף בילה היתה במשמע ואע"ג דלית בה משום תלישה מיהו מכלל גזרת חכמים היתה שאף היא פרי הנושר: **משום משקין שזבו.** דקי"ל אמורין לבו ביום כדתנן ואם יצאו מעצמן אסורין (שבת דף קמג:) ובילה נמי דמיא להו שזבה ויצאת ממקום שהיתה בלועה: **שמא יסחוט.** וסחיטת פירות תולדה דדש היא שמפרקן מתוך זג שלהן כמפרק תבואה מקש שלה: **חדא גזרה היא.** כדפריטים כשגזרו על משקין שזבו אף בילה היתה במשמע: **כולהו.** רבה דאוקי מתני' משום הכנה ורב יוסף ורבי יצחק דאוקמוה משום גזרה: **כרב נחמן לא אמרי.** משום מוקצה: **כי קושיין.** כדפרכינן לעיל (ז) ליפלגו בתרוייהו: **ומשקין נאו אוכלא.** הלכך כשגזרו על משקין שזבו לא היתה בילה במשמע שהרי אינה משקה אבל בכלל פירות הנושרין היתה: **בלועה.** בתוך התרנגולת וחזה לאוכל: **ומשקין בלועין.** בחרגל וחזין לאוכל: **לאפוקי פירות דמגלו וקיימו.** הלכך נשירת הבילה נאו בכלל נשירת הפירות: **ואם יצאו מעצמן אסורין.** בו ביום גזרה שמא יסחוט: **אם נאוכלין.** הן מכוסין הפירות הללו היוצא מהן מותר בו ביום דכיון דלא ניחא ליה בהני משקין ליכא למגזר שמא יסחוט: **אלמא.** מדקאמר אם נאוכלין היוצא מהן מותר כל נאוכלין אמרינן בדבר היוצא מהן אוכלא דאפרת הוא ואינו בכלל גזרת משקין שזבו: **ועוד אמר ר' יהודה.** לעיל מייתי תנן במסכת ערובין דאם השנה שהיה ירח שמא תתעבר ויהיו שני ימים טובים מערב אדם שני ערובין כו' דקסבר שני קדושות הן אחד חול ואחד יום טוב ולא ידעינן מי חול ומי יום טוב: **מפנה אדם על הכללה.** להא מלתא (ח) הוי שני קדושות. היתה לו כללה של פירות עגל ושכח ולא עישר מערב יום טוב ותנן (ט) אין מגביהין תרומות ומעשרות ביו"ט מעשר ביו"ט בתנאי ואומר אם היום חול ולמחר קדש יהיו אלו תרומה ומעשרות על אלו ואם היום קדש אין בדברי כלום ונותן בהן סימן ולמחרת מחר ואומר כן אם היום חול ואתמול קדש יהיו אלו תרומה על השאר ואם היום קדש ואתמול חול הרי נעשה תרומה מאתמול וממה נפשך נתקנו: **ואוכלה בשני.** אבל לא בראשון דשמא קדש הוא ואין בדבריו כלום: **וכן.** לגבי בילה הוי שני קדושות האחד חול והאחד יו"ט והעולה בראשון מותרת בשני: **בשני אין בראשון לא.** אלמא כל מידי דזב ממקומו ביו"ט ואפילו אוכלא אסור: **ומשני רבי יוחנן מוחלפת השיטה.** שיטת המשנה דאין סוחטין ואיפוך דרבי יהודה לרבנן: **ומדקא מרמי.** רבי יוחנן משקין שזבו ובילה אהדדי: **שמע מינה חד טעמא הוא.** ומאן דאסר בהא אסר בהא ודשרי בהא שרי בהא:

רבינא

מערב יו"ט מותר לעשותן ביו"ט וי"א דלכך אין נדין שמא יצוד דגים טמאים שאינם צורך ולא הכינה אדם כן הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה דמותרת על כן פירש רבינו מנאל מקינו"ן דבירושלמי יש אף אשר יאכל לכל נפש וסמיך ליה ושמרתם את המצות אותם מלאכות שמשימור ואילך הם מותרות דהיינו מלישה ואילך אבל שאר מלאכות דמקודם לכן אסורין ועוד דבירושלמי (יז) יש מיעוט אחר אף שלא לקנור (וע"ז תוספות שבת קה. ד"ה והרודה): **רבי** יוחנן **אמר מוחלפת השיטה.** פירש רש"י מוחלפת היא דאין סוחטין ויפה פירש דעל כרחך צריך לפרש הכי דאין לפרש איפוך היא דכללה דאם כן כ"ש דקשה מדרבי יהודה לדר"י שיאסור ביו"ט שני דהא רבנן דפליגי עליה אמרי קדושה אחת היא וא"כ אי אמרינן איפוך אסור אפילו ביו"ט שני ותימה דהא ר' יוחנן גופה פסיק בפרק חבית (שבת דף קמג: ושם) דהלכה כרבי יהודה (יח) (דקאמר רבי יוחנן הלכה כרבי יהודה) בשאר פירות אבל זיתים וענבים לא אלמא דלא סבירא ליה דמוחלפת השיטה וי"ל דרבי יוחנן קאמר לפי דברי אותם האמוראים דלא סברי מוחלפת השיטה לדבריהם הכי הוא והכי נראה לי כמדומה ובשיטת מאיר"ל תירץ דמוחלפת השיטה היא אותה דכללה ורבי יהודה לדבריהם דרבנן קאמר להו לגידי אפילו ביום הראשון מותרין דאוכלא דאפרת הוא ולידיכו דאסריתו עולד בהיא דאין סוחטין אפילו ביום טוב השני אסור ואם תאמר אם כן דלדבריהם קאמר להו אמאי קא מחליף השיטה ליתא לדבריהם קאמר להו ולא מוחלפת השיטה כרבינא ויש לומר דזה נראה לו דוחק לומר לדבריהם קאמר להו כדלא מוקמינן מוחלפת כו' דהואיל ועדיין לא דברו חכמים כלל מתחילה קודם רבי יהודה לא שייך למימר לדבריהם ורבינא אינו חושש לזה: אבל

חול תהא כלכלה שאמרתי אתמול תרומה על זו, ואם היום קודש תקנתיה מאתמול, ואוכלה ביו"ט שני מכל מקום.

מסורת הש"ס

ו) [שבת יח: כא. עירובין ד: לט. יומא לא. מד: סוכה ו: יבמות כא. קט. ע"ז כח. חולין פה: קד. נדה סו:], ז) [עירובין לט:], ח) [שבת קמג: חולין יד:], ט) עירובין לט., י) [ברכות יז: מט: עירובין לט. פסחים מט: נה. לקמן ט: יוד.], יא) [שבת עג.], יב) [לקמן כ:], יג) [לקמן לו:], יד) יש גורסים הכא וי"ל דדוקא בפירות ובענים שייך שמא יעלה ויתלוש ושמא יסחוטו לפי שאדם מתאוה להן ובעובדו בכפו יבלענו ולקמן מייתי. מהרש"א], יה) [לקמן על מתני' הבוכר קטניות], יו) רש"ל מוסק זה.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מתנה וכו' להא מלתא נמי הוו שתי: (ב) תוס' ד"ה נזירה וכו' ר' אליעזר ממיץ דג מלית שצלאתו שפחתו בשבילה בשבת:

גליון הש"ס

גמ' מחלפת השיטה. לקמן דף ט ע"ב דף י ע"א ברכות דף יז ע"ב פסחים דף מט: ודף נה ע"א עירובין דף לט ע"א ופרש"י שם:

מוסף רש"י

אין סוחטין את הפירות. דהוה ליה מפרק דהוא תולדה דדישה (שבת קמג:) דהוה ליה מפרק דבר ממשהו הגדל בתוכו והיא תולדה דדש (שם יח:) אי: סחיטה אב מלאכה היא (חולין יד:). **ואם יצאו מעצמן אסורין.** גזירה שמא יסחוטו לכתחילה (שבת קמג:). **אם לאוכלין.** אם היו עומדין לאכילה ולא לסחוטו (חולין יד:). **היוצא מהן מותר.** דכיון דלא ניחא ליה ליהא למיגזר אי שרית להו בשחיה היום אתי לסחוטו, דהא לאו לאכי קיימא (שם). **ואם למשקין.** מכוסין, **היוצא מהן אסור.** דשמא ליה בתאי דעסקא מיכייהו ונתקיימה מתאנתו ואיכא למיגזר שמא יסחוטו (שבת קמג:) הואיל ונתקיימה ממשנתו אי שרית להו כשזבו איכא למגזר בהו שמא יסחוטו דהא לאכי קיימא, שמע מינה מיהא דמשום עולד לא אסר להו ר' יהודה (חולין יד:). **מתנה אדם על כללה.** של עגל ביו"ט ראשון של ר"ה ואומר אם היום חול תהא זו תרומה על אלו ואם היום קדש אין בדברי כלום. דאין מעכיהן תרומה ביו"ט, ולמחר אומר אם אתמול קדש והיום חול תהא זו שאתמרתי תרומה על אלו, ואם היום קדש ואתמול חול כבר היא תרומה מאתמול ואוכל כלכלה המתוקנת ומשיר התרומה (ערובין לט:). **מוחלפת השיטה.** התנא שסילק טעה באחת מהן והחליף שיטתו (פסחים נה:).

יג א ב מי' פכ"ח מהלכות שבת הלכה יב וטו עוש"ע א"ח סי' שכ סעיף ג:

יד ג מי' פ"ט מהלכות יו"ט הלכה כד סמג לאוין סה טור וש"ע א"ח סי' תקיב סעיף ה:

רבינו חננאל

גזירה שמא יעלה [נ"א: גזירה משום שלא יעלה אדם באילן ביום טוב] ויתלוש מן הפירות, היא גופה גזירה [כלומר פירות שנשרו נופן גזירה שמא יעלה ויתלושו] ואנן ניקום ונגזור ביצה שנולדה ביום טוב משום פירות שנשרו שהן נופן אין בהן איסור אלא משום גזרה אסרום, נגזור גזרה לגזרה כו'. ר' יצחק אמר גזירה ביצה שנולדה ביו"ט משום משקין שזבו, כגון ענבים שזב מהן יין ביו"ט, הרואה שהיתרנו לו ביצה יבא להתיר משקין שזבו. ואמרינן משקין שזבו עצמן אין אסורין אלא גזרנו עליהן שלא יבא לסוחטן כו'. כולהו (כרבה) [רבה] ורב יוסף ורבי יצחק לא אמרי כרב נחמן, דאמר משום מוקצה, דעלתה בקושיא, דאמרי ליה ונפלגו בתרגולת העומדת לגדל ביצים היא ובביצתה בש"א תאכל כו'. ולא מצא פירוק לדבריו. ומש"ה לא אמרינן כוותיה. כרבה נמי לא אמרינן הכנה ליה לדו. אלא רב יוסף כו'. **ואף** ר' יוחנן סבר ביצה שנולדה ביו"ט גזרה משום משקין שזבו ביו"ט, מדהזינן ליה דרמי דרבי יהודה אדרבי יהודה. (הכי תנן) (דתנן) אין סוחטין פירות להוציא מהן משקין, ואם יצאו מעצמן אסורין, רבי יהודה אומר המשקין הללו שיצאו מן הפירות מעצמן, אם לאוכלין עומדים הפירות הללו הייצא מותר, מ"ט זה יוחנן סבר ביצה חשוב היא כמו שנפרד מקצת מן האוכל הזה, והכל בין הנפרד בין הנשאר כמו אוכל הוא ומותר. ואמר אינו, והאמר ר' יהודה בפרק בכל מערבין, מתנה אדם על הכלכלה של פירות ביו"ט ראשון ואוכלה ביו"ט שני, וכן ביצה שנולדה ביו"ט ראשון האכל בשני, ולא הודו לו חכמים. בשני אין בראשון לא, מכלל שהמשקין שזבו כביצה שנולדה הן. וא"ר יוחנן מוחלפת השיטה, כלומר כך היא הציעה של משנה, אין סוחטין את הפירות להוציא מהן משקין, ואם יצאו מעצמן אסורין דברי רבי יהודה, וחכמים אומרים כו'. מדקא רמי הביצה לפירות שמע מינה חדא טעמא היא. ומפורש בערובין כיצד מתנה, היו לפניו ב' כלכלות של טבל אומר אם היום חול תהא זו תרומה על זו, ואם היום קודש אין בדברי כלום, ולמחר אומר אם היום

גזרה שמא יעלה ויתלוש. ותימה ל"ל האי טעמא לנקמן (דף כד:) גבי נכרי שהביא דורון אם יש במינו במחובר אסור פי' רש"י דכיון לתתקנאי לבין השמשות אתקנאי לכולי יומא וכן משמע דטעמא משום מוקצה מדמייתי לה גבי פסק מוכן והשתא תרי טעמי למה לי וי"ל דטעמא דהכא אתיא אליבא דר' שמעון דלית ליה מוקצה ולקמן אתיא אליבא דרבי יהודה ותימה דהא פירש רש"י גופיה לקמן נכרי שהביא דורון כו' אסור הואיל ולא לקטינהו מאתמול אקצינהו והוי כמוקצה דגרוגרות ולמוקים לאפי' ר' שמעון מודה ל"כ אתיא נמי כר' שמעון ע"כ ל"ל דמיירי הכא בגון בחצר דהוי מוכן לעורבים ומוכן לעורבים הוי מוכן לאדם לכך צריך האי טעמא וא"ת הא אמרי' (שבת דף קכב.) מעמיד אדם בשבת בהמתו על המחובר אבל לא על המוקצה פירוש עשבים שנתלשו היום ואמאי הא הוי מוכן לבהמה לאי בעי אכלה מנפשה וי"ל דמיירי בתרי עברי דנהרא עוד יש לומר דלא שייך מוכן לעורבים רק בפירות האילן שרגילין להשיר מעצמן והוא מצפה לכך אבל תימה אם כן כיון דאמר האי טעמא למה לי טעמא דלקמן ויש לומר (ז) דלקמן מיירי בדבר דבעי מרא וחציצא בגון לפת וגזר דלא שייך שמא יעלה ויתלוש דאדכורי מדכר הואיל ואין יכול בקל לתולשו ואיה לדבר הא דתנן במסכת שבת (דף קכב. ושם) נכרי שהליק הגר בשביל ישראל אסור להשתמש לאורו אבל בשביל הנכרי מותר ואמאי לא חיישינן שמא ילינקו ישראל עצמו אלא אדכורי מדכר ומטעם זה אבל (ח) שנלאו נכרי מעצמו בשבת דלמאי ניחוש הרי לא נלאו בשבילו וכי תימא שמא יצא הוא עצמו הואיל ואיכא טרחא בדבר אדכורי מדכר ואי משום מוקצה חזי לכום ולא הכירא דאתרינן במסכת שבת (ג"ז שם) בהדיא אם הביא נכרי מים אסור שמא ירבה בשבילו ואין לחלק ולומר דדוקא גבי מים שייך שמא ירבה בשבילו אבל כאן הנכרי נלאו כבר ולא שייך האי טעמא דהא איכא בתוספתא (דשבת פי"ב) בהדיא במכירו אסור מפני שמרגילו לשבת הבאה ועוד י"ל דדוקא בפירות וענבים שייך שמא יעלה ויתלוש ושמא יסחוטו לפי שאדם מתאוה להם ובעובדו בכפו יבלענו אך תימה מאי שמא יעלה ויתלוש הא אפי' לכתחילה מותר לתלוש דהא אוכל נפש מותר וגם קשה לקמן (דף כג: ושם) תנן אין לדין דגים מן הביברין ביו"ט ואמאי הא אוכל נפש הוא ואין לומר דכל דבר שיכול לעשותו מערב יו"ט אסור לעשותו ביו"ט עלמו כי לא אתעביד ליה מערב יו"ט דהא אמרי' (לקמן כח:) הוא ולא מכשיריו פירוש אוכל נפש ולא מכשיריו כגון לתקן שפוד רבי יהודה אומר לכם לכל צרכיכם והוא לבדו אינצריך לאסור מכשירין שאפשר לתקנן מערב יום טוב אבל אמר דוקא במכשירין יש חילוק בין אפשר לעשותן מערב יו"ט בין אי אפשר אבל באוכל נפש כ"ע מודו דאפילו אפשר לעשותן

(ב) [ברכות לט. ע"ז לט. חולין ד: לט. יומא לא. מד: סוכה ו: יבמות כא. קט. ע"ז כח. חולין פה: קד. נדה סו:], ג) [שבת קמג: חולין יד:], ד) עירובין לט., ה) [ברכות יז: מט: עירובין לט. פסחים מט: נה. לקמן ט: יוד.], ו) [שבת עג.], ז) [לקמן כ:], ח) [לקמן לו:], ט) יש גורסים הכא וי"ל דדוקא בפירות ובענים שייך שמא יעלה ויתלוש ושמא יסחוטו לפי שאדם מתאוה להן ובעובדו בכפו יבלענו ולקמן מייתי. מהרש"א], י) [לקמן על מתני' הבוכר קטניות], כ) רש"ל מוסק זה.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מתנה וכו' להא מלתא נמי הוו שתי: (ב) תוס' ד"ה נזירה וכו' ר' אליעזר ממיץ דג מלית שצלאתו שפחתו בשבילה בשבת:

גליון הש"ס

גמ' מחלפת השיטה. לקמן דף ט ע"ב דף י ע"א ברכות דף יז ע"ב פסחים דף מט: ודף נה ע"א עירובין דף לט ע"א ופרש"י שם:

מוסף רש"י

אין סוחטין את הפירות. דהוה ליה מפרק דהוא תולדה דדישה (שבת קמג:) דהוה ליה מפרק דבר ממשהו הגדל בתוכו והיא תולדה דדש (שם יח:) אי: סחיטה אב מלאכה היא (חולין יד:). **ואם יצאו מעצמן אסורין.** גזירה שמא יסחוטו לכתחילה (שבת קמג:). **אם לאוכלין.** אם היו עומדין לאכילה ולא לסחוטו (חולין יד:). **היוצא מהן מותר.** דכיון דלא ניחא ליה ליהא למיגזר אי שרית להו בשחיה היום אתי לסחוטו, דהא לאו לאכי קיימא (שם). **ואם למשקין.** מכוסין, **היוצא מהן אסור.** דשמא ליה בתאי דעסקא מיכייהו ונתקיימה מתאנתו ואיכא למיגזר שמא יסחוטו (שבת קמג:) הואיל ונתקיימה ממשנתו אי שרית להו כשזבו איכא למגזר בהו שמא יסחוטו דהא לאכי קיימא, שמע מינה מיהא דמשום עולד לא אסר להו ר' יהודה (חולין יד:). **מתנה אדם על כללה.** של עגל ביו"ט ראשון של ר"ה ואומר אם היום חול תהא זו תרומה על אלו ואם היום קדש אין בדברי כלום. דאין מעכיהן תרומה ביו"ט, ולמחר אומר אם אתמול קדש והיום חול תהא זו שאתמרתי תרומה על אלו, ואם היום קדש ואתמול חול כבר היא תרומה מאתמול ואוכל כלכלה המתוקנת ומשיר התרומה (ערובין לט:). **מוחלפת השיטה.** התנא שסילק טעה באחת מהן והחליף שיטתו (פסחים נה:).

יג א ב מי' פכ"ח מהלכות שבת הלכה יב וטו עוש"ע א"ח סי' שכ סעיף ג:

יד ג מי' פ"ט מהלכות יו"ט הלכה כד סמג לאוין סה טור וש"ע א"ח סי' תקיב סעיף ה:

רבינו חננאל

גזירה שמא יעלה [נ"א: גזירה משום שלא יעלה אדם באילן ביום טוב] ויתלוש מן הפירות, היא גופה גזירה [כלומר פירות שנשרו נופן גזירה שמא יעלה ויתלושו] ואנן ניקום ונגזור ביצה שנולדה ביום טוב משום פירות שנשרו שהן נופן אין בהן איסור אלא משום גזרה אסרום, נגזור גזרה לגזרה כו'. ר' יצחק אמר גזירה ביצה שנולדה ביו"ט משום משקין שזבו, כגון ענבים שזב מהן יין ביו"ט, הרואה שהיתרנו לו ביצה יבא להתיר משקין שזבו. ואמרינן משקין שזבו עצמן אין אסורין אלא גזרנו עליהן שלא יבא לסוחטן כו'. כולהו (כרבה) [רבה] ורב יוסף ורבי יצחק לא אמרי כרב נחמן, דאמר משום מוקצה, דעלתה בקושיא, דאמרי ליה ונפלגו בתרגולת העומדת לגדל ביצים היא ובביצתה בש"א תאכל כו'. ולא מצא פירוק לדבריו. ומש"ה לא אמרינן כוותיה. כרבה נמי לא אמרינן הכנה ליה לדו. אלא רב יוסף כו'. **ואף** ר' יוחנן סבר ביצה שנולדה ביו"ט גזרה משום משקין שזבו ביו"ט, מדהזינן ליה דרמי דרבי יהודה אדרבי יהודה. (הכי תנן) (דתנן) אין סוחטין פירות להוציא מהן משקין, ואם יצאו מעצמן אסורין, רבי יהודה אומר המשקין הללו שיצאו מן הפירות מעצמן, אם לאוכלין עומדים הפירות הללו הייצא מותר, מ"ט זה יוחנן סבר ביצה חשוב היא כמו שנפרד מקצת מן האוכל הזה, והכל בין הנפרד בין הנשאר כמו אוכל הוא ומותר. ואמר אינו, והאמר ר' יהודה בפרק בכל מערבין, מתנה אדם על הכלכלה של פירות ביו"ט ראשון ואוכלה ביו"ט שני, וכן ביצה שנולדה ביו"ט ראשון האכל בשני, ולא הודו לו חכמים. בשני אין בראשון לא, מכלל שהמשקין שזבו כביצה שנולדה הן. וא"ר יוחנן מוחלפת השיטה, כלומר כך היא הציעה של משנה, אין סוחטין את הפירות להוציא מהן משקין, ואם יצאו מעצמן אסורין דברי רבי יהודה, וחכמים אומרים כו'. מדקא רמי הביצה לפירות שמע מינה חדא טעמא היא. ומפורש בערובין כיצד מתנה, היו לפניו ב' כלכלות של טבל אומר אם היום חול תהא זו תרומה על זו, ואם היום קודש אין בדברי כלום, ולמחר אומר אם היום

גזרה שמא יעלה ויתלוש [ז]היא גופה גזרה ואנן ניקום ונגזור גזרה לגזרה כולה חדא גזרה היא ר' יצחק אמר גזרה [ח]משום משקין שזבו אמר ליה אביי [ט]משקין שזבו טעמא מאי גזרה שמא יסחוטו היא גופה גזרה ואנן ניקום ונגזור גזרה לגזרה כולה חדא גזרה היא כולהו כרב נחמן לא אמרי כי קושיין כרבה נמי לא אמרי הכנה לית להו אלא רב יוסף מאי טעמא לא אמר כר' יצחק אמר לך ביצה אוכלא ופירות אוכלא לאפוקי משקין דלאו אוכלא ורבי יצחק מאי טעמא לא אמר כרב יוסף אמר לך ביצה בלועה ומשקין בלועין לאפוקי פירות דמגלו וקיימו ואף רבי יוחנן סבר גזרה משום משקין שזבו דרבי יוחנן רמי דרבי יהודה אדר' יהודה ומשני תנן [י]אין סוחטין את הפירות להוציא מהן משקין ואם יצאו מעצמן אסורין רבי יהודה אומר אם לאוכלין היוצא מהן מותר אם למשקין היוצא מהן אסור אלמא כל אוכלין לרבי יהודה אוכלא דאפרת הוא ורמינהו ועוד אמר רבי יהודה [כ]מתנה אדם על כלכלה של פירות ביום טוב ראשון ואוכלה בשני וכן [נ]ביצה שנולדה בראשון תאכל בשני בשני אין בראשון לא ומשני רבי יוחנן [מ]מוחלפת השיטה ומדקא מרמי להו אהדדי שמע מינה חד טעמא הוא

רבינא

(ב) שנלאו נכרי מעצמו בשבת דלמאי ניחוש הרי לא נלאו בשבילו וכי תימא שמא יצא הוא עצמו הואיל ואיכא טרחא בדבר אדכורי מדכר ואי משום מוקצה חזי לכום ולא הכירא דאתרינן במסכת שבת (ג"ז שם) בהדיא אם הביא נכרי מים אסור שמא ירבה בשבילו ואין לחלק ולומר דדוקא גבי מים שייך שמא ירבה בשבילו אבל כאן הנכרי נלאו כבר ולא שייך האי טעמא דהא איכא בתוספתא (דשבת פי"ב) בהדיא במכירו אסור מפני שמרגילו לשבת הבאה ועוד י"ל דדוקא בפירות וענבים שייך שמא יעלה ויתלוש ושמא יסחוטו לפי שאדם מתאוה להם ובעובדו בכפו יבלענו אך תימה מאי שמא יעלה ויתלוש הא אפי' לכתחילה מותר לתלוש דהא אוכל נפש מותר וגם קשה לקמן (דף כג: ושם) תנן אין לדין דגים מן הביברין ביו"ט ואמאי הא אוכל נפש הוא ואין לומר דכל דבר שיכול לעשותו מערב יו"ט אסור לעשותו ביו"ט עלמו כי לא אתעביד ליה מערב יו"ט דהא אמרי' (לקמן כח:) הוא ולא מכשיריו פירוש אוכל נפש ולא מכשיריו כגון לתקן שפוד רבי יהודה אומר לכם לכל צרכיכם והוא לבדו אינצריך לאסור מכשירין שאפשר לתקנן מערב יום טוב אבל אמר דוקא במכשירין יש חילוק בין אפשר לעשותן מערב יו"ט בין אי אפשר אבל באוכל נפש כ"ע מודו דאפילו אפשר לעשותן

אבל כופה עליה כלי. פירש רש"י דמהך בריתא פריך התם לר' יצחק דאמר דאין כלי מיטל אלא לדבר המיטל והוא תירץ בגרוך למקומו ומכאן פוסקין דהא דקי"ל דדבר שמלאכתו לאיסור אסור (ג) אינו אלא דוקא שאינו לגורך גופו או לגורך מקומו אבל לגורך גופו או לגורך מקומו שרי ואם התחיל לטלטלו בשביל שגריך לגופו או למקומו מותר להוליכו אפילו בחדרי אם ירצה להא מזיעה הכא דהוחיל ולגריך למקומו או לגוף הכלי כופהו על הביצה:

ה) **לדידי אפי' בראשון נמי שריא.**

ותימה ר' יהודה דאמר בבית שמאי וכי שביק ב"ה ועביד כב"ש וי"ל דר' יהודה היה אומר לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה מעולם: **ואחרות** באחרות וכו'. תימה דאם כן אוסר ספק ספיקא ובהתערובות (וכתוס דף עד. ותוס (ד) ו) דקאמר מי איכא דאסר ספק ספיקא באסורי הנאה אמאי לא פשיט ליה מהכא דאמרינן אע"ג דאיכא ספק ספיקא בשלמא הכא דלעיל דאמר וספיקא אסורה נתערבה באלף כולן אסורות נוכל לפרש כדפירש ר"ת נתערב באלף אאיסור עצמו קאי א"ל הא דלעיל בריתא היא ואמאי אולמא דהך בריתא דהכא מהך בריתא דהתם אבל ב) (מבריתא קשיא למשנה) ע"כ לא גרים ר"ת ואחרות באחרות וכרבינו יצחק ב"ר ברוך אומר דגרס ליה שפיר וה"פ שנתערב גם האיסור דסד"א שמותר הואיל ואיכא בעין תרי רובי קא משמע לן ועוד תירץ הר"ר יצחק דגרס ליה שפיר ואע"פ לא מצי למיפשט מהכא דקים לן כל דבר שיש לו חשיבות אינו בטל אלא בתרי רובי לכך אינו בטל הכא אבל התם מוכיח ליה מתרי רובי דקאמר אם נתערב רובא בתוך רובא והתניא וכו' אבל הכא אין כאן תרי רובי שהתערובת הראשון היה שוה ובפרק הערל (ובמות דף פא. ותוס בד"ה נתערבו) פירשתי: נ"מ

רבינא אמר לעולם לא תיפוך ורבי יהודה לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי אפילו בראשון נמי שריא דאובלא דאפרת הוא אלא לדידכו אודו לי מיהת דבשני שריא דשתי קדושות הן ואמרי ליה רבנן לא קדושה אחת היא רבינא בריה דרב עולא אמר הבא בתרנגולת העומדת לגדל ביצים וד' יהודה לטעמיה דאית ליה מוקצה מיתיבי ג)אאחד ביצה שנולדה בשבת ואחד ביצה שנולדה ביו"ט אין מטלטלין אותה לא לכסות בה את הכלי ולא לסמוך בה כרעי המטה ד)אבל כופה עליה את הכלי בשביל שלא תשבר וספיקא אסורה ה)אם נתערבה באלף כולן אסורות בשלמא לרבה דאמר משום הכנה הוי ספיקא דאורייתא וכל ספיקא דאורייתא לחומרא אלא ו)לרב יוסף ולר' יצחק דאמרי משום גזרה ספיקא דרבנן היא ז)וכל ספיקא דרבנן לקולא ח)(א"ל) ט)סיפא אתאן לספק טרפה אי הכי אימא סיפא נתערבה באלף כולן אסורות אי אמרת בשלמא ספק יו"ט כספק חול הוי י)דבר שיש לו מתירין י"וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל אלא אי אמרת ספק טרפה דבר שאין לו מתירין היא ותבטל ברובא וכי תימא ביצה חשובה ולא בטלה הניחא למ"ד י"כל שדרכו לימנות שנינו אלא למ"ד את שדרכו לימנות שנינו מאי איכא למימר דתנן י"מי שהיו לו חבילי תלתן של כלאי הכרם ידלקו נתערבו באחרות ואחרות באחרות כולן ידלקו דברי ר' מאיר וחכמים אומרים י"יעלו באחת ומאתים שהיה ר' מאיר אומר את שדרכו למנות מקדש וחכמים אומרים אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד ר' עקיבא אומר י"שבעה ואלו הן אגוזי פרך ורמוני באדן וחביות סתומות וחלפי תרדין וקלחי כרוב ודלעת יונית י"ר' עקיבא מוסיף אף כברות של בעל הבית י"הראוי לערלה ערלה הראוי לכלאי הכרם כלאי הכרם ואתמר י"עלה רבי יוחנן אמר את שדרכו למנות שנינו ור' שמעון בן לקיש אמר כל שדרכו למנות שנינו הניחא לר' שמעון בן לקיש אלא לרבי יוחנן מאי איכא למימר אמר רב פפא האי תנא תנא דליטרא קציעות הוא דאמר כל דבר שבמנין אפי' בדרבנן לא בטיל וכל שכן בדאורייתא י"דתנן ליטרא קציעות שדרוסה על פי עגול ואינו יודע באיזה עגול דרסה על פי חבית ואינו יודע באיזו חבית דרסה על פי כורת ואינו יודע באיזו בורת דרסה ר' מאיר אומר ר' אליעזר אומר

ביטול כלאים וערלה נאחד ומאתים: שהיה ר' מאיר אומר. כלומר להכי אמר ר' מאיר כולן ידלקו ולית להו ביטול שהיה ר' מאיר אומר הואיל ודרכן לימנות אין בטלין ומקדשין לאסור כל המתערבין בהן: **וחכמים אומרים.** כל פירות שבעולם בטלים חוץ מששה דברים הללו המנויין כאן שהן חשובין מאד: פרך ואגוזן מקומות הן: **קולחי.** קלחי כרוכין גדולים עם עלין שלהן וכרוב של א"י היה גדול כאילן כדאמרינן בכתובות (דף קיא.): **הראוי לערלה ערלה.** אותן שהן מין אילן וערלה נוהגת בהן מקדשין את ערוביהן משום ערלה: **והראוי לכלאי הכרם.** כגון חלפי תרדין וקולחי כרוב וכברות שאינן מין אילן מקדשין ערוביהן לאסור כלאי הכרם: **אם שדרכו לימנות שנינו.** במילתיה דר' מאיר: **הניחא לר' שמעון בן לקיש.** איכא לאוקמא לברייתא דלעיל דתקני ביצה לא בטלה כר' מאיר: **הא תנא.** דלעיל: **תנא.** דאיירי גבי ליטרא קציעות הוא דאמר כל דבר שיש בו מין אפילו במידי דרבנן כגון ליטרא קציעות דאיירי בתרומת פירות דרבנן לא בטיל כדמפרש לקמיה: **וכ"ש.** ביצה ערפה: **ליטרא קציעות.** תאנים שנתייבשו בשדה וקצנן במקלות והוא שם כלי העשוי לכך ומותכין בו עוקלי התאנים ואחר כך דורסין אותם בכלי עגול והן נדבקין יחד ועשין כגביזה והוא נקרא עגולי דבילה וכשבאין למוכרן מפרידן במגריפה ומוכרן במשקל ליטרא: **שדרסה ע"פ.** כלי שאמו עגול שבו עושין העגולין: **ואינו יודע באיזה עגול.** אבל יודע שעל פיו הוא ולא בתוכו: **רבי מאיר אומר.** כן נחלקו ר' אליעזר ור' יהושע בדבר זה ר' אליעזר אומר אף על פי שאין לערות תחתונות בספק דמוע מצטרפות התחתונות אל הפומין של כל העגולין הללו:

רוחין

רבינא אמר. הא דקאמר ר' יוחנן מומלפת השיטה לא תיפוך: **אוכלא דאפרת הוא.** וכיון דמשוס סתיטה ליכא משוס משקין שזבו נמי ליכא בעומדת לאכילה: **לדידכו.** דאסריתו לה אף בשני נמי דאית לכו בביצה גזירת משקין שזבו ואפילו בתרנגולת העומדת לאכילה: **אודו לי מיהת דבשני שריא.** דחד מיניהו חול הוא: **קדושה אחת היא.** ולא דמו לשאר יומים עוזים דהנן לאו משוס ספקא אתקון דאף בזמן ב"ד היו עושין אותם שני יומים אם נאו עדיים מן המנחה ולמעלה כדאמרינן בר"ה (דף ל.): **רבינא בריה דרב עולא אמר.** רבי יהודה אדר' יהודה מעיקרא לא תקשי דהא דקאמר בשני אין בראשון לא בעומדת לביצים קאמר ומשוס מוקלה ולא משוס משקין שזבו: **מיתיבי.** אהנך אמוראי קמאי דאפלוג בטעמא דבית הלל דמתני': **לכסות בה את הכלי.** פי' לגוחים: **לסמוך בה.** זוקפה כנגד חודה וסומך בה: **אבל כופה עליה כו'.** ואע"ג דהיא מינה מיטלטלין את הכלי לגורכה ולאפוקי מדר' יצחק דאמר (שבת דף מג.) אין כלי מיטל אלא לדבר המיטל בשבת ואיכו מוקי לה בגרוך למקומו של כלי: **וספקא.** של זו אסורה. קא סלקא דעתך דספק טולדה ביו"ט ספק בחול אסורה ביו"ט: **ספק דרבנן היא.** דאפי' ודאי משוס גזירה הוא דאתסר וכי הוא לה ספיקא הוי ספק במידי דאסור מדרבנן: **לספק טריפה.** ספק טולדה מתרנגולת טרפה. ולאו ביו"ט קאי ואידי דאיירי באיסור ביצה איירי נמי בהא: **שיש לו מתירין.** שיכול לאכלו אחר יו"ט בהיתר גמור: **אפילו באלף לא בטיל.** ואע"ג דמלאורייתא חד בתרי בטיל דכתיב (שמות כג) אחרי רבים להטות אחמור רבנן הואיל ויש לו מתירין לאחר זמן לא יאכלנו באיסור על ידי ביטול: **הניחא למ"ד.** לקמן: **כל שדרכו למנות שנינו.** במשנת ערלה כדלקמן דלא בטיל משמע כל דבר שיש בו אדם המקפידין עליו מפני חשיבותו למכרו במנין ביצה נמי הרבה מוכרין אותה במנין: **אלא למאן דאמר אם שדרכו.** דמשמע את המיוחד לכך שאין אדם מוכרו בחומר: **מאי איכא למימר.** הרי ביצה הרבה (ה) נמכרת בחומר בלא מנין: **תלתן.** מין קטנית (ב) למתק קדירה פיוגג"ר בלע"ז: **ידלקו.** כדין כלאי הכרם שנאמר (דברים כב) פן תוקדש תוקד אם דאסירי בהנאה ה): **יעלו באחת ומאתים.** אם נתערב אחד מהן במאתים של היתר יעלה ו) אחד מהן וידלק והשאר מותרין וזה שיעור

ביטול כלאים וערלה בחד ומאתים: שהיה ר' מאיר אומר. כלומר להכי אמר ר' מאיר כולן ידלקו ולית להו ביטול שהיה ר' מאיר אומר הואיל ודרכן לימנות אין בטלין ומקדשין לאסור כל המתערבין בהן: **וחכמים אומרים.** כל פירות שבעולם בטלים חוץ מששה דברים הללו המנויין כאן שהן חשובין מאד: פרך ואגוזן מקומות הן: **קולחי.** קלחי כרוכין גדולים עם עלין שלהן וכרוב של א"י היה גדול כאילן כדאמרינן בכתובות (דף קיא.): **הראוי לערלה ערלה.** אותן שהן מין אילן וערלה נוהגת בהן מקדשין את ערוביהן משום ערלה: **והראוי לכלאי הכרם.** כגון חלפי תרדין וקולחי כרוב וכברות שאינן מין אילן מקדשין ערוביהן לאסור כלאי הכרם: **אם שדרכו לימנות שנינו.** במילתיה דר' מאיר: **הניחא לר' שמעון בן לקיש.** איכא לאוקמא לברייתא דלעיל דתקני ביצה לא בטלה כר' מאיר: **הא תנא.** דלעיל: **תנא.** דאיירי גבי ליטרא קציעות הוא דאמר כל דבר שיש בו מין אפילו במידי דרבנן כגון ליטרא קציעות דאיירי בתרומת פירות דרבנן לא בטיל כדמפרש לקמיה: **וכ"ש.** ביצה ערפה: **ליטרא קציעות.** תאנים שנתייבשו בשדה וקצנן במקלות והוא שם כלי העשוי לכך ומותכין בו עוקלי התאנים ואחר כך דורסין אותם בכלי עגול והן נדבקין יחד ועשין כגביזה והוא נקרא עגולי דבילה וכשבאין למוכרן מפרידן במגריפה ומוכרן במשקל ליטרא: **שדרסה ע"פ.** כלי שאמו עגול שבו עושין העגולין: **ואינו יודע באיזה עגול.** אבל יודע שעל פיו הוא ולא בתוכו: **רבי מאיר אומר.** כן נחלקו ר' אליעזר ור' יהושע בדבר זה ר' אליעזר אומר אף על פי שאין לערות תחתונות בספק דמוע מצטרפות התחתונות אל הפומין של כל העגולין הללו:

רוחין

שדר ר' שינוי, שאין בטלין אפילו בחד אלף, אלו השנויין במשנתנו כלבד. **הן** עשרה דברים דאשכחנן בירושלמי במסכת ערלה דר' יוחנן וריש לקיש, חד אמר דברי ר"מ עשרה דברים מקדשין, וחד אמר דברי ר"מ כל הדברים מקדשין. ע"ש דאליבה דר' איר חולקין ר' יוחנן ור"ל, **ואלו הן** עשרה השנויין במשנה. **בגר** שצבעו בקליפי ערלה נתערב באחרים כולן ידלקו דברי ר' מאיר, **וחכמים** אומרים יעלו בחד ומאתים, שני, **האורג** מלא הסיט הצבוע בקליפי ערלה וארגו בבגד ונתערב **ב באחרים** ואין ידוע איהו, ר' מאיר אומר הבגד כולו ידלק, **וחכמים** אומרים יעלו באחד ומאתים, שלישי, **חבילי** תלתן של כלא' הכרם שנתערבו באחרים כולן ידלקו דברי ר' מאיר, **וחכמים** אומרים יעלו בחד ומאתים. **באלו השלשה** חלקו, **והד** לו על השאר, **ועל** זה שנינו שהיה ר' מאיר אומר את שדרכו לימנות מקדש, **וחכמים** אומרים אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד, ואלו הן אגוזי פרך ורמוני באדן, חביות סתומות, חילפות תרדין, קולסי כרוב, ודלעת יונית, ד"ש **אף ג** ברות **של בעל הבית.** פירוש מפני שהן גדולין, ואינן [במנין] [נמנין] אלא אחד אחד. **הראוי לערלה** ערלה. פירוש כל מי שהוא מין אילן, כגון אגוזי פרך ורמוני באדן וחביות של יין או של שמן איסורן משום ערלה, שנאמר ונטעתם כל עץ מ וכל הערלתם ערלתו את פריו. אבל חלפות תרדין וקולסי כרוב ודלעת יונית שהן ירקות, אין איסורן אלא משום כלאים, אבל אם נתפצער האגוזים, או נתפרדו הרמון ם, וכן כל כיוצא בהן, לא הוו ממי שדרכו לימנות אלא עולין באחד ומאתים. **וראינו** רבותינו שחשבו תשלום העשרה שהזכירו בחלכות ארון ישראל. כל **הזבחים** שנתערבו בחטאות מתות בו, והא דביצה, **וחתיכה** בחלבה שנתבשלה עם החטי ות כו', ומפרש בגמרא דבכל שדרכו לימנות וכאת שדרכו לימנות פליגי. ולא סמכנו על זה הדחינא בה פירכא ו) ולא השבנו על זה הפירוש שאין משיבין את הארי שלא בפניו. **והזרנו** בעינינו לפרש שכתוצה זה. **הניחא** לר"ל דאמר כל שדרכו לימנות מקדש שנינו אליבא דר' מאיר, איכא לרבויי אפילו ביצה דהא קתני ביה כל, אלא לר' יוחנן דאמר את שדרכו אפילו לר' מאיר, (**והן**) אלו העשרה שפירשנו, מאין לני לרבות ביצה, דעמדה הקושיא אליבא דר' יוחנן. **ופריק** רב פפא שדרכו לימנות מקדש שנינו אליבא דר' מאיר, איכא לרבויי אפילו ביצה דהא קתני ביה כל, אלא לר' יוחנן דאמר את שדרכו אפילו לר' מאיר, (**והן**) אלו העשרה שפירשנו, מאין לני לרבות ביצה, דעמדה הקושיא אליבא דר' יוחנן. **ופריק** רב פפא הכי, **ה התנא** ששנה אחת ביצה שנולדה בשבת כו', תנא דליטרא קציעות היא, **דסבר** כל דבר שאין לו מתירין ז), כגון הרומה וכיוצא בה שלא יתכן להיות קוהרת לזר לעולם, אפילו בדרבנן לא בטיל. **דתניא** ליטרא קציעות שדרוסה על פי עיגול ואינו יודע כו', עד ד' יהושע אמר אפילו יש שם ג' מאות לא יעלו, ש"מ כיון דלא בטיל ברוב דבנו היא דאחמרו עלה, ועלה אמר ר' יהושע אפילו יש שם ג' מאות פומין לא יעלו, **דסבר** ר' יהושע אפילו מדרבנן לא בטיל. **וכן** ביצת טריפה.

ו) **מה** הפירקא הוא דהא בירושלמי מבואר דלף לר"י דאם שדרכו לימנות שנינו לר"ת מ"מ ר' דגרים מקדשין וליכא למימר דחתיכות מוכחים שנתערבו בכולן הכי דהא מבואר בגמ' שם דהם אינו בכולן דאם שדרכו לימנות ע"ש. ז) אולי נ"ל דקבר כל דבר שבמנין אפי' כדבר שאין לו מתירין וכו'.

ד) [לקמן ד.] שנת דף מג., ג) אבל לכל מחמן לא פריך דמוקלה חמולא והוי כעין דאורייתא [כפפק מוקן דאסור לקמן ובל.]. מ"ש, ג) [שבת לד. וש"נ], ד) [עשיה וכן אית בתוס'], ה) [לקמן לט. יומות פב. ב"מ נג.], ו) [חולין ק.] [בחוס עב.], ז) [עולה פ"ג מ"ו יבמות דף פא. מ) [ע"ז עד.], ט) [ע"ז עד. עולה פ"ג מ"ו], י) [זבחים עב.]. כ) [פלוגתא דר"מ ור"י גם כל פרטיה לשון זה ליתא במשנה דתרומות ולכך עיקר הגי' דתניא וכן הוא בזבחים דף עב.], ל) [זבחים עב. תרומו' פ"ד מ"י [ותוספתא תרומות פ"ה], מ) [קידושין מ.]. נ) [הר"ם משנ ע"ז ממשנה מ' פ"ב דעולה דא"ל להרים ע"ש מ"ו פ"ג דעולה], ס) דבור הא שייך לעיל לפני ד"ה אבל, ע) עיין נרש"ל, פ) [ע"ל משנה קפ"ו].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מאי איכא למימר הרי ביצה הרבה פעמים נמכרת: (ב) ד"ה אלמן מין קטנית. נ"ב וכן פי' רש"י בבביצה דף פא ובמס' ר"ה דף יב פרש"י שהוא מין תבלין: (ג) תד"ה אבל וכו' אסור לטלטל אינו אלא דיקא: (ד) ד"ה ואחרות וכו' והבתערובות דקא מחמה אשמואל דקאס' ספק ספיקא:

גליון הש"ם

גמ' ביפא אתאן לספק טרפה. עי' תוליק דף סד ע"א תוד"ה אלא ליקמה וכסיטה מקומיה בב"ק דף מז ע"א ד"ה מאי טעמא:

לעזי רש"י

פיוגג"ר [פיוגגר"ין. הילבה ובדגרגיה ריגיה, צמח המשמש לחבלין].

מוסף רש"י

לכסות בה את הכלי. לסתום פי לגוחים (שבת מג.). כל שדרכו לימנות שנינו. שם בני אדם המקפידין במנינם ומונין אותה למכור במנין, שנינו בהן משנה לחבילי תלתן (זבחים עב.). את שדרכו לימנות. שדרכו מיוחד לכך שאין לך אדם המוסיף עליהן ומוכר בלא מנין ולא מוכר בלא מנין (שם). מיוחד לימנין הוא דלא בטל, כגון תבלין, אבל דבר העשוי לימנין בחומר, אע"פ שנמכר לפעמים בכל (חולין ק.). **תלתן.** פיגגר"ין, מין קטנית הוא ומתקן הקדירה בא (יבמות פא.) ור' מין תבלין וחשובין מאד שאף טעם הענן שיה לפרי (זבחים עב.). **ידלקו.** כלאים בסריפה. דסתיר מוקדש, מוקד אם (יבמות שם). **המגר** (שמות הבא

רואין אוכן כאילו הן פרודות. אם אין כאן מאה פומין של היתר שיהא בהן כדי להעלות פי האיסור באחד ומאה רואין כאילו ליעורות של כל הפומין פרודות מעל הפומין ומעורבות בשל שוליס ונמצאו טולס בספק הדמוע ומצטרפות התחתונות להעלות את ליטרא שעל הפה דהואיל ומרומת פירות דרבנן מקילים בהעלאתם: **ור' יהושע אומר אם יש שם מאה פומין.** של היתר לבד פומין של איסור מעלין אותן באחד ומאה ואם לאו הפומין אסורין ואין השולים מועילין לבטל הפומין הואיל ואינן בספק הדמוע: **רבי יהודה אומר.** אלא כן נחלקו ר' אליעזר ור' יהושע אלא כן נחלקו ר' אליעזר אומר כו': **ר' יהושע אומר אפילו יש שם שלש מאות פומין.** וכולן בכלל הספק אין מעלין את היחיד הואיל ופומי הכלי דבר שיש בו מנין הוא לא בטלי ואפילו בדרבנן. אבל דרסה בעגול כו': **רבי קאמר דרסה באוך העגול.** דעכשיו אינן ניכרות שהרי מדובקות ואינו יודע היכן היא אם בצפונו של עגול או בדרומו הואיל והשמא לאו בת מנין היא ולא מנכרא דברי הכל יעלו ותנא דלעיל ר' יהודה ואליבא דרבי יהושע היא: **רב אשי אמר לעולם.** הא דקתני וספקא אסור ספק יום טוב ספק חול קאמר ודקשיא לך לרב יוסף ולרבי יצחק ספק דרבנן הוא ולקולא הכא אזלינן לחומרא הואיל ויש לו מתירין למחר: **אפילו בדרבנן.** כגון ביצה דגזרת פירות המוסרין היא לא בעלה בתערובתה וכי היכי דבטולה ממחצין מהאי טעמא בספקה נמי ממחצין מהאי טעמא: **ביצה שאכל.** אם נולדה ביום טוב: **פשיעא דהיא ואמה שריא.** כלומר אם נא לומר בנית שמאי לשמעינן ביצה אמה למה לי פשיעא דשריא: **היא ואמה אסורה.** דשמעינן לר' אליעזר דאית ליה מוקלה דתנן בפרק המביא (לקמן דף לד.) ר' אליעזר אומר עומד אדם על המוקלה כו' אלמא הכנה בעי: **אגב אמה.** אם אוכלין את אמה היום תאכל אף היא: **שלקחה סמס.** תרגומת זו קנאה סמס: **גוזמא קסני.** כאדם שרוצה להחזיק דבריו מדבר יתר'). ובעומדת לאכילה קאמר ונאכל על בית הלל האוסרים ואמה לא אינעבידא ליה אלא גזיז ואמר מילתא יתירא הכל יאכל גם את האב[2] גם את האם: **דר' אליעזר בן יעקב.** אוסר אפרוחים שלא נפתחו עיניהם ופליגי רבנן עליה ולקמן[3] מייתי לה בגמרא: **גוזמא.** אע"פ דלא אפשר גזיז ואמר מילתא דטעייענא. גוזמא דבר שני שאינו מתקבל: **שבת ויום טוב.** הסמוכין והולך הדין ליום טוב ושבת: **קדושה אחת היא.** הרי הן כיום אחד אריך: **ארבעה וקניס אליבא דר' אליעזר.** בערובין נפ' בכל מערבין (דף לח:): **דאמר שתי קדושות הן.** ומערב ליום א' למזרח ולשני למערב: **הכנה דרבה.** דאמר[4] הכנה בידי שמים מתסרא מיום טוב לשבת דקעבדה שבת בעיא הזמנה מיום חול מגזרת הכתוב: **עדיין היא מחלוקת.** ב"ש וב"ה בזה כשם שנחלקו לגבו ביום: **אושפיזכניה.** בעל הבית: **מיו"ט לשבת.** היום עולה והיה רולה לאכלן למחר בשבת: **לאטווינהו.** לעלותן הלילה. מי אסירי בטלטול בו ביום או לא: **מאי דעמיך.** דפסיקא לך דלמחר מיהא שרו משום דקיימא לן רב ור' יוחנן מיהו בטלטול הלילה אסירי דאפילו ר' יוחנן לא שרי לעלותה היום אלא לגומעה למחר אם היה יו"ט קודם לשבת אבל ביומיה לא ואפילו בטלטול: **והסניא.** סיעתא: **דרב לא מוקי אמורא עלויה.** לא היה מעמיד מתורגמן לפניו לדרוש דרשה לרבים: **מיומא טבא לחבריה.** כלומר משעשה היום יום טוב דהיינו לאחר סעודה עד מחר: **משום שכרות.** דרב אורויי היה מורי בדרשה שלו דלאמרינן בכריתות[5] ושכור אסור להורות דכתיב יין ושכר אל תשת (ויקרא י) וכתיב להורות את בני ישראל (שם):

איכו

נימא קסבר רב קדושה אחת הן. תימה לימא דקסבר שתי קדושות הן אלא הטעם הוי מגו דאתקצאי לבין השמשות דשמא יום שבת הוא אתקצאי לבולי יומא דיום שני וי"ל דלא אמרינן מגו משום יום שהוא לשבר דדוקא להכא אמרינן הכי כגון בין השמשות דתחילת יום טוב או בין השמשות דשבת שמא שבת הוא ותימה דהא בסוכה (דף י.) אמרינן נוי סוכה אסורין עד מוצאי יום טוב האחרון של חג שהוא יום תשיעי שהוא ספק יום שמיני ועל כרחך טעמא משום דאתקצאי בין השמשות דשמא שמיני הוא והיינו לשבר וי"ל דמוקלה מחמת מצוה שאני כדמפרש טעמא התם דילמא מתרמיא ליה סעודה ואכיל בגוה והתם אמרינן אפילו לשבר אבל הכא מוקלה דמחמת אסור לא אמרינן הכי:

אלא בהכנה דרבה קמפלגי.

ותימה דהא אמרינן[6] כל היכא דמתילדא האידנא מאתמול גמרה לה ואם כן כשחל יום טוב לאחר השבת והביצה נולדה בשבת היא נגמרת ביום שהוא חול ואם כן מאי הכנה איכא וי"ל דאבל מקום כשנולדה בשבת הרי זו הכנה דגם בשעת לידה שייך הכנה ועוד יש לומר דכיון דאם נולדה ביו"ט הרי זו אסורה אם נאמר כשנולדה בשבת הרי היא מותרת בשביל אותה לידה דשבת אם כן הוי שבת מכין ליום טוב:

רבי יהודה אומר משום ר' אליעזר עדיין היא מחלוקת. ותנ"ג דפירשתי לעיל דר' יהודה סבירא ליה דלא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה מ"מ לא קשיא מהכא דהא דידיה והא דרביה:

ותנן

רבי יהודה אומר משום ר' אליעזר עדיין היא מחלוקת. ותנ"ג דפירשתי לעיל דר' יהודה סבירא ליה דלא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה מ"מ לא קשיא מהכא דהא דידיה והא דרביה:

ותנן

[1] רואין את העליונות כאילו הן פרודות והתחתונות מעלות את העליונות ר' יהושע אומר [א]אם יש שם מאה פומין יעלו ואם לאו [ב]הפומין אסורין והשולים מותרין ר' יהודה אומר ר' אליעזר אומר אם יש שם מאה פומין יעלו ואם לאו הפומין אסורין והשולים מותרין ר' יהושע אומר אפילו יש שם שלש מאות פומין לא יעלו דרסה בעגול ואינו יודע באיזה עגול דרסה דברי הכל יעלו דברי הכל היינו פלוגתייהו אמר רב פפא הכי קאמר [ג]דרסה בעגול ואינו יודע באיזה מקום עגול דרסה אי לצפונה אי לדרומה דברי הכל יעלו רב אשי אמר [ד]לעולם ספק יום טוב ספק חול הוי דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין אפילו בדרבנן לא בטיל תניא [ה]אחרים אומרים משום רבי אליעזר ביצה תאכל היא ואמה במאי עסקינן אילימא בתרנגולת העומדת לאכילה פשיטה דהיא ואמה שריא אלא בתרנגולת העומדת לגדל ביצים היא ואמה אסורה א"ר זירא תאכל אגב אמה היכי דמי [ו]אמר אביי כגון שלקחה סתם נשחטה הוברדה דלאכילה עומדת לא נשחטה הוברדה דלגדל ביצים עומדת רב מרי אמר גוזמא קתני דתניא [ז]אחרים אומרים משום רבי אליעזר ביצה תאכל היא ואמה ואפרוח וקליפתו מאי קליפתו אילימא קליפה ממש קליפה בת אכילה היא אלא אפרוח בקליפתו עד כאן לא פליגי [ח]רבנן עליה דרבי אליעזר בן יעקב אלא היכא דיצא לאויר העולם אבל היכא דלא יצא לאויר העולם לא פליגי אלא אפרוח וקליפתו גוזמא הכא נמי תאכל היא ואמה גוזמא אתמר [ט]שבת ויום טוב רב אמר [י]נולדה בזה אסורה בזה ור' יוחנן אמר נולדה בזה מותרת בזה נימא קסבר רב קדושה אחת היא [יא]והאמר רב הלכה כארבעה זקנים ואליבא דרבי אליעזר [יב]דאמר שתי קדושות הן אלא הכא בהכנה דרבה קמיפלגי רב אית ליה הכנה דרבה ורבי יוחנן לית ליה הכנה דרבה כתנאי [יג]נולדה בשבת תאכל ביו"ט ביום טוב תאכל בשבת ר' יהודה אומר משום ר' אליעזר עדיין היא מחלוקת שב"ש אומרים תאכל וב"ה אומרים לא תאכל אושפיזכניה דרב אדא בר אהבה הוו ליה הנך ביצים מיו"ט לשבת אתא לקמיה אמר ליה מאי לאטווינהו האידנא וניכלינהו למחר א"ל מאי דעתיך רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן אפילו ר' יוחנן לא קא שרי אלא לגומעה למחר אבל ביומיה לא והתניא [יד]אחת ביצה שנולדה בשבת ואחת ביצה שנולדה ביו"ט אין מטלטלין אותה לא לכסות בה את הכלי ולא לסמוך בה כרעי המטה אושפיזכניה דרב פפא ואמרי לה ההוא גברא דאתא לקמיה דרב פפא הוו ליה הנך ביצים משבת ליום טוב אתא לקמיה א"ל מהו למכלינהו למחר אמר ליה זיל האידנא ותא למחר [טו]דרב לא מוקי אמורא עלויה מיומא טבא לחבריה משום שכרות כי אתא למחר אמר ליה איכו

[1] מכין לשבת, ולא שבת ליו"ט. ור' יהודה משום ר' אליעזר מוקים להו לב"ה כרב דאיסר. ואע"ג דר' יוחנן הוא בר פלוגתיה דר"ב, הא רב אדא בר אהבה רב פפא עבדו כרב.

[2] מ"ר מ"ר מ"ר

ותנן אין מבטלין איסור לכתחילה. ואע"ג דמדאורייתא חד בתרי בטיל היינו היכא דמיערב ממילא אבל למערביהו בידים לבטולי אסור דהכי תנן במס' תרומות (פ"ה מ"ט) סאה של תרומה שנפלה לתוך תשעים ותשעה של חולין וחזרה ונפלה לתוכן סאה של חולין ורבה עליהן בשוגג מותר במזיד אסור דאין מבטלין איסור לכתחילה ומשני הני מילי בדאורייתא אבל בדרבנן מבטלין ומש"ה הפילה אסור דאין מבטלין איסור לכתחילה אבל הכא לא אמרינן הכי דשפיר מבטלין לכתחילה ואם תאמר לעיל (נ:) גבי עגול דהוי תרומה דרבנן יוסף עליו ובטל וי"ל דהא דאמר בדרבנן מבטלין [6] היינו בדבר שעיקרו מדרבנן כגון מוקלה דעיקרו אינו אלא מדרבנן אבל בדבר שעיקרו מדאורייתא כגון תרומה דאיכא שום דבר דאורייתא כגון דגן תירוש ויהבר אפילו במקום שאינו אלא מדרבנן כגון בשאר פירות אין מבטלין וכן משמע פ' גיד הנשה (חולין צח.) גבי הניא פלגא דזיתא דתרבא דנפל בדקולא סבר מר בר רב אשי לשעייהו בתלתין פלגי דזיתא א"ל אבוה אל תזלזל בשיעורי כו' ואין מבטלין ואמאי לא הוסיף עליהן עד [7][ששים] כדי לבטל אותם אלא שמע מינה כיון דעיקר איסורו דאורייתא כגון היכא דאיכא כזית [8]הכי נמי דליכא כזית ואיכא אלא איסור דרבנן אין מבטלין

ונתקלקלו

איכו השתא אשתלאי ואמרי לך רב ורבי יוחנן הלכה כר' יוחנן הא אמר רבא [9]הלכתא כותיה דרב בהני תלת בין לקולא בין לחומרא אמר ר' יוחנן [10]עצים שנשרו מן הדקל בשבת אסור להסיקן ביום טוב ואל תשיבני ביצה מ"ט ביצה משום דביומא נמי חזיא לגומעה ולא קא שרי לה עד למחר מידע ידיע דבת יומא אסרוה עצים דלא חזו ליומייהו אי שרי להו למחר אתי למימר ביומייהו נמי שרו ואתמול משום שבת הוא דלא חזו להסקה [11]אמר רב מתנה [12]עצים שנשרו מן הדקל לתוך התנור ביו"ט מרבה עליהם עצים מוכנים ומסיקן והא קא מהפך באיסורא כיון דרובא דהיתרא נינהו כי קא מהפך בהיתרא קא מהפך והא קא מבטל איסורא לכתחילה ותנן [13]אין מבטלין איסור לכתחילה [14]הני מילי בדאורייתא אבל בדרבנן מבטלין ולרב אשי דאמר כל דבר שיש לו מתירין אפילו בדרבנן לא בטיל מאי איכא למימר [15]הני מילי היכא דאיתיה לאיסורא בעיניה הכא מקלא קלי איסורא אתמר שני ימים טובים של גליות רב אמר [16]נולדה בזה מותרת בזה ורב אסי אמר נולדה בזה אסורה בזה לימא

ונתקלקלו

קא סבר רב אסי קדושה אחת היא והא [17]רב אסי מבדיל מיומא טבא לחבריה רב אסי ספוקי מספקא ליה ועביד הכא לחומרא והכא לחומרא אמר ר' זירא כותיה דרב אסי מסתברא דהאידנא ידעינן בקביעא דירחא וקא עבדינן תרי יומי אמר אביי כותיה דרב מסתברא [18]דתנן [19]בראשונה היו משיאין משואות משקלקלו הכותים התקינו שיהו שלוחין יוצאין ואילו בטלו כותים עבדינן חד יומא והיכא דמטו שלוחין עבדינן חד יומא והשתא דידעינן בקביעא דירחא מאי טעמא עבדינן תרי יומי משום דשלחו מתם [20]הזהרו במנהג אבותיכם בידיכם זמנין דגזרו המלכות גזרה ואתי לאקלקולי אתמר שני ימים טובים של ר"ה רב ושמואל דאמרי תרוייהו [21]נולדה בזה אסורה בזה דתנן [22]בראשונה היו מקבלין עדות החדש כל היום [23](כולו) פעם אחת נשתהו העדים לבא

ונתקלקלו

אם ביום שלשים ואחד ועושין ב' ימים יו"ט מספק ומדאורייתא ביום הראשון שבתון ומו"ט לא: **מותרת בזה.** דחד מינייהו חול הוא וממה נפשך שרי: **אסורה בזה.** כדמפרש ואזל: **לימא קסבר רב אסי קדושה אחת היא.** מכמיס קבעום על בני גולה לעשותם לדורות מתמת ספק זה והטילום עליהם כחומר יום אחרון: **והא רב אסי מבדיל.** ומבדיל המבדיל בין בקביעא דירחא ויו"ט שני חול גמור הוא. משום מנהג אבותיהן שלא ידעו בקביעת החדש כמונו ועשאום מספק מאליהן אחנו עושין אותם: **ספוקי מספקא ליה.** אם חל חכמים הוא שהוטל על הגליות לדורות ואפילו ירבו בשם חכמים יודעי העתים יהיו עושין אותן שנים מ"כ הרי הוא מדברי סופרים כיום אחרון או אם הן עשאום מאליהן מספק וחד מינייהו חול ולמאן דקיים ליה בקביעא דירחא בעי אבדולי: **כותיה דרב אסי מסתברא.** דאמיר: **קיים לן בקביעא דירחא.** על ידי חשבון שמחשבין תולדות[24] אנו למדים אם נראה ביום שלשים אם לאו: **ועבדינן תרי יומי.** אלמא חק קבוע הוא מתקנת חכמים על ישראל הרחוקים לעשותן ואפילו בלא ספק הלכך כחד יומא אריכא שוינהו: **כותיה דרב מסתברא.** שאינו חק אלא מדאגת הספק החמירו עליהם הגליות: **בראשונה.** קודם שקלקלו הכותים והשיאו הם משואות ביום שלא קבעו בו החודש כדי להטעות את ישראל: **משיאין משואות.** כמו להטעותם משאת העשן מן העיר (שופטים כ) (סימן) תנעלה. ובראש השנה[25] מפרש להו. ובהן היו יודעין כל בני הגליות הקרובים והרחוקים את קביעת החודש ולא היו עושין אלא יו"ט אחד בכל מקום: **שיהו שלשים יולאים.** ועד מקום שיכול להגיע בתוך חמשה עשר ימים הם מודיעים ועושין יום אחד והשאר עושין שני ימים: **ואילו בטלו הכותים.** הדרינן ועבדינן משואות בראש הכרים וידעו הכל: **ועבדי חד יומא.** בכל דוכתא. והאידנא נמי היכא דמטו שלוחין קודם יו"ט עבדי חד יומא שמע מינה לא קבעום עליהם בתקנה לדורות: **דגזרי המלכות גזרה[26].** אלא יתעסקו בתורה ושתכא סוד העיבור מכם ותעבדו נמי חד יומא ואתי לקלקולי ולעשות חסר אלא ומלא חסר ותאכלו חמץ בפסח: **אסורה בזה.** שהם ולאי חוק קבוע[27] להיות כיום אחרון מדרבנן שמתחילה לא מחמת ספק התחילו לעשותן: **כל היום.** יום שלשים של אלול. ומבערב היו אסורין במלאכה שמא יתקדש החודש למחר ומאלה שהלילה הזה יו"ט שכן כל היום מלפין לעדות ראוי הלבנה אולי יבואו וכל שעה שבאין עד שתחשך היו מקבלין עדותן ומקדשין החודש כו ביום:

ונתקלקלו

[1] אין מבטלין איסור לכתחילה. [2] אם הוריתי לך אתמול בשכרותי: **אשאלאי.** שכחתי ושגגתי והייתי מורה בו היתר משום דקיימא לן בשאר דוכתי רב וד' יוחנן הלכה כר' יוחנן עכשיו יפה דחיתיך עד היום ומזכרתי: **הא אמר רבא.** לקמן (דף ה:): **הלכתא כותיה דרב בהני תלת.** בענין בילה זו משבת ויום טוב[1] ולקמיה בשני ימים טובים של גליות בשני ימים טובים של ראש השנה נחלק להחמיר: **מן הדקל.** שנשבר בשבת: **אסור להסיקן ביום טוב.** הסמוך לו: **ואל תשיבני ביצה.** שאמרתי כה גולה בזה מותרת בזה דהכא איין למיסר טפי: **ומאי טעמא ביצה כיון דביומא.** מי לאו דאסירא משום דנולדה בשבת הוה חזיא לגומעה היה שיש בני אדם גומעין כן: **ולא שרי ליה (מר) עד למחר מידע ידיע.** כי שרית ליה למחר ואתמול לא שרית דבת יומא אסירא אבל עצים דשבת כיון דביומייהו בלאו איסור מוקלה נמי לא חזו שאין מבערין אש בשבת: **אי שרי להו (מר) למחר אתי למימר.** אם נפלו בו ביום נמי שרו ואתמול שלא בערום משום דשבת לא חזי להסקה: **והא קא מהפך באיסורא.** כשמולין בתנור מזוית לזוית: **כהיתרא מהפך.** שהאיסור בטל ברוב: **והא קמבטל איסור בידים ותנן אין מבטלין איסור לכתחילה.** דלעו"ג דאסורא בטיל ברובא הני מילי היכא דאיערב ממילא אבל לאערויי ולבטולי בידים אסור דהכי תנן במס' תרומות (פ"ה מ"ט) סאה תרומה שנפלה לתוך תשעים ותשעה וחזרה ונפלה סאה של חולין אם שוגג מותר ואם מזיד הפילה לאותה סאה אחרונה כדי להשלים מאה חולין להעלות את התרומה אסור: **דדאורייתא.** כגון תרומה: **אבל דדרבנן.** כגון מוקלה דהכא: **של גליות.** שאין עושין אותו אלא בני גליות הרחוקים מבית דין ואין השלוחין יכולין להגיע אצלם מרחק חדש עד יו"ט להודיעם באיזה יום נקבע החודש אם ביום שלשים

[3] נמ': **והא רב אסי מבדיל.** עיין ריטב"ש סוכה דף מז ע"ל ד"ה והלכתא: **תיתי** ר"ה ותנן וכו' הייני: בדבר שעיקרו. עי' פסחים דף ל ע"ל תוס' ד"ה לאהיגנו:

מוסף רש"י

מרבה עליהם עצים. ומבטלם בריב (שבת בט:). **בראשונה היו משיאין משואות.** לאחר שקבעו החדש ולא היו צריכין לשטר שלוחים לשלוח לגולה להודיע, כי המשואות מודיעים אותן (ר"ה כב:). **משקלקלו הכותים.** והשיאו גם הם משואות אלא בזמן החדש להטעות ישראל וכ"ד לא היו משיאין משואות אלא בחדש שנתקדש ביום ל', ומשלא היו עושין (ערב של יום ל' הכל יודעין שהחדש מעובר, ופעם אחת עיברו ב"ד את החדש ולא השיאו משואות לערב ל' והכותים השיאום בהיום שלהם והטעו את בני הגולה לעשותו חסר (שם).

רבינו חננאל (המשך)

לכתחלה (ביו"ט) [1], הני מילי בדאורייתא, אבל האי דמדרבנן אסור, אפילו לכתחילה שרי. ואפילו לרב אשי דאמר כל דבר שיש לו מתירין כגון הני עצים דלמחר שרו לא בטיל, הני מילי דיכא דאיתא בעיניה, אבל הני עצים כבר נשרפו, ולפיכך בטלי ושרי לגיפא [2] בתנור. והאי דאמרי רב ושמואל בשני ימים טובים של ר"ה נולדה בזה אסורה בזה, דתנן בראשונה היו מקבלין עדות כו'. ש"מ מדקתני סיפא אם באו מן המנחה ולמעלה ניהגום אותו היום קדש ולמחר קדש דקדושה אחת היא. פירוש, שכיון שבבית הוועד פעמים היו עושין ר"ה ב' ימים טובים, לפיכך החמירו כהן ועשאום קדושה אחת.

[1] אינו מין דלבטל איסור לכתחילה אפילו בחול אסור וכ"ע.

[2] ומשמע דאי לא בעלי אסור (אפילו ערב יום) פסחים ד' כו ע"ב ד"ה אבל וכ"ע.

רבינו חננאל

אמר רבא הלכתא כותיה דרב בהני תלת בין לקולא בין לחומרא. הדא הא דאמרן, ואידך ב' י"ט של ר"ה, רב אמר נולדה בראשון אסורה אפילו בשני, ואידך ב' י"ט של גליות רב אמר נולדה בראשון מותרת בשני, ורב אסי מספקא ליה דהוה מביל לחומרא, מבדיל ליומא טבא לחבריה, אמא יו"ט שני חול הוא, מקדש שמא אתמול היה חול ועכשיו ביום שני יו"ט. אמר רבה כותיה דרב אסי מסתברא כו'. דתאה אביי ואמר כרב מסתברא דתנן בראשונה כו'. ואסיקנא והאידנא ידעינן בקביעא דירחא יו"ט שני עבדינן בגולה תרי יומי, משום דשלחו א"י הזהרו לעשות שני יו"ט כמנהג אבותיכם, חיישינן שמא יגזרו שמד שכחו חשבון הקביעות בואו לידי קלקול. א"ר חנן עצים שנשרו מן הדקל בשבת אסור להסיקן ביו"ט ואל תשיבני ביצה. כלומר אל תקשה לי, ומפני מה [אני] מתיר בביצה שנולדה בשבת כי מותר לאוכלה ביו"ט כו'. ופשוטה היא. והלכתא כותיה דרב בצים ולא בביצה. אמר ר' מתנה עצים שנשרו מן הדקל לתנור ביו"ט כ' רבה עליהן עצים מוכנין ומסיקן, דקיי"ל איסור ביום כי האי גוונא ביד היא מדרבנן שמא יבלה ויתלוש, ואע"ג דקיי"ל אין מבטלין איסור

גליון הש"ם

[3] **ותנן אין מבטלין איסור לכתחילה.** ולעיל ד' ע"ב ד"ה אמר רבא אמר רב אמר רבא אמר רבי יוחנן הלכה כר' יוחנן הא אמר רבא הלכתא כותיה דרב בהני תלת בין לקולא בין לחומרא. הדא הא דאמרן, ואידך ב' י"ט של ר"ה, רב אמר נולדה בראשון אסורה אפילו בשני, ואידך ב' י"ט של גליות רב אמר נולדה בראשון מותרת בשני, ורב אסי מספקא ליה דהוה מבדיל לחומרא, מבדיל ליומא טבא לחבריה, אמא יו"ט שני חול הוא, מקדש שמא אתמול היה חול ועכשיו ביום שני יו"ט. אמר רבה כותיה דרב אסי מסתברא כו'. דתאה אביי ואמר כרב מסתברא דתנן בראשונה כו'. ואסיקנא והאידנא ידעינן בקביעא דירחא יו"ט שני עבדינן בגולה תרי יומי, משום דשלחו א"י הזהרו לעשות שני יו"ט כמנהג אבותיכם, חיישינן שמא יגזרו שמד שכחו חשבון הקביעות בואו לידי קלקול. א"ר חנן עצים שנשרו מן הדקל בשבת אסור להסיקן ביו"ט ואל תשיבני ביצה. כלומר אל תקשה לי, ומפני מה [אני] מתיר בביצה שנולדה בשבת כי מותר לאוכלה ביו"ט כו'. ופשוטה היא. והלכתא כותיה דרב בצים ולא בביצה. אמר ר' מתנה עצים שנשרו מן הדקל לתנור ביו"ט כ' רבה עליהן עצים מוכנין ומסיקן, דקיי"ל איסור ביום כי האי גוונא ביד היא מדרבנן שמא יבלה ויתלוש, ואע"ג דקיי"ל אין מבטלין איסור

[4] **אמר רב מתנה עצים שנשרו מן הדקל לתוך התנור ביו"ט מרבה עליהם עצים מוכנים ומסיקן.** ר"ה ד' ע"ב ד"ה אמר רב מתנה אמר רב מתנה אמר רבי יוחנן הלכה כר' יוחנן הא אמר רבא הלכתא כותיה דרב בהני תלת בין לקולא בין לחומרא. הדא הא דאמרן, ואידך ב' י"ט של ר"ה, רב אמר נולדה בראשון אסורה אפילו בשני, ואידך ב' י"ט של גליות רב אמר נולדה בראשון מותרת בשני, ורב אסי מספקא ליה דהוה מבדיל לחומרא, מבדיל ליומא טבא לחבריה, אמא יו"ט שני חול הוא, מקדש שמא אתמול היה חול ועכשיו ביום שני יו"ט. אמר רבה כותיה דרב אסי מסתברא כו'. דתאה אביי ואמר כרב מסתברא דתנן בראשונה כו'. ואסיקנא והאידנא ידעינן בקביעא דירחא יו"ט שני עבדינן בגולה תרי יומי, משום דשלחו א"י הזהרו לעשות שני יו"ט כמנהג אבותיכם, חיישינן שמא יגזרו שמד שכחו חשבון הקביעות בואו לידי קלקול. א"ר חנן עצים שנשרו מן הדקל בשבת אסור להסיקן ביו"ט ואל תשיבני ביצה. כלומר אל תקשה לי, ומפני מה [אני] מתיר בביצה שנולדה בשבת כי מותר לאוכלה ביו"ט כו'. ופשוטה היא. והלכתא כותיה דרב בצים ולא בביצה. אמר ר' מתנה עצים שנשרו מן הדקל לתנור ביו"ט כ' רבה עליהן עצים מוכנין ומסיקן, דקיי"ל איסור ביום כי האי גוונא ביד היא מדרבנן שמא יבלה ויתלוש, ואע"ג דקיי"ל אין מבטלין איסור

[5] **אין מבטלין איסור לכתחילה.** ר"ה ד' ע"ב ד"ה אמר רבא אמר רב אמר רבא אמר רבי יוחנן הלכה כר' יוחנן הא אמר רבא הלכתא כותיה דרב בהני תלת בין לקולא בין לחומרא. הדא הא דאמרן, ואידך ב' י"ט של ר"ה, רב אמר נולדה בראשון אסורה אפילו בשני, ואידך ב' י"ט של גליות רב אמר נולדה בראשון מותרת בשני, ורב אסי מספקא ליה דהוה מבדיל לחומרא, מבדיל ליומא טבא לחבריה, אמא יו"ט שני חול הוא, מקדש שמא אתמול היה חול ועכשיו ביום שני יו"ט. אמר רבה כותיה דרב אסי מסתברא כו'. דתאה אביי ואמר כרב מסתברא דתנן בראשונה כו'. ואסיקנא והאידנא ידעינן בקביעא דירחא יו"ט שני עבדינן בגולה תרי יומי, משום דשלחו א"י הזהרו לעשות שני יו"ט כמנהג אבותיכם, חיישינן שמא יגזרו שמד שכחו חשבון הקביעות בואו לידי קלקול. א"ר חנן עצים שנשרו מן הדקל בשבת אסור להסיקן ביו"ט ואל תשיבני ביצה. כלומר אל תקשה לי, ומפני מה [אני] מתיר בביצה שנולדה בשבת כי מותר לאוכלה ביו"ט כו'. ופשוטה היא. והלכתא כותיה דרב בצים ולא בביצה. אמר ר' מתנה עצים שנשרו מן הדקל לתנור ביו"ט כ' רבה עליהן עצים מוכנין ומסיקן, דקיי"ל איסור ביום כי האי גוונא ביד היא מדרבנן שמא יבלה ויתלוש, ואע"ג דקיי"ל אין מבטלין איסור

[6] **מבטלין איסור דרבנן.** ר"ה ד' ע"ב ד"ה אמר רבא אמר רב אמר רבא אמר רבי יוחנן הלכה כר' יוחנן הא אמר רבא הלכתא כותיה דרב בהני תלת בין לקולא בין לחומרא. הדא הא דאמרן, ואידך ב' י"ט של ר"ה, רב אמר נולדה בראשון אסורה אפילו בשני, ואידך ב' י"ט של גליות רב אמר נולדה בראשון מותרת בשני, ורב אסי מספקא ליה דהוה מבדיל לחומרא, מבדיל ליומא טבא לחבריה, אמא יו"ט שני חול הוא, מקדש שמא אתמול היה חול ועכשיו ביום שני יו"ט. אמר רבה כותיה דרב אסי מסתברא כו'. דתאה אביי ואמר כרב מסתברא דתנן בראשונה כו'. ואסיקנא והאידנא ידעינן בקביעא דירחא יו"ט שני עבדינן בגולה תרי יומי, משום דשלחו א"י הזהרו לעשות שני יו"ט כמנהג אבותיכם, חיישינן שמא יגזרו שמד שכחו חשבון הקביעות בואו לידי קלקול. א"ר חנן עצים שנשרו מן הדקל בשבת אסור להסיקן ביו"ט ואל תשיבני ביצה. כלומר אל תקשה לי, ומפני מה [אני] מתיר בביצה שנולדה בשבת כי מותר לאוכלה ביו"ט כו'. ופשוטה היא. והלכתא כותיה דרב בצים ולא בביצה. אמר ר' מתנה עצים שנשרו מן הדקל לתנור ביו"ט כ' רבה עליהן עצים מוכנין ומסיקן, דקיי"ל איסור ביום כי האי גוונא ביד היא מדרבנן שמא יבלה ויתלוש, ואע"ג דקיי"ל אין מבטלין איסור

[7] **[ששים]** ר"ה ד' ע"ב ד"ה אמר רבא אמר רב אמר רבא אמר רבי יוחנן הלכה כר' יוחנן הא אמר רבא הלכתא כותיה דרב בהני תלת בין לקולא בין לחומרא. הדא הא דאמרן, ואידך ב' י"ט של ר"ה, רב אמר נולדה בראשון אסורה אפילו בשני, ואידך ב' י"ט של גליות רב אמר נולדה בראשון מותרת בשני, ורב אסי מספקא ליה דהוה מבדיל לחומרא, מבדיל ליומא טבא לחבריה, אמא יו"ט שני חול הוא, מקדש שמא אתמול היה חול ועכשיו ביום שני יו"ט. אמר רבה כותיה דרב אסי מסתברא כו'. דתאה אביי ואמר כרב מסתברא דתנן בראשונה כו'. ואסיקנא והאידנא ידעינן בקביעא דירחא יו"ט שני עבדינן בגולה תרי יומי, משום דשלחו א"י הזהרו לעשות שני יו"ט כמנהג אבותיכם, חיישינן שמא יגזרו שמד שכחו חשבון הקביעות בואו לידי קלקול. א"ר חנן עצים שנשרו מן הדקל בשבת אסור להסיקן ביו"ט ואל תשיבני ביצה. כלומר אל תקשה לי, ומפני מה [אני] מתיר בביצה שנולדה בשבת כי מותר לאוכלה ביו"ט כו'. ופשוטה היא. והלכתא כותיה דרב בצים ולא בביצה. אמר ר' מתנה עצים שנשרו מן הדקל לתנור ביו"ט כ' רבה עליהן עצים מוכנין ומסיקן, דקיי"ל איסור ביום כי האי גוונא ביד היא מדרבנן שמא יבלה ויתלוש, ואע"ג דקיי"ל אין מבטלין איסור

[8] **[ולאי חוק קבוע]** ר"ה ד' ע"ב ד"ה אמר רבא אמר רב אמר רבא אמר רבי יוחנן הלכה כר' יוחנן הא אמר רבא הלכתא כותיה דרב בהני תלת בין לקולא בין לחומרא. הדא הא דאמרן, ואידך ב' י"ט של ר"ה, רב אמר נולדה בראשון אסורה אפילו בשני, ואידך ב' י"ט של גליות רב אמר נולדה בראשון מותרת בשני, ורב אסי מספקא ליה דהוה מבדיל לחומרא, מבדיל ליומא טבא לחבריה, אמא יו"ט שני חול הוא, מקדש שמא אתמול היה חול ועכשיו ביום שני יו"ט. אמר רבה כותיה דרב אסי מסתברא כו'. דתאה אביי ואמר כרב מסתברא דתנן בראשונה כו'. ואסיקנא והאידנא ידעינן בקביעא דירחא יו"ט שני עבדינן בגולה תרי יומי, משום דשלחו א"י הזהרו לעשות שני יו"ט כמנהג אבותיכם, חיישינן שמא יגזרו שמד שכחו חשבון הקביעות בואו לידי קלקול. א"ר חנן עצים שנשרו מן הדקל בשבת אסור להסיקן ביו"ט ואל תשיבני ביצה. כלומר אל תקשה לי, ומפני מה [אני] מתיר בביצה שנולדה בשבת כי מותר לאוכלה ביו"ט כו'. ופשוטה היא. והלכתא כותיה דרב בצים ולא בביצה. אמר ר' מתנה עצים שנשרו מן הדקל לתנור ביו"ט כ' רבה עליהן עצים מוכנין ומסיקן, דקיי"ל איסור ביום כי האי גוונא ביד היא מדרבנן שמא יבלה ויתלוש, ואע"ג דקיי"ל אין מבטלין איסור

[9] **הלכתא כותיה דרב בהני תלת.** ר"ה ד' ע"ב ד"ה אמר רבא אמר רב אמר רבא אמר רבי יוחנן הלכה כר' יוחנן הא אמר רבא הלכתא כותיה דרב בהני תלת בין לקולא בין לחומרא. הדא הא דאמרן, ואידך ב' י"ט של ר"ה, רב אמר נולדה בראשון אסורה אפילו בשני, ואידך ב' י"ט של גליות רב אמר נולדה בראשון מותרת בשני, ורב אסי מספקא ליה דהוה מבדיל לחומרא, מבדיל ליומא טבא לחבריה, אמא יו"ט שני חול הוא, מקדש שמא אתמול היה חול ועכשיו ביום שני יו"ט. אמר רבה כותיה דרב אסי מסתברא כו'. דתאה אביי ואמר כרב מסתברא דתנן בראשונה כו'. ואסיקנא והאידנא ידעינן בקביעא דירחא יו"ט שני עבדינן בגולה תרי יומי, משום דשלחו א"י הזהרו לעשות שני יו"ט כמנהג אבותיכם, חיישינן שמא יגזרו שמד שכחו חשבון הקביעות בואו לידי קלקול. א"ר חנן עצים שנשרו מן הדקל בשבת אסור להסיקן ביו"ט ואל תשיבני ביצה. כלומר אל תקשה לי, ומפני מה [אני] מתיר בביצה שנולדה בשבת כי מותר לאוכלה ביו"ט כו'. ופשוטה היא. והלכתא כותיה דרב בצים ולא בביצה. אמר ר' מתנה עצים שנשרו מן הדקל לתנור ביו"ט כ' רבה עליהן עצים מוכנין ומסיקן, דקיי"ל איסור ביום כי האי גוונא ביד היא מדרבנן שמא יבלה ויתלוש, ואע"ג דקיי"ל אין מבטלין איסור

[10] **עצים שנשרו מן הדקל.** ר"ה ד' ע"ב ד"ה אמר רבא אמר רב אמר רבא אמר רבי יוחנן הלכה כר' יוחנן הא אמר רבא הלכתא כותיה דרב בהני תלת בין לקולא בין לחומרא. הדא הא דאמרן, ואידך ב' י"ט של ר"ה, רב אמר נולדה בראשון אסורה אפילו בשני, ואידך ב' י"ט של גליות רב אמר נולדה בראשון מותרת בשני, ורב אסי מספקא ליה דהוה מבדיל לחומרא, מבדיל ליומא טבא לחבריה, אמא יו"ט שני חול הוא, מקדש שמא אתמול היה חול ועכשיו ביום שני יו"ט. אמר רבה כותיה דרב אסי מסתברא כו'. דתאה אביי ואמר כרב מסתברא דתנן בראשונה כו'. ואסיקנא והאידנא ידעינן בקביעא דירחא יו"ט שני עבדינן בגולה תרי יומי, משום דשלחו א"י הזהרו לעשות שני יו"ט כמנהג אבותיכם, חיישינן שמא יגזרו שמד שכחו חשבון הקביעות בואו לידי קלקול. א"ר חנן עצים שנשרו מן הדקל בשבת אסור להסיקן ביו"ט ואל תשיבני ביצה. כלומר אל תקשה לי, ומפני מה [אני] מתיר בביצה שנולדה בשבת כי מותר לאוכלה ביו"ט כו'. ופשוטה היא. והלכתא כותיה דרב בצים ולא בביצה. אמר ר' מתנה עצים שנשרו מן הדקל לתנור ביו"ט כ' רבה עליהן עצים מוכנין ומסיקן, דקיי"ל איסור ביום כי האי גוונא ביד היא מדרבנן שמא יבלה ויתלוש, ואע"ג דקיי"ל אין מבטלין איסור

[11] **אמר רב מתנה.** ר"ה ד' ע"ב ד"ה אמר רבא אמר רב אמר רבא אמר רבי יוחנן הלכה כר' יוחנן הא אמר רבא הלכתא כותיה דרב בהני תלת בין לקולא בין לחומרא. הדא הא דאמרן, ואידך ב' י"ט של ר"ה, רב אמר נולדה בראשון אסורה אפילו בשני, ואידך ב' י"ט של גליות רב אמר נולדה בראשון מותרת בשני, ורב אסי מספקא ליה דהוה מבדיל לחומרא, מבדיל ליומא טבא לחבריה, אמא יו"ט שני חול הוא, מקדש שמא אתמול היה חול ועכשיו ביום שני יו"ט. אמר רבה כותיה דרב אסי מסתברא כו'. דתאה אביי ואמר כרב מסתברא דתנן בראשונה כו'. ואסיקנא והאידנא ידעינן בקביעא דירחא יו"ט שני עבדינן בגולה תרי יומי, משום דשלחו א"י הזהרו לעשות שני יו"ט כמנהג אבותיכם, חיישינן שמא יגזרו שמד שכחו חשבון הקביעות בואו לידי קלקול. א"ר חנן עצים שנשרו מן הדקל בשבת אסור להסיקן ביו"ט ואל תשיבני ביצה. כלומר אל תקשה לי, ומפני מה [אני] מתיר בביצה שנולדה בשבת כי מותר לאוכלה ביו"ט כו'. ופשוטה היא. והלכתא כותיה דרב בצים ולא בביצה. אמר ר' מתנה עצים שנשרו מן הדקל לתנור ביו"ט כ' רבה עליהן עצים מוכנין ומסיקן, דקיי"ל איסור ביום כי האי גוונא ביד היא מדרבנן שמא יבלה ויתלוש, ואע"ג דקיי"ל אין מבטלין איסור

[12] **עצים שנשרו מן הדקל.** ר"ה ד' ע"ב ד"ה אמר רבא אמר רב אמר רבא אמר רבי יוחנן הלכה כר' יוחנן הא אמר רבא הלכתא כותיה דרב בהני תלת בין לקולא בין לחומרא. הדא הא דאמרן, ואידך ב' י"ט של ר"ה, רב אמר נולדה בראשון אסורה אפילו בשני, ואידך ב' י"ט של גליות רב אמר נולדה בראשון מותרת בשני, ורב אסי מספקא ליה דהוה מבדיל לחומרא, מבדיל ליומא טבא לחבריה, אמא יו"ט שני חול הוא, מקדש שמא אתמול היה חול ועכשיו ביום שני יו"ט. אמר רבה כותיה דרב אסי מסתברא כו'. דתאה אביי ואמר כרב מסתברא דתנן בראשונה כו'. ואסיקנא והאידנא ידעינן בקביעא דירחא יו"ט שני עבדינן בגולה תרי יומי, משום דשלחו א"י הזהרו לעשות שני יו"ט כמנהג אבותיכם, חיישינן שמא יגזרו שמד שכחו חשבון הקביעות בואו לידי קלקול. א"ר חנן עצים שנשרו מן הדקל בשבת אסור להסיקן ביו"ט ואל תשיבני ביצה. כלומר אל תקשה לי, ומפני מה [אני] מתיר בביצה שנולדה בשבת כי מותר לאוכלה ביו"ט כו'. ופשוטה היא. והלכתא כותיה דרב בצים ולא בביצה. אמר ר' מתנה עצים שנשרו מן הדקל לתנור ביו"ט כ' רבה עליהן עצים מוכנין ומסיקן, דקיי"ל איסור ביום כי האי גוונא ביד היא מדרבנן שמא יבלה ויתלוש, ואע"ג דקיי"ל אין מבטלין איסור

[13] **אין מבטלין איסור לכתחילה.** ר"ה ד' ע"ב ד"ה אמר רבא אמר רב אמר רבא אמר רבי יוחנן הלכה כר' יוחנן הא אמר רבא הלכתא כותיה דרב בהני תלת בין לקולא בין לחומרא. הדא הא דאמרן, ואידך ב' י"ט של ר"ה, רב אמר נולדה בראשון אסורה אפילו בשני, ואידך ב' י"ט של גליות רב אמר נולדה בראשון מותרת בשני, ורב אסי מספקא ליה דהוה מבדיל לחומרא, מבדיל ליומא טבא לחבריה, אמא יו"ט שני חול הוא, מקדש שמא אתמול היה חול ועכשיו ביום שני יו"ט. אמר רבה כותיה דרב אסי מסתברא כו'. דתאה אביי ואמר כרב מסתברא דתנן בראשונה כו'. ואסיקנא והאידנא ידעינן בקביעא דירחא יו"ט שני עבדינן בגולה תרי יומי, משום דשלחו א"י הזהרו לעשות שני יו"ט כמנהג אבותיכם, חיישינן שמא יגזרו שמד שכחו חשבון הקביעות בואו לידי קלקול. א"ר חנן עצים שנשרו מן הדקל בשבת אסור להסיקן ביו"ט ואל תשיבני ביצה. כלומר אל תקשה לי, ומפני מה [אני] מתיר בביצה שנולדה בשבת כי מותר לאוכלה ביו"ט כו'. ופשוטה היא. והלכתא כותיה דרב בצים ולא בביצה. אמר ר' מתנה עצים שנשרו מן הדקל לתנור ביו"ט כ' רבה עליהן עצים מוכנין ומסיקן, דקיי"ל איסור ביום כי האי גוונא ביד היא מדרבנן שמא יבלה ויתלוש, ואע"ג דקיי"ל אין מבטלין איסור

[14] **הני מילי בדאורייתא.** ר"ה ד' ע"ב ד"ה אמר רבא אמר רב אמר רבא אמר רבי יוחנן הלכה כר' יוחנן הא אמר רבא הלכתא כותיה דרב בהני תלת בין לקולא בין לחומרא. הדא הא דאמרן, ואידך ב' י"ט של ר"ה, רב אמר נולדה בראשון אסורה אפילו בשני, ואידך ב' י"ט של גליות רב אמר נולדה בראשון מותרת בשני, ורב אסי מספקא ליה דהוה מבדיל לחומרא, מבדיל ליומא טבא לחבריה, אמא יו"ט שני חול הוא, מקדש שמא אתמול היה חול ועכשיו ביום שני יו"ט. אמר רבה כותיה דרב אסי מסתברא כו'. דתאה אביי ואמר כרב מסתברא דתנן בראשונה כו'. ואסיקנא והאידנא ידעינן בקביעא דירחא יו"ט שני עבדינן בגולה תרי יומי, משום דשלחו א"י הזהרו לעשות שני יו"ט כמנהג אבותיכם, חיישינן שמא יגזרו שמד שכחו חשבון הקביעות בואו לידי קלקול. א"ר חנן עצים שנשרו מן הדקל בשבת אסור להסיקן ביו"ט ואל תשיבני ביצה. כלומר אל תקשה לי, ומפני מה [אני] מתיר בביצה שנולדה בשבת כי מותר לאוכלה ביו"ט כו'. ופשוטה היא. והלכתא כותיה דרב בצים ולא בביצה. אמר ר' מתנה עצים שנשרו מן הדקל לתנור ביו"ט כ' רבה עליהן עצים מוכנין ומסיקן, דקיי"ל איסור ביום כי האי גוונא ביד היא מדרבנן שמא יבלה ויתלוש, ואע"ג דקיי"ל אין מבטלין איסור

[15] **הני מילי היכא דאיתיה לאיסורא בעיניה.** ר"ה ד' ע"ב ד"ה אמר רבא אמר רב אמר רבא אמר רבי יוחנן הלכה כר' יוחנן הא אמר רבא הלכתא כותיה דרב בהני תלת בין לקולא בין לחומרא. הדא הא דאמרן, ואידך ב' י"ט של ר"ה, רב אמר נולדה בראשון אסורה אפילו בשני, ואידך ב' י"ט של גליות רב אמר נולדה בראשון מותרת בשני, ורב אסי מספקא ליה דהוה מבדיל לחומרא, מבדיל ליומא טבא לחבריה, אמא יו"ט שני חול הוא, מקדש שמא אתמול היה חול ועכשיו ביום שני יו"ט. אמר רבה כותיה דרב אסי מסתברא כו'. דתאה אביי ואמר כרב מסתברא דתנן בראשונה כו'. ואסיקנא והאידנא ידעינן בקביעא דירחא יו"ט שני עבדינן בגולה תרי יומי, משום דשלחו א"י הזהרו לעשות שני יו"ט כמנהג אבותיכם, חיישינן שמא יגזרו שמד שכחו חשבון הקביעות בואו לידי קלקול. א"ר חנן עצים שנשרו מן הדקל בשבת אסור להסיקן ביו"ט ואל תשיבני ביצה. כלומר אל תקשה לי, ומפני מה [אני] מתיר בביצה שנולדה בשבת כי מותר לאוכלה ביו"ט כו'. ופשוטה היא. והלכתא כותיה דרב בצים ולא בביצה. אמר ר' מתנה עצים שנשרו מן הדקל לתנור ביו"ט כ' רבה עליהן עצים מוכנין ומסיקן, דקיי"ל איסור ביום כי האי גוונא ביד היא מדרבנן שמא יבלה ויתלוש, ואע"ג דקיי"ל אין מבטלין איסור

[16] **נולדה בזה.** ר"ה ד' ע"ב ד"ה אמר רבא אמר רב אמר רבא אמר רבי יוחנן הלכה כר' יוחנן הא אמר רבא הלכתא כותיה דרב בהני תלת בין לקולא בין לחומרא. הדא הא דאמרן, ואידך ב' י"ט של ר"ה, רב אמר נולדה בראשון אסורה אפיל

ונתקלקלו הלוים בשיר. כשיר של בין הערבים מיירי שאמרו בו שירה של חול שהיו סבורים שלא יבאו עוד והיום חול וכשבאו נמצא שהוא קדש. ובשל שחר אין טעות דבתמיד של שחר אפילו הוקדש החדש קודם הקרבתו שיר של חול היו אומרים לפי שברוב השנים אין העדים ממהרים לבא כל כך: **עד המנחה.** עד הקרבת תמיד של בין הערבים אבל לאחר מכאן אותו היום הרי הוא מעובר ומונין מיום המחרת ליום הכפורים וסוכות. ואם באו עדים מן המנחה ולמעלה אע"פ שאין מונין למועדות מהיום לא מזלזלין ביה כהאי שבשים אלא גומרין אותו באיסורו כאשר החזרו עד המנחה ממלאכה כן נוהגין וגומרין אותו בקדושתו. אלמא אילת עשיית שני ימים לראש השנה אפילו בבית דין הוה ולא מספק שהרי ולאי שיום טוב למחר ואעפ"כ תקנו לעשותו שמע מינה חק חכמים ומצותן היה לעשותן בבאו עדים לאחר המנחה והרמוקים יש עליהם לעשותן בכל שנה שמא יבאו עדים לאחר המנחה והרי קדושתו אחת ואין כאן לומר ממה נפשך חד מיניהו חול דשמא אין כאן חול אלא שנהפך קדש: **אמר רבה גר': מתקנת רבן יוחנן בן זכאי.** שהחזיר הדבר ליושנו לקבל עדותן כל היום ולקדש היום נמצא שאין בית דין עושין שני ימים והרמוקים העושים שני ימים אינו אלא מספק שאין יודעין אם נתקדש ביום שבשבת אם בשבשבת ואחד והרי הן כשאר י"ט של גליות ובילה שנולדה בזה מותרת בזה ממה נפשך דחד מיניהו חול: **ולרב ושמואל קשיא מתניתין.** דקתני דחזר הדבר ליושנו לקבל עדותן כל היום ולקדש היום נמצא שאין בית דין עושין שני ימים והרמוקים העושים שני ימים אינו אלא מספק שאין יודעין אם נתקדש ביום שבשבת אם בשבשבת ואחד והרי הן כשאר י"ט של גליות ובילה שנולדה בזה מותרת בזה ממה נפשך דחד מיניהו חול: **אמר רבה גר': מתקנת רבן יוחנן בן זכאי.** שהחזיר הדבר ליושנו לקבל עדותן כל היום ולקדש היום נמצא שאין בית דין עושין שני ימים והרמוקים העושים שני ימים אינו אלא מספק שאין יודעין אם נתקדש ביום שבשבת אם בשבשבת ואחד והרי הן כשאר י"ט של גליות ובילה שנולדה בזה מותרת בזה ממה נפשך דחד מיניהו חול: **ולרב ושמואל קשיא מתניתין.** דקתני דחזר הדבר ליושנו לקבל עדותן כל היום ולקדש היום נמצא שאין בית דין עושין שני ימים ועודנו כבתחילה מפני אותה תקנה ראשונה לא מפני ספק הלכך הואיל ולא פסקו מאלנו משהתחלנו אין להקל ולומר אין מנהגנו זה מפני תקנה ראשונה אלא מפני הספק ובילה מותרת הא לא אמרינן דכיון דלא פסקה אותה תקנה מאלנו שנה אחת לעשות יום אחד עדיין באיסורו הראשונה עמדנו להיותם כיום[ט] אריך: **דבר שכמנין.** בילה זו נאסרת בקבון חכמים שנמנו וגמרו לעשותן שני ימים קדושה אחת אם לא באו עדים לפני המנחה וכל העושין שני ימים מחמת כן עשו שמא לא באו עדים לבית דין קודם המנחה: **צריך מנין אחר.** שימנו לך ויתירוהו. ולקמן[י] פרכינן בילה מי אתפרש במנין והלא לא נתנו אלא על קבלת עדות ובהרוא חזר בו רבן יוחנן והתירו: **מנא אמינא לה.** דכל דבר הנאסר במנין צריך מנין אחר להתירו ואפילו אירע דבר שאתה יכול להורות בו היתר ולומר אין תקנת מנין הראשון עומדת כי הכא אפילו הכי אסור עד שיתירוהו בפירוש בקבון חכמים: **לך אמור להם.** לקמן[כ] מפרש לה היכי ליף: **ואומר במשוך היובל.** לקמן[כא] מפרש: **ותניא.** נמי דצריך מנין אחר להתירו: **כרם רבעי.** שאמרה תורה קדש הללוים (ויקרא יט) וגמרינן קדש קדש ממעשר שני דכתיב ביה קדש וכל מעשר הארץ מזרע הארץ מפרי העץ וגו' (שם כז) שצריך להעלות הפירות לירושלים או לפדותן ולהעלות הדמים לירושלים ותקנו חכמים במהלך יום אחד לכל צד שלא יפדוהו אלא הפירות עצמן ויאכלם שם כדמפרש לקמן כדי לעטר שוקי ירושלים בפירות: **במזרח לוד.** היינו בין לוד לירושלים בתוך מהלך יום דהא אמרינן לוד בתוך מהלך יום מן המערב נמצא מזרחה בין לוד לירושלים. בכילד מברכין (ברכות דף לה.) יש פלוגתא חד תני נטע רבעי וחד תני כרם רבעי: להפקירו

ונתקלקלו הלוים בשיר התקינו שלא יהו מקבלים את העדים אלא עד המנחה [א]ואם באו עדים מן המנחה ולמעלה נוהגין אותו היום קדש ולמחר קדש אמר רבה מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך ביצה מותרת דתנן [ב]משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו מקבלין עדות החדש כל היום א"ל אביי והא רב ושמואל דאמרי תרוייהו ביצה אסורה א"ל אמינא לך אנא רבן יוחנן בן זכאי ואת אמרת לי רב ושמואל ולרב ושמואל קשיא מתניתין לא קשיא [ג]הא לן והא להו ורב יוסף אמר אף מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך ביצה אסורה מ"ט הוי דבר שבמנין [ד]וכל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו אמר רב יוסף מנא אמינא לה דכתיב [1]לך אמור להם שובו לכם לאהליכם ואומר [2]במשוך היובל המה יעלו בהר [ה]([ותניא]) [ו]כרם רבעי היה עולה לירושלים מהלך יום אחד לכל צד וזו היא תחומה [ז]([עלת]) מן [ח]([הצפון]) ועקרבת מן [ט]([הדרום]) לוד מן המערב וירדן מן המזרח ואמר עולא ואיתימא רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מה טעם כדי לעטר שוקי ירושלים בפירות ותניא [י]כרם רבעי היה לו לר' אליעזר במזרח לוד בצד כפר טבי ובקש

בין הערבים: **הא** לן והא להו. פי' בקונטרס בני ג"י שמקדשין החדש על פי הראייה ואין עושין אלא יום אחד ופעמים עושין שנים כשבאו עדים מן המנחה ולמעלה ואשתני בשביל תקנת רבן יוחנן בן זכאי ואין עושין אלא יום אחד אף כשבאו עדים מן המנחה ולמעלה ואפילו כשהיו עושין שני ימים כגון אלא באו עדים הרי הוא מחמת ספק והרי הן שני קדושות לפי שאין זה מחמת המנהג לפיכך היתה מותרת להן אבל לבני מולה נאסר אסור שהרי עדיין הם עושין שני ימים בהתחלה ואם כן לא אשתני להן מפני התקנה הואיל והתחילו לעשות שני ימים ולא פסקו בשום פעם לעשות יום אחד עדיין הם עומדים באיסורן להיותן כיום אחרון דאלא נימא דמחמת ספק הן עושין דאין יודעין אם באו עדים אם לאו אלא מחמת המנהג הן עושין כיון דלא נשתנה להן המנהג וא"ת לר' יוסי דאמר בעירובין (דף לט. ושם) גבי שני ימים של ר"ה נולדה בראשון אסורה בשני והא ר' יוסי בא"י הוה לאחר מורכן וא"כ שני קדושות הן ואמאי אסורה ואין לומר דהיינו קודם מורכן דהוו קדושה אחת דא"כ מאי נפקא מינה מאי דהוה הוה וכי תימא דהיינו לאחר מורכן והא דבילה אסורה היינו לבני בבל דלדידהו קדושה אחת הן זה אינו דר' יוסי מא"י ונקט מילתא בשביל בבל וי"ל דלעולם ר' יוסי מקודש מורכן קאמר ואין להקשות מאי דהוה הוה הואיל ואשמועינן פסק דגם עתה שייך לאחר מורכן לבני בבל:

כל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו. יש שהיו רוצין לומר מכאן לאותן חרמות שעושין לזמן עד פסח או עד זמן אחר דכי יגיע הזמן צריך מנין להתיר את החרם אע"פ שעבר הזמן דהא הרי הכא דהקב"ה אסר להם תשמיש בשביל מתן תורה וממילא ידעינן דלאחר שלשה ימים דנתנה תורה דמותרין ואעפ"כ התיר להם ולא היא דהכא אין כאן שום זמן דקלא דהיו נכונים לשלשת ימים וגו' (שמות יט) הזמינו עצמכם לדבר שיהיה לסוף שלשת ימים דאם כתיב היו נכונים שלשת ימים בלא למ"ד של לשלשת ימים הייתי מוכיח שפיר דכי היכי דצריך להתיר תשמיש צריך נמי להתיר החרם ומדלא כתיב הכי שמע מינה גבי תשמיש צריך להתיר משום דכתיב אל תגשו אל אשה וגו' דמשמע עולמית כי היכי דאסר להם קודם מתן תורה שלשת ימים אבל חרמות שמשימין לזמן מכי עבר הזמן ממילא עבר ואין צריך היתר: [יעי' תוספות סנהדרין נט: ד"ה לכל דברן]:

ובקש

מסורת הש"ס

א) ר"ה לב. ב) [ברכות ה: וש"נ]. ג) [סנהדרין נט:]. ד) [ל"ל ותנן]. ה) ר"ה לא: מעשר שני פ"ה [מ"ב]. ו) [ל"ל אילת]. ז) [ל"ל הדרום]. ח) [ל"ל הצפון]. ט) [ל"ל אילת במסנה]. ע) גמ"ש: עדיין הוא באיסורו הראשון יעודנו היום. י) [ע"ז]. כ) [שם]. ל) [שם]. מ) [עי' מהרש"ל].

תורה אור השלם

1. לֵךְ אֱמֹר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאָהֳלֵיכֶם:
דברים ה כו

2. לֹא תֻגַּע בּוֹ יַד כִּי סָקוֹל יִסָּקֵל אוֹ יָרֹה יֵרֶה אִם בְּהֵמָה אִם אִישׁ לֹא יִחְיֶה בְּמָשֹׁךְ הַיֹּבֵל הֵמָּה יַעֲלוּ בָהָר: שמות יט יג

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) בתוס' ד"ה ומתקלקלו וכו' וא"ל אין יכולין להקריב המוספין. כ"כ עי' רא"ש פ' שו"ת דף נט ריש ע"ב נד"ה שאלני וכו':

מוסף רש"י

נוהגין אותו היום קדש ולמחר קדש. בר"ה קאי דמשמשכה ליל שבת ומשעה נהגו בו קודש, שמא יבואו עדים מחר ויקדשוה ב"ד ומצא שהלילה הזה ליל יו"ט הוא וכן למחר כל היום עד המנחה, ואם באו עדים קודם המנחה ב"ד מקדשים את החדש ודעו שיפה נהגו בו קודש, ואם מן המנחה ולמעלה באו אע"פ שאין ב"ד מקבלין אותן לקדשי היום ויעברו את אלול ויקדשוהו למחר אעפ"כ נומרים אותו בקדושה ואסור במלאכה דלמא אתי לזלזולי ביה לשנה הבאה ויעשו בו מלאכה כל היום ויאמרו משתקר נהגו בו קדש חנם ומן המנחה ולמעלה חזרני ונהגו בו חול (ר"ה ל.). **היה עולה לירושלים.** הפירות עצמן, אע"ג דמן המחרה בין מעשר שני בין כרם רבעי נפדים ומתחללים בפשיעה אחת חוץ לחומה, דבגו גזר בבל מהלך של יום אחד שיעלום ואתלום שם כדי לעטר שוקי ירושלים (ר"ה לא.). **במזרח לוד.** בין לוד לירושלים, שהרי ירושלים למזרחה של לוד היא (שם).

עין משפט נר מצוה

לה א ב מי' פ"ג מהל' קידוש החדש הלכה ו:

לו ג מי' פ"ב מהלכות ממרים הלכה ב:

לז ד ה מי' פ"ע מהל' מעשר שני הלכה ה ופ"ב מהלכות ממרים הלכה ג ורא"ש וכ"מ שם] סמג עשין (לו) [קלו]:

רבינו חננאל

אמר רבה מתקנה שהתקין רבן יוחנן בן זכאי, שיהו מקבלין עדות החדש כל היום, ביצה מותרת. דהא כשתי קדושות הן. [א"ל אביי והא רב ושמואל דאמרי תרוייהו ביצה אסורה]. ואסיקנא לא קשיא הא לן והא להו, כלומר לבני א"י שהתקין להן רבן יוחנן בן זכאי להיות מקבלין עדות החדש כל היום כולו הרי הן שתי קדושות, הביצה[ט]. [מיתרת. ולבני בבל הביצה אסורה. ורב יוסף אמר אף לבני בבל הביצה] אסורה, מ"ט מפני שלא נמנו עליה בית דין והתירוה להן, דקיימא לן כל דבר שנמנו באיסורן, צריך מנין אחר להתירן, מדכתיב היו נכונים וגו', הלא ידענו שאחר ג' ימים מותר, למה כתב לנו לך אמור להם שובו לכם לאהליכם, אלא ללמד שכל דבר שנאסר על פי בית דין אינו מותר עד שיותר בפני בית דין, ואם תאמר לא בא מקרא זה שובו לכם לאהליכם אלא ללמד קביעות עונה, כלומר שחייב לחת לה עונתה, הנה פסוק אחר כתיב השמרו לכם עלות בהר וגו', וכתיב בלוחות האחרונות ואיש לא יעלה עמך וגם איש אל יראה וגו', לאו מכלל שמותר היה לעלות בהר משעה שנסתלקה השכינה ממנו. במשוך היובל המה יעלו בהר למה לי, אלא להתיר עליית ההר על פי האוסרה. ואם תאמר איסור ביצה מדרבנן היא ולא בעינן כולי האי, הרי כרם שאיסור פדיונו חוץ לירושלים תקנה דרבנן היא, ואמרו לו תלמידיו לר' אליעזר כבר נמנו חבריך והתירו לפדותן בכל מקום, טעמא דנמנו הא לא נמנו לעולם באיסורן עומד ואע"ג דהיא תקנה דרבנן כו'.

ט) נראה לחסר יכ"ל.

ובקש ר' אליעזר להפקירו לעניים. וא"ת אי קסבר קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא א"כ מה הרויחו עניים בזה הא היו צריכין לפדותו קודם אכילה שהרי לא היה חומה לירושלים ולא היו יכולין לאכלו בשום מקום רק לפדותו קודם אכילה וי"ל לפרש"י ניחא דפי' קדושה ראשונה אליבא דרבי אליעזר קדשה לעתיד לבא א"כ יכולין העניים להביא פירות לירושלים ולאכלן שם בלא פדייה אי נמי אפילו ס"ל לא קדשה לעתיד לבא מ"מ היו מרויחין העניים דהא הקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה מחולל ואפילו לכתחילה בזמן הזה כדאי' בערכין (דף כט.ע"ב): **מכדי** כתיב גם הצאן והבקר אל ירעו וגו'. פירוש מכדי כתיב אל מול ההר ההוא דמשמע כל זמן שהוא בהויתו בקדושה ששכינה שרויה עליו דוקא אסור אבל נסתלקה שכינה מותר וא"כ במשך היובל למה לי וא"ת והא אל מול ההר ההוא בלוחות אחרונות כתיב ובמשך היובל נאמר קודש לכן בלוחות הראשונות ואי לא במשך היובל לא שמעינן שריותא בלוחות הראשונות ופירש בקונטרס שלא נסתלקה שכינה ממנו מיום מתן תורה עד יום שהוקם המשכן ועד בעשרים באייר בשנה השנית שנעלה הענן וא"כ שריותא דבמשך היובל לא הוי עד שנה שניה ואז נאמר כבר אל מול ההר ההוא דמשמע מינה שריותא כדפי' כך שיטת הקונטרס ודוחק הוא דהא במשך היובל משמע שגם בו ביום דמתן תורה הותרו לעלות כשימשך היובל שלא היו קולות רק בלוחות הראשונות בסיון וא"כ ליכא למימר שריותא דבמשך היובל לא היה עד השנה שניה ועוד כיון דמההוא משמע היתר בהדיא כדפרי' א"כ אין צריך מין אחר להתירו מידי דהוה אחרמות לאחר הזמן כדפרישית לעיל לכן נראה לי ה"פ ת"ש במשך היובל וכו' למה לי והלא בלאו הכי יש להתיר מסברא דהא לא אסר להם לעלות אלא משום שכינה וא"כ ממילא משתריין כשנסתלקה השכינה והא דקאמר מכדי כו' זהו שלא תאמר דבמשך היובל אתי למשרי כשיפסקו הקולות אע"פ שלא נסתלקה שכינה עדיין והאי התירא לא הוה שמעינן ממילא מסברא והשתא לא תפשטו מידי הא לא אפשר לומר דמכדי כתיב גם הצאן והבקר אל ירעו בלוחות האחרונות אע"פ שלא היה שם קולות ומסתמא ה"ס נמי בדברות הראשונות שנאסרו כל זמן ששכינה בהר אפילו כשיפסקו הקולות כמו באחרונות א"כ במשך היובל לא בא להתיר (אלא) כשיפסקו הקולות [1](שנסתלקה) שכינה והאי התירא שמעינן ממילא מסברא אלא שמע מינה שצריך מין אחר להתירו:

מי לא מודה רבן יוחנן בן זכאי כו' דהיום קדש ולמחר קדש. וא"ת והא הוא עצמו תקן לקבל עדות החדש כל היום ופי' הקונטרס הני מילי לענין שמועות המועדות מיום הראשון ואפילו באו לאחר המנחה אבל מלעשות יום שני קדש לא נעקרה תקנה ראשונה ממקומה וקשה דמנין ליה הך סברא דתקינו לענין מועדות לחוד הא לענין יום טוב שני יום שני קדוש וא"כ תהא הכילה אסורה ואימא כיון שהתקין שיהו מקבלין כל היום א"כ כשהיו עושין שני ימים הם מספק ושתי קדושות נינהו וכילה מותרת לכך נראה כפירוש ר"ח דגרס מי לא מודה שאם לא באו כו' ומ"מ קשה דכיון שלא באו א"כ היו שני ימים מספק וא"כ שתי קדושות נינהו וכילה מותרת וי"ל דה"פ שאם לא באו עדים עד סמוך לחשכה ומיד החשיך ולא היה שהות ביום כדי לקבל עדותם ומ"מ היו יכולין לעשות מעט מלאכה ולא היו עושין אלמא דקדושה אחת נינהו והא דאמר התקינו שיהו מקבלין עדותן כל היום היינו היכא דבאו עדים ביום או לאחר המנחה או לאחר מיד והשתא דאתית להכי אין למחוק גרסת הספרים אם באו עדים וכו' כדפי' ומ"מ יש לישב [2]פרש"י ודקשיא לך מנא ליה הך סברא ה"פ מי לא מודה רבן יוחנן בן זכאי וכו' כגון קודם חורבן דהוי קדושה אחת ואם כן גם לאחר חורבן נמי משהיו עושין שני ימים כמו קודם חורבן הם קדושה אחת:

מימות

ובקש להפקירו לעניים אמרו לו תלמידיו רבי כבר נמנו עליך חבריך והתירוהו [6]מאן חבריך רבן יוחנן בן זכאי טעמא דנמנו הא לא נמנו לא מאי ואומר ה"ק מכדי כתיב [1]היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה [2]לך אמור להם שובו לכם לאהליכם למה לי שמע מינה כל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו וכי תימא למצות עונה הוא דאתא ת"ש [3]במשוך היובל המה יעלו בהר מכדי כתיב [4]גם הצאן והבקר אל ירעו אל מול ההר ההוא במשוך היובל למה לי שמע מינה דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו וכי תימא הני מילי בדאורייתא אבל בדרבנן לא ת"ש כרם רבעי והא כרם רבעי דרבנן וקאמרי ליה כבר נמנו עליך חבריך והתירוהו וכי תימא ביצה נמי אמנו עלה רבן יוחנן בן זכאי ושריוה כי אמנו אעדות אביצה לא אמנו א"ל אביי אטו ביצה במנין מי הואי ביצה בעדות תליא מלתא אתסר עדות אתסר ביצה אשתרי עדות אשתרי ביצה רב אדא ורב שלמן תרוייהו מבי כלוחית אמרי אף מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך ביצה אסורה מ"ט מהרה יבנה בית המקדש ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו ביצה ביום טוב שני השתא נמי ניכול ולא ידעי דאשתקד שתי קדושות הן והשתא קדושה אחת היא אי הכי עדות נמי לא נקבל מ"ט מהרה יבנה בית המקדש ויאמרו אשתקד מי לא קבלנו עדות החדש כל היום כולו השתא נמי נקבל הכי השתא התם [5]עדות מסורה לב"ד ביצה לכל מסורה רבא אמר אף מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך ביצה אסורה אמר מי לא מודה רבן יוחנן בן זכאי שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה [6]שנוהגין אותו היום קדש ולמחר קדש ואמר רבא [7]הלכתא כותיה דרב בהני תלת בין לקולא בין לחומרא אמר

נמי מההוא קרא ילפינן דתניא רבי יוסי אומר לא מקומו של אדם מכבדו אלא הוא מכבד מקומו שכל זמן שהשכינה היתה בהר אמרה תורה גם הלאן והבקר אל ירעו וגו' נסתלקה שכינה אמרה תורה במשוך היובל המה יעלו ולא אישתרי ממילא מדוקיא דהבר ההוא ש"מ צריך מנין אחר להתירו כו': **הני מילי בדאורייתא.** באיסור שילא מפי הגבורה הולרכנו לשמוע היתר מפיו אבל במנין דרבנן לא בעינן שריותא בהדיא אלא מכללא: **פ"ש כרם רבעי.** הא דהולרך להעלות פירות עלמן במהלך יוסף [1] דרבנן הוא וקא בעי מנין ואע"ג דאיכא למשרייה מכללא: **וכ"פ בילה נמי וכו'.** השתא הדר רב יוסף לאקוקי מלתא דאמרי [2] אף מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך בילה אסורה: **בילה במנין מי הוא.** כלום הוכרח במנין הראשון לאוסרה: **מהרה יבנה בית המקדש.** ותמוה מקנה ראשונה שלא לקבל עדות אלא עד המנחה: **מסורה לב"ד.** אין מזקקין להם אלא ב"ד והם יודעין טעמו של דבר ולא יטעו: **לכל מסורה.** ליד הכל היא באה ואין הכל באין ליאסר ומומכין על מנהגו: **מי לא מודה כו'.** אע"ג דתקן לקבל עדות החדש כל היום להיות מוגין למועדות מן הראשון ואפילו באו עדים לאחר המנחה אבל מלעשות י"ט שני לא נעקרה תקנה ראשונה ממקומה:

אמר

להפקירו לעניים. שילקטוהו הם ויעלוהו לירושלים ויאכלוהו שם. שהיה עליו טורח להעלות שם הפירות: **כבר נמנו עליך חבריך והפירוהו.** לפדותו ולהעלות למיו. ואע"ג דלאחר חורבן הוה קסברי קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא וצריך להעלות הפירות לו הדמים: **טעמא דנמנו הא לא נמנו לא.** ואע"ג דממילא ליתא לתקנתא קמייתא דהא כדי לעטר שוקי ירושלים הוא דהוה וכיון דחרבה מה לנו לעטרה לצורך הנכרים ואפילו הכי צריך מנין: **מאי ואומר.** כלומר כילד אנו למדין מן המקרא הראשון ולמה נאמרו שניים: **ה"ק.** כך למד מן הראשון מכדי כתיב היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה וממילא אישתרו בתשמיש לאחר שלשה ימים שקבלו את התורה למה ליה למהדר ולמיתן להו רשות לשוב לאהליהם דהיינו תשמיש: **ש"מ.** הואיל וקודשא בריך הוא אסר בעי למשרייה הוא גופיה בהדיא וה"ה לכל דבר שבמנין: **וכי תימא.** כלומר וקרא דבמשוך היובל דליף תנא מיניה להכי הדר ביה וליף מהתם דהכי קאמר לך וכי תימא דהאי שדוכו לכם לאו למשרי תשמיש דהא ממילא משתרי אלא לגוזתן לשוב במלוה המלך על כרחן שלא לגרוע עונת נשותיהן: **פ"ש.** מהכא במשוך היובל שימשוך בהסתלק שכינה מן ההר ואיצרך התוקע את קולו כמנהג התוקע באחרונה. לשון אחר במשוך היובל שימשוך התוקע מלתקוע והכי מפרש לה במכילתא במשוך היובל בפסוק היובל: **מכדי כתיב.** בלוחות האחרונות ואיש לא יעלה עמך וגו' (שמות לד) מסיפיה דקרא יליף אל מול ההר ההוא כל זמן שהוא בהויית קדושתו שהשכינה עליו אסור אבל נסתלקה שכינה מותר שמעינן ממילא למה ליה לאהדורי שריותא בהדיא בלוחות הראשונות ולמימר נסתלקה שכינה המה יעלו והלא לא נסתלקה שכינה ממנו מיום מתן תורה עד אחד בחדש שהוקם המשכן ועד [3] בעשרים [4] באייר שנעלה הענן והיה לו ללמוד היתר כשסתלק מאל מול ההר ההוא. ובמסכת תענית (דף כא:)

[6] [ר"ה לא:], [3] [ויומא כב.], [3] [עיליון לט.], [7] [עיל ד:], [8] [עי' רש"ן], [1] בס"א: עד אחר שהוקם המשכן בעשרים, [1] [ועיל ע"א], [2] [שם], [3] [ועיי"ע תוס' ר"ה לא: ד"ה ונקט ותוס' מגילה י. ד"ה דכ"ע ותוס' שבועות טז. ד"ה דכ"ע ותוס' מגיגה ג: ד"ה עמון], [4] [ל"ל אלא בסנסתלקה], [5] [ס"ל יש לייחס פר"מ דגרים אם לא באו כו' ור"ל אם לא באו כלל ביום שלשים ולקשיא לך א"כ היה שני ימים מספק ה"פ מי לא מודה כו'.

מוסף רש"י

ובקש להפקירו לעניים. שיאכלו שם פירות ויאכלום שם. שהיה עליו טורח להעלותן (ר"ה לא.). והתירוהו. לפדותן ולהעלות הדמים, דמיון דחרבה ירושלים לא חשו לה מכמיס לעטרה מעתה (שם). הלכתא כותיה דרב בהני תלת. שאמר לענין ביצה זו משנה לז"ע, ולקמיה בשני ימים עוסקים של גליות נחלק לקבל, והשלישי בשני ימים של גלות השנה נחלק להחמיר (לעיל ד.).

רבינו חננאל

רב אדא ורב שלמן. וכן אמר רבא אף מתקנת ריב"ז (ואילך ביצה אסורה [6]). מי לא מודה ריב"ז שאם לא באו עדים מן המנחה ולמעלה שיהא אותו היום קדש ולמחר קדש, הנה תמצא לריב"ז) נמי שני ימים טובים כי האי גוונא כי הם קדושה אחת. ש"מ שאפילו בני א"י צריכין להיות עושין ר"ה שני ימים. אמר רבא הלכתא כרב בהני תלת בין לקולא בין לחומרא, כבר פירשנוהו למעלה.

[6] עי' בתוס' כאן ד"ה מי לא מודה מה שהקשו על פי' לרש"י בזה.

1. וַיֹּאמֶר אֶל הָעָם הִיוּ נְכֹנִים לִשְׁלֹשֶׁת יָמִים אַל תִּגְּשׁוּ אֶל אִשָּׁה:
שמות יט טו
2. לֵךְ אֱמֹר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאָהֳלֵיכֶם:
דברים ה כז
3. לֹא תִגַּע בּוֹ יָד כִּי סָקוֹל יִסָּקֵל אוֹ יָרֶה יִיָּרֶה אִם בְּהֵמָה אִם אִישׁ לֹא יִחְיֶה בִּמְשֹׁךְ הַיֹּבֵל הֵמָּה יַעֲלוּ בָהָר:
שמות יט יג
4. וְאִישׁ לֹא יַעֲלֶה עִמָּךְ וְגַם אִישׁ אַל יֵרָא בְּכָל הָהָר גַּם הַצֹּאן וְהַבָּקָר אַל יִרְעוּ אֶל מוּל הָהָר הַהוּא:
שמות לד ג

אמר רבא מת בי"ט ראשון כו'. מת המוטל לקבור אם י"ט ראשון הוא וכו': **משל"כ בכילה.** לענין בילה לא הקלו בי"ט שני דראם שהנה להשוות לשל גליות דאילו ר"ה מולדה בזה אסורה בזה: **אף בכילה.** מולדה בזה מותרת בזה: **דמאי דעסיק.** לאסרה בשני לרחוקים מב"ד: **דילמא מעברי ליה לאלול.** כתקנה הראשונה למנות מיום שני ולעשות שני ימים כגון שלא באו עד יום שלשים ואחד (ה): **מימות עזרא ואילך וכו'.** ואע"פ שתקנו לא אירע שבאו עדים מן המנחה ולמעלה חוץ מאותה הפעם ועדיין לא נתקנה. הלא דנקט מימות עזרא משום דבימיו ענרוהו דכתיב בעזרא (נחמיה ח) וביום השני ונראה השנה משמעי: **לא אמרן.** דיתעסקו בו ישראל: **דאשתהי.** הדם היו מניחין על מטת מת לכבודו: **דאיכא חברי.** אומה רשעה שהיו בימי פרסיים וכופין את ישראל לעשות מלאכתן וביי"ט היו נדחין מהן ע"י שאומרים להם י"ט הוא ואם ירצו אותם מקברין מתיסה יכופו אותם למלאכה. והאי גלימא דאמרינן בי"ט שני יתעסקו בו ישראל ועסק זה תביעת קברו וחתון תכריכין הלכך על כרחך בגלימא שאינו צריך לו מיירי דומיא דאסא דשרי למגזייה וקמ"ל דאע"ג דטרחא דלא צריך הוא אלא משום כבודו עושין לו יותר מדאי מותר לעשות לו כיון דלגבי מת כחול שוויה רבנן: **שוויה.** רבינא לרב אשי דהוה עביד: **אמר רב אמי עביד מר:** א"ל **דלא אוסיפי עליה פכשילין.** לא הוספתי לומר לא הכנתי לי עדודי תכשילין לאפות ולבשל מי"ט לשבת דתנן לקמן (דף טו:) עושה אדם תבשיל מערב י"ט לשם ערוב: **דאידנא.** בי"ט ראשון והוא חמישי בשבת ועל תנאי הוא אומר אם היום הוא חול ולמחר קדש יהא ערוב ואם היום קדש ולמחר חול אינו צריך לכך: **מי אמר.** והרי הם היום ארוך ושניהם קדש: **א"ל רב מרדכי.** לרבינא מנהרדעי לא תותביה למר בפירוש שמע לי מיניה דלא סבר לדנהרדעי. רב מרדכי תלמידו של רב אשי היה כדאמרינן בסוטה (דף מו:) גבי לויה לרבו עד פרסה רב מרדכי אלויה לרב אשי כו': **הואיל ומחיר עלמו.** בלידתו להיות נשחט מה שלא היה לפני לידתו אף מוקצה המיר את עצמו בלידתו דמגו דאתקן להא אתקן להא: **לענין שנולד בי"ט.** דתניא לקמן שמותר בו ביום לדברי הכל: **מוכן אגב אמו.** בעודו בתוך מעיה אם נשחטה האם היה נאכל: **הטרפה.** בנה אסור אם נמצא בתוכה א) דעובר יכך אמו הוא הואיל ובשחיטת אמו אתה בא לאכלו וכי נולד בי"ט מן הטרפה ליכא למימר הואיל ומוכן אגב אמו ואפ"ה בשחיטת עצמו מותר לשחטו ולאכלו דלא אשכחן מאן דאסיר: **לגלגיס.** דבין השמשות היתה אמו עומדת לכך אבל אפרוח שבקליפה אינו עומד לאכילת גלגיס ואף לא היה ראוי הלכך נולד הוא: מוכן

מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר. ומ"ת והאמרינן בערוביו (דף נט. ושם) דרבי יוסי אוסר הבילה שנולדה [בראשון ביום] השני ומ"כ היכי פליגי הרדעי אר' יוסי שהוא תנא י"ל דלרבי יוסי אסור אי אתרמי ונהרדעי אמרי דלא אתרמי:

יום טוב שני לגבי מת בחול שויוה רבנן **אפילו** למינו ליה גלימא **ואפילו** למינו ליה **אסא.** ומימה דבמועד קטן (דף ח: ושם) אמרינן אין חופרין כוכין במועד והכא משמע דאין זו מלאכה וי"ל כפי' ר"ש דפירש שהיו רגילין לחפור הרבה ביחד כדי שיהיו מזומנות כשיצאו מתים ועל זה קאמר דאין חופרין במועד לצורך אחר המועד: **והאידנא דאיכא** חברי חיישינן. פרש"י שכופין לישראל לעשות מלאכה וכשהוא י"ט מניחין אותם ואם היו רואין שיקברו מתיסה יכופו אותם לעשות מלאכה והשתא בזמן הזה שאין חברי מותר ואין לומר שצריך מנין אחר להתירו דכיון דזה הטעם משום חששא ועברה החששא עבר הטעם וה"ג אמרינן גבי מיס מגולין דאסורין שמא נחש שתה מהן ועכשיו שאין נחשים מצויין בינינו אנו שותין מהן אפילו לכתחילה אע"פ שהוא דבר שבמנין ומ"מ ר"ת היה אוסר ומעשה היה במלאו"ן שמת אדם אחד בי"ט שני ולוו להתעסק בו לקברו וגער בהן ר"ת ושלח להם בני בשכר אינן בני תורה ואתם בני תורה כדאיתא בשבת (דף קלט: ושם) שלא לקבור מת בי"ט שני משום דלאו בני תורה היינהו ואתי לזלזולי ביה אבל הר"י אמר דאין זה דמיון דהא לענין הרבה דבריס אשכחנא דאין בני תורה כדאי' בינמות (דף מו. ושם) חזנהו דקא אכלי תורמוס דשלקי נכריס ואסר להם ופרכינן והא נאכל כמו שהוא מי אין בו משום בשולי נכריס ומשני שלא היו בני תורה ואנו אין אנו חוששין בדבר זה דקיימא לן דכל שהוא נאכל כמו שהוא מי אין בו משום בשולי נכריס והר"י ימיאל אומר דלא דמי דשאני הכא דבנעבה הוא אוכל בביתו ולא אושא מלאה אבל לקבור מתיס בפרהסיא אושא מלאה ואין נכון להתיר ועוד אמר רבינו תם דבזמן הזה נמי יש יהודים שהן משועבדים למלכות לעשות מלאכה כגון לקבל המס ולהתעסק בצרכיהם הלכך אם ירצו שיתעסקו לעשות מלאכה במת יכופו אותם לעשות מלאכה למלכות:

אפרוח שנולד בי"ט וכו'. גרסה לומר דאתרמי שנפתחו עיניו היום דאי לא נפתחו עיניו קי"ל דאפילו בחול אסור: **הואיל** ומתיר עצמו בשחיטה. פירש רש"י מתיר עצמו בלידתו להיות נשחט אבל קודם לידתו היה אסור וכיון דאתקן לשחיטה אתקן נמי לענין מוקצה ותימה למה להו לשמואל ור' יוחנן הך טעמא תיפוק ליה משום דלית להו מוקצה דאמרינן פרק מי שהחשיך (שבת דף קנו:) דשמואל וזעירי ור' יוחנן כר' שמעון סבירא להו וי"ל דהכא קאמר טעמא אפילו לרבי יהודה דאית ליה מוקצה שרי מהאי טעמא ולכך צריך האי טעמא אי נמי איצטריך אפילו לרבי שמעון דלית ליה מוקצה דמודה בהאי מוקצה דהכא דהוי כגרוגרות ומוקצין ב) והכי מוכח בשבת (דף מה:): **וכי** מה בין זה לענין שנולד מן הטרפה. דהתם לא מצי למימר הואיל ומוכן אגב אמו טרפה והוא מותר ותימה והא מוכן הוא דאמרינן בחולין (דף עה.) דבן פקועה ניתר בארבעה סימנין בשחיטת אמו או בדידיה ואם כן יכול להושיט ידו במעי אמו וישחטנו ויהיה מוכן כהאי גוונא וי"ל דקאמר גמרא אליבא דרבי אושעיא דקמבעיא ליה התם בחולין (דף עד.) אם ניתר בן פקועה בארבעה סימנין אי נמי י"ל הואיל ולכתחילה אין לו לשחטו כי האי גוונא שאינו יכול לראות מידי דהוה אשוחט בלילה (שם דף יג:) דאסור לכתחילה לא מיקרי מוכן ועוד יש לומר דהתם מיירי דאירע שכלו לו חדשיו והכא מיירי בלא כלו לו חדשיו עד היום וא"כ לא הוי מוכן היום הואיל ובין השמשות לא הוה חזי: השתא

א) לקמן כב. שבת קלט:. ב) לקמן כב: ר"ה יט: לב. ג) [למיגב פי' לחתוך וי"ל לחפור. ערוך], ד) [אפי' כל"ל וכ"ה בריב"ף והרא"ש], ה) לקמן יח., ו) [לקמן כב:]. ז) [עי' תוספ' כ"ב סב. ד"ה ומילה], ח) [עי' מהרש"ל].

הגהות הב"ח

(א) גמ' עממים ביו"ט שני כל"ל ומיבמ מת נמתק:

גליון הש"ס

גמ' אפרוח שנולד ביו"ט. עי' תוי"ט פרק ד' משנה ב' דעדיות: שם שתק רב. וכן לקמן דף לו ע"ב סוכה דף ז ע"ל וש"נ:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה הטרפה וכו' דעובר יכך אמו הוא. נ"ב ר"ל לענין זה הר עובר יכך אמו דלא ניחא בשחיטת אמו דטרפה היא אבל בעולד מן הטרפה אדרבה לאו יכך אמו הוא ומותר בשחיטת עצמו כדקי"ל בי"ד ס"ס ע"ע ומ"ש תוס' פנהדרין דף פ ע"ב ד"ה עובר וכו' יעוש"ה ודו"ק: ב) תוס' ד"ה הואיל וכו' יהכי מוכח בשבת. נ"ב דף מה ע"ב בתוס' ד"ה אית ביה בילת אפרוח יעוש"ה:

מוסף רש"י

מת ביום טוב ראשון. מת שנשחטה, כגון שמת בשבת ונמחר היה יו"ט (שבת קלט:). מה שאין כן בביצה. לאין ר"ה שוה לימים טובים של גליות, דאילו ר"ה אמיר יו"ט שני דליה ומולדה בזה אסורה בזה (שם) דקדושה אחת הן ולא הקלו בי"ט שני של ר"ה אלא לענין מת בלבד (לקמן כב:). מניח אדם עירובי תבשילין מיו"ט לחברו ומתנה. אם מזכר ביו"ט ראשון ואלו שני ימים טובים חמישי וערב שבת, ומתנה אם היום חול ומחר קדש עירובי עירוב, ואם חולף אינו צריך לערב לתבשילין (לקמן יז:).

לח א מיי' פ"ו מ' מהלכות י"ט הלכה כג סמג לאוין עה עוש"ע א"ח סי' תקו סעיף ג:

לט ב מיי' שם עוש"ע שם סי' תקכו סעיף ד:

מ ג ד מיי' שם עוש"ע שם סעי' ג וסעיף ד:

מא ה ו מיי' פ"ו מהל' י"ט הלכה יא יג ופ"ח מהלכות עירובין הלכה טו: סמג לאוין עה עוש"ע א"ח סי' תקכו סעיף כב:

מב ז מיי' פ"ה מהלכות מת"ם הלכה טו עוש"ע י"ד סי' ג סעיף ג (וסי' עט סעיף ג):

רבינו חננאל

ולגבי מת אע"ג דמת ביו"ט שני דלא אישתהי דקי"ל כרב אשי דהוא בתרא, דאמר יו"ט שני לגבי מת כחול שוויוה רבנן, ואפילו ביו"ט שני של ר"ה. אמר רבינא והאידנא דאיכא חברי שאומרים לישראל כיון שאתם קוברים המת שלכם תקברו המת שלנו ביו"ט שלכם, חיישינן ומשהינן למחר. והאי דאמר מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר, שמענן מינה מכלל דבימות עזרא עיברוהו, מנהני מילי, שנאמר ויגע החדש השביעי וכל ישראל בעריהן ב). ולגבי עירובי תבשילין. מניח אדם מיו"ט הראשון, שחל פסח או סוכות חמישי וששי בשבת, מניח עירובו ביום חמישי, ואומר אם היום יו"ט, מחר חול הוא ומותר לבשל לשבת בלא עירוב, ואם יום ששי (כגון) הוא יו"ט, היום הוא עיו"ט, והרינו מערב מעיו"ט. והני מילי בב' יו"ט של גלויות, אבל בב' יו"ט של ר"ה לא. אפרוח שנולד ביו"ט, רב אסר בי מוקצה הוא, אבל עגל שנולד ביו"ט מותר, שהיה מוכן מאתמול על גב אמו, שהטרה מוכנת היא. ובלבד בידוע שכלו לו חדשיו, ואם אינו ידוע, אסור עד שמונה ימים, ואפילו לחולים. ומפורש בפרק ר' אליעזר במס' שבת.

ב) עי' הערב תוס' ר"ה דף יט ע"ב ד"ה מימות עזרא ע"ש.

השתא מוכן לאדם לא הוי מוכן (ג) לבהמה דתנן מחתכין וכו'
ר' יהודה כו' לפי שאינו מוכן. ותימה היכי הוי מוכן לאדם אדרבה לא הוי מוכן לאדם דכין השמשות לא מצי שחיט לה דשמא הוא שבת והיכא מוכח מהכא דמוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים על כן נראה להרר"י דגרס אם לא היתה נבלה מעיו"ט ולא נראה דהא בהדיא אמרינן לעיל דגבי שבת מתניא דקאמר (ב) גבי שבת דסתם לן תנא כר"ש וכו' ומייתי הך משנה וי"ל דשפיר מיירי בשבת ומייתי מן היתור דאי לא תשמועינן כי אם גבי שבת למני רבי יהודה אומר אם לא היתה נבלה מערב שבת אסורה ותו לא והייתי יודע דאסורה משום מוקצה ואמאי היה צריך למיתני לפי שאינו מן המוכן אם אינו ענין לשבת דהא שמעינן ליה תנהו ענין ליו"ט ואפילו הכי אסור ואע"ג דהוה מוכן לאדם בין השמשות משום דמוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים ותימה הא דתנן בשבת (דף מב: ושם) אין נותנין כלי תחת הגר בשבת לקבל בו שמן ואם נתנו מבעוד יום מותר ואין נאותין הימנו לפי שאינו מן המוכן והתם מאי דרשינן מן היתור ולא שייך לרבות י"ט וי"ל דהתם נמי מרבי' מן היתור אע"פ שכבה הגר כבר אסור אחרי כן לפי שאינו מן המוכן והר"ר יעקב מקורביי"ל מיהך דשפיר מיירי דוקא לענין שבת ואעפ"כ מוכח שפיר דמוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים דאי ס"ד מוכן לאדם הוי מוכן לכלבים א"כ בע"ש מבעוד יום אם היה מוכן לאדם היה כמו כן מוכן לכלבים לפי דבריו דמוכן לאדם הוי מוכן לכלבים א"כ כשהחשיך וקדש היום אע"ג דנסתלקה הכנה דאדם שאינה ראויה לאדם עכשיו מ"מ היתה מוכנת לכלבים מבעוד יום וכיון שהיתה מוכנת להם ההכנה לא נסתלקה בקדוש היום:

מוכן לכלבים הוי מוכן לאדם דדעתיה דאיניש אכל מידי דחזי ליה. וקשה דא"כ אפרוח נמי יהא מותר שמוכן לכלבים וי"ל דבעינן מוכן ועומד וזה אינו עומד לכלבים: **עגל** שנולד בי"ט מותר. ותימה מ"מ הוי אסור משום נולד כמו ביצה וי"ל דהא דאמר דשייך למיסר נולד היינו דוקא בדבר מאכל דומיא דפירות הנושרין ומשקין שזבו מאבל בעלי חיים לא: **ביצים** גמורות מותרות לאכלן בחלב. וקשה דהא אמרינן בעדיות (פ"ה מ"א) ביצת נבילה כל (ד) שכמוה נמכרת בשוק ב"ש מתירין וב"ה אוסרין והכא היכי מותר לאכלן בחלב וי"ל דטעמא משום דבשר עוף בחלב מדרבנן ואפילו ב"ה מודו וקשה דאמרינן בעירובין (דף סב: ושם) אפילו ביעתא בכותחתא לא נשרי אינש במקום רביה מאי קמ"ל פשיטא והאיכא בסמוך ר' יעקב דאסר וי"ל דכ"ע מודו דבילים (ה) גמורות מותרות לאכלן בחלב וטעמא דב"ה דאסרי בילת נבלה היינו משום דגזרינן אטו בילת טרפה דאמרינן בעדיות ומודים בבילת טרפה שהיא אסורה (ו) מפני שהיא גדילה באיסור: [וע"ע תוס' עירובין סב: ד"ה אפילו ובכתובות ס: ד"ה אפילו ובב"ק מז. ד"ה מ"ט ובחולין נח. ד"ה ושוין]: **וכי** תימא קא משמע לן בברייתא מאי דלא אשמעינן במשנה. פירש רש"י וגילה לנו רבי הושיל ולא סתם לן במשנה הכי דהברייתא משובשת דרבי לא שנאה ר' חייא מנין ליה ותימה אם כן מאי פריך הא נולדה אסורה לא בית שמאי ולא ב"ה ואמאי דחיק נפשיה לאוקומה אליבא דתנאי הושיל ומשובשת היא על כן צריך לפרש הכי וכי תימא קא משמע לן בברייתא מאי דלא אשמעינן במתניתין כלומר מאי ששייר במתני' קתני הברייתא דאי לא תנא אלא מתניתין הייתי אומר שמתירין בית שמאי דוקא כשנולדה אבל במעי אמה היו מודים דאסור (ז) ופריך תנינא דאדרבה נולדה חמורה יותר מבמעי אמה ותימא נמי כבית הלל וכו' דבמעי אמה דברי הכל אריא: **מני** לא בב"ש ולא בב"ה. ואינו יכול לפרש דקתני בברייתא מה ששייר במתניתין דהא ס"ד עכשיו שנולדה חמורה מבמעי אמה:

ומצא

מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים. למאן דאית ליה מוקצה דהא נתנבלה בשבת לר' יהודה אתמול בין השמשות היתה עומדת לאדם וקא חשיב ליה מוקצה (ח) דהא לגבי כלבים **אכל מידי דחזי ליה.** ועובר שמעני ערפה ראוי לו לכשיולד הלכך מאתמול דעתיה עליה אם יולד יאכלנו: **לפי שלא נחפהו עיניו.** ואתרבי לאסורא מכל הארץ השורץ על הארץ כדלקמן: **עם יציאתה נגמרה.** כשיצאה נגמרה בריאתה אבל מקמי הכי לא חשיבא ביצה גמורה ולקמיה מפרש ואזיל למאי הלכתא: **נאכלה בחלב.** דהשתא הוה ביצה ולא בשר אבל הנמצאת במעי אמה אינה ביצה (ט) ואסורה לאכלה בחלב: **בילים גמורות.** ואפילו בלא קליפה לבנה אלא שהחלמון לבדו גמור ואע"פ שמעורה עדיין בגידין שריא כדלקמן מדפליג ר' יעקב עליה ואמר (י) אם היו מעורות בגידין אסורות: **בי"ט.** וה"ק יאמה ודאי מבעוד יום מותר כי ודאי הוא דנגמרה בחול אבל לא יאמה לא נגמרה בחול ואסורה משום הכנה דרבה: **וכי תימא.** אין הלכה כברייתא זו דאשמעינן בה מאי דלא אשמעינן במתני' ומשום משנה לא סתם לן רבי הכי ואם רבי לא שנה רבי חייא מנין לו: **אלא הא דתניא כו'.** הך ברייתא דלעיל מאן קתני לה: **לא בית שמאי ולא ב"ה.** לא ב"ש דמאי אריא במעי אמה אפילו נולדה בי"ט שריא ולא ב"ה דאפילו במעי אמן אסירי: **ומגדלא אפרוחים.** ולענין דין מקח וממכר אתמר דאם נולדה נגמר בשולה ורלוויה לגדל ממנה אפרוחים אבל נמצאת במעי אמה אינה מגדלת אפרוחים ואם תבעוהו למכור ביצים לגדל אפרוחים אם מכר אלו הוי מקח טעות ובטל מקח:

דפחיא

השתא מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים דתנן (ג) מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים רבי יהודה אומר אם לא היתה נבלה מערב שבת אסורה לפי שאינה מן המוכן מוכן לכלבים הוי מוכן לאדם אמר ליה (ד) אין מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים דמאי דחזי ליה לאינש לא שדי ליה לכלבים מוכן לכלבים הוי מוכן לאדם דדעתיה דאינש אכל מידי דחזי ליה תניא כותיה דרב תניא כותיה דשמואל ואיתימא ר' יוחנן תניא כותיה דרב (ה) עגל שנולד ביו"ט מותר (ו) ואפרוח שנולד ביום טוב אסור ומה הפרש בין זה לזה זה מוכן אגב אמו בשחיטה וזה אינו מוכן אגב אמו תניא כותיה דשמואל ואיתימא רבי יוחנן (ז) עגל שנולד ביום טוב מותר (ח) ואפרוח שנולד ביו"ט מותר מאי טעמא זה מוכן אגב אמו וזה מתיר עצמו בשחיטה תנו רבנן אפרוח שנולד ביום טוב אסור (ט) רבי אליעזר בן יעקב אומר (י) אף בחול אסור לפי שלא נתפתחו עיניו כמאן אזלא הא דתניא (יא) לכל השרץ השורץ על הארץ לרבות אפרוחים שלא נתפתחו עיניהם כמאן כר' אליעזר בן יעקב אמר רב הונא אמר רב ביצה עם יציאתה נגמרה מאי עם יציאתה אילימא עם יציאתה נגמרה ומותרת לאכלה בחלב הא במעי אמה אסורה לאכלה בחלב והתניא (יב) השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן בחלב אלא עם יציאתה נגמרה ומותרת לאכלה ביום טוב הא במעי אמה אסורה לאכלה ביום טוב והא תניא (יג) השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן ביום טוב וכי תימא קמ"ל בברייתא מאי דלא אשמעינן במתניתין הא נמי תנינא ביצה שנולדה ביו"ט ב"ש אומרים תאכל וב"ה אומרים לא תאכל ועד כאן לא פליגי ב"ש וב"ה אלא בנולדה אבל במעי אמן דברי הכל שריין וכי תימא בית הלל אפילו במעי אמן נמי אסרי והאי דקתני נולדה להודיעך כחן דב"ש דאפילו נולדה נמי שרו אלא הא דתניא השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן ביום טוב מני לא ב"ש ולא ב"ה אלא עם יציאתה נגמרה ומגדלת אפרוחים במעי אמה אינה מגדלת אפרוחים למאי נפקא מינה למקח וממכר כי ההוא דאמר להו ביעי

דפחיא

עין משפט נר מצוה

מג א מיי' פ"ג מהלכות יו"ע הלכה ג סמג לאוין עה טוש"ע ח"מ סי' תלח סעיף ה:

מד ב מיי' שם סמג שם טוש"ע ח"מ סי' תקיג סעיף ח:

[מד ג מיי' פ"ג מהל' מלו"מ הלכה ה סמג לאוין קלג טוש"ע י"ד סי' פ"ז סעיף ה וכרב אלפס פ' אלו טרפות דלא כר"א ב"י]:

מה ד מיי' פ"ע מהל' מלו"מ הלכה ה סמג לאוין קלג טוש"ע י"ד סי' פ"ז סעיף ה [רב אלפס ורא"ש כאן ויחוקין פ"ח דף לג] וכרא"ש שם סי' גן:

מו ה מיי' פ"ז מהלכות י"ט הלכה כ סמג לאוין סה טוש"ע ח"מ סי' תקיג סעיף ז:

רבינו חננאל

תניא כשמואל ואיתימא ר' יוחנן עגל שנולד ביו"ט מותר מפני שמוכן על גב אמו, אפרוח שנולד ביו"ט מותר מפני שמתיר עצמו בשחיטה. ת"ר אפרוח שנולד ביו"ט אסור, ר' אליעזר אומר (אפילו) בחול אסור לפי שלא נתפתחו עיניו. תניא איזהו כל השרץ השורץ לרבות אפרוחים שלא נתפתחו עיניהם. סוגיא דשמעתא עגל שכלו לו חדשיו מותר, אבל אפרוח שנולד בו ביום אסור. אמר רב הונא אמר רב ביצה [עם] יציאתה נגמרה. ראסיקנא עם יציאתה נגמרת ומגדלת אפרוחין, אבל במעי אימן לא, למאי נפקא מינה למקח וממכר. כי ההוא דאמר ביעי

מסורת הש"ס

(א) רש"י ד"ה מוכן וכו' מוקצה לגבי כלבים כל"ל ותימה בהא נמחק:

(ב) תוס' ד"ה השתא וכו' מוכן לכלבים דתנן מחתכין:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ביצים וכו' מפני שהיא גדילה באיסור. עי' שטה מקובצת פ"ק מז ע"א ד"ה מ"ט:

מוסף רש"י

מחתכין את הדלועין. הגלוסין, ומיהו סתמן לאו למאכל בהמה קיימי אלא לאדם (שבת קנו:) ולא אמרינן מוקצין הן לבהמה דמאכל אדם הן (שם קנה:) ולא אמרינן טירמא דלאו לוקן הוא (לעיל ב:). ואת הנבלה לפני הכלבים. שנתנבלה היום וכין השמשות היתה עומדת לאדם ואפילו הכי מחתכין (שבת קנו:) ואע"פ שנתנבלה בשבת, דכין השמשות לא היתה עומדת לאכילת כלבים, אפילו הכי שרי, דלית לן מוקצה בשבת (לעיל ב:). לפי שאינה מן המוכן. אתמול בשקדש היום לא היתה עומדת למאכל כלבים (חולין יד:). עגל שנולד ביום טוב מותר. ואינו מוקצה שהרי כין השמשות נמי היה מוכן אגב אמו (שבת קלו. וכעיין חולין קנ:).

(ג) לעיל ב. לקמן מ: חולין יד. שבת קנו: פסחים נו:.

(ד) (שם), (ה) שבת קלו. חולין נח:. (ו) (חיספתא פ"ח), (ז) (לעיל ד.), (ח) חולין מד., (ט) (לעיל ב:), (י) ס"א מוקצה הנתה לגבי, (יא) בס"א טוסף: אלא בשר, (יב) לקמן ז.,

(יג) (לעיל ב.), (ל) דהיינו שקליפתה קשה, (מ) גמורות שאינם מעורות, (נ) עיין ברש"ל ורש"ל,

תורה אור השלם

(ד) כל הולך על גחון וכל הולך על ארבע עד כל מרבה רגלים לכל השרץ השרץ על הארץ לא תאכלום כי שקץ הם: ויקרא יא מב

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה מוכן וכו' מוקצה לגבי כלבים כל"ל ותימה בהא נמחק:

(ב) תוס' ד"ה השתא וכו' מוכן לכלבים דתנן מחתכין:

דפחיא. כמו דפעיא[ה]. הגולדים מן התרנגולת היה שפועה בגילתה: **פשיטא.** דמקח טעות הוא דהא בהדיא אמר ליה דפחיא: **דגריגן.** לשון מגושלות כל לרכן כמו לרבת (ויקרא יג) כיה ובשול: **ונפקא מינה.** בין מאן דבעי להו לאכילה בין מאן דבעי להו לאפרוחים: **למיכא ליה דביני ביני.** להחזיר לו דמי מעלה שבין ביני דפחיא לביני דשחוטה. ואי בעי להו לאכילה אין המקח בטל דהא בני אכילה נינהו אלא שאלו יפיס מהם ויחזיר לו דמי מעליותן: **קא משמע לן.** רבי אמי דסתם מאן דבעי ביני דפחיא לאפרוחים בעי להו ואין אלו שוין לו כלום: **דדכרא.** שילדתן תרנגולת מתרנגול ולא נתחממה מן הקרקע לקולטן בלא זכר: **דספנא מארעא.** מתחממת בקרקע וילדת ביצים ואותן ביצים אין מגדלות אפרוחים: **ספנא.** קולטת ביצים כשמתעפרת בקרקע. ובסמוך לקמן אמר כל היכא דאיכא זכר לא ספנא מארעא כלומר אינה קולטת ביצים מן הקרקע אלא מן הזכר. ואינו אלא לשון שפויי טמוני חול (דברים לג): **עם יציאת רובה נגמרה.** ולענין י"ט אמר דאם יצאה רובה מערב י"ט וחזרה בתוך מעיה וילדתה בלילה מותרת דהויא לה כאילו נולדה מתמול: **כדרבי יוחנן.** דאמר לקמן הכי: **ואי בעיית אימא.** רב לאפוקי מדר' יוחנן אתא ועם יציאתה דקאמר עם יציאת כולה ולמעוטי יציאת רובה: **מעורות.** מחוברות: **נבלת עוף טהור.** מטמאה האוכלה לטמא בגדים שהוא לבוש בשעת בליעתה ואין לה טומאת מגע ומשא ובמסכת נדה (דף נא.) יליפינן לה. והאוכל אחד מן הדברים הללו ממנה: **מן השלל של ביצים.** כשהן כבושין וטלולין וקבועין בשדרה כלומר האוכל אותם ביצים בעודן מעורין בגידין: **מן הגידין.** וקסבר אין בגידין בטומן טעם[ו]: **שלל.** בשט"א כמו שלל של כובסין (שבת דף מח:): **בשר שנהנה מן החי.** לאו בגלה היא: **מן האשכול.** מבשר השדרה שהביצים לדוקים שם: **שהמחה את החלב.** המיך את השומן וגמעו טמא. ובהעור והכרוב (חולין דף קכ.) פרכינן והא אכילה כתיבה ביה[ז] ואמר רבי שמעון בן לקיש הנפש[ח] לרבות את השותה והכא כתיב ונפש אשר תאכל נבלה[ט] ובנבלת עוף טהור מתוקש בת"כ[י]: **מאן פנא מן השלל של ביצים טהור.** אלמא לאו בשר הוא דלא כר' יעקב: **אלא לענין אסורא.** דאע"ג דלאו בשר נינהו אסר לה מדרבנן הואיל וקרובים להיות בשר ואיכא למגזר משום בשר בחלב אבל לענין טומאה לא דלאו בשר נינהו לטומו: **וכי תימא לענין טומאה** (א) **נגזור.** לטומו מדרבנן כי היכא דגזרינן לענין איסורא: **אפושי טומאה הוא.** דאיכא הפסד טהרות: **ואפושי טומאה מדרבנן לא מפשינן.** ואע"פ שגזרו בטומאות במקומות הרבה ליכא למימר הכא נמי נגזור דלא ניחא לן דלפשו בטומאות: **ואיכא דאמרי.** דאשכול דציפא הוה משמע ליה לרב יוסף ביצים המעורות בגידין ושלל הוה משמע ליה שאינן מעורות כל כך כמו אותן הגמורות קרובות לבא בהן קליפה הלבנה שאינם דבקות יפה אלא מעט: **מאשכול גופיה.** בשר הדבוק בשדרה והביצים לדוקין בו: **גולד ביום.** נקבותיו יולדות ביום: **עטלף.** קלב"א שור"ץ בלע"ז: **מערב יום טוב.** בין השמשות דשוב לא ילדה אלא גלילה: **השלים.** קודם עלות השחר. והאי דנקט בדק רבותא קמ"ל דאע"ג דבדק ולא מצא דליכא למתלייה בגולדה בחול אפילו הכי מותרת דסמכינן אברייתא דקתני כל שתשמישו ביום עולד ביום והא ודאי לא ילדתו בגילה: **אימר ילדה רובה וחזרה הואי.** ואע"ג דמילתא דלא שכיחא היא מגו דפשיטא לן דאינה יולדת בגילה תלינן בה: **בדספנא מארעא.** והיא יולדת אף בגילה: **אי הכי.** היכי שריא אימא מארעא ספנא וילדה בגיל יום טוב:

דפחיא למאן יהבו ליה ביעי דשחוטה אתא לקמיה דרבי אמי אמר להו מקח טעות הוא והדר פשיטא מהו דתימא האי לאכילה קא בעי להו והאי דקאמר דפחיא משום דצריבן למאי נפקא מינה למיתבה ליה ביני ביני קמ"ל ההוא דאמר להו ביעי דדכרא למאן ביעי דדכרא למאן יהבו ליה ביעי דספנא מארעא אתא לקמיה דרבי אמי אמר להו מקח טעות הוא והדר פשיטא מהו דתימא האי לאכילה קא בעי להו והאי דקאמר דדכרא משום דשמינן טפי למאי נפקא מינה למיתבא ליה ביני ביני קמ"ל ואי בעית אימא מאי עם יציאתה נגמרה עם יציאת רובה וכדרבי יוחנן דא"ר יוחנן (א)[ט]ביצה שיצאה רובה מערב יום טוב וחזרה מותרת לאכלה ביום טוב ואיכא דאמר מאי עם יציאתה נגמרה עם יציאת כולה נגמרה עם יציאת כולה אין אבל רובה לא ולאפוקי מדר' יוחנן גופא השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן בחלב ר' יעקב אומר אם היו מעורות בגידין אסורות מאן תנא להא דת"ר [י]האוכל מנבלת עוף טהור [כ]מן השלל של ביצים מן העצמות ומן הגידין ומן הבשר שנתלש מן החי טהור מן האשכול של ביצים מן הקורקבן ובני מעיין או שהמחה את החלב וגמעו טמא מאן תנא מן השלל של ביצים טהור אמר רב יוסף דלא כרבי יעקב דאי כר' יעקב האמר אם היו מעורות בגידין אסורות אמר ליה אביי ממאי דלמא עד כאן לא קאמר רבי יעקב התם אלא לענין אסורא אבל לענין טומאה לא וכי תימא לענין טומאה נמי נגזור אפושי טומאה הוא ואפושי טומאה מדרבנן לא מפשינן ואיכא דאמרי מאן תנא מן האשכול של ביצים טמא אמר רב יוסף ר' יעקב היא דאמר אם היו מעורות בגידין אסורות א"ל אביי ממאי דאשכול מהנך דתליא באשכול דלמא אשכול גופיה וכי תימא אשכול גופיה מאי למימרא מידי דהוה אקורקבן ובני מעיין דאע"ג דבשר נינהו כיון דאיכא אינשי דלא אכלי איצטריך לאשמועינן הכא נמי כיון דאיכא אינשי דלא אכלי איצטריך לאשמועינן [ל]ת"ר כל שתשמישו ביום [מ]נולד ביום כל שתשמישו בלילה נולד בלילה כל שתשמישו בין ביום ובין בלילה נולד בין ביום ובין בלילה כל שתשמישו ביום נולד ביום זו תרנגולת כל שתשמישו בלילה נולד בלילה זו עטלף כל שתשמישו בין ביום ובין בלילה אדם וכל דדמי ליה אמר מר כל שתשמישו ביום נולד ביום זו תרנגולת למאי נפקא מינה לכדרב מרי בריה דרב כהנא דאמר רב מרי בריה דרב כהנא [נ]בדק בקנה של תרנגולין מערב יום טוב ולא מצא בה ביצה ולמחר השכים ומצא בה ביצה מותרת והלא בדק אימר לא בדק יפה יפה ואפילו בדק יפה אימר יצתה רובה וחזרה הואי וכדר' יוחנן איני והא אמר ר' יוסי בן שאול אמר רב בדק בקנה של תרנגולת מערב יו"ט ולא מצא בה ביצה ולמחר השכים ומצא בה ביצה אסורה התם בדספנא מארעא אי הכי דרב מרי נמי אימא מארעא ספנא בדאיכא זכר בהדה בדאיכא זכר נמי אימא מארעא ספנא אמר רבינא גמירי כל היכא דאיכא זכר לא ספנא מארעא ועד כמה אמר רב גמדא משמיה [ס]דרב כל היכא

דשמעה

ומצא בה ביצים גמורות וכו' ר' יעקב אומר אם היו מעורות בגידין אסורות. מימה כיון דגמורות כילד היו מעורות ופירש הקונטרס דגמורות קאי אחלמון אבל לא נתקשה עדיין הספיפרת מבחוץ רק הקרום על כן קאי רבי יעקב וקאמר אם היו מעורות ולפי הספריס דלא גרסי גמורות ניחא והכי גרסינן ומצא בה ביצים מותרות לאכלן בחלב רבי יעקב אומר כו' :

דשמעה

מסורת הש"ס

(א) [תוספתא פ"א], ב) בכורות ח., ג) [בכורות לאיתא יולד וכן בכל מולד דהכא איתא שם יולד], ד) [נ"ל דגא עיין בב"ק עב ע"ל וכן הגיה בעל סדה"ד], ה) [עי' שעיה מב עירובין עה:], ו) [פסחים כב.], ז) [ויקרא יז], ח) [שם], ט) [שם יז], י) [אחרי פרק יז].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וכי איתא לענין טומאה נמי נגזור:

גליון הש"ם

גמ' מן השלל של ביצים. עיין מנחות דף כ ע"א תוס' ד"ה ביני גיליות: שם אמר רב נחמא משמי' דרב. נ"ל דגא. קדל הדורי' בהקדמ' אות ד':

לעזי רש"י

בשט"א. הכלבה (תפירה גסה). קלב"א שורי"ץ. עטלף.

עין משפט נר מצוה

מז א טוש"ע א"ח סי' תקיג סעיף ו:

מח ב מיי' פ"ג מהל' שאר אבות הטומאה הלכה י:

מט ג טוש"ע א"ח סי' תקיג סעיף ו:

רבינו חננאל

דפעיא למאן, והכו ליה ביעי דשחוטה, ואמר ר' אמי מקח טעות הוא והדר. ואמרינן פשיטא, מהו דתימא האי לאכילה בעי להו, והאי דקאמר דפעיא משום (דצריכין) [דצריבן] טפי, למאי נפקא מינה למיתבא ליה דביני ביני, קמ"ל. ההוא דאמר ביעי דדיכרא למאן, והכו ליה ביעי דספנא מארעא, וא"ר אמי מקח טעות הוא והדר. איבא דאמרי מאי עם יציאתה נגמרה, עם יציאת כולה אין, עם יציאת רובה לא. ולאפוקי מדר' יוחנן דאמר ביצה שיצאתה רובה מערב יום טוב וחזרה מותרת לאוכלה ביו"ט. תניא השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאוכלן ביו"ט. גופא השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאוכלן בחלב. ר' יעקב אומר אם היו מעורות בגידין אסורות. פירוש, כלומר בשר הם. והתניא האוכל מנבלת עוף טהור מן השליל של ביצים מן העצמות ומן הגידים ומן הבשר שנתלש מן החי טהור. הנה השליל של ביצים אע"פ שהוא מעורה בגידים טהור, כלומר אינו בשר. ואוקימנא דלא כר' יעקב. אבל האוכל מן האשכול של ביצים ומן הקרקבן ומבני מעים או שהמחה את החלב וגמעו טמא, ופשוטה היא. אפושי, פירוש להרבות. ת"ר כל שתשמישו ביום יולד ביום, תרנגולת. תשמישו בלילה יולד בלילה, עטלף. תשמישו בין ביום בין בלילה יולד בין ביום בין בלילה, אדם וכל מילי. למאי נפקא מינה לכדרב מארי, דאמר בדק בקינה של תרנגולים מעיו"ט ולא מצא בה ביצה ובשחר השכים ומצא בה ביצים מותרות, אימר יצתה רובה וחזרה הואי. וכר' יוחנן. איני והאמר ר' יוסי בן שאול אמר רב בדק בקינה של תרנגולת מערב יום טוב ולא מצא בה ביצה, ובשחר השכים ומצא בה ביצה אסורה. ואוקימנא התם בדספנא בארעא. אמר רבינא גמירי כל היכא דאיכא זכר ואפילו בחצר אחרת ושמעה קליה ביממא לא ספנא מארעא.

דשמעה קליה ביממא. וגלילה משמיעין קולם למרחוק יותר מביום ולא נקט גלילה משום דתשמישו ביום: **כי לא** בדק אימר מאתמול הואי. ולא״ת והא גילה דבר שיש לו מתירין (א) א״כ ספקא לחומרא וי״ל דשמאי הכא משום דגם כי ספגא מארעא שכיח דיולדת ביום יותר מבלילה: **לומר** לך שיעורו של זה **לא בשיעורו** של זה. פירש רש״י דאי לא כתב שאור הייתי אומר דיו לגא מן הדין להיות כגדון ודוקא בכוותבת ולא״ת מנלן דשיעור חמץ בכוותבת אימא כגילה או כשיעור אחר ופ״ה דהלכתא גמירי לה דהוי כוותבת ולא הגיהא דא״כ קרא למה לי ע״כ נראה פירוש ה)(אחר) הואיל וידענא דשיעורו של זה לא כשיעורו של זה מוקים ליה שיעורו כדאשכחנא בעלמא גבי יום כפור (יומא דף עט. ופס) דהוי בכוותבת ו):

דאמר רבי זירא פתח הכתוב בשאור ובדבש בחמץ וכו׳ ובית הלל סברי ילפינן ביעור מאכילה. ואם תאמר למה ליה לריכותא דלעיל הא ידענא שפיר [דחמץ] בכזית מהכא וי״ל שלא תטעה לומר הואיל וחלקן הכתוב בשני לאוין ולא ירמה לך ז)(שאור) ולא ירמה לך ח)(חמץ) ודאי אין שיעורן שוה דזה בכוותבת וזה בכזית קמ״ל הלריכתות ולא״ת הואיל ואית להו הלריכתות למה להו דר׳ זירא י״ל לא הייתי משיש כרת אלא בחמץ דכתיב ביה כרת:

נעפר

דשמעה קליה ביממא עבד רב מרי עובדא ט)עד שתין בתי ואי איכא נהרא לא עבדא ואי איכא מברא עבדא ואי איכא מיצרא לא עבדא הוה עובדא ועבדא אמיצרא במאי אוקימתא בדספנא מארעא מאי איריא בדק כי לא בדק נמי כי י)לא בדק אימא מאתמול הואי אי הכי כי בדק נמי אימא יצתה רובה וחזרה היא וכדר׳ יוחנן דרבי יוחנן לא שכיח ואמר רבי יוסי בן שאול אמר רב י)האי תומא שחיקא סכנתא לגלויא: בית שמאי אומרים שאור בכזית: כ)מאי טעמייהו דב״ש א״כ לכתוב רחמנא חמץ ולא בעי שאור ואנא אמינא ומה חמץ שאין חמוצו קשה בכזית שאור שחמוצו קשה לא כל שכן שאור דכתב רחמנא למה לי לומר לך שיעורו של זה לא כשיעורו של זה ובית הלל צריכי דאי כתב רחמנא שאור הוה אמינא משום דחמוצו קשה אבל חמץ דאין חמוצו קשה אימא לא צריכא ואי כתב רחמנא חמץ משום דראוי לאכילה אבל שאור שאין ראוי לאכילה אימא לא צריכא ובית שמאי לית להו דרבי זירא דאמר רבי זירא פתח הכתוב בשאור וסיים בחמץ לומר לך זהו שאור זהו חמץ לענין אכילה כולי עלמא לא פליגי כי פליגי לענין ביעור בית שמאי סברי לא ילפינן ביעור מאכילה ובית הלל סברי ילפינן ביעור מאכילה אתמר נמי א״ר יוסי בר חנינא מחלוקת לענין ביעור אבל לענין אכילה דברי הכל זה וזה בכזית תניא נמי הכי י)ולא יראה לך ז)(שאור) ולא יראה לך ח)(חמץ) זהו מחלוקת שבין בית שמאי וב״ה שב״ש אומרים שאור בכזית וחמץ בככותבת וב״ה אומרים זה וזה בכזית: השוחט חיה ועוף ביו״ט וכו׳: השוחט דיעבד אין לכתחלה לא אימא סיפא וב״ה אומרים לא ישחוט מכלל דת״ק סבר ישחוט הא לא קשיא לא ישחוט ויכסה קאמר אימא סיפא ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה מכלל דרישא לאו דיעבד הוא אמר רבה הכי קאמר השוחט שבא לימלך כיצד אומר לו ב״ש אומרים אומר לו שחוט חפור וכסה ובית הלל אומרים לא ישחוט אא״כ היה לו עפר מוכן מבעוד יום רב יוסף אמר ה״ק השוחט שבא להמלך ביצד אומר לו ב״ש אומרים אומר לו לך חפור שחוט וכסה וב״ה אומרים לא ישחוט אא״כ היה לו עפר מוכן מבעוד יום א״ל אביי לרב יוסף לימא מר ורבה בדרבי זירא אמר רב קא מפלגיתו דא״ר זירא אמר רב י)״השוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה שנאמר ל)ושפך את דמו וכסהו בעפר עפר לא נאמר אלא בעפר מלמד שהשוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה דמר אית ליה דרבי זירא ורבה לית ליה דרבי זירא א״ל בין לדידי בין לרבה אית לן דרבי זירא והכא בהא קא מפלגינן רבה סבר אי איכא עפר למטה אין אי לא לא חיישינן דלמא ממליך ולא שחיט ולדידי י)(אדרבה) הא עדיפא דאי לא שרית ליה אתי לאמנועי משמחת יום טוב: ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה: אמר רבי זריקא אמר רב יהודה ה)והוא שיש לו דקר נעוץ מבעוד יום והא קא עביד כתישה אמר רב חייא בר אשי אמר רב

בעפר

לענין ביעור בית שמאי סברי לא ילפינן ביעור מאכילה ובית הלל סברי ילפינן ביעור מאכילה אתמר נמי א״ר יוסי בר חנינא מחלוקת לענין ביעור אבל לענין אכילה דברי הכל זה וזה בכזית תניא נמי הכי י)ולא יראה לך ז)(שאור) ולא יראה לך ח)(חמץ) זהו מחלוקת שבין בית שמאי וב״ה שב״ש אומרים שאור בכזית וחמץ בככותבת וב״ה אומרים זה וזה בכזית: השוחט חיה ועוף ביו״ט וכו׳: השוחט דיעבד אין לכתחלה לא אימא סיפא וב״ה אומרים לא ישחוט מכלל דת״ק סבר ישחוט הא לא קשיא לא ישחוט ויכסה קאמר אימא סיפא ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה מכלל דרישא לאו דיעבד הוא אמר רבה הכי קאמר השוחט שבא לימלך כיצד אומר לו ב״ש אומרים אומר לו שחוט חפור וכסה ובית הלל אומרים לא ישחוט אא״כ היה לו עפר מוכן מבעוד יום רב יוסף אמר ה״ק השוחט שבא להמלך ביצד אומר לו ב״ש אומרים אומר לו לך חפור שחוט וכסה וב״ה אומרים לא ישחוט אא״כ היה לו עפר מוכן מבעוד יום א״ל אביי לרב יוסף לימא מר ורבה בדרבי זירא אמר רב קא מפלגיתו דא״ר זירא אמר רב י)״השוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה שנאמר ל)ושפך את דמו וכסהו בעפר עפר לא נאמר אלא בעפר מלמד שהשוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה דמר אית ליה דרבי זירא ורבה לית ליה דרבי זירא א״ל בין לדידי בין לרבה אית לן דרבי זירא והכא בהא קא מפלגינן רבה סבר אי איכא עפר למטה אין אי לא לא חיישינן דלמא ממליך ולא שחיט ולדידי י)(אדרבה) הא עדיפא דאי לא שרית ליה אתי לאמנועי משמחת יום טוב: ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה: אמר רבי זריקא אמר רב יהודה ה)והוא שיש לו דקר נעוץ מבעוד יום והא קא עביד כתישה אמר רב חייא בר אשי אמר רב

בעפר

הנהר מזה ומחת תקועה בספת הנהר מזה ועץ קלר מוטל לרוחב הנהר ועוברין בו בדוחק על ידי שאוחזין בחבל ועוברין: **כמאי אוקימתא.** לדרבי יוסי ב״ר שאול: **אימא מאתמול הואי.** לכיון דרובא ביממא ילדן אי לא בדק תלינן ביממא: **דרבי יוחנן לא שכיחא.** הלכך בדאיכא זכר כיון דקיים לן דאינה יולדת בלילה תלינן כרבי יוחנן אבל בדספנא מארעא לילד בלילה שכיח טפי מיצתה רובה: **תומא שחיקא.** שומין שחוקין: **לגלויא.** הנחש שותה ממנו אם מוצאו מגולה ומטיל בו ארס: **אם כן.** דאם שיעורא לתרוייהו: **שיעורו של זה כו׳.** להכי לא יליף שאור מחמץ משום דחמץ בכוותבת ט) דלא תימא דיו לבא מן הדין להיות כגדון ושאור נמי בכוותבת להכי כתביה בהדיא לשעורי בשיעורא זוטא ושיעורא רבא. ולהכי נקט כותבת דבהכי הוי יתובי דעתא כדמפרש טעמא ביומא (דף עט.) אי נמי שיעורין הלכה למשה מסיני ו): **ליס לאו דרבי זירא.** בתמיה והא קרא בהדיא כתיב: **פתח הכתוב בשאור.** שאור לא ימצא בבתיכם (שמות יב): **וסיים בחמץ.** כי כל אוכל [מחמצת] והוה ליה למכתב כי כל אוכל שאור כו׳ דהא אתיא עונשו עם אוכלו: **זהו שאור וכו׳.** כזה כן זה: **לענין אכילה כולי עלמא לא פליגי.** דאפילו ב״ש מודו דחמץ חייב בכזית כשאור באכילתו וכדר׳ זירא אבל לביעור לב״ש לא הוה שוו מדאיצטריך קרא למכתביהו לתרוייהו לא ירמה לך חמץ ולא ירמה לך שאור לא ילפינן למימר כי היכי דבאכילה השוה הכתוב אכילת חמץ לביעור שאור אף לביעורו השוה לו דמדאיצטריך למכתביהו יש חלוק בשיעורן: **תניא נמי הכי.** דבביעור הוא דפליגי ולא באכילה: **השוחט דיעבד.** דאי שחט משמע אבל לכתחילה לא שרו ליה בית שמאי לשחוט אא״כ יש לו עפר מוכן מיתוח: **מכלל דס״ק סבר ישחוט.** בתמיה והא השוחט קתני: **הא לא קשיא.** לא ישחוט דב״ה אכסוי לחודיה קא מהדרי והכי קאמר לא יגמור מעשה השחיטה דהיינו הכסוי: **לא ישחוט ויכסה.** אע״פ ששחט לא יגמור: **השוחט שבא לימלך.** אע״ג דהשוחט דעלמא דיעבד על כרחך הכא לכתחלה השוחט שבא לשחוט (בהמה) ובא לימלך לנו מה יעשה אם ישחוט אם לאו הואיל ואין לו עפר מיתוח ב״ש אומרים כו׳: **רב יוסף אמר כו׳.** ולקמיה מפרש במאי קמפלגי רבה ורב יוסף אליבא דב״ש: **בעפר.** משמע שהוא נגלל וטומן בעפר קודם הכסוי: **וכסהו עפר.** הוי משמע דלא קפיד אלא אכסוי: **אין לן דר׳ זירא.** ובעינן עפר למטה והכי קאמר רבה אם יכולין לומר לו שחוט מיד שיש לו כבר עפר למטה שרינן ליה אבל אם אנו לריכין לומר לו חפור תחלה לא נתיר לו: **דלמא.** לאחר חפירה ממליך ולא שחיט ונמלא שחופר בחנם: **הא עדיפא.** דלא תגזור הכי: **והא קא עביד כתישה.** לרב יהודה פריך דאמר והואיל שיש לו דקר נעוץ אלמא דעבדא דמתנימין לאו משום דאתי עשה דוכסהו בעפר ודחי את לא תעשה כל מלאכה אלא משום דכבר חפור ועומד הוא והא קא עביד כתישה שעדיין רגבים מדובקים הם ואינן ראוין לכסוי אלא אם כן כותשן יכותש תולדה דטוחן הוא ו) ומלאכה היא:

והא

מכתש. ואמר רב בעפר תיחוח. כלומר עפר מת שאינו מכתש. ודא עביד גומא. כלומר משיתלוש הדקר נעשית גומא. ופרקינן מתני׳ כר׳ אבא דאמר בחגיגה פרק ראשון החופר גומא ואין צריך אלא לעפרה פטור עליה.

עין משפט נר מצוה

ג א ב טוש״ע א״ח סי׳ תקיג סעיף ו:

נא ג מיי׳ פי״א מהל׳ רוצח הלכה ח טור י״ד סי׳ קו וברב אלפס ע״ז פ״ב דף שם. ובכה״ם שם סי׳ יג:

נב ד מיי׳ פי״ל מהל׳ שחיטה הלכה יד סמג עשין סל טור ש״ע י״ד סי׳ כח סעיף ה:

נג ה מיי׳ פ״כ מהלכות יו״ט הלכה יח סמג לאוין עה טוש״ע א״ח סי׳ תלח סעיף יד:

רבינו חננאל

עבד רב מרי עובדא עד שיתין בתי. ואי איכא נהרא לא עבדא כו׳. א״ר יוסי בן שאול אמר רב האי תומא שחיקא סכנתא לגילויא. בית שמאי **אומרים שאור בכזית** וחמץ בכוותבת ובית הילל אומרים זה וזה בכזיית. תוספתא איזהו שאור המחמיץ אחרים, ואיזה חמץ שנתחמץ מאחרים. מאימתי קרוי שאור משיפסל מלאכול הכלב. **מתני׳** השוחט חיה או עוף ביו״ט כו׳. ואקשינן וכי בית שמאי ישחוט לכתחילה קאמרי, דקתני בית הילל אומרים לא ישחוט. ופרקינן הא דקתני לא ישחוט לא יכסה הוא. וכך היא הצעה של משנה, אמרו בית שמאי אם שחט דאיעבד, יכסה לכתחילה. ואמרי בית הילל לא יכסה. ודחינן להאי פירוקא, מדקתני סיפא ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה. מכלל דרישא לכתחילה הוא. ופריק רבה פירוק אחר, דהאי דקאמר השוחט, כלומר הרוצה לשחוט שבא לימלך כיצד אומרים לו, בית שמאי אומרים, אומרים לו שחוט מקודם ואח״כ חפור וכסה. ובית הילל אומרים לא ישחוט כו׳. ואסיקנא דב״ע אית להו דר׳ זירא דאמר בשחיטת חולין, השוחט צריך שיתן עפר למטה וישחוט עליו ואח״כ יכסהו בעפר מלמעלה, ובהא פליגי. רבה סבר אי איכא עפר מוכן מאתמול למטה ישחוט. ואם לאו לא יחפור ויתן עפר למטה כדי שישחוט עליו. חיישינן דלמא ממליך ולא שחיט ואתי למיעבד. ורב יוסף אמר הא עדיפא, דאי לא שרית ליה למיחפר, ומנין דליה ליה עפר מוכן אתי לאימנועי משמחת יו״ט. וקיימא לן כב״ה הילל דאמרי לא ישחוט אא״כ היה לו עפר מוכן וכנ״ר. ומודים **שאם שחט שיחפור בדקר** ויכסה. פירוש דקר כמין תד וכמין נגר. ואוקמה ר״ב יהודה והוא שיש לו דקר נעוץ מאתמול. פירוש, הואיל ונעוץ דקר מבעוד יום, היה ליה מוכן. ואקשינן והא נביד כתישה, כלומר שסומך על הדקר מכתש את העפר, כדכתיב אם תכתוש את האויל

מסורת הש״ס

א) [יומא עט:], ב) [ל״ל ממקן], ג) [ל״ל שאיר], ד) [חולין נא.] פנ: ע״ש, ה) [ל״ל מ״ז], ו) [מוכה ה:], ז) [שבת עד:], ח) [ל״ל דאסון], ט) [ועי׳ מוס׳ יומא עט: ד״ה לומר], י) [ל״ל שאיר], מתקן], כ) [ל״ל שאיר],

---

תורה אור השלם

1. מצות תאכל את שבעת הימים ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאר בכל גבלך:

שמות יג ז

2. ואיש איש מבני ישראל ומן הגר הגר בתוכם אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל ושפך את דמו וכסהו בעפר: ויקרא יז יג

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה כי לא וכו׳ ממילתא הוא אם כן:

גליון הש״ס

רש״י ד״ה שיעורו של זה כו׳ דלא תיבא דיו. וכעין זה כ׳ רש״י בב״מ דף לב ע״א ד״ה לומר לך:

מוסף רש״י

שיעורו של זה לא כשיעורו של זה. על כרחך לחמץ בפיס מכזית ולהכי כתב שאור, דאי לא כתביה יגמר מחמץ דהוה אמינא דיו לבא מן הדין להיות כגדון ולא מיחייב עליה אלא בשיעורא רבה, להכי כתביה לחמצא למיובה אכזית, דאילו בכתות מכזית ליכא למימר, דלא תהא לאיה תמורה מאכילה, דבתיב אכילה כזית, על כרחך החמור בכזית והקל ביותר מכזית (יומא עט:). ובית הלל צריכי. דאי מתכריה לא ליף (פסחים [illegible]). אבל שאור שאין ראוי לאכילה. דלא אמי למיליה (שם [illegible]). צריך שיתן עפר למטה. עפר תיחוח ולא על קרקע קשה (חולין [illegible]) דאם הקרקע קשה לא מיקרי עפר (שם [illegible]). עפר לא נאמר אלא בעפר. עפר משמע דלא בעי עפר אלא בכיסוי, בעפר משמע טולו עטוף בעפר תיחוח (שם [illegible]) משמע טולו טמון בעפר (שבת [illegible]).

וכלא קלא עביד גומא. וחייב משום בנין: **פטור עליה.** כדמפרש טעמא בפ"ק דמגיגה[ד] דכיון דאינו צריך אלא לעפרה ולא לגומא אינו בונה ולא חורש אלא מקלקל וכל המקלקלים פטורים: **מאן דכר שמיה.** דקאמר שאפר כו' דמשמע דייחיד טעמא למילתיה דלעיל: **שהוסק מערב י"ט.** מאתמול דעתיה עליה לכל מילי: **אבל הוסק ביו"ט.** דליכא למימר דעתיה עליה מאתמול אקור: **ואם ראוי לצלות בו ביצה.** שיש עדיין רמץ מס: **מופר.** דמאתמול בעודה עליה היו מוכנים להסק ולבשל וצלות ועודנו כמשמשו זה ואיידי דחזי להפוכי ביה מידי לצלייה ביצה שקיל ליה נמי ומנח ליה על הדס: **הכנים עפר.** הרבה במקום אחד לצורך גנתו או לצורך תורבתו לשוטחן בהן מותר לכסות בו דכל זמן שהוא עבור דעתיה עליה לכל צרכיו: **מכנים אדם מלא קופתו עפר.** בסמס ונותנו במקום אחד ועושה בה כל צרכיו ולא אמרינן בטלה לה לגבי קרקע הבית איידי דזשורא: **והוא שיחד לה בו'.** ולא שטחה דמוכחא מילתא דלצרכיו קא בעי לה. ובעפר מיחות קאמר שאינו מחוסר לא חפירה ולא כמיסה אלא הכנה: **כו'.** ספק היה ספק בהמה: **אין שוחטין אותו ביו"ט.** משום דשמא היה הוא ואין בו מצות כסוי ואין מטלטלין העפר לכך: **ואם איתא.** דיש עפר שמוכן לכל צרכי אדם אפי' הוא בהמה לכסייה: **כדרב יהודה.** אם הכנים קופת עפר: ס"ג **ולטעמיך לכסייה בדקר נעוץ או באפר כירה.** דהא בהדיא תנא במתני' דמוכן הוא: **אפילו ודאי נמי.** דהא כב"ה קי"ל דאסרי ואפילו דיעבד אלא דקר נעוץ: **לא מכניא קאמר.** הא דנקט כוי אין שוחטין כל שכן היה גמורה הטעונה כסוי והוא אינו יכול ולרבותא דשמעינן כוי ולא מיבעיא ודאי: והא

בעפר תיחוה והא קא עביד גומא. תימה דמשמע דשייך גומא אף בעפר תיחוה ובשבת פרק כירה (דף לט. סס) אמרי' אין טומנין ביצה בחול [ה](רב) אמר גזרה שמא יטמין בזרעין [ו](ור' זירא) אמר גזרה שמא יזיז עפר ממקומו [ז]מאי בייניהו איכא בייניהו עפר תיחוה פירוש למ"ד שמא יטמין בזרעין איכא למגזר אבל למ"ד שמא יזיז אין כאן משום שמא יזיז וי"ל דהתם מיירי שכל המקום סביב עפר תיחוה וכשמגביה הביצה מן טופל הקרקע ואין ניכר כאן שיש גומא אבל הכא מיירי שהוא קשה סביב והעפר תיחוה באמצע ול"כ כשמגביה [ח] [ט](הביצה) נכרת הגומא: **ואינו צריך אלא לעפרה פטור.** משום [י]דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה ופטור עליה ותימה דל"כ פטור אבל אסור לכתחלה וי"ל דמשום שמחת י"ט מותר אפילו לכתחלה ות"מ אם כן למה לי דקר נעוץ וי"ל דמ"מ בעינן שיהא מוכן מערב יום טוב: **הכי** קאמר **ואפר כירה מוכן הוא.** ותימה דאמרי' בפרק כסוי הדם (חולין דף פח: וסס) ב"ש אומרים אין מכסין באפר דאפר לא מקרי עפר והיכי [כ]קאמר הכא דאפר מוכן הוא לעשות כסוי לכ"ע דהא קתני ליה גבי ושוין במתני' וי"ל דמלתא דהכא באפר נפשה קאמר רבה לומר ואפר הכירה מוכן הוא לענין טלטול שאר דברים כגון לכסות בו צואה וכיוצא בו אבל לא קאי אכסוי דלעיל כלל ת"ל י"ל דהתם מיירי באפר אוכלין דאינו מגדל במחין הלכך הואיל ואינו מגדל במחין אין מכסין בו אבל הכא מיירי באפר עצים דמגדל במחין ואע"פ דלא מקרי עפר מכסין בו דקאמר דבר המגדל במחין אע"ג דלא מקרי עפר ואי מקרי עפר בשום מקום אע"ג דלא מגדל במחין מכסין בו דתניא היה הולך במדבר ואין לו עפר לכסות שותה דינר זהב ומכסה בו היה הולך בספינה ואין לו עפר לכסות שורף טליתו ומכסה בו ופריך אשכחן אפר דמקרי עפר שנאמר ונקחו לטמא מעפר שרפת החטאת ולכך שורף טליתו ומכסה בו אלא דינר זהב מנא ליה ומשני דכתיב ועפרות זהב ו[ל](איוב כח) ועל כרחך עפרות זהב ושריפת טלית לא מגדלי במחים ולכך הוצרך הפסוק לומר דמקרו עפר דכל דבר המגדל במחים מרבינן התם מקרא דוכסהו (ויקרא ח) אע"ג דלא מקרו עפר כגון נסורת של מרגיש דקה ועצורת של פשתן דקה ושמיקת כלי מתכות וא"כ אפר הכירה וחול הדק ועצורת של פשתן ומיד ומגופה שכתבן מותר לכסות: **אמר** רב יהודה **לא** שנו **אלא** שהוסק **מערב** י"ט וכו'. נראה דהכי הלכתא דהא מייתי ליה סייעתא מברייתא ועוד דליכא מאן דפליג דאפי' ר"ש מודה דאמר דהוסק ביו"ט דהוי גולד גמור דמעיקרא עצים והשתא אפר והויא כמיא בעינא מבלע בליעי (עירובין דף מה:)[מ] דמודה ר"ש וא"ת ואנו היאך אנו מסלקין אפר הכירה ביו"ט לאפות הפשטיד"ה אע"ג שאין רואי לצלות בו ביצה ואומר הר"ר יצחק דמוקמה אינו אסור לטלטל ביו"ט בשביל אוכל נפש ושמחת י"ט וראיה מדלקמן פרק אין נדין (דף כח:)[נ] ובירושלמי מפרש דהכא מיירי בשלא שחט אבל שחט שרי אע"ג שהוסק ביו"ט שלא לעקור מצות כסוי: **ואמר** רב יהודה **מכנים אדם מלא קופתו עפר** וכו'. ות"ת מה נא להוסיף על הברייתא דקתני אפי' הכנים לגנתו או לאורכתו וכ"ש מלא קופתו וי"ל דאפי' רש"י ניחא דכשהכנים עפר לגנתו מיירי שהכנים הרבה ביחד וכל זמן שהוא צבור דעתו עליו לכל צרכו ואינו בטל אגב קרקע אבל הכא מיירי שלא הכנים הרבה רק מלא קופתו מעט (מפני) עפר וס"ד דיבטל אגב קרקע א"נ י"ל דהתם לא מיירי רק לכסות בו אבל שאר צרכיו לא והכא משמעינן דהואיל ומלא קופתו עפר עביד בו כל צרכו: **ואי איתא לכסייה בדרב** יהודה. משמע דקאי אסיפא וכן פי' רש"י בסמוך בהדיא דקאי אסיפא ועל כרחך ל"ל דקאי אריפא מאי פריך לכסייה בדקר נעוץ הא ב"ה סבירא להו דלכתחילה לא ישחוט וכו' וכי פריך הש"ס אבל תימה מדפריך בסמוך והא סיפא וכו' מכלל דעד השתא מיירי בריש וי"ל דלעולם קאי אריש ולא גרסינן בדקר נעוץ אלא גרס לכסייה באפר כירה עוד י"ל דלמה שפירש ר"ת לקמן (דף ט: ד"ה אמר ר"י) ניחא דפירש שמוחלפת השיטה דברי הלל אומרים יחפור בדקר ויכסה וב"ש אומרים לא ישחוט והשתא פריך אליבא דברי הלל: **אי** הכי מאי אירייא **כפק אפי'** ודאי נמי. תימה מאי אי אמרת בשלמא שייך הכא [ס]אפי' כי ליתא דרב יהודה שייך להקשות הכא לכסייה בדקר נעוץ וכו' ולריך לשנויי דלית ליה וי"ל דהכי פי' אי אמרת בשלמא דלית ליה דרב יהודה לא קשיא ליה אברייתא דאיכא אית ליה דקר נעוץ ואפר כירה דבני אדם לא שכיחי שיש להם דקר נעוץ ואפר כירה שהוסק מערב י"ט ודרב יהודה אית ליה שיש לו עפר מזומן דשכיח הוא טפי ומ"מ אין לכסות כדרב יהודה בעפר דליתא לדרב יהודה ואין הלכה כרב יהודה ואין להקשות מאי אריא כפק וכו' הואיל וליתא לדרב יהודה ודקר נעוץ ליתא ליה דהא ודאי ליתא לדרב יהודה לענין שמכסה בו כשהוא ודאי חיה או עוף אבל מה שאמר רב יהודה ועושה בו כל צרכו לא סבירא לן כותיה ולא שרי לכסויי בו כוי אבל כיון דליתא לדרב יהודה צריך ליה לשנויי דלית ליה כל הני ואפי' עפר מזומן אין לו ואם כן אפי' ודאי נמי:

והא

[א] בעפר תיחוה והא קא עביד גומא בדר' אבא [ב] דאמר ר' אבא [ג] החופר גומא בשבת ואינו צריך אלא לעפרה פטור עליה: שאפר כירה מוכן הוא: אפר כירה מאן דכר שמיה אמר רבה הכי קאמר ואפר כירה מוכן הוא אמר רב יהודה אמר רב [ד] לא שנו אלא שהוסק מערב יו"ט אבל הוסק ביום טוב אסור ואם ראוי לצלות בו ביצה מותר [ה] הכנים עפר לגנתו ולחורבתו מותר לכסות בו [ו] ואמר רב יהודה [ז] מכנים אדם מלא קופתו עפר ועושה בה כל צרכו דרש מר זוטרא משמיה דמר זוטרא רבה [ח] והוא שייחד לו קרן זוית מיתיבי [ט] כוי אין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו ואי איתא לכסייה כדרב יהודה ולטעמיך לכסייה באפר כירה או בדקר נעוץ אלא דלית ליה הכא נמי דלית ליה אי הכי מאי איריא ספק אפילו ודאי נמי לא לא מבעיא קאמר לא מבעיא ודאי דלא לשחוט אבל ספק אימא משום שמחת יו"ט לשחוט ולא לכסייה קמ"ל

[ב] שבת עג: מגיגה י., [ג] כמורים פ"ג מ"ט), [ד] נדף י.), [ה] (ל"ל רבה), [ו] (ל"ל ירב יוסף), [ז] ופרש"י שם משום דקא עביד גומא, [ח] (הדקר כל"ל), [ט] (ועי' תוס' פסחים מו: ד"ה כמיסה ביו"ט), [י] והיכי קאמר רבה הכא כל"ל, [כ] (ועי' תוס' שם מו. ד"ה כ"ם), [ל] (ושם בד"ה גרירפא. ועי"ש תוס' לקמן לא: ד"ה אמר ר' ירלא), [מ] (עי' תוס' שבת קכ: ד"ה מ"ה),

[נ] שבת לא: ד"ה בעפר וכו' כשמגביה העפר ניכרת הגומא:

[ס] תוס' ד"ה בעפר וכו' כשמגביה העפר ניכרת הגומא:

[ע] תוס' ד"ה כעפר וכו' אינו צריך לה אלא ליטול את העפר, אף על פי שבנין בנוי אינו חייב משום בונה (חגיגה י.) ואין כאן משום בנין בנים, דקלקול הוא ולזריעה אמי לא חזיא, אבל אם היה צריך לה חייב משום בונה (שבת עג:). **מכניס אדם מלא קופתו עפר.** לכסות בו צואה וכוכ (ומעבה העפר בביתו ולאכן יטולו תמיד לכל צרכיו (שבת נ:). **והוא שייחד לו קרן זוית.** דהוי כמוכן ושומר לך, אבל אמנו בשלא בנין בעל לגבי קרקעית הבית ומוקצה ומקור (שם). **כוי אין שוחטין אותו ביו"ט.** משום דלמא בעי כסוי ומספקא לא מחלינן יו"ט אם שחטו (חולין פב. וכעי"ז שם עם:).

[ה] נלמה דתסר וכל"ל.

מוסף רש"י

החופר גומא בשבת. בונה בנין הוא, ואם אינו צריך לה אלא ליטול את העפר, אף על פי שבנין בנוי אינו חייב משום בונה (חגיגה י.) ואין כאן משום בנין בנים, דקלקול הוא ולזריעה אמי לא חזיא, אבל אם היה צריך לה חייב משום בונה (שבת עג:). **מכניס אדם מלא קופתו עפר.** לכסות בו צואה וכוכ (ומעבה העפר בביתו ולאכן יטולו תמיד לכל צרכיו (שבת נ:). **והוא שייחד לו קרן זוית.** דהוי כמוכן ושומר לך, אבל אמנו בשלא בנין בעל לגבי קרקעית הבית ומוקצה ומקור (שם). **כוי אין שוחטין אותו ביו"ט.** משום דלמא בעי כסוי ומספקא לא מחלינן יו"ט אם שחטו (חולין פב. וכעי"ז שם עם:).

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה בעפר וכו' כשמגביה העפר ניכרת הגומא:

רבינו חננאל

פיסקא ואפר הכירה מוכן הוא. תניא כשאמרו אפר כירה מוכן לא אמרו אלא שהוסק מערב יו"ט. אבל אם הוסק ביו"ט אסור. ואם ראוי לצלות בו ביצה מותר. הכנים עפר לגינתו ולחורבתו מותר לכסות בו. אמר רב יהודה מכניס אדם מלא קופתו עפר ועושה בו כל צרכיו. ואסיקנא והוא שייחד לו קרן זוית. ואותבינן עליה מיהא כוי אין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו. ואם איתא ליכסייה כדרב יהודה, כלומר בעפר שהכנים. ודחינן ולטעמיך ליכסייה בדקר נערץ או באפר הכירה. אלא דלית ליה אחד מהן לא עפר ולא דקר נערץ ולא אפר הכירה. אי הכי אפילו צבי או עוף ודאי לא ישחוט שאין לו במה לכסות את הדם. [ו] ושנינן דלא מיבעיא קאמר וכו'.

נד א מיי' פ"ג מהל' יו"ט הלכה יח סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תלח סעיף יד:

נה ב מיי' פ"ח מהל' שבת הלכה ח:

נו ג מיי' פ"ג מהלכות יו"ט הלכה יח סמג עס טוש"ע שם סעיף טו:

נז ד טוש"ע שם סעיף טו:

נח ה ו מיי' שם וסי' כ"ה מהלכות שבת הלכה כב טוש"ע א"ח שם סעיף ח וסי' שח סעיף לח:

נט ז מיי' פ"ג מהלכות יו"ט הלכה ו וסי"ד מהלכות שחיטה הלכה ד טוש"ע שם סי' תלח סעיף יח ועטוש"ע יו"ד סי' כח סעיף ג:

ביצה פרק ראשון ביצה

והא מדקתני סיפא ואם שחטו וכו'. ואם תאמר אמאי לא פריך מי לית ליה פשיטא דאין שוחטין דבמאי יכול לכסות ופירש הקונטרס דאי קאי אריש הוה אמינא דלשחוט ולא לכסייה משום שמחת י"ט אלא אסיפא דקתני אין מכסין אי לית ליה חדא מהני מיצטריך למימר אין מכסין אותו השתא ודאי אין אתו מכסין כב"ה דאסרי אפי' דיעבד בלא דקר נעוץ ספק מבעיא אלא שמע מינה בדאית ליה דודאי מכסין אבל ספק לא והדר קושיא לדוכתין לכסייה כדרב יהודה או באפר כירה: **סוף** סוף יו"ט **עשה ולא תעשה אלא אמר רבא** וכו'. ותימה דהכא משמע לרבא דאית ליה עשה ולא תעשה מדלמיק נפשיה לשנויי ובפרק במה מדליקין (שבת דף כד: ושם) אמר רבא הוא ולא מכשיריו לגדו ולא מילה אלא בזמנה ורב אשי אמר יום טוב עשה ולא תעשה וכו' משמע דרבא לית ליה ההוא טעמא וי"ל דגמרא דמיק נפשיה לאוקומי מילתא דרבא אליבא דהלכתא די"ט עשה ולא תעשה אע"ג דרבא עצמו לית ליה האי סברא:

תני ר' זירא לא כוי בלבד אמרו וכו'. וא"ת וכי יש כח ביד חכמים לעקור דבר שהוא מן התורה דהא כסוי דאוריתא דכתיב וכסהו בעפר וי"ל דאין הכי נמי דשב ואל תעשה יש כח בידם:

גלגל

והא מדקתני סיפא ואם שחטו אין מכסין את דמו מכלל [6](דרישא) בדאית ליה עסקינן אלא אמר [7]רבה אפר כירה מוכן לודאי ואין מוכן לספק מאי טעמא לא דקא עביד גומא ודאי נמי קא עביד גומא אלא כדר' אבא הכא נמי כדר' אבא אלא ספק מאי טעמא דלמא עביד כתישה ודאי נמי נגזור משום כתישה ודאי כי קא עביד כתישה אתי עשה ודחי את לא תעשה אימר דאמרינן [8]אתי עשה ודחי את לא תעשה כגון מילה בצרעת א"נ סדין בציצית דבעידנא דקא מעקר לאו קא מוקים לעשה הכא בעידנא דקא מעקר לאו לא מוקים עשה הא לא קשיא [9]יום טוב [a]עשה ולא תעשה הוא ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה אלא אמר רבא אפר כירה דעתו לודאי ואין דעתו לספק ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא הכנים עפר לכסות בו צואה מותר לכסות בו דם צפור אסור לכסות בו צואה נהרבלאי אמרי אפילו הכנים עפר לכסות בו דם צפור מותר לכסות בו צואה אמרי במערבא פליגי בה ר' יוסי בר חמא ור' זירא ואמרי לה רבא בריה דרב יוסף בר חמא ור' זירא חד אמר כוי הרי הוא כצואה וחד אמר כוי אינו כצואה תסתיים דרבא הוא דאמר כוי הרי הוא כצואה דאמר רבא הכנים עפר לכסות בו צואה מותר לכסות בו דם צפור דם צפור אסור לכסות בו צואה תסתיים רמי בריה דרב ייבא אמר [b]כוי היינו טעמא דלא מכסינן גזירה משום התרת חלבו אי הכי אפילו בחול נמי בחול אמרי לנקר חצרו הוא צריך שחט באשפה מאי איכא למימר בא לימלך מאי איכא למימר אלא בחול [10][אי נמי] מספקא אמרי ליה רבנן זיל טרח וכסי ביום טוב אי מספקא מי אמרי ליה רבנן זיל טרח וכסי תני רבי זירא [c]לא כוי בלבד אמרו אלא אפילו שחט בהמה חיה ועוף ונתערבו דמן זה בזה אסור לכסותו ביום טוב אמר רבי יוסי בר יאסיניאה [d]לא שנו אלא שאין יכול לכסותו בדקירה אחת אבל יכול לכסותו בדקירה אחת מותר פשיטא מהו דתימא נגזר דקירה אחת אטו שתי דקירות קמ"ל אמר [11]רבה [e]שחט צפור מערב יו"ט אין מכסין אותו ביו"ט

גלגל

לפור. שיש לו לשחוט ביום טוב דכיון שהזמינו לספק כל שכן לודאי: **אסור לכסות בו צואה.** אם יש לו תינוק קטן והטיל צואה ביום טוב. מאי טעמא דס לפור ודאי היה לו שישחטנו והא צריך כסוי אבל הצואה ספק הוא אם יארע במקום המאוס לו ודעתו לודאי ולא לספק: [12]**מוכר לכסות בו צואה.** כיון דאזמניה אזמניה דהא נמי קרוב לודאי: **הרבנאי אמרי.** בסנהדרין (דף יח:) מפרש דהוא רמי בר [13]בריבי: **כוי הרי הוא כצואה.** המכנים עפר לכסות בו צואה מותר לכסות בו דם כוי דזה חה ספק: **וחד אמר אינו כצואה.** והמכנים עפר לכסות צואה אסור לכסות בו דם כוי דכוי לגבי צואה ספק לגבי ודאי דצואה תינוק שמחת וקרובה לודאי: **תסתיים דרבא הוא דאמר.** צואה כספק וכוי מותר בהזמנת צואה: **דאמר רבא הכנים עפר לכסות בו צואה מותר לכסות בו דם צפור דם צפור אסור לכסות בו צואה.** אלמא ספק הוא: **משום התרת חלבו.** דאי שריא לכסייה אתי למימר היה הוא: **בחול אמרי לנקר חצרו כו'.** הרבואה אומר לא מפני שטעון כסוי אלא כדי לנקר חצרו מכסהו: לא גרסינן **וליטעמיך** אלא הכי גרסינן **כא לימלך מאי איכא למימר.** מי שיש לו כוי ובא לימלך לאכסיס אם צריך לכסותו ובחול והם מוריס לו שצריך כסוי: **מאי איכא למימר.** מיהו גופיה אתי למימר היה הוא דהא מצרכו ליה כסוי: **אלא** לא גרסינן: **בחול אי נמי ספקא הוא כו'.** כלומר בחול זה שהורהו לכסות לא מחזיק ליה בחיה ודאית דמימר אמר אי נמי מספקא להו לרבנן אי חיה אי בהמה אמרי ליה זיל טרח וכסי כו': **אמרי ליה גר': לא כוי בלבד אמרו.** דאין מכסין ביום טוב דדין הוא שלא יכסוהו שמא בהמה היא וטרח טרחא דלא מצוה ואפילו באפר כירה: **אלא אפי' שחט כו'.** דאיכא חד דטעון כסוי אפי' הכי אין מכסין משום דקא טרח נמי בשל בהמה: **פשיטא.** דהא לא טרח בשביל בהמה מידי: **אין מכסין אותו ביו"ט.** דהיה לו לכסות מבעוד יום ומשום אמנועי משום שמחת יום טוב ליכא דמשום דלא מכסי דס לא מתסר לפור בתמילה:

גלגל

עין משפט נר מצוה

ם א מיי' פ"ח מהלכות יו"ט הלכה ב סמג עשין לג לח עד:

מא ב מיי' פ"ג שם הלכה ח טוש"ע א"ח סי' תלא סעיף יח:

סב ג ד מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעיף יט:

סג ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף כ:

רבינו חננאל

ודייקינן מסיפא מדקתני אם שחטו אין מכסין את דמו, מכלל דאית ליה במה לכסות. ופריק רבה אפר כירה מוכן הוא לכסות כו דם של ודאי ולא דם כוי שהוא ספק חיה, מאי טעמא דילמא אתי למיעבד כתישה. אי הכי ודאי נמי ניגזור דילמא אתי למיעבד כתישה. ודחינן ודאי אפילו אי עבד כתישה שרי, מאי טעמא אתי עשה דרשמחת בחגך ודחי את לא תעשה כל מלאכה. ואקשינן אימור דאמרינן אתי עשה ודחי לא תעשה, כגון מילה בצרעת, או סדין בציצית, דבעידנא דמיעקר לאו מקיים עשה. לאו בצרעת מנין, דכתיב השמר בנגע וגו', וכל השמר לאו הוא, ובקציצת הצרעת בערלה מתקיימת המילה וביום השמיני ימול בשר ערלתו שהוא עשה, אבל הכא בעידנא דעקר ליה לאו דלא תעשה כל מלאכה, וכתישה היא מלאכה בעצמה, לא מקיים עשה דכיסוי. ופריקינן הא לא קשיא בהדי דכתיש מכסה, כלומר שוחט וכוחש והדם שותת סביבות הדקר. ואקשינן עוד מכדי יום טוב עשה ולא תעשה הוא, כלומר עשה שבתון ולאו כל מלאכת עבודה לא תעשו, רשמחת [a]) יו"ט עשה בלבד הוא, ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה. ופריקינן אלא אמר רבא לעולם כשיש לו אפר כירה וכיוצא בה. מיהו הני מוכנין הן לודאי, מ"ט דדעתו לודאי ולו הכינו ואין דעתו לספק, לפיכך אין מכסין בו דם הכוי באפר הכירה. ואזדא רבה לשעמי' דכל מדי דדעתיה עליה ולו הכינו שרי, דאמר רבא הכנים עפר לכסות בו צואה, מיתר לכסות בו דם ציפור, מאי טעמא דהא לנקח חצרו בעי, כ"ש הכא דאיכא תרתי ניקוי ומצות כסוי. אבל הכניסו לכסות בו דם ציפור, אסור לכסות בו

---

[a]) לכאורה נראה פשוט דהך עשה דקאמרינן דאתי לא"ת הייני עשה דכיסוי הדם וכמו שפרש"י ותנרי דהיינו נ"ש יעוי' לח"כ בפסק נמי איכא עשה זו ומלוה לישב.

---

[1]) מ"ש ל"ג, [2]) כ"ש רבא, [3]) שבת קנב: כתובות מ., [4]) [שבת כה.], [5]) מ"ש [6]) [ע"ש ספרים דגרסי רב עי' בתוס"ש], [7]) [ע"ש], [8]) [ויקרא יב], [9]) [לכסות כו בלא"ל], [10]) [ד"ה מותר אמר ד"ה נהרבלאין], [11]) מ"ש בתוס' יבמות יב"ה גר' הענוך, [12]) [עי' תוס' שבת כד: בד"ה ילף], [13]) [כלומר ביבמות נ.].

רבינו חננאל (המשך)

צואה. נהרבלאי אמרי כו', ופשוטה היא. **ומי בריה** דרב יימר אמר כוי היינו טעמא דלא מכסינן, גזרו גזירה מפני הרואה, שאם תתיר לו לכסות דם הכוי ביו"ט, הרואה אומר ודאי חיה היא ויתיר חלבו. ואם תאמר בחול נמי, בחול ליכא למיחש בהאי מילתא דאמרי ספק הוא, ומפני הספק אמרו רבנן טרח וכסה, אבל ביו"ט מספק לא אמרו טרח וכסה שמצוה הבאה בעבירה היא, הילכך לא גזרינן כסוי דם הכוי בחול. **תני** ר' חייא לא כוי **בלבד אמרו**, אלא שחט בהמה חיה ועוף ונתערב דמן אסור לכסותן ביו"ט. ואם יכול לכסות כל הדם של אלו בדקירה אחת מותר. ולא גזרינן דקר אחד אטו שתי דקירות. **אמר רבה שחט ציפור** מערב יו"ט. ופשע ולא כסהו אין מכסהו ביו"ט, שכל דבר (שאי) [ש]אפשר לו לעשותו מערב יום טוב ולא עשאו, אינו דוחה את יום טוב.

גלגל עיסה מערב י"ט מפריש ממנה חלתה בי"ט. ואע"ג דתנן לקמן (דף לו:) אלו הן משוס שבות אין מגביהין תרומות ומעשרות בי"ט והא נמי כתרומת דגן דמיא שהיה יכול להפריסה מערב י"ט אפילו הכי מפרש שלא גזרו על תרומת עיסה שהרי מותר לגלגלה בי"ט ולאפותה כדי לאכול פת חמה:

אין מפריש הימנה. דלא המירו להפריש חלה אלא בעיסה שנתגלגלה בי"ט אבל זו היה לו להפריש מערב יו"ט כתרומת דגן ופירות: (ב) **חלה** [ח"ל]. חלה טורטי"ל. חלה שמרימין מן העיסה שבחוצה לארץ הואיל ואינה מן התורה כדקיימא לן בקדושין (דף לו:) כל מצות התלויה בפירות הגליל בארץ אינו נוהג אלא בארץ: **אוכל והולך.** כל הפת ומשייר כדי חלה ומפריסה באחרונה. אלמא הפרשתה שלא לצורך היא ולא הוה הפרשה והמפריש בי"ט אינו כמתקן לגמרי כשאר הגבהת תרומה דגזור בה רבנן מפני שנראה כמתקן: **מי לא מודה שמואל.** אע"פ שאינו צריך להפרישה שאם קרא עליה שם שחל עליה שם חלה ואסורה לזרים אלמא שם תרומה עליה ואיתא בכלל אין מגביהין תרומות ומעשרות ביו"ט:

מתני' אין מוליכין את הסולם. קס"דו) סולם המיוחד לכך ומיכר שהוא של שובך וטעמא דב"ש (ג) מפרש בגמרא לקמן ואע"פ שהוא בא ליטול גחלות לשמחת י"ט: **מחלון לחלון.** באותו שובך עצמו שכן דרך שובך להיות בו חלונות הרבה קן לכל זוג חוג וחלון לכל קן וקן: **גמ' הרואה.** שהוא מוליכו אומר להטיח גגו הוא צריך והרי הוא עושה מלאכה ביום טוב: **להטיח.** שהיו טחין גגותיהן בטיט לפי שלא היו משופעין אלא עשויין כמין תקרת עליה ומשתמשין בהן לפיכך טחין אותן ומשפעין הטיח לצד הכתלים שיזובו מימיו: **שובכו מוכיח עליו.** שובכו של סולם מוכיח שהוא ניכר שהוא של שובך: **מופר.** שהרי אין אדם רואהו: **והאמר רב יהודה אמר רב כו'.** וקשיא דרב אדרב חנן. ואע"ג דרב אמורא הוא מקשי מינה מפני שרבן של כל בני הגולה היה בדורו חוץ משמואל: **פנאי היא.** איכא תנא דקאי כוותיה: **שוטחן בחמה.** מי שנשרו עליו בדרך נמי גשמים שוטחן בחמה והן נגבין מאליהן: **אבל לא כנגד העם.** שלא יאמרו כבסן בשבת. אלמא מידי דמשום מראית העין מותר במקום צנוע: **לימא רב דאמר כב"ש.** לרב חנן קא פריך דאוקי לה בדית הלל ברה"ר אסרי וברשות היחיד שרו א"כ לרב חנן רב דאמר כל מקום שאסרו בו' דאמר כב"ש בתמי' הא ודאי לא שביק ב"ה ועביד כב"ש ועל כרחך לבית הלל אפי' ברשות הרבים מותר משום דשובכו מוכיח עליו דאי ברה"ר אסור וברשות היחיד שרי לא הוה אמר רב להא שמעתא: **פנאי היא.** כלומר אמר לך רב חנן ודאי רב סבר בית הלל אפילו בר"ה שרו ופליג עלי ואנא דאמרי כי האי תנא דאמר שוטחן בחמה בית ליה דרב וההוא תנא מוקי בית הלל כוותיה דלא התירו אלא ברשות היחיד ורבי אליעזר ור"ש דסבירא להו כרב מוקמי שריותא דבית הלל דמתניתין ואפי' ברה"ר דקא סברי שובכו מוכיח עליו וב"ש לית להו שובכו מוכיח עליו ואסרי אפי' בחדרי חדרים. י"מ דלרב קא פריך ואמר לך רב תנאי היא ולאו מלתא היא דאמרי רבותייהו דרבי אליעזר ור' שמעון במקום בית הלל הא ב"ש נמי טובא הוו ואין הלכה כמותן: מתניתין

מ"מ פריך שפיר כיון דרב גדול היה בדורו וראש ישיבה לישראל חוץ משמואל אין סברא ד דרב חנן פליג עליה: **ורב בבית שמאי.** פרש"י ומקשה לרב חנן דמוקי דבית הלל לית להו דרב וברה"ר דברי הכל אסור ואפילו ב"ה אסרי וברשות היחיד שרו (ואדרבה) רב לא יאמר הכי דלא יאמר כהלכתא אלא יאמר דב"ה שרו אפילו ברה"ר דשובכו מוכיח עליו ולא כוותך ומשני תנאי היא כלומר רב חנן אמר לך אין הכי נמי דרב סבר דבית הלל שרו ברה"ר ופליג עלי ואנא דאמרי כי ההוא תנא דשוטחן דלית ליה דרב וההוא תנא מוקי לה בית הלל כוותיה דלא התירו אלא ברשות היחיד וי"מ דלרב קא פריך ואמר לך רב תנאי היא דסבירא להו כב"ש ואנא סבירא לי כהני תנאי ולא נראה דאמרי אולמייהו דרבי אליעזר ור"ש לגבי בית הלל הא ב"ש טובא תנאי הוו ואע"פ כן אין הלכה כמותם: ולא

רחצם, ר' אליעזר ור' שמעון אוסרין, ורב לדברי אילו קאמר.

גלגל עיסה מערב יו"ט מפריש חלה ביו"ט. פרש"י דאע"ג דאין מגביהין תרומות ומעשרות ביו"ט והא נמי כתרומת גורן דמיא שהוא היה יכול להפרישה מערב יו"ט להפרישה דתנן (חלה פ"ג) מאימתי חיזוב חלה משגלגל אפילו הכי מפרישין לה שלא גזרו על תרומת עיסה שהרי מותר לגלגל ביו"ט ולאפות כדי לאכול פת חמה ואז מותר להפרישה ממנה חלה כיון שביו"ט נלוסה א"כ לא היה הפרשת חלה בכלל איסור הגבהת תרומה ואפי' כשגלגלה מבעוד יום עי"ל דאפי הירושלמי ניחא דקמיירי שלא גמר הלישה מערב יו"ט ואע"ג דסוף סוף היה יכול להפרישה מבעוד יום משעת גלגול מכל מקום אחר שנגמרה הלישה ביו"ט היה ליה כאילו נעשית כל הלישה ביו"ט שרגילות שלא להפרישה חלה עד גמר הלישה ולעולם הפרשת חלה הוי בכלל הגבהת תרומה היכא דהיה לו להפרישה מאתמול אבל לא מצי למימר דלהכי מחלק בין כסוי מקום דגבי כסוי לא ממנע משמתת י"ט דאין הכסוי מעכב האכילה אבל הפרשת חלה מעכב אכילה דזה אינו דהא מיירי הכא בחולה לאחר כדאמר בסמוך וא"כ אוכל ואחר כך מפריש דמשמע דליכא מאן דפליג בזה ובתוספתא פי' דטעמא דרבה דמיירי בחולה לאחר ולא מחזי כמתקן כיון שבלאו הכי יוכל לאכול אבל בא"י מודה רבה ואין נראה דמשמע בסמוך דלא שייך כלל לומר זה הטעם דקאמר מי לא מודה שמואל שאם קרא עליה מיחזי כמתקן ומשמע לפי הלשון דסברא זו פשוטה ולכך נראה עיקר כדפי' לעיל דאפי' בא"י מתיר רבה ואבוה דשמואל אסר אפי' בחולה ודאי דהא דלאי הירושלמי מיירי בא"י ואפילו הכי לא קא אסר אלא היכא דלא אבל ערב שרי דהיינו גלגל ונראה דהלכה כרבה דהוא בתראה ודוקא גלגל שלא נגמרה לישתה לגמרי דאי נגמרה לגמרי אפילו רבה מודה דאין מפריש אותה בי"ט והכי (ד) נמי איתא בירושלמי כל הלש עיסה מע"ט אין מפריש אלתה בי"ט ואקשר לא אין ערב לא והא"פ דוקא לא דנגמרה מערב י"ט אין מפריש אבל ערב לא דלא נגמרה הלישה מערב י"ט מפריש והכא נמי מיירי בגלגל שהוא כמו ערב והיכא דשכח ולא הפרים מן הפת מע"ט קי"ל דחלת חו"ל אוכל והולך ואח"כ מפרים וא"כ ישייר מן הפת מכל אחד ואחד ואוכל השאר ולאחר יפרים חלה ולרין שתהא גדולה כדי שיהיה לה הכירא אחר הפרשה דכתיב (במדבר טו) ראשית דבעינן שיהיו שריה ניכרין והיכא דאפה עריבה מלאה עיסה מערב י"ט ושכח ולא הפרים חלה מערב י"ט ישייר פת אחת בשביל כולם עד למחר מפני שגבלן כאחד אבל במלות בערב הפסח אם שכח ולא הפרים לריך לשייר מכל אחת ואחת מפני שגיבולן כל אחת ואחת בפני עצמה ולאחר יגיע כל התיכות בסל אחד ומלרפן לחלה ויפרים מן כולם אחת ומיהו אם ירלה לעשות דבר קל יעשה מלה אחת ואפה אותה ולרפם ויפרים [ומאחת עלן] כל האחרות אגב אותה מפני שחיובה בא עכשיו: **אין** מוליכין הסולם. תימה אפי' הכין אותם מאתמול מ"מ אית בהו משום לידה כדאמרינן לקמן (דף כד.) הלד יוני שובך [ויוני עליה] חייב וי"ל דמיירי בקטנים שלא פרחו ו): **והאמר** רב יהודה אמר רב. אף על גב דרב היה אומרה מ"מ פריך שפיר כיון דרב גדול היה בדורו וראש ישיבה לישראל חוץ משמואל אין סברא ד דרב חנן פליג עליה: **ורב בבית שמאי.** פרש"י ומקשה לרב חנן דמוקי דבית הלל לית להו דרב וברה"ר דברי הכל אסור ואפילו ב"ה אסרי וברשות היחיד שרו (ואדרבה) רב לא יאמר הכי דלא יאמר כהלכתא אלא יאמר דב"ה שרו אפילו ברה"ר דשובכו מוכיח עליו ולא כוותך ומשני תנאי היא כלומר רב חנן אמר לך אין הכי נמי דרב סבר דבית הלל שרו ברה"ר ופליג עלי ואנא דאמרי כי ההוא תנא דשוטחן דלית ליה דרב וההוא תנא מוקי לה בית הלל כוותיה דלא התירו אלא ברשות היחיד וי"מ דלרב קא פריך ואמר לך רב תנאי היא דסבירא להו כב"ש ואנא סבירא לי כהני תנאי ולא נראה דאמרי אולמייהו דרבי אליעזר ור"ש לגבי בית הלל הא ב"ש טובא תנאי הוו ואע"פ כן אין הלכה כמותם: ולא

מגביהין תרומות ומעשרות ביו"ט והא נמי כתרומת גורן דמיא שהוא היה יכול להפרישה מערב יו"ט דהא פרש"י דאע"ג דאין מגביהין תרומות ומעשרות ביו"ט והא נמי כתרומת גורן דמיא שהוא היה יכול להפרישה מערב יו"ט דהא מאתמול אתמיל אתמיל זמנה להפרישה דתנן (חלה פ"ג) מאימתי חיזוב חלה משגלגל אפילו הכי מפרישין לה שלא גזרו על תרומת עיסה שהרי מותר לגלגל ביו"ט ולאפות כדי לאכול פת חמה ואז מותר להפרישה ממנה חלה כיון שביו"ט נלוסה א"כ לא היה הפרשת חלה בכלל איסור הגבהת תרומה ואפי' כשגלגלה מבעוד יום עי"ל דאפי הירושלמי ניחא דקמיירי שלא גמר הלישה מערב יו"ט ואע"ג דסוף סוף היה יכול להפרישה מבעוד יום משעת גלגול מכל מקום אחר שנגמרה הלישה ביו"ט היה ליה כאילו נעשית כל הלישה ביו"ט שרגילות שלא להפרישה חלה עד גמר הלישה ולעולם הפרשת חלה הוי בכלל הגבהת תרומה היכא דהיה לו להפרישה מאתמול אבל לא מצי למימר דלהכי מחלק בין כסוי מקום דגבי כסוי לא ממנע משמתת י"ט דאין הכסוי מעכב האכילה אבל הפרשת חלה מעכב אכילה דזה אינו דהא מיירי הכא בחולה לאחר כדאמר בסמוך וא"כ אוכל ואחר כך מפריש דמשמע דליכא מאן דפליג בזה ובתוספתא פי' דטעמא דרבה דמיירי בחולה לאחר ולא מחזי כמתקן כיון שבלאו הכי יוכל לאכול אבל בא"י מודה רבה ואין נראה דמשמע בסמוך דלא שייך כלל לומר זה הטעם דקאמר מי לא מודה שמואל שאם קרא עליה מיחזי כמתקן ומשמע לפי הלשון דסברא זו פשוטה ולכך נראה עיקר כדפי' לעיל דאפי' בא"י מתיר רבה ואבוה דשמואל אסר אפי' בחולה ודאי דהא דלאי הירושלמי מיירי בא"י ואפילו הכי לא קא אסר אלא היכא דלא אבל ערב שרי דהיינו גלגל ונראה דהלכה כרבה דהוא בתראה ודוקא גלגל שלא נגמרה לישתה לגמרי דאי נגמרה לגמרי אפילו רבה מודה דאין מפריש אותה בי"ט והכי (ד) נמי איתא בירושלמי כל הלש עיסה מע"ט אין מפריש אלתה בי"ט ולקמר לא אין ערב לא והא"פ דוקא לא דנגמרה מערב י"ט אין מפריש אבל ערב לא דלא נגמרה הלישה מערב י"ט מפריש והכא נמי מיירי בגלגל שהוא כמו ערב והיכא דשכח ולא הפרים מן הפת מע"ט קי"ל דחלת חו"ל אוכל והולך ואח"כ מפרים וא"כ ישייר מן הפת מכל אחד ואחד ואוכל השאר ולאחר יפרים חלה ולרין שתהא גדולה כדי שיהיה לה הכירא אחר הפרשה דכתיב (במדבר טו) ראשית דבעינן שיהיו שריה ניכרין והיכא דאפה עריבה מלאה עיסה מערב י"ט ושכח ולא הפרים חלה מערב י"ט ישייר פת אחת בשביל כולם עד למחר מפני שגבלן כאחד אבל במלות בערב הפסח אם שכח ולא הפרים לריך לשייר מכל אחת ואחת מפני שגיבולן כל אחת ואחת בפני עצמה ולאחר יגיע כל התיכות בסל אחד ומלרפן לחלה ויפרים מן כולם אחת ומיהו אם ירלה לעשות דבר קל יעשה מלה אחת ואפה אותה ולרפם ויפרים [ומאחת עלן] כל האחרות אגב אותה מפני שחיובה בא עכשיו: **אין** מוליכין הסולם. תימה אפי' הכין אותם מאתמול מ"מ אית בהו משום לידה כדאמרינן לקמן (דף כד.) הלד יוני שובך [ויוני עליה] חייב וי"ל דמיירי בקטנים שלא פרחו ו): **והאמר** רב יהודה אמר רב. אף על גב דרב היה אומרה מ"מ פריך שפיר כיון דרב גדול היה בדורו וראש ישיבה לישראל חוץ משמואל אין סברא ד דרב חנן פליג עליה: **ורב בבית שמאי.** פרש"י ומקשה לרב חנן דמוקי דבית הלל לית להו דרב וברה"ר דברי הכל אסור ואפילו ב"ה אסרי וברשות היחיד שרו (ואדרבה) רב לא יאמר הכי דלא יאמר כהלכתא אלא יאמר דב"ה שרו אפילו ברה"ר דשובכו מוכיח עליו ולא כוותך ומשני תנאי היא כלומר רב חנן אמר לך אין הכי נמי דרב סבר דבית הלל שרו ברה"ר ופליג עלי ואנא דאמרי כי ההוא תנא דשוטחן דלית ליה דרב וההוא תנא מוקי לה בית הלל כוותיה דלא התירו אלא ברשות היחיד וי"מ דלרב קא פריך ואמר לך רב תנאי היא דסבירא להו כב"ש ואנא סבירא לי כהני תנאי ולא נראה דאמרי אולמייהו דרבי אליעזר ור"ש לגבי בית הלל הא ב"ש טובא תנאי הוו ואע"פ כן אין הלכה כמותם: ולא

גלגל עיסה מערב יו"ט מפריש ממנה חלתה ביום טוב אבוה דשמואל אמר אפילו גלגל עיסה מערב יום טוב [א]**אין מפריש ממנה חלתה ביו"ט לימא פליגא דשמואל דאדאבוה (דשמואל) דאמר שמואל** [ב]**חלת** (ו) **חוצה לארץ אוכל והולך ואח"ב מפריש אמר רבא מי לא מודה שמואל שאם קרא עליה שם שאסורה לזרים: מתני' ב"ש אומרים אין מוליכין את הסולם משובך לשובך אבל מטהו מחלון לחלון וב"ה מתירין: גמ' אמר רב חנן בר אמי** [ג]**מחלוקת ברשות הרבים דב"ש סברי הרואה אומר להטיח גגו הוא צריך וב"ה סברי** [ד]**שובכו מוכיח עליו אבל ברשות היחיד דברי הכל מותר איני והא** [ה]**אמר רב יהודה אמר רב** [ו]**כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור תנאי היא דתניא** [ז]**שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם** [ח]**(אליעזר) ור' שמעון** [ט]**אוסרין איכא דאמרי אמר רב חנן בר אמי מחלוקת ברשות היחיד דב"ש אית להו דרב יהודה אמר רב וב"ה לית להו דרב יהודה אמר רב אבל ברשות הרבים דברי הכל אסור לימא רב דאמר כב"ש תנאי היא דתניא שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם רבי** [י]**(אליעזר) ור"ש אוסרין**

מתניתין

רבינו חננאל

גילגל עיסה מערב יו"ט מפריש ממנה חלתה ביו"ט. אבוה דשמואל אוסר להפריש חלה ביום טוב מן העיסה שגילגלה מערב יום טוב, מאי טעמא שהיה לו להפריש חלתה בעת שגלגל, כדתנן אוכלין עראי מן העיסה עד שתגלגל בחטים ותטמטם בשעורין, גלגלה בחיטין וטמטמה בשעורין, האוכל ממנה חייב מיתה, כיון שנותנת המים מגבהה חלתה. וכבר אמרנו כל (שאי) [ש]אפשר לו לעשותו מערב יו"ט אינו דוחה את יו"ט. ופליגא עליה שמעתא דשמואל בריה, דאמר במסכת בכורות פרק עד כמה ישראל חייבין כו', אמר שמואל תרומת חוצה לארץ אוכל והולך ואח"כ מפריש, והנה כיון שיש לו עדיין רשות לאכול בלא הפרשת חלה כאלו לא נתחייב. ומתחמהינן מי לא מודי שמואל שאם הפריש חלה וקרא עליה שם חלה קודם שיאכל חלה אסורה לזרים. וכיון שאילו עשה כך היתה חלתו חלה, אפשר לעשותו מערב יו"ט קרינא ביה, ולפיכך אין מפרישין אותה ביו"ט. ירושלמי תיפתר בעיסה טמאה שאינו יכול להפריש חלתה אלא לבסוף. **בית** שמאי אומרים אין מוליכין את הסולם משובך לשובך בו', עד וב"ה מתירין. אמר רב חנן מחלוקת בדה"ר, אבל ברשות היחיד דברי הכל מותר ז). **ואקשינן** לימא רב דאמר כל מקום שאמרו חכמים מפני מראית העין אסור, כגון זה שהרואה אותו מוליך הסולם ברה"ר אומר להטיח גגו הוא צריך. אפילו בחדר חדרים ברשות היחיד אסור, כב"ש אמרה לשמעתיה, דהא ב"ה ברשות הרבים אסרי אבל ברשות היחיד שרו, ובית שמאי הוא דאסרי ברשות היחיד. ופרקינן תנאי היא, כלומר לא אמר רב על כל החכמים אלא על אותן שאוסרין משום ב) מראית העין, אמר שאוסרין אפילו בחדרי חדרים, ועל זולתם לא אמר, דתניא שוטחן בחמה הבגדים שנשרו, אבל לא כנגד העם, דאתי למימר היום

סד א מיי' פ"ג מהל' יו"ט הלכה ח סמג לאוין עה טוש"ע ס"ח סי' תקו סעיף ג:

סה ב מיי' פ"ה מהלכות כלכרים הלכה יב טוש"ע י"ד סי' שכג:

סו ג ד מיי' פרק ה מהל' יו"ט הלכה ד טוש"ע ס"ח סי' תקיח סעיף ד:

סז ה ו מיי' פכ"ב מהלכות שבת הל' כ ופ"ה מהלכות יו"ט שם סמג לאוין קה טוש"ע ס"ח סי' שח סעיף מה:

ז) דברי רבינו כהא דאמר ולקמן לקי אליעזר בתרא דבריה"ר פליגי אבל ברה"ר דברי הכל אסור. כו' פי' רבינו הוא הי"מ שברש"י ותוס'.

ולא היא דר"י **טעמא** דת"ק **מפרש**. ומ"ת והא כל מקום דתני דהכא נמה לחלוק וי"ל דהיינו במשנה אבל לא בברייתא[1]: **מאי** דקא שרי ת"ק קא אסר רבי דוסא. דאפי' בשאר סולמות לא שרי אלא הטוי ומימה רבי דוסא דאמר כמאן דלכ"ע שרי הולכה בשאר סולמות וי"ל דר' דוסא יאמר דלא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה משמע דקי"ל כר' דוסא ומימה דאמר בעירובין פרק חלון (דף עז: ושם) מטלטלין את הסולם ובכולי שמעתין משמע דאסור לטלטל סולם של עליה ור' דוסא אוסר אפי' סולם של שובך וי"ל דשאי מיי סולמות הן וכן משמע בהדיא פרק חלון (שם דף עז:) והתם מיירי בקטנים[2] והכא מיירי בגדולים והר"ר אברהם מבורגו"ל פירש דהתם מיירי בשאת דמאי טעמא אמרי לטלטל הסולם משום דמחזי דלהטיה גגו הוא צריך ובשאת ליכא חששא שאסור להוליאו לחוץ אבל הכא מיירי ביום עוד דמותר להוליאו לחוץ וא"כ איכא הך חששא ולפי זה אסור לטלטל הסולם שלנו בי"ט ואפילו בביתו דשמעת הלכה כרבי דוסא ול"ע:

אלמא גבי שמחת י"ט ב"ש לחומרא וכו'. ומ"ת אמאי לא פריך מביצה שנולדה ופי' הקונט' משום דגבי ביצה לא שייך שמחה שאין בה שמחת י"ט כ"כ ומה שמתירין ב"ש היינו מטעם דלית להו הכנה ומטעם דלא דמי לפירות הנושרים ולמשקין שזנו: **אמר** ר' יוחנן **מוחלפת השיטה**. פירוש ההיא דתריסין דב"ה סברי אין מסלקין התריסין בי"ט וכל הנך משניות דמייתי מחליף ואותה דהשותט כדאמי קאי וקשה טובא להדא פי' דא"כ מתוקמא לפי המסקנא כל הני שנוי דמיקי דלעיל דמייתי הוא"ל ולא מחליף בשום פנים אותה דהשותט ועוד קשה מאי קאמר גבי עור משום דמחזי לזמנא עליה הא מפרש טעמא לקמן (דף יא:) דהתירו סופן משום מחלמן וע"ק דא"כ לאותה דהשותט נשארת במקומה א"כ רבה ורב יוסף שקלו וטרו (לעיל דף ז:) אליבא דב"ש וחזו דוחק גדול ועוד קשה כיון דמוחלפת ההיא דתריסין סבירא להו לב"ה דאין מסלקין משום דיש בנין וסתירה בכלים וברים פרק כל הכלים (שבת דף קכג: ושם) סתים לן תנא דאין בנין וסתירה בכלים לכך פר"ת דמוחלפת השיטה היינו ההיא דהשותט דב"ה סברי יחפור בדקר ויכסה וכו' והשתא ניחא הכל ואומר ר"ת תמיה אני על מה הגריכו העולם הכנה וזכור אני בימי נערותי לא הוי מגריכין כלל אך עתה לפי מה שעשו דסבורים דמוחלפת לא קאי אהשותט וכו' וב"ה לאומרא לפיכך מגריכין הכנה ומיהו זה אינו דלפי פירושו נמי לכל הסמות סברי ב"ה אמאי דסברי ב"ש מעיקרא וב"ש בשו בקר נעוץ ולפי' בעפר מיחוח בשו הכנה מדקאמר הכא עד כאן לא קאמרי ב"ש התם אלא דאיכא דקר נעוץ משמע אפילו בעפר מיחוח בשו ב"ש דקר נעוץ מבעוד יום משום הכנה כדפ"ה ומדע דאל"כ הא דקאמר רב יהודה לעיל והוא שיש לו דקר נעוץ לאו אליבא דב"ה הוא לפי המסקנא דאמרי ב"ה שיחפור בדקר לכתחלה ושחוט ואע"ג דמייתי מלתיה דרב יהודה גבי ומודים מכל מקום קאי אכולה מתניתין כדפרישית וסברא היא דלא פליגי ב"ש וב"ה אלא בהא דבכה"ג דשרו ב"ש בדיעבד שרו ב"ה לכתחילה ולעולם בשו דקר נעוץ משום הכנה ועוד דאיה מדקאמר רב יהודה גופיה לעיל (דף ח.) [3]ממלא קופתו ועושה בה כל צרכו משמע דבעינן הכנה לפי האמת ואע"פ שיש לפרש דבשאר צרכים מיירי כגון לכסות בו צואה אבל לכסוי דם לא בעינן הכנה לא משמע הכי לעיל לפי המסקנא וגם עתה דאמר מוחלפת השיטה אין להחליף פירוש דברי האמוראין וא"כ יפה נהגו העולם שלא לכסות רק בעפר מוכן שהוא מיחוח כגון מצבור של אפר או שרשי לגלות בו ביצה ולא בעפר מיחוח שע"ג קרקע שהוא בטל אגב קרקע ולא מאפר הכירה שהוסקה בי"ט אם אינו רשאי לגלות בו ביצה ומימה א"כ דמוחלפת קאי אהההיא דהשותט ובית שמאי לחומרא היכי מונה לה במסכת עדיות גבי הנך דב"ש לקולא ובית הלל לחומרא וי"ל דמונה לה לפי הטעות דנשנית קודם דמוחלפת השיטה:

ב"ש

מתניתין דלא כי האי תנא דתניא [4]אמר רבי שמעון בן אלעזר מודים ב"ש וב"ה שמוליכין את הסולם משובך לשובך לא נחלקו אלא להחזיר שב"ש אומרים אין מחזירין וב"ה אומרים אף מחזירין אמר רבי יהודה במה דברים אמורים בסולם של שובך [5]אבל בסולם של עליה דברי הכל אסור ר' דוסא אומר מטהו מחלון לחלון אחרים אומרים משום רבי דוסא אף מדדין בו [6]בני רבי חייא נפוק לקרייתא כי אתו אמר להו אבוהון כלום מעשה בא לידכם אמרו לו סולם בא לידינו והתרנוהו אמר להם צאו ואסרו מה שהתרתם אינהו סבור מדקא אמר רבי יהודה בסולם של עליה לא פליגי מכלל דתנא קמא סבר פליגי ולא היא רבי יהודה טעמיה דתנא קמא קא מפרש ממאי מדקתני מוליכין את הסולם משובך לשובך ואי סלקא דעתך בסולם של עליה פליגי האי מוליכין את הסולם משובך לשובך מוליכין את הסולם לשובך מבעי ליה אלא לאו הכי קאמר של שובך אין של עליה לא ואידך מי קתני סולם של שובך משובך לשובך קתני ואפי' לכמה שובכין איכא דאמרי אמרו לו הטוי סולם של עליה בא לידינו והתרנוהו אמר להם צאו ואסרו מה שהתרתם אינהו סבור מאי דקא אסר תנא קמא קא שרי רבי דוסא ולא היא מאי דקא שרי תנא קמא קא אסר רבי דוסא: אבל מטהו מחלון לחלון וכו': אלמא גבי שמחת יו"ט ב"ש לחומרא וב"ה לקולא ורמינהי [7]השוחט חיה ועוף ביום טוב ב"ש אומרים יחפור בדקר ויכסה וב"ה אומרים לא ישחוט אא"כ היה לו עפר מוכן מבעוד יום אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה ממאי דלמא עד כאן לא קאמרי ב"ש התם אלא היכא דאיכא דקר נעוץ אבל היכא דליכא דקר נעוץ לא ואי נמי עד כאן לא קאמרי בית הלל הכא אלא דשובכו מוכיח עליו אבל התם לא אלא אי קשיא הא קשיא בית שמאי אומרים [7]לא יטול אלא אם כן נעקר מבעוד יום וב"ה אומרים עומד ואומר זה וזה אני נוטל אלמא גבי שמחת יו"ט ב"ש לחומרא וב"ה לקולא ורמינהי השוחט חיה ועוף ביו"ט אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה ודלמא לא היא עד כאן לא אמרי ב"ש אלא היכא דאיכא דקר נעוץ אבל

מתניתין. דקתני בהולכת סולם פליגי לאו כי האי תנא דקתני בהולכה מודו מפני שצורך י"ט היא: **אבל של עליה אסור**. ההוא דאי אמרי להטיה גגו הוא צריך: **מדדין בו**. אם החלון רחוק ואין רשאי הסולם מגיע שם [8] בה בהטיה מדדין רגליו של סולם מעט מעט: **לקרייתא**. לכפרים לרשות שדותיהן: **סולם בא לידינו**. הולכת סולם של עליה לשובך: **מכלל דס"ק סבר**. בשל עליה פליגי בחזרה ומודים בהולכה: **טעמיה דס"ק קא מפרש**. ובשל עליה ליכא למאן דאמרי: **ממאי מדקתני**. בתמלתיה דס"ק משובך לשובך לאו אמר אלא בסולם המיוחד לשובכין קאי: **מי קתני סולם של שובך**. דנהוי משמע דבשל שובך קאי: **משובך לשובך קתני**. ולעולם בשל עליה ורבותא דמשמעינן דיוליכנו מעליה לשובך ראשון וממנו לכמה שובכין: **הטוי סולם של עליה**. והוליכו לשובך מבעוד יום ועכשיו בא להטותו מחלון לחלון: **מאי דקא אסר ת"ק**. דרבי דוסא דהוא ר' יהודה דאמר בסולם של עליה אסור להוליך קא אסר רבי דוסא ואתא למימר הולכה אסור הטיה שרי ובשל עליה לא מיירי כלל: **מוחלפת השיטה**. כאן הוחלפה שיטתן ולריך להפוך דבריהם: **וממאי דמוחלפת**. ומאי קשיא ליה לר' יוחנן דלמא טעמייהו דב"ש התם משום דאיכא דקר נעוץ וליכא לד איסור: **אבל היכא דליכא דקר נעוץ**. דאיכא לד רמז תפילה לא שרו ואפי' בעפר מיחוח שהוא כחפור ועומד והכא נמי לא שנא דהא איכא חשדא להטיה גגו: **אבל הכא לא**. דגזרי משום כמיסה דלמא זמנין דבעי כמיסה: **אלא אי קשיא**. מתניתין אהדדי שהוצרך רבי יוחנן להחליף שיטתן ולריך להפוך דבריהם: **הא קשיא**. (ב) על זו החליפה: **לא יטול**. מן הגוזלות בי"ט: **אא"כ נעקר מבעוד יום**. ולא סגי בהכנה בדבור בעלמא כדמפרש לקמן[9] טעמא דלמא למחר כי שקיל להו חייש עלייהו וממלך: אבל

מסורת הש"ס

(א) [תוספתא פ"ח], (ב) [נדה כד. בע"ז מו. כ' בש"י ד"ה בני ר' חייא יהודה וחזקיה שמן], (ג) לעיל ב., (ד) לקמן י., (ה) [דף י.], (ו) [וע"ע תוס' עירובין פא: ד"ה ה"ג וכו'], (ז) וכגון סולמות של בית, (ח) [ממלא קופתו עפר ועושה בה כל"ל],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מדדין וכו' שם בהטיה בל"ל ותיבת בה נמחק: (ב) "ה הא קשיא זו החליפה בל"ל ותיבת על נמחק:

מוסף רש"י

מוחלפת השיטה. התנא שמלכן טעה בלחת מהן והחליף שיטתו (פסחים נה.).

עין משפט נר מצוה

סה א מיי' פכ"ד מהל' שבת הלכה ז ופ"ה מהל' יו"ט הל' ד טוש"ע א"ח סי' שקיא סעיף ד:

רבינו חננאל

ומתני' דמפרש דבמוליכין פליגי ב"ש וב"ה, דלא כר' שמעון בן אלעזר, דתני דבמוליכין את הסולם משובך לשובך לא פליגי אלא דברי הכל שרי. כי פליגי להחזיר הסולם ממקום שלקחו ממנו, שב"ש אוסרין וב"ה מתירין. בד"א שחולקין בסולם של שובך, אפילו ב"ה שמתירין משום דשובכו מוכיח עליו. אבל בסולם של עלייה דברי הכל אסור. רבי דוסא אומר מטהו מחלון לחלון. דקו בני ר' חייא מדקתני ר' יהודה אומר בסולם של עלייה לא פליגי אלא דברי הכל אסור, מכלל דרבי שמעון בן אלעזר סבר דאפילו בסולם של עלייה חולקין להוליכו לשובך, וב"ה מתירין, והורו להולך סולם של עלייה לשובך כב"ה אליבא דר' שמעון בן אלעזר דהוא ת"ק דר' יהודה. ואמר להו ר' חייא אביהן צאו ואסרו מה שהתרתם שטעיתם ולא דקדקתם יפה. כי ר' יהודה שדיקדקתם שחולק על ר' שמעון בן אלעזר, בסולם של עלייה אינו חולק עליו, אלא אדרבה איכא למידק הכי, מדלא קתני מוליכין את הסולם לשובך סתם, דאיכא למימר מכל מקום בין מן השובך וכין מן העלייה, מן הכל כית הלל מתירין, אלא קתני במה דברים אמורים דמוליכין את הסולם משובך לשובך, בסולם של שובך, אבל בסולם של עלייה דברי הכל אסור, שמעינן מינה דר' יהודה מפרש דברי ר' שמעון בן אלעזר. איכא דאמרי לא הורו אלא להטות סולם של עלייה מחלון לחלון, דקדקו ואמרו מאי דאסר ת"ק והיא הולכה (מסולם) [הסולם] ואפילו הטיית סולם של עלייה. וא"ר דוסא אע"פ שאין מוליכין מותר להטות, והורו כר' דוסא. ואמר להם אביהם טעיתם, לא כי ר' דוסא אינו חולק על ר' יהודה בסולם של עלייה כלל, אלא בסולם של שובך שמתיר ר' יהודה להוליכו, אוסר ר' דוסא כהולכה ואינו מתיר אלא בהיטוי. מדקתני מחלון לחלון, ש"מ לא שרי ר' דוסא אלא היטוי מחלון לחלון באותו שובך, אבל משובך לשובך להוליכו לא, וכ"ש של עלייה. דייקינן ממתני' דקתני ב"ש אומרים אין מוליכין וכ"ה אומרים מוליכין, אלמא בשמחת יו"ט ב"ש לחומרא וב"ה לקולא. ורמינהי [השוחט] חיה ועוף ב"ש אומרים (לא) יחפור בדקר ויכסה. ב"ה אומרין. ופריק ר' יוחנן מוחלפת השיטה, כלומר הפוך דברי ב"ש

לב"ה ודברי ב"ה לב"ש. ודחינן ודלמא שאני התם דאיכא דקר נעוץ וכו'. על זה הדרך השמועה כלה ופשוטה היא.

אבל היכא דליכא דקר נעוץ לא אי נמי עד כאן לא קאמרי ב"ה הכא אלא כיון דמוקצה הוא בעומד ואומר זה וזה אני נוטל פגי אבל התם לא אלא אי קשיא הא קשיא [6]ב"ש אומרים אין נוטלין את העלי לקצב עליו בשר וב"ה מתירין אלמא גבי שמחת יו"ט ב"ש לחומרא וב"ה לקולא ורמינהי השוחט חיה ועוף ב"ש וכו' אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה ממאי דלמא לא היא עד כאן לא קאמרי ב"ש התם אלא היכא דאיכא דקר נעוץ אבל היכא דליכא דקר נעוץ לא אי נמי עד כאן לא קאמרי ב"ה הכא אלא

אבל היכא דליכא דקר נעוץ לא אי נמי עד כאן לא קאמרי ב"ה הכא אלא כיון דמוקצה הוא בעומד ואומר זה וזה אני נוטל פגי אבל התם לא אלא אי קשיא הא קשיא [6]ב"ש אומרים אין נוטלין את העלי לקצב עליו בשר וב"ה מתירין אלמא גבי שמחת יו"ט לחומרא וב"ה לקולא ורמינהי השוחט חיה ועוף ביום טוב וכו' אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה ממאי דלמא לא היא עד כאן לא קאמרי ב"ש התם אלא היכא דאיכא דקר נעוץ אבל היכא דליכא דקר נעוץ לא אי נמי עד כאן לא קאמרי ב"ה הכא אלא [7]דחזי למזגא עלויה אבל התם לא אלא אי קשיא הא קשיא ב"ש אומרים [7]אין מסלקין את התריסין ביום טוב וב"ה מתירין אף להחזיר אלמא גבי שמחת יו"ט ב"ש לחומרא וב"ה לקולא ורמינהי השוחט חיה ועוף ביו"ט וכו' בשלמא ב"ש אבית שמאי לא קשיא התם דאיכא דקר נעוץ הכא ליכא דקר נעוץ אלא ב"ה אבית הלל קשיא אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה [8](אי נמי) עד כאן לא קאמרי בית הלל הכא אלא משום [9]דאין בנין בכלים ואין סתירה בכלים אבל התם לא: **מתני'** ב"ש אומרים [10]לא יטול אא"כ נענע מבעוד יום וב"ה אומרים [10]א[11]עומד ואומר זה וזה אני נוטל: **גמ'** אמר רב חנן בר אמי מחלוקת בבריכה ראשונה דב"ש סברי גזרינן דלמא אתי לאמלוכי וב"ה סברי לא גזרינן אבל בבריכה שניה דברי הכל בעומד ואומר זה וזה אני נוטל סגיא וב"ה למה ליה למימר זה וזה אני נוטל לימא מכאן אני נוטל למחר וכי תימא ב"ה לית להו ברירה [9]והתנן [2]המת בבית ולו פתחים הרבה כולן טמאים נפתח אחד מהן הוא טמא וכולן טהורין חישב להוציאו באחד מהן או בחלון שיש בו ארבעה על ארבעה מצלת על כל הפתחים כולן ב"ש אומרים והוא שחשב להוציאו עד שלא ימות המת ובית הלל אומרים [3]אף משימות המת הא אתמר עלה אמר רבה לטהר את הפתחים מכאן ולהבא וכן אמר רבי [4]אושעיא לטהר את הפתחים מכאן ולהבא מכאן ולהבא אין למפרע לא רבא אמר לעולם למפרע והכא היינו טעמא דלמא מטלטל ושביק מטלטל ושביק וקא מטלטל מידי דלא חזי ליה והא אמרת בעומד ואומר זה וזה אני נוטל סגיא [5]הני מילי מערב יו"ט אבל

ב"ש אומרים והוא שחשב עליו וכו' וב"ה אומרים אף משימות המת. וקא סלקא דעתך דמידי בכלים דלמפרע וה"ה דפליגי כשנפתח אחד מהם ובכלים דלמפרע והא דקאמר לעיל נפתח אחד מהם הוא טמא והן טהורין ולא פליגי ב"ש מידי בכלים הבאים אחר כן שם ותימה אדפליגי בחשב ליפלגו בנפתח ובכלים דלמפרע וי"ל דנקט חשב משום רגותא דב"ה דאפי' במחשבה דעלמא פליגי דמועיל להגיל כל הפתחים אחרים אבל תימה לב"ה דאית להו ברירה היכי משכחת כשמת בבית ולו פתחים הרבה דכולן טמאים הא איכא למימר לבסוף כשמוליאין בהוא פתח הוברר הדבר מתחלה דסופו לצאת דרך שם וי"ל כגון שעשאו פתח חדש והוציאו המת דלא שייך ברירה (6) מ"ש מיירי דנשאר המת במקומו:

מיכא

מסו א מי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה ה טוש"ע מ"ש סי' תצ סעיף י:

ע ב ג מי' פ"ז מהל' טומאת מת הלכה כ סמג עשין רלט:

עא ד מי' פ"ב מהל' יו"ט הלכ' ה טוש"ע מ"ש סי' תצ סעיף י:

הגהות הב"ח

(6) תוס' ד"ה ב"ש וכו' מ"ש מיירי דנשאר נ"ב ס"מ דנשרף:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה כולם טומאים וכו' שגזרו חכמים טומאה וכו'. נ"ב עיין לקמן דף ל"מ ע"מ רש"י ד"ה בדלוריתא וכו' פי' דהוא הלכה למשה מסיני ועיין שיטה מקובצת כאן הרגיש בזה. ועיין מ"ש בספר דרך אמונה בלב יש ודו"ק. ועי"ש נתר"ע פ"ז דפהלות מ"ש בזה ובפ"י כאן:

לעזי רש"י

קובי"ד [קוביד"א]. להקה.

מוסף רש"י

אין נוטלין את העלי. עלי מלאכתו לאיסור לכתוש במכתשת משום הבי אקרי ליה בית שמאי (לקמן יא.). דאין בנין בכלים ואין סתירה בכלים. אין איסור בנין וסתירה בכלים אלא בבתים דמחייב בבנין כל דהוא, והעושה כלי או נומרו ביו"ט או בשבת, משום מכה בפטיש הוא דמחייב, שהוא חיוב כל גמר מלאכה, או אם היא דבר שהוא ממתק, ואם צריך קצוע חייב משום מתקן, וכן אורג או מסך או חופר, אבל בנין וסתירה לא שייך בהו לאחיובי בשלוק וחזרה, דהא דתנן (שבת קב:) הבונה כל שהוא בבתים חייב (לקמן יא. וכעי"ז לקמן כב.). לא יטול. מן הגחלות, אלא אם כן בענגע מבעוד יום. ולא סגי בהכנה בדבור בעלמא, דדמפרש לקמן טעמא דלמא לאחר כי שקיל לא חיים עליהו וממלוך (לעיל ט.). כולן טמאים. כל הכלים הנחתין בשורי האסקופה טמאין, ואע"פ שאינם בתוכו של המת, מפני שאין לנו יודעין בליו פתח יוליאנו ופתח שעתיד לצאת בו מיעומת מיד, ועומת ליכא אלא הלכות טומאה הבי גמירי לה, ואפילו תלונות של עופא על עופא טמאין, דכיון דכולן שתומין לא מוכחת מילתא בהי

מיכא ליה (ע"רובין שם). נפתח אחד מהן. ולאי בהכוא מיכא ליה (שם). שיש בו ארבעה על ארבעה. פחות מד' על ד' אינו משום להגיל על השאר (שם). עד שלא ימות המת. דלא נחתא להו טומאה אלאר אפתחים, אבל משימות המת כבר נטמאו הכלים ולא אמרינן הוברר הדבר למעיקרא נמי דעתיה לאפוקי בהאי פיתחתא, אלא נחתא להו טומאה, ואמילו כלים הבאין עם לאחר מחשבה בעמים, דכיון דנחתא להו טומאה תו לא סלקא מיניהו בנחשבה עד דעביד להו מעשה ממש דפתח ליה להאי ומהני לטהר את האחרים מכאן ולהבא כדקתני לעיל נפתח אחד מהן כו' (שם). אף משימות המת. דאמרינן יש ברירה דמאתמול דעתיה בהאי פיתחתא ולא נחתא טומאה לאחריתא ואמילו כלים דקודם מחשבה טהורין (שם). לטהר את הפתחים מכאן ולהבא. הא דאמרי ב"ה אף משימות המת אבל מועלת לטהר כלים הבאים בפתחים מחשבה ואילך הוא דקאמרי, אבל כלים דמעיקרא לא, דאין ברירה לומר הוברר דקודם שימות נמי דעתיה להאי פתחתא (לקמן יז:).

חישב לפותחו בלבד, טהרו שאר הפתחין. מיהו בית שמאי אומרים צריך לחשב קודם שימות המת, ובית הלל אומרים אף משימות המת אם יחשוב ויו. דייקינן מינה כיון דאמרי ב"ה אף משימות המת דיו, כלומר משעה שמת המת בבית, כל מה שהיה תחת הזדין ותחת האגף שעל כל הפתחין בין אדם ובין כלים טהורין, דכיון דחישב עכשיו לפתוח הפתח פלוני הוא טמא וכולן טהורין, ונתברר אחר שהסכים עכשיו לפותחו כאלו הוי פתוח מקודם לכן, והנה יש לב"ה ברירה. ופרקינן לעולם לית להו ברירה, ומשנתנו זו האיתמר עלה אמר רבה לטהר את כל הבא תחת האגף ותחת הזיז שעל הפתחין מאחרי שחישב, אבל מה שהיה למפרע לא, אלא בל מה שהיה מקודם תחת האגף ותחת כל הפתחין טמאין. ואע"ג דלענין שבת שנינו איסקופה משמשת ב' רשויות. בזמן שהפתח פתוח כלפנים נעול כלחוץ. הכא לענין טומאה לא, אלא כיון שעומד ליפתח כפתוח דמי. ר' אבא אמר למפרע ראית ליה ברירה, והכא היינו טעמא דב"ה שצריך לומר זה וזה, שאם תאמר לו במיכן אני נוטל למחר סגיא, יאמר בדעתו כל השובך היכנתי לי ומותר לי

(6) לקמן יפ. [שבת קכב.], (7) ג"ז שם, (8) [לקמן יפ:], (9) ג"ז שם, (10) כ"פ דלעמ לא היא, (11) [לקמן יפ: כב. שבת קכב: עירובין ב.], (1) [לעיל ט:], (2) [מולין קמב.], (3) עירובין סח. לקמן לו: ע"ש מהלות פ"ז מ"ב, (4) [לקמן לו: ע"ש עי' תוס' עירובין סח. ד"ה אמר], (5) [עי' מו"ק יג:], (6) [דף יפ:],

הגהות הב"ח

(7) תוס' ד"ה ב"ש וכו' מ"ש מיירי דנשאר נ"ב ס"מ דנשרף:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה כולם טומאים וכו' שגזרו חכמים טומאה וכו'. נ"ב עיין לקמן דף ל"מ ע"מ רש"י ד"ה בדלוריתא וכו' פי' דהוא הלכה למשה מסיני ועיין שיטה מקובצת כאן הרגיש בזה. ועיין מ"ש בספר דרך אמונה בלב יש ודו"ק. ועי"ש נתר"ע פ"ז דפהלות מ"ש בזה ובפ"י כאן:

לעזי רש"י

קובי"ד [קוביד"א]. להקה.

מוסף רש"י

אין נוטלין את העלי. עלי מלאכתו לאיסור לכתוש במכתשת משום הבי אקרי ליה בית שמאי (לקמן יא.). דאין בנין בכלים ואין סתירה בכלים. אין איסור בנין וסתירה בכלים אלא בבתים דמחייב בבנין כל דהוא, והעושה כלי או נומרו ביו"ט או בשבת, משום מכה בפטיש הוא דמחייב, שהוא חיוב כל גמר מלאכה, או אם היא דבר שהוא ממתק, ואם צריך קצוע חייב משום מתקן, וכן אורג או מסך או חופר, אבל בנין וסתירה לא שייך בהו לאחיובי בשלוק וחזרה, דהא דתנן (שבת קב:) הבונה כל שהוא בבתים חייב (לקמן יא. וכעי"ז לקמן כב.). לא יטול. מן הגחלות, אלא אם כן בענגע מבעוד יום. ולא סגי בהכנה בדבור בעלמא, דמפרש לקמן טעמא דלמא לאחר כי שקיל לא חיים עליהו וממלוך (לעיל ט.). כולן טמאים. כל הכלים הנחתין בשורי האסקופה טמאין, ואע"פ שאינם בתוכו של המת, מפני שאין לנו יודעין בליו פתח יוליאנו ופתח שעתיד לצאת בו מיעומת מיד, ועומת ליכא אלא הלכות טומאה הבי גמירי לה, ואפילו תלונות של עופא על עופא טמאין, דכיון דכולן שתומין לא מוכחת מילתא בהי

רבינו חננאל

פיסקא בית שמאי אומרים לא יטול אלא א"כ נענע מבע"י כו'. אוקמה רב חנן בבריכה ראשונה. פירוש באפרוחין חדשין שלא הוליד בזה השובך אלא ברכה אחת, והן הן שבשובך, ואין שם אפרוחין זולתם. ב"ש סברי אם לא יכנס בשובכו מעיו"ט ויעמד עליו, חיישינן שמא כשיבא ביו"ט ליטול האפרוחין, יראה השובך שאין בו יונים הרבה ויתירא ליטול מהם, שמא כיון שלא ימצאו במי יצטוותו, יברחו הנשארים, ואם לא ינענע, מקרי ואמר זה וזה אני נוטל, ומתנחם ולא יטול, ונמצא בטל בשמחת יו"ט. אלא אם יבא ויראה וינענע ויעשה מעשה, (ודחי) [ודאי] ביו"ט אינו מתנחם. וב"ה כולי האי לא חיישינן, אלא באומר זה וזה אני נוטל [1]סגי. ואקשינן למה לי למימר זה וזה אני נוטל), אע"פ שלא עיין האפרוחים, אלא [2]אמר מעיו"ט מזה השובך אני נוטל מחר, אוחם שיטול ביו"ט נתברר הדבר כי הן שהזכיר מעיו"ט. וכי תימא ב"ה לית להו ברירה, והתנן באהלות פ"ז המת בבית ולו פתחין הרבה כולן טמאין, נפתח אחד מהן הוא טמא וכולן טהורין, חישב להוציאו באחד מהן כו', עד ובית הלל אומרים אף משימות המת. פירוש, אילו הפתחים יש מהן שלהן [3](אהל), כגון דזין מבחוץ, והמת בבית, ומאהילין הדזין שהן מחוץ הפתח על בני אדם או על כלים כולן טמאין, שאין לך פתח [שאינו עשוי] לבוא ולצאת. וקי"ל שכל פתח העומד להפתח כפתוח דמי, ואינו חוצץ בפני הטומאה אלא דבר הסותם לגמרי. וחנן בפרק כיצד צולין מן האגף ולפנים כלפנים מן האגף ולחוץ כלחוץ. ואסיקנא אגף עצמו בשערי עזרה כלפנים, בשערי ירושלים כלחוץ, מפני שמצורעין מגיגין תחתיהן בחמה ובגשמים. ואם נפתח אחד מהם, נשארה סתימת הפתחים האחרים סתימה לגמרי וחוצצת, וכל מי שתחת הזיזין שלהם טהור הוא. ולא תימא דלא מטהרי שאר פתחין עד דפתח אחד מהן, אלא אפילו לא פתח אלא

(1) כל"ל וכן הגיסו כל"ו. (2) אולי כל"ל.

איכא חד דמערב בהו. ולא"ת ולבטיל ברובא וי"ל דבעלי חייס לא בטלי דתסיבי לי נמי ה"ל דבר שיש לו מתירין לאחר יו"ט וכל דבר שיש לו מתירין אפי' בשלא לא בטיל: **חד** מנייהו **אזל לעלמא**. ולא"ת וכי תלינן לקולא בדבר שיש לו מתירין ויש לומר דהואיל ונשארו שנים במקומם ולא בבה"ג תלינן לקולא: **חולין** ומעשר שני מעורבין זה בזה. פ"ה ברור מנה היפה שבשניהם ויאמר אם זה של מעשר מוטב ואם האחר של מעשר הרי זה ממולל על זה ותימה דמפרש בפרק הזהב (ב"מ דף מה.) דאין מחללין כסף על כסף ולא מעות על מעות לכך נראה דמחלל בתחלה המנה של מעשר על פרוטות של נחשת ואח"כ ממלגן על מנה היפה שבשניהם: ס) **הכל** חולין. שאני אומר הוא לקח מעות של מעשר שני והני אחריני נינהו ותימה דהא לא אמרי' שאני אומר להקל אלא כשהוא מדרבנן כדאיתא בפסחים (דף י.) דקאמר שאני תרומה דרבנן לפיכך אני תולה להקל לומר שאני אומר וכו' וי"ל דכיון שאין אדם מניח חולין אצל מעשר תלינן שפיר לקולא ואמרי' ולא לקח אלו משם ושכח ואחר כך הניח אלו שם:

פשיטא

אבל ביום טוב אסור דזימנין דמשתכחי שמנים כחושים וכחושים שמנים וקמטלטל מידי דלא חזי ליה אי נמי זימנין דמשתכחי כלהו כחושים ושביק להו ואתי לאמנועי משמחת יום טוב: **מתני'** זמן שחורים ומצא לבנים לבנים ומצא שחורים שנים ומצא שלשה אסורים שלשה ומצא שנים מותרים בתוך הקן ומצא לפני הקן אסורין ואם אין שם אלא הם הרי אלו מותרים: **גמ'** פשיטא אמר רבה הכא במאי עסקינן כגון שזמן שחורים ולבנים והשכים ומצא שחורים במקום לבנים ולבנים במקום שחורים מהו דתימא הני אינהו נינהו ואתהפוכי אתהפוך קמ"ל הנך אזדו לעלמא והני אחריני נינהו לימא מסייע ליה לר' חנינא דאמר ר' חנינא ע) רוב וקרוב הלך אחר הרוב כדאמר אביי ע) בדף הכא נמי בדף: ישנים ומצא שלשה אסורין: מה נפשך אי אחריני נינהו הא אחריני נינהו ואי לא אחריני נינהו הא איכא חד דמערב בהו: שלשה ומצא שנים מותרין: מ"ט הני אינהו נינהו וחד מנייהו אזל לעלמא לימא מתני' רבי היא ולא רבנן ע) דתניא הניח מנה ומצא מאתים חולין ומעשר שני מעורבין זה בזה דברי רבי וחכ"א ס) הכל חולין הניח מאתים ומצא מנה מנה מונח ומנה מוטל דברי רבי וחכ"א ע) הכל חולין אפילו תימא רבנן הא אתמר עלה ר' יוחנן ור"א דאמרי תרוייהו שאני גוזלות הואיל ועשויין לדדות ולמה לי לשנויי עלה שאני גוזלות הואיל ועשויין לדדות והא אתמר עלה דההיא דרבי יוחנן ור' אלעזר חד אמר בשני כיסין מחלוקת אבל בכים אחד דברי הכל חולין וחד אמר בכים אחד מחלוקת אבל בשני כיסין דברי הכל מנה מונח ומנה מוטל בשלמא למ"ד בשני כיסין מחלוקת היינו דאיצטריך לשנויי הכא שאני גוזלות הואיל ועשויין לדדות אלא למ"ד בכים אחד מחלוקת אבל בשני כיסין דברי הכל מנה מונח ומנה מוטל השתא למה לי לשנויי עלה הא אמרת בשני כיסין לא פליגי אמר רב אשי הכא בגוזלות מקושרים ע) וכיסים מקושרים עסקינן גוזלות מנתחי אהדדי כיסין לא מנתחי אהדדי ורבי אמר לך כיסין נמי זמנין

דמתעכל

אצל בי"ט. כשבא לברכן בי"ט כלומר אצל ברר דבריו מבעוד יום וסומך על בדיקת מחר שיבדוק את כולן: **דזימנין דמשתכחי שמנים כחושין וכחושין שמנים**. לאותם הנראים שמנים למראה עיניו נמצאים כחושין במשמושן והכחושים נמצאים שמנים: **מידי דלא חזי ליה**. כל אותן שבטלו יותר על ברכו מוקצים היו: **לי נמי** גרסינן: **לי נמי זימנין דמשתכחי כלהו כחושין**. וקא ממנע משמחת י"ט וכל זה על ידי אצל ברר אתמול דבריו לפיכך סמך על שקר לומר לי אפשר אצל יהו שנים או אצל טובים ולמחר נמצאו כולם רעים אבל כשאתה מזקיקו לברר שוב אינו סומך אצל על אלו בין היו שמנים או כחושין ולדעת כן זמנן וכא ונוטלן ולא ממנע: **מתני' זמן שחורים**. ולא היה שם עוד ולמחר מצא הכל לבנים ודאי המזומנים הללו להם ואלו אחרים דאתו להו מעלמא לשובך. וכן שנים ומצא שלשה ואינו מכיר את המוכנים כולם אסורים: **שלשה ומצא שנים מותרים**. האחד הלך והשנים נשארו ולא אמרינן הואיל והאחד הלך כן הללו כולם ואלו אחרים הם: **זמן בתוך הקן ומצא לפני הקן**. ובתוך הקן לא מצא כלום הרי אלו אסורים ובגמרא ע) מפרש לה: **גמ' כגון שזמן שחורים ולבנים**. בשני קנין וכל הקנין מובדלין במחיצות ועליות כדרך כל שובכין עשויין עליות הרבה וכל עליה יש בה מחיצות הרבה: **והשכים ומצא כו'**. והכי קאמר זמן שחורים בקן זה ומצא בו לבנים ולבנים זמן בשני ומצא בו שחורים: דרבי חנינא בבבא בתרא בלא יחפור: **רוב וקרוב**. אם בא מעשה לפנינו ויש לתלותו בדבר הקרוב לו להתיר או לאסור ויש לתלותו אחר הרוב לענין אחר חלוף הקרוב הלך אחר הרוב. ומתני' נמי הכי אמר דהא איכא למתליהו להנך שחורים באותם שהיו אתמול בקן שבלדו וכן הלבנים ולומר נהפכו ולא תלינן אצל אמרינן מעלמא אתו ומרובא פירשו: **כדאמר אביי**.

לקמן: **בדף**. שיש דף לפני השובך בולט ויוצא ממנו ושם באין ויושבין יונים דמעלמא תדיר שירצים ליכנס לקן מפני שאותן שבקן מגרשים את כל הבא אליהן ובשיולאין משובך אלו נכנסין הלכך תיישינן שמא מן הדף באו לקנין הלכך אסורים דהוו להו כלהו קרובים שבדף ושבקן הלכך זיל בתר רובא: **מה נפשך כו'**. פירושא דמתני' היא כלומר להכי אסורים דמה נפשך להתירם: ס) **לימא מסני' רבי היא**. הא מתני' סתמא היא והלכה כסתם משנה ואתן קי"ל ע) (כתיבות דף כא.) הלכה כרבי מחבירו ולא מחבירין: **הניח מנה**. ממעות מעשר שני בתיבה: **חולין ומעשר שני מעורבין זה בזה**. האחד חולין ואינו יודע איזהו ונוטל היפה שבהן ואומר אם ס) (היא זו) של מעשר הרי יפה ואם חולין היא תהא חבורתה מחוללת עליה: **הכל חולין**. הואיל ולא מצא כמו שהניח חולין להקל ולומר נטל את הראשון והניחו במקום אחר והניח שוב את אלו ושכח שאין אדם מניח מעות חולין ומעות מעשר ביחד: **מנה מוטל**. ונשאר הך מנה ממעשר: **הכל חולין**. הואיל ולא העלהו לירושלים לא הפרידן זה מזה ושניהם במקום אחר וזה חולין הוא שהניח הלוס אחרי כן ושכח: **שאני גוזלות**. להכי איכא למימר האחד הלך וחבריו נשארו: **הואיל ועשויין**. רגילים הן להיות מדדין אחד אחד ויולאין ונכנסין אצל מנה לא הלך מאליו אא"כ נטלו וכשנטל נטל שניהם: **ולמה לי לשנויי עלה**. רבי יוחנן ורבי אלעזר מה דוחקין לתלות טעם משנתנו במדדים הא לדידהו מתוקמת שפיר כרבנן בלאו הכי טעמא דהא איהו אפליגו בהיא דמעשר חד אמר מחלוקת במונחין שני המינין בכים אחד בההוא הוא דקאמרי רבנן דכשנטל כל הכים נטל אצל בשני כיסים מודו דהאחד נטל והניח השני ואחד אמר מחלוקת בב' כיסין בההוא הוא דקאמר רבי מנה מונח ומנה מוטל: **בשלמא למ"ד כו'**. המקשה סיומי מסיים למילתיה ומפרש קושייתו בשלמא מאן דמוקי פלוגתייהו בב' כיסין דהיינו כדומיא דמתני' דהוו שני גוזלות צריך לשנויי דתקום מתני' כרבנן מהאי טעמא הואיל ועשויין לדדות אצל למ"ד בשני כיסין מודו רבנן השתא למה לי לשנויי משום דעשויין לדדות הא בשני כיסים נמי הכי קאמרינן: **השתא ומה כו'** לא גרסינן אצל ה"ג **אצל למ"ד בכים אחד מחלוקת אבל בשני כיסים דברי הכל מנה מונח ומנה מוטל השתא למה לי לשנויי עלה האמר בשני כיסים לא פליגי**. וחד מהני רבנן או רבי יוחנן או רבי אלעזר אוקמה הכי ועיל אמאי שנו תרוייהו הואיל ועשויין לדדות: **אמר רב אשי הכא בגוזלות כו'**. מ"ד בכים אחד מחלוקת בשני כיסין כעין כים אחד קאמר דהיינו שני כיסין מקושרין ודקאמר אבל בשני כיסין דברי הכל מנה מונח ומנה מוטל בשאין מקושרין ומתני' אפי' בגוזלות מקושרין משמע דהעותרין מותרין ולא אמרי' אותן שזמן שנטו כולם ואלו אחרים הלכך אי לא דשאני גוזלות הואיל ועשויין לדדות לא הוה מתוקמא כרבנן דהא בכיסים מקושרין אמרי רבנן הכל חולין. והשתא אגב האי שנויא מתוקמא שפיר כרבנן דגוזלות דמדדין מנתחי אהדדי ואיכא למתלי לקולא דחד מנייהו הוא דאזל ליה אצל כיסים לא מנתחי ואדם בא ונטלן ויין דמקושרים הם שניהם נטל:

דמתעכל

ע) א מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה ו טוש"ע א"ח סי' תלז סעיף יב:
ע) ב מיי' פט"ז מהל' גזילה הל' יח [ופ"ש מהלכות רוצח הלכה ז] טוש"ע חו"מ סי' רס סעיף ה:
ע) ג מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה ו טוש"ע א"ח סי' תלז סעיף יב:
ע) ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף יב:
ה) ו [מיי' פ"ו מהלכות מעשר שני הלכה ג]:

רבינו חננאל

ליטול איזה שאבחור, דחיישינן דילמא מטלטל ושביק כדי לבחור לו השמנים. אי נמי משתכחי כולהו כחושים כו'. [מתני'] זימן שחורים ומצא לבנים כו'. אוקמא רבא כגון שזימן שחורים בצד מזרחי ולבנים בצד מערבי, ובא ביו"ט ומצא לבנים במזרח ושחורים במערב, וכגון דאיכא בדף ההוא אחרים הרבה שחורים ולבנים שלא זימן אותן, דחיישינן שמא מאותן שלא זימן מהן שהן רוב, והן (ועור) [ונד] בדף (אחר) [אחד] עמהן שהן קרובין, נמצאו האסורין מרובין וקרובין, לפיכך גם הן אסורים. שלשה ומצא שנים הרי אלו מותרים. ואוקימנא דסבר האי חנא חד מינייהו אזל לעלמא ואשתיירו תרי והן הן שזימן. ואמרינן מתני' רבי היא, דתניא הניח מאתים זוז ממעות מעשר שני ומצא מנה. מנה מונח ומנה נוטל. כלומר מי שנטל לא רצה ליטול הכל ונטל מנה והניח מנה, וזה המנה מעשר שני הן. וחכמים אומרים הכל חולין. כלומר מעות מעשר שני כולן ניטלין ואילו אחרים הן. ופריק רב אשי לעולם משנתנו אפילו לרבנן, והכא בג' גוזלין מקושרין (קמפלג') זימן, וכן הניח ב' כיסין מקושרין, בכל כיס מנה, גוזלין עבידי דמנתחי, ואפילו רבנן מודו דחד מינייהו ניתח ועריק, ואשתיירו הני תרי, הן הן, ולפיכך מותרים. אבל כיסין דלא מנתחי, ליכא למימר הכי. לפיכך מי שלקח הכל לקח, ואלו אחרים הן. ורבי אמר לך כיסין נמי זמנין דמתעכל קיטריהון ומיפרדי מהדדי ילקח אחד ונשאר אחד.

מוסף רש"י

ואם אין שם אלא הם. אם אין סביבותיהם אתמול אצל הן, הרי אלו מותרים. דודאי אלו הן שהזמין בתוך הקן ונאלו לפניה (לקמן יא.). **רוב** וקרוב הלך אחר הרוב. אם בא דבר לפנינו ויש בו להלך אחר הרוב והוא כך, ואם תלך בו אחר הקרוב אינו כך, הלך בו אחר הרוב (ב"מ בג.). **חולין ומעשר שני מעורבין זה בזה.** ומביא סלעים בשוה מנה ואומר כל מקום שהן מעות מעשר שני הרי הן מחוללים על הסלעים הללו ומעלה הסלעים לירושלים (פסחים י.). **הכל חולין.** שהמנה נטול ואלו הוספו אחרי כן (שם). **אין נוטלים את העלי.** דף עב וכמה וכותשין בי חנים לטרנים וטיטני והוי מלאכתו לאיסור, וקא סברי ב"ש אסור לטלטלו ואפילו לצורך גופו אצריך לגוף הכלי למלאכה המותרת היום (לעיל ל.). **אין נוחנין את העור.** שהופשט ביום טוב, לפני הדורסן. לא שבמתו במקום דריסת הרגלים שזהו לורך עיבוד שמתעבד ע"י הדריסה (שם). **ושרין.** ב"ש וב"ה שנתלקו בנוטלין את העלי לקנב עליו בשר ביי"ט, **שאם קצב עליו בשר.** שעשה לצורך שמתת יו"ט, שאסור לטלטלו. דאלו דקאמר ב"ה משום שמתת יו"ט קאי (שבת קכב.).

ג) ב"ב כג.; ב) [לקמן יא.], ג) [פסחים י. [ותוספתא מ"ש פ"ח], ד) [גיטין נא.], ה) [דף יא.], ו) [גי' רש"ל], ז) [עירובין מו: פסחים מז.], ח) [כ"ל זו היא], ט) וע' רש"י ותוס' פסחים יוד ד"ה חולין וכו' המליפי שיטתם.

דמתעכל קטרייהו. ניתר הקשר שלהם ומתפרק מאליו והנא ונטל שמא לא מקושרין מצאם וחבף האחד והלך לו: ג) **לפני סקן.** דלך כל שובכין להיות מעט מן דף העליה בולט חוץ למחיצה של כל קן וקן ושם היונים יושבים לאויר ונוחים שם כרצונם וחוחרים לקן: **הלך אחר הרוב.** כי הכא דלא אמרי' אלו אותן שזמן בתוך הקן שהוא קרוב ללפני הקן אלא אמרי' מעלמא אתו: **בדף.** דכלהו קרוב מינהו הלכך הלך אחר הרוב דאיכא תרתי: **רבא אמר.** הא לא אצטריך לאשמועינן אלא בשני קנין זו למעלה מזו ובשניהם גחלות וחזמן את שבזו ולא זמן את שבזו ולמחר בא ולא מצא בתוך הקן שזמן אלא לפניו ובאותו אלא שזמן לא מצא לא לפניו ולא לתוכו הלכך אסירי. ולא משום תשש דיוני דעלמא אלא מאחר שלא מצאן במקומן ועוד שבקן האחר המוקצה לא מצא כלום יש לחוש שמא אלו שמצא לפני הקן המוכן לא מתוכו יצאו אלא מתוך המוקצה: **ולא מיבעיא קאמר** לא גרסי' אלא ה"ג **ולא מיבעיא זמן בתחתונה ולא זמן בעליונה כו'.** כלומר ותנא דאצטריך לאשמועינן אסורים לאו כשזמן את של תחתונה ולמחר בתחתונה לפניה ולא בתוכה ולא מצא בעליונה כלום אצטריך למימר דאסירי דחיישינן דלמא הני דזמזין אזדו להו והנך שמצא לפניה משל עליונה באו ואשתרבוב אשתרבוב למטה ומתיתו הא לא אצטריך דאפי' זמן בעליונה בתוכה ולא זמן את של תחתונה ולמחר מצא בעליונה לפניה ולא בתוכה ולא מצא בתחתונה כלל אסירי ולא תימא לאו אורחייהו למסרך ומיסק בעודן קטנים אלא אמרינן קרובי קרוב מן התחתונה המוקצה ופליקו לפני העליונה: ד) **ואם אין שם אלא הן.** אם אין שביבותיהם אתמול אלא הן: ה) **הרי אלו מותרים.** דודאי אלו הן שזמנן בתוך הקן ובאו לפניה: **מפורסים.** גדולים ופורחים למרחוק: **אדדויי אדדו.** מאותו קן ואתו להכא כדמפרש ואזיל דעד תמשיש אמה מדלה: **בקרן זוית.** שזוית הבית בולטו להלאה מן השובך וקן זה שזמן בו עומד לגדלין דאי הוה אתי להכא לא הוה חזי לקניה שהזוית של בית עומדת לפניו: **מתני' עלי.**

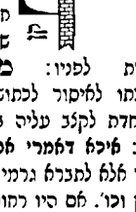

דמתעכל קטרייהו: א בתוך הקן ומצא לפני הקן אסורין: לימא מסייע ליה לר' חנינא דאמר ר' חנינא ב) רוב וקרוב הלך אחר הרוב אמר אביי בדף ג) רבא אמר בשני קנין זו למעלה מזו עסקינן ולא מבעיא זמן בתחתונה ולא זמן בעליונה ומצא בתחתונה ולא מצא בעליונה דאסירן דאמרינן הנך אזלו לעלמא והנך אשתרבובי אשתרבוב ונחות אלא אפילו זמן בעליונה ולא זמן בתחתונה ובא ומצא בעליונה ולא מצא בתחתונה הנך נמי אסירי דאמרינן הנך אזלו לעלמא והנך סרוכי סריך וסליקו: ד ואם אין שם אלא הן הרי אלו מותרין: היכי דמי אילימא במפורחין איכא למימר הנך אזלו לעלמא והני אחריני נינהו אלא ה במדדין אי דאיכא קן בתוך חמשים אמה אדדויי אדדו ואי דליכא קן בתוך חמשים אמה פשיטא דמותרין דאמר מר עוקבא בר חמא ו כל ז המדדה אין מדדה יותר מחמשים אמה ח לעולם דאיכא קן בתוך חמשים ואכולן דקיימא ט בקרן זוית מהו דתימא אדדויי אדדו קמ"ל כל היכא דמדדה והדר חזי לקניה מדדה ואי לא לא מדדה: **מתני'** י ב"ש אומרים אין נוטלים את העלי לקצב עליו בשר יוב"ה מתירין בית שמאי אומרים אין נותנין את העור לפני הדורסן ולא יגביהנו אלא אם כן יש עמו כ כזית בשר יובית הלל מתירין: **גמ'** תנא יא ושוין שאם קצב עליו בשר שאסור לטלטלו אמר אביי מחלוקת בעלי אבל בתברא גרמי דברי הכל מותר פשיטא עלי תנן מהו דתימא הוא הדין דאפי' תברא גרמי נמי והאי דקתני עלי להודיעך כחן דב"ה דאפי' דבר שמלאכתו לאיסור נמי שרו קמ"ל איכא דאמרי אמר אביי לא נצרכא אלא אפילו תברא גרמי חדתי מהו דתימא ממלך ולא תבר עלה קמ"ל וב"ש לא חיישי לאמלוכי והתניא יב בית שמאי אומרים יג אין מוליכין יד טבח וסכין אצל בהמה ולא בהמה אצל טבח וסכין ובית הלל אומרים טו מוליכין זה אצל זה בית שמאי אומרים אין מוליכין תבלין ומדוך אצל מדוכה ולא מדוכה אצל תבלין ומדוך וב"ה אומרים יז מוליכין זה אצל זה הכי השתא בשלמא בהמה אתי לאמלוכי דאמר נשבק האי בהמה כחושה ומייתינא בהמה אחריתי דשמינה מינה קדרה נמי אתי לאמלוכי דאמר נשבק האי קדרה דבעיא תבלין ומייתינא אחריתי דלא בעיא תבלין הכא מאי איכא למימר ממלך ולא תבר כיון דשחטה לתבירא קיימא: בית שמאי אומרים אין נותנין את העור: תנא יח ושוין שמולחין עליו בשר לצלי אמר אביי לא שנו אלא לצלי אבל לקדרה לא פשיטא לצלי תנן הא קמ"ל ל דאפי' לצלי כעין קדרה אסור ת"ר כא אין מולחין את החלבים ואין מהפכין בהן משום ר' יהושע איכא דאמרי אמר שוטחן ברוח ע"ג יתדות אמר רב מתנה הלכה כר' יהושע איכא דאמרי אמר רב מתנה כב אין הלכה כר' יהושע בשלמא למ"ד הלכה כר' יהושע אצטריך סד"א יחיד ורבים הלכה כרבים קמ"ל הלכה כיחיד אלא למ"ד אין הלכה פשיטא כג יחיד ורבים הלכה כרבים מהו דתימא מסתבר טעמיה דר' יהושע דאי לא שרית ליה ממנע ולא שחיט קא משמע לן ומ"ש מעור לפני הדורסן התם

כא **פשיטא** דמותרין דאמר מר עוקבא כל המדדה וכו'. וקשה וכי מייתי לאיה ממר עוקבא שהוא אמורא וי"ל דע"כ אנו צריכין לומר כדמר עוקבא דאם לא כן לא מתוקמא מתניתין דלא יחפוך (ב"ב דף כג.): **אין** נוטלין העלי. ומימה הא צריך לגופה וכל כלי שצריך לגופו אי למקומו אפילו מלאכתו לאסור מוטלין אותו ביום טוב וי"ל דבפרק כל הכלים (שבת דף קכג. ושם) מוקמינן ליה במוקצה שיש בו חסרון כיס דכ"ע מודו דאסור כגון סיכי זרי ומזורי דקפיד עלייהו וב"ה שמתירין היינו דוקא משום שמחת י"ט כדמפרש בגמרא: **רשוין** שמולחין עליו בשר לצלי. לאו משום דצריך מליחה לצלי כדמפ' בחולין (דף קיא.) אלא משום שנהגו למלחו כדי ליתן טעם

[ועי' תוספות חולין יד. ד"ה ומפכין]:

מעריס

והנך סרוכי סריך וסליקו: ב ואם אין שם אלא הן הרי אלו מותרין: היכי דמי אילימא במפורחין איכא למימר הנך אזלו לעלמא והני אחריני נינהו אלא ג במדדין אי דאיכא קן בתוך חמשים אמה אדדויי אדדו ואי דליכא קן בתוך חמשים אמה פשיטא דמותרין דאמר מר עוקבא בר חמא ד כל ז המדדה אין מדדה יותר מחמשים אמה ה לעולם דאיכא קן בתוך חמשים אמה וכגון דקיימא ו בקרן זוית מהו דתימא אדדויי אדדו קמ"ל כל היכא דמדדה והדר חזי לקניה מדדה ואי לא לא מדדה: **מתני'** ז ב"ש אומרים אין נוטלים את העלי לקצב עליו בשר יוב"ה מתירין בית שמאי אומרים אין נותנין את העור לפני הדורסן ולא יגביהנו אלא אם כן יש עמו ח כזית בשר יובית הלל מתירין: **גמ'** תנא ט ושוין שאם קצב עליו בשר שאסור לטלטלו אמר אביי מחלוקת בעלי אבל בתברא גרמי דברי הכל מותר פשיטא עלי תנן מהו דתימא הוא הדין דאפי' תברא גרמי נמי והאי דקתני עלי להודיעך כחן דב"ה דאפי' דבר שמלאכתו לאיסור נמי שרו קמ"ל איכא דאמרי אמר אביי לא נצרכא אלא אפילו תברא גרמי חדתי מהו דתימא ממלך ולא תבר עלה קמ"ל וב"ש לא חיישי לאמלוכי והתניא י בית שמאי אומרים יא אין מוליכין יב טבח וסכין אצל בהמה ולא בהמה אצל טבח וסכין ובית הלל אומרים יג מוליכין זה אצל זה בית שמאי אומרים אין מוליכין תבלין ומדוך אצל מדוכה ולא מדוכה אצל תבלין ומדוך וב"ה אומרים יד מוליכין זה אצל זה הכי השתא בשלמא בהמה אתי לאמלוכי דאמר נשבק האי בהמה כחושה ומייתינא בהמה אחריתי דשמינה מינה קדרה נמי אתי לאמלוכי דאמר נשבק האי קדרה דבעיא תבלין ומייתינא אחריתי דלא בעיא תבלין הכא מאי איכא למימר ממלך ולא תבר כיון דשחטה לתבירא קיימא: בית שמאי אומרים אין נותנין את העור: תנא טו ושוין שמולחין עליו בשר לצלי אמר אביי לא שנו אלא לצלי אבל לקדרה לא פשיטא לצלי תנן הא קמ"ל טז דאפי' לצלי כעין קדרה אסור ת"ר יז אין מולחין את החלבים ואין מהפכין בהן משום ר' יהושע שוטחן ברוח ע"ג יתדות אמר רב מתנה הלכה כר' יהושע איכא דאמרי אמר רב מתנה יח אין הלכה כר' יהושע בשלמא למ"ד הלכה כר' יהושע אצטריך סד"א יחיד ורבים הלכה כרבים קמ"ל הלכה כיחיד אלא למ"ד אין הלכה פשיטא יט יחיד ורבים הלכה כרבים מהו דתימא מסתבר טעמיה דר' יהושע דאי לא שרית ליה ממנע ולא שחיט קא משמע לן ומ"ש מעור לפני הדורסן התם

המיוחדת לקצב עליה בשר: **מהו דתימא הוא הדין דאפילו תברא גרמי.** אסרי נ"ש דלמא בתר דעלטלה ממלך ולא תבר ואשתכח דטרח בכדי: **איכא דאמרי אמר אביי כו'.** כי אותביה פשיטא עלי תנן שי אביי גופיה הכי לא נצרכא הא דאמרינן אבל תברא גרמי דברי הכל מותר אלא לתברא גרמי חדתי אלא קצב עליה מעולה דאיכא למיחש דחיים עלה וממלך: **לא חיישי לאמלוכי.** בתמיה ופריך לאביי: **אין מוליכין טבח וסכין וכו'.** אם היו רחוקים זה מזה דלמא [בתר] דטריח ממלך: **מדוך.** בוכנא שדוכין בו תבלין במדוכה: **נשבק האי קדרה.** מין בהמה זה שיהא צריך תבלין כגון בשר ובצלים: **ואעבד קדרה דלא בעיא תבלין.** כגון כרוב ולפת: **מאי איכא למימר** גרסי': **קמ"ל** לא גרסינן: **שמולחין עליו.** ואע"פ שהמלח מועיל לעבוד: **לצלי.** דאין מולחין אותו יפה: **הא קא משמע לן דאפי' לצלי כעין קדרה אסור.** האי אבל לקדרה דקאמר אביי לצלי כעין קדרה קאמר כגון אדם המולחת בשר שצורך קדרה דלא תימא כל צלי שרי: **אין מולחין את החלבים.** ביום טוב כדי שלא יסריחו ואפי' נשחטה הבהמה ביו"ט: **ומאי שנא מעור לפני הדורסן.** דשרו בית הלל משום דאי לא שרית ליה ממנע ולא שחיט:

התם

ב) [לעיל יח: ב"ב כג:], ג) ב"ב כג:, ג) [בקרן זוית מאי אמרת אדדויי אדדו כל היכא דמדדה והדר כו'. כל"ל מהר"ם], ד) שבת קכג. [לעיל יוד.], ה) ביכורים ל"ג מיכא כוים, ו) [שבת קכג. קכד. תוספתא פ"ח], ז) [תוספתא פ"ח], ח) [תוספתא א' ב"ח מוליכין עצם וסכין אצל בהמה אצל מין מוליכין בהמה אצל עצם וסכין וכ"ל ברא"ש להבא פיסון ח ודע שהרב אלפס לא הביא כל זה אצל הרי"ן כתב גרסינן בגמרא בש"ל מין מוליכין וכו' וע"ש פירושו שכתב לב"ה דאמרי מוליכין ועי' פרש"י ד"ה אין מוליכין וכו' ותוסי מיתרמי טעות בתוספ' וכן בהרא"ש וג"ל מין מוליכין וכו'], ט) [ענין עצם דנקט עמ"ש הב"י א"ח סי' תצא ד"ה ויכול להולדן], י) [תוספתא פ"ח], כ) בלכות ט. וש"נ, ל) [שיך למשנה לעיל יוד:], מ) [שיך למשנה לעיל י:], נ) [נכ זה שם], ס) [אמר אבי כדף. תימה דלא אמר לעיל תריסא] ת"י כ"י:.

מוסף רש"י

למזגא עליה. כן היפה ישיפסם. שוטחין בגדים על גבי הקרקע ונפמכין ויוצכין על ברכיהן כפופין כדאמרינן בפסחים (קח.) הוה זגיגן אברכי דהדדי, ומגאלת שעיתחו לעורך יו"ט (לעיל י:). אין מסלקין את התריסין. לאמות המלוטות של מעיות שסוגרין בהן המלוטות בלילה ומסלקין אותן לפניהם ושוטחין עליהן מבלין למכוה לבנים, ובי"ט מותר ליקח מתעוני יחכיר אותו ונלבד שלא יחכיר סכום מקח (לעיל י:). אף להחזיר. ולבגיר בהן, ומחכה ולמי שלא לעורך היא, ולפיכי דאמרינן אין בגין בכלים. עולמא דלאו עורך מיהא הוה וקא שריגן ליה משום מחלבן כדלקמן (שם). ואליבא דר' יהודה דאמר יגמור. וה כמי קן, שאם אתה אומר אל יגמור אף הוא לא יתחיל, ואין מזון מצוי לעולי רגלים (חגיגה כו.). משום דאין בגין בכלים. ואינו חייב אלא אם כן עשה בו מלאכה כגון ממחק או מחתך או אורג או תופר, שכן אבות מלאכות לעצמן (לקמן כב.). מחזירין רטיה במקדש. כגון שלקה בידו ונתן עליה רטיה מבעוד יום והוצרך לעבוד עבודה בשבת או ביו"ט ונטל רטיה מעל ידו שלא תהא חוצצת ביני ובין ידי לעבודה. דחילה פוסלת בה, דבעינן ולקח הכהן וכיון דחייב לא הוי לקיחה בכהן, מחזירה במקדש, דאי לא שרית ליה להחזירה לא שקיל ליה מידיה וממנע ולא עביד עבודה, אבל לא במדינה. גזירה שמא יתרה הרטיה ומירות הייבו ממתק האמור בשאר מלאכות של שבת (ערובין קב.). הפותח את חביתו. חבר שפתח את חביתו לבטר יין בדיסלים בדגל וכל הבא ליקח ממשמש יפף עמי האדן ממשמשים (חגיגה כו.). ר' יהודה אומר יגמור. שאם אתה אומר לא יגמור אף הוא לא יתחיל ואין מזון מצוי לעולי רגלים (שם). וחכמים אומרים לא יגמור. אחר הרגל אע"פ שבדגל הן טהורין, לא שעהרתן טהרה אלא שבדגל הכל חברים אבל לאחר הרגל מגעו טמא למפרע כדאתר בתתר' עבר הרגל מטבילין כלי העזרה מפני שנגעו בהן ע"ה בדגל (שם).

ע) א ב ג מי' פ"ב מהלכות יו"ט הל' י טוש"ע מ"מ מי' תצ סעיף יד:

ע) ד מי' שם ופט"ו מהל' גזילה הל' יח טוש"ע שם וטוש"ע מ"מ מי' רם סעיף ח:

עח ה מי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה ו טוש"ע מ"מ שם סעיף יד:

עט ו טוש"ע מ"מ מי' תצ סעיף ה:

פ ז מי' פ"ג מהלכות יו"ט הל' ד סמג לאוין עה טוש"ע שם סעיף ג:

פא ח טוש"ע שם סעיף ה:

פב ט טוש"ע מ"מ מי' תצ סעיף ה:

פג י טוש"ע מ"מ מי' תקד סעיף ב:

פד כ ל מי' פ"ג שם הלכה ד טוש"ע מ"מ מי' תצ סעיף ג:

פה מ נ מי' שם הל' ה טוש"ע שם סעיף ד:

גליון הש"ס

גמ' רבא אמר בשני קנין. עיין לקמן דף כה ע"א רש"י ד"ה ומצא:

רבינו חננאל

פירוש אשתרבובי כמין יריחה הוא. וסריכה כמו תפיסה, כדכתיב שממית בידים תתפש. ואם אין שם אלא הן מותרין. אוקימנא במדדין ולא במפרחין, כלומר אין בהן כח לפרוח. ומתמהינן אי הכי פשיטא ודאי הן הן. ואמרינן כגון דאיכא קן אחד בתוך ג' אמה שיש שם אפרוחים שלא זימן מהן וקאי בקרן זוית. מהו דתימא ניחוש דלמא מן הקן ההוא באו, קמ"ל אע"ג דקיי"ל כרב עוקבא דאמר בפ' לא יחפור כל המדדה אין מדדה יותר מחמשים אמה, כיון דקאי האי קן בקרן זוית, דלכי מדדה לא יכול למיהדר ומחזי לקניה, לא מדדה, הלכך ליכא למיחש להבי ושרי. פירוש תריסין, הקרשין שנועלין בהן פתחי החנויות. וב"ה מתירין לסלקם ולפתוח ולהחזירם כדי לסגור. פירוש העלי, בוכנא שכותש בו הדיסא והפואה וכיוצא בה באסיתא מלאכת החול, ואינו עומד לכתוש בו מיני מאכל. לפיכך אמרו כי זה העלי הוא דבר שמלאכתו לאיסור. ראעפ"כ ב"ה מתירין לטלטלן ולקצב עליו בשר ולשבר עצמות. וכן תברא גרמא, שהיא חתיכה של קורה שהתקינה לשבר עליה עצמות. והיא עדיין חדשה מותרת וכ"ש ישנה. וכן להוליך תבלין אצל מדוכה ומדוכה אצל תבלין אלו כולן ב"ה מתירין. [וכן איסורין בית שמאי להגביה עור של בהמה ששחטה ביום טוב ולשוטחו ולדורסו בני אדם. [ו]ב"ה מתירין. ושוין ב"ש וב"ה שמולחין ע"ג העור כשר לצלי, שאין צורך מלח הרבה, אבל בשר לתבשיל שצריך מלח הרבה לא. שנמצא מולח את העור. ת"ר אין מולחין את החלבים ביו"ט ולא מהפכין בהן, משום ר' יהושע אמרי שוטחן ברוח ע"ג יתידות. אמר רב מתנה הלכתא כר' יהושע, איכא דאמרי אין הלכה כו'.

ל) נראה דלפרש"י הר' הגי' כמן כש"ה לין מפלקין את המרכין וכי' קורם דין דאין טוטלים את העלי. כו) נראה דמפר וכל"ל.

מערים ומלח גרמא גרמא. וכן רגילין העולם שמערימין(ג) ואוכלין מעט מן התרנגולת ואוכלין הכבד ומיהו ה"ל שמואל היה אומר היינו דוקא קודם אכילה אבל אחר אכילה לא(ד): **אמר** רחבא אמר ר' יהודה. פי' רש"י יש מפרשים דלהכי קאמר

התם לא מוכחא מלתא [ו]משום דחזי למזגא עליה הכא אתי למימר מ"ט שרו לי רבנן כי היכי דלא לסרח מה לי [ז]למשטחינהו מה לי לממלחינהו אמר רב יהודה אמר שמואל [ח]מולח אדם כמה חתיכות בשר בבת אחת אע"פ שאינו צריך אלא לחתיכה אחת רב אדא בר אהבה מערים ומלח גרמא גרמא: **מתני'** ב"ש אומרים [ט]אין מסלקין את התריסין ביום טוב וב"ה [י]מתירין אף להחזיר: **גמ'** מאי תריסין אמר עולא תריסי חנויות ואמר עולא [יא]שלשה דברים התירו סופן משום תחלתן ואלו הן עור לפני הדורסן ותריסי חנויות וחזרת רטיה במקדש ורחבא אמר רבי יהודה אף הפותח חביתו ומתחיל בעיסתו על גב הרגל ואליבא דרבי יהודה דאמר יגמור עור לפני הדורסן תנינא מהו דתימא טעמייהו דב"ה משום דחזי למזגא עלייהו ואפילו מערב יום טוב [יב]מי קמ"ל [יג]התירו סופן משום תחלתן דיום טוב אין דערב י"ט לא תריסי חנויות נמי תנינא [וב"ה מתירין אף להחזיר] מהו דתימא טעמייהו דב"ה משום [יד]דאין בנין בכלים ואין סתירה בכלים ואפילו דבתים נמי קמ"ל [טו]התירו סופן משום תחלתן דחנויות אין דבתים לא חזרת רטיה במקדש נמי תנינא[טז] [יז]מחזירין רטיה במקדש אבל לא במדינה מהו דתימא טעמא מאי משום דאין שבות במקדש אפילו כהן דלאו בר עבודה הוא קמ"ל התירו סופן משום תחלתן דבר עבודה אין דלאו בר עבודה לא פותח את חביתו נמי [יח]תנינא הפותח את חביתו ומתחיל בעיסתו על גב הרגל ר' יהודה אומר יגמור וחכמים אומרים [יט]לא יגמור מהו דתימא טומאת עם הארץ ברגל כטהרה שויוה רבנן ואע"ג דלא התחיל נמי קמ"ל התירו סופן משום תחלתן התחיל אין לא התחיל לא ועולא מאי טעמא לא אמר הא בפלוגתא לא קא מיירי הנך נמי פלוגתא נינהו [כ]בית שמאי במקום בית הלל אינה משנה מתניתין דלא כי האי תנא דתניא [כא]אמר רבי שמעון בן אלעזר מודים בית שמאי ובית הלל שמסלקין את התריסין ביום טוב לא נחלקו אלא להחזיר שבית שמאי אומרים אין מחזירין ובית הלל אומרים אף מחזירין במה דברים אמורים בשיש להן ציר אבל אין להן ציר דברי הכל מותר והתניא בד"א בשאין להן ציר אבל יש להן ציר דברי הכל אסור אמר אביי [כב]בשיש להן ציר מן הצד דברי הכל אסור אין להן ציר כל עיקר דברי הכל מותר כי פליגי בשיש להן ציר באמצע

מר

ההס לא מוכחא מילתא. שתהא שטיחתו לצורך עבוד דמימר אמר להי דשרו ליה רבנן לתתו לפני הדריסה מפני צורך יום טוב התירו אלא שטיחתו לצורך י"ט דחזי למזגא עליה אבל הכא גבי חלבים כי שרית לשוטתן מוכחא מלתא שלתקון החלבים התרתו ואתי נמי לממלחינהו ומליחה מאכות מלאכות היא דבדבר שיש בו עבוד דתנן (שבת דף עג.) והמולחו והמעבדו: **בכא אחס.** דחד טרחא לכלהו: **מעריס.** לאחר שמלח זו לאכלה היום אומר חברתה ערבה עלי לאכלה היום וחוזר ומולחה: **מנויות.** כמו תיבות הן ועומדות בשוק ואינן מחוברות לקרקע: **תריסין.** דלתות פתחיהן: **הסירו סופן.** שאינו צורך יום טוב: **משום תחלתן.** שהוא צורך יום טוב ואי לא שרית סופן לא עביד תחלתן: **עור לפני הדורסן.** הותרה שטיחתן משום שחיטתן: **תריסי חנויות.** הותרה חזרתן משום סלוקן: (ו) **וחזרת רטיה.** בשבת פרק כלל גדול (דף עה:) אמרו הממרח רטיה בשבת חייב משום ממחק: **במקדש.** לכהן שלקה בידו ולריך לעבוד עבודה וליטול רטיה מעל ידו שלא תהא חליצה בין ידו לעבודה מחזיר הרטיה לאחר עבודה דאי לא שרית ליה להחזירה לא שקיל ליה מעיקרא: **ורחבא אמר רבי יהודה.** י"מ ספק משמיה דרבי יהודה נשיאה ספק משמיה דרב יהודה. ואי אומר לא ראה רחבא את רבי יהודה נשיאה דהא מפומבדיתא הוה ולא מצינו שעלה לא"י ועוד מצינו בפסחים (דף נב:) דדייק וגמר שמעתתא מפומיה דרביה כרחבא דפומבדיתא כו' ואם כן שהיה מסופק ממי שמע שמועה היה לו לומר דאפילו ספיקי דגברי גרים כדאמר בחולין (דף יח:) בשמעתין דמוגרמת לכך נראה לי דלכך אמר רבי יהודה משום שהיה רבו מובהק והא דקאמר וגמר שמעתתא מפומיה (ד) קאי אהא דקאמר סטיו לפנים מסטיו ולא קאמר (ה)אסטווית דאותו לשון שמע מרבו ולא רצה לשנותו:

מהו דתימא טעמייהו דב"ה דאין בנין וסתירה כו'. דקי"ל אין בנין וסתירה בשהוא מהדק ומפרק כי אם בעושה כלי שהוא חייב משום מכה בפטיש או בעושה על גבי קרקע כדאמרינן בשבת (דף קב:) הבונה כל שהוא חייב קמ"ל ותימה הא קיימא לן אין בנין וסתירה בכלים י"ל מ"מ אסור (ה) שמא יתקע: השוחט

מכרנה עוד משום דנטמאת ברגל כמגע עם הארץ ונהי דכל ימות הרגל אשתרי שלא לגייסם מיהו לאחר הרגל חלה למפרע. ואשמעינן דחבת דרבי יהודה לא אמר יגמור אלא משום תחילתן דאי לא שרית ליה לא פתח ליה מעיקרא: **תניא.** במתניתין ובית הלל מתירין ומעולא מאי נפקא לן: **ואפילו מעי"ע.** שהופשט מבעוד יום: **דערב יום טוב לא.** דליכא למיגזר משום תחילתן דאי נמי לא שרית ליה אינו נמנע מלשחוט מעי"ט (ב) דהא יכול לשוחטו מבעוד יום: **תניא.** במתניתין: **וכ"ה מתירין אף להחזיר גרסינן: דאין בנין בכלים.** אין איסור בנין וסתירה בכלים אלא בבתים הוא דאחייב בבנין כל דהו והעושה כלי או גומרו בי"ט או בשבת משום מכה בפטיש הוא דאחייב שהוא חיוב לכל גמר מלאכה או אם הוא דבר שהוא מחליקו חייב משום ממחק ואם צריך קצוע חייב משום מחתך וכן אורג או מסך או תופר אבל בנין וסתירה לא שייך בהו לאחיובי בסלוק וחזרה דהא דתנן (שבת דף קב:) הבונה כל שהוא בבתים תנן והלכך בית הלל אפילו בחיבות הבית שרו לסלק דלתותיהן ולהחזיר ואע"ג דלאו לשמתא י"ט קמ"ל עולא דאע"ג דאין בנין וסתירה בכלים קאסרי ליה ב"ה מדרבנן אי לאו משום תחלתן דחנויות שהן לרבי רבים אין אבל מריסי כלי הבית לא: **תניא.** בעירובין מחזירין רטיה במקדש אבל לא במדינה: **מהו דתימא טעמא.** דהתירא משום דלא גזרו על השבות שבמקדש ונקשור רטיה וכן כל דבר רפואה שאין מלאכה אלא שבות הוא שגזרו חכמים בכל רפואות גזירה משום שחיקת סמנין(ט): **תניא.** בתוספתא: **כעסרה שויוה רבנן.** דאסמכוה אקרא כאיש אחד חברים (שופטים כ:). וטעמא דרבי יהודה משום דלא הדרה חיילא ואע"ג דלא התחיל על גב הרגל למוכרה ואירע שנגע בה עם הארץ ברגל קאמר נמי רבי יהודה דאין מגעו מטמאה ואפי' לאחר הרגל קמ"ל דאבא דמשום תחלתן הוא: **כפלוגתא לא קא מיירי.** והא פליגי רבנן עלה: **מתניתין.** דקתני בסלוק נמי פליגי אלו כי האי תנא: **בשיש להן ציר.** ידות לשני לאשין דדומות לבנין: **והתניא.** בשאין להן ציר הוא דשרי ב"ה אבל בשיש כו': **אמר אביי.** דכולי עלמא תרוייהו הנך תנאי דברייתא דפרשי לן פלוגתא דב"ש וב"ה: (י) **דברי הכל אסור ובשאין להן ציר כל עיקר דברי הכל.** ב"ש וב"ה: **בשיש להן ציר באמצע.** כעין פליט"א ותוחבין אותו בחור שבאמצע דופן פתח התיבה:

מר

עין משפט נר מצוה

סז א מיי' פ"ח מהלכות יו"ט הל' יוד סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקן סעיף ה:

סח ב מיי' שם פ"ד הל' יג סמג שם טוש"ע א"ח סי' תקיט סעיף ח:

סט ג מיי' פ"ג שם הלכה ד:

ע ד מיי' שם פ"ד הלכה יג טוש"ע שם:

עא ה מיי' פכ"ח מהלכות שבת הלכה כז סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שכח סעיף כה:

עב ו מיי' פי"ח מהל' מעשה הקרבן ומושב הלכה י:

עג ז מיי' פ"ד מהלכות יו"ט הל' יג טוש"ע א"ח סי' תקיט סעיף ח:

רבינו חננאל

אמר רב יהודה אמר שמואל מולח אדם כמה חתיכות כאחת אע"פ שאינו צריך אלא לחתיכה אחת. רב אדא בר אהבה מערים ומלח ליה גרמא גרמא, כגון דמלח האי חתיכה ואימלך, ואמר לא בעינא האי אחריתי בעינא. ירושלמי מערים ומלח הכא עד דמלח כולה. כלומר היה ממלח ע"ג העור מעט מעט. וישאל מאי תריסין אמר עולא (תרי סר) [תריסי] חנויות. ודני מילי דחנויות אבל דבתים לא. **ושלשה דברים** התירו סופן משום תחלתן ואילו הן, תריסי חנויות משום להוציא תבלין ומיני מאכל התירו לו, האם תאמר לו אסור לסגור בדן, כי יש בנין בכלים, מתחילה לא יפתח. זכן עור לפני הדריסה. אם לא תתיר לו להניחו במקומו שטוח, לא ישחוט תחילה. וכן החזרת רטיה במקדש כמפורש בסוף עירובין. ורב יהודה אמר אף עם הארץ הפותח חבית ברגל, והמתחיל עיסתו ברגל, יגמור לאחר הרגל כר' יהודה. ואע"ג דקי"ל מגע עם הארץ בחזקת טומאה הוא, הכא אם לא תטהר לו, לא אתי למיעבד לכתחילה. ושקלינן וטרינן בענין תריסי חנויות, ואסקה אביי בשיש לה ציר מן הצד דברי הכל אסור, כדתנן מחזירין ציר התחתון במקדש אבל לא במדינה, בשאין לה ציר כל עיקר, דברי הכל מותר, כי פליגי בשיש לה ציר באמצע, ב"ה סברי לא גזרינן ומותר להחזיר.

ו) [נעיל יוד.], **ז)** [סס], **ח)** [שס וש"נ], **ד)** עירובין קב:, **ה)** מגיגה כו., **ו)** [בכרמת לו: יומות עו.], **ז)** [תוספ' פ"ח], **ח)** [בכרמת לג:], **ט)** [שבת עג:], **י)** [ר"ל הך ד"ה לאסור וכן בפלוגתא לית ליר ד"ה מותר קאי אב"ש יד"ה], **כ)** [וע"ע תוספות נקמן ח: ד"ה ובלבדן], **כ)** ר"ל אלעזר,

---

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה (ומזרת רעיה וכו' משום ממחק בתקדש) אא"ת וכ"ב ס"ל ומזרת רעיה בשבת במקדש לכהן כו': **(ב)** ד"ה דערב יום טוב וכו' דהא יכול לשוטחו מבעוד יום: **(ג)** תוס' ד"ה מערים וכו' שמעריסין וצולין ואוכלין מעט מן התרנגולת כמו הכבד: **(ד)** ד"ה אמר וכו' מפומיה דרביה קאי אהא: **(ה)** ד"ה מהו וכו' מ"מ אסור דחיישינן שמא יתקע:

גליון הש"ם

גמ' שלשה דברים התירו סופן. עיין ר"ה דף כג ע"ב תוס' ד"ה שיהו מהלכים ועיין יומא דף עז ע"ב ומו"ק דף ז ע"ב:

לעזי רש"י

פליט"א. בליטה.

מר סבר. בית שמאי: **ומר סבר.** בית הלל. והנך מתניתא לא אפלוג אלא מר אשמעינן חדא ומר אשמעינן חדא ולא פליגי. מתניתא קמייתא הכי קאמר במה דברים אמורים בשים להן ציר באמצע אבל אין להם ציר כל עיקר דברי הכל מותר ומנא במרא ה"ק במה דברים אמורים דנחלקו בשאין להם ציר אין מן הצד אבל בשים להם ציר אין מן הצד דברי הכל אסור: **מתני' לא אם הקטן.** כל מילי דלאו צורך אכילה: **גמ' עולה נדבה.** דאילו עולת חובה היום רחמנא צריך אבל זו יש להקריבה לאחר יום עוד: **לוקה.** משום (לא) תעשה כל מלאכה) (שמות כ): **לצורך.** אך אשר יאכל לכל נפש (): **בערוב והוצאה.** אם נאסרה הוצאה ביו"ט ונתקנו הלכות ערובי חצירות ליו"ט אם לאו: **ואין ערוב והוצאה כו'.** ואע"ג דעיקר הוצאה מועבירו קול במתניתא נפקא לן (שבת דף לו:) בא ירמיה ופירש שלא נאסרה אלא בשבת משום הכי קא אתו אבל שמיטה שהיא אב מלאכה וכללא לא תעשה כל מלאכה() היא אימא לך אפילו לצ"ה אם הותרה לצורך לא הותרה שלא לצורך והך מתניתין אפ' ר"ה: **מקיף לה רב יוסף.** אהך אתקפתא דרבה: **אלא מעתה.** דסבירא להו לצ"ה אין איסור הוצאה ליו"ט: **ליפלגו באבנים.** מי אין איסור הוצאה אין איסור טלטול אלא משום הוצאה. ומה שלא גזרו על כל טלטולים אפילו על אוכלים וכלים משום דאין נחיין גזרה על הצבור אלא"כ רוב צבור יכולין לעמוד בה(): **אלא מדלא אפלוג באבנים ש"מ.** דלכולי עלמא יש הוצאה ליו"ט אלא שאין התורה הותרה לצורך וצ"ה אית להו כיון דהותרה לצורך הותרה מן התורה לגמרי אלא רבנן גזור במידי דהוי טרחא דלא צריך כגון אבנים אבל בקטן וספר תורה דצריכין להו ביו"ט לא גזור ובית שמאי אית להו מיגו ומידי דלצורך אכילה שהתורה התירתו הותר ושאינו לצורך אכילה באיסורו עומד מן התורה: **ואף ר' יוחנן סבר במתוך** גרסינן: **פליגי.** ב"ש וב"ה והכולי עלמא יש איסור הוצאה ליו"ט אלא שאין הוצאה בשאר מלאכות וירמיה היה מזהירן על השבתות שהן חמורין והכולי ישמעו: **לוקה משום מכשל גיד.** שהכשול אב מלאכה הוא וכשול גיד דבר האסור ואינו רחוי לאכילה ועומד באיסור לא תעשה כל מלאכה דלא הותר אלא לצורך: **ולוקה משום מכשל בשר בחלב.** לאו משום יום טוב דמלקות דכשול יו"ט הא תנא ליה אלא אפילו הוא חול לוקה משום מכשל בשר בחלב דכתיב לא תבשל גדי בחלב שלש פעמים() אחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה ואחד לאיסור בשול() משום

ה"ג רש"י אלא מעתה לפלגו באבנים ומדלא מיפלגי באבנים ש"מ וכו'. והכי פירושו אלא מעתה דב"ה לית להו איסור הוצאה לפלגו בטלטול אבנים ולשמעינן רבותא דלית להו בהן איסור הוצאה דהא לא נאסר בשום דבר טלטול אפי' דבר שהותרה לאסור וגם אינו לצורך י"ט כלל אלא גזרה שמא יוציא כדאיתא בהדיא פרק כל הכלים (שבת דף קכד:) ואפי' דבר שהוא לצורך יו"ט כגון כלי הצריך לו היה ראוי לאסור גזירה שמא יוציא אלא שאין נחיין גזירה על הצבור אלא"כ רוב הצבור יכולין לעמוד בה ומדלא קמפלגי באבנים שמע מינה בהוצאה וכו' דב"ה סברי מתוך וא"ת כיון דב"ה אית להו מתוך אמאי אין מתירין אפי' טלטול אבנים וכל דבר אפילו אינו לצורך יום טוב ויש לומר דודאי אין ה"נ דמדאורייתא הוא והותרה הותרה לגמרי אלא רבנן גזור על דבר שאינו לצורך יו"ט דכיון דעיקר הוצאה נאסרה יש לאסור בדבר שאין לצורך יום טוב כלל ע"כ פי' רש"י ולא דלה לגרום כמו שיש בספרים אלא מעתה הוצא אבנים לב"ה ה"נ דלא מחייב מלקות דא"כ הוה מסיק לפי' זה הוצא אבנים לב"ה דחייב ורש"י קיים ליה דב"ה סבירא להו הוא והותרה הותרה לגמרי אלא רבנן הוא דגזור בדבר שאינו לצורך יו"ט כלל וקשה הדא דאמרי' בפסחים (דף מו:) האופה מיו"ט לחול לוקה ולא אמרינן מתוך וכו' ואפילו לרבה דלא לקי היינו מטעם הוא אלא אמרינן ליה אורחים אבל מטעם מתוך לא קאמר ועוד דמוחק גירסת הספרים לכן נראה לפר' דגרסי' כגירסת הספרים אלא מעתה הוצא אבנים לב"ה ה"נ דלא מחייב פי' מדאורייתא מלקות וכ"ת ה"נ א"כ לפלגו באבנים אלא ודאי מדלא קמפלגי וכו' ודוקא בהוצאה שיש בה לצורך יו"ט קא אמרינן מתוך שהותרה לצורך יו"ט דכל אוכל נפש מותר הותרה נמי שלא לצורך אוכל נפש הוא ואיכא לצורך מקצת (ה) שיש לצורך יו"ט אבל שלא לצורך יו"ט כלל ודאי דאסור מן התורה כגון אופה מיו"ט לחול ומוציא אבנים לזיכא לא לצורך נפש ולא שמחת יו"ט מחייב מדאורייתא וכי פליגי ב"ש וב"ה בדברים שאינן לצורך אוכל נפש ואיכא בהן צורך יו"ט קא כגון קטן לאמולו דהמצוה נקראת צורך יום טוב ולוגב לגאת בו ופ"ת נקראת בו וכן פי' רבינו תנגאל אבל () ניחא פירושן דלאו דוקא קטן לאמולו דה"ה שלא לאמולו דברי גם (כ) טיול דהא אשכחן נמי דמשתקין בכדור שקורין פלוט"א בלע"ז ביו"ט בהה"ר אע"ג דליכא אלא טיול ואי"ת השוחט עולה מה צורך יש לו בה יש לומר דהכא נמי איכא שמחה יו"ט שלא יהא שלחנך מלא ושלחן רבך ריקן כדמוכח לקמן (דף כ:):

הכא

השוחט עולת נדבה ביום טוב לוקה וכו'. וה"ה דמצי למימר ר"ע היא () דלית ליה מתוך אלא ניחא ליה למנקט ב"ש דסבירא להו הכי בהדיא טפי ותימה הואיל ומוקמינן לה אליבא דב"ש אם כן לימא השוחט עולת חובה ב"ש לוקה דהא ב"ש אית להו לקמן (דף יט.) על עולת ראייה דלוקה דדרשינן וחגותם חגיגה אין עולת ראייה לא וי"ל משום דיוקא נקטיה דאי הוה נקט עולת חובה הוה אמינא עולת חובה מחייבי אבל שלמי חובה כיולא בו פטור הואיל והם חובה וגם יש בהן צורך האדם אבל שלמי נדבה חייב הואיל והיה יכול להקריבן למחר והשתא דנקט עולת נדבה אשמעינן רבותא דדוקא עולת נדבה חייב דכולה כליל אבל שלמי נדבה פטור אע"ג שאינו חייב בהן והיה יכול להמתין עד למחר הואיל ויש בהן צורך הדיוט וא"ת והא אפילו ב"ה מודו דלוקה דסבירא להו לקמן (שם) דנדרים ונדבות אין קרבים ב"ש ואמאי מוקים לה אליבא דב"ש וי"ל דמהיכא אית ליה דנדרים ונדבות אין קרבים ב"ש מלכם ולא לגבוה וא"כ הוי לאו הבא מכלל עשה דאין לוקין עליו וא"ת כיון דאהדריה אהדריה לאסורא קמא דהא אמרי' גבי גזוז פסולי המוקדשין דלוקה אע"ג דלא ידעינן אסור גזיזה רק מדכתיב (דברים יב) מזבח ולא גיזה דהיינו לאו הבא מכלל עשה דאין לוקין אלא ש"מ כיון דאהדריה אהדריה לאסורא קמא כלומר לאו שהיה בו קודם שנפסל וגם גבי נדרים ונדבות נימא הכי דאהדריה לאסורא קמא ולוקה וי"ל דשאני גיזה שלא הותרה בפסולי המוקדשין כלל בהדיא וא"כ הואיל ואשכחה סמך בהו לאסורא מוקמינן ליה באיסורא קמא אבל הכא גבי יו"ט דאוכל נפש הותר דכתיב אשר יאכל וגו' (שמות יב) וה"ה בנדרים ונדבות מתוך שהותרה וכו' וא"כ אשכחנא דהותרו בהדיא וכיון דאשכחנא דהותרו בהדיא לא אמרי' אהדרי' לאסור' קמא אלא לאמאי דאהדריה אהדריה ולמאי דלא אהדריה לא אהדריה ולקי דוקא בעשה: **דלמא** בערוב והוצאה קמפלגי. פי' רש"י ערובי חצרות וקשה לטלטול מאכל לחצר לצורך לכ"ג לחר"כ חייס כהן דגרסינן ערוב הוצאה בלא וי"ו () והכי פירושו אם אסור הוצאה מעורב בו בין שאר מלאכות אע"ג שהיא מלאכה גרועה ואם שייכא אסור הוצאה אם לא קמפלגי ומיהו יש ליישב דגרסינן שפיר ערוב והוצאה דצריך ערוב שיוכל להוציא דברים שאינן לצורך יו"ט כלל () (ואין ערוב והוצאה ליו"ט דשאני הוצאה דגרועה היא מכל שאר מלאכות ויש ספרים דגר' קרא דירמיה ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת בשבת אין ביו"ט לא דממעטו לה בהדיא מטעם דהוצאה גרועה היא):

מר סבר גזרינן ציר באמצע אטו ציר מן הצד ומר סבר לא גזרינן: **מתני'** () בית שמאי אומרים אין מוציאין לא את הקטן ולא את הלולב ולא את ספר תורה לרשות הרבים ובית הלל אמתירין: **גמ'** תני תנא קמיה דרבי יצחק בר אבדימי השוחט עולת נדבה ביו"ט לוקה א"ל דאמר לך מני בית שמאי היא () דאמרי לא אמרינן מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך דאי בית הלל () הא אמרי מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך הכא נמי מתוך שהותרה שחיטה לצורך הותרה נמי שלא לצורך מתקיף לה רבה ממאי דב"ש ובית הלל בהא פליגי דלמא בערוב והוצאה לשבת ואין ערוב והוצאה ליו"ט קא מיפלגי מ"ם () ערוב הוצאה לשבת וערוב הוצאה ליו"ט ומר סבר () ערוב הוצאה לשבת ואין ערוב הוצאה ליו"ט כדכתיב () ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת בשבת אין ביו"ט לא מתקיף לה רב יוסף אלא מעתה ליפלגו באבנים אלא מדלא מפלגי באבנים ש"מ בהוצאה שלא לצורך פליגי ואף ר' יוחנן סבר במתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך פליגי דתני תנא קמיה דר' יוחנן () המבשל גיד הנשה בחלב ביו"ט ואכלו לוקה חמש לוקה משום () מבשל גיד ולוקה משום אוכל גיד ולוקה משום מבשל בשר בחלב ולוקה משום אוכל בשר בחלב ולוקה משום

מסורת הש"ס

() שבת ד' קכד: לקמן לז., () גי' רש"ל דאסרי ולא, () ז"ל העניין ערך ערב מר סבר עיריוב הוצאה בשבת עיריוב הוצאה ליו"ט פי' ר"ש לדברים שאינן צורך אוכל כשבת מה שבת אין מוציאין מרשות לרשות אלא ע"י עיריוב כך ביו"ט), () מכות כא: פסחים מז:, () [מבשל גיד ביו"ט. כל"ל], () [כל מלאכה לא יעשה בהם. שמות יב], () [שמות יב], () [שמות לו], () [שם כ], () [ע"ז לו.], () [שמות כב, שם לד, דברים יד], () [מולין קטו:], () [פסחים ה:], () [עי' תוס' מולין לח: ותוס' ע"ז סז: מד"ה אמר ר' יוחנן], () [וע' תוספות כריתות יד. ד"ה עיריוב], () רש"ל גורס ליתא כל זה, () רש"ל גורס ליתא להאי פירושא וי"ג אבל ד"ה פירש,

תורה אור השלם

1. וְלֹא תוֹצִיאוּ מַשָּׂא מִבָּתֵּיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וְכָל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ וְקִדַּשְׁתֶּם אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶת אֲבוֹתֵיכֶם: ירמיהו יז כב

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ה"ג רש"י וכו' ואיכא צורך מקצת אבל שלא לצורך כל"ל ותיבת שם צורך י"ט נמחק: (ב) בא"ד דשרי גם בשביל טיול:

מוסף רש"י

אין מוציאין לא את הקטן. הוצאה שלא לצורך, דלא אישתרי לכתחילה ביו"ט עפי מנשבת אלא אוכל נפש (שבת קכד:). לוקה משום מבשל גיד שיש ביו"ט. ביטול שאינו רחוי (פסחים מז:). משום מבשל בשר בחלב. אפילו הוא חול, וקפגר יש בגידים בגוזן עגל ובשר הם (שם). משום אוכל בשר בחלב. תנאי לא תבשל מחיי חד לאמלה וחד להנאה וחד לבשול (מכות כא:).

צג א ב מי' פ"ח מהל' י"ט הל' ד ופ"ה הלכה ל סמג לאוין עה עוש"ע ת"מ סי' תקיח סעיף ח:

צד ג מי' פ"ח מהל' עירובין הלכה ד סמג לאוין עה עוש"ע ת"מ סי' תקכח סעיף ח:

רבינו חננאל

[מתני'] בית שמאי אומרים אין מוציאין לא את הקטן לרשות רבים. נקטינן לולב למצותו וקטן לגולו וספר תורה לקרות בו. ובית הלל מתירין להוציאן אפילו לרשות הרבים. ומשום הכי אמרינן בגמרא הא דתני השוחט עולת נדבה ביו"ט לוקה, ואע"פ שעושה מצוה, ב"ש היא ולא ב"ה, דשמעינן להו לב"ה דאמרי מתוך שהותרה הוצאה לצורך, שנאמר אך אשר יאכל וגו'. הותרה נמי הוצאת לולב וס"ת שאינן לצורך אכילה. הכא נמי כיון שהותרה השחיטה לצורך אכילה הותרה נמי שלא לצורך, אלא מתני' מני ב"ש היא. ודחינן דהאי סברא ממאי דבהאי טעמא פליגי ב"ש וב"ה, דלמא בערוב והוצאה פליגי, ב"ש [סברי] יו"ט כדברים שאינן לצורך אוכל נפש כשבת, מה שבת אין מוציאין מרשות לרשות אלא ע"י עירוב, כך ביו"ט. ומה שבת איפ מוציאין בה [לר"ה] כך (שבת) [יו"ט] אין מוציאין. וב"ה סברי אין עירוב והוצאה ליו"ט, דכי כתיב ולא תוציאו משא מבתיכם, ביום השבת הוא דכתיב, ולפיכך הוצאה ביו"ט שרי, אבל לשחיטה שלא לצורך אפילו ב"ה אסרי. ודחי רב יוסף אי הכי שאין הוצאה אסורה ביו"ט לדברי ב"ה, אם יוציא אבנים לרה"ר פטור הוא. אלא מדלא תנינן דפליגי באבנים, אלא בדברים ש"ש בהן צד מצוה, ש"מ במתוך שהותרה לצורך אכילה הותרה נמי שלא לצורך אכילה [פליגי]. וכן נמי מדהזינן לר' יוחנן דאמר לתנא דהוה תני קמיה, המבשל גיד הנשה בחלב [ביו"ט] ואכלו לוקה ה', לוקה משום אוכל גיד ומשום מבשל גיד, שביש"ט דבר שאינו בר אכילה, וה"ה למבשל בשר בחלב כו', וא"ל ר' יוחנן לתנא הבערה ובישול אינה משנה, כלומר אינו חייב בהן אליבא דב"ה דמתוך שהותרה הבערה לצורך כו'.

הכא נמי כיון שהותרה הבערה לצורך וכו'. וא"ת ומה צורך איכא בנשל גיד כיון שהוא אסור יש לומר כיון שהיה בדעתו של זה לאכלו היינו צורך יום טוב:

אין מוליכין חלה ומתנות לכהן כו'. פי' לאו דוקא מוליכין דה"ה אם יבא הכהן לביתו לא יתנם לו וכן משמע בירושלמי דתמאי פרק הלוקח פירות בהדיא דקאמר התם מי שקרא שם לתרומת מעשר דמאי ולמעשר עני של ולאי לא יטלם בשבת אבל אם כהן ועני (ג) רגילים לאכול אצלו באין ואוכלין ובלבד שיודיעם פי' מאתמול וקאמר עלה דההוא דקאמר לא יטלם היינו מתניתין לא יתנם ומייתי מהך דהכא אין מוליכין וכו' ומסיק יכולי' הוא מההיא וההיא ילפינן מהוא הוא ילפינן מההיא הוא יו"ט היא שבת פי' ה"ק דהיא דבשבת ילפינן מההוא דאין מוליכין דמייתי ביו"ט והוא ילפינן מהיא דוקא מה שמתירין ב"ה היינו דוקא כשרגילין לאכול אצלו ואותה של ירושלמי קרי היא אצלמא דאם אין למדין לאכול אצלו לא יתנם אפי' אם יבא הכהן לביתו משום דלא אבקא אבקא אדעתא דבר אינם למיכל פיסתיה בביתא דאבריה ויסבכו העולם שהוא תרם אותם ביום טוב ולכך הוא אוכל בביתו: הא

משום הבערה א"ל *פוק(ו) תני לברא הבערה ובשול אינה משנה ואם תמצא לומר משנה ב"ש היא דאמרי לא אמרינן מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך ה"נ לא אמרינן מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך דאי ב"ה כיון דאמרי מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך [א]הכא נמי [ב]מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך: **מתני'** בש"א אין מוליכין חלה ומתנות לכהן ביום טוב בין שהורמו מאמש בין שהורמו מהיום וב"ה [ג]מתירין אמרו להם ב"ש גזרה שוה חלה ומתנות מתנה לכהן ותרומה מתנה לכהן כשם שאין מוליכין את התרומה כך אין מוליכין את המתנות אמרו להם ב"ה לא אם אמרתם בתרומה [ד]שאינו זכאי בהרמתה תאמרו במתנות שזכאי בהרמתן: **גמ'** קא סלקא דעתך שהורמו מהיום ושנשחטו מהיום ושהורמו מאמש ושנשחטו מאמש מני מתני' לא רבי יוסי ולא ר' יהודה אלא אחרים דתניא [ה]אמר רבי יהודה לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על המתנות שהורמו מערב יו"ט שמוליכין עם המתנות שהורמו מהיום ושנשחטו מהיום לא נחלקו אלא להוליכן בפני עצמן שב"ש אומרים אין מוליכין ובית הלל אומרים מוליכין וכך היו בית שמאי דנין חלה ומתנות מתנה לכהן ותרומה מתנה לכהן כשם שאין מוליכין את התרומה כך אין מוליכין את המתנות אמרו להם ב"ה לא אם אמרתם בתרומה שאינו זכאי בהרמתה תאמרו במתנות שזכאי בהרמתן אמר רבי יוסי לא נחלקו ב"ש וב"ה על המתנות שמוליכין לא נחלקו אלא על התרומה שב"ש אומרים אין מוליכין וב"ה אומרים מוליכין וכך היו ב"ה דנין חלה ומתנות מתנה לכהן ותרומה מתנה לכהן כשם שמוליכין את המתנות כך מוליכין את התרומה אמרו להם ב"ש לא אם אמרתם במתנות שזכאי בהרמתן תאמרו בתרומה שאין זכאי בהרמתה אחרים אומרים לא נחלקו ב"ש וב"ה על התרומה שאין מוליכין לא נחלקו אלא על המתנות שב"ש אומרים אין מוליכין ובית הלל אומרים מוליכין לימא אחרים היא ולא רבי יהודה אמר רבא מי קתני שהורמו מהיום ושנשחטו מהיום שהורמו קתני ולעולם שחיטתן מאמש לימא רבי יהודה היא ולא אחרים אפילו תימא אחרים ובהנך דנשחטו מאמש אי הכי היינו ר' יהודה איכא בינייהו טפלה: אמר רב יהודה אמר שמואל [ו]הלכה כרבי יוסי רב טובי בריה דרב נחמיה הוה ליה גרבא דחמרא דתרומה אתא לקמיה דרב יוסף אמר ליה מהו לאמטויי לכהן האידנא א"ל הכי אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי אושפזיכניה דרבא בר רב חנן הוה ליה אסורייתא דחרדלא א"ל מהו לפרוכי ומיכל מנייהו ביו"ט לא הוה בידיה אתא לקמיה דרבא א"ל [ז]מוללין מלילות ומפרכין קטניות ביו"ט איתיביה אביי [ח]המולל מלילות מע"ש למחר מנפח מיד ליד ואוכל אבל לא בקנון ולא בתמחוי [ט]המולל מלילות מערב יו"ט למחר מנפח על יד על יד ואוכל אפילו בקנון ואפי' בתמחוי אבל לא בטבלא ולא בנפה ולא בכברה מערב יו"ט אין ביו"ט לא אפילו תימא [י]ביו"ט ואיידי דתנא רישא מע"ש תנא סיפא נמי מערב יו"ט א"כ מצינו תרומה שזכאי בהרמתה ותנן לא אם אמרתם בתרומה שאינו זכאי בהרמתה וכו' לא קשיא הא

וכגישול או דלמא כיון דאפסר מערב יו"ט לא דמולדת דישה הוא: **מוללין מלילות.** דדש כלאחר יד הוא ואפילו בשבת לאו דאורייתא הוא אלא מדרבנן וביום טוב לא גזור: **מלילות.** של חטין שמולל בידיו כשהן רכים: גבי שבת גרסי' **מיד ליד** וגבי יום טוב גרסי' **על יד על יד: מיד ליד.** אלא כדרך חול: **קנון.** כלי הוא ראשו אחד רחב והשני עשוי כעין מרזב קצר ונותן הקטניות בתוך הרחב ומנענע והאוכל מתגלגל דרך המרזב והפסולת נשאר בכלי: **תמחוי.** קערה גדולה: **על יד על יד.** מעט מעט: **אבל לא בטבלא כו'.** דמחזי כמאן דעביד לצורך מחר שאין דרך לעשות בכלים הללו אלא הרבה: **מערב יום טוב אין.** המולל מערב יו"ט קתני ולא קתני המולל ביו"ט: **אם כן.** דמוללין מלילות ביו"ט מצינו תרומה שזכאי בהרמתה דסתם שבלין לא מפרישין תרומה עד שיעשו דגן והמוללין ביו"ט לאכלן מפרישים מהן תרומה על כרחו: הא

עין משפט נר מצוה

צה א מיי' פ"א מהל' י"ט הל' ד ופ"ד הל' כ סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן תלה סעיף א:
צו ב ג ד מיי' פ"ד מהל' י"ט הלכה כו טוש"ע א"ח סימן תקו סעיף ג:
צז ה מיי' פ"ג שם הל' טו סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקי סעיף א:
צח ו מיי' פכ"א מהל' שבת הל' יד וז סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שיט סעיף ז:
צט ז ח מיי' פ"ג מהל' י"ט הלכה טו סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקי סעיף א:

רבינו חננאל

מתני' בש"א אין מוליכין חלה ומתנות לכהן ביו"ט כו' וב"ה מתירין. קס"ד הורמו מאמש, שנשחטו מאמש. ושהורמו היום דקתני במתני' שנשחטו היום, נמצא חלוקתן אפילו נשחטו היום והורמו היום, ב"ש אוסרין וב"ה מתירין. מני מתני' לא ר' יהודה ולא ר' יוסי [אלא] אחרים. ר' יהודה לא, דהא שמעינן ליה דתני לא נחלקו אלא להוליך המתנות ששחטן מאמש ושהורמו מאמש להוליכן בפני עצמן, בית שמאי אוסרין, אבל לעשות טפילה ולהוליכן עם המתנות שנשחטו היום והורמו היום שמותר, ומתני' קתני הללו והללו דב"ש אוסרין, וכן ב"ש דנין כו'. אי ר' יוסי האמר כל מתנות שאפילו הורמו מאמש מותר להוליכן בפני עצמן, כ"ש אותן שהורמו היום. לא נחלקו אלא על התרומה כו'. ואינה [אלא] לאחרים דתני לא נחלקו אלא על המתנות סתם, כלומר כל מתנות ב"ש אוסרין וב"ה מתירין. ובא רבינא לאוקומא למתני' אפילו לר' יהודה, מ' קתני בפירוש במתני' שנשחטו מהיום, אתה הוספתה שנשחטו מהיום, מתנות שהורמו מהיום קתני, ולעולם בבהמה שנשחטה מאמש ולא הורמו מתנותיה אתמול יהורמו היום הן שאוסרין ב"ש ומתירין ב"ה, אבל בבהמה שנשחטה היום ביו"ט והורמו מתנותיה ביו"ט דברי הכל מוליכין. יאפילו אותן שהורמו אמש עושין אותן טפילה לאלו שנשחטו היום. וכיון שהעמדנו משנתינו על זה יודך הקשינן אי הכי לימא מתני' דלא כאחרים, יפשוטה היא. ופרקינן יא דאמרי אחרים סתם יב על המתנות נחלקו ב"ש אוסרין יב"ה מתירין, באיתן שנשחטו מאמש, אבל בנשחטו היום דברי יכל מוליכין. אי הכי היינו יד' יהודה, מה אחרים יאו ללמדנו. ופרקינן איכא בינייהו טפלה. פי'

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אין מוליכין וכו' דאין מנגישין תרומה הם"ל: (ב) תוס' ד"ה אין וכו' ועני למודים לאכול:

גליון הש"ס

גמ' פוק תני לברא. שבת דף קו ע"א עיליונין דף ט ע"א יומא דף מג ע"ב יבמות דף עז ע"ב:

מוסף רש"י

משום הבערה. שלא לצורך, דהבערה מלאכה לעצמה ובישול מלאכה לעצמה (פסחים כא:) דלא הוה מיהו מבעיל וחמירו מבשל הוי תרוייהו מיתיין, דמבעיר ומבשל אבות מלאכות (מכות כב:). פוק תני לברא. דטעות הוא (שבת קו. וש"נ), ב) [פסחים ס: מיומא ז:], ג) [ותוספתא פ"ח], ד) [ותוספתא שם], ה) ונשחטו מהיום שהורמו מהיום קתני ולעולם שחיטתן מאמש. כנ"ל.

מסורת הש"ס

רבינו חננאל (המשך)

ר' יהודה סבר שנשחטו מאמש אין מוליכין [בפ"ע אבל טפלה שרי]. ואחרים אומרים לא בפני עצמה ולא טפלה, ולדברי הכל תרומה אינו זכאי בהרמתה. אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יוסי, דאמר על המתנות לא נחלקו, אלא דברי הכל מוליכין, ולא נחלקו אלא על התרומה שאע"פ שאינו זכאי בהרמתה מותר לו להוליכה לכהן. וכן הורה רב טובי לאשפזיכניה דרבא דחמרא דתרומה ביום טוב כר' יוסי. **ובן** התיר רבא לפרוכי באיסורייתא דחרדלא ביו"ט, מיהא מוללין ומפרכין קטניות ביו"ט. ומותיב עליה אביי המולל מלילות מערב שבת, למחר מנפח על יד ועל יד ואוכל, וכן המולל מלילות מעיו"ט, למחר מנפח על יד ועל יד ואוכל וכו'. ומקשינן מעיו"ט אין ביו"ט לא. ומשני אפילו ביו"ט שרי למלל מלילות, ואיידי דתנא רישא מערב שבת דבשבת דאי אסור תנא סיפא נמי מעיו"ט. ואקשינן אם מוללין מלילות ביו"ט, הדאי לא יתירו לו ולא למלל ביו"ט אלא שיאכל מהן ביו"ט, וכיון דטבילי אי אפשר לאכול מהן בלא תרומה, והנה מצינו שזכאי בהרמת תרומה ביו"ט, ואנן שנינו לדברי הכל אין זכאי בהרמתה.

הא רבי יוסי. פרש"י ומה (ב) מצינו דזכאי בהרמתה היינו אליבא דרבי יוסי. פרש"י ומה (ב) מצינו דזכאי בהרמתה היינו אליבא דרבי יוסי ים תרומה במלילות דסבר דהכנסתן דמלילות היינו גרנן וגמר מלאכה אבל מתני' דקתני לא מצינו היינו ר' יוסי ברבי יהודה דאמר אין תרומה במלילות ומתניתין דקתני לא מצינו ר' יוסי ברבי יהודה היא דאמר אין תרומה במלילות: **אוכל מהן עראי.** כל זמן שלא דשן ומרחן בכרי לא נגמרה מלאכתן לתרומה: **למוללן במלילות.** הכניסן לאכלן מעט מעט ע"י מלילות: **רבי מחייב.** בתרומה שלא יאכל מהן עראי עד שיפרישו לפי שהכנסתן בשבלין היא גמר מלאכתן שאין סופן לבא לידי גורן אחר חזו גרנן: **ורבי יוסי בר' יהודה פוטר.** דגרס בתיב (ג) והיינו מרוח דאין דגון שלא קבוץ בכרי: ופרכינן לרבא דאמר מוללן לר' יוסי ברבי יהודה נמי אי שרית למוללן ביו"ט משכחת לה על כרחיך שזכאי בהרמתה במלילות שהכניסן לעשות עיסה בדיסה ומרוח ונמלך עליהן למוללן להמעיט כולן למלילות דעל כרחיך מודה בהו רבי יוסי דטבלן ביום שנמלך עליהן דכיון דהכניסן לשם גורן גמור ידלה להן תורת תרומות ומעשרות וכשנמלך למוללן נעשית הכנסתו גורן והמוללן ביו"ט על כרחו (ד) קדיש תרומתן: **אלא מאי תרומה רוב תרומה** גרסינן. ולא גרס אלא מאי אית לך למימר אלא לא תימא הא רבי יוסי דבין לרבי בין לרבי יוסי מתוקמא ומאי תרומה דתנן מתניתין אינו זכאי בהרמתה כרוב תרומות קאמר שישנן על ידי דישה ומרוח והן מערב יום טוב: **מחלוקת בשבלין.** בהנהו הוא דפטר ר' יוסי דרובן לדישה ואין גרנן אלא במרוח: **אכל קטניות.** יש בני אדם הרגה שאין חובטין אותן יחד אלא כדי קדרתן לפיכך הכנסתן בתבילין זהו גרנן: **תלן.** מין קטנית הוא ומעט נותנין בקדרה ליתן טעם: **כוסס.** זהו דרך דישתן: **ומתסב.** מאומה: **ואין מפריש על העץ.** אין צריך להפרישן מן הקשיש. ואף על פי שטעם עצו ופריו שוה לא חייבוהו חכמים במעשרות מדקתני תבילין של טבל אלמא אסוריתא

הא רבי יוסי בר' יוסי ברבי יהודה. לעולם מוללין מלילות לדברי הכל ודקשיא לן אם כן מצינו תרומה שזכאי בהרמתה אין ודאי מצינו אליבא דרבי דאמר ים תרומה במלילות ומתניתין דקתני לא מצינו ר' יוסי ברבי יהודה היא דאמר אין תרומה במלילות: **אוכל מהן עראי.** כל זמן שלא דשן ומרחן בכרי לא נגמרה מלאכתן לתרומה: **למוללן במלילות.** הכניסן לאכלן מעט מעט ע"י מלילות: **רבי מחייב.** בתרומה שלא יאכל מהן עראי עד שיפרישו לפי שהכנסתן בשבלין היא גמר מלאכתן שאין סופן לבא לידי גורן אחר חזו גרנן: **ורבי יוסי בר' יהודה פוטר.** דגרס בתיב (ג) והיינו מרוח דאין דגון שלא קבוץ בכרי: ופרכינן לרבא דאמר מוללן לר' יוסי ברבי יהודה נמי אי שרית למוללן ביו"ט משכחת לה על כרחיך שזכאי בהרמתה במלילות שהכניסן לעשות עיסה בדיסה ומרוח ונמלך עליהן למוללן להמעיט כולן למלילות דעל כרחיך מודה בהו רבי יוסי דטבלן ביום שנמלך עליהן דכיון דהכניסן לשם גורן גמור ידלה להן תורת תרומות ומעשרות וכשנמלך למוללן נעשית הכנסתו גורן והמוללן ביו"ט על כרחו (ד) קדיש תרומתן: **אלא מאי תרומה רוב תרומה** גרסינן. ולא גרס אלא מאי אית לך למימר אלא לא תימא הא רבי יוסי דבין לרבי בין לרבי יוסי מתוקמא ומאי תרומה דתנן מתניתין אינו זכאי בהרמתה כרוב תרומות קאמר שישנן על ידי דישה ומרוח והן מערב יום טוב: **מחלוקת בשבלין.** בהנהו הוא דפטר ר' יוסי דרובן לדישה ואין גרנן אלא במרוח: **אכל קטניות.** יש בני אדם הרגה שאין חובטין אותן יחד אלא כדי קדרתן לפיכך הכנסתן בתבילין זהו גרנן: **תלן.** מין קטנית הוא ומעט נותנין בקדרה ליתן טעם: **כוסס.** זהו דרך דישתן: **ומתסב.** מאומה: **ואין מפריש על העץ.** אין צריך להפרישן מן הקשיש. ואף על פי שטעם עצו ופריו שוה לא חייבוהו חכמים במעשרות מדקתני תבילין של טבל אלמא אסוריתא

א הכנים שבלין לעשות מהן עיסה ב אוכל מהן עראי ופטור ג למוללן במלילות רבי מחייב ור' יוסי ברבי יהודה פוטר ולרבי יוסי ברבי יהודה נמי משכחת לה כגון שהכנים שבלין לעשות מהן עיסה ונמלך עליהן למוללן ביום טוב דטבלא ביומיה אלא מאי תרומה רוב תרומה אמר אביי מחלוקת בשבלין אבל בקטניות דברי הכל אסורייתא. טבלא לימא מסייע ליה (ה) מי שהיו לו חבילי תלתן של טבל הרי זה כותש ומחשב כמה זרע יש בהם ומפריש על הזרע ואינו מפריש על העץ מאי לאו רבי יוסי בר' יהודה היא דאמר התם לא טבלא הכא טבלא לא רבי היא אי רבי היא מאי אירא תלתן אפי' שבלין נמי אלא מאי רבי יוסי בר' יהודה לשמעינן שאר מיני קטניות וכ"ש תלתן אלא תלתן אצטריכא ליה סד"א הואיל וטעם עצו ופריו שוה לפרוש נמי אעצו קמ"ל איכא דאמרי אמר אביי מחלוקת בשבלין אבל בקטניות דברי הכל אסורייתא לא טבלא מיתיבי מי שהיו לו חבילי תלתן של טבל הרי זה כותש ומחשב כמה זרע יש בהן ומפריש על הזרע ואינו מפריש על העץ מאי לאו טבל טבול של תרומה הלא טבל טבול של תרומת מעשר וכדר' אבהו א"ר שמעון בן לקיש דאמר רבי אבהו אמר רבי שמעון בן לקיש מעשר ראשון שהקדימו בשבלין ישמו טובלו לתרומת מעשר כותש למה לי לימא ליה כי היכי דיהבו לי הכי יהיבנא לך אמר רבא קנסא תניא נמי הכי בן לוי שנתנו לו שבלין במעשרותיו עושה אותן גורן ענבים עושה אותן יין זיתים עושה אותן שמן ומפריש עליהם תרומת מעשר ונותנן לכהן שכשם שתרומה גדולה אינה ניטלת אלא

הא רבי יוסי. פרש"י ומה (ב) מצינו דזכאי בהרמתה היינו אליבא דרבי יוסי ים תרומה במלילות דסבר דהכנסתן דמלילות היינו גרנן וגמר מלאכה אבל מתני' דקתני לא מצינו ר' יוסי ברבי יהודה היא דאמר אין תרומה במלילות ומתניתין דקתני לא מצינו ר' יוסי ברבי יהודה היא דאמר אין תרומה במלילות: **אוכל מהן עראי.** כל זמן שלא דשן ומרחן בכרי לא נגמרה מלאכתן לתרומה: **למוללן במלילות.** הכניסן לאכלן מעט מעט ע"י מלילות: **רבי מחייב.** בתרומה שלא יאכל מהן עראי עד שיפרישו לפי שהכנסתן בשבלין היא גמר מלאכתן שאין סופן לבא לידי גורן אחר חזו גרנן: **ורבי יוסי בר' יהודה פוטר.** דגרס בתיב (ג) והיינו מרוח דאין דגון שלא קבוץ בכרי: ופרכינן לרבא דאמר מוללן לר' יוסי ברבי יהודה נמי אי שרית למוללן ביו"ט משכחת לה על כרחיך שזכאי בהרמתה במלילות שהכניסן לעשות עיסה בדיסה ומרוח ונמלך עליהן למוללן להמעיט כולן למלילות דעל כרחיך מודה בהו רבי יוסי דטבלן ביום שנמלך עליהן דכיון דהכניסן לשם גורן גמור ידלה להן תורת תרומות ומעשרות וכשנמלך למוללן נעשית הכנסתו גורן והמוללן ביו"ט על כרחו (ד) קדיש תרומתן: **אלא מאי תרומה רוב תרומה** גרסינן. ולא גרס אלא מאי אית לך למימר אלא לא תימא הא רבי יוסי דבין לרבי בין לרבי יוסי מתוקמא ומאי תרומה דתנן מתניתין אינו זכאי בהרמתה כרוב תרומות קאמר שישנן על ידי דישה ומרוח והן מערב יום טוב: **מחלוקת בשבלין.** בהנהו הוא דפטר ר' יוסי דרובן לדישה ואין גרנן אלא במרוח: **אכל קטניות.** יש בני אדם הרגה שאין חובטין אותן יחד אלא כדי קדרתן לפיכך הכנסתן בתבילין זהו גרנן: **תלן.** מין קטנית הוא ומעט נותנין בקדרה ליתן טעם: **כוסס.** זהו דרך דישתן: **ומתסב.** מאומה: **ואין מפריש על העץ.** אין צריך להפרישן מן הקשיש. ואף על פי שטעם עצו ופריו שוה לא חייבוהו חכמים במעשרות מדקתני תבילין של טבל אלמא אסוריתא

אלא מאי מיני קטניות. דטבלן בתבילין ואף על פי שהרגה עושין מהן כרי ומרוח וכ"ש תלתן שהוא נותנו מעט מעט בקדרה למתק ונותנו בעצו: **אלא תלתן אצטריכא ליה** גרסינן. ולעולם רבי היא וה"ה לשבלין ולא תסייעיה מהכא: **איכא דאמרי אמר אביי מחלוקת בשבלין.** בהנהו מחייב רבי לפי שהרגה כונסין אותן למלילות וקליות שהן גרנן אבל בקטניות שתם הכנסתם למרוח ואסוריתא לא טבלא: **מאי לאו בטבל טבול לתרומה.** כלומר מאי לאו גבי ישראל קרי ליה טבל ועדיין לא נקרא עליו שם בפה ומסתמא קרוי טבל ותייב בתרומה שהיא תחלה לכל המעשרות דכתיב בה ראשית (ו): **לא בטבל טבול לתרומת מעשר.** לעולם אין תבילין גמר מלאכה ואילו גבי ישראל הוא לא הוה מקרי טבל אלא כבן לוי קאי שקדש והלך אצל ישראל ונטל מעשר ראשון ממנו בתבילין והואיל וחל על תבילין הללו שם מעשר נעשו טבל אצלו להפרישם מהם תרומת מעשר שעל הלוי להפרישם והיא במיתה וכל תורת תרומה עליה דתרומה קרייה רחמנא (ז): **שהקדימו בשבלין.** שהקדימו לתרומה גדולה: **שמו טובלו.** שם מעשר שנקרא עליו טובלו ואוקמו באכילת ערלאי ובמיתה כדין טבל עד שיריים תרומת מעשר שלו ולקמיה (ח) יהיב טעמא: **כותש למה לי.** אי כבן לוי מוקמינן ליה למה מוטל עליו לעשותו דגן אי אמרת בשלמא בישראל קאי ואסוריתא טבלא שפיר תנא כותש דכתיב דגנך (ט) ורבנן דומיא דאוריתא תקון: **קנסא.** על שהקדיש וגרם להעריס לעבור על דברי תורה שהמשנה סדר המעשרות עובר בלאו מלאתך ודמעך לא תאחר תרומה להקדיש לה מעשר (שמות כב) דהכי קאמר לא תאחר תרומה להקדיש לה מעשר (ו): **יעשה אוסו גורן** גרסינן: אלא

מחשב בדעתו של אילו החבילות יש בהן זרע עשרים סאה. כותש מהן סאתים ונותן לכהן. חזו הכחישה קנס קנסו לוי. שהן מעשר מן המעשר. וזהו שנקרא תרומת מעשר כדכתיב והרמותם ממנו וגו'. ומחשב. כלומר להפריש ממנו תרומת מעשר, וזה פירוש שמו טובלן לתרומת מעשר, ומחשב באומדן דעתן כמה זרע יש בהן כמה שפירשנו.

מסורת הש"ס

(א) תרומות פ"י מ"ג, (ב) [דנרים יח], (ג) [דנרים יח], (ד) [במדבר יח], (ה) [נ"ב], (ו) [דנרים יח], (ז) [פי' תרומות פ"ג מ"ו], (ח) [פי' לאמול קנס רש"ל],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה יפרכינן וכו' על כרחו מרים תרומתן הכ"ל: (ב) תוס' ד"ה הא וכו' ומה שמצינו וכו' דהא דקאמר שזכאי כל"ל ותיבת דהכן נמחק: (ג) ד"ה אוכל וכו' ועוד דנעי לאוקמא אליבא:

גליון הש"ם

גמ' אוכל מהן עראי. עיין מגמות דף סז ע"ב תוס' ד"ה כדי שתהא:

רבינו חננאל

ופרקינן לא קשיא הא דתני מוללין ומפרכין ביו"ט, לר' יוסי בר' יהודה שפוטר המלילות מן התרומה, והא דתני בתחילה מוללין מלילות ואמרינן מערב יו"ט אין ביו"ט לא לר', דתניא הכניס שיבולין לעשות מהן עיסה אוכל מהן עראי ופטור, למוללן במלילות, רבי מחייב ור' יוסי בר' יהודה פוטר. ר' סבר כיון שחישב עליהן למוללן הוקבעו למעשר ולתרומה, וכיון שהיה לו לעשר מאתמול ולא עישר, מוקצה הוא ואסור למוללן ביו"ט. ור' יוסי בר' יהודה סבר אין חייב אא"כ עשאן כעין גורן, אבל המכניס למלילות פטור הוא בחול כל שכן ביום טוב. לפיכך מוללין ביו"ט. ואמרינן ולר' (ב)[יוסי ב"ר יהודה] נמי משכחת לה הא דתניא, ואוקימנא ר' יוסי בר' יהודה דמחייב ביו"ט במילתא דלא הוה אפשר לו לעשותו מעיו"ט, וכל מלאכה [שהוא] צורך אוכל [נפש] שאי אפשר לעשותה מעיו"ט מותר לעשותה ביו"ט, והוא כגון הלש עיסה מעיו"ט אין מפריש ממנה חלתה ביו"ט, והלש ביו"ט מפריש חלתה ביו"ט, הכא נמי כגון שהכניס שבלין לעשות עיסה, דאפילו ר' מחיר לאכול מהן עראי בין בחול בין ביו"ט, ונכנס ביו"ט, ואחר [כך] נמלך עליהן ואמר איני עושה מהן עיסה אלא מלילות אני עושה אותם כולן, שנמצאו היום ביו"ט מתחייבין, ולא היה כהן חיוב מאתמול, כגון האי הבי נמי דאיבעי כו' למיכל מיניהו אסור, אלא מאי אית לך למימר מתקנם ואוכל. ירושלמי משלשלין את האיסטבייסין דר' ירמיה הורי לבר גירונטי אסיא מטעיניה בסדיניה מיעול מבקרא בישיא בשבתא. מיישא בר בריה דר' יהושע בן לוי מטען בסדיניה מיעול מדרש בציבורא בשבתא, לא סוף דבר שצורך הרבים בו, אלא שמא יצטרכו לו רבים. תני לא את המפתח וב"ה מתירין. הדא דמתירין ב"ה מפתח של אוכלין אבל במפתח של כלים לא שרא, והא ר' אבהו הוה יתיב ומתני ומפתחא של פלמטירין. בידיה, פלפלין הוה ליה בגיזה. תני הלש עיסה ביו"ט מפריש חלה ביו"ט. מערב יו"ט

(ה) כל"ל, לפי ההמשך. (ו) ב"ה כמה"י.

א הכנים שבלין לעשות מהן עיסה ב אוכל מהן עראי ופטור ג למוללן במלילות רבי מחייב ור' יוסי ברבי יהודה פוטר ולרבי יוסי ברבי יהודה נמי משכחת לה כגון שהכנים שבלין לעשות מהן עיסה ונמלך עליהן למוללן ביום טוב דטבלא ביומיה אלא מאי תרומה רוב תרומה אמר אביי מחלוקת בשבלין אבל בקטניות דברי הכל אסורייתא. טבלא לימא מסייע ליה (ה) מי שהיו לו חבילי תלתן של טבל הרי זה כותש ומחשב כמה זרע יש בהם ומפריש על הזרע ואינו מפריש על העץ מאי לאו רבי יוסי בר' יהודה היא דאמר התם לא טבלא הכא טבלא לא רבי היא אי רבי היא מאי אירא תלתן אפי' שבלין נמי אלא מאי רבי יוסי בר' יהודה לשמעינן שאר מיני קטניות וכ"ש תלתן אלא תלתן אצטריכא ליה סד"א הואיל וטעם עצו ופריו שוה לפרוש נמי אעצו קמ"ל איכא דאמרי אמר אביי מחלוקת בשבלין אבל בקטניות דברי הכל אסורייתא לא טבלא מיתיבי מי שהיו לו חבילי תלתן של טבל הרי זה כותש ומחשב כמה זרע יש בהן ומפריש על הזרע ואינו מפריש על העץ מאי לאו טבל טבול של תרומה הלא טבל טבול של תרומת מעשר וכדר' אבהו א"ר שמעון בן לקיש דאמר רבי אבהו אמר רבי שמעון בן לקיש מעשר ראשון שהקדימו בשבלין ישמו טובלו לתרומת מעשר כותש למה לי לימא ליה כי היכי דיהבו לי הכי יהיבנא לך אמר רבא קנסא תניא נמי הכי בן לוי שנתנו לו שבלין במעשרותיו עושה אותן גורן ענבים עושה אותן יין זיתים עושה אותן שמן ומפריש עליהם תרומת מעשר ונותנן לכהן שכשם שתרומה גדולה אינה ניטלת אלא

הא רבי יוסי. פרש"י ומה (ב) מצינו דזכאי בהרמתה היינו אליבא דרבי יוסי ים תרומה במלילות דסבר דהכנסתן דמלילות היינו גרנן וגמר מלאכה אבל מתני' דקתני לא מצינו היינו ר' יוסי ברבי יהודה היא דאמר אין תרומה במלילות ומתניתין דקתני לא מצינו ר' יוסי ברבי יהודה היא דאמר אין תרומה במלילות: **אוכל מהן עראי.** כל זמן שלא דשן ומרחן בכרי לא נגמרה מלאכתן לתרומה: **למוללן במלילות.** הכניסן לאכלן מעט מעט ע"י מלילות: **רבי מחייב.** בתרומה שלא יאכל מהן עראי עד שיפרישו לפי שהכנסתן בשבלין היא גמר מלאכתן שאין סופן לבא לידי גורן אחר חזו גרנן: **ורבי יוסי בר' יהודה פוטר.** דגרס בתיב (ג) והיינו מרוח דאין דגון שלא קבוץ בכרי: ופרכינן לרבא דאמר מוללן לר' יוסי ברבי יהודה נמי אי שרית למוללן ביו"ט משכחת לה על כרחיך שזכאי בהרמתה במלילות שהכניסן לעשות עיסה בדיסה ומרוח ונמלך עליהן למוללן להמעיט כולן למלילות דעל כרחיך מודה בהו רבי יוסי דטבלן ביום שנמלך עליהן דכיון דהכניסן לשם גורן גמור ידלה להן תורת תרומות ומעשרות וכשנמלך למוללן נעשית הכנסתו גורן והמוללן ביו"ט על כרחו (ד) קדיש תרומתן: **אלא מאי תרומה רוב תרומה** גרסינן. ולא גרס אלא מאי אית לך למימר אלא לא תימא הא רבי יוסי דבין לרבי בין לרבי יוסי מתוקמא ומאי תרומה דתנן מתניתין אינו זכאי בהרמתה כרוב תרומות קאמר שישנן על ידי דישה ומרוח והן מערב יום טוב: **מחלוקת בשבלין.** בהנהו הוא דפטר ר' יוסי דרובן לדישה ואין גרנן אלא במרוח: **אכל קטניות.** יש בני אדם הרגה שאין חובטין אותן יחד אלא כדי קדרתן לפיכך הכנסתן בתבילין זהו גרנן: **תלן.** מין קטנית הוא ומעט נותנין בקדרה ליתן טעם: **כוסס.** זהו דרך דישתן: **ומתסב.** מאומה: **ואין מפריש על העץ.** אין צריך להפרישן מן הקשיש. ואף על פי שטעם עצו ופריו שוה לא חייבוהו חכמים במעשרות מדקתני תבילין של טבל אלמא אסוריתא

אלא מאי מיני קטניות. דטבלן בתבילין ואף על פי שהרגה עושין מהן כרי ומרוח וכ"ש תלתן שהוא נותנו מעט מעט בקדרה למתק ונותנו בעצו: **אלא תלתן אצטריכא ליה** גרסינן. ולעולם רבי היא וה"ה לשבלין ולא תסייעיה מהכא: **איכא דאמרי אמר אביי מחלוקת בשבלין.** בהנהו מחייב רבי לפי שהרגה כונסין אותן למלילות וקליות שהן גרנן אבל בקטניות שתם הכנסתם למרוח ואסוריתא לא טבלא: **מאי לאו בטבל טבול לתרומה.** כלומר מאי לאו גבי ישראל קרי ליה טבל ועדיין לא נקרא עליו שם בפה ומסתמא קרוי טבל ותייב בתרומה שהיא תחלה לכל המעשרות דכתיב בה ראשית (ו): **לא בטבל טבול לתרומת מעשר.** לעולם אין תבילין גמר מלאכה ואילו גבי ישראל הוא לא הוה מקרי טבל אלא כבן לוי קאי שקדש והלך אצל ישראל ונטל מעשר ראשון ממנו בתבילין והואיל וחל על תבילין הללו שם מעשר נעשו טבל אצלו להפרישם מהם תרומת מעשר שעל הלוי להפרישם והיא במיתה וכל תורת תרומה עליה דתרומה קרייה רחמנא (ז): **שהקדימו בשבלין.** שהקדימו לתרומה גדולה: **שמו טובלו.** שם מעשר שנקרא עליו טובלו ואוקמו באכילת ערלאי ובמיתה כדין טבל עד שיריים תרומת מעשר שלו ולקמיה (ח) יהיב טעמא: **כותש למה לי.** אי כבן לוי מוקמינן ליה למה מוטל עליו לעשותו דגן אי אמרת בשלמא בישראל קאי ואסוריתא טבלא שפיר תנא כותש דכתיב דגנך (ט) ורבנן דומיא דאוריתא תקון: **קנסא.** על שהקדיש וגרם להעריס לעבור על דברי תורה שהמשנה סדר המעשרות עובר בלאו מלאתך ודמעך לא תאחר תרומה להקדיש לה מעשר (שמות כב) דהכי קאמר לא תאחר תרומה להקדיש לה מעשר (ו): **יעשה אוסו גורן** גרסינן: אלא

מחשב בדעתו של אילו החבילות יש בהן זרע עשרים סאה. כותש מהן סאתים ונותן לכהן. חזו הכחישה קנס קנסו לוי. שהן מעשר מן המעשר. וזהו שנקרא תרומת מעשר כדכתיב והרמותם ממנו וגו'. ומחשב. כלומר להפריש ממנו תרומת מעשר, וזה פירוש שמו טובלן לתרומת מעשר, ומחשב באומדן דעתן כמה זרע יש בהן כמה שפירשנו.

ק א מיי' פ"ג מהל' מעשר הל' ה:

קא ב מיי' שם ופ"ה מהל' תרומות הל' ה:

קב ג מיי' פ"ג מהלכות תרומות הל' יד סמג עשין קלד טור י"ד סי' שלח:

קג ד מיי' פ"ג מהל' מעשר הל' ה:

קד ה מיי' פ"ג מהל' תרומות הל' יד סמג עשין קלד טור י"ד סי' שלח:

קה ו מיי' פ"ג מהלכות מעשר הלכה יט טוש"ע י"ד סי' שלח סעיף קי וסעיף קל:

קו ז מיי' פ"ג מהל' תרומות הל' יד סמג עשין קלד טור י"ד סי' שלח:

רבינו חננאל (המשך)

ושכח ולא הפריש אלא אסור לטלטלה בר', תיפתר בעיסה טמאה שאינו יכול להפריש חלתה אלא בסוף, ובדין הוה בעיסה טהורה שלא יפרישנה אלא בסוף. תקנה תקנו להפרישה בתחילה שלא תטמא את העיסה. והא דתנן אין זכאי בהרמתה רוב תרומה היא, ולא כל התרומה. ג) ויתכן לפרקים שיזדמן כגון זו, ויש לו להרים התרומה ביו"ט אם צריך לאכול מהן, כגון אפייה ובישול שהן מותרין, וכגון הלש עיסה (מערב) [ב]יו"ט מפריש ממנה חלתה ביו"ט, הכא נמי אפילו לר' יוסי בר' יהודה מאי תרומה דתנינן לא אם אמרתם בתרומה שאינו זכאי בהרמתה. רוב תרומה. אמר אביי מחלוקת ר' ור' יוסי בר' יהודה בשבלין של תבואה, אבל בקטניות דברי הכל איסוריתא טבלא. לימא מיסייעא מי שהיו לו חבילי תלתן של טבל כו'. איכא דאמרי אמר אביי מחלוקת בשבלין, אבל בקטנית דברי הכל איסוריתא [לא] טבלא. ומותבינן עליה מהא דתנן בתרומות פ"ט מי שהיו לו חבילי תלתן של טבל הרי זה כותש ומחשב כמה זרע יש בהן ומפריש על הזרע ואין מפריש על העץ, מאי לאו תרומה היא זו דקתני ומפריש על הזרע, והנה מצינו כי נחתיב בחבילות שהן איסוריתא להפריש מהן תרומה, ואין [אמר] איסוריתא דברי הכל לא טבלו, כלומר אין חייבין עד שיפרשו. ודחה לא, זה ששנינו ומפריש. תרומת מעשר היא, ולא תרומה גדולה, פי' כגון שיש לו לבעל הבית אלף חבילי תלתן, ונתן מאה מהן מעשר ללוי. חייב הלוי לכתש עשר חבילות מהן, שהן מעשר מן המעשר, וזהו שנקרא תרומת מעשר כדכתיב והרמותם ממנו וגו'. ומחשב, כלומר

כשם שתרומה גדולה ניטלת וכו'. ואם תאמר מה צריך למילף תרומת מעשר מתרומה גדולה דניטלת במחשבה תיפוק ליה דבחדיא כתיב בה ומחשב דקאי אתרומת מעשר וכו' ופ"ה דלאו דוקא נקט מחשבה אלא אומר דוקא נקט ועי"ל מי לאו דילפינן תרומת מעשר מתרומה גדולה לא הייתי אומר דתרומת מעשר ניטלת במחשבה דאי משום קרא דומחשב דכתיב גבי מעשר מוקמינן לה בתרומה גדולה דה"ק בירושלמי כל התורה למדה ומלמדה חוץ מתרומת מעשר דמלמדה ואינה למדה דהא ממנו דכתיב גבי תרומת מעשר דמייתי נפקא מוקף דדרשינן ממנו מן המעון לו ומוקמינן לה בתרומה גדולה דבעינן מוקף אבל בתרומת מעשר מדאורייתא לא בעינן מוקף אלמא גבי ממנו דכתיב במעשר מוקמינן ליה בתרומה גדולה והכא נמי ומחשב נימא כדפרישית: **ומה** ראית האי אדגן והאי לא אדגן. ותימה היכי אסיק אדעתיה דמקשה לומר אפכא דבשבלין יהא חייב ובהקדימן בכרי יהא פטור אם הוא חייב בשבלים כ"ש בכרי שכל מה שאמרי כן יהא חייב ואומר הכרי"ל דה"ק מה ראית לחייב מכל לדין הקדימו בכרי ופטור בשבלין אימא דבין חיוב ובין פטור בהקדימו בכרי פטור קודם ראיית פני הבית וחיוב לאחר ראיית פני הבית ומשני הלי אדגן פירוש בהקדימו בכרי וא"כ דין הוא שיהא חייב מכל לד:

ואם קלף ונתן לתוך ידו חייב. פרש"י ואם קלף מתוך השבלין ותימה היכי מקלפא לרב דביתהו כסי כסי האמר לעיל דמולל מלילות מערב שבת וכו' משמע הא בשבת אסור ויש לומר דהתם מיירי לתלוש מן השבלים שהוא מפרק וזהו תולדה דדש שהוא אב מלאכה והכא מיירי בשבבר מתלשו מע"ש מן השבלין אבל עוד הן בקליפתן המילונה ולכך שרי ומה שפרש"י הכא לאם קלף ונתן לתוך ידו חייב משום שהוא קבע לא הכירא דבסמוך משמע שהטעם משום שהוא גמר מלאכה הוא לו והוא קולף הרבה ביחד דהיינו דגונו:

כיצד טולל. פי' ביו"ט ובשבת אסור למולל וכילד מנפח ר"ל בשבת דביו"ט שרי אף בקנון ובתמחוי: **כיצד מנפח** וקאמר בין קשרי **אצבעותיו.** ותימה לעיל אמר המולל מלילות מע"ש למחר מנפח מיד ליד כו' אבל לא בקנון וכו' ויש לומר לעיל הוי פירוש בין קשרי אצבעותיו וקנון ותמחוי דנקט משום י"ט נקט ליה בית

מעשר: **לתוך חיקו.** בשולי בגדיו שקורין פאנ"ץ: **וכרי גרנו של מעשר.** כלומר הרבה מלאכות שאמרו שהן קובעות גורן למעשר לאחרי באכילת ערלי ותותרות בשבת: **איזהו גרנן למעשר.** לעיל מינה איירי בפירות וקאמר אימתי גמר מלאכתן ליקבע למעשר: **משיקפסו.** משעיטול פקס שלהן והוא כמין פרח ברשאו כמו שיש בתפוחים ונופל מאליו כשמתיבש: **ושלא פקסו משעמיד ערמה.** כלומר ואם עד שלא פקסו העמיד ערמה מהן כמין כרי הוקבעו. אלמא העמדת ערמה הוא גמר מלאכה למעשר ולענין שבת משהניח בצלים אין העמדת ערמה מלאכה: **אלא מאי איש לך לימור.** אע"ג דלמעשר הוא מלאכה לשבת (ג) מלאכת מחשבת שהיא מלאכת אומנות אסרה תורה מעובדא דמול: **תדא אחדא.** בין גדול לשני אצבעותיו: **כילד מנפח.** כיון שוב דאמרן לעיל (ד) מולין מלילות והא ולאי שיעור בעי לאחרי דגר, הלכך כי שקלה לו בעי אהדורי לכהן תרי ממלה שני בראשא ואחדר אחד מעשרה (שבת שם וכע"ז ברכות שם). האי לא אדגן. וכי שקלה לו עדיין לא הוי טבול לתרומה (פסחים לה: ורובין לא). איזהו גרנן למעשר. שיהא קרוי גורן וגמר מלאכה לאחור בהן אכילת ערלי (ב"מ פז:). משיקפסו. משיטול פיקס שלהן והוא פרח הגדל בראשו ודבוק בו ולאחר זמן הוא נופל בתלוש (שם). מלאכת מחשבת אסרה תורה. שנאמרה פרשת שבת לפרשת המשכן בויקהל, ומלאכת מחשבת

אלא מן הגורן ומן היקב. שנאמר כולה (ב) דכתיב דגן תירוש ויצהר (במדבר יח): **מעשר הא מדידה בעי.** בשלמא לי' בישראל מוקמת לה ובתרומה גדולה איכא למיתני מחשב דניטלת באומד שתרומה גדולה לא נתנה בה התורה שיעור דכתיב ראשית דגנך (דברים יח) ורבנן הוא דאמרי שיעור עין יפה וביעורים ורעה (ג) הלכך באומד סגי דאי נמי לא יהיב כשיעור חטה אחת פוטרת כל הכרי אבל גבי לוי מעשר מן המעשר כתיב (במדבר יח) ולריך למדוד: **אבא אלעזר בן גימל אומר ונחשב לכם תרומתכם בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה גדולה ואחת תרומת מעשר כשם שתרומה גדולה ניטלת באומד ובמחשבה כך תרומת מעשר ניטלת באומד ובמחשבה גופא א"ר אבהו א"ר שמעון בן לקיש מעשר ראשון שהקדימו בשבלין שמו טובלו לתרומת מעשר מאי טעמא אמר רבא הואיל ויצא עליו שם מעשר: (ג) אמר ר"ש בן לקיש (ד) מעשר ראשון שהקדימו בשבלין פטור מתרומה גדולה שנא' (ה) והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר מעשר לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר (ו) א"ל רב פפא לאביי אי הכי אפילו הקדימו בכרי נמי אמר ליה עליך אמר קרא (ז) מכל (מעשרותיכם) תרימו את כל תרומת ה' ומה ראית האי אדגן והאי לא אדגן: (ח) הנן התם (ט) המקלף שעורין מקלף אחת אחת ואוכל ואם קלף ונתן לתוך ידו חייב אמר רבי אלעזר וכן לשבת איני והא רב מקלפא ליה דביתהו כסי כסי ור' חייא מקלפא ליה דביתהו כסי כסי אלא אי אתמר אסיפא אתמר (י) המולל מלילות של חטים מנפח על יד על יד (יא) ואוכל ואם נפח ונתן לתוך חיקו חייב אמר רבי אלעזר (יב) וכן לשבת מתקיף לה רבי אבא בר ממל ורישא למעשר אין לשבת לא ומי איכא מידי דלענין שבת לא הוי גמר מלאכה ולמעשר הוי גמר מלאכה מתקיף לה רב ששת בריה דרב אידי ולא והא גרנן למעשר דתנן (יג) איזהו גרנן למעשר הקשואין והדלועין משיפקסו ושלא פקסו משיעמיד ערמה ותנן נמי גבי בצלים (יד) משיעמיד ערמה ואילו גבי (טו) השבת העמדת ערמה פטור אלא מאי אית לך למימר (יז) מלאכת מחשבת אסרה תורה הכא נמי מלאכת מחשבת אסרה תורה: כיצד מולל אבי' משמיה דרב יוסף אמר חדא אחדא ורב אויא משמיה דרב יוסף אמר חדא אתרתי רבא אמר כיון דמשני אפילו חדא אכולהו נמי כיצד מנפח אמר רב אדא בר אהבה אמר רב מנפח מקשרי

אלא מן הגורן ומן היקב כך תרומת מעשר אינה ניטלת אלא מן הגורן ומן היקב מחשב הא מדידה בעי הא מני אבא אלעזר בן גימל היא דתניא (ו) אבא אלעזר בן גימל אומר [1] ונחשב לכם תרומתכם בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה גדולה ואחת תרומת מעשר כשם (א) שתרומה גדולה ניטלת באומד ובמחשבה כך תרומת מעשר ניטלת באומד ובמחשבה גופא א"ר אבהו א"ר שמעון בן לקיש מעשר ראשון שהקדימו בשבלין שמו טובלו לתרומת מעשר מאי טעמא אמר רבא הואיל ויצא עליו שם מעשר: (ג) אמר ר"ש בן לקיש (ד) מעשר ראשון שהקדימו בשבלין פטור מתרומה גדולה שנא' [2] והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר מעשר לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר (ה) א"ל רב פפא לאביי אי הכי אפילו הקדימו בכרי נמי אמר ליה עליך אמר קרא [3] מכל (ו) (מעשרותיכם) תרימו את כל תרומת ה' ומה ראית האי אדגן והאי לא אדגן: (ז) הנן התם (ח) המקלף שעורין מקלף אחת אחת ואוכל ואם קלף ונתן לתוך ידו חייב אמר רבי אלעזר וכן לשבת איני והא רב מקלפא ליה דביתהו כסי כסי ור' חייא מקלפא ליה דביתהו כסי כסי אלא אי אתמר אסיפא אתמר (ט) המולל מלילות של חטים מנפח על יד על יד (י) ואוכל ואם נפח ונתן לתוך חיקו חייב אמר רבי אלעזר (יא) וכן לשבת מתקיף לה רבי אבא בר ממל ורישא למעשר אין לשבת לא ומי איכא מידי דלענין שבת לא הוי גמר מלאכה ולמעשר הוי גמר מלאכה מתקיף לה רב ששת בריה דרב אידי ולא והא גרנן למעשר דתנן (יב) איזהו גרנן למעשר הקשואין והדלועין משיפקסו ושלא פקסו משיעמיד ערמה ותנן נמי גבי בצלים (יג) משיעמיד ערמה ואילו גבי (יד) השבת העמדת ערמה פטור אלא מאי אית לך למימר (טו) מלאכת מחשבת אסרה תורה הכא נמי מלאכת מחשבת אסרה תורה: כיצד מולל אבי' משמיה דרב יוסף אמר חדא אחדא ורב אויא משמיה דרב יוסף אמר חדא אתרתי רבא אמר כיון דמשני אפילו חדא אכולהו נמי כיצד מנפח אמר רב אדא בר אהבה אמר רב מנפח מקשרי

מקשרי

בלד אחר, ותרוייהו אומר ומחשבה נפקא לן מונחשב (שם וכע"ז גיטין שם) והאי דליף תרומת מעשר מתרומה גדולה לענין אומר הוא דליף (גיטין שם). מעשר ראשון שהקדימו בשבלין. לוי קדם את הכהן ונטל מעשר בשבלים קודם שנטל כהן תרומה גדולה והכהן היה לו ליטול תרומה גדולה תחילה אחד ממחשים קרייה לחטים וכתיב מלאתך ומיקר לא אחתר, נמלאתה תרומה גדולה של כהן בתוך המעשר הזה אחד ממחשים שבו לבד מתרומת מעשר שעל הלוי להפריש תרומה ממעשרו (ברכות נז. וכע"ז שבת קכז). אמר קרא מכל מתנותיכם. בפרשת לוים כתיב ואל הלוים תדבר וכתיב בהאי קרא את כל תרומה ה', כל לד תרומה שבו מיירים להפרש ממנו (ברכות שם). האי. דתמרת, אדגן. ואלה עליו תוכם תרומה דכתיב לראשית דגנך, הלכך כי שקלה לו בעי אהדורי לכהן תרי ממלה שני בראשא ואחדר אחד מעשרה (שבת שם וכע"ז ברכות שם). האי לא אדגן. וכי שקלה לוי עדיין לא הוי טבול לתרומה (פסחים לה: ורובין לא). איזהו גרנן למעשר. שיהא קרוי גורן וגמר מלאכה לאחור בהן אכילת ערלי (ב"מ פז:). משיקפסו. משיטול פיקס שלהן והוא פרח הגדל בראשו ודבוק בו ולאחר זמן הוא נופל בתלוש (שם). מלאכת מחשבת אסרה תורה. שנאמרה פרשת שבת לפרשת המשכן בויקהל, ומלאכת מחשבת

זהעושה אותה מתכוין למלאכה גמורה אלא שאינו נצרך בשבת או שאינו מלאכה וכשאינו שהיום חול (ב"ק כו:) שחשב לעשות זאת (מנחות לז. וכע"ז חגיגה יז:) שמתכוין לעשות מלאכה וכשאינו זו מותרת (זבחים מז. וכע"ז חגיגה יז:) שחשב ומתכוין למלאכה זו עצמה (כריתות מב.) שמתכוין

עין משפט נר מצוה

קז א מיי' פ"ג מהלכות תרומות הל' ד:
קח ב מיי' שם הלכה יג טור י"ד סי' שלח:
קט ג ד מיי' פ"ג מהל' מעשר הלכה יט טוש"ע י"ד סי' שלח סעיף פז:
קי ה מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה ח טוש"ע א"ח סי' שיט סעיף ו:
קיא ז מיי' פ"ג מהל' מעשר הלכה ח:
קיב ז מיי' שם הלכה יב: ח [מיי' פ"ח מהלכות שבת הלכה י ועיין כ"מ]:
קיג ט מיי' פ"ח מהל' שבת הלכה [ח] (ט):
קיד י מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה ח טוש"ע א"ח סי' שיט סעיף י:

תורה אור השלם

1. ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב:
במדבר יח כז
2. ואל הלוים תדבר ואמרת אלהם כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר אשר נתתי לכם מאתם בנחלתכם והרמתם ממנו תרומת יי מעשר מן המעשר:
במדבר יח כו
3. מכל מתנתיכם תרימו את כל תרומת יי מכל חלבו את מקדשו ממנו:
במדבר יח כט

לעזי רש"י

פאנ"ץ. כפל בד. כנף מעיל.

רבינו חננאל

נותן לכהן תרומת מעשר, כאבא אלעזר בן גמיל, דתני ונחשב לכם תרומתכם בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה גדולה ואחת תרומת מעשר, מה תרומה גדולה ניטלת באומד ובמחשבה, דבכתיב ונחשב לכם, כלומר אפילו בלא מדידה אלא במחשבה בלבד דיי, כך תרומת מעשר. אמר ר"ל אם נתן ישראל ללוי מעשר ראשון שלו שבלין קודם שיפריש תרומה גדולה, שהיא עין יפה וביעורים אחד מחמשים אין חייב בן לוי לתת לכהן אלא תרומת מעשר בלבד, כאשר פירשנו אחד מי, אבל תרומה גדולה שהיא אחד מחמשים פטור עליה, מ"ט מעשר מן המעשר חייבה תורה לבן לוי ולא תרומה גדולה תרומת מעשר. ואקשינן אי הכי למה אם הקדימו בשבלין בלבד הוא פטור, אפילו הקדים מעשר של לוי על התרומה בכרי היה הלוי פטור מתרומה גדולה. ואסיקנא האי בכרי אדגן ונתחייב בנתינתו לכן לוי לא פקע חיוב תרומה מיניה, לפיכך חייב לוי לתת לכהן אפילו תרומה גדולה, אלא שבלין דלא אדגן ולא נתחייב פטור מתרומה גדולה. **הנן** התם במעשרות פרק ד' המקלף שעורים מקלף אחת אחת על יד ואוכל, ואם קילף ונתן לתוך ידו חייב, ר"א אלעזר וכן לשבת. איני והא רב ור' חייא מקלפי להו דביתהו כסי [כסין]. אלא לקלף כי האי גוונא אפילו מלא כסי שרי, וכי איתמר דר' אלעזר אסיפא איתמר, המולל מלילות של חטין מנפח על יד על יד ואוכל, ואם נפח ונתן לתוך זיקו חייב. א"ר אלעזר וכן לשבת. ואקשינן ארישא דהא מתני', מי איכא מידי דלגבי מעשר הוי גמר מלאכה ולגבי שבת פטור. ורחינן ולא, והרי גרנן למעשר דתנן במעשרות פרק ראשון, איזהו גרנן למעשרות הקשואין והדלועין כו'. תנה הפיקוס בקשואין הוא גמר מלאכה למעשרות, לגבי שבת שרי, דהא אנן [מפקינן] ואכלינן בשבת. ולא בשבת מלאכה מחשבת אסרה תורה, ולא קא מכוין לפקוסי משום מלאכה, אלא לאכשורי אוכלא. ואוקמה רבא דמלילה אפילו אם מולל באצבעו הגדולה על שאר אצבעותיו שפיר דמי. ור' אלעזר אומר מנפח בידו אחת ובכל כחו.

מסורת הש"ס

ה) במדבר פ"ג מעמות מד: ע"ש ניטין ל: ע"ש, ב) שבת קכז: ע"ש עירובין לח: ע"ש פסחים לה: ע"ש, ג) [תמורה ה:], ד) [ל"ל מתעתיקס], ה) מעשרות פ"ד מ"ה, ו) נ"ז שם, ז) [שם: מיד לידן], ח) ב"מ פח: מעשרות פ"ג מ"ה, ט) [מעשרות פ"ג מ"ו], י) [מגיגה יוד: ב"ק כו: פ. סנהדרין סב: זבחים מז. כריתות יט:], כ) נפ"ח: כו:, ל) [תרומות פ"ד מ"ב], מ) [במדבר יח], נ) [שם], ס) [במדבר יח], ע) [דברים יח], פ) [מתעתיקס], צ) [דברים יח], ק) [שמות לה:], ר) [דף יב:], ש) [שם],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כמו כמו מלא כוסות בשבת ואוכל כל"ל והד"ח: (ב) ד"ה אלא וכו' לשבת לא הוי מלאכה דמלאכת מחשבת שהיא:

מוסף רש"י

בשתי תרומות הכתוב מדבר. דהאי קרא בנוים כתיב, תרומתכם היינו תרומת מעשר, כדגן מן הגורן היינו תרומה גדולה, דאמרינ דגן שישראל מפרש מגורנו, והקיש הכתוב תרומת מעשר לתרומה גדולה (ניטין לא.) דהכי משמע קרא דכתיב בתרומת מעשר לוים ונחשב לכם, כלומר בחשבונכם תטלו תרומת מעשר, כדגן מן הגורן, כאותה תרומה שניטלת מן הגורן, דהיינו תרומה גדולה, אלמא שתי תרומות כתיבי בהאי קרא, ומהאי קרא נפקא לן אתרוייהו דניטלות בחשבונה ובאומד, דונחשב אתרוייהו קאי (מנחות נד. וכע"ז בכורות נח. מכת"י). ואע"ג דלא כתיב האי קרא דתרומתכם אלא בתרומת מעשר, נפקא לן דמייירי בתרומה גדולה מדכתיב כדגן מן הגורן, כלומר בתרומה גדולה שניטל ישראל מגרנו, והשתא איתקש תרומת מעשר לתרומה גדולה להאי מילתא (בכורות שם), באומד. אחד מחמישים שאמרי חכמים מפרש באומד, דאם טוענ אין כאן איסור, דמגלוריתא הוה אחת פוטרת הכרי דלא נתנה בה תורה שיעור אלא לראשית דגנך (ניטין לא.) אפשר יש לו פירות הרבה אין צריך למדוד, אלא באומד, שיול אחד מחמישים (מנחות נד.) שאמדד בדעתו כך וכך יש לי בכרי הזה ולפי אומדנתו נוטל תרומה (בכורות נח.). **ובמחשבה.** שמחשב דאחרים הרי הן תרומה, כלומר אינו צריך לוקח יין מבין הכותים, ולהכי קרי ליה מחשבה מאוס דאינו מאוס אותן (שם) לי נמי נותן עיניו בלד זה ואוכל

רבינו חננאל

מעשר, דאמר אבא אלעזר בן גמיל, דתני ונחשב לכם תרומתכם בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה גדולה ואחת תרומת מעשר, מה תרומה גדולה ניטלת באומד ובמחשבה, דבכתיב ונחשב לכם, כלומר אפילו בלא מדידה אלא במחשבה בלבד דיי, כך תרומת מעשר. אמר ר"ל אם נתן ישראל ללוי מעשר ראשון שלו שבלין קודם שיפריש תרומה גדולה, שהיא עין ביעורים אחד מחמשים אין חייב בן לוי לתת לכהן אלא תרומת מעשר בלבד, כאשר פירשנו אחד מי, אבל תרומה גדולה שהיא אחד מחמשים פטור עליה, מ"ט מעשר מן המעשר חייבה תורה לבן לוי ולא תרומה גדולה תרומת מעשר. ואקשינן אי הכי למה אם הקדימו בשבלין בלבד הוא פטור, אפילו הקדים מעשר של לוי על התרומה בכרי היה הלוי פטור מתרומה גדולה. ואסיקנא האי בכרי אדגן ונתחייב בנתינתו לכן לוי לא פקע

מקשרי אצבעותיו. ולא בכפו: **מתני' מדוך.** הוא בוכנא (ב) שמכין בו בדרכו ואין צריך ג) שנוי. אבל במלח במקום שיש מלח גסה בפך של חרס ידוכנו ולא במדוכה: **או בעץ פרור.** כף גדולה שקורין פוקי"א במלח בעי שנוי ד) ובגמרא מפרש טעמא: **והמלח במדוך של עץ.** שנוי בעי אבל סגי בהאי שנויא זוטא: **גמ' כל הקדרות.** כל מיני תבשיל צריכות מלח הלכך מאתמול הוה ידע דאיבעי ליה לדוכה: **ואין כל הקדרות צריכות תבלין.** ואדם איני יודע מה יעלה בלבו לאכול מחר: **מפיגין טעמן.** ממירין טעמן אם ידוכן מאתמול. ריחו לא נמר (ירמיה מח) מתרגמינן לא פג: **דידע מאתמול מאי קדרה בעי בשולי.** לליגשא קמא בעי שנוי לליגשא בתרא לא בעי שנוי: **אי נמי.** תבלין של מוריקא איכא בינייהו שיש קדרה שמתבלין אותה בכרכום ואינו מפיג טעמו אם נדוך מבעוד יום והוא לא היה יודע מה יבשל מחר לליגשא בתרא בעי שנוי לליגשא קמא לא בעי שנוי: **עמהם.** מלח ותבלין ו) כאחד: **לא נחלקו אלא לדוכה בפני עצמה.** כדרכה כשאר תבלין: **כפך ובעץ הפרור.** על ידי שנוי ולא כדרכה ולגלי דהיינו דבר מועט: **בכל דבר סלקא דעתך.** ואפי' בדבר שאין ניטל בשבת: **לכל דבר.** ואפי' לקדרה ועל כרחך כדרכה אמרי ז) בכל דרך שיעמ"ש דעל מה נחלקו דומיא דלא נחלקו קאמר לא נחלקו על התבלין ומלח כאחד שנדוכין כדרכן על מה נחלקו לדוך כדרכה על מלח בפני עצמה שב"ש אומרים כפך בשנוי ועוד מחמיר לגלי ולא לקדרה וב"ה אומרים לכל דבר נדוכים כדרכה ולא הוצרך לפרש שכבר פירש: **כי דייכם.** מלח: **אצלי אצלוי ודוך.** הטה המדוכה על לדה דסבר כשמואל דאמר נידוכה כדרכה במדוך של אבן ומיהו שנוי זוטא בעי לשנויי: **קל בוכנא.** במדוכה מלח: **האי לאו מגויה דביתאי הוא.** יודע אני שאין זה בתוך ביתי שאסרתי עליהם לדוך במדוך של אבן בלא שנוי: **דהוה ליה קליה.** ואילו מכה (ג) בהשמטה באלכסון לא היה קולו גלול: **ודילמא תבלין הוו.** שאינן לריכין שנוי: **נבוחי מנבח.** (ד) כשהן משברין הגרעינים נשמע קולו במדוכה כמנבחים קרושנ"ט: **אין עושין טיסני.** בי"ט שטורח גדול הוא שכותש החטין עד שנתלקים ה' לתרגמה דתמרי' במו"ק (ד' יג.): **תרתי.** שני דברים יש כאן לא זה דומה לזה קתני אין עושין טיסני הא חלקא ודייסא שפיר דמי דאין טרחן מרובה והדר תני אין כותשין כלל: **ולימא אין כותשין.** ואנא ידענא דהו לא מתעניד טיסנא: סתם מכתשת היינו גדולה: **אבל קטנה אימא שפיר דמי.** אפילו טיסני: **קא משמע לן.** אין עושין טיסני כלל לפי שאין כותשין שום כתישה במכתשת. והך מכתשת על כרחך לא שנא גדולה ולא שנא קטנה מדתני רישא אין עושין טיסני כלל: **אבל כותשין בקטנה.** דהוי כלאחר יד דאינה אלא לתבלין: **כי תניא נמי מתני'.** דלעיל מכתשת גדולה תניא ולא תימא מה טעם קאמר אלא תרתי קתני וה"ק אין עושין טיסני כלל אפי' בקטנה ואין כותשין שאר כתישות במכתשת כגון דייסא וסתם מכתשת בגדולה קא מיירי:

רבא

בית הלל אומרים תבלין נידוכין במדוך של אבן. ותימה למשמע הכא דתבלין מותר לדוך בלא שנוי ובמסכת שבת (דף קמא. ופס) קאמר פלפלין בקתא דסכינא חדא חדא שרי תרי תרי אסיר וכי תימא דיש חילוק בין פלפלין לתבלין זה אינו דבהדיא קאמר בתוספתא עלה דהכא פלפלין הרי הוא כתבלין וי"ל דהתם מיירי בשבת ותדע דשמעתא דהתם מיירי בשבת א) דאם רוצה לומר בי"ט היה לו לפרש ו) כדפירש ר"ח והכא מיירי בי"ט ואי"כ שרי כדרכו ואפי' במדוך של אבן אבל מלח של יש צריך שינוי לדוך אותו גרעין גרעין אבל ז) שלייוינ"י אין צריך שנוי הואיל והוא עשוי בידי אדם:

איבא ביניהו דידע בו' בעי לבשולי. לליגשא קמא בעי שנוי ולליגשא בתרא לא בעי שנוי אי נמי בהאי שאינו מפיג טעמו ולא ידע לליגשא בתרא צריך שנוי ולליגשא קמא לא צריך שנוי ופסק ר"י שיש לאסור בכל ענין דאזלינן לחומרא אע"ג דבשל סופרים הלך אחר המיקל הואיל ולכל אחד ואחד יש קולא וחומרא מכל לד עבדינן לחומרא ומיהו שומין מופר לתקנם בי"ט בלא שנוי מפני שמתקלקלין ביותר אם יעשה אותן מערב יו"ט ועוד דאמרינן ח) דרוח רעה שורה עליהן כשנטמנין בגילה ומיהו מהאי פיסקא לא נפיק לן מידי דהא קי"ל כשמואל בסמוך דכל הנדוכין נדוכין כדרכן וכדתניא דמייתי בר ממלא אצרי' אצלוי דרך שנוי מעט וכן פסק רב אלפס דהואיל (ה) ואזלי וגרבי אמורא אליבא דהאי ברייתא אע"ג דבמתני' פליגא עלה קיימא לן כברייתא וכן פסק רב יהודאי גאון בהלכות פסוקות וכן יש מנהג הלכה למעשה דהך מלתא תליא באשלי רבדבי ומ"מ אסור לטחון פלפלין ברחים שלהם משום דמחזי כעובדא דחול כשטוחנין ברחים שקורין מוליני"ט בלע"ז דלאיתא בפ"ב (דף כג.) אבל במדוך של אבן מותר לדוכן בלא שנוי ולא ט) לפירוש התוספות דאזלינן לחומרא מכל מקום שמא דפלפלין מותרין היכא דלא ידע מאי קדרה בעי לבשולי לפי שהן מפיגין טעמן ופלפלין נמי מפיג טעמן מדלא קאמר איכא בינייהו פלפלין אבל לפי מה שפירש בשם הגדולים דקי"ל דכל הנדוכין נדוכין כדרכן יש להתיר אפי' כי ידע מאי קדרה בעי לבשולי ואפילו לא מפיג טעמו והמחמיר לדוכן מעי"ט הרבה ביחד יתברך נאלהים ובשם המיוחד:

בכל דבר מ"ד. פי' ואפילו בדבר שאין ניטל בשבת כגון סיכי זיירי ומזוזי י) דמודי בהו ר' שמעון אלא אימא לכל דבר ואפילו לקדרה ואם תאמר ואכמי מאי מייתי דילמא לעולם בעי שנוי וי"ל כדפ"ה דשיעת התלמוד כך היא דדומיא דלא נחלקו קאמר דנחלקו וכי היכי דלא נחלקו על התבלין ומלח עמהן שנדוכין כדרכן ביחד בלא שנוי דומיא דהכי נחלקו בית שמאי וב"ה על מלח בפני עצמה לדוכה כדרכה בלא שנוי:

תרתי. כלומר למה לי למימר תרתי דסתרי אהדדי אין עושין טיסני הא חלקא ודייסא שפיר דמי דאין טרחא מרובה והדר תני אין כותשין כלל כדפ"ה: **כי תניא נמי במתניתא** במכתשת גדולה תניא. פירוש (ו) והשתא נימא דתרתי קאמר והכי קאמר אין עושין טיסני כלל אפי' במכתשת קטנה ואין כותשין שאר דברים בגדולה אבל בקטנה כותשין הכל חוץ מטיסני משום דהאי דליכא רק לתבלין הוי כתישה כלאחר יד:

רבא

מקשרי אצבעותיו ולמעלה ח) מחכו עלה במערבא כיון דמשני אפי' בכולה ידא נמי אלא א"ר אלעזר א מנפח בידו אחת ובכל כחו: **מתני'** בית שמאי אומרים תבלין נדוכין במדוך של עץ והמלח בפך ובעץ הפרור וב"ה אומרים ב תבלין נדוכין כדרכן במדוך של אבן והמלח במדוך של עץ: **גמ'** דכולי עלמא מיהת מלח בעיא שנוי מ"ט רב הונא ורב חסדא חד אמר כל הקדרות כולן צריכות מלח ואין כל הקדרות צריכות תבלין וחד אמר ג כל התבלין מפיגין טעמן ומלח אינה מפיגה טעמה מאי בינייהו איכא בינייהו דידע מאי קדרה בעי לבשולי אי נמי במוריקא אמר רב יהודה אמר שמואל כל הנדוכין נדוכין כדרכן ואפילו מלח והא אמרת מלח בעיא שנוי הוא דאמר כי האי תנא דתניא אמר רבי מאיר לא נחלקו בית שמאי וב"ה על הנדוכין שנדוכין כדרכן ומלח עמהן לא נחלקו אלא לדוכה בפני עצמה שבית שמאי אומרים מלח בפך ובעץ הפרור לצלי אבל לא לקדרה וב"ה אומרים בכל דבר בכל דבר סלקא דעתך אלא אימא לכל דבר (ח) א"ל רב אחא ברדלא לבריה דרבי דייכת אצלי אצלוי ודוך רב ששת שמע קל בוכנא אמר האי לאו מגוויה דביתאי הוא ודלמא אצלוי אצלי דשמעיה דהוה צליל קליה ודלמא תבלין הוו תבלין נבוחי מנבח קלייהו תנו רבנן אין עושין טיסני ואין כותשין במכתשת תרתי הכי קאמר מה טעם אין עושין טיסני לפי שאין כותשין במכתשת ולימא אין כותשין במכתשת אי תני אין כותשין במכתשת הוה אמינא ה"מ במכתשת גדולה אבל במכתשת קטנה אימא שפיר דמי קמ"ל והתניא אין כותשין במכתשת גדולה אבל כותשין במכתשת קטנה אמר אביי כי תניא נמי מתניתא מכתשת גדולה תניא

מסורת הש"ס

א) [סנהדרין יז: וש"נ], ב) ס"א אלא שני זוטא, ג) בס"א נוסף: יותר מתבלין, ד) פי' ולא בבת אחת אלא בפעם אחת זה אחר זה. רש"ל. ה) [מיירי רש"ל], ו) [ולא כדפיר' רבינו חננאל כל"ל ועי' בתוס' שבת קמא. ד"ה הכי], ז) ס"א שלגו, ח) [מה יז.], ט) [עי' רש"ל], י) [שבת קכג.].

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר ליה רב אחא. נ"ב ס"א א"ל רב לרב אחא ברדלא מי דייכת כו': (ב) רש"י ד"ה מדוך הוא בוכנא ומכין בו במדוכה כדרכו: (ג) ד"ה דהוה ליה. ואלו מכה בהטייה באלכסון: (ד) ד"ה נבוחי מנבח כשהגרעינין משחברין נשמע קולן כל"ל: (ה) תוס' ד"ה איכא ביניייהו דידע מאי קדרה בעי לבשולי וכו' רב אלפס דהואיל דשקלו וטרו אמוראי אליבא וכו': (ו) ד"ה כי תניא וכו' והשתא ניחא דתרתי:

הגהות מהר"י לנדא

א) תוס' ד"ה בית הלל וכו' דאם ר"ל בי"ט היה לו לפרש כדפירש ר"ח. נתבפכו התיבות וא"ל דאם ר"ל בי"ט כדפירש ר"ח היה לו לפרש:

לעזי רש"י

פוקי"א [פור"א]. כף גדולה. מצקה. קרוישנ"ט. נובחים.

עין משפט נר מצוה

קטו א מיי' פ"ג מהל' יו"ט הלכה ט"ו סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן תקי סעיף ג:

קטז ב ג ד מיי' שם הלכה יב סמג שם טוש"ע א"ח סימן תקד סעיף ג:

רבינו חננאל

מתני' בית שמאי אומרים תבלין נידוכין במדוך של עץ כו'. אמר רב יהודה אמר שמואל הילכתא כל הנידוכין נידוכין כדרכן ואפילו מלח, דקי"ל כר' מאיר דאמר לא נחלקו על כל הנידוכין שנידוכין כדרכן ומלח עמהן, לא נחלקו אלא לדוך המלח בפני עצמו, שבית שמאי אומרים בפך ובעץ הפרור לצלי אבל לא לקדירה, ובית הלל אומרים נידוך בכל ולכל דבר ואפילו לקדירה. א"ל רב לרב אחא אצלי ודוך, כלומר עשה שנוי, הטה אסיתא על צדה ודוך. רב ששת שמע קל בוכנא דהוה ציל קליה, אמר כיון דציל קליה לא אצלו ודכו, וחבלין מנבח קליהו, והאי לא מנבח קליה לאו מביתי הוא. ת"ד אין עושין טיסני ואין כותשין במכתשת. תרתי קתני אין עושין טיסני אבל במכתשת כותשין, והדר תני אין כותשין במכתשת קשיין אהדדי. ופריקנן הכי קתני אין עושין טיסני, מ"ט לפי שאין כותשין במכתשת. ופריק רבא ואמר הא דתניא אין כותשין במכתשת גדולה אבל כותשין במכתשת קטנה לדידן, אבל לבני [ארץ] ישראל אפילו במכתשת קטנה לא, כדתניא אין עושין טיסני ואין כותשין במכתשת.

רבא אמר. לעולם מה טעם קאמר ושוס כמיסה לא שריא ואפילו בקטנה ומיירי להו לבני מ"י שיש להם עבדים שמזגליס בדבר כך פירש הקונטרס:

הבורר קטניות ביו"ט בית שמאי אומרים בורר אוכל ואוכל. ולאו היינו ברירה וכו' ותימה דבמסכת שבת (דף קנה.) קאמר מה דרכו של בורר טוטל האוכל ומניח הפסולת והכא משמע שאין ברירה בכך דקרי ליה שוי וי"ל דהתם ה"פ טוטל האוכל עצמו ומניח הפסולת פירוש יחזיק אותו ומכל מקום פסולת מתוך האוכל הוי ברירה אי נמי התם שהפסולת מרובה על האוכל ואז ודאי הוי אוכל מתוך הפסולת דרך ברירה אבל הכא מיירי שהאוכל מרובה על הפסולת דאז הוי פסולת מתוך האוכל דרך ברירה וגמ' דפריך דפסולת מרובה על האוכל מי איכא מאן דאמרי פי' אפי' בטלטול יהא אסור היה יכול להקשות דזהו דרך בורר אלא דעדיפא מניה פריך דאפילו טלטול יהא אסור דבטל מעוטא לגבי רובא והוי כבוליה פסולת:

מפני מה אמרו וילון טמא מפני שהשמש מתחמם כנגדו. וא"ת והא בפרכת המשכן אמר בפרק גיד הנשה (חולין דף ל: ושם) דמקבל טומאה ק)(וקאמר) ושלא מאות כהנים וכו' ואף על גב דהתי טעמא לא שייך הכא יש לומר דשאני פרכת הוא דמיקלף כייפי עליה דאהרן הוי הוא אהל ומטמא במת ומ"מ קשה דהיאך מטמאה בולד הטומאה דאמר במסכת שקלים (דף יב:) פרכת שנטמאה בולד הטומאה ומיירי במשקה דזב וזבה דאי לאו הכי לא מטמו כלי וי"ל כיון שנעשה אהל יש להם תורת כלי ומטמאים אף בולד הטומאה ועוד אומר הר"ר שמואל מאייבר"א כשהיו נוטלים הפרכת ממקום למקום נותן הכלים לתוכה א"כ יש תורת כלי עליהם וצה"ג ר) גרס וילון אסור ויש לפרש אסור לעשותו מכלאים מפני שהשמש מתחמם כנגדו ול"ג דלא אשכחנא בשום מקום לא בברייתא ולא במשנה דיהא אסור וילון מכלאים ש) בשלמא טומאה אשכחנא לתנן סדין שהיה עומד מדרס ועשאו וילון יהיו מן המדרס אבל טמא מגע.

(כלים פרק כ"ז מ"ט):

אלא

רבא אמר אלא קשיא הא ב)לן והא להו רב פפי אקלע לבי מר שמואל אייתי ליה דייסא ולא אכל ודלמא במכתשת קטנה עבדוה דחזייה דהוה דייק טפי ודלמא מאתמול עבדוה דחזייה דהוה קליף צהריה ואי בעית אימא שאני בי מר שמואל דאיכא פריצותא דעבדי: **מתני'** ג)הבורר קטניות ביום טוב בית שמאי אומרים בורר אוכל ואוכל ובית הלל אומרים ד)בורר כדרכו בחיקו ובתמחוי אבל לא בטבלא ולא בנפה ולא בכברה רבן גמליאל אומר אף מדיח ושולה: **גמ'** ה)תניא אמר ו)רבן גמליאל ז)בד"א כשהאוכל מרובה על הפסולת אבל פסולת מרובה על האוכל דברי הכל נוטל את האוכל ומניח את הפסולת פסולת מרובה על האוכל מי איכא מאן דשרי לא צריכא ח)דנפיש בטרחא וזוטר בשיעורא: רבן גמליאל אומר אף מדיח ושולה: תניא ט)אמר רבי אלעזר בר' צדוק כך היה מנהגן של בית ר"ג שהיו מביאין דלי מלא עדשים ומציפין עליו מים ונמצא אוכל למטה ופסולת למעלה והתניא איפכא לא קשיא הא בעפרא הא בגילי: **מתני'** בית שמאי אומרים אין משלחין ביום טוב אלא מנות וב"ה אומרים י)משלחין בהמה חיה ועוף בין חיין בין שחוטין משלחין יינות שמנים וסלתות כ)וקטניות אבל לא תבואה ורבי שמעון מתיר בתבואה: **גמ'** תני רב יחיאל ל)ובלבד שלא יעשנו בשורה מ)תנא אין שורה פחותה משלשה בני אדם בעי רב אשי נ)תלתא גברי ותלתא מיני מאי תיקו: רבי שמעון מתיר בתבואה: תניא ס)רבי שמעון מתיר בתבואה כגון חטין לעשות מהן לודיות שעורים ליתן לפני בהמתו עדשים לעשות מהן רסיסין: **מתני'** ע)משלחין כלים בין תפורין בין שאינן תפורין ואע"פ שיש בהן כלאים פ)והן לצורך המועד אבל לא סנדל המסומר ולא מנעל שאיני תפור ר' יהודה אומר אף לא מנעל לבן מפני שצריך אומן צ)זה הכלל כל שנאותין בו ביו"ט משלחין אותו: **גמ'** בשלמא תפורין חזו למלבוש שאין תפורין נמי חזו לכסויי אלא ק)כלאים למאי חזו וכי תימא לר)מימך תותיה ש)והתניא ת)לא יעלה עליך אבל אתה יכול להציעו תחתיך אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תכרך לו נימא על בשרו וכ"ת דמפסיק מידי ביני ביני והאמר ר' שמעון בן פזי א"ר יהושע בן לוי אמר ר' יוסי בן שאול אמר רבי משום קהלא קדישא דבירושלים כ)אפי' עשר מצעות זו על גבי זו וכלאים תחתיהן אסור לישן עליהם מ)(משום שנאמר לא יעלה עליך) ל)אלא בוילון והאמר עולא מפני מה אמרו וילון טמא מפני שהשמש מתחמם כנגדו אלא

נקשין

רבא אמר. לעולם מה טעם קאמר ובקטנה נמי קאי וקאמר אין כוחשין כלל ודרמינן עלה אבל כותשין כו': **הא לן.** ב)דלית לן עבדי דמזגלי: **הא להו.** ג)דאית להו עבדי דמזגלי ואומרים בקטנה עשינו: **קליף צהריה.** לוהר מראיתו היה קלוף ולבן:

מתני' מדיח. במים: **ושולה.** מפרש בגמרא שולה הפסולת שלף למעלה כמו משישלה בחביות (ע"ז דף נו.) דהיינו נמי שנוטל חרצנים הצפים ע"פ החביות: **גמ' בד"א.** דשרו ב"ה ליטול פסולת ממש ולהשליך: **מי איכא מאן דשרי.** ואפי' לטלטלו והא בטילי ליה מיעוטא לגבי רובא והוה ליה כבוליה פסולת ולא חזי: **דנפיש בטרחא.** שיטנו דק. והכי קאמר בד"א בזמן שטוטח האוכל מרובה על של פסולת הוא דקא אמרי ב"ה טוטל פסולת דמעוטי בטרחא עדיף אבל אם עורה הפסולת מרובה על של האוכל דברי הכל כו': **ומליפין עליו מים.** ונותנים בו מים עד שצפים על האוכל: **מיפכא.** אוכל למעלה ופסולת למטה: **עפרא.** למטה מן האוכל: **גילי.** קש למעלה מן האוכל: **מתני' אין משלחין.** דורון אים לרעהו: **אלא מנות.** דבר המוכן ואינו עשוי להניחו למחר כגון חתיכות בשר חתוכות לפני האורחים וכן דגים: **אבל לא את הבהוקה.** שאינה ראויה היום שאין טוחנים ביום טוב שהיה לו לטחון מאתמול ולא תפיג טעמה: **ורבי שמעון מתיר בבהוקה.** שמא יבשלם בקדירה ויכתשם במכתשת קטנה: **גמ' שלא יעשנו בשורה.** לא יצלם הדורון ע"י אנשים הרבה דאושא מלתא וגרמים כמוליכים למכור בשוק: **פלגא גברי.** שלומים עם תלתא מיני: **מאי.** מי אזלינן בתר כל מין ומין ושרי כי היכא דיכול לבטול אים אחד עם כל מין זה בלא זה השתא נמי שרי או דלמא השתא מיהא אושא מלתא: **לודיות.** מאכל חטין: **רסיסין.** מאכל העשוי מן העדשים: **מתני' משלחין כלים.** בגדים: **והן לצורך המועד.** ובגמרא מפרש למאי חזו: **אבל לא סנדל.** של עץ מלופה עור ומסמרות קבועין בו שגזרו חכמים עליו שלא לנעלו בשבת וביום טוב משום מעשה שהיה שהרגו הרוגים בשבת על ידיו במסכת שבת (דף ס.): **ולא מנעל שאינו תפור.** דלא חזי למידי: **אף לא מנעל לבן.** שלא היה דרכו לנעלו: **שצריך אומן.** להשחירו: **שנאותין.** מתקשטין: **גמ' למימך.** לכפול: **שמא תכרך לו נימא.** ויש נימים ש)גדולים וגסים כגון של גלופקרין שקורין קו"ט ומחממת במקומה ועובר משום לא תלבש שעטנז). א"נ נימא בעלמא כיון דעיקר הבגד מהנהו ומחממו מלמעה הוא לא הא לגיסא דאית בה הגאה: **דמפסיק מידי.**

מפני מה אמרו וילון טמא. מקבל טומאה ולא עשאוהו כלי ממחיצות הבית שאינן מקבלות טומאה: **אסור לישן עליהם.** מדרבנן: **בוילון.** שראוי לפרסו כנגד הפתח: **מפני מה אמרו וילון טמא.** מקבל טומאה ולא עשאוהו כלי ממחיצות הבית שאינן מקבלות טומאה: **מפני שהשמש מתחמם כנגדו.** מתעטף בשוליו לפיכך יש תורת כלי עליו וכיון דמתחממים כנגדו אסור לעשותו כלאים:

נקשין

עין משפט נר מצוה

קיז א מיי' פ"ג מהל' יו"ט הלכה יג סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן תקד סעיף ג:
קיח ב ג מיי' פ"ג מהלכות יו"ט הלכה כו טו טוש"ע א"ח סימן תקי סעיף ג:
קיט ד מיי' פ"ה מהל' יו"ט הלכה ז סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן תקנו סעיף ב:
קכ ה ו ז מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעיף ג:
קכא ח טוש"ע שם סעיף ג:
קכב ט מיי' שם הלכה ו:
קכג י כ מיי' פ"י מהל' כלאים הלכה יג סמג לאוין רפג טוש"ע י"ד סימן שא סעיף א:
ל (מיי' שם הלכה יד)

רבינו חננאל

רב פפי לא אכל דייסא בבית מר שמואל. משום פריצותא דעבדי. **מתני'** הבורר קטניות ביום טוב, עד בית הילל אומרים בורר כדרכו בחיקו ובתמחוי אבל לא בטבלא כו'. תניא רשב"ג אומר מחלוקת בשאוכל מרובה על הפסולת. לבית הילל אומרים בורר כדרכו. אבל אם הפסולת מרובה על האוכל. כגון דנפיש בטרחא וזוטר בשיעורא. פירוש פסולת כגון אבנים דקות והאוכל גסים, אחד מן האוכל כנגד שנים מן הפסולת, דברי הכל בזה בורר ונוטל האוכל ומניח הפסולת במקומו. ר"ג אומר אף מדיח ושולה. וכך היו נוהגין מביאין דלי מלא עדשים ומציפין עליו מים. אם הפסולת כגון חבן וכיוצא בו נמצא הפסולת צפה והאוכל למטה, ואם הוא עפר נמצא האוכל למעלה והעפר למטה. ירושלמי הבורר והטוחן ומרקיד בשבת נסקל. ביו"ט סופג הארבעים. והתנינן בורר כדרכו [בחיקו] ובתמחוי. ההיא דר"ג היא דתני אף מדיח ושולה. ותנאי של בית ר"ג שוחקין פלפלין ברחים שלהן, מותר לשחוק ואסור לבור. [**מתני'**] בית הילל אומרים משלחין ביו"ט בהמה וחיה ועוף (ושוחטין) ו)נבין חיין בין שחוטין] יינות שמנים וסלתות וקטנית אבל לא תבואה. תני ובלבד שלא יעשה בשורה. ואין שורה פחותה משלשה בני אדם. בעי רב אשי תלתא גברי בתלתא מיני מאי, תיקו. תניא ר' שמעון מתיר בתבואה, ז) של חטין לעשות מהן עסיסיה, שעורין לעשות מהן רסיסין. **מתני'** משלחין כלים בין תפורין כו'. ואמרינן תפורין חזו למלבש, שאין תפורין נמי חזו לכסויי. אלא כלאים למאי חזו, וכי תימא דמפסיק מצע אחר בינו ובין מצע של כלאים, והאמרינן אפילו עשר מצעות זו על גב זו וכלאים תחתיהן אסור לישן עליהם. אלא הכלאים שהחירו לשלחו ביו"ט בשרו. וכי תימא דמפסיק מידי ביני ביני, פירוש פרוכת. ואקשינן וכי מותר להשתמש בוילון של כלאים, והאמר עולא וילון טמא מפני שהשמש מתחמם כנגדו. ופרקינן אלא האי כלאים ששנינו שמותר לשלחם ביו"ט מצעות קשות הן, וכדרב הונא דאמר נמטא דנרש שריא, פירוש הלבדין שעושין בנרש, אע"פ שהן כלאים מותר להשתמש בהן מפני שהן חזקים, ואין נימא נמשכת מהן.

מסורת הש"ס

ב) [ברכות ה: וש"נ], ג) שבת קמב:, ג) [ירושלמי ליתא בקטון], ד) [שבת קמב: ע"ש], ה) רשב"ג פל"ג, ו) [ע' חוס' שבת קמב: בד"ה שאוכל], ז) [תוספתא פ"ז], ח) [ירושלמי ליתא ויקטניות], ט) [תוספתא שם ע"ש], י) [שבת ס:], כ) ל"ל ואע"פ שאין לזורך המועד וכן הוכיח במתני' ירושלמי (וע' ביאור הגר"א לא"ח סימן ל"ח ס"ק ב), ל) יומא סט. תמיד כז:, מ) [ליתא ביומא ובתמיד], נ) בפ"ח מוסף: מי אבל, ס) בפ"ח מוסף: מי אדר בד"א שבת), ע) בפ"ח: של נגדים, פ) [דברים כב], צ) דאפילו פסולת יהיה אסור כל"ל, ק) [דקאמר], ר) גרס מפני מה אמרו וילון אסור כל"ל, ש) וא"כ היאך אמרו מפני מה אמרו כו' כ"ה בחלופי גרסאות.

תורה אור השלם

ו. את חקתי תשמרו בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך: ויקרא יט יט

גליון הש"ס

גמרא כלאים למאי חזו. ע' יומא דף ל ע"ב מוספות ד"ה דכמיב:

לעזי רש"י

קו"ש. מעיל.

מוסף רש"י

בורר אוכל ואוכל. המאכל יעול והפסולת בורר בדרכו. מוטל פסולת ומניח אוכל אם ירלה (שם). **מדיח ושולה.** מליף עליהם מים בעלי לבורר פסולתן (שם קנ:). **בד"א כשהאוכל מרובה על הפסולת.** ולא שקיל אוכל מפיס בעורמא (שם קמב:). **דברי הכל נוטל את האוכל.** דבהיתירא טרח ולא בלאיסורא (שם). **שמא תכרך לו נימא על בשרו.** ומתחמם ומפסיק ויעשה הוא מהפרש להמריד (כ"ה).

ת) כ"ה בתוספתא תניא לעשות מהן עסיסיות אלא עשאוהו אם כנר דלון בגמרא ליתן לפני בהמתו ואולי דרבינו היה לו גירסא אחרת.

בקשין. נגדים קשין שאין מחממים מותר ליטב עליהן: **נמטא.** לנד שקורין פלטר"א בלע"ז: **גמדא.** קשה כמו גמוד מסקמי (פסחים דף קיח.) דבר שהוא כיון נעשה קשה: **דנרש.** מקום: **שריא.** ליטיבה שאינו מחמם: **ערדילין.** רלאיתי בתשו' הגאונים שרגילין לנטשן תחת מנעליהן ז) ותולים עליהם עור של תישים מעובדין תחת קרקעיתן וכנגד העקב של רגל יש עושין לותן של צמר וקורין לותן (ח) נמטי: **אין בהם משום כלאים.** דקשין הן: **גררי דפשיטי אין בהן משום כלאים.** נגד כלאים שגרורין בו מעות מותר לתתן במיקו שהמעות מקשין לותן ואינו מחמם: **דכורי.** שגרור בהם זרעים: **יש בהם משום כלאים.** ואסור לתתן בתוך מיקו: **אסור לנעלו.** ביו"ט: **ומותר לטלטלו.** דכלי הוא: **מעשה שהיה.** במסכת שבת פרק במה אשה יולאה (דף ס.): **בסיכי.** יתדות קטנות של עץ. וי"ל חופר שתי תפירות בתמצעו ושתים בראשו ושתים בעקבו: **בילא הגיר.** גיר מין קרקע המשחיר. בילא כל דבר הנלוש ונעשה עב קרוי בילא מטוג"ם בלע"ז: **לנחלתו.** להחליקו כדמפרש לקמיה שבמקומו היו הופכים מקום בשר מבחוץ ומקום שער מבפנים ודרך מקום בשר להיות בו מרטיה וקליפות קליפות: **באפריה דר' יהודה בשרא לתחת.** לפנים הלכך א"ל לנחלתו: **והאמר חנן כו'.** ותפילין אין נאותין בהן ביו"ט כדאמר בערובין (דף לו.) יצאו שבתות וימים טובים שהן עצמן אות: **כל שנאותים בו בחול.** שהוא מתוקן כל צרכו: **משלחין אותו ביום טוב.** דהאי ביום טוב דקתני מתני' לאו מנאותין דלקמיה קאי אלא אמשלחין דבתריה ולאתויי תפילין אתא דאי נמי מנח להו ביו"ט ליכא איסורא. ומיהו סנדל המסומר לא דלא לימא מדאורייתא רבנן לשלחו ש"מ מותר לנעלו: **היה בא בדרך.** בע"ש: **מניח ידו עליהם.** אלא ירמוז וחכמים התירו לו להכניסם לעיר דרך מלבוש דהיא העברה בלאחר יד ומשום בזיון: **בבהמ"ד.** בשדה היה ואינו משתמר: **לבית הסמוך לחומה.** משנכנס לעיר יתנם בבית הראשון ולא יוליכם עד ביתו: **הא דמנטרא.** באותו בית הסמוך לבהמ"ד אם נשמרים הם בו יתנם שם: **מאי איריא בראשו.** שכבר היה מלובש בהן מבעוד יום דקא נקיט אצבע: **אפי' מחתן בארעא נמי.** אפילו לאחר שקדש היום מצאן מונחים בקרקע התירו לו חכמים להניחן בראשו ולהליעון: **המולא גרס ולא גרסינן המולא.** **המולא תפילין.** בשבת בשדה: **מכניסן.** לעיר: **זוג זוג.** נותן בראשו אחד ואחד בזרועו כדרך הנתחן בחול ומכניסן וחוזר והולך ולוכש זוג אחר ומכניסן: תפילין של ראש ושל זרוע קרי זוג זוג: **ולא מנטרא מחמת גנבי.** ומשמעינן אבל דהואיל ולא מנטרא מחמת גנבי מאחר שהן בראשו יוליכם עד ביתו אבל אם מצאן שם במקום שהן נשמרין מן הכלבים לא יזיזם ממקומן:

הדרן עלך ביצה

אלא אבקשין וכי הא דאמר רב הונא בריה דרב יהושע [6]האי נמטא גמדא דנרש שריא אמר רב פפא [2]ערדלין אין בהן משום כלאים אמר רבא הני צררי דפשיטי אין בהם משום כלאים דבזרני יש בהם משום כלאים רב אשי אמר [3]אהד זה ואחד זה אין בהן משום כלאים לפי שאין דרך חמום בכך: אבל לא סנדל המסומר: סנדל המסומר מ"ט לא משום מעשה שהיה אמר אביי [4]סנדל המסומר אסור לנעלו ומותר לטלטלו אסור לנעלו משום מעשה שהיה ומותר לטלטלו מדקתני אין משלחין דאי ס"ד אסור לטלטלו השתא לטלטולי אסור משלחין מבעיא: ולא מנעל שאינו תפור: פשיטא לא נצרכא דאע"ג דנקיט בסיכי: ר' יהודה אומר אף לא מנעל לבן: תניא [5]ר' יהודה מתיר בשחור ואוסר בלבן מפני שצריך ביצת הגיר ר' יוסי אוסר בשחור מפני שצריך לצחצחו ולא פליגי [6]מר כי אתריה ומר כי אתריה באתריה דמר בשרא לתחת באתריה דמר בשרא לעיל: זה הכלל כל שנאותין בו ביום טוב: רב ששת [7]ישרא להו לרבנן לשדורי תפלין ביומא טבא אמר ליה אביי והא אנן תנן כל שנאותין בו ביום טוב משלחין אותו הכי קאמר [8]כל שנאותין בו בחול משלחין אותו ביום טוב אמר אביי תפלין הואיל ואתו לידן נימא בהו מילתא [9]היה בא בדרך ותפלין בראשו ושקעה עליו חמה מניח ידו עליהם עד שמגיע לביתו היה יושב בבית המדרש ותפלין בראשו וקדש עליו היום מניח ידו עליהן עד שמגיע לביתו מתיב רב הונא בריה דרב איקא היה בא בדרך ותפלין בראשו וקדש עליו היום מניח ידו עליהן עד שמגיע לבית הסמוך לחומה היה יושב בבית המדרש וקדש עליו היום מניח ידו עליהן עד שמגיע לבית הסמוך לבית המדרש [10]לא קשיא הא דמנטרא הא דלא מנטרא אי דלא מנטרא מאי איריא בראשו אפילו מחתן בארעא נמי דהא תנן [11]המוצא תפלין מכניסן זוג זוג לא קשיא הא [12]דמנטרא מחמת גנבי ומחמת כלבי הא דמנטרא מחמת כלבי ולא מנטרא מחמת גנבי מהו דתימא [13]רוב לסטים ישראל נינהו ולא מזלזלי בהו קמ"ל:

הדרן עלך ביצה

אלא בקשין. משמע הכא דנדבר קשה אין בו משום כלאים וכן משמע ביומא (דף סט. ופס) דקאמר שהכהנים היו מקפלים בגדיהם תחת ראשיהם ופריך הא קא מתהנו מכלאים וכו' וכללא דסוגיא איתא התם כדאיתא הכא ואמר רב אשי בגדי כהונה דקשין הן ותימה דאמר בערכין (דף ג.) הכל חייבין בציצית כהנים לויים וישראלים ופריך פשיטא משום דכהנים הן יהיו פטורים ומשני מהו דתימא הואיל וכתיב לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך אימא כל שיהו בלא תלבש שעטנז יהו בכלל גדילים תעשה לך והני כהני הואיל ואשתרו כלאים לגבייהו אימא לא לחייבו בציצית קמ"ל דכהנים חייבין והשתא תימה מאי קאמר הואיל ואשתרו כלאים לגבייהו דשאני בגדיהם שהיו קשין לכ"ג דדוקא להציע תחתיהם דהואיל דצרכיה ליכא אלא איסור דרבנן להציע בקשין לא גזור ומייתי כי ההיא וכו' נמטא גמדא דנרש שריא גמדא שמתקשה מותר להציע תחתיו כן פרש"י אבל רכיס אסורים כדאמר התם לבנדין אסורין מפני שהן שוע ול"ג דשריא משמע אפי' לבנוש ויש לומר דאה"נ דשריא אפילו לבנוש ואם תאמר מאי מייתי מהא גמדא דנרש וכו' והא פירש דקשין מותרין דוקא להציע תחתיו אבל לבנוש אסורין וי"ל דבגדי [14](בגדי כהונה) מיירי שהוא שוע טווי ונוז ואז יש בו איסור כלאים מדאורייתא וכיון שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלביסה ובהעלאה אבל גמדא אינו אלא דרבנן כדאמרינן בגדה (דף פא: ופס) דמדאורייתא בעינן שיהא שוע טווי ונוז והא דקאמר הלבדים אסורים מיירי דוקא דרבנן וכיון דרכיס ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלביסה בקשין לא גזור והני פורפיוטי"ש שקורין באשכנז דמזל"ש שאנו לובשים דפעמים שיש בהן צמר יש לומר הואיל ואם עושין קרע קטן מוליאין אותו דרך הקריעה דחד מסקן סריך לחבירו שרי אבל אם היו משימין בהן חתיכות קטנות של בגד צמר ודאי (ב) שיהא אסור: **הכי** קאמר כל שנאותין בחול וכו'. ואמי לאתויי תפלין דמשלחין אותן דהא אפילו אם מניח אותן ליכא איסורא אבל לא תני לאתויי סנדל המסומר דודאי יהא אסור לשלחו דאי שרית לשלחו אתי לנעלו דליכא איסורא בדבר זה (ג) אבל תפלין (נהי דשבת היום טוב לאו זמן תפלין הן) מכל מקום ליכא איסורא (ד) להניחן: **היה בא בדרך ותפלין בראשו ושקעה עליו חמה וכו' או יושב בבית המדרש וכו'.** פרש"י דתרוייהו מיירי בערב שבת דשבת לאו זמן תפלין וכי בא בדרך ושקעה עליו חמה התירו לו להניחם לעיר הואיל ומניחם בלאחר יד ולפ"ז קשה דל"כ אמאי נקט גבי בא בדרך ושקעה ולגבי יושב בבית המדרש וקדש היום כיון דטעמא דתרוייהו שוין אמאי שני בלישניה לכ"ג ובא בדרך ושקעה מיירי בחול והואיל ושקעה חמה יש לו לסלקן וקמ"ל דלילה לאו זמן תפלין הוא ואם תאמר אי מיירי בחול אמאי אינו מניח תפלין בראשו ולא תאמר אי מיירי בחול דיושב בבית המדרש נקט וקדש היום דבע"ש מיירי וקמ"ל דשבת לאו זמן תפלין הוא:

הדרן עלך ביצה

לביתו, בשאין שם בית סמוך (לביתו) [לבית המדרש], אלא מקום שהוא בית שימור מפני הכלבים, אבל מפני הגנבים לא, מהו דתימא גנבי גופייהו לא מזלזלי בתפילי יניחם לשם, קמ"ל דלא.
הדרן עלך ביצה שנולדה ביום טוב

ו) בערוך ערך גר ר"ב אותא כאתריה דר"ש בר ביסנא לתמת וכלבי שיב לתין והוי חלק בעצמו ואינו צריך לתלות כאתריה דרבי יוסי בר ביסנא לעיל יגא הוי חלקי ופריך לאתמוי. ב) ביומאלמי אותא אמרין נמס ר' ירמיה אמר ומאמרין מסמיה דר' ירמיה מותר אע"פ חזקו אגא וכו' טליין דקיקין וכו'.

קבד א מיי' פ"י מה"ל כלאים הלכה יג
סמג לאוין רפג טוש"ע י"ד סי' שא סעיף א:
ב [מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף יג]:
קבה ג מיי' שם הלכה יט
וסמג שם טוש"ע שם סעיף יד:
קבו ד מיי' פי"ט מה"ל שבת הלכה ב [לא מצאתי בהרמב"ם דאסיר לנעלו ועי' תוי"ט ד"ה אבל]:
קבז ה ו מיי' פי"ח מהלכות יו"ט הל' ו סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקטו סעיף ג:
קבח ז ח מיי' פי"ט מהלכות שבת הל' ט [פ"ד מהלכות מילה הלכה יג] סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן רסו סעיף י [רב אלפס הל' מילה דף עד: וכל"מ שם סימן יז ועירובין פ"י דף קכב. יבמ"ש שם סימן כז]:
קבט ט מיי' פי"ט מה"ל שבת הלכה כג
וסמג שם טוש"ע שם סימן שא סעיף מב:

רבינו חננאל (המשך)

ו) בדבשרא ומקום השיער ואין צריך אלא צחצוח בלבד. ובאתריה דר' יהודה בדבשרא וצריך ביצת (הגיד) (הגיר) ללבונו. וירושלמי תני אין מפרקין את המגעל מן (האימום) [האימום] ביו"ט. אבל מפרקין בחולו של מועד. מהו להעמיד חלב, אם אתה אומר [כן] אף הוא חולב ומעמיד מיו"ט לחול. תני ר' חלפתא בן שאול הכשיטין אסור לשלחן [וכו'], עד כדון הכשיטין של זהב ואפילו תכשיטין של כסף. ז) א"ר חזקיה טליין רקיקין הוון מתרבין בדרתיה דרבי ירמיה, אתא שאיל ל' דעירא, א"ל לא תיאסר ולא תשהרי. זה הכלל כל שנאותין משלחין אותו ביו"ט. רב ששת שרא להו לרבנן לשדורי להדרי תפלין ביו"ט, ואמר כך פירוש המשנה, כל שנאותין בו בחול, משלחין אותו ביו"ט. אמר אביי היה בא בדרך ותפלין בראשו ושקעה וחמה מניח ידו עליהן עד שמגיע לביתו. היה יושב (במדרש) [בבית המדרש] ותפלין בראשו וקדש עליו היום מניח ידו עליהן עד שמגיע (לביתו) [לבית] הסמוך לחומה. היה יושב (במדרש) [בבית המדרש] ותפלין בראשו וקדש עליו היום מניח ידו עליהן עד שמגיע לבית הסמוך לבית המדרש. ופרקינן לא קשיא הא דתני עד שמגיע לבית הסמוך לחומה ולבית הסמוך לבית המדרש, מקום שפשתמרין מחמת גנבי, וכ"ש מפני כלבים, והא דאמר אביי עד שמגיע

מוסף רש"י

נמטא. לנד, פלטר"א בלע"ז, גמדא. קשה, שריא. אין בו משום כלאים, דהעלאה דומיא דלבישה דאית ביה הנאת חימום הוא דאיסור (יומא סט:). המוצא תפלין. בשבת, בשוק או בדרך (שבת שם.) בשדה במקום שנאבדין (ערובין צה.). מכניסן. לעיר ולבית (שם). לעיר דרך מלבוש (שבת סב.). זוג זוג. אחד בראש ואחד בזרוע והיינו זוג, בדרך שנוהגן בחול, ואחר תמיד ומכניסן זוג אחר זוג עד שילבו (ערובין שם. וכע"ז שבת שם).

הדרן עלך ביצה

רבינו חננאל

וסוגיין (עוילרין) [ערדילרין] וצררי דפשיטי ודבזרני אין בהן משום כלאים, לפי שאין דרך חימום בכך. אמר אביי סנדל מסומר אסור לנעלו משום מעשה שהיה. ומפורש בשבת בפרק במה אשה. ומותר לטלטלו, דהתנינן אין משלחין אותו ביו"ט, דאי ס"ד אסור לטלטלו שלוחי מיבעי ליסיר. ולא מנעל שאינו תפיר. אע"ג דנקיט בסיכיה. פירוש חפרש ביתידות. תניא ר' יהודה אוסר (לטלטלו שליחי מבעיא) במנעל לבן כמנהג מקומו מפני שצריך ביצת (הגיד) [הגיר], ור' [יוסי] אוסר במנעל שחור כמנהג מקומו שהיו מצחצחין אותן. באתריה דר' יוסי

הגהות הב"ח

(ח) רש"י ד"ה ערדלין וכו' וקורין לותן ערדלין הש"ד: (ב) תוס' סד"ה אלא וכו' אמר ודאי אסור בל"ל ותיבת שיהא נמחק:

גליון הש"ם

גמ' א רבי יהודה מתיר בשחור. עיין בכ"ק דף נט ע"ב תוס' ד"ה דהוה סיים:

לעזי רש"י

פילטר"א. לֶבֶד. מטונ"ש. גרשים.

יום טוב. לא יבשל בתחלה. להיות תחלת בשולו ועיקרו לשם שבת אלא לשם יו"ט יהא תחלת בשולו והמשויר יהא לשבת כדקתני ואזיל אבל מבשל הוא ובלא הערמה כדקתני לקמן[1]: **עושה תבשיל.** לשם ערוב: **וכילה שעליו.** שהיו טחין ביצה על הדג כשלולין אותו: **אכלו או שאכל.** קודם שבשל כל צרכי שבת: **סומך עליו.** לבשל בשבילו: **גמ' מנא הני מילי.** לאו דוקא מקראי יליף דערובי תבשילין דרבנן והכי קא מבעיא ליה מהיכא אסמכוה רבנן: **זכור.** אין זכירה אלא בדבר המשתכח: **וכרהו מאחר שבא להשכיחו.** כשבא יו"ט בערב שבת קרוב שבת להשתכח מחמת יו"ט שמרבה בסעודת היום ואינו מניח לשבת כדי כבודו והזהירך הכתוב לזכרו וכשמערב ערובי תבשילין נמצא שזוכרו שהרי אינו עושה אלא מחמת שבת: **מ"ט.** למה תקני ערוב קרא ודאי לאו בערוב משתעי ולאו ערוב משתמע מיניה ואסמכתא בעלמא הוא וכי אתא קרא לקדוש היום אתא כדתניא בפסחים (דף קו.) זכרהו על היין וערוב מדרבנן ומה לאו לתקן: **אמר רבא כדי שיכרוה.** מתוך שמערב זוכר את השבת ואינו מכלה את הכל ליו"ט ובורר מנה לזה ומנה לזה: **רב אשי אמר.** לא לכבוד שבת תקנוהו אלא לכבוד יום טוב: **כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת.** אלא מ"כ התחיל מבעוד יום דאינו אלא כגומר והולך אבל אתחולי לא: **ק"ו דמיום טוב לחול.** לגמרי לא: **כשלמא לרב אשי.** דאמר לכבוד יו"ט תקנוהו כדי שיאמרו אסור להתחיל בשולי שבת ביו"ט היינו דמערב יו"ט הולרך לעשותו: **אלא לרבא.** דאמר כדי שיכרוה: **אפי' ביו"ט.** יעשהו לפני סעודת יו"ט יש כאן זכירת שבת לברור מנותיו: **שמא יפשע.** ישכח ולא יערב משום דטריד: **ותנא מייתי לה מהכא.** כן דרך שיטת התלמוד כשמתחילין האמוראין להוליא טעם מן המקרא ויש תנא של ברייתא למד אותו ממקום אחר נקט הכי כלומר האמוראין למדוהו מכאן והתנא למד מכאן: **את אשר תאפו אפו.** הוה ליה למכתב היום אפו ובשלו אלא רמז הוא שיש לך יום שני שאין אופין לצורך מחר: **אלא על האפוי.** בחמיסי בשבת: **אופין.** פת: **מבשלין.** תבשיל: **שהיה יושב ודורש.** ביום טוב: **ילמה לה לאשונה.** לסעוד סעודת יום טוב והניחוהו דורש: **בעלי פטפין.** חביות גדולות הכינו להם [1]בחנוניות ומסך משתות לפיכך מהרו ללמת כלומר בעלי נפש הן ואינן יגיעין לשמוע תורה: **הללו בעלי מצרה.** שהיה בית המדרש מתרוקן מאד וגנאי הדבר ויקשה בעיניו: **עד מתי הם יושבים ל"ג: התחילו פניהם משתנין.** כשבורין שכועס על כת ששית שאחרו לצאת וכ"ש עליו: **חיי שעה.** סעודה: **אכלו משמנים.** מקרא הוא בספר עזרא עד כי חדות ה' היא מעוחכם: **שלא היה לו להניח.** כגון שאבדה לו אבדה מערב יו"ט ומחזר כל היום אחריה: **חדות ה'.** שמחה שאתם עושים בשביל הקב"ה הרי היא מעוזכם היא תעזור אתכם לשלם הקפותיכם ומלוותיכם שחלוו בשבילה: **שיתקיימו לו נכסיו.** שלא יהא אדם חומסן וגוזל שדות ממנו: **יטע כהן אדיר.** אילן חשוב הוא יש לו שם למרחוק ואומרים פלוני יש לו אדר בשדהו ומתוך כך היא נקראת על שמו ואם הולך למדינת הים ובא אחר והחזיק בה יש לו עדיים הרבה שהיתה שלו ואילו מכרה היה הקול יוצא להיות נקראת על שמו של שני: **שנאמר אדיר במרום.** כלומר שאדר לשון קיום וחוזק ולכך נקרא אדר: **כשמיה.** כשמו שמפרשין בני אדם את שמו: **נחמסת.** ממסן יהיב דמיה[2] אלא שלוקח בכח ויש קול לדבר והיום או אחר מזמינו לבית דין: **ופירותיה משתמרין.** לא ידענא מאי היא. י"מ שנוטעין אותו על הגבולים ויש לו ענפים הרבה והוא לשדה לגדר. ולי נראה שהוא מין עשב חשוב חרעו מתערב עם הפירות ובשדה לבן קאמר ומשתמרת התבואה מן הכנימה והתולעים שרית אותו זרע מבריחן והורגן כדאמר בחומטין שמשמר התבואה במסכת שבת (דף לא.): כל

יום טוב [א]שחל להיות ערב שבת לא יבשל בתחלה מיום טוב לשבת אבל מבשל הוא ליום טוב ואם הותיר הותיר לשבת ועושה תבשיל מערב יו"ט וסומך עליו לשבת בית שמאי אומרים שני תבשילין ובית הלל אומרים [2]תבשיל אחר ושוין בדג וביצה שעליו שהן שני תבשילין [3]אכלו או שאבד לא יבשל עליו בתחלה ואם שייר ממנו כל שהוא סומך עליו לשבת: **גמ'** מנה"מ אמר שמואל דאמר קרא [1]זכור את יום השבת לקדשו זכרהו מאחר שבא להשכיחו מאי טעמא אמר רבא כדי שיברור מנה יפה לשבת ומנה יפה ליום טוב רב אשי אמר [2]כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת קל וחומר [3]מיום טוב לחול תנן עושה תבשיל מערב יום טוב וסומך עליו לשבת בשלמא לרב אשי דאמר כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת היינו דמערב יום טוב אין ביום טוב לא אלא לרבא מאי איריא מערב יום טוב אפילו ביום טוב נמי אין הכי נמי אלא גזרה שמא יפשע ותנא מייתי לה מהכא [2]את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו מכאן אמר ר' [4]אלעזר אין אופין אלא על האפוי ואין מבשלין אלא על המבושל מכאן סמכו חכמים לערובי תבשילין מן התורה ת"ר מעשה ברבי אליעזר שהיה יושב ודורש כל היום כולו בהלכות יום טוב יצתה כת ראשונה אמר הללו בעלי פטפין כת שניה אמר הללו בעלי חביות כת שלישית אמר הללו בעלי כדין כת רביעית אמר הללו בעלי לגינין כת חמישית אמר הללו בעלי כוסות התחילו כת ששית לצאת אמר הללו [5]בעלי מארה נתן עיניו בתלמידים התחילו פניהם משתנין אמר להם בני לא לכם אני אומר אלא להללו שיצאו [6]שמניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה בשעת פטירתן אמר להם [3]לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדונינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם אמר מר שמניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה והא שמחת יום טוב מצוה היא רבי אליעזר לטעמיה דאמר שמחת יום טוב רשות דתניא [7]רבי אליעזר אומר אין לו לאדם ביום טוב אלא או אוכל ושותה או יושב ושונה ר' יהושע אומר [8]חלקהו חציו לה' וחציו לכם אמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו כתוב אחד אומר [4]עצרת לה' אלהיך וכתוב אחד אומר [5]עצרת תהיה לכם היא ביצד רבי אליעזר סבר או כולו לה' או כולו לכם ורבי יהושע סבר חלקהו חציו לה' וחציו לכם מאי לאין נכון לו אמר רב חסדא למי שלא הניח עירובי תבשילין איכא דאמרי מי שלא היה לו להניח עירובי תבשילין [9]אבל מי שהיה לו להניח עירובי תבשילין ולא הניח פושע הוא מאי כי חדות ה' היא מעוזכם אמר ר' יוחנן משום ר' אליעזר בר' שמעון אמר להם הקב"ה לישראל בני לוו עלי וקדשו קדושת היום והאמינו בי ואני פורע ואמר ר' יוחנן משום ר' אליעזר בר' שמעון הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר שנאמר [6]אדיר במרום ה' אי נמי אדרא כשמיה כדאמרי אינשי מאי אדרא דקיימא לדרי דרי תניא נמי הכי שדה שיש בה אדר אינה נגזלת ואינה נחמסת ופירותיה משתמרין תני רב תחליפא אחוה דרבנאי חוזאה אכל

משמנין. כשבורין שכועס על כת ששית שאחרו לצאת וכ"ש עליו: **חיי שעה.** סעודה: **אכלו משמנים.** מקרא הוא בספר עזרא עד כי חדות ה' היא מעוחכם: **שלא היה לו להניח.** כגון שאבדה לו אבדה מערב יו"ט ומחזר כל היום אחריה: **חדות ה'.** שמחה שאתם עושים בשביל הקב"ה הרי היא מעוזכם היא תעזור אתכם לשלם הקפותיכם ומלוותיכם שחלוו בשבילה: **שיתקיימו לו נכסיו.** שלא יהא אדם חומסן וגוזל שדות ממנו: **יטע כהן אדיר.** אילן חשוב הוא יש לו אדר בשדהו ומתוך כך היא נקראת על שמו ואם הולך למדינת הים ובא אחר והחזיק בה יש לו עדיים הרבה שהיתה שלו ואילו מכרה היה הקול יוצא להיות נקראת על שמו של שני: **שנאמר אדיר במרום.** כלומר שאדר לשון קיום וחוזק ולכך נקרא אדר: **כשמיה.** כשמו שמפרשין בני אדם את שמו: **נחמסת.** ממסן יהיב דמיה[2] אלא שלוקח בכח ויש קול לדבר והיום או אחר מזמינו לבית דין: **ופירותיה משתמרין.** לא ידענא מאי היא. י"מ שנוטעין אותו על הגבולים ויש לו ענפים הרבה והוא לשדה לגדר. ולי נראה שהוא מין עשב חשוב חרעו מתערב עם הפירות ובשדה לבן קאמר ומשתמרת התבואה מן הכנימה והתולעים שרית אותו זרע מבריחן והורגן כדאמר בחומטין שמשמר התבואה במסכת שבת (דף לא.): כל

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ו מהלכות יו"ט הלכה ז סמג לאוין ע"ה טוש"ע א"ח סימן תקכו סעיף ז:
ב ב מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם ס"ב:
ג ג מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף יו:
ד ד מיי' שם הלכה ז ה [מיי' שם פ"א הלכה יז]: ה ו מיי' שם פ"ו הלכה יט סמג שם טוש"ע א"ח סימן תקכו סעיף ז:
ו ז טוש"ע שם סימן תקכו סעיף ז:

רבינו חננאל

יו"ט שחל כו' לא יבשל בתחילה מיו"ט לשבת כו'. מנא לן שעושה תבשיל וסומך עליו לשבת. אמר שמואל מדכתיב זכור את יום השבת, כלומר זכרהו מקודם יום טוב שבא להשכיחו. ואמר רבא כיון שיודע כי מחר צריך לבשל לשבת בפני עצמו, אף הוא מחכרן לברר מנה יפה לשבת שלא יבשל הכל ליו"ט. רב אשי אמר למה אין מבשלין מיו"ט לשבת אלא ע"י עירוב. כדי שיאמרו אין אופין מיו"ט לשבת ק"ו מיו"ט [לחול]. ואקשינן עליה אי משום האי למה לי מערב יו"ט אפילו ביו"ט נמי. ומשנינן אלא גזרה שמא יפשע ביו"ט ונמצא אופה ומבשל בלא עירובי תבשילין. ותנא מפרש טעמא דמתני' מהכא, את אשר תאפו אפו ואת אשר וגו'. כלומר אם אפיתם מאתמול אפו גם עתה, וכן אם יש לכם כבר מבושל בשלו, והאי אי אפשר לאוקמי בחול אלא מיו"ט לשבת, ומפרש שאין אופין אלא על האפוי, ואין מבשלין אלא על המבושל, מיכן סמכו לעירובי תבשילין מן התורה. פירוש בעלי פטפין, הם בעלי חביות גדולות, כלומר יש להן הרבה ומשכימין שיספק להם היין עד הערב. בעלי [כדים פחות מהם], לגינין פחות מן הכדים, הכוסות פחות מן הלגין. (בת השפורית) [כת השישית] אמר להן [הללו] בעלי מארה. כלומר אין להם כלום, לא קיימו שמחת יו"ט ולא מצות ביהמ"ד שכבר יצאו. ראשיק כל מי שהיה יכול להניח עירובי תבשילין ולא עירב פושע הוא. מאי כי חדות ה' היא מעוזכם. אמר הקב"ה לישראל לוו עלי ושמחו היום וקדשוהו והאמינו בי ואני פורע, כלומר קיימו מצות חדות ה' שאמר הקב"ה ושמחת בחגך, והאמינו שאני מזמן לכם ברכה במעשה ידיכם כדי שתפדיו מה שלקחתם בהלוואה. וא"ר יוחנן הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר שנאמר אדיר במרום ה'. כלומר יעשה מהן צדקה חשובה לפני ה' במרום. כדכתיב אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף. ומפורש כפרק השותפין במעשה דמונבז המלך. דאמר אני גנזתי למעלה, כלומר הצדקה שפירשתי לעניים הנה היא גנוזה לי למעלה במרום. כדכתיב מלוה ה' חונן דל. איכא דאמרי אדרא כשמיה, והוא מאילני סרק והוא גדול ומשלח פארות וענפים הרבה, ואם (מסיין) [מסייג] בו הכרם אין היה יכולה ליכנס לחובו ומשתמר לעולם.

תורה אור השלם

1. זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ: שמות כ ז
2. וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר יְיָ שַׁבָּתוֹן שַׁבַּת קֹדֶשׁ לַיְיָ מָחָר אֶת אֲשֶׁר תֹּאפוּ אֹפוּ וְאֶת אֲשֶׁר תְּבַשְּׁלוּ בַּשֵּׁלוּ וְאֶת כָּל הָעֹדֵף הַנִּיחוּ לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד הַבֹּקֶר: שמות טז כג
3. וַיֹּאמֶר לָהֶם לְכוּ אִכְלוּ מִשְּׁמָנִים וּשְׁתוּ מַמְתַּקִּים וּשְׁלֹחוּ מָנוֹת לַאֲשֶׁר לֹא נָכוֹן לוֹ כִּי קָדוֹשׁ הַיּוֹם לַאֲדֹנֵינוּ וְאַל תֵּעָצְבוּ כִּי חֶדְוַת יְיָ הִיא מָעֻזְּכֶם: נחמיה ח י
4. שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מַצּוֹת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצֶרֶת לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה: דברים טז ח
5. בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֻרָת תִּהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: כמדבר כט לה
6. מִקֹּלוֹת מַיִם רַבִּים אַדִּירִים מִשְׁבְּרֵי יָם אַדִּיר בַּמָּרוֹם יְיָ: תהלים צג ד

הגהות הגר"א

[א] תוספות סד"ה לו. כשלאן לו ממי לגות. כל"ל:

מוסף רש"י

חיי עולם. מזונה (שבת י. תענית כא.).

ל) כ"ל לגניה וכ"ה בערוך שם. והרב המגיה נד"ו כתב: "אולי ל"ל התחילו כת ששית לצאת" יפה הגלאה לא רלה את הערוך הנ"ל. נ) כנ"ל וכ"ה בערוך ערך אדר.

כל מזונותיו של אדם. כל מה שעתיד להשתכר בשנה שיהא נזון משם קונה לו כך וכך ישתכר בשנה זו ויש לו ליזהר מלעשות יציאה מרובה שלא יוסיפו לו שכר למזונות אלא מה שפסקו לו: **חוץ מהוצאת שבתות.** אותה לא פסקו לו מה ישתכר לצרכה ומהיכן תבואתו אלא לפי מה שרגיל ממציאים לו לשעה אז לאמר שעה: **פותחין לו.** כלומר ממציאין לו שכר מועט: **מאי קראה.** שקולבין מזונות בראש השנה: **שהחדש מתכסה בו.** שהלבנה מתכסה בו שאינה נראית לכל אדם אלא שחרית ליושבי מזרח וערבית ליושבי מערב כדאמר בר"ה (דף כ:) עשריס ואחדע שעות מתכסה סיהדא: **הוי אומר זה ר"ה.** דאילו שאר י"ט כבר נתמלאה הלבנה במקצת ונראית בכל מקום: **בכסה ליום חגנו.** שהחדש קאי תקעו בחדוש הלבנה שופר כשהיא מתכסה ביום חגנו: **ואוכל את הראשונה.** נמצא אוכלה לזו כדי שתהא היפה נאכלת בשבת דהויא לה אכילתה של הראשונה לכבוד שבת: **נשם שמים.** בוטח שתזדמן לו נאה לשבת: **מחד שביך לשבתיך.** מאחד בשבת שלך תן לך לשבת הבאה: **יום יום.** יעמיק לנו את צרכינו ועזרתנו: **אינו צריך להודיעו.** לומר שלא יהא זה יושב ותוהה מהיכן בא אליו דבר זה: **ומשה לא ידע.** אלמא נתן לו הקב"ה קרון עור פניס ולא הודיעו: **לדעת כי אני ה' וגו'.** ריאיה דקרא אך את שבתותי תשמרו ומאי לדעת רולה אני שתודיעם מה מתנה תשובה אני מבקש ליתן להם: **צריך להודיע אם אמו.** לעשות לו אות וסימן שאם יאכלנו קודם שיבא לאמו תראה את האות ותשאלנו מי עשה לך כך והוא יאמר פלוני וגם נתן לי פת ומתוך כך ידעו אביו ואמו שהוא אוהבם ותרבה אהבה ורעות בישראל: **דעבידא לאגלויי.** כגון קרון פניס דמשה שהודיעוהו הרואין לא צריך הנותן להודיעו: **ומאי ליה כוחלא.** נותן כחול סביבות עיניו: **לא** ט) **נענשו נכריס עלה.** ואתן אשכמן) אחזר הקב"ה להעניש על האותה ועל המלות דכתיב וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן (דברים לג) וכתיב אלוה מתימן יבא (חבקוק ג): **נשמה יתירה.** רוחב לב למנוחה ולשמחה ולהיות פתוח לרוחה ויאכל וישתה כ) ואין נפשו קלה עליו: **וינפש.** דרשינן ליה אוי על הנפש שהלכה לה: **לא שנו.** דהוי עדוב: **דמלפת.** לפתן בעינן דמוכחא מלתא שעשוי לשנה: **ופת לא מלפתא.** הלכך לא מוכחא מלתא היא שהרי בכל יום יש לאחס: **שבשולי קדרה.** שבשארו בלא מתכונין: **סומך עליהם.** מערב יום טוב לשם ערוב ולא אמרינן לא חשיבי ובטלי: **גורדו.** מערב יום טוב: **אין בהם משום בשולי נכרים.** שגזרו חכמים בבשולי נכרים משום חתנות ועל שנאכל כמו שהוא אי לא גזרו על בשולי דכיון שנאכל כמו שהוא אי אינו בשל דלא אהני מידי ואלו נאכלין על ידי מלאן חייס: **סומך ישראל עליהן.** דהא שרו נאכילה: **כפא דהרסנא.** מטוגן בשומן קרני דגיס ובקמח: **אפירי.** דקמח אין נאכל כמו שהוא אי לפיכך יש בו משום בשולי נכרים הרסנא

כל מזונותיו של אדם קצובים בו' והוצאת בניו לתלמוד תורה. פר"י הכל נפקי מקרא דלעיל מזונותיו דשנת כדאמר ליו עני ואני פורע תורה דכתיב חדות וחדות היא תורה דכתיב פקודי ה' ישרים משמחי לב (תהלים יט):

איזהו חג שהחדש מתכסה בו וכו'. פרש"י שהלבנה אינה נראית ונקשה לפי' זה דהוה ליה למימר שהלבנה מתכסה לכך ג) פר"ת [שר"ם] מזדמן בו כלומר שרגיל לבא בו וכשא לשון זמן כמו ליום הכשא יבא ביתו (משלי ז) ורבינו משולם פירש מתכסה שלא היה שעיר של ר"ח קרב בו והקשה רבינו תם דבמוספפתא ט) קאמר דקאמיב ג) (ל"ו) שעיריס בשנה וקא תשיב י"ב שעיריס דראשי חדשים ולא מצינו י"ב אם לא היה שעיר דר"ח דר"ה והשיב לו רבינו משולם דלא עלה על לבו לומר כן אלא היתה דעתו דלא מפרש קרא בהדיא של ראש חדש דראש השנה דכתיב בפיתחם מלבד עולת החדש ומטלת לא הזכיר וי"מ מתכסה שאין מזכירין אותו במוסף דראש השנה ור"מ היה אומר אדרבה הואיל והיה קרב מזכירין אותו במוסף דראש השנה ותקן ר"מ לומר במוסף מלבד עולת החדש וגו' וכן תקן לומר שני שעיריס בהלכתן וגו' שעיר אחד של ראש חדש ושעיר אחד של ר"ה: ט) אמר

מיתיבי [7] לדעת כי אני ה' מקדשכם אמר לו הקב"ה למשה משה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל לך והודיע אותם מכאן אמר רבן שמעון בן גמליאל הנותן פת לתינוק צריך להודיע לאמו לא קשיא הא במתנה דעבידא לאגלויי הא במתנה דלא עבידא לאגלויי שבת נמי מתנה דעבידא לאגלויי מתן שכרה לא עבידא לאגלויי: אמר מר מכאן אמר רשב"ג הנותן פת לתינוק צריך להודיע לאמו [7] מאי עביד ליה שייף ליה משחא ומלי ליה כוחלא והאידנא דחיישינן לכשפים מאי אמר רב פפא שייף ליה מאותו המין א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי כל מצות שנתן להם הקב"ה לישראל נתן להם בפרהסיא חוץ משבת שנתן להם בצנעא שנאמר [8] ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם אי הכי לא לענשו נכרים עלה שבת אודועי אודעינהו מתן שכרה לא אודעינהו ואי בעית אימא מתן שכרה נמי אודעינהו נשמה יתירה לא אודעינהו [9] דאמר רבי שמעון בן לקיש נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם ערב שבת ולמוצאי שבת נוטלין אותה הימנו שנאמר [8] שבת וינפש כיון ששבת ווי אבדה נפש: עושה אדם תבשיל מערב יום טוב: אמר אביי [10] לא שנו אלא תבשיל אבל פת לא מאי שנא פת דלא אילימא מידי דמלפת בעינן ופת לא מלפתא והא דייסא נמי דלא מלפתא דאמר ר' זירא [11] הני בבלאי טפשאי דאכלי נהמא בנהמא ואמר רב נחומי בר זכריה משמיה דאביי מערבין בדייסא אלא מידי דלא שכיח בעינן ופת שכיחא ודייסא לא שכיחא איכא דאמרי אמר אביי לא שנו [12] אלא תבשיל אבל פת לא מאי טעמא אילימא דמידי דלא שכיח בעינן ופת שכיחא והא דייסא לא שכיחא ואמר רב נחומי בר זכריה משמיה דאביי אין מערבין בדייסא אלא [13] מידי דלא נמי לא מלפתא דאמר ר' זירא הני בבלאי טפשאי דאכלי נהמא בנהמא תני ר' חייא [14] דעדשים שבשולי קדרה סומך עליהן משום ערובי תבשילין וה"מ דאית בהו כזית אמר רב יצחק בריה דרב יהודה [15] שמנונית שעל גבי הסכין גוררו וסומך עליו משום ערובי תבשילין והני מילי דאית בהו כזית אמר רב אסי אמר רב [16] דגים קטנים מלוחים אין בהם משום בשולי נכרים אמר רב יוסף [17] ואם צלאן נכרי סומך עליהם משום ערובי תבשילין ואי עבדינהו נכרי כסא דהרסנא אסור פשיטא מהו דתימא הרסנא

[7] א [טור ח"מ סימן מיט וי"ש]:
ב ג מי' פ"ש מהל' יו"ט הלכה ג סמג לאוין עה טוש"ע ח"מ סימן מקכו סעיף ד:
ח ד ה מי' שם מהל' יו"ט שם סעיף ה ו:
ט ו מי' פי"ז מהל' מאכלות אסורות הלכה טו סמג לאוין קמה טוש"ע י"ד סימן קיג סעיף יב:
י ז מי' פ"ו מהלכות יו"ט הלכה ד סמג לאוין עה טוש"ע ח"מ סימן מקכ"ז סעיף ה:

רבינו חננאל

תני כל מזונותיו של אדם של כל השנה קצובין לו מראש השנה חוץ מהוצאת שבתות והוצאת ימים טובים והוצאת בנו לת"ת, שאם פיחת פותחין לו, ואם הוסיף מוסיפין לו. ואמרינן מהאי קרא תקעו בחדש וגו' [בכסא, [פי'] בכסא לשון זמון כדאיתא התם בפרק חלק, כבר נתן להם זמן כדכתיב ליום הכסא יבוא ביתו, ואין כסא אלא זמן כדכתיב בכסא ליום חגינו] כי חק לישראל הוא. והאי חק מזונותיו(הן), כדכתיב הטריפני לחם חקי, וכתיב ואכלו את חקם. שמאי החזקן היה אוכל כל ימיו לכבוד שבת. הלל הזקן מדה אחרת היתה בו שהיו כל מעשיו לשמים, ואומר ברוך ה' יום יום. תניא בית שמאי אומרים מחד שבא לשבתא, ובית הלל אומרים ברוך ה' יום יום. הנותן מתנה לחבירו מילתא דעבידא לאיגלויי היא ואין צריך להודיעו, כדכתיב ומשה לא ידע כי קרן עור פניו, ואע"ג דכתיב בשבת לדעת כי אני ה' מקדשכם, משמע דהנותן צריך להודיעו, משום דמתן שכרה לא עבידא לאיגלויי היא. וכל מצוה ניתנה בפרהסיא, חוץ מן השבת שניתנה בצנעא שנאמר ביני ובין בני ישראל. ואסיקנא השבת ומתן שכרה אודעינהו, נשמה יתירה לא אודעינהו, כדריש לקיש דאמר נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם בערב שבת, שנאמר כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי, כלומר כל שנבראו בעולם להתענג מהם נשמתן ביום השביעי נבראו, ומתרוויחות ומתגדלות בשבת, וכיון ששבת וי אבדה נפש, כלומר נתמעטה הנשמה. והנותן פת לתינוק צריך להודיע לאמו, כלומר שיך לו מאותו המין. זו ששנינו ועושה תבשיל מערב"ש, לא שנו אלא תבשיל דבעינן מידי דמלפת, אבל פת ודייסא לא, דלא מלפת, דא"ר זירא בבלאי טיפשאי אכלי נהמי בדנהמא, כלומר הדייסא פת היא. תני ר' חייא עדשין שבשולי קדירה, סומך עליו משום ערובי תבשילין, והוא דאית ביה כזית. ושמנונית שע"ג הסכין, אם יש בה כזית גוררה וסומך עליה משום ערובי תבשילין. וכזית שאמרו כין לאחד בין למאה. ותאי דתינן תבשיל זה אפילו שלוק או צלי או מכושל ואפילו קולייס האספנין שנתן עליו חמין מעי"ט ותחלתו וסופו אין לו שיעור, אוקימנא אין לו שיעור למעלה, אבל יש לו שיעור למטה, פירוש לא יהיה פחות מכזית, אבל למעלה, כלומר ביותר מכזית אפילו אלף ויותר אין לו שיאמר דיי. ואמרינן דגים קטנים מלוחין אין בהם משום בישולי גויים, כלומר מליחתם היא בישולם, והגוי לא בשל כלום כי כבר מבושלים הן, וקי"ל כל שאינו עולה על שלחן מלכים ללפת בו את הפת [אין בו משום בישולי עכו"ם]. וזה מפורש בפרק אין מעמידין. וכן אם צלאו גוי סומך עליהן משום עירובי תבשילין. ואי עבדינהו גוי כסא דהרסנא, כלומר בישל הדגים הללו עם הקמח, אסור משום בישולי גוים, מאי [טעמא] קמחא עיקר, ולדברי הכל אינו נאכל כמית שהוא חי, ועולה על שלחן [מלכים] לאכול בו פת, ולא דמי לדייסא.

תורה אור השלם

1. תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו:
תהלים פא ד
2. כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב:
תהלים פא ה
3. רק אדמת הכהנים לא קנה כי חק לכהנים מאת פרעה ואכלו את חקם אשר נתן להם פרעה על כן לא מכרו את אדמתם:
בראשית מז כב
4. שוא ודבר כזב הרחק ממני ראש ועשר אל תתן לי הטריפני לחם חקי:
משלי ל ח
5. ברוך אדני יום יום יעמס לנו האל ישועתנו סלה:
תהלים סח כ
6. ויהי ברדת משה מהר סיני ושני לחת העדת בידד משה בהרדתו מן ההר ומשה לא ידע כי קרן עור פניו בדברו אתו:
שמות לד כט
7. ואתה דבר אל בני ישראל לאמר אך את שבתתי תשמרו כי אות הוא ביני وביניכם לדרתיכם לדעת כי אני יי מקדשכם:
שמות לא יג
8. ביני وבין בני ישראל אות הוא לעלם כי ששת ימים עשה יי את השמים ואת הארץ وביום השביעי שבת וינפש:
שמות לא יז

הגהות הב"ח

(ט) גס' קטופין לו מר"ה (ועד יום הכפורים). תל"מ וי"נ ס"ל ועד ראש השנה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) נשרא מהולאת שבתות והולאת יו"ט. נ"ב עיין במדרש רבה פ' אמור רש פ' ל' ושם נאמר גם ר"ח. והס"ם שלא הזכירו אולי כללו בהולאת יו"ט דר"ח איקרי מועד כדאיתא בפסחים עז ע"ל. ועיין בעור מ"מ סימן (תמ"ע) [מיגו] ובנ"י ובנ"מ ומנ"ל שם. ותמיהני שלא הזכירו המדרש הזה לדבריו אולא דמיית הרב"י וצ"ע:

מוסף רש"י

שהחדש מתכסה בו. לחמוקים כגון שחרית לבני מערב וערבית לבני מזרח לפי שקונה היא קמוך למדיומה (ר"ה ח) שהלבנה אינה נראית בעליו לכל העולם לכתיב חדש בכסה (סנהדרין יא). הוי אומר זה ראש השנה. שאנה בראש חדש, אבל אחר חגים נאמנע החדש הם (שם). לדעת כי אני ה' מקדשכם. להודיעם אני בא אחני ריאה לקדשם (שבת י). דעבידא לאגלויי. מי נתני לו (שם). מתן שכרה לא עבידא לאגלויי. יהוא הודיעם ע"י משה בעל פה מה שכיה (שם). שייף ליה משחא. יספספנו בשמן בין עיניו דבר הנראה שמשאלנו אמו מי עשה כן ויאמר החינוק פלוני עשה וגם פת נתן לי (שם). ומלי ליה כוחלא. נתן בחול סביב עיניו, וכן לשון בתלמוד (שם). לכשפים. שמתשדנו שכשפו (שם). נשמה יתירה. שמתחיבים דעתו לאכילה ושתיה (חגיגה כז). כיון ששבת. שבת ושמר אם השבת, ווי אבדה נפש. וינפש דוגם נוטריקון ווי נפש (שם). דאכלי נהמא בנהמא. דמלפתי פיתן בדייסא (נדרים מט). דגים קטנים מלוחים. נאכלין כמית שהן מחמת מלחן (עיז לח). כסא דהרסנא. טיגן בשומנים, שומן דגים, עם קמח (שם).

אמר רבי אבא ערובי תבשילין צריך שיהא בהן בזית. וג' דיניס
יש בהלכות ערוב ערובי תחומין צריך שתי סעודות לכל
אחד ואחד והכי מסיק בהדיא בעירובין (דף פ:) ערובי חצרות צריכין
כגרוגרת לכל אחד ואחד והכי מסיק בהדיא בעירובין (דף פב:) על
שיהא ב' סעודות ואם יש שם מזון
ב' סעודות אינו צריך יותר ואפילו
מאה יכולין לסמוך עליו ערובי
תבשילין בין לאחד בין למאה אינו
צריך אלא כזית לכל מין ומין:
[לעיל] **דגים** קטנים מלוחים אין
בהם משום בשולי
נכרים. דהא נאכלים כמו שהן חיין
הואיל ומלוחים אבל אם לא היו מלוחים
יש בהם משום בשולי נכרים ותימה
דאמר בפס' ע"ז פרק אין מעמידין
(דף לח.) כל שאינו עולה על שלחן
מלכים נוגפת בו את הפת אין בו
איסור משום בשולי נכרים וקאמר
עלה כגון דגים קטנים וי"ל דהתם
בקטנים טפי מיירי והכא מיירי
בדגים שאין קטנים כל כך שפעמים
שהן עולין על שלחן מלכים נוגפת
בו את הפת:
קמ"ל קמחא עיקר. מכאן אנו
סומכין ליקח מן הנכרים
פת הנלוש מן הביצים שקורין קנטוי"ש
ואוגליז"ש דמאי נחוש אי משום פת
עצמו התירו מכמים אי משום ביצים
שבלקו בה הא אמרינן קמחא עיקר
ואין לחלק ולומר דשאני הכא
לחומרא כלומר דקמחא שהוא מן
שלקות שבלילתו רכה אסור אבל
בעלמא שהוא עב והוי מעשה תנור
אף שהיתר עיקר לא אזלינן לקולא
אי אפשר לומר כן דהא קאמר הכא
מהו דתימא הרסנא עיקר כלומר היה
לנו להתיר אלמא היכא דהיתר עיקר
אזלינן בתריה אפי' לקולא אי לאו
דאסיק דקמחא עיקר ואין לחוש
שמא הביצים מעופות טמאים דהא
אינן מצויין ביינו ושמא יש בם
בביצים רובם אין בהם דם ומה
שבודקים הביצים בשעה שמשימין
אותם ברוטב אם יש בהן דם זהו
חומרא בעלמא דהא אם לא נבדקו
מותרין וגם אין לחוש משום ביצי
נבלות או מטרפות משום דאזלינן
בתר הרוב וא"ת והא יש לחוש שמא
נלושו בביצים טרופות דאמר בחולין
(דף סד. ושם) דאין לוקחין ביצים
טרופות מן הנכרי וי"ל ה"מ בעייניהו
משום דאית בהו ריעותא דמוכחא
מלתא ממה שהן טרופות דמנבלות
וטרפות אתו וזבנוהו ישראל לנכרי
אבל הכא שנלושו ליכא שום ריעותא
לא חיישינן לשום דבר ויש לומר
שנלושו מביצים שלמות ומיהו פשטי"ך של דגים שאפאו נכרי אין להתיר דיש בהם משום בשולי נכרים הואיל ונבלע שומן הדגים בתוך
העיסה והדגים אסורין משום בשולי נכרים א"כ אף העיסה שמבחוץ אסורה ונעשה כולו בשולי נכרים אע"פ שהעיסה אין בה משום ב"נ דהא
התירו את הפת וגם מה שנבלע בה אינו בעין מ"מ קודם שנבלע בעיסה היה בעין והיה נאסר ונמצא שהעיסה [6] נלושה מן האיסור דרבנן
ויש [6] שמסירין השומן ואוכלים אותן בכה"ג ואותן גיליי"ש מדלא מבכרכן עלייהו ברכת המוציא יש בהן משום ב"נ ומיהו אומר הר"ר
יחיאל דאין בהם משום ב"נ כיון דדרך אפייתם פת עביד להו ועוד דאי קבע סעודתיה עלייהו מברך ברכת המוציא אלמא פת מינהו:[1]
רבי אומר מערבין ערובי חצרות אבל לא ערובי תחומין. תימה הא רבי ס"ל בפרק בכל מערבין (עירובין דף לח: ושם) דשבת ויו"ט
קדושה אחת היא וא"כ היכי מערבינן ערובי חצרות מי"ט לשבת ויש לומר דאדרבה היינו טעמא הכא דרבי דהא דאית ליה קדושה
אחת הן היינו בדבר האסור לעשות ביו"ט כגון תחומין אסור לעשותם ביו"ט בשביל שבת דהא קדושה אחת הן אבל בשביל שקדושה
אחת היא לא אסרינן דבר המותר לעשות ביו"ט עצמו כגון לטלטל בחצרו לעשות ערוב בשביל שבת:

אין

הרסנא עיקר קמ"ל קמחא עיקר אמר ר' אבא
[א]ערובי תבשילין צריכין כזית איבעיא להו
כזית אחד לכלן או דלמא כזית לכל אחד
ואחד ת"ש דאמר רבי אבא אמר רב [ב]ערובי
תבשילין צריכין כזית בין לאחד בין למאה:
תנן אכלו או שאבד לא יבשל עליו בתחלה
שייר ממנו כל שהוא סומך עליו לשבת מאי
כל שהוא לאו אע"ג דליכא כזית לא דאית
ביה כזית: ת"ש [ג]תבשיל זה צלי ואפילו
כבוש שלוק ומבושל וקוליים האספנין שנתן
עליו חמין מערב יו"ט תחלתו וסופו אין לו
שיעור מאי לאו אין לו שיעור כלל לא אין
לו שיעור למעלה אבל יש לו שיעור למטה
אמר רב הונא אמר רב [ד]ערובי תבשילין
צריכין דעת פשיטא דעת מניח בעינן דעת
מי שהניחו לו בעינן או לא בעינן תא שמע
[ה]דאבוה דשמואל מערב אכולה נהרדעא רבי
אמי ורבי אסי מערבו אכולהו טבריא: [ו]מכריז
רבי יעקב בר אידי מי שלא הניח ערובי
תבשילין יבא ויסמוך על שלי ועד כמה אמר
רב נחומי בר זכריה משמיה דאביי עד תחום
שבת: ההוא סמיא דהוה מסדר מתניתא
קמיה דמר שמואל חזייה דהוה עציב אמר
ליה אמאי עציבת אמר ליה דלא אותיבי
ערובי תבשילין אמר ליה סמוך אדידי לשנה
חזייה דהוה עציב אמר ליה אמאי עציבת
אמר ליה דלא אותיבי ערובי תבשילין אמר
ליה פושע את לכולי עלמא שרי לדידך אסור
ת"ר [ז]יום טוב שחל להיות בערב שבת אין
מערבין לא ערובי תחומין ולא ערובי חצרות
רבי אומר מערבין ערובי חצרות אבל לא
ערובי תחומין מפני שאתה אוסרו בדבר
האסור לו ואי [ח]אתה אוסרו בדבר המותר לו
אתמר רב אמר [ט]הלכה כתנא קמא ושמואל
אמר הלכה כרבי: איבעיא להו הלכה כרבי
לקולא או לחומרא פשיטא דלקולא קאמר
משום דשלח רבי אלעזר לגולה לא כשאתם
שונין בבבל רבי מתיר והכמים אוסרין אלא
רבי אוסר וחכמים מתירין מאי תא שמע
דרב תחליפא בר אבדימי עבד עובדא כותיה
דשמואל ואמר רב תחלת הוראה דהאי צורבא
מרבנן לקלקולא אי אמדת בשלמא לקולא
קאמר היינו קלקולא אלא אי אמרת לחומרא
מאי קלקולא איכא כיון דמקלקלי בה רבים
היינו

הרסנא עיקר. שומן הדגים: כין לאחד כין למאה. די להם בכזית:
לא דאיים ביה כזית. ולגבי ככר שלם קרי ליה כל שהוא: תכשיל זה.
של ערוב: כבוש. במומן ובחרדל ומיני ירקות: שלוק. מבושל הרבה
מאד: מבושל. כהלכתו: קוליים האספנין. דג מלוח הוא ורך ונאכל
כמו שהוא אי אלא שנותנין עליו
חמין חם בשילו כדתנן במסכת שבת
(דף לט.) שהדחתו זו היא גמר
מלאכתו: שנתנו עליו חמין גרסינן.
שעשו לו מערב יו"ט בשול הראוי
לו: תחלתו. כשעשה התבשיל אין לו
שיעור כמה יהא בו: סופו. אכלו
או שאבד ושייר ממנו קצת: מאי
לאו אין לו שיעור כלל. לא לרב ולא
למעט: לא אין לו שיעור למעלה.
לומר שלא יוסיף בו על כך וכך:
למטה. לא יפחות מכזית: לריכים
דעת. שידעו שלשם כך נעשו. ורב
הונא לא פירש דעת מי ומפרשינן
לה אנן ואמרינן הא ודאי פשיטא לן
דכי אמר רב הונא לריכים דעת
דעתו דמניח מיהא בעי דאיהו עדיף
שעושהו לשם כך מיהו מבעיא לן
דעת מי שהניחו לצרכו כגון דעשאו
זה לצורך חברו כלום צריך שימלך
בו תחלה לעשותו על פיו: עד תחום
שבת. ולעומדים חוץ לתחום לא היה
דעתו של מניח עליהם ולא עלו על
לבו לזוכרן: מסדר מתניתא. שהיה
יודע משניות בגרסא ומחזר עליהן
לפני מר שמואל שיהיו סדורות בפיו
כעיקרן: סמוך אדידי. דמערבנא
אכולה נהרדעא שהיא עירו: לשנה.
לשנה אחרת [ט] ולאם השנה היה שאין
יכול להניח ולהתנות: לדידך אסור.
שאין דעתי על המזידין והפושעים
שאינם חרדים לדברי חכמים: לא
ערובי חצרות. לטלטל מחר דנראה
כמתקן דבר: שאתה אוסרו בדבר
האסור לו. כח יש בידך לאסור עליו
מלעשות צורך מחר דבר שהוא אסור
בו ביום והיינו תחומין שאף ביו"ט
אסור לצאת חוץ לתחום: ואי אתה
אוסרו. אין כח בידך לאסור לו
מלתקן למחר דבר שהוא מותר בו
ביום ואיסור טלטול חצרות ליתיה
ביום טוב: משום דשלח רבי אלעזר
בו. לפיכך הוצרכו לשאול לקולא
קאמר שמואל או לחומרא משום
דשלח ר' אלעזר לחומרא ואנו
שונין דרבי לקולא לפיכך שואלים אנו
שמואל שקבע הלכה כרבי היכי
מתני לפלוגתייהו: ואמר רב אחלא
פורלאה וכו'. דרב פליג עליה ואמר
הלכה כת"ק: כיון דמקלקלי בה
רבים. שסוכחין ומטלטלין בלא ערוב:
היינו

יא א ב מיי' פ"ו מהל' יו"ט הלכה ג סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן תקכו סעיף ג:
יב ג מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ה:
יג ד ה מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף ט:
יד ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:
טז ז מיי' פ"ו שם הלכה טו וסמ"ק מהלכות עירובין הלכה יד סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן תקכח סע"ב:

רבינו חננאל

אמר רב עירובי תבשילין צריכין דעת. איקימנא ודאי המניח צ"ל לומר כי לפלוני ופלוני אני מערב. כשמואל דהוה מערב אכולה נהרדעא, ור' אמי ור' אסי מערבי אכולה טבריא, אבל דעת מי שהניחו אין צריך להיות יודע בשעת עירוב אלא אפילו אחרי כן, ואפילו ביו"ט עצמו אם נודע לו שאחרים ערבו עליו מותר לו לבשל. כר' יעקב בר אידי דהוה מערב ומזכיר הריני מערב זה על כל מי ששכח ולא עירב, ואחרי כן היה מכריז כל מי שלא עירב יבא ויסמוך על עירוב שלי. ואמרינן עד כמה. ואסיקנא עד כדי תחום שבת בא ושואלו וסומך עליו, וכההוא סומא דאמר ליה מר שמואל ביו"ט תא סמוך אדידי, בשנה אחרת נמי חזייה ביו"ט דהוה עציב, ואמר ליה פושע הוא, לכולי עלמא שרי וליה אסור [1](אוקימנ' להא מתניתא הכי). ת"ר יו"ט שחל בע"ש אין מערבין לא עירובי תחומין ולא עירובי חצרות דברי רב. חכמים מתירין אוקימנא להא מתני' הכי. וכן שלח ר' אלעזר לגולה. ואסיקנא הלכה כרבי דאמר שאין מערבין, ולא חיישינן למאי דתנינן אין מערבין עירובי תחומין ביו"ט שאתה אוסרו בדבר האסור לו כו'. כלומר ביו"ט שאסור לצאת חוץ לתחום, כן לערב ביו"ט לצאת בשבת חוץ לתחום אסור, אבל טלטול בחצרות שמותר ביו"ט, יש לו לערב ביו"ט כדי לטלטל בשבת, אע"ג דמסתבר טעמיה דא חיישינן ליה, והלכה כרבי שאין מערבין לא לתחומין ולא לחצרות.

1) שיך למעה אחר וחכמים מתירין.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה קמ"ל וכו' ויש שמפירין השומן. נ"ב ס"ל ויש שמתירין השומן:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה לשנה. וכ"ה היה. עיין תשובת מ"ל סימן ק"ל:

מוסף רש"י

הרסנא עיקר. ואותו מוריים נאכל כמות שהוא מי ושרי (ע"ז לה:). קמ"ל קמחא עיקר. ויש בו משום בשולי עכו"ם, שהקמח אינו נאכל מי (שם).

ג) [תוספתא פ"כ], ד) [תוספתא שם], ה) [תוספתא שם], ו) [ועיין תוספות כתובות ז. ד"ה ממון], ז) [ולקמ' קמה:], ח) כ"ל בלועה ועיין רש"ל, ט) [ועי' תוספות ע"ז מ. ד"ה אמר רבא ותו' חולין קד. ד"ה פיטנין].

(ו) תוס' ד"ה קמ"ל וכו' ויש שמפירין השומן. נ"ב ס"ל ויש שמתירין השומן:

(ז) תוס' ד"ה אמר רבא ערובי תבשילין. ד"ה אמר רבא ערובי תבשילין. ד"ה אמר רבא ערובי תבשילין.

היינו קלקולא. אם היה מותר לערב אתמול והוא אסר: **מפיהו בשל שבת.** ברכה אחת לשניהם ומתחיל להזכיר שבת תחילה ותתן לנו את יום המנוחה הזה ואת יום חג פלוני הזה: **ומסיים.** הברכה בשל שבת מקדש השבת ותו לא: **ואומר קדושה היום נאמלנו.** ותתן לנו ה' אלהינו את יום המנוחה הזה ואת יום חג פלוני הזה: **הני תנא קמיה דרבינא.** במילתיה דרבי מקדש ישראל והשבת והזמנים: **אטו שבת ישראל מקדשי ליה.** שקדמת קדושת ישראל לשל שבת. בשלמא הזמנים צריך להקדים קדושת ישראל לקדושתן שעל ידי קדושת ישראל נתקדשו הם ואילו לא נתקדשו ישראל לא היו קובעים חדשים וקורלין מועדים בבית דין: **אלא שבת מקדשא וקיימא.** משמשת ימי בראשית ואינה תלויה בקביעות דראש חדש: **מפקלל שבע.** כשאר שבתות כי היכי דנחול אין לו למועד ברכה קבועה בשלש תפלות אללו אף בשבת אין צריך לקבוע לו ברכה לבית שמאי ולא לבללו לבית הלל: **מעין המאורע.** ראש חדש או מועד: **בעבודה.** כגון יעלה ויבא בברכת עבודה: **בהודאה.** כמו שאומר על הנסים בחנוכה ופורים: **כל מקום שזקוק לשבע.** ואפי' ערבית ושחרית ומנחה: **אין הלכה כאותו הזוג** גרסינן. אלא כתנא קמא דאמר ערבית שחרית ומנחה מתפלל שבע ואומר מעין המאורע בעבודה. מיהו לאו הלכתא כוותיה דהא דקאמר ובמוספין מתחיל כו' אלא דהא הלכתא כרבי דאמר אף חותם בה מקדש השבת ישראל והזמנים או ראש חדש בברכת עבודה: **בהודאה.** כמו שאומר על הנסים בחנוכה ופורים: **מיום טוב לחבירו.** אם מזכר ביו"ט ראשון וחלו שני ימים טובים ממשי וערב שבת ומתנה אם היום חול ומחר קדש עירובי עירוב ואם תלוף אינו צריך לערב לתבשילין ובתחומין יאמר אם היום (ה) קדש אין בדברי כלום ולמחר יאמר כמו כן בשל תחומין ובאותה הפת עצמה דממה נפקא הוי עירוב אבל בשל תבשילין אין צריך לשנות ולחזור את תנאו לאמר: **דלמקני שביתה בשבתא.** לאו דוקא שבתא נקט אלא יו"ט קרי שבתא. לא התירו לו לקנות שביתה ביום טוב ואפי' מספק ואם התירו בעירובי תבשילין המס משום כבוד שבת התירו: **אין אופין.** פת: **ממלאה אשה כו'.** דבאה עורמא סגי וכן בנחתום לגבי מלוי: **אבל לאפות.** כל כבר וכבר צריכה) אפיה ורדיה לעצמה: **בזמן שהפנור מלא.** שתנוריהם קטנים היו ומדביקין פת בדפנות ומתוך שהוא מלא מתמעט חללו ואין מקום לחמימותו להתפשט והפת נאפת יפה: **הוא נאסר.** לאפות: **וקמחו נאסר.** אלא יהו אחרים אופין קמחו בעודו שלם): **לאקנויי קמחו.** אם צריך לתת במתנה את קמחו שיהו אחרים מותרים לאפותו ולתת לו: **בשלמא** לא גרס: **ולא יומין.** כדרך שמטמינין תבשיל שבת: **עבר ואפה מאי.** מהו שיאכל בשבת: ואי

אין הלכה כאותו הזוג. וא"ת אמאי לא קאמר הלכה כתנא קמא וי"ל דאי הוה אמר הלכה כתנא קמא הוה משמע אכל דבריו אף ממה שאמר מסיים בשל שבת והא ליתא דהא קי"ל דהלכתא כרבי דאמר חותם ברוך מקדש השבת ישראל והזמנים[ד]:

מאי טעמא למקני שביתה בשבתא לא. וא"ת למה לי האי טעמא האיכא טעמא דהכנה כדאמרי' בפ' בכל מערבין (עירובין דף לח: ושם) מיו"ט לשבת מאי טעמא לא משום הכנה וי"ל דאי לאו ההיא טעמא דמקני שביתה בשבתא משום טעמא דקאמר משום הכנה לא אסרינן הואיל ויש שם ספק דשמא חול הוא לגמרי מכל מקום קשה דהתם בעירובין למה לי טעמא דהכנה תיפוק ליה משום דמקני שביתה בשבתא לא ויש לומר דהתם מיירי בעירובי חצרות ולא שייך למקני שביתה ומכל מקום קשה מההוא דגטין פרק הזורק (דף עז:) גבי שביב מרע דקאמר איהי מזיל ומחוי ותפתח והתם מיירי בשבת דשרי לעשות קנין והכא אסר למקני שביתה אפי' ביו"ט וי"ל דשביב מרע שאני דהתירו עליו אלא תטרף דעתו ותדע דיש חלוק בין שביב מרע לאיש אחר דהא התירו לו לגרש בשבת ואין אנו מקדשין ואין מגרשין ואע"ג דלא קאמר לקמן[ב] אין מגרשין מכל מקום למה יש לחלק בין קדושין לגרושין ועוד דבתוספתא אמרינן בהדיא אין מקדשין ואין מגרשין ולי נראה מדקאמר התם אי אתה מודה משמע דלא פליג אם אדם עליה והא פליג רבי עליה לעיל דאמר מערבין עירובי חצרות לכך נראה לפרש דטעמא דהכא יש לומר משום הכנה וה"ק אסור למקני שביתה בשבתא משום הכנה דאיתה הכנה ואין מכינין מיום טוב לשבת וא"ת לרבי יוחנן דאמר לעיל (דף ד.) מולדה בזה מותרת בזה וקאמר טעמא לעיל משום דליתא ליה הכנה וכי פליג רבי יוחנן אכל הני תנאי ואמוראי דהכא[ג] ויש לומר דהתם מיירי בהכנה שנעשה בידים כגון עירובי תחומין ואפי' רבי יוחנן מודה אבל מה שמתיר ר' יוחנן היינו גבי בילה דהוי הכנה בידי שמים שנעשית מאליה:

אי אמרת הוא נאסר וקמחו נאסר צריך לאקנויי קמחו לאחרים ואי אמרת אין קמחו נאסר אין צריך לאקנויי קמחו. ותימה הואיל וקמחו נאסר מה מועיל הקנייה לאחרים מי יכול לסלק האיסור שבו כדי שיאכל הוא עצמו אחר (כך[ו]) שנאסר ועוד קשה כיון שהוא נאסר מאיזה טעם יהא מותר שאחרים אופין (לשבת) בשבילו וכי אחרים יכולים לעשות בשבילו מה שהוא עצמו אינו יכול לעשות בשביל עצמו לכן נראה לי כגי' ג)דה"ג אי אמרת הוא נאסר ואין קמחו נאסר מצי לאקנויי קמחו לאחרים ואז מועיל הקנין ואי אמרת הוא נאסר וקמחו נאסר לא מצי לאקנויי קמחו לאחרים דהא לא מועיל הקנין ובסמוך גרס ש"מ הוא נאסר ואין קמחו נאסר:

ובלבד

היינו קלקולא אמר רבא אמר רב חסדא אמר רב הונא הלכה כרבי ולאסור תנו רבנן ג)יום טוב שחל להיות בשבת בית שמאי אומרים מתפלל שמנה [ואומר] של שבת בפני עצמה ושל יו"ט בפני עצמה וב"ה אומרים מתפלל שבע מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת ואומר קדושת היום באמצע רבי אומר אף חותם בה [ד]מקדש השבת ישראל והזמנים תני תנא קמיה דרבינא מקדש ישראל והשבת והזמנים אמר ליה אטו שבת ישראל מקדשי ליה והא שבת מקדשא וקיימא אלא אימא מקדש השבת ישראל והזמנים אמר רב יוסף [ה]הלכה כרבי וכדתריץ רבינא: [ו]ת"ר שבת [ז]שחל להיות בר"ח או בחולו של מועד [ח]ערבית ושחרית ומנחה מתפלל שבע ואומר מעין המאורע בעבודה [ט]ואם לא אמר מחזירין אותו רבי אליעזר אומר בהודאה [י]ובמוספין מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת ואומר קדושת היום באמצע רשב"ג ורבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומרים כל מקום שהוזקק לשבע מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת ואומר קדושת היום באמצע אמר רב הונא אין הלכה כאותו הזוג אמר רב חייא בר אשי אמר רב מניח אדם עירובי תחומין מיום טוב לחברו ומתנה אמר רבא [יא]מניח אדם עירובי תבשילין מיום טוב לחבירו ומתנה מאן דאמר עירובי תחומין כל שכן עירובי תבשילין ומאן דאמר עירובי תבשילין אבל עירובי תחומין לא מאי טעמא דלמקני שביתה בשבתא לא תנו רבנן [יב]אין אופין מיום טוב לחבירו באמת אמרו ממלאה אשה כל הקדרה בשר אע"פ שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת [יג]ממלא נחתום חבית של מים אע"פ שאינו צריך אלא לקיתון אחד אבל לאפות אינו אופה אלא מה שצריך לו ר' שמעון בן אלעזר אומר [יד]ממלאה אשה כל התנור פת מפני שהפת נאפת יפה בזמן שהתנור מלא אמר רבא [טו]הלכה כרבי שמעון בן אלעזר איבעיא להו מי שלא הניח עירובי תבשילין הוא נאסר ואין קמחו נאסר למאי נפקא מינה לאקנויי קמחו לאחרים אי אמרת הוא נאסר וקמחו נאסר צריך לאקנויי קמחו לאחרים ואי אמרת הוא נאסר ואין קמחו נאסר לא צריך לאקנויי קמחו לאחרים מאי תא שמע מי שלא הניח עירובי תבשילין הרי זה לא יאפה ולא יבשל ולא יטמין לא לו ולא לאחרים ולא אחרים אופין ומבשלין לו כיצד הוא עושה מקנה קמחו לאחרים ואופין לו ומבשלין לו ש"מ הוא נאסר וקמחו נאסר ש"מ איבעיא להו [טז]עבר ואפה מאי ת"ש מי שלא הניח עירובי תבשילין כיצד הוא עושה מקנה קמחו לאחרים ואחרים אופין לו ומבשלין לו

ואי

יקנה קמחו לאחרים, אלא הוא שנאסר ל)[לא אפי ליה אלא] דכמה דלא מקני ליה, לא הוא אפי ליה ולא אחרים אפי ליה. או דלמא הוא נאסר אבל קמחו לא נאסר, ולא צריך לאקנויי קמחו לאחרים, אלא הוא שנאסר לא אפי אחריני אפי ליה. ופשטנא הוא נאסר וקמחי נאסר, ואין לו תקנה אלא אם יקנה קמחו לאחרים וימסרנו להן, נעשה כשלהן ומותר להן לאפות ולהאכילו. איבעיא להו זה שנאסר אם עבר ואפה מאי, כלומר קנסינן ליה ומנעינן ליה לאכול מה שנאפה, אי לא.

ל) עי"פ הגה"ה בד"ו: "אלא הוא שנאסר לא אפי ליה אבל כל ממה דלא מקני כו'".

ד) [תוספ' ברכות פ"ג], ה) [ברכות מט.], ו) ערובין מ: [תוספ' ברכות פ"ג] ע"ש שם שינוי' בגרי' זו, ז) גבי יו"ט נקט מיפכא יו"ט שחל להיות בשבת משום דביו"ט מתפלל כפדר של יו"ט אבל ר"ח מתפלל בסדר של שבת. מהרש"ל בשם תוספות ישנים, ח) [לעיל ו.], ט) [תוספ' פ"ג], י) [עי' תוספות פסחים מו. ד"ה עד שתאפה], יא) בפ"א טוקף: ערוכה, יב) בפ"א טוקף: משום קנס, יג) [עי' תוספות מגמתו לו: ד"ה והא], יד) [דף לו: ועי' תוספות שם ד"ה והא מלוה], טו) ג"א הספרים.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מיום טוב וכו' ומתמוהין יאמר אם היום חול ומחר קדש עירובי עירוב אם היום קדש: (ב) הום' ד"ה מאי טעמא וכו' תנאי ואמוראי דהכא דדהתם ויש לומר דהתם והכא מיירי:

גליון הש"ס

גמ' רשב"א אומר ממלאה אשה תנור פת. עיין לקמן דף כב ע"ב ברש"י ד"ה וב"ה מתירין ומתוס' שם:

מוסף רש"י

מתחיל בשל שבת. ותתן לנו את יום המנוח הזה, ומסיים בשל שבת. מקדש השבת ותו לא (ערובין מ:). ואומר קדושת היום. של לשם מדש עם של שבת בגון את יום המנוח הזה ואת יום לשם מדש הזה, ואם מועד הוא את יום השבת הזה ואת יום חג פלוני הזה (שם). מפני שהפת נאפת יפה בזמן שהתנור מלא. והפת מרוחה קרוביה זה לזה מתחממים זה מזה ונאפת יפה ועוכים לצרך הוא (מדור רש"י מ"י שאה).

רבינו חננאל

ת"ר יו"ט שחל בשבת [וכו'] בית הלל אומרים מתפלל שבע, מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת, ואומר קדושת היום באמצע. פירש, מתפלל שלש ראשונות ושלש אחרונות, ואומר אתה בחרתנו באמצע. מתחיל בשל שבת ואומר ותתן לנו ה' אלהינו את יום המנוח, ומסיים בשל שבת בשמחה ובששון הנחלתנו ושבתות ומועדי קדשך. רבי אומר אף חותם בהמקדש ישראל והשבת והזמנים, ותרגיה רבינא הכי מקדש השבת וישראל והזמנים, דשבת לאו ישראל מקדשי לה דהא מיקדשא וקיימא. אמר רב יוסף הלכתא כרבי דחותם בה וכדמתרץ רבינא ברוך מקדש השבת וישראל והזמנים, דישראל מקדשי להו לזמנים, הילכך מקדמינן קדושתן דישראל דאינון מקדשי להו לזמנים. ת"ר שבת שחלה להיות בר"ח או בחולו של מועד. ערבית ושחרית ומנחה מתפלל שבע, ואומר אלהינו ואלהי אבותינו יעלה ויבא וגו', ומזכיר מעין המאורע, אם הוא ר"ח אומר של ר"ח, ואם חולו של מועד, אם פסח אומר של פסח, ואם סוכות של סוכות. בעבודה והיא רצה ה' אלהינו כעמך ישראל וכו'. ואם לא אמר מחזירין אותו, והכי הילכתא. ובמוספין מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת. ואומר קדוש היום

עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פ"ג מהלכות תפלה הלכה ה סמג עשין יט טוש"ע א"ח סי' תפז סעיף א:

יז ב מיי' שם הלכה יא סמג שם טוש"ע א"ח סימן תכה סעיף א וסימן תל סעיף ט [וסימן תרסג סעיף ב]:

יח ג שם סימן תל סעיף כ:

יט ד מיי' שם טוש"ע שם וסימן תכה סעיף ג:

כ ה מיי' פ"ו מהלכות יו"ט הלכה יא סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן תקכו סעיף כב:

כא ו מיי' פ"ח מהל' עירובין הלכה יד טוש"ע א"ח סימן תקכה סעיף ב:

כב ז מיי' פ"ח מהלכות יו"ט הלכה ט סמג שם טוש"ע א"ח סימן תקנ סעיף א:

כג ח מיי' שם הלכה י טוש"ע שם סעיף ב:

כד ט מיי' וסמג שם טוש"ע א"ח סימן תקז סעיף ו:

כה י מיי' פ"ו שם הל' ט סמג שם טוש"ע א"ח סי' תקכו סעיף כ:

כו כ מיי' שם הלכה י טוש"ע שם סעי' כב:

רבינו חננאל (המשך)

באמצע, וחותם מקדש השבת ישראל והזמנים. והכי הילכתא. רשב"ג ור' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר, לא במוספין בלבד, אלא כל מקום שזקוק לשבע בין ערב בין שחרית בין מנחה, מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת, ואומר קידוש היום באמצע. אמר רב הונא אין הלכה כאותו הזוג, והן רשב"ג ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה הללו. אמר רבא מניח אדם עירובי תחומין מיו"ט לחבירו ומתנה, וכ"ש עירובי תבשילין. ומשמיה דרב אמר מניח עירובי תבשילין מיו"ט לחבירו ומתנה, אבל עירובי תחומין לא, דלמקנא שביתה ביו"ט לא. יהי מילי בשני ימים טובים של גליות שהן ב' קדושות, שמתנה ואומר אם היום קדש ולמחר חול הוא אינו צריך לעירוב, ואם מחר הוא יו"ט היום עיו"ט, הנה אני מערב מעיו"ט ליו"ט. וקיימא לן כרבא דהוא בתראה. ת"ר אין אופין מיו"ט לשבת ק"ו מיו"ט לחול. באמת אמרו ממלאה אשה קדרה בשר אע"פ שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת. וכן נחתום ממלא מחמם קומקומוס מים אע"פ שא"צ אלא לקיתון אחד כו'. ר' שמעון בן אלעזר אומר אף ממלאה אשה תנור פת, מפני שהפת [נאפת] יפה בשעה שהתנור מלא. אמר רבא הלכה כר' שמעון בן אלעזר, וקיי"ל מרבותינו ובלבד שלא יערים. איבעיא להו מי שלא הניח עירובי תבשילין הוא נאסר וקמחו נאסר, ואין לו תקנה אא"כ

ובלבד שלא יערים. פרש"י בשמי קדרות שיאמר אני צריך להזמין אורחים או יבאו לי אורחים אבל בקדרה אחת מותר להעריס ולהרבות דהא חזינן לעיל דאפי' מיום טוב לחברו שרי בכך ואם תאמר מאי שנא מהיא דרב אחא[ש] דמערים ומלא גרמא גרמא וי"ל דשאני התם דהוי עבוד אוכלין בעלמא ומשום שמחת יום טוב התירו דאי לאו הכי מיים שמא יסריח הבשר וממנע ולא שמיט אבל הכא מיירי בבשול דחמור וגם היה יכול לעשות תקנה על ידי עירובי תבשילין מבעוד יום:

על מה נחלקו על דג וביצה שעליו שב"ש אומרים שני תבשילין. ודג וביצה שעליו אינו חשוב אלא תבשיל אחד וב"ה אומרים תבשיל אחד כלומר תבשיל אחד כי האי גוונא כגון דג וביצה שעליו חשוב שני תבשילין וקשה דלישנא לא משמע הכי לכך נראה לי דגרס אפכא [ט] ב"ש אומרים תבשיל אחד פירוש דג וביצה שעליו אינו חשוב אלא תבשיל אחד ולריך עוד תבשיל אחר ובית הלל אומרים שני תבשילין פירוש דג וביצה שעליו חשוב שני תבשילין:

אמר רבא הלכתא כתנא דידן ואליבא דב"ה. פירש רש"י ואליבא דבית הלל דקאמר תבשיל אחד ואר"ת דלאפיה צריך לערב גם בפת ואינו יכול לאפות על ערוב תבשיל (ג) אחד דהא קיימא לן כרבי אליעזר דאמר אין אופין אלא על האפוי ואין מבשלין אלא על המבושל מדקא מייתי סתמא דגמ' כוותיה לעיל[ל] ברישא פרקין דקאמר ותנא מייתי לה מהכא והא דקאמרי ב"ה לעיל מינה אדם עורב תבשיל אחד ועושה בו כל צרכו קאי אמאי דקאמר בית שמאי אין מבשלין אלא מן המוכן אלא אם כן היו לו חמין טמונין מבעוד יום וכו' וסברי דאפי' בשלמה תבשילין צריך שיהא לכל אחד ואחד כנגדו ועל זה קא מיירי ב"ה ואמרי דעל תבשיל אחד עושה בו כל צרכו כלומר כל מיני תבשילין כגון חמין וכיוצא בו והא דקאמר תנא לא שנו אלא תבשיל אחד אבל פת לא היינו דווקא היכא דאינו רוצה לאפות אבל אם היה רוצה לאפות היה צריך פת ולא נהירא להר"ר יצחק חדא דאבל הני משמע דלא צריך אלא תבשיל אחד לכל דבר בין לאפות בין לבשל ומה שמביא הש"ס לעיל דר' אליעזר לאו משום דהלכתא כותיה אלא אסמכתא בעלמא מייתי על עירובי תבשילין אלא אדרבה קיימא לן כרבי יהושע לגבי דרבי אליעזר משום דרבי אליעזר שמותי הוא ורבי יהושע פליג עליה בירושלמי ואמר אופין ומבשלין על המבושל ומ"מ אור"י לא מלאני לבי לעבור על דברי דודי וצריך שני תבשילין פת ותבשיל וכן עמא דברא[ק] שמא דאפי' בשבת שרו באחד ובגמרא מפרש מאי טעמא דכלים אסורים: **ושוין שמשיקין את המים.** מי שיש לו מים יפין לשתות ונטמאו ממלא מהן כלי אבן ונותנם במקוה מים מלומים עד שמשיק מים למים וגמאלו אלו זרועים ומחוברים למי המקוה ובטלו מגביהו וטהרו. ואין עוד טהרה במקוה לכל אוכל ומשקה אלא למים ולא בתורת טבילה אלא בתורת זריעה כדאמרינן בפסחים בפרק כל שעה (דף לד:): **אבל לא מטבילין.** בגמרא[ר] מפרש שאין נותנין אותן בכלי עץ טמא הצריך טבילה להשיקן בו כדי להעלות טבילה לכלי אבן השקה המים: **ומטבילין מגב לגב.** ביום טוב: **ומחבורה לחבורה.** בגמרא[ש] מפרש לה: **גמ' ויעבירנו**

כו א מיי' פ"ו מהל' יו"ט הל' ה טוש"ע ס"ח סי' תקכו סעיף טז:

כח ב מיי' שם הלכה י [וס"א שם הל' יא] סמג לאוין עה טוש"ע או"ח סימן תקכו סעיף כד:

כט ג מיי' פכ"ג מהל' שבת הלכה טו טוש"ע או"ח סימן שלט סעיף ד:

ל ד מיי' שם הלכה ח סמג לאוין סה:

לא ה מיי' שם פ"ו הלכה כג טוש"ע או"ח סי' שיח סעיף ח:

לב ו מיי' פ"ו מהלכות יום טוב הלכה ה טוש"ע א"ח סימן תקכו סעיף יז:

לג ז מיי' פכ"ג מהל' שבת הלכה ח סמג לאוין סה סה:

לד ח מיי' וסמג שם טוש"ע א"ח סימן שט סעיף ח [וסי' תקיא סעי' גן]:

לה ט מיי' פ"ד מהל' יו"ט הלכה ח:

רבינו חננאל

ת"ש מי שהניח עירובי תבשילין הרי זה אופה ומבשל ומטמין, ואם רצה לאכול עירובו הרשות בידו. אכלו עד שלא אפה ועד שלא בישל ועד שלא הטמין, הרי זה לא יאפה ולא יבשל ולא יטמין ולא אחרים אופין ומבשלין לו, אבל מבשל ליו"ט ואם הותיר הותיר לשבת. ובלבד שלא יערים, ואם הערים אסור. ודחה רב אשי ואמר אחמרו רבנן במערים טפי מבמזיד. רב נחמן בר יצחק אמר הא מתני' לחנניה היא אליבא דב"ש. (דתנן) [דתניא] אין אופין אא"כ עירב בפת, ואין מבשלין אא"כ עירב בתבשיל כו'. וב"ה אומרים מניח אדם עירובי תבשילין ועושה בו כל צרכו, כלומר אופה ומבשל ומטמין את החמין. ואתינן למפשטא לבעיין מן המעשר בשבת במזיד לא יאכל, כלומר הנה זה עבר ועישר. וקתני לא יאכל, ש"מ עבר ואפה נמי לא יאכל. ודחינן התם לענין שבת משום דאפשר ליה להתענג בפירי אחרינו. וכן בענין המטביל כלי במזיד בשבת לא ישתמש בהן. ודחינן שאני התם דאית ליה כלי אחרינו. [א"נ] אפשר לו לשאל כלים ולהשתמש בהן. וכן המבשל בשבת כמזיד לא יאכל. הנה קנסינן ליה אם עבר וכישל. ודחינן איסורא דשבת שאני. **מתני' בית שמאי אומרים שני תבשילין, ובית הלל אומרים תבשיל אחד** ופורדים ב"ש בדג וביצה שעליו שהן שני תבשילין. אכלו או שאבד כו'. מתני' דלא כי האי תנא, דתניא אר"ש לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על שני תבשילין שצריך כו'. אמר רבא הילכתא כתנא דידן ואליבא דבית הלל דאמרי תבשיל אחד. אכלו או שאבד לא יבשל עליו בתחילה. שייר הימנו כל שהוא סומך עליו לשבת. אמר אביי נקטינן התחיל בעיסתו ונאכל עירובו או שאבד הרי זה גומר. [**מתני'**] חל יום טוב להיות אחר השבת מטבילין כלים מלפני השבת ואדם בשבת. כלים דלאו בני סחיטה נינהו, בשבת מאי טעמא דלא מטבילינן להו.

ואי איתא ליתני עבר ואפה מותר מכדי תנא אתקנתא קא מהדר נתני נמי הך תקנתא בהדי הך דמקנה קמתו: **תקנתא דהיתרא.** העשויה בהיתר: **שלא יערים.** לאחר שבשל לצורך (ב) לומר עוד אני צריך להזמין אורחים ויבשל תבשילין אחרים ויותירם לשבת אבל בקדרה אחת אם ירבה לשבת הא אמר דאפי' לחול שרי כדלעיל[ו] ממלאה אשה קדרה בשר ואע"פ שאינה צריכה אלא לאחיכה אחת: **ואם הערים אסור.** לאכול דאחמור רבנן בהא מילתא שלא לעקור תורת עירוב. ולא דמי להערמה [ג]דרב אחא בר אהבה דמלא גרמא גרמא דאין עבוד באוכלין [ד] ואי משום טרחא הא עדיפא דלמא אם אלא יסריח הבשר וממנע ולא שמיט וקס"ד דהוא הדין לעבר ואפה: **שאני הערמה כו'.** לעולם עבר ואפה מותר והערמה אינה ראויה לכאן דשאני הערמה ממזיד דאיכא למימר אחמור בה רבנן בהערמה טפי ממזיד דאלו מזיד רשע הוא לעבור על דברי חכמים ואין אחרים למדים הימנו והוא עצמו משיס אל לבו ושב הלכך לא מעקרא תורת עירוב אבל מערים סבור לעשות בהיתר הלכך לא ישיב אל לבו לחזור בו ואחרים למדין הימנו ומעקרא תורת עירוב הלכך קנסוהו רבנן: **הא מני.** דקתני אם הערים אסור: **חנניה היא.** דשמעינן ליה דמתמיר בעירובי תבשילין ואליבא דבית שמאי: **במזיד לא יאכל.** שעבר על השבות דאין מגביהין תרומות ומעשרות ביו"ט[ו] אלמא אחמור רבנן במילתייהו ואפי' גבי עוגב שבת: **דאית ליה פירי אחריני.** לשבת: **המטביל כליו.** במקוה שיש לו בחברו ועבר אדרבנן דאחמרי בטמאיתן[מ] מטבילין כלים מלפני השבת דנראה כמתקן: **ישתמש בהן.** בו ביום: **אפשר בשאלה.** לשאול כלים מחברו ולהשתמש: **איסורא דשבת.** בשול שבת מלאכות הוא ואיסור סקילה הוא הלכך קנסוה רבנן למזיד אבל עבר ואפה ביום טוב לשבת איסורא דרבנן הוא דעבד: **על מה נחלקו על דג וביצה שעליו שב"ש אומרים אומרים שני תבשילין.** צריך זה כתבשיל אחד שמחובר בו ובטיל לגביה וב"ה אומרים דיו בתבשיל אחד כזה: **ושוין שאם פרפר בילה.** מבושלת ונתן לתוכו לאחוריה קאי שהן שני תבשילין: **שרשק.** מיגלי"ר בלע"ז: **קפלוטות.** כרתי פורי"ם בלע"ז: **כאגא דידן.** דמתני' דקתני ב"ה שרו בתבשיל אחד: **אם התחיל בעיסתו.** לתקנה ולאפותה ע"י עירובו: **מתני' מטבילין את הכל.** כל הצריך טבילה בין אדם בין כלים: **מלפני השבת.** דקי"ל בר"ה (דף מז:) חייב אדם לטהר את עצמו ברגל דכתיב ובגבלתם לא תגעו (ויקרא יח) ומוקים לה ברגל הלכך יעביל מערב שבת דאסור להטביל בשבת וביו"ט: **וכיצד הלל אומרים כו'.** והא דנקט שבת דנותא אשמועינן לב"ה דאפי' בשבת שרו באחד ובגמרא מפרש מאי טעמא דכלים אסורים דקי"ל בר"ה (דף מז:) חייב אדם לטהר את עצמו ברגל דכתיב ובגבלתם לא תגעו (ויקרא יח) ומוקים לה ברגל הלכך יעביל מערב שבת דאסור להטביל בשבת וביו"ט: **וכיצד הלל אומרים כו'.** והא דנקט שבת דנותא אשמועינן לב"ה דאפי' בשבת שרו באחד ובגמרא מפרש מאי טעמא דכלים אסורים דקי"ל בר"ה (דף מז:) חייב אדם לטהר את עצמו ברגל דכתיב ובגבלתם לא תגעו (ויקרא יח) ומוקים לה ברגל הלכך יעביל מערב שבת דאסור להטביל בשבת וביו"ט: **וכיצד הלל אומרים כו'.** והא דנקט שבת דנותא אשמועינן לב"ה

מלפני השבת. דקי"ל בר"ה (דף מז:) חייב אדם לטהר את עצמו ברגל דכתיב ובגבלתם לא תגעו (ויקרא יח) ומוקים לה ברגל הלכך יעביל מערב שבת דאסור להטביל בשבת וביו"ט: **וכיצד הלל אומרים כו'.** והא דנקט שבת דנותא אשמועינן לב"ה

ואי איתא. דעבר ואפה מותר מכדי תנא אתקנתא קא מהדר נתני נמי הך תקנתא בהדי הך דמקנה קמתו: **תקנתא דהיתרא.** העשויה בהיתר: **שלא יערים.** לאחר שבשל לצורך (ב) לומר עוד אני צריך להזמין אורחים ויבשל תבשילין אחרים ויותירם לשבת אבל בקדרה אחת אם ירבה לשבת הא אמר דאפי' לחול שרי כדלעיל[ו] ממלאה אשה קדרה בשר ואע"פ שאינה צריכה אלא לאחיכה אחת: **ואם הערים אסור.** לאכול דאחמור רבנן בהא מילתא שלא לעקור תורת עירוב. ולא דמי להערמה [ג]דרב אחא בר אהבה דמלא גרמא גרמא דאין עבוד באוכלין [ד] ואי משום טרחא הא עדיפא דלמא אם אלא יסריח הבשר וממנע ולא שמיט וקס"ד דהוא הדין לעבר ואפה: **שאני הערמה כו'.** לעולם עבר ואפה מותר והערמה אינה ראויה לכאן דשאני הערמה ממזיד דאיכא למימר אחמור בה רבנן בהערמה טפי ממזיד דאלו מזיד רשע הוא לעבור על דברי חכמים ואין אחרים למדים הימנו והוא עצמו משיס אל לבו ושב הלכך לא מעקרא תורת עירוב אבל מערים סבור לעשות בהיתר הלכך לא ישיב אל לבו לחזור בו ואחרים למדין הימנו ומעקרא תורת עירוב הלכך קנסוהו רבנן: **הא מני.** דקתני אם הערים אסור: **חנניה היא.** דשמעינן ליה דמתמיר בעירובי תבשילין ואליבא דבית שמאי: **במזיד לא יאכל.** שעבר על השבות דאין מגביהין תרומות ומעשרות ביו"ט[ו] אלמא אחמור רבנן במילתייהו ואפי' גבי עוגב שבת: **דאית ליה פירי אחריני.** לשבת: **המטביל כליו.** במקוה שיש לו בחברו ועבר אדרבנן דאחמרי בטמאיתן[מ] מטבילין כלים מלפני השבת דנראה כמתקן: **ישתמש בהן.** בו ביום: **אפשר בשאלה.** לשאול כלים מחברו ולהשתמש: **איסורא דשבת.** בשול שבת מלאכות הוא ואיסור סקילה הוא הלכך קנסוה רבנן למזיד אבל עבר ואפה ביום טוב לשבת איסורא דרבנן הוא דעבד: **על מה נחלקו על דג וביצה שעליו שב"ש אומרים אומרים שני תבשילין.** צריך זה כתבשיל אחד שמחובר בו ובטיל לגביה וב"ה אומרים דיו בתבשיל אחד כזה: **ושוין שאם פרפר בילה.** מבושלת ונתן לתוכו לאחוריה קאי שהן שני תבשילין: **שרשק.** מיגלי"ר בלע"ז: **קפלוטות.** כרתי פורי"ם בלע"ז: **כאגא דידן.** דמתני' דקתני ב"ה שרו בתבשיל אחד: **אם התחיל בעיסתו.** לתקנה ולאפותה ע"י עירובו: **מתני' מטבילין את הכל.** כל הצריך טבילה בין אדם בין כלים: **מלפני השבת.** דקי"ל בר"ה (דף מז:) חייב אדם לטהר את עצמו ברגל דכתיב ובגבלתם לא תגעו (ויקרא יח) ומוקים לה ברגל הלכך יעביל מערב שבת דאסור להטביל בשבת וביו"ט: **וכיצד הלל אומרים כו'.** והא דנקט שבת דנותא אשמועינן לב"ה

ב) [לקמן כב.], ג) [ל"ל ת"ש], ג) [תרומות פ"ג ומ"ג ע"ש] גיטין נד. [ועי' תוספות גיטין נד. ד"ה המעשר וכו' דעיקו בתוספה דפריך בריש מהכיל דהתעשר והיא שנויה שם בכופן], ד) [תרומות פ"ג מ"ג גיטין נד. ה) ב"ק עח. מולין טו. גיטין נג: תרומות פ"ב מ"ג עיין שם [שבת לח.] כתובות לד., ו) [תוספתא פ"כ], ז) [עי' פרש"י דעירובין ה. ד"ה התמר ר"ג קמיקון], מ) [עיין תוספו' לקמן יח: ד"ה ומרן], נ) [פסחים סט. ר"ה בנו סוכה מב: מגילה ד:], י) [נ"א], כ) [לעיל יח:], ל) [לקמן לו:], מ) [לקמן], נ) [לקמן יח:], ס) [לקמן יט.], ע) [לעיל יח:], פ) [וכן הוא בתוספתא פ"ב], צ) [דף טו:], ק) [וע"ע תוספות ע"ז לז: ד"ה והשלגים].

הגהות הב"ח

(מ) נב' אכלו עד שלא אפה עד שלא בשל עד שלא הטמין: (ב) רש"י ד"ה שלא יערים וכו' לצריך יו"ט לא יערים לומר עוד וכו' אם יכנה בשביל שבת: (ג) תו"ס ד"ה אמר רבא יכו' על עירוב תבשיל דהא קיי"ל כל"ל ותיבת אחד נמחק:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ואם הערים. ומשמע דליכא בוסר איסור רק טרחא וקשה לי הא אף שאין עינוג נאוכלין מ"מ מדרבנן אסור כדאיתא בסוגיא דשבת וכדהוכיח הר"ן פ"ק דחולין בסוגיא דהמשחט בשבת:

לעזי רש"י

מינצ"ר [מינצי"ר]. לפרוס. פורי"ש [פוריל"ש]. כרשים ורק מאכל).

מוסף רש"י

המעשר פירותיו בשבת. איסור שבת דרבנן היא כדתנן במשנה (לקמן לו.) אלו הן משוס שבת אל מצוה אין מגביהין תרומות ומעשרות, דמיחזי כמתקן וכן המטביל כלי, מטביל ומי איסורא דרבנן היא מפני שנראה כמתקן כלי (גיטין נד:). המבשל בשבת בשוגג יאכל. אפילו הוא עצמו ואפילו בו ביום (ב"ק עא. וחולין מז דרש"ל נימין נג.) ואין צריך להמתין עד הערב בכדי שיעשו, הא דאמרינן בעלמא לערב בכדי שיעבו לית ליה לר' מאיר אלא היכא דעבד ישראל איסורא ומבשל, דאיכא חיובא, אלא ממעיה הנאה מאיסורא, אבל בשוגג לא [חולין מז.]. **במזיד לא יאכל.** בו ביום עד שתחשך, ובכדי שיעבו, והוא הדין לאחרים נמי דאסור למיכלא בו ביום, דטעמא משום דלא נמטייה הנאה מאיסורא הוא וכי סגי לאוסתא בכדי שיעבו לא מטי ליה הנאה מיניה, ואיידי דמני ריבא בדדיה, דאמעיקן רבנותא להתירא, תני נמי סיפא בדדיה (שם, וכעי"ז ב"ק עא.) לו: לא יאכל הוא לעולם אבל אחרים ישראלים מיכלים (כתובות לד וכעי"ז חולין קטו).

ויעבירנו ארבע אמות ברשות הרבים. ממקומו עד המקוה: **ומי גזרינן.** ומי אחמור רבנן כולי האי בהך תקנתא דטעילת כלים למנזל המירא אטו איסורא וגזרה לגזרה: **ופסברא.** דהא קושיא היא: **מזכר זכיר כהו.** אלא יטמאו וכיון דזכיר כהו הוא להו טומאתן מלתא דלא שכיחא ולא גזרו בה רבנן: **מדלין.** מים: **בדלי טמא והוא טהור.** מאליו. והא לא דמי למטביל כלי ע"ג מימיו דמתני' דאסור דהתם כל עצמו לא בא אלא לטהר בין מים בין כלי הלכך מוכחא מילתא דטבילה וטעמא דטבילה אסורה משום דגרמה כמתקן כלי והאי מחזי אבל הכא אין הכל יודעים שהדלי טמא והרואה אומר לשאוב מים הללו היה צריך: **נגזור דלמא אתי לאטבוליה בעיניה.** בלא שאיבת מים: **מפוך שלא הוסרה לו.** טבילה זו אלא ע"י דליו בשאיבתו שאין כן דרך שאר טבילות: **זכור הוא.** שהטבילה אסורה בי"ט: **כלי שנטמא מערב י"ט.** ובאה הטומאה בלקמן: **אין מטבילין אותו ביו"ט.** הואיל והיה לו להטבילו מבעוד יום: **בי"ט מטבילין אותו ביו"ט.** ושמתם בו היום חולין שאין צריכין הערב שמש: **דלא שכיחא.** שהרי הכל מטהרין בגרגר וכל שכן שזהירין מלהטמא: **כלי שנטמא באב הטומאה.** מערב י"ט כדלעיל: **אין מטבילין אותו בי"ט.** דכיון דטמא מן התורה הוה ליה כמתקן: **בולד הטומאה.** אין כאן תקון למדאורייתא טהור מעליא הוא שאין כלי טמא אלא באב הטומאה כדתניא [6] בהכל שוחטין (דף כה.) אוכל ומשקה מטמאין מאויר כלי חרס ואין כל הכלים מטמאין מאויר כלי חרס משום דהוה ליה ולד הטומאה שמה שבתוכו אין מיטמא מחמת השרץ אלא מחמת אויר כלי. יש מפרשים כלי שנטמא באב הטומאה אפילו נטמא בי"ט אין מטבילין אותו בי"ט ובעמא משום דנעי הערב שמש דטומאה דאורייתא לריכה הערב שמש הלכך הואיל ואינו ראוי היום לתשמיש לא יטבילנו וקשיא לי הרי ראוי להשתמש בו חולין שאין הערב שמש אלא לתרומה וקדשים כדתנן טבל ועלה אוכל במעשר הערב שמשו אוכל [7] בקדשים (נגעים פרק יד מ"ג [8]): **ולד הטומאה היכי משכחת לה.** מי הוא הלריך להטבילו אינו אלא כהן דהא ולד הטומאה ראשון וכלי שנטמא בו שני ומותר לחולין שאין שני עושה שלישי בחולין וא"ל להטבילו אלא לתרומה: **זריזין הן.** ולא אתו למשרי דאב הטומאה. אי נמי זריזין מלבא טומאה לכליהן וחיא מלתא דלא שכיחא: **שאין לה בגדים.** טהורים להחליף ולבגוס אחר טבילתה והיום י"ט ואינה יכולה להטביל את אלו שעליה: **מערמה וטובלת.** כשהיא לבושה וסלקא לה טבילה אף לכלים ולא מוכחא מלתא שהיא מתקנת דלטבילת עצמה נכנסה ואדם מותר לטבול כב"ה דגרמה כמיקר כדלקמן: **רב יוסף אמר.** טעמא דמתני' דטבילת כלים בשבת וי"ט אסירא משום סחיטת בגדים שאף הן בכלל כלים: **שמא ישהא.** אי שרית ליה לאטבוליהו בי"ט שהוא פנוי ואתי בהו בתוך כך לידי תקלה להשתמש בהן תרומה: **רבא אמר.** טעמא דמתני' מפני שנראה כמתקן כלי ודמיא לתקנת מלאכה וגזור עלה מדרבנן: **פינה מים יפין.** שדרך לרחון בהן בשרב

שמא יטלנו בידו ויעבירנו ארבע אמות ברשות הרבים א"ל אביי יש לו בור בחצירו מאי איכא למימר א"ל גזירה בור בחצרו אטו בור ברשות הרבים התינח שבת ביו"ט מאי איכא למימר גזרו יו"ט אטו שבת ומי גזרינן והא תנן ושוין שמשיקין את המים בכלי אבן לטהרן אבל לא מטבילין ואי איתא נגזור השקה אטו הטבלה ותסברא אי אית ליה מים יפים הני למה לי למעבד להו השקה אלא דלית ליה וכיון דלית ליה מזהר זהיר בהו איתיביה [1] מדלין בדלי טמא והוא טהור ואי איתא נגזור דלמא אתי לאטבוליה בעיניה שאני התם מתוך שלא הותרה לו אלא ע"י דליו זכור הוא איתיביה [2] כלי שנטמא מעיו"ט אין מטבילין אותו ביו"ט ביו"ט מטבילין אותו ביום טוב ואם איתא נגזור דלמא אתי לאטבוליה בעיניה שאני התם מתוך שלא הותרה לו אלא ע"י דליו זכור הוא [3] ומלתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן איתיביה [4] כלי שנטמא באב הטומאה אין מטבילין אותו ביום טוב [5] בולד הטומאה מטבילין אותו ביום טוב ואם איתא נגזור אטו הא ולד הטומאה היכי משכחת לה גבי כהנים [6] כהנים זריזין הם ת"ש דאמר רב חייא בר אשי אמר רב [7] נדה שאין לה בגדים מערמת וטובלת בבגדיה ואם איתא נגזור דלמא אתי לאטבולי בעייניהו שאני התם מתוך שלא הותרה לה אלא על ידי מלבוש זכורה היא רב יוסף אמר גזרה משום סחיטה אמר ליה אביי תינה כלים דבני סחיטה נינהו כלים דלאו בני סחיטה נינהו מאי איכא למימר א"ל גזרה הני אטו הני איתיביה כל הני תיובתא ושני ליה כדשנינן רב ביבי אמר [8] גזרה שמא ישהא כוותיה דרב ביבי כלי שנטמא מערב יום טוב אין מטבילין אותו ביום טוב גזרה שמא ישהא רבא אמר מפני שנראה כמתקן כלי אי הכי אדם נמי [9] אדם [10] נראה כמיקר הא תינח מים יפים מים רעים מאי איכא למימר אמר רב נחמן בר יצחק פעמים שאדם בא בשרב ומיהו קשה היאך הוא מותר להטביל כלי שנטמא בולד הטומאה דאם רוצה להשתמש בחולין ובמעשר א"ל טבילה ולא משום תרומה הא בעי הערב שמש וא"כ לצורך חול הוא מטביל ויש לומר דלפירוש אחר שפירש רש"י ניחא דבטבילה דרבנן כמו זו לא בעיא הערב שמש [11] כדתנן במסכת פרה (פי"ח משנה ה) כל הטעון ביאת מים מדברי חכמים לאחר ביאתו מותר בכולן:

היבי משכחת לה בכהנים. וא"ת בישראל נמי משכחת לה דכל הפוסל תרומה מטמא משקין להיות תחלה וי"ל דמיירי בכלי שאינו ראוי להשתמש בתוכו מים כגון כלי מנוקב:

מערמת וטובלת בבגדיה. תימה היינו שרייה ושרייה אסורה מפני שהוא מכבס ומלבן דאמרי' שרייתו זו היא כבוסו וי"ל דהואיל דהוי דרך טיוף שרי ומדע דהאיך אנו מנגבים ידינו במפה בשבת הא הוי שרייה ואסור מפני שהוא מכבס ומלבן אלא כיון דהוי דרך טיוף שרי הכא נמי ניחא הכי [12]: **גזרה שמא ישהא.** פי' עד שהוא פנוי ויבא לידי תקלה להשתמש בהן תרומה אבל אדם אין משהא עצמו מלטבול ועוד לא שייך למיחש לידי תקלה כל כך:

הדר

שמא יעבירנו ארבע אמות ברשות הרבים. תימה אמאי לא קאמר שמא יוציאנו מרשות היחיד לרשות הרבים וי"ל שיש היכרא בפתח ובגפופי המלרים [1]:

גזרה י"ט אטו שבת. ולא הוי גזרה לגזרה די"ט ושבת אחת היא: **נגזור** השקה אטו הטבלה. וקשה לפרוך נגזור משום שמא יעבירנו ארבע אמות ברשות הרבים להשיקן וי"ל דגבי הטבלת כלי לריך למנזל שמא יעבירנו לפי שלהוט להטבילו אבל בהשקת מים אין להוט כל כך להשיקן דאפשר במים אחרים וכן בשמוך בולד הטומאה לא פריך נגזור שמא יעבירנו לפי שאינו להוט כל כך להטבילו כיון דליכא אלא טומאה דרבנן:

מדלין בדלי טמא והוא טהור. מאליו תימה דבמתניתין אמר אין מטבילין כלי על גבי מימיו לטהרו וי"ל דהתם מיירי שהוא אלא מים ויש בו הוכחה דלאטבולי קבעי ואסור להטביל כלי דמחזי כמתקן אבל הכא אין הכל יודעין שהדלי טמא וא"כ הרואה יהא סבור דשאוב הוא לריך:

כלי שנטמא באב הטומאה אין מטבילין אותו בולד הטומאה מטבילין אותו וכו'. פירש רש"י דמיירי שנטמא מערב י"ט דאי בי"ט אפילו באב הטומאה מטבילין אותו והא דאמרינן לעיל מערב י"ט אין מטבילין אותו בי"ט מיירי שנטמא באב הטומאה וטעמא דאב הטומאה אין מטבילין אותו משום דטומאה דאורייתא היא דגרמה כמתקן אבל בטומאה שנטמא במשקין אינו טמא כי אם מדרבנן ולא מחזי כמתקן ועוד פירש פירוש אחר דמיירי שנטמא בי"ט עצמו ובאב הטומאה ומ"מ אין מטבילין אותו בי"ט הואיל ולריך הערב שמש ואין מטבילין לצורך חול אבל בולד הטומאה אינו לריך הערב שמש ומטבילין אותו בי"ט והא דאמרינן נטמא ביום טוב מטבילין אותו בי"ט מיירי שנטמא בולד הטומאה ולא הזכיר לה לרש"י דאכתי מ"מ הרי ראוי להשתמש בו חולין שאינו לריך הערב שמש אלא תרומה והר"י פי' דניחא לפי המסקנא דאיירי בתרומה דשם לריך הערב שמש ואינו נראה להר"ר יצחק דאטו פסיקא ליה דכהנים הוא להו חולין ומיהו קשה היאך הוא מותר להטביל כלי שנטמא בולד הטומאה דאם רוצה להשתמש בחולין ובמעשר א"ל טבילה ולא משום תרומה הא בעי הערב שמש וא"כ לצורך חול הוא מטביל ויש לומר דלפירוש אחר שפירש רש"י ניחא דבטבילה דרבנן כמו זו לא בעיא הערב שמש [2] כדתנן במסכת פרה (פי"ח משנה ה) כל הטעון ביאת מים מדברי חכמים לאחר ביאתו מותר בכולן:

היבי משכחת לה בכהנים. וא"ת בישראל נמי משכחת לה דכל הפוסל תרומה מטמא משקין להיות תחלה וי"ל דמיירי בכלי שאינו ראוי להשתמש בתוכו מים כגון כלי מנוקב:

מערמת וטובלת בבגדיה. תימה היינו שרייה ושרייה אסורה מפני שהוא מכבס ומלבן דאמרי' שרייתו זו היא כבוסו וי"ל דהואיל דהוי דרך טיוף שרי ומדע דהאיך אנו מנגבים ידינו במפה בשבת הא הוי שרייה ואסור מפני שהוא מכבס ומלבן אלא כיון דהוי דרך טיוף שרי הכא נמי ניחא הכי [3]: **גזרה שמא ישהא.** פי' עד

---

[1] [פירוש הגר"א: וס"ק], [2] [תוספ' פ"נ], [3] [שבת כ. וס"ק], [4] [שם נג.], [5] [שבת קלח.], [6] [אוכל נתרומה הבית כפרתו אוכל], [7] [עי' בר"ש בהג"ה], [8] [ועי' תוס' ר"ה כמו: ד"ה דעבירנה], [9] [ועי' תוס' חגיגה ד' כא.], [10] [ועי' תוס' שבת קיח. ד"ה אלי וחו' זכמיס לד. ד"ה מקמחהן].

גליון הש"ס

גם: נראה כמיקר. עיין יבמות דף מ"ו ע"ב תוס' ד"ה מקוני גברא:

מוסף רש"י

ויעבירנו ארבע אמות ברשות הרבים. הוא הדין דמלי למימר ויוציא מהס"י לרה"ר, אלא שבריב מקומות ועניים אמרינן יש לחוש להעברה ד"ש ואין לחוש להוצאה, כגון אם היה מונח בכרמלית אי בקרפף אי בגינה דאין כאן איסור הוצאה דאורייתא ויש כאן איסור העברה ברה"ר, אי איסור על מנת ליטלו ולא להוציאו ונמלך להוציאו פטור משום הוצאה, אם לא עמד לשום ניעתים כדאמרינן במסכת שבת (סוכה מג.). **כהנים** זריזין הם. שכולם היו בני תורה וחרדים ונזכרים (שבת כ.) בקיאים הם בכל, דכתיב בהן (דברים לג) יורו משפטיך ליעקב (שם קיד:) אי: דכיון דנכנס לעבודה ביום שלמדוהו הלכות קודש (ערובין קג.). **אדם** נראה כמיקר. ואין נראה כמתקן עצמו (שבת נ.).

רבינו חננאל

אמר רבה אפילו מי שיש לו בור בחצרו, גזרינן שלא יטבילן לכליו בחצרו, גזרה שמא יטלם בחצר אחרת מי שאין לו בור בחצרו [ן]ויעבירם ברה"ר, וגזרינן נמי יו"ט להטביל הכלים אטו שבת. ומתמהינן ומי גזרינן ורהנן ושוין שמשיקין את המים. פירוש משקעין כלי אבן זה שיש בתוכו מים מתוקים שנטמאו, משקעין אותן במקוה הכלי כולו, ובלבד שלא יצופו (מן) [מי] המקוה על הכלי, אלא יהיה משוקע במלאו בכלי אבן לטהר אותן המים. אבל לא מטבילין. שיצופו המים ויעלו למעלה מן הכלי, כדי שיהא הכלי ומימיו משוקעין במים, אלא הכלי כולו צריך להיות משוקע במים, ויהיו המים הטמאים שבתוך הכלי משיקין עם מי המקוה. ואי גזרינן גזורו השקה אטו הטבלה, ונאמר הרואה שמשיקין ישטבל. ורחינן טומאת המים היפין בזמן שאין לו זולתם מיזהר זהיר

עין משפט
נר מצוה

לו א מי' פ"ד מהלי' י"ט הל' יח [ש"ע ס"ת סי' שכג סעי' ז בהג"ה]:
לז ב מי' שם הל' יח:
לח ג ד מי' שם הל' יח [ופ"ת מהלי' מקוואות הל' ז טוש"ע י"ד סי' קצא סעי' מו]:
לט ה מי' פ"ד מהלי' י"ט הל' יח:

רבינו חננאל (המשך)

בהו, וטומאתם מלתא דלא שכיחא היא, ומלתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן. ולמה בכלי אבן, משום דלא מקבלי טומאה, כדקיי"ל כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה לא מקבלי טומאה, ופירשנוה בתחילת יומא. ומותבינן עליה מדלין בדלי טמא. [כמו] וגם דלה [דלה] לנו. כלומר ממלאין בו מים מן הבור והוא טהור מאליו, כלומר אמאי לא גזרינן דלמא אתי לאטבוליהו. ודחינן מתוך שלא הותרה לו אלא ע"י מילוי. זכור הוא שאסור להטבילו ולא אתי לאטבוליה. וכן כלי שנטמא ביו"ט מטבילין אותו ביו"ט, ולא גזרינן דלמא אתי לאטבולי כלי שנטמא מעיו"ט, מאי טעמא ביו"ט מזהר זהירי אינשי בכלים שלהן, וטומאת הכלים ביו"ט מלתא דלא שכיחא היא דהא זהירי בה, וכל מלתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן. ומותבינן עליה כלי שנטמא באב הטומאה בו'. ושנינן וולד הטומאה לא משכחת לה דצריך טבילה לטהוריה שלא יטמא אלא גבי כהנים דאכלי תרומה, ושני עושה שלישי, והן זריזין ולא אתי לאטבולי כלים שנטמאו באב הטומאה, אבל וולד הטומאה אינו מטמא, דאין שני עושה שלישי בחולין, ואי משתמשי בכלי שנגע בולד הטומאה [ס] שרי ליה דהא לא מטמא, כדקיי"ל אין שני עושה שלישי בחולין. וכן נדה שאין לה בגדים ללבוש, מערמת ביו"ט וטובלת בבגדיה, ונמצאו בגדיה מיטהרין עמה. משנינן כה מתוך שלא היתרתה לה להטביל כליה אלא ע"י מלבוש זכורה היא, ולא אתיא לאטבולי בגדיה בפני עצמן. ורב יוסף אמר, מתני' גזירה משום סחיטה כו', ופשוטה היא. רב ביבי אמר גזירה שמא ישהא. פירוש כל כלים שנטמאו לו יאמר הנה ביו"ט שאין אני עושה מלאכה נטבילם, עכשיו טרוד אני במלאכתי, ונמצא משהא אותם ביו"ט. תניא כוותיה דרב ביבי כו'. רבא אמר מפני שנראה כמתקן כלי. פירוש אחמול לא היה יכול להשתמש בו, עכשיו ביו"ט משתמש בו, ונמצא כאילו היום תיקנו. ואקשינן אי הכי אדם נמי נראה כמתקן עצמו, שאתמול היה טמא ועכשיו נטהר וניתקן. ושנינן אדם

נראה כמיקר. פירוש כיורד במים להצטנן בהן ולא להיתקן כו'.

[ס] תרומה שרינן ליה לאטבולי ביו"ט דהא כו' כל"ל.

הדר ביה רבא מההיא. פי' מההיא שנויא דקא משני כאן קודם כו' לא ס"ד דאמר כל חייבי טבילות כו' ותימה מנא ליה דרבא הדר ביה מההיא שנויא לעולם אימא לך דהדר משנויא דהואיל דמאי מזקיקו לההוא טעמא דהואיל דקמשני מתני' משום דנראה כמתקן ואימא דהדר ביה מההיא שנויא והדר ביה נמי מההיא שנויא דהואיל והא דכלים אקורים מההיא טעמא דשנוי אמורלי לעיל משום שמא יעבירנו או ישהא או יסחוט וי"ל דסמי חדא מקמי תרתי ההיא שנויא דהכא כאן קודם טבילה מקמי תרתי שנוי דמשני משום מתקן כלי והואיל ולא נהירא חדא דהא בהא תליא דהא מה דמשני רבא הואיל ושנת כו' היה סולו להעמיד שנויא משום דנראה כמתקן ועוד דהיה לו לפרש האי מקמי תרתי לכך נראה לי דקים ליה לגמרא דלא היה יכול לעקור מפני שנראה כמתקן כיון דמתרץ ליה עלה דמתני' אבל היה סבור לעקור שנויא דהואיל ומהא נמי מייתי לאיה דאין יכול לעקור [וע"ע תוס' שבת קיט. ד"ה לא]:

כל חייבי טבילות טובלין בדרכן בין בתשעה באב בין ביום הכפורים. היינו דוקא להני שטובלין טבילת מצוה בזמנה אבל השתא שכל טבילות שנשותינו טובלות היינו טבילה שלא בזמנה דהן סופרות ז' נקיים מספק שהן זבות אינן טובלות בט' באב וביה"כ ומיהו יש לחלק דלאמר ביומא (דף פח.) גדות ויולדות טבילתן בלילה זבין וזבות טבילתן ביום בעל קרי טובל והולך עד המנחה כדי שיתפלל תפלת המנחה בטהרה אבל לאחר המנחה לא יטבול ומפרש התם טעמא דאי משום תפלת נעילה היה יכול להמתין עד הלילה ויטבול ויתפלל תפלת נעילה בלילה ואמאי אינו טובל ביום כדי שתהא הטבילה בזמנה אלמא ש"מ דקסבר ההוא תנא דטבילה בזמנה לאו מצוה היא ואפילו הכי שריא ביה"כ ומיהו בתשעה באב אין טובלין כו' תניא בן אנטיגנוס לאמר בית אלהינו לאבד טבילה אחת בשנה וקאמר עלה בירושלמי הורה ר' לוי כר' חנינא בן אנטיגנוס ולית הלכתא כהן משנה דקאמר כל חייבי טבילות וכו' ועוד אומר ר"י דבזמן הזה אין טובלין לא ביה"כ ולא בט' באב דדוקא הם שהיו עוסקין בטהרות היה צריך לטבול מיד כדי שלא יטמאו הטהרות אבל השתא דהטבילה אינה באה אלא לטהרה לבעלה יכולה היא לרחון ולחוף ערב יום"כ כדי שתקרוק שערה ותופפת מעט למולאי יום הכפורים משום דצריך תפיפה סמוך לטבילה וכן בט' באב דהא אפי' תטבול ביום הכפורים ובט' באב אסורה [לבעלה]:

ושוין שמשיקין המים בכלי אבן לטהרן. אבל לא בכלי עץ לפי שהוא מקבל טומאה מן המשקין ומגלא שהוא מטביל כלי וא"ת אמאי אין מטבילין אותו הא איכא תרתי לטיבותא חדא דנטמא בי"ט ועוד דלא נטמא כי אם בולד הטומאה וכולי עלמא מודים דמטבילין לכל הפירושים לעיל ולמאן דמוקי מתניתין בשבת וכרבנן ניחא אבל למאן דמוקי לה בי"ט וכו' קשיא וי"ל דמ"מ אין לגרוס הטומאה לכלי בידים כדי שיטבילנו דדוקא בשנטמא בכר בולד הטומאה הוא דמטבילין אותו אבל אסור לטמאותו על מנת להטבילו בי"ט: **אין מטבילין את הכלי על גבי מימיו לטהרו** ואין משיקין וכו'. הכי גרים רש"י הטבלה קודם השקה בין בדברי רבי בין בדברי חכמים ובספרים היה כתוב אפכא השקה קודם הטבלה והכל אחד אלא שגרסת הספרים גרס ריש"א בשבת וסיפא בי"ט ובגירסת רש"י ריש"א בי"ט וסיפא בשבת ועל פי התוספתא הגיה רש"י הגירסא ולפי מה שכתוב בספרים השקה קודם הטבלה לא תוכל לפרש ריש"א בי"ט וסיפא בשבת אלא אם כן תפרש שאמתניתין קאי דקתני משיקין אבל לא מטבילין ושנוי הוא כדפירש רש"י: אמר

בשרב. תוס: **מי המערה.** שטורין הפשתן בהן: **ביום הכפורים.** שאסור בהחיצה משום ענוי ומותר בטבילת מצוה כדלקמן: **מאי איכא למימר.** הא ודאי מוכחא מלתא דלטבילה מתכוין ולא כמיקר: **מי איכא מידי.** דמלאכה דנשבת שרי וליכא איסור דרבנן משום דדמיא למלאכה: **וביום הכפורים אסור.** משום מלאכה כי הא דבעית למסרי עליה משום דנראה כמתקן: **כיון דבשבת.** דחמירא במלאכה שרי משום טעמא דמיקר: **ביום הכפורים נמי שרי.** ואע"ג דלא נראה כמיקר שלא תחמיר לענין מלאכה ביום הכפורים משבת: **ומי איכא ליה הואיל.** באיסורי שבת כה"ג משום דשרי בהא לא תשריו בהא: **לא יגמע בהן אם החומץ.** לרפואה דכל רפואה בשבת גזור בה רבנן משום שחיקת סממנין שהיא אב מלאכה טוחן: **אבל מטבל הוא.** בו מאכלו כדרכו: **לא יגמע ופולט.** דמוכחא מלתא דלרפואה עביד: **ואמר אביי** גרסינן: **ורבא אמר** גרסינן: **קודם עבול.** קודם אכילה מגמע ובולע דלא מוכחא מלתא דלרפואה דסברי חומץ אהני ליה למיכל: **לאחר עבול.** לאחר אכילה ובבל מאכלו בחומץ דמוכחא מלתא דלאו חומץ בעי למטעם אלא משום רפואה ואמאי הרי קודם אכילת שבת היה מותר ובאי שבת אתה מתירו: **נימא הואיל.** וקודם אכילה שרי דנראה כחפץ בגליעת חומץ לאחר אכילה נמי שרי שאין חלוק בגיעור[ז] של שבת: **הדר ביה רבא מההיא.** דחומץ ושנייה כאביי ואת זו דטבילה דאית ליה הואיל אמר לאחר חזרה: **דלמא מהא.** דטבילה דיוה"כ הדר ביה ושל חומץ אמר באחרונה: **לא ס"ד.** למיסר טבילה ביוה"כ: **כין בתשעה באב כין ביום הכפורים.** ואע"פ שאסורין בהחיצה: **אין מטבילין כלי.** הלריך עבילה על גב השקת מימיו לטהרו: הכי גרסינן **דתניא אין מטבילין את הכלי על גבי מימיו לטהרו ואין משיקין את המים בכלי אבן לטהרן דברי רבי** ואמרים אומרים **מטבילין כלי על גב מימיו לטהרו ומשיקין את המים בכלי אבן לטהרן מני אי רבי קשיא השקה אי רבנן קשיא הטבלה** [ז]**איבעית אימא רבי איבעית אימא רבנן אי בעית אימא רבי רישא דברייתא ביום טוב וסיפא בשבת וכולה מתניתין ביו"ט** ואיבעית

בשרב ורוחץ אפילו במי משרה תינח בימות החמה בימות הגשמים מאי איכא למימר אמר רב נחמן בר יצחק פעמים שאדם בא מן השדה מלוכלך בטיט ובצואה ורוחץ אפילו בימות הגשמים תינח בשבת ביוה"כ מאי איכא למימר אמר רבא מי איכא מידי דבשבת שרי וביוה"כ אסור אלא הואיל ובשבת שרי ביוה"כ נמי שרי ומי אית ליה לרבא הואיל [ח]והתנן החושש בשיניו [א]לא יגמע בהן את החומץ אבל מטבל הוא כדרכו ואם נתרפא נתרפא ורמינן עלה [ב]לא יגמע ופולט אבל מגמע ובולע ואמר אביי [ב]כי תנן נמי מתני' מגמע ופולט תנן ורבא אמר אפי' תימא מגמע ובולע ולא קשיא כאן קודם טבול כאן לאחר טבול ואם איתא נימא הואיל וקודם טבול שרי לאחר טבול נמי שרי הדר ביה רבא מההיא וממאי דמההיא הדר ביה דלמא מהא הדר ביה לא סלקא דעתך [ג]דתניא [ג]כל חייבי טבילות טובלין כדרכן בין בתשעה באב בין ביוה"כ: ושוין שמשיקין את המים בכלי אבן וכו': מאי אבל לא מטבילין אמר שמואל אין מטבילין את הכלי על גב מימיו לטהרו ביום טוב מני מתניתין לא רבי ולא רבנן דתניא [ד]אין מטבילין את הכלי על גב מימיו לטהרו ואין משיקין את המים בכלי אבן לטהרן דברי רבי וחכמים אומרים [ד]מטבילין כלי על גב מימיו לטהרו ומשיקין את המים בכלי אבן לטהרן מני אי רבי קשיא השקה אי רבנן קשיא הטבלה [ה]איבעית אימא רבי איבעית אימא רבנן אי בעית אימא רבי רישא דברייתא ביום טוב וסיפא בשבת וכולה מתניתין ביו"ט

מטבילין את המים בכלי אבן לטהרן דברי רבי וחכמים אומרים מטבילין כלי על גב מימיו לטהרו ומשיקין את המים בכלי אבן לטהרן מני אי רבי קשיא השקה אי רבנן קשיא הטבלה אי בעית אימא רבי אי בעית אימא רבנן אי בעית אימא רבי רישא דברייתא ביום טוב וסיפא בשבת וכולה מתניתין ביו"ט ואי בעית אימא רבנן וכולה מתני' בשבת. וה"פ אי רבי קשיא השקה דרבי אסר ומתני' תנן משיקין אי רבנן קשיא הטבלה דאיהו שרו להטביל ומתני' קתני אין מטבילין ומשני רישא דמתניתא ריש"א דמלאכה דרבי דאיירי בהטבלה לאוסרה הא השקה שריא אאיירי בי"ט וסיפא דמלהיה דאסר אף השקה אאיירי בשבת וכן רבנן נמי ריש"א אאיירי בי"ט וסיפא אאיירי בשבת והכי קאמר מטבילין כלי על גב מימיו לטהרו בי"ט וכל שכן דמשיקין ומשיקין את המים בכלי אבן בשבת השקה אין הטבלה לא ובתוספתא דביצה[ה] ודשבת[ו] בהדיא תני בה הכי אין מטבילין את הכלי על גבי מימיו לטהרו בי"ט ואין משיקין את המים בכלי אבן לטהרן בשבת דברי רבי אסר וחכמים אומרי' כו' והשתא דברייתא מתוקמת הכי אי בעית אימא מתני' רבנן היא וכולה מתני' בשבת הלכך הטבלה אסירא והשקה שריא כרבנן דאמרי משיקין את המים בכלי אבן לטהרן בשבת השקה היא דשריא הא הטבלה כלים אסירא ואי

מ א ב מיי' פכ"ח מהל' שבת הל' כד סמג לאוין סה עור ש"ע א"ח סי' שכח סעיף לב:

מא ג מיי' פ"ג מהל' שביתת עשור הלכה ב טוש"ע א"ח סי' תקנד סעיף ח:

מב ד מיי' פ"ד מהלכות י"ט הל' יז:

רבינו חננאל

ואקשינן התינח שבת, דאיכא למימר מצטנן הוא, דרחיצה בשבת שריא, אלא יוה"כ שאסור ברחיצה מאי איכא למימר. דליכא למימר נראה כמיקר, למה טובל, והא נראה כמתקן עצמו. **ומשני** רבא הואיל ובשבת שרי ביוה"כ נמי שרי, דליכא מידי דבשבת שרי וביוה"כ אסור. ומקשינן ומי אית ליה (לרבה) [לרבא] הואיל, והתנן החושש בשניו לא יגמע בהן חומץ, אבל מטבל כדרכו ואם נתרפא נתרפא. ורמינן עליה והתניא אינו מגמע ופולט אבל מגמע ובולע. ואמר רבא לא קשיא, ואוקמה למתניתין לא יגמע ויבלע לאחר טיבול, ומתניתא דקתני מגמע ובולע (לאחר) [קודם] טיבול, ואם איתא דאית ליה (לרבה) (לרבא) הואיל למא הואיל מקודם טבילה שרי, לאחר טבילה נמי שרי, אלא ודאי לית ליה הואיל. ופרקינן הדר ביה רבא לגבי אביי [מההיא] והודה דמתני' לא יגמע ויפלוט היא, מהא התניא כל חייבי טבילות טובלין בדרכן בין בתשעה באב בין ביוה"כ, ש"מ דטובלין ביוה"כ. ומפורש בפרק שמנה שרצים. ירושלמי תני כל חייבי טבילות טובלין בדרכן בין בט' באב בין ביוה"כ. א"ר חנינא סגן הכהנים כדיי הוא בית אלהינו לאבד עליו הכהנים טבילה אחת. ר"ש ר' לוי כר' חנינא סגן הכהנים ואדם בשבת, שכן אדם טובל לקריו בשבת. ישורין שמשיקין את המים בכלי אבן, דוקא של אבן שאינו מקבל טומאה, אלא לטהר המים בלבד משיקין. אבל לא מטבילין את הכלים ע"ג מימיהן לטהרם. ואמרינן מתניתין א"א ר' היא ולא רבנ' שיקינן איבעית אימא ר' יא וכולה מתניתין ביו"ט יא שנויה שמשיקין, אבל לא משיקין אותן בשבת, ואע"פ שמשיקין את המים ביו"ט לטהרן, אין מטבילין כלים ע"ג מימיהן לטהרן אפילו ביו"ט, וכן דברי ר' מפורשים בלשון הזה בברייתא. אבע"א רבנן היא וכולה מתניתין בשבת, והכי קתני ישרין שמשיקין את המים בכלי לטהרן בשבת, אבל לא מטבילין כלי ע"ג מימיו לטהרן בשבת, אבל ביו"ט מטבילין אפילי כלי ע"ג מימיו לטהרן ביו"ט.

מיריש ומשיקין, מלשון ותשק ידי לפי. וכן והשיקו היקבים.

מוסף רש"י

לא יגמע בהן את החומץ. בשבת, דכל רפואה אסרו חכמים לעשותה בשבת היכא דליכא סכנה. משום שחיקת סממנין דמסכת שבת (שם ד"ה כח.). אבל מטבל הוא בדרכו. מאכלו ופתו בחומץ (שבת קיא.). לא יגמע ופולט. דמוכח דלרפואה היא (שם). כאן קודם טבול. לפני אכילה מותר. בדרכן היה לעבול בחומץ בכל יום והרואה אומר זהו טיבולו, ולאחר טיבול אסור. הכל יודעין שבכר סעד ובבל כל גרסי (שם). נימא הואיל וקודם טבול שרי כו'. אמין לך שאסור למקלח השבת ומותר למקלחו שם). הדר ביה רבא מההיא. לקודם טיבול ומוקי מתניתין בגמגם ופולט כאביי. יש גמגרה אמילה והדר ביה (שם). דלמא מהא הדר ביה. וקבר דביום הכפורים אסור לעבול ולא אמרינן הואיל והרוא אומר ברישא (שם). כל חייבי טבילות. נדה ויולדת (תענית יג.).

מסורת הש"ס

ו) שבת דף קיא. ע"ז דף כח., ב) [שבת סט.], ג) שבת דף קיא. תענית דף יג. [יומא פח.], ד) [תוספתא פ"ב ותוספתא] שבת פי"ז], ה) אבע"ל רבי אבע"ל רבנן מתניתא ריש"א ביו"ט וסיפא בשבת אב"ל רבנן וכולה מתניתין בשבת ואב"ל רבי וכולה מתניתין בי"ט ת"ר יכו' כל"ל וכן גרס"י. מהרש"ל, ו) כס"ל: תוס'ר. ז) כס"ל: בשעות, ח) [פ"ב], ט) [פי"ז], י) [תענית יג. וסס אומא ר"ש פגן הכהנים], כ) [וע"ע תוס' נדה סח. ד"ה הא דאסבר], ל) [ביאור זה שיין אמשנה לעיל יז: ועע"ק].

ואי בעית אימא רבי קתני לה וכולה מתני' בי"ט כדאמרינן אין מטבילין את הכלי על גב מימיו לעהרו בי"ט הטבלה הוא דלא הא השקה בכלי אבן שפיר דמי. ובספרים שלנו נחלפה ריש"א לפיפא וסיפא לריש"א דכתיב בהו ברישא אין משיקין והדר אין מטבילין ועל כן רוב התלמידים שנו בפירושה של סוגיא זו ואין אדם יכול ליישבה על כמה וגורסין מפני דוחק ומתני' ריש"א בי"ט וסיפא בשבת ומפרשין ריש"א דקתני משיקים בי"ט קאמר ותנא השקה והוא הדין להטבלה וסיפא דקתני אבל לא מטבילין איירי בשבת ותנא הטבלה והוא הדין להשקה ואין ראוי לפרש כן לדרדקי דבי רב דל"ב ליתני קילתא ושמעינן חמירתא לשמעינן הטבלה דמותרת בי"ט ותנא אמינא דכל שכן השקה אבל השתא דלא שמעינן משיקין איכא למימר דוקא קתני אבל הטבלה לא וכן לענין שבת דלא שמעינן אבל לא מטבילין אי הוא הדין להשקה סבירא ליה הוה ליה לאשמועינן אין משיקין ושמעינן כל שכן דאין מטבילין אבל השתא דלא שמעינן אין מטבילין איכא למימר הא השקה שרי וסייג לדברי ספר התוספתא דכך מלינו בו במסכת שבת[ה] ובמסכת ביצה[ו]: **אין מטבילין אותו כו' השמשות.** מפני שהוא ספק לילה ונמצא מטביל בי"ט: **אף כאן.** אם אנו רואין אדם המטביל כלי בין השמשות אני צריכין להחזירו ולמחות בידו מפני שצריך הערב שמש וזה המטביל כלי בלילה ודאי דעתו להשתמש בו מיד ולא להמתין הערב שמש דלמחר: **ותנא קמא לא בעי כו'.** בתמיה: **אשכחתיהו לרבנן דבי רב.** לתלמידים שבבית המדרש: **מעשיו.** דקא רהיט במרוצה: **מידע ידע דבעי הערב שמש.** והיינו דהיכא כשבור להספיק קודם יציאת היום וכשיראה שלא יספיק הואיל ובא למקום גומר טבילתו וממתין מלהשתמש בו עד שיעריב שמש למחר הלכך בין השמשות די"ט אסור משום דמטביל בי"ט שלא לצורך אבל בחול לא מחיון ביה דמשבתא ניכרת שלהערב שמש הוא מתכוין מתוך מעשיו של מרוצתו: **דכולי עלמא לא פליגי.** דודאי ניכרת באינים דעלמא והאי גברא דאפליג ביה רבי שמעון שזורי ואמר דלא אמרינן ביה משבתא ניכרת מתוך מעשיו: **כגון דאיטמי ליה.** מנא אחריתא בפחות מכעדשה אבל

אמר עולא מחלוקת בו'. ות"ת לב"ש למה להו למימר טעמא משום וחגותם הא קאמרינן לקמן משום לכם ולא לגבוה וי"ל משום דלא תטעה לומר לה' כל דלה' ומ"מ קשיא לב"ה למה להו למימר כל דלה' מיפוק ליה משום דאית להו לב"ה מתוך וכו' והוי שפיר צורך קלת משום שלא יאמרו שלחן שלך מלא ושל רבך ריקן כדפרישית לעיל פ"ק (ד' יב. סד"ה ה"ג) וי"ל משום שלא תטעה לומר וחגותם חג מגיגה אין עולה לא: רבי

ואיבעית אימא רבנן וכולה מתניתין בשבת: תנו רבנן כלי שנטמא מערב יום טוב אין מטבילין אותו בין השמשות רבי שמעון שזורי אומר אף בחול אין מטבילין אותו מפני שצריך הערב שמש ותנא קמא לא בעי הערב שמש אמר רבא אשכחתיהו לרבנן דבי רב דיתבי וקא אמרי [6]במחשבתו נכרת מתוך מעשיו קמפלגי והיכי דמי כגון דנקיט מנא בידיה ורהיט ואזיל בין השמשות לאטבוליה מר סבר האי דקא רהיט ואזיל מידע ידע דבעי הערב שמש ומר סבר מחמת מלאכתו הוא דקרהיט ואמינא להו אנא במחשבתו נכרת מתוך מעשיו דכולי עלמא לא פליגי כי פליגי כגון דאיטמי בפחות מכעדשה ואתא לקמיה דרבנן לשיולי בפחות מכעדשה איטמי אי לא מר סבר מדהא לא גמיר הערב שמש נמי לא גמיר ומר סבר הא הוא דלא גמיר הא הערב שמש גמיר: ומטבילין מגב לגב: [7]תנו רבנן כיצד מגב לגב הרוצה לעשות גתו על גב [8]כדו וכדו על גב גתו עושה כיצד מחבורה לחבורה היה אוכל בחבורה זו ורוצה לאכול בחבורה אחרת הרשות בידו: **מתני'** [7]ב"ש אומרים מביאין שלמים ואין סומכין עליהן אבל לא עולות ובית הלל אומרים [9]מביאין שלמים ועולות [9]וסומכין עליהן: **גמ'** אמר עולא מחלוקת בשלמי חגיגה לסמוך ועולת ראייה ליקרב דבית שמאי סברי [1]וחגותם אותו חג לה' חגיגה אין עולת ראייה לא וב"ה סברי לה' [2]כל דלה' [3]אבל נדרים ונדבות דברי הכל אין קריבין ביו"ט וכן אמר רב אדא בר אהבה [4]נדרים ונדבות אין קריבין ביו"ט מתיבי אמר רבי שמעון בן אלעזר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על עולה שאינה של יו"ט שאינה קרבה ביום טוב ועל שלמים שהן של יום טוב שקריבין ביו"ט על מה נחלקו על עולה שהיא של יום טוב ועל שלמים שאינן של יו"ט שבית שמאי אומרים לא יביא ובית הלל אומרים יביא תריץ ואימא הכי אמר ר' שמעון בן אלעזר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על עולה ושלמים שאינן של יו"ט שאין קריבין ביום טוב ועל שלמים שהן של יום טוב שקריבין ביו"ט על מה נחלקו על עולה שהיא של יו"ט שבית שמאי אומרים לא יביא ובית הלל אומרים יביא [5]רב יוסף אמר תנאי שקלת מעלמא תנאי היא דתני' שלמים הבאים מחמת יו"ט ביום טוב בית שמאי אומרים סומך עליהן מערב יו"ט ושוחטן ביו"ט ובית הלל אומרים סומך עליהן ביום טוב ושוחטן ביום טוב אבל

מן הסרך ואתא לשיולי וכו': **הא הוא דלא גמיר.** דלא כתיב בהדיא בכעדשה אבל הערב שמש דבהדיא כתיב מגמר גמיר ובכהן עסקינן דמשמתם בו תרומה: **הרוצה לעשות גתו על גב כדו.** מי שהיו כליו טמאין והטבילן לדעת דריכת זיתיו ומלך לעשות גתו: **עושה.** גתו על גב טבילה זו שהטביל לשם כדו ולא"ל לחזור ולהטביל לשם גת והיא טבילה שניה הבא להחמיר על עצמו ולהטביל קתני מתני' שהוא מטביל בי"ט שאין כאן תקון כלי ואינה טבילה שהרי אינה צריכה: **בחבורה זו.** על פסקו והיה טמא או כליו טמאין וטבל לדעת כן: **הרשות בידו.** ולא"ל לחזור ולקמרה מתני' לשם בא להחמיר ולהטביל כליו לשם חבורה האחרת מטביל ביום טוב: **מתני' מביאין שלמים.** בי"ט לפי שיש בהן אכילת אדם: **ואין סומכין עליהן.** שהסמיכה אסורה משום שבות שבכל כמו היה סומך והוי ליה משתמש בבעלי חיים ותנן אין רוכבין על גבי בהמה (לקמן דף לו:): **אבל לא עולות.** אין מביאין עולות חוץ מתמידין ומוספין שהן קרבן צבור וחמנן קבוע אבל עולת יחיד לא יביא לפי שאין בה אכילת הדיוט וכתיב (שמות יב) יעשה לכם ולא לגבוה: **גמ' מחלוקת בשלמי חגיגה לסמוך ועולת ראייה ליקרב.** מתני' דמודו תרוייהו בשלמים להביא ולא אפליג בהו אלא בסמיכתן בשלמי חגיגה מודו ב"ש בהנאתן מפני שהן חובת היום כדאמרינן בחגיגה (דף ט.) מוחגותם אותו חג[3] ועולה שנחלקו אף בהנאתן בעולת ראייה נחלקו והיא הוא דקא סרו ב"ה מפני שהיא של יום טוב דנפקא לן מולא ירצו פני ריקם (שמות כג): **אבל נדרים ונדבות.** הואיל ואין זמנן היום כלל דברי הכל אין קרבין ואפי' שלמים וכ"ש עולות דיכול להביאן לאחר זמן ואף על גב דחגיגה ורצייה יש להן תשלומין כל שבעה סרו בה שמא יאנס ולא יקריבנה בשאר הימים ותנן עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו והכי מפרש בברייתא לקמן[3] דמשום האי טעמא סרו לה: **שאינה של יום טוב.** כגון נדר ונדבה: **שאינה קרבה.** לאית בה תרתי לגיסורא אין בה אכילת אדם ואפשר לאחר זמן: **ועל שלמים שהן של יו"ט.** כגון חגיגה ושלמי שמחה: **שקרבין.** לאיכא תרתי להתירא אכילת אדם והן זמנן ברגל ואם יעבור הרגל בטל קרבנו: **ועל שלמים שאינן וכו'.** אלמא שלמים דנדרים ונדבות בית הלל קרבין וקשיא לעולה: **הנאי שקלת מעלמא.** וכי לא משכחת תנא דאמר כעולה דתימא עולה כי ההוא סבירא ליה דאיצטריכא לך לשבושה להך מתני' ולתרוצה: **הנאי היא.** משכחן תנא אחריתא דקאי כעולה: **מחמת יום טוב.** חגיגה ושמחה: אבל

מג א מיי' פ"ח מהלי' מגיגה הל' ח:

מד ב מיי' שם הל' ט:

מה ג מיי' שם הלכה ח והלכה י:

תורה אור השלם

ו. וחגותם אתו חג ליי שבעת ימים בשנה חקת עולם לדרתיכם בחדש השביעי תחגו אתו:
ויקרא כג מא

מוסף רש"י

מביאין שלמים. בי"ט שהן מאכל אדם ביו"ט יכמיב אך אשר יאכל לכל נפש (שמות יב:) שיש בהם צורך מאכל הדיוט (חגיגה ז: יז:). ואין סומכין עליהן. שהסמיכה שבות היא דתנן (לקמן לו:) אלו הן משום שבות לא רוכבין על גבי בהמה, ועל אלו שיקריבו ביו"ט יסמכו מתמול, דליכא לאו לגבי שמאי מכף לסמיכה שמיטה (חגיגה ה:) אלא סומכן עליהן מערב יו"ט ושוחטן ביו"ט (חגיגה יז:). אבל לא עולות. אין מביאין אלא דסבירא להו לב"ש לכם ולא לגבוה, חוץ מתמידין ומוספין שזמנן קבוע, וכל שזמנן קבוע כתיב בהו בתועדו ואפילו בשבת וכל שכן ביו"ט (חגיגה ז:) אבל לא מביאין עולות בשוחטן ביום ליכא לאחר יו"ט (שם יז:). מביאין שלמים ועולות. ומה אני מקריב לכם, לכם ולא לגבוה (חגיגה ה:). וסומכין עליהן. כיון דמותר להביאן לא גזרו שבות לבעל שמיכתן (חגיגה ז:). תנאי שקלת מעלמא. איכלת כולם שאין אתה מוצא תנאים שנחלקו בכך, דתוקי הכי מתני מתניתא אדלא אמר ואחדא אמר (שבת נג:).

רבינו חננאל

ת"ר כלי שנטמא מערב יו"ט אין מטבילין אותו ביום טוב בין השמשות, ר' שמעון שזורי אומר אף בחול אסור מפני שצריך הערב שמש. ואמרו רבנן דבי ר"ב במחשבתו ניכרת מתוך מעשיו פליגי, היכי דמי דנקיט מנא טמא בידיה בין השמשות ורהיט לאטבולי, דרבנן סברי מדרהיט ידע דבעי הערב שמש, כלומר לא יטהר הכלי הטמא אלא עד שיערוב עליו השמש בתר טבילה, ולפיכך רהיט לאטבוליה קודם ביאת השמש, ובחול שפיר דמי, וביום טוב הוא דאסור שנמצא מתקן מנא ביום טוב לחול, כי בעת השמשות, לאו משום שיעריב השמש ונטהר חול הוא. ור' שמעון שזורי סבר האי דרהיט בין דידע דלא מיטהר אלא בהערב השמש, אלא כשום דטרוד במלאכתו הוא יביא, והאי תנא תני שלמים הבאים מערב יו"ט בית שמאי אומרים סומך עליהן מערב יו"ט ושוחטן ביו"ט, ובית הלל אומרים סומך עליהן ביום טוב ושוחטן ביו"ט, אבל נדרים ונדבות דברי הכל אין קריבין ביו"ט.

רבינו חננאל (המשך)

ולפיכך ממהר. ואמר להו רבא במחשבתו ניכרת מתוך מעשיו דברי הכל, ולאו כלום הוא, והבא בכלי שנגע בו כעדשה מן השרץ, ואינו יודע אם בעדשה טמא אי אינו מטמא, יבא לשאל מן החכמים ואמרו לו טמא, דקי"ל שכן החומט תחלת בריאתו בכעדשה, ו) וחזינן ליה להאי גברא דאזיל לאטבולי לההוא מנא דאיטמי בכעדשה מן השרץ שאינו מפורש בתורה הוא שנסתפק לו, אבל הערב שמש שכתב בפירוש בתורה ובא השמש וטהר מידע ידע ליה. ור"ש שזורי סבר מדהא לא ידע הא נמי לא ידע. ומטבילין מגב לגב ומחבורה לחבורה. ירושלמי כיצד מטבילין מגב לגב, רצה לעשות עיסתו על גב גתו, או גתו ע"ג עיסתו, מטביל את כליו. [כיצד] מחבורה לחבורה, היה אוכל בחבורה זו ג) [תרומה] וביקש עוד לאכול בחבורה אחרת שלמים וכיוצא בהן הרשות בידו. והני מילי ביו"ט, אבל ג) (בחול) [בשבת] לא, כדתנן הטובל לתרומה ונתחזק לתרומה אסור לקודש. כיוצא גתו ובדו אחד מהן תרומה והשני קודש עושה בי"ט זו ע"ג זו. מתני' בית שמאי אומרים מביאין שלמים ואין סומכין עליהן אבל לא עולות ובית הלל אומרים מביאין שלמים בו'. אמר עולא מחלוקת בשלמי חגיגה לסמוך, בבית שמאי אומרים מביאין חגיגה ואין סומכין עליה, ועולת ראייה אין מקריבין כל עיקר ביו"ט. ובית הלל אומרים מביאין שלמים וסומכין, ומקריבין עולת ראייה דכתיב לא יראו פני ריקם, אבל נדרים ונדבות דברי הכל אין קריבין ביו"ט. ירושלמי בית שמאי אומרים הוהרה סמיכה שלא בדרכה, ובית הלל אומרים לא הותרה, אינו היא שלא בדרכה מאתמול. א"ר זעירא הכל מודים באשם מצורע שסמך עליו מאתמול שלא יצא, שלמי נדבה שסמך עליהן מאתמול יצא. מה פליגי בשלמי חגיגה, ב"ש עבדי לה כשלמי נדבה, וב"ה עבדי לה כאשם מצורע. אוקמה רב יוסף הא דתנינן נדרים [ונדבות] אין קרבין ב"ש, תנאי היא. ר"ש בן אלעזר תני שלמים שאינן של י"ט, בית שמאי אומרים לא יביא ובית הלל אומרים

א) [מולין יג.]. ב) [מוספת' פ"כ]. ג) [מוספת' איתא כדו וכדו על גב גתו וכן איתא בערוך ערך גב ע"ש]. ד) מגיגה דף ז: וזף יז. מגילה דף ה. ה) [לקמן כ:]. ו) פנהדרין לו. [לקמן כ: שבת קיד. פסחים לח. מנחות ק:]. ז) [פסחים מב: וש"נ]. ח) [פי"ז]. ט) [פ"ב]. י) [וקרא כג]. כ) [דף כ:].

ו) ל"ל דמ"ק בבר דלף דחזינן ליה דלא גברא דחזיל לשיולי לההוא הנא וכו' מן הסרך אי מיטמא או לא היינו משום שאינו מעיר. ב) פ"ל וכ"ה בה"ה בפ"ד מהל' יו"ט בשם רבינו ז"ל. ג) דברי רבינו אינו מוכן לגאונים דהא ע"י טבילה שנית אחרי בחול שרי ועי' בערוך ערך גב כ'. (ואולי צ"ל לחגיגה "אבל בשבת לא").

רבי שמעון אומר הרי הוא אומר בחג המצות וגו' כל שבא בחג המצות **בא** בחג השבועות ובחג הסוכות. כך משמע מתוך פירוש הקונטרס דלקמן דגרים הכי וא"כ לפירוש זה מעיקרא דס"ד שבא לומר דנדרים ונדבות אין קריבין בחול המועד ה"פ כל שאינו בא בחג המצות כגון תודה וכיוצא בה דאליבא דתנא קמא תודה אינה קריבה בחג המצות ואפי' בחול המועד וזהו דוחק דהיכי משמע ממלתיה דנדרים ונדבות חוץ מתודה אינן באין בחג המצות וכי תימא כל שאינו בא בחג המצות ר"ל ביום טוב אם כן גם הוי דומיא דחג הסוכות ועוד דאם כן אמאי כתב בחג השבועות לומר שאינן באין בחג השבועות והא אף בחול המועד דסוכות אינן באין ועוד כי גם לפי המסקנא גם אתי שפיר דקאמר דלענין כל תאמר קאמר וה"ק כל שראוי לבא בחג המצות בא בחג השבועות ובחג הסוכות אינו בא בחג השבועות ובחג הסוכות וכל שלא בא בחג המצות אינו בא בחג השבועות ובחג הסוכות ר"א בר"ש אומר [א]מביא אדם תודתו בחג הסוכות ויוצא בה ידי חובתו משום שמחה ואין יוצא בה משום חגיגה אמר מר אין מביאין תודה בחג המצות מפני חמץ שבה פשיטא [ב]אמר רב אדא בריה דרב יצחק ואמרי לה רב שמואל בר אבא [ג]הכא בארבעה עשר עסקינן וקסבר [ד]אין מביאין קדשים לבית הפסול ולא בעצרת מפני שהוא יו"ט קסבר נדרים ונדבות אין קריבין ביום טוב אבל מביא אדם תודתו בחג הסוכות אימת אילימא ביום טוב עצמו והא אמרת ולא בעצרת מפני שהוא יום טוב אלא בחולו של מועד ר"ש אומר הרי הוא אומר בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות כל שבא בחג המצות בא בחג השבועות ובחג הסוכות וכל שלא בא בחג המצות אינו בא בחג השבועות ובחג הסוכות מתקיף לה ר' זירא השתא סלותי מסלתינן נדרים ונדבות מבעיא אמר אביי [ה]בהקרבה כולי עלמא לא פליגי דשרי כי פליגי למיקם עליה בבל תאחר ת"ק סבר [ו]שלש רגלים אמר רחמנא אפילו שלא בסדרן [ז]ור' שמעון סבר בסדרן אין שלא בסדרן לא רבי אלעזר בר' שמעון אומר מביא אדם תודתו בחג הסוכות אימת אילימא בחולו של מועד היינו ת"ק אלא ביו"ט וקסבר נדרים ונדבות קריבין ביו"ט ומאי שנא חג הסוכות דנקט רבי אלעזר בר' שמעון לטעמיה דתניא[ח] רבי שמעון אומר לא יאמר חג הסוכות שבו הכתוב מדבר למה נאמר לומר שזה אחרון רבי אלעזר ברבי שמעון אומר לומר שזה גורם: ויוצא בה משום שמחה ואינו יוצא בה משום חגיגה: [ט]וכל דבר שבחובה הוא פשיטא החולין לא צריכא דאף על גב דפריש כדבעא מניה רבי שמעון בן לקיש מר' יוחנן האומר הרי עלי תודה ואצא בה ידי חגיגה הריני נזיר ואגלח

אבל נדרים ונדבות דברי הכל אין קריבין ביום טוב והני תנאי כי הני תנאי [ט]דתניא אין מביאין תודה בחג המצות מפני חמץ שבה ולא בעצרת מפני שהוא יו"ט אבל מביא אדם תודתו בחג הסוכות ר' שמעון אומר הרי הוא אומר [י]בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסכות כל שבא בחג המצות בא בחג השבועות ובחג הסוכות וכל שלא בא בחג המצות אינו בא בחג השבועות ובחג הסוכות ר"א בר"ש אומר [א]מביא אדם תודתו בחג הסוכות ויוצא בה ידי חובתו משום שמחה ואין יוצא בה משום חגיגה אמר מר אין מביאין תודה בחג המצות מפני חמץ שבה [ב]אמר רב אדא בריה דרב יצחק ואמרי לה רב שמואל בר אבא [ג]הכא בארבעה עשר עסקינן וקסבר [ד]אין מביאין קדשים לבית הפסול ולא בעצרת מפני שהוא יו"ט קסבר נדרים ונדבות אין קריבין ביום טוב אבל מביא אדם תודתו בחג הסוכות אימת אילימא ביום טוב עצמו והא אמרת ולא בעצרת מפני שהוא יום טוב אלא בחולו של מועד ר"ש אומר הרי הוא אומר בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות כל שבא בחג המצות בא בחג השבועות ובחג הסוכות וכל שלא בא בחג המצות אינו בא בחג השבועות ובחג הסוכות מתקיף לה ר' זירא השתא סלותי מסלתינן נדרים ונדבות מבעיא אמר אביי [ה]בהקרבה כולי עלמא לא פליגי דשרי כי פליגי למיקם עליה בבל תאחר ת"ק סבר [ו]שלש רגלים אמר רחמנא אפילו שלא בסדרן [ז]ור' שמעון סבר בסדרן אין שלא בסדרן לא רבי אלעזר בר' שמעון אומר מביא אדם תודתו בחג הסוכות אימת אילימא בחולו של מועד היינו ת"ק אלא ביו"ט וקסבר נדרים ונדבות קריבין ביו"ט ומאי שנא חג הסוכות דנקט רבי אלעזר בר' שמעון לטעמיה דתניא[ח] רבי שמעון אומר לא יאמר חג הסוכות שבו הכתוב מדבר למה נאמר לומר שזה אחרון רבי אלעזר ברבי שמעון אומר לומר שזה גורם: ויוצא בה משום שמחה ואינו יוצא בה משום חגיגה: [ט]וכל דבר שבחובה הוא פשיטא החולין לא צריכא דאף על גב דפריש כדבעא מניה רבי שמעון בן לקיש מר' יוחנן האומר הרי עלי תודה ואצא בה ידי חגיגה הריני נזיר ואגלח

אכל נדרים ונדבות כו'. ועולא דקאמר כי האי תנא: **והני תנאי.** דלקמן פליגי כי הני תנאי דלעיל בנדרים ונדבות: **מפני חמץ שבה.** על חלות לחם חמץ וגו' (ויקרא ז): **ולא בעצרת מפני שהוא יום טוב.** ותודה נדרים ונדבות היא: **בחג הסוכות.** בחולו של מועד: **רבי שמעון אומר כו'.** לקמיה מפרש לה: **מביא אדם תודתו בחג הסוכות.** לקמיה מפרש אפילו ביום טוב קאמר: **ויולא בה משום שלמי שמחה.** ואף על פי שמחויב בתודה זו ועומד לתגיגה במסכת חגיגה (דף ח.) ושמחת בחגך[ז] לרבות כל מיני שמחות של בשר לשמחה מדלא כתיב והבאת שלמים ואכלת שם ושמחת ומיהו פשיטא לן דכל זמן שבית המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר[ח] שנאמר (דברים כז) וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת והאי קרא בהר גרזים כתיב ולא בשלמי שמחת י"ט כתיב דשמחת י"ט אם יש לו בכורות ומעשר בהמה אין צריך להביא שלמים: **ואין יולא בה משום חגיגה.** דדבר שבחובה הוא וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין ותודה זו כבר מחויב הוא בה ואין זו מן החולין שיהא פוטר בה חגיגתו: **אמר מר.** השתא מהדר אמילתיה לפרושי מאי דאמר לעיל בהקרבת נדרים ונדבות פליגי: **לביה הפסול.** שממעט זמן אכילתן שאינו יכול לאכול חמץ אלא עד ארבע שעות ומתוך כך חמץ שבה בא לידי נותר: **ר"ש אומר כו'.** קס"ד למיסר נדרים ונדבות בחולו של מועד אתא: **השתא.** לרבי שמעון דאסר הני: **סלותי מסלתינן.** לוקטין עליס בשדה מן המחובר בחולו של מועד דתניא במועד קטן (דף יב:) קוללין עליס מן המחובר במועד לצורך המועד: **אמר אביי בהקרבה כ"ע ל"פ דשרי.** בחולו של מועד: **כי פליגי למיקם עליה בבל תאחר.** וכולה הך מתני' לענין בל תאחר איירי. תנא קמא סבר כל המאחר נדרו שלם רגלים אפילו שלא בסדרן עובר בבל תאחר וטעמא יליף בר"ה (דף ד:) מהאי קרא שלם פעמים בשנה וגו' למה לי למיכתב בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות מין דכתיב שלם פעמים פשיטא דהני נינהו דהא מיגייהו קסליק דלעיל מינה כתיב שמור את חדש האביב שבעה שבועות תספר לך חג הסוכות תעשה לך ש"מ לבל תאחר לומר אלה קבעתי לך לתשלום מתנותיך ונדריך והיינו דקא אתא לאשמועינן עלה טובה כל מי שיש עליו תודה יביאנה בחג הסוכות ואפילו הוא רגל ראשון אחר נדרו אסור לא יביאנה עכשיו

אכל נדרים ונדבות כו'. ועולא דקאמר כי האי תנא: **והני תנאי.** דלקמן פליגי כי הני תנאי דלעיל בנדרים ונדבות: **מפני חמץ שבה.** על חלות לחם חמץ וגו' (ויקרא ז): **ולא בעצרת מפני שהוא יום טוב.** ותודה נדרים ונדבות היא: **בחג הסוכות.** בחולו של מועד: **רבי שמעון אומר כו'.** לקמיה מפרש לה: **מביא אדם תודתו בחג הסוכות.** לקמיה מפרש אפילו ביום טוב קאמר: **ויולא בה משום שלמי שמחה.** ואף על פי שמחויב בתודה זו ועומד לתגיגה במסכת חגיגה (דף ח.) ושמחת בחגך[ז] לרבות כל מיני שמחות של בשר לשמחה מדלא כתיב והבאת שלמים ואכלת שם ושמחת ומיהו פשיטא לן דכל זמן שבית המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר[ח] שנאמר (דברים כז) וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת והאי קרא בהר גרזים כתיב ולא בשלמי שמחת י"ט כתיב דשמחת י"ט אם יש לו בכורות ומעשר בהמה אין צריך להביא שלמים: **ואין יולא בה משום חגיגה.** דדבר שבחובה הוא וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין ותודה זו כבר מחויב הוא בה ואין זו מן החולין שיהא פוטר בה חגיגתו: **אמר מר.** השתא מהדר אמילתיה לפרושי מאי דאמר לעיל בהקרבת נדרים ונדבות פליגי: **לביה הפסול.** שממעט זמן אכילתן שאינו יכול לאכול חמץ אלא עד ארבע שעות ומתוך כך חמץ שבה בא לידי נותר: **ר"ש אומר כו'.** קס"ד למיסר נדרים ונדבות בחולו של מועד אתא: **השתא.** לרבי שמעון דאסר הני: **סלותי מסלתינן.** לוקטין עליס בשדה מן המחובר בחולו של מועד דתניא במועד קטן (דף יב:) קוללין עליס מן המחובר במועד לצורך המועד: **אמר אביי בהקרבה כ"ע ל"פ דשרי.** בחולו של מועד: **כי פליגי למיקם עליה בבל תאחר.** וכולה הך מתני' לענין בל תאחר איירי. תנא קמא סבר כל המאחר נדרו שלם רגלים אפילו שלא בסדרן עובר בבל תאחר וטעמא יליף בר"ה (דף ד:) מהאי קרא שלם פעמים בשנה וגו' למה לי למיכתב בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות מין דכתיב שלם פעמים פשיטא דהני נינהו דהא מיגייהו קסליק דלעיל מינה כתיב שמור את חדש האביב שבעה שבועות תספר לך חג הסוכות תעשה לך ש"מ לבל תאחר לומר אלה קבעתי לך לתשלום מתנותיך ונדריך והיינו דקא אתא לאשמועינן עלה טובה כל מי שיש עליו תודה יביאנה בחג הסוכות ואפילו הוא רגל ראשון אחר נדרו אסור לא יביאנה עכשיו

יצטרך לבא בשבילה לירושלים שהרי בעלותו ברגל בפסח לא יביאנה מפני חמץ שבה ולא בעצרת מפני שהוא יום טוב ונמצא שאיחרה ג' רגלים שלא כסדרן. ואתא ר"ש למימר הרי הוא אומר כו' כסדרן אין שלא כסדרן לא הלכך הנודרה לפני סוכות יש לו שהות עד לשנה הבאה וה"ק כל שבא בחג המצות כגון שנדר קודם הפסח והיה עליו להביאה בחג המצות שלאחריו או בחג הסוכות ואין לו עוד שהות וכל שאינו בא בחג המצות שלא היתה עליו להביאה בפסח כגון שנדר אחר הפסח אינו בא כלומר אינו צריך להביאה לא בחג השבועות שלאחריו ולא בחג הסוכות שיש לו שהות עד חג הסוכות של שנה הבאה שעברו שלש רגלים כסדרן: **אלא כיוס טוב וקסבר כו'.** והיינו תנאי: **לא יאמר חג הסוכות.** כשהחזיר הכתוב להזכירן לשלש רגלים לבל תאחר לא היה צריך לכתוב ובחג הסוכות כיון שכתוב שלש פעמים בשנה וכתב בחג המצות ובחג השבועות דממילא ידענא דבו היה הכתוב מדבר שבפרשת סוכות הוא עסוק ובו נכתב כתוב זה: **שזה אחרון.** דבעינן כסדרן: **שזה גורם.** אם בל תאחר שאפילו נדר לפני החג כיון שעבר עליו חג הסוכות עובר: **דבר שבחובה הוא.** דכתיב וחגותם[ט]: **מן החולין.** ולא ממעות מעשר שני ולא מנדרים ונדבות שהוא מחויב ועומד בהן: **דאף על גב דפריש.** דכשנדר התודה פירש על מנת שיולא בה ידי חגיגתו: ואגלח

אבל נדרים ונדבות דברי הכל אין קריבין ביום טוב והני תנאי כי הני תנאי [ט]דתניא אין מביאין תודה בחג המצות מפני חמץ שבה ולא בעצרת מפני שהוא יו"ט אבל מביא אדם תודתו בחג הסוכות ר' שמעון אומר הרי הוא אומר [י]בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסכות כל שבא בחג המצות בא בחג השבועות ובחג הסוכות וכל שלא בא בחג המצות אינו בא בחג השבועות ובחג הסוכות ר"א בר"ש אומר [א]מביא אדם תודתו בחג הסוכות ויוצא בה ידי חובתו משום שמחה ואין יוצא בה משום חגיגה אמר מר אין מביאין תודה בחג המצות מפני חמץ שבה [ב]אמר רב אדא בריה דרב יצחק ואמרי לה רב שמואל בר אבא [ג]הכא בארבעה עשר עסקינן וקסבר [ד]אין מביאין קדשים לבית הפסול ולא בעצרת מפני שהוא יו"ט קסבר נדרים ונדבות אין קריבין ביום טוב אבל מביא אדם תודתו בחג הסוכות אימת אילימא ביום טוב עצמו והא אמרת ולא בעצרת מפני שהוא יום טוב אלא בחולו של מועד ר"ש אומר הרי הוא אומר בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות כל שבא בחג המצות בא בחג השבועות ובחג הסוכות וכל שלא בא בחג המצות אינו בא בחג השבועות ובחג הסוכות מתקיף לה ר' זירא השתא סלותי מסלתינן נדרים ונדבות מבעיא אמר אביי [ה]בהקרבה כולי עלמא לא פליגי דשרי כי פליגי למיקם עליה בבל תאחר ת"ק סבר [ו]שלש רגלים אמר רחמנא אפילו שלא בסדרן [ז]ור' שמעון סבר בסדרן אין שלא בסדרן לא רבי אלעזר בר' שמעון אומר מביא אדם תודתו בחג הסוכות אימת אילימא בחולו של מועד היינו ת"ק אלא ביו"ט וקסבר נדרים ונדבות קריבין ביו"ט ומאי שנא חג הסוכות דנקט רבי אלעזר בר' שמעון לטעמיה דתניא[ח] רבי שמעון אומר לא יאמר חג הסוכות שבו הכתוב מדבר למה נאמר לומר שזה אחרון רבי אלעזר ברבי שמעון אומר לומר שזה גורם: ויוצא בה משום שמחה ואינו יוצא בה משום חגיגה: [ט]וכל דבר שבחובה הוא פשיטא החולין לא צריכא דאף על גב דפריש כדבעא מניה רבי שמעון בן לקיש מר' יוחנן האומר הרי עלי תודה ואצא בה ידי חגיגה הריני נזיר ואגלח

ואין יוצא בה משום חגיגה. אע"פ שאמר בשעה שנדר הרי עלי תודה ואצא בה ידי חגיגה. אסיקנ' המפרש בענין זה נדור ואינו יוצא, כלומר נחתייב בנדרו וקידשה ושלמי חגיגה שהן עליו חובה, שנאמר וחגותם אותו חג לה' ז' ימים, אינן באין אלא מן החולין, (וכיון) [וכמו] שאמר ר' יוחנן לר"ל, האומר הרי עלי תודה ואצא בה ידי חגיגה, הריני נזיר ואגלח ממעות מעשר שני, נדור ואינו יוצא, נזיר ואינו מגלח.

עין משפט נר מצוה

מו א ב מיי' פ"ג מהל' חגיגה הל' י והלכה יג:

מז ג מיי' שם פ"א הלכה י:

מח ד מיי' פי"ד מהל' מעשה הקרבנות הלכה יג קמג לאחר שלא: מט ה מיי' פ"ג מהל' חגיגה הלכה ח:

רבינו חננאל

והני תנאי כי הני תנאי, דתניא אין מביאין תודה בארבעה עשר בניסן מפני חמץ שבה, שאין מביאין קדשים לבית הפסול, כלומר שהן מרובין ונפסלין בלינה, ואין מביאין קדשים לכתחילה ליפסל. ולא בעצרת מביא תודה מפני שהוא יו"ט, אבל מביא הנדרתו בחולו של מועד בחג הסוכות, ואם לא הביא עובר בבל תאחר. ור' שמעון אומר הרי הוא אומר בחג המצות ובחג כו'. **ואוקימנה** לר' שמעון בחולו של מועד. [ט] סלותי מסלתינן, כלומר עושה אדם מלאכה כגון סלין וכיוצא בהן, הקרבה מיבעיא, דודאי מקריבין. כי פליגי למיקם בבל תאחר, ת"ק סבר שלש רגלים אמר רחמנא אפילו שלא בסדרן, כיון שעברו עליו ג' רגלים ולא הקריבו עובר במה שכתוב כי תדור נדר לה' אלהיך לא תאחר לשלמו וגו'. ור' שמעון סבר בעינן ג' רגלים כסדרן, כדכתיבי באורייתא חג המצות חג שבועות וחג סוכות, ר' שמעון לטעמיה דדייק [ז] חג המצות, ואמר לא היה צריך לכתוב בפסוק חג המצות, כאשר לא כתב בפרשת ראה אתה אומר אלי, אלא הוכיר חג שבועות וחג האסיף, ואמר שלש פעמים, למה לא היה צריך, מפני שבו פתח הכתוב תחילה, וכתב שמור את חדש האביב ועשית פסח לה' אלהיך, יכתיב בחג המצות לומר שזה ראשון לג' רגלים, יאם הקרישו אחר הפסח אינו עובר עליו בבל תאחר עד שיעברו עליו אחר עצרת ואחר סוכות ג' רגלים כסדרן. ור' אלעזר בר' שמעון אומר מביא אדם תודתו בחג הסכות. יאוקימנה ביום טוב עצמו, ושמעינן מינה דקסבר נדרים ונדבות קרבין ביום טוב. ותוב ש"מ (דלא רבי) [דר'] אלעזר בר' שמעון [לטעמיה דס"ל] דחג הסכות לבדו הוא הגורם, ראי ס"ד משום יום טוב היא ליתני עצרת, מ"ט שביק עצרת ותני סוכות, ללמד שזה גורם, כלומר בין קודם הפסח הקדישו בין לאחר הפסח כיון שעבר עליו חג הסכות ולא הקריבו עובר עליו בבל תאחר, ודייק מחג הסכות, ואמר לא יאמר בחג הסכות דמיגיה סליק, למה נאמר, לומר שזה גורם. ויוצא בתודה זו שמקריבה משום שמחה,

מסורת הש"ס

[ח] [תוספ' חגיגה פ"ח], [ב] [פסחים יג:], [ג] [שם וש"נ], [ד] [ר"ה ד:], [ה] [ר"ה ד:], [ו] [פסחים עח. וש"נ], [ז] [דברים טז], [ח] [פסחים קט.], [ט] [ויקרא כג],

תורה אור השלם

1. שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני יי אלהיך במקום אשר יבחר בחג המצות ובחג השבעות ובחג הסכות ולא יראה את פני יי ריקם: דברים טז טז

גליון הש"ם

רש"י ד"ה כי פליגי למיקם עליה בבל תאחר וכו' כלומר א"צ להביאה. עיין עוד מזן ר"ה בתוס' שם מד"ה כיון דאמר אלא מן החולין. כלומר משלו ולא ממה שהוא מחויב ועומד (פסחים ט):

מוסף רש"י

אין מביאין קדשים לבית הפסול. אין מביאין קרבן ביום שיתמעט זמן אכילתו שקבעה לו תורה ונמצא בא לידי נותר, ותודה נאכלת ליום ולילה ואם יביאנה ביו"ד אין נאכלת של חמץ אלא עד שש שעות (פסחים יג:). אינו בא אלא מן החולין. כלומר משלו ולא ממה שהוא מחויב ועומד (פסחים ט):

ואגלה ממעות מעשר שני. קרבנות שגזר עליו הכתוב ביום מגלחתו אקנה ממעות מעשר שני: **נזיר.** על התורה ואינו יולא בה ידי חגיגה: **נזיר ואינו מגלח.** ממעות מעשר אלא מן החולין דכיון דאמר הרי עלי נתחייב דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט[1] וכי הדר אמר על מנת לאו מילתא היא: **הכוא נגרא.** מלוה מחמת מיתה היא: **להא שמעתא.** דהאומר הרי עלי תודה ואלא בה ידי חגיגה: **משמיה דנפשיה.** ולא אמר לה בלשון בעיא אלא מאליו אמרה האומר הרי עלי תודה ואלא בה ידי חגיגה הריני נזיר ואגלח ממעות מעשר שני נדור ואינו יולא נזיר ואינו מגלח: **אתון הכי מפניתו לה.** מאליה ולא משמיה דר' יוחנן: **אנן כדבעא מיניה ריש לקיש מר' יוחנן מתנינן לה.** דאהדר ליה ר' יוחנן הכי: **ויקרב את העולה.** עולת יום שמיני של מלואים שהטיל הכתוב על אהרן חובה ביום קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעולה תמימים (ויקרא ט א): **ויעשה כמשפט.** מה משפט האמור בעולת חובה על כרחין כמשפט המפורש בעולת נדבה ויקרא קאמר שכל משפטי עולה ושלמים שם נאמרו ובשל נדבה דבר הכתוב דכתיב אדם כי יקריב מכם[2] משמע לכשירלה יקריב וכתיב התם וסמך ידו ואתא האי כמשפט דכתיב בעולת חובה ללמד עליה שחטען סמיכה[3] כשאר משפטי נדבה: **אמר ליה.** ר' יצחק לתנא: **דאמר לך מני.** הא דאיצטריך קרא להכי ולא גמר לה בבנין אב דמה מלינו בנדבה שהיא עולה וטעונה סמיכה אף חובה שהיא עולה כמותה תטעון סמיכה: **כ"ש היא.** דאמר במתניתין מביאין שלמים של י"ט שהן חובה ואין סומכין עליהן וטעמא מאי משום דסמיכה דויקרא כתיב בשלמי נדבה ואם שלמים קרבנו וסמך ידו וגו'[4]) וקא סברי לא גמרינן חובה מנדבה דפרכינן מה לנדבה שכן מצויה בכל שעה שירלה יתנדב ויביא תאמר בחובה שאינה אלא לכשיתחייב הלכך[5] לא דחיא סמיכה דידהו יום טוב הלכך עולת חובה נמי אי לאו דפרט בה קרא כמשפט לא הוה בעיא סמיכה דחובה מנדבה לא גמרי': **וממאי דבים הלל כו'.** דלמא לעולם חובה מנדבה לא גמרינן אלא בית הלל חובה מחובה גמרי שלמי חובה מעולת חובה הלכך עולת חובה בעיא האי קרא דכמשפט להיות מפורש בה ואי לא לא הוה ידעינן סמיכה לא בעולה ולא בשלמים דחובה והך מתניתא דברי הכל היא: **אמיא מביינא.** לעולם מתני' דתני תנא דברי הכל היא ואפי' לב"ה בעיא קרא ומאחר דקי"ל סמיכה בעולת חובה מהאי קרא אתו להו שלמי חובה מתרוייהו משלמי נדבה ומעולת חובה במה מלינו בשלמי נדבה שטעונין סמיכה אף שלמי חובה שהן שלמים כמותן יטענו סמיכה ומי פרכת מה לשלמי נדבה שהן מצויין עולת חובה תוכיח שאינה מצויה וטעונה סמיכה אף אני אביא שלמי חובה שאינן מצויין יטענו סמיכה וכי פרכת מה לעולת חובה שכן כליל תאמר בשלמי חובה שאינם כליל שלמי נדבה יוכיחו וחזר הדין לא ראי זה כראי זה לא ראי עולת חובה כראי שלמי נדבה לתלות טעם הסמיכה בראיה שכן מצויין דהך ראיה בעולת חובה ליתא ולא ראי שלמי נדבה כראי עולת חובה לתלות טעם הסמיכה בראיה שכן כליל דהא ליתא בשלמי נדבה וכתיב בהו סמיכה הלד השוה שבהן על כרחך תתלה טעם סמיכתן בטעם הלד השוה שבשניהם בעולת חובה ובשלמי נדבה הלד השוה שבשניהם שקרבן יחיד הן וטעונין נסכים [וסמיכה] אף אני אביא כל הטעון נסכים והוא קרבן יחיד שיטעון סמיכה ואתו להו שלמי חובה מהאי טעמא: **לא נחלקו על הסמיכה.** בשלמי חובה שצריך אלא כך היו בית שמאי אומרים סומך עליהן מערב יום טוב ושוחטן ביום טוב ולא אמרינן תכף לסמיכה שחיטה: **הוא דאמר כי האי תנא כו' על תכף לסמיכה שחיטה שצריך.** בדבר הטעון סמיכה כדכתיב וסמך ושחט[6]): **על הסמיכה עצמה.** אם טעונין שלמי חובה סמיכה: **נקבה היא.** שאין עולה נקבה: **ולזבחי שלמים הבאתיה.** מרוב עונתנותו של הלל היה משנה מפני השלום: **כשכם להם בוגבה.** כדי להטעותן שיהיו סבורים שהיא נקבה: לאן

ואגלה ממעות מעשר שני מהו א"ל [a]נדור ואינו יוצא [b]נזיר ואינו מגלח: ההוא גברא דאמר להו הבו ליה ארבע מאה זוזי לפלוני ולנסיב ברתי [c]אמר רב פפא [d]ארבע מאה שקיל וברתיה אי בעי נסיב אי בעי לא נסיב טעמא דאמר הבו ליה ולנסיב אבל אי אמר לנסיב והבו ליה אי נסיב שקיל ואי לא נסיב לא שקיל: יתיב מרימר וקאמר להא שמעתא משמיה דנפשיה א"ל רבינא למרימר אתון הכי מתניתו לה אנן כדבעא מיניה ריש לקיש מר' יוחנן מתנינן לה: [e]תני תנא קמיה דר' יצחק בר אבא [f]ויקרב את העולה ויעשה כמשפט כמשפט עולת נדבה למד [g]על עולת חובה שטעונה סמיכה א"ל דאמר לך מני בית שמאי היא דלא גמרי שלמי חובה משלמי נדבה דאי בית הלל כיון דגמרי שלמי חובה משלמי נדבה עולת חובה נמי לא תבעי קרא דגמרי מעולת נדבה וממאי דבית הלל שלמי חובה משלמי נדבה גמרי דלמא מעולת חובה גמרי ועולת חובה גופא בעיא קרא מאי שנא משלמי נדבה דלא גמרי שכן מצויין מעולת חובה נמי לא גמרי שכן כליל [h](אלא) אתיא מבינייא וסברי בית שמאי שלמי חובה לא בעו סמיכה והתניא אמר רבי יוסי [i]לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על הסמיכה עצמה שצריך על מה נחלקו על [j]תכף לסמיכה שחיטה שבית שמאי אומרים אינו צריך [k]ובית הלל אומרים צריך הוא דאמר כי האי תנא דתניא אמר רבי יוסי בר' יהודה לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על תכף לסמיכה שחיטה שצריך על מה נחלקו על הסמיכה עצמה שבית שמאי אומרים אינו צריך ובית הלל אומרים צריך: ת"ר [l]מעשה בהלל הזקן שהביא עולתו לעזרה לסמוך עליה ביו"ט חברו עליו תלמידי שמאי הזקן אמרו לו מה טיבה של בהמה זו אמר להם נקבה היא ולזבחי שלמים הבאתיה בשכש להם בזנבה והלכו להם ואותו היום גברה ידם של בית שמאי על בית הלל ובקשו לקבוע הלכה כמותן והיה שם זקן אחד מתלמידי שמאי הזקן ובבא בן בוטא שמו שהיה יודע שהלכה כבית הלל ושלח והביא

[a] מתחת לג:), [b] (ע' תוספות זבחים ב. ד"ה אם), [c] רש"ל מ"ז, [d] (ברכות מב. זבחים לב. מנחות לג.), [e] (תוספתא דמגיגה פ"ב), [f] (קידושין כח:), [g] (ויקרא ז), [h] ס"ל ואלה, [i] (ויקרא ג), [j] (ויקרא ח), [k] (כ"ל שעיר),

תורה אור השלם

1. וְהִקְרִיב אֶת הָעֹלָה וַיַּעֲשֶׂה כַּמִּשְׁפָּט:
ויקרא ט טז

גליון הש"ס

גמ' אמר רב פפא ארבע מאה שקיל. עי' מדרש מה ע"א בר"ן ד"ה לא שני: רש"י ד"ה ב"ש כו' לא דהיגון בסמיכה דידהו. וקי"ל לפי מה דקיימינן עתה דב"ש ג"ל סמיכה בכל בשלמי חובה גם נמול אמור דהרי ענוחה בקדשים הכא גם ביו"ט לא מיקרי משמחם בבע"ח רק הוא סמיכה בכל כתו כמ"ש רש"י נתמתיתין ול"ע:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[a] תוס' ד"ה לא גמרי וכו' דבפ' אין דורשין משמע דבהכי פליגי לר"י. ר"ג ע' פסחים פ"ט ע"א תוס' ד"ה ואלו וכו':

מוסף רש"י

ויעשה כמשפט. בעולת חובה כתיב בויקרא ביום השמיני, והיא עולה חובה היתה לכתיב קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעולה תמימים, וכתיב בסמיכה (מנחות צג. מכתי'). **למד על עולת חובה שטעונה סמיכה.** כגון האי דמילואים, יעולת רחייב כמו עולת חובה היא (שם).

נ א מיי' פ"ג מהל' מגיגה הלכה יד:

נא ב מיי' פ"ח מהל' מירוזת הלכה יד:

נב ג מיי' פ"ח מהל' זביחה הלכה כ סמג לאוין פב טוש"ע ח"מ סי' רנו סעיף יב [רב אלפס ב"נ פ"ט דף נג ע"ב]:

נג ד ה מיי' פ"ג מהל' מעשה הקרבנות הלי ו סמג עשין קפג:

נד ו מיי' שם הלי יב:

רבינו חננאל

הזכיר מעשה שדומה לו, ההוא דאמר הבו ת' זוזי לפלוני ולינסיב ברתי. אמר רב פפא ת' זוזי שקיל. דהא אמר הבו ליה ת' זוזי, ברתיה אי בעי שקיל ואי בעי לא שקיל. ודייקינן מינה טעמא הבו ליה ולינסיב, אבל אי פריש ואמר לינסיב והבו ליה, אי נסיב ברתיה שקיל, ואי לא נסיב לא שקיל. תני תנא קמיה דר' יצחק, מאי דכתיב ויקרב את העולה ויעשה כמשפט, כמשפט עולת נדבה, מה עולת נדבה כתיב בה אם עולה קרבנו מן הבקר וגו', וכתיב בה וסמך ידו על ראש העולה וגו', כך עולת חובה טעונה סמיכה. אמר ליה זו לב"ש היא דאע"ג דכתיב סמיכה בשלמי נדבה, שנאמר ואם זבח שלמים קרבנו וגו', וסמך ידו על על ראש קרבנו, כיון דבשלמי חובה לא כתיבא סמיכה לא ילפי הני מהני, ולפיכך שנו ב"ש במשנתנו מביאין שלמים ואין סומכין, דאי ב"ה כיון דגמרי שלמי חגיגה משלמי נדבה, לפיכך שנו במשנתנו מביאין שלמים וסומכין עליהן, בעולת חובה לב"ה לא היה צריך לכתוב כמשפט וללמוד הימנו סמיכה בעולת חובה, אלא אפילו בלא פסוק יליף עולה מעולה, כמה דילפי שלמי חובה משלמי נדבה. ודחינן וממאי דב"ה זה ששנינו סמיכה בשלמי חובה משלמי נדבה למדו אותה, דלמא חובה מחובה למדו, שלמי חובה מעולת חובה למדה, ועולת חובה גופה בעיא קרא מפורש שיש בה סמיכה, ולפיכך אתא כמשפט לומר שעולת חובה טעונה סמיכה. ואמרינן [a]) למה דחית שלא ילמדו סמיכה לשלמי חובה משלמי נדבה, דאיכא למיפרך מה לשלמי נדבה שכן מצויין בכל השנה כולה ולפיכך טעונין, אבל שלמי חובה שאינן אלא בימים טובים בלבד לא, עולת חובה נמי איכא למיפרך מה לעולה שכן כליל, תאמר בשלמי חובה שאין עולה מהן למזבח אלא דם וחלב בלבד. ופרקינן אלא [אתיא] מביינא, כלומר אתיא משתיהן מעולת חובה ושלמי נדבה. ושלמי חובה לב"ש לא בעי סמיכה, והתניא א"ר יוסי לא נחלקו ב"ש וב"ה על שלמי חובה שטעונין כו'. ת"ר מעשה בהלל שהביא עולה לעזרה לסמוך כו'.

[a]) כ"ה בכתי"י.

מנת שאלא משום חגיגה הרי עלי תודה לא וכן בנזיר וכן משמע בסמוך דקאמר דטעמא דאמר הבו ליה ולנסיב כו' וכן פי' בקונט' שפירש טעמא משום דכיון דאמר הרי עלי נתחייב דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט וכי אמר ע"מ לאו מילתא היא:

ויקרב את העולה וכו'. פירש רש"י דקאי אעולה של אהרן שנאמר בפ' שמיני ולא נהירא דהא קאי אעולת נדור דהכתיב שעיר העם ומיד אח"כ כתיב ויקרב את העולה ועולה של אהרן מפורשת בפסוק אחר בפרשה לכך נראה דאין הכי נמי דקאי אעולה של נדור: **למד** על עולת חובה שטעונה סמיכה. ותימה דאמר התם דאין טעונין סמיכה בקרבנות נדור אלא בשתי קרבנות וזו אינה מן המנין אלא [a](פר) של ע"ז ופר של העלם דבר ולפי' רש"י דפירש דהכא מיירי בקרבן של אהרן שהוא קרבן יחיד ניחא וי"ל דהא דקאמר דאין צריכין סמיכה אלא בב' קרבנות היינו דוקא בקרבנות שהן לדורות אבל הכא מיירי בקרבן המלואים שהיה לפי שעה ומ"מ קשה דהיכי ילפינן דורות משעה דקא למד על עולת חובה שטעונה סמיכה ועוד היכי ילפינן יחיד מנדור דהא פי' דקא דוישעה כמשפט מיירי בקרבן נדור ולפי' רש"י ניחא ועוד י"ל שנוח השוה לשניהם הוא"ל וגלה לנו קרא דוקרב את העולה וגו' דילפינן שעה מדורות וקרבן נדור מקרבן יחיד דכתיב אדם כי יקריב לדורות וה"ה דלילפי דורות משעה ויחיד מנדור ועוד אמר הר"מ דיש ליישב פי' רש"י ולעולם פשטיה דקרא דוקרב העולה מיירי בקרבן נדור ואי קשיא הא אינה טעונה סמיכה כדקאמר ב' סמיכות בנדור י"ל דאין ה"נ אלא אם אינו ענין לקרבנות נדור הא קי"ל דאין טעונין סמיכה אלא בשתי קרבנות נדור וזו אינה מן המנין תנהו ענין לקרבנות אהרן שהוא קרבן יחיד: **דלא** גמרי שלמי חובה בו'. השתא אית ליה לרבי יצחק בר אבא דטעמא דב"ש דאמרי אין סומכין היינו משום דאין טעונין סמיכה ולא כרבי יוסי דקאמר בסמוך דפליגי בתכף כו' ורש"י פי' במתני' טעמא משום שנות שמשתמש בבעלי מיים ויפה פי' א) דבפ' אין דורשין (חגיגה דף טז:) משמע דבהכי פליגי לרבי יוחנן:

דלמא מעולת חובה גמרי. ואם תאמר והא הוי דבר הבא מן ההיקש דעולת חובה לא ידעינן אלא מנדבה דבמשפט ודבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בבנין אב וי"ל דבעיא היא בזבחים (דף נ.) אם חוזר ומלמד בבנין אב ואם לאו והכא קאמר אם תמצי לומר חוזרין ומלמדין בבנין אב דבר הלמד בהיקש מעולת חובה גמירי לה לחובה מחובה ילפינן: והביא

[a]) כ"ה בכתי"י.

והביא כל צאן קדר בעזרה. ותימה הא (ב) אין מביאין חולין בעזרה ויש לומר דלאו דוקא בעזרה אלא בהר הבית: (ג) **שכירתך** פתוחה. פ"ה לשון כירה ממש ונראה דר"ל כמו ויכרה להם כירה גדולה (מלכים ב ו):

נדרים ונדבות יוכיחו. פ"ה שמותר להדיוט במקום שמותרים להדיוט לעשות כל צרכו כגון ביום עוד אמורין ליקרב לגבוה אפילו שלמים וכל שכן עולות במאי קא מפלגי (ד) מר סבר נדרים ונדבות אין קרבין פרש"י מ"ק דאמר נדרים ונדבות יוכיחו ומר סבר אנא שאול נדרים ונדבות קרבין בי"ט מדלא קאמר נדרים ונדבות יוכיחו והר"ר שמואל היה מפרש פירוש אחר נדרים ונדבות יוכיחו במקום שיש חלק להדיוט כגון שלמים ואסורי לגבוה כגון עולות במאי קמפלגי מ"ק סבר נדרים ונדבות קרבין ביום עוד מדקאמר במקום שמותר להדיוט כגון שלמים דהוי נדרים ונדבות אלמא דס"ל לת"ק דנדרים ונדבות קרבין בי"ט ואסורין לגבוה כגון עולה אבל אנא שאול (ה) דאמר ומה במקום שכירתך פתוחה כו' משמע אפילו דשלמים אלמא דס"ל דנדרים ונדבות אין קרבין בי"ט וקשה להאי פי' דבפ' אלו עוברין (פסחים דף מז. וסס) אמר בהדיא וסבר לה כאנא שאול דאמר לכם ולא לגבוה משמע אבל נדרים ונדבות קרבין בי"ט מדלא מוקי ליה לומר לכם ולא לגבוה אלמא דסבירא ליה לאנא שאול דנדרים ונדבות קרבין בי"ט לכ"ע כפי' ראשון: **לכם ולא לגבוה.** ב"ה נמי דרשי לכם ולא לגבוה למעוטי נדרים ונדבות כדפי' בפ"ק (דף יב. בד"ה הסוחט) אלא נקט כותים וכלבים דפסיקא ליה: **מאי** בינייהו בגון שנטמא. ולא"ת נימא דאיכא בינייהו כגון שנטמאו אימורים או שנאבדו ולרבא זריק הואיל ואיכא בשר ולרבה בר רב הונא לא שייך כיון שנטמאו האימורין ותי' הר"ר שמשון מקוא"י דרבה בר רב הונא מודה להא דרבא דזורק את הדם על מנת להתיר (ו) באכילה דהוי זורק אוכל נפש ושמחת יום טוב אבל הוא מוסיף עליה דקאמר אפילו נטמא בשר זורק את הדם ע"מ להקטיר אימורין לערב אבל קשה היאך יהא הבשר מיתר באכילה הא אמר (ז) התם אימורין כל כמה דלא מקטרי בשר לא מתאכיל דהא דהקטרת אימורין לא מעכבא ה"מ היכא דליתנהו שנטמאו או נאבדו אבל היכא דאיתנהו מעכבי ויש מתרצים דהכא מיירי שנטמאו או נאבדו ולא נהירא דאם כן לימא דאיכא בינייהו דהכל קיים לרבא לא זרק ולרבה זריק ועוד דבסמוך משמע אע"ג דאיתנהו דקאמר כבשי עצרת וכו' הדם יזרק והבשר יאכל ואם היתה שבת לא יזרוק אם היתה שבת לא יזרוק ואם זרק ואין יכול להקטיר האימורין מבעוד יום הוי כאילו נאבדו או נטמאו: אסור לבשל ולצלות היום ולא יאכל מן הבשר: **ואם זרק.** ולא נמלך:

הורצה אכל הולכה

והביא כל צאן קדר שבירושלים והעמידן בעזרה ואמר כל מי שרוצה לסמוך יבא ויסמוך ואותו היום גברה ידן של בית הלל וקבעו הלכה כמותן ולא היה שם אדם שערער בדבר כלום: שוב מעשה בתלמיד אחד מתלמידי ב"ה שהביא עולתו לעזרה לסמוך עליה מצאו תלמיד אחד מתלמידי ב"ש אמר לו (ו) מה זו סמיכה אמר לו מה זו שתיקה שתקו בנזיפה והלך לו אמר אביי הלכך האי צורבא מרבנן דאמר ליה חבריה מלתא לא להדר ליה מלתא טפי ממאי דאמר ליה חבריה דאיהי אמר ליה מה זו סמיכה וקא מהדר ליה מה זו שתיקה: תניא (ז) אמרו להם בית הלל לבית שמאי ומה במקום שאסור להדיוט מותר לגבוה מקום שמותר להדיוט אינו דין שמותר לגבוה אמרו להם בית שמאי נדרים ונדבות יוכיחו שמותר להדיוט ואסור לגבוה אמרו להם בית הלל מה לנדרים ונדבות שאין קבוע להם זמן תאמר בעולת ראייה שקבוע לה זמן אמרו להם בית שמאי אף זו אין קבוע לה זמן דתנן (ח) מי שלא חג ביום טוב ראשון של חג חוגג והולך כל הרגל כולו ויום טוב האחרון של חג אמרו להם בית הלל אף זו קבוע לה זמן דתנן (ט) עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו אמרו להם בית שמאי והלא כבר נאמר (י) לכם ולא לגבוה אמרו להם בית הלל והלא כבר נאמר לה' (יא) כל דלה' אם כן מה תלמוד לומר לכם (יב) לכם ולא לכותים לכם ולא לכלבים: (יג) אבא שאול אומרה בלשון אחרת ומה במקום שכירתך סתומה כירת רבך פתוחה במקום שכירתך פתוחה אינו דין שכירת רבך פתוחה וכן בדין (יד) שלא יהא שולחנך מלא ושולחן רבך ריקן במאי קא מפלגי מר סבר נדרים ונדבות קרבין ביום טוב ומר סבר (טו) אין קרבין ביום טוב אמר רב הונא (טז) לדברי האומר נדרים ונדבות אין קרבין ביום טוב א) לא תימא מדאורייתא מחזא חזו ורבנן הוא דגזרי בהו גזירה שמא ישהה אלא אפילו מדאורייתא נמי לא חזו (יח) דהא שתי הלחם דחובת היום נינהו וליכא למגזר שמא ישהה (יט) ואינו דוחה לא את השבת ולא את יו"ט: איבעיא להו לדברי האומר נדרים ונדבות אין קרבין בי"ט עבר (יא) ושחט מאי רבא אמר זורק את הדם על מנת להתיר בשר באכילה רבה בר רב הונא אמר זורק את הדם על מנת להקטיר אימורין לערב מאי בינייהו איכא בינייהו נטמא בשר או שאבד לרבא לא זריק לרבה בר רב הונא זריק מיתיבי (יא) כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן או ששחטן בין לפני זמנן בין לאחר זמנן הדם יזרק והבשר יאכל ואם היתה שבת לא יזרוק ואם זרק

נמן קדר. מעוליס היו: **שוב מעשה כו'.** לאחר המעשה הזה היה מעשה בתלמיד אחד כו': **מה זו סמיכה.** שאתה רוצה לסמוך ונעבור על דברי ב"ש והלא אנו חלוקין עליכם: **אמר לו מה זו שתיקה.** שהיה לך לשתוק ואינך שותק: **שתקו בנזיפה.** בגערה: **מקום שאסור להדיוט.** שכת שאסור לעשות להדיוט כלום מותר לגבוה תמידין ומוספין: **מקום שמותר להדיוט.** י"ט דכתיב (שמות יב) הוא לבדו יעשה לכם כל לד לרבי אכילה: **אינו דין שמותר לגבוה.** כל לרבי אכילת מזבח ואפילו עולת ראייה: **נדרים ונדבות יוכיחו.** ס"ט מקום המותר להדיוט הוא ואתם מודים לנו שאסורים להקריב והן לרבי גבוה: **אף זו קבוע לה ומן כו'.** ויש לחוש שמא יפסע או יאנס (ב) בשאר ימי המועד ולא יביא: **והלא כבר נאמר לה'.** וחגותם אותו חג לה' (ב): **אומרה בלשון אחרת.** להאי קל וחומר דבית הלל לעיל: כירה. יש לה בית קבול לקבל שתי קדרות ושייך למימר בה סתומה ופתוחה: **כמאי קמפלגי.** אנא שאול ותנא קמא אנא שאול דלא אמר אמרו להם בית שמאי נדרים ונדבות יוכיחו סבירא ליה נדרים ונדבות קרבין לבית הלל: **לא תימא מדאורייתא מחזא חזו.** דלה' משמע כל דלה' אפילו נדרים ונדבות: **שמא ישהה.** עד המועד שיהא לו בשר מצוי ברגל ושמא כשיבא המועד יארע לו אונס ונמצא מאחר נדרו: **מדאורייתא נמי.** סבירא ליה דאסור דכי כתיב לה' דומיא דוחגותם קאמר עולות הדומות למגיבה שזמן קבוע ברגל כמותה: **דהא שתי הלחם.** דעצרת לחובת היום הן ואינן רשאין לבא קודם לכן דלגזר דהו שמא ישהה הואיל ויכול לאפותן מערב י"ט אמור רבנן במסכת מנחות (דף לה:) דאין דוחין לא שבת כו' בשפייתן דלאו דומיא דחגיגה הוא שזמן שחיטתה קבוע ברגל ואינו יכול להקדים ולאחר: **עבר ושחט מאי.** מהו שיזרוק את הדם: **על מנת להתיר בשר באכילה.** כלומר אם הבשר קיים שהא זריקתו לורך י"ט שיאכל הבשר היום זורק ואם לאו אינו זורק: **על מנת להקטיר אימורין לערב.** אפילו אין כאן אלא לצורך הבשר קרבן להבשיר קרבן שאין יכול לזריק בלילה והקטרת האימורין בשרה כל הלילה וימתין עד שתתשך ויקטירם: **לרבא לא זריק.** אף על גב דלאו מלאכה היא גזור בה משום שבות: **כבשי עצרת.** הבאים עם שתי הלחם כדכתיב בפרשת שור או כשב בעצרת ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת ושני כבשים וגו' (ויקרא כג): **שלא לשמן.** שריך לשחטן לשם שלמי לבור ושחטן לשם עולה: **לפני זמנן.** קודם עצרת והם הופרשו לשם כבשי עצרת: **הדם יזרק והבשר יאכל.** דקיימא לן (ג) כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים ליקרב ונאכלין אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה: **ואם היתה שבת לא יזרוק.** שהרי

מסורת הש"ס

ג) [הא שלא שאל מה זו עולה עי' תוס' חגיגה ז: ד"ה מבילין], ד) [תוספתא חגיגה פ"ב], ה) חגיגה ט. יז. ר"ה ד: יומא ג. מגילה ה:, ו) ג"ז שם, ז) [ספחים מז.], ח) [לעיל יט.], ט) [ספחים מי. לקמן כח: כח: מגילה ז:], י) [תוספתא חגיגה פ"ב], יא) [חגיגה ז.], יב) [לעיל יט. וש"ן], יג) [מנחות ק: ע"ש], יד) מנחות מה. ע"ש, טו) נס"ל: ראנגס, טז) [ויקרא כג], יז) [ספחים כ.], יח) [ע' תוס' ספחים דף סו: ד"ה מביאין], יט) שייך לקמן קודם ד"ה מאי, כ) יש"ש אהדרו ליה נדרים ונדבות יוכיחו שסיימתי פתוחה וכירת רבך סתומה משמע אפילו דשלמים. מהר"מ, כא) [ספחים נט.].

הגהות הב"ח

(א) תוב' ד"ה נדרים וכו' במאי קא מיפלגי פרש"י דמר סבר ת"ק דאמר נדרים ונדבות יוכיחו נדרים ונדבות אין קריבין ומר סבר אנא שאול כל"ל: (ב) ד"ה מאי וכו' לתתיר הבשר באכילה דהוי לרבי לרבי:

מוסף רש"י

מי שלא חג ביום טוב ראשון של חג. שלא הביא חגיגתו ביום הראשון של חג. **יום טוב האחרון של חג.** חוגג שמיני עצרת, ואע"ג דרגל בפני עצמו הוא הוי אשלומין לראשון (שם). **לכם ולא לבותים.** אבל לגבוה שרי (פסחים מז:). **גזירה שמא ישהה.** קרבנות כל הבא שיהא נודר ונודב, ולא יקריבם עד הרגל ונמצא מכוון ומתמהן מלאכתו עד המועד, ויעיל שמא יעבור בגל תאחר (מנחות ק:). **דהא שתי הלחם כו'.** ולריכא למגזר שמא ישהה. שהרי אין יכול להקריבם אלא בו ביום (שם). **בין לפני זמנן.** קודם עצרת, **בין לאחר זמנן.** לאחר עצרת (מנחות מה:). **הדם יזרק.** אלא לשמן (שם ע"ז כה:). **והבשר יאכל.** ואף על פי שהכבשים עצמן מותרין, דקיימא לן כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, מיהו הוא דמתחלתו כבשים בעצמה, אבל לחם כיון דכבשים אין שמן עליהן דהא לא עלו לשם חובה אלא לשם שלמי נדבה עליהן מי יתירני (פסחים יג:). **ואם היתה שבת.** אלא לשמן אלו יעצרת ושבת היא (מנחות מה:). שאלה עצרת בשבת ויתנה שבת לחמת אבל לשמן וטעה זה ושנה בשלא לשמן (מנחות מה:). לא יזרוק. דכיון דאיתי מקרבן ליכוי תו לא אתי שבת (מנחות מה:). לפי שאין הבשר נאכל בשבת שאין בנים הקרבים ביום את השבת (נזיר כח:).

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' אמר ר"ה וכו' לא תימא מדאורייתא מחזא חזו. נ"ב עיין מהרש"א ומ"ש עליו בשער המלך פ"א מהל' חגיגה הלכה ח דף סד ע"א נד"ה ודע:

רבינו חננאל

תניא אמרו ב"ה לב"ש. ומה בעת שאסור להדיוט בשבת מותר לגבוה, שנאמר ובביום השבת שני כבשים וגו'. בעת שמיתר להדיוט ביו"ט, שנאמר אך אשר יאכל לכל נפש וגו', אינו דין שמותר לגבוה כו'. אמר רבינא לדברי האומר נדרים ונדבות אין קרבין ביו"ט לא תימא דמדאורייתא חזו לאיקרובי ביו"ט ורבנן הוא דגזרו בהו גזירה שמא ישהה אותן. כלומר יאמר בשאר ימות השנה אני טורד במלאכה, איני יכול לעלות ולהקריב קרבן, הנה כשאעלה לחג ביו"ט אקריב נדרי. לפיכך גזרו שלא יקרבו נדרים ונדבות ביו"ט, אלא אפילו מדאורייתא, נמי לא חזו. דהא שתי הלחם חובת היום הן וליכא למגזר שמא ישהה, ואין עשייתן דוחה לא שבת ולא יו"ט. ומיבעיא לן לדברי האומר אין קרבין ביו"ט, עבר ושחט נדרים ונדבות ביום טוב מאי, רבה אמר זורק את הדם להתיר בשר לאכילה. ואם נטמא הבשר או שאבד אינו זורק. רבה בר רב הונא אמר זורק הדם להקטיר אימורין לערב ואע"פ שנטמא הבשר זורק. ואותבינן עליה מהא כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן שהן שלמי צבור, דכתיב ושני כבשים לזבח שלמים, או שחטן לשמן קודם עצרת, או לאחר עצרת. הדם יזרק והבשר יאכל, ואם היתה שבת לא יזרוק, ואם זרק

הורצה על מנת להקטיר כו'. כלומר ויקטיר אימורין לערב ולא יקטירם היום: **לכתחלה לא.** הואיל ולא יאכל בשר היום: **שאני שבות שבת.** החמירו חכמים בדברי׳ם בשבת מביום טוב: **מה בין זה לנדר ונדבה.** שחלין לו וחלין לגבוה ואסור לשוחטן מפני חלל גבוה: **עורבא פרח.** עורב הפורח למעלה. השיאו לדבר אחר: **כי נפק.** רב אויא: **אמר ליה רבה בריה.** דרב הונא לאבוה: **לאו היינו כו'.** ולמה דמיתו והלך לו בבלימה: **אני היום סמכוני באשישות.** י"ט הוא ודרשתי לרבים וחליתי מעורה הדרשה וקורא אני עלי סמכוני באשישות הביאו לי סעודה ואסעוד: **דבעיא טעמא.** ולריך אני להרהר ולעיין בה: **וטעמא מאי.** קושיא דגמרא הוא: **להביס משלחן גבוה קא זבו.** בחזה ושוק וה"ה לבעלים בשאר הבשר כעבד הבוטל פרס מבית רבו נמלאת כל השחיטה לשם גבוה: **חייבא בחלב.** דלחם קרינא ביה: **ומערבין בה.** ערובי חצרות להוציא מבמים לחצר שהבמים רשות לכל ימיד וימיד והחצר רשות כולן וצריכים ערוב להוציא כל אחד מביתו לחצר: **ומשתתפין בה.** שתוף קרי במבוי שחצירות הרבה פתוחין לו וכל חצרות שבש"ם לפני הבמים ויוצאים דרך חצר לרשות הרבים או למבוי: **ומברכין עליה.** המוציא: **ומזמנים עליה.** שלשה שאכלו כאחת: **ונאפת בי"ע.** משום חלק הרועים: **ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח.** לילה הראשון של פסח שהוא מצוה לאכול מצה דכתיב בערב תאכלו מצות (שמות יב) ושאר הימים אם רצה לאכול שאר דברים בלא לחם הרשות בידו: **לפייסן בגבלה.** ומצלאת כולה נאכלת לאדם: **ומי אית ליה הואיל.** סוף סוף מברכת הכלבים ממנה שהרי אין לו גבלה ומשום אסמכתא דהואיל ואילו היה לו גבלה קא שרית לה: **מי"ט לחול.** לאחר שבעבד אפה דהא ודאי לחול הוא: **בני באגא.** ישראל הדרים בכפרים: **דרמו עלייהו קמחא דבני חילא.** המלך הטיל עליהם לאפות ולבשל לבני חילו אנשי מלחמתו: **כל חדא וחדא כו'.** ופליג רב הונא אדרב חסדא דאמר חציה של נכרי וחציה של ישראל אסור לאפותה: **האימני.** מתמנת היה כדכתיב (שופטים טו) שמשון חתן התימני ממתנת: **אמש.** כלומר בין הערבים של יו"ט: **בלשם.** חיל גדול של גדודי נכרים שמחפשים ובולשין לשנול שלנו: **יצא שכרכם.** שנשתכרתם בממון יצא ואבד בשביל הפסד עונש שתענשו על חלול יו"ט: **ולא לכלבים.** לא גרסינן: **והא חזי למיכל מיניה.** ולא יקפידו שהרי משלהן היה: **היינו דקאמר ליה כו'.** לא גרס והכי גרס **והא חזי לכלבים: תנאי היא.** דאיכא תנא דאסר לכלבים: **לכל נפש.** אף אשר יאכל לכל נפש: הני

אבל נדרים ונדבות כי קא זבו משלחן גבוה קא זבו. כהנים בחזה ושוק והיסרגלא בבשר משלחן גבוה בעבד שנוטל פרס מרבו כן פרש"י ואפי' לרבי יוסי הגלילי דקאמר קדשים קלים ממון בעלים הן בב"ק (דף יב:) ואפי' לאחר ז"זריקה קאמר דממון בעלים הם רק בתמעות להוצה מ"מ אותו ממון זכה משלחן גבוה דהא עיקר הקרבן בשביל גבוה והלכך נהי דהוי ממונו לקדש בו את האשה מ"מ כל העבודות לצורך גבוה הם עושים: **עיסה** חציה של נכרי וחציה של ישראל. ואם תאמר והאמר לעיל(ב) רבי שמעון בן אלעזר אומר ממלאה אשה תנור פת ואע"פ שאינה צריכה אלא לפת אחת מפני שהפת נאפית יפה בזמן שהתנור מלא ושרי לאפות בי"ע אפי' לכתחילה וכי תימא דאתיא בת"ק והא הלכתא כר' שמעון דמתיר ג) ומ"ש לומר דשאני התם דכל הפת של ישראל שהרשות בידו לאכול כל אחד ואחד או זה או זה ועוד דלמא מקלעי ליה אורחים אבל הכא דחציה של נכרי אסור לאפותה בי"ט: מ) **חזינן** אי יהבינן (ה) ליוקא ולא קפדי כל חדא וחדא כו'. פרש"י ופליגא אהביא דלעיל דרב חסדא דקאמר עיסה חציה של נכרי וכו' דאפשר למפלגה בלישה ואומר ר"י דלא פליגי דשאני עיסה דחציה של נכרי וחציה של ישראל דישראל מצי למפלגה ולאפות חלקו אבל הכא מיירי שהיה הקמח לבני חילא אלא שעורה אפייה הוה רמי אבני באגא הלכך לא היו יכולין ליקח כולו מן הקמח קודם האפייה לאפותו לצורך התיקון אבל אח"כ שאפו בשביל החיל אז לא קפדי וכן בעגל דבסמוך לא שייך אפשר למפלגיה שנתנו משלהם ומש"ה אם היו לוקחין ממנו היו מקפידין אם לא ע"י עורה הבשול כדרך מבשלים שאוכלין מעט מן הבשול להכי פריך אדרב הונא מהכא: **הואיל** ומקלעי אורחים וכו'. ותימה הא אמר בשבת פרק המצניע (דף לה. ושם) הרודה חלות דבש ביום טוב קופג אדבעים ואמאי לוקה לרבה דאמר הכא הואיל וכו' התם נמי ניחא הואיל דמקלעי אורחים וכו' ואין לומר דשאני התם דאפשר לעשותו מעי"ט דלענין אוכל נפש אין לחלק בין אפשר לא אפשר כדפריסת ברש מכילתין (דף ג.) גבי רב יוסף דאמר משום פירות הנושרין ומ"ש לומר דמיירי שהדבש הדבש ואינו ראוי לאכילה אלא לתשמיש דגמלי ח"ל שבלש חלות דבש סמוך לאשה ולא היה שהות אפי' בתו אורחים לאכלן:

לכם

הורצה על מנת להקטיר אימורין לערב אם זרק דיעבד אין לכתחלה לא בשלמא לרבא ניחא אלא לרבה בר רב הונא קשיא קשיא ואיבעית אימא שאני שבות שבת משבות י"ט: בעא מניה רב אויא סבא מרב הונא בהמה חציה של נכרי וחציה של ישראל מהו לשחטה בי"ט אמר ליה א)מותר ב) אמר ליה וכי מה בין זה לנדרים ונדבות אמר ליה ג)עורבא פרח כי נפק אמר ליה רבה בריה לאו היינו רב אויא סבא דמשתבח ליה מר בגויה דגברא רבה הוא אמר ליה ומה אעביד ליה ד)אני היום ה)סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים ובעא מינאי מלתא דבעיא טעמא וטעמא מאי בהמה חציה של נכרי וחציה של ישראל מותר לשחטה בי"ט דאי אפשר לבזית בשר בלא שחיטה אבל נדרים ונדבות אסור לשחטן בי"ט דכהנים ו)כי קא זבו משלחן גבוה קא זבו: אמר רב חסדא בהמה חציה של נכרי וחציה של ישראל מותר לשחטה ביום טוב דאי אפשר לבזית בשר בלא שחיטה ז)עיסה חציה של נכרי וחציה של ישראל אסור לאפותה בי"ט דהא אפשר ליה למפלגה בלישה מתיב רב חנא בר חנילאי ח)עיסת כלבים בזמן שהרועין אוכלין ממנה חייבת בחלה ומערבין בה ומשתתפין בה ומברכין עליה ומזמנין עליה ט)ונאפת בי"ט י)ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח ואמאי והא אפשר ליה למפלגה בלישה שאני עיסת כלבים הואיל ואפשר לפייסן בגבלה ומי אית ליה לרב חסדא הואיל והא אתמר י)האופה מי"ט לחול רב חסדא אמר לוקה רבה אמר י)אינו לוקה רב חסדא אמר לוקה לא אמרינן הואיל ומקלעי ליה אורחים חזי ליה השתא נמי חזי ליה רבה אמר אינו לוקה י)אמרי' הואיל אלא לא תימא הואיל ואפשר אלא כגון דאית ליה נבלה דודאי אפשר לפייסן בנבלה: בעו מניה מרב הונא הני בני באגא דרמו עלייהו קמחא דבני חילא מהו לאפותה בי"ט אמר י)(ליה) י"חזינא אי יהבי ליה רפתא לינוקא ולא קפדי כל חדא וחדא חזיא לינוקא ושרי ואי לאו אסור והתניא י)מעשה בשמעון התימני שלא בא אמש לבית המדרש בשחרית מצאו [ר'] יהודה בן בבא אמר לו מפני מה לא באת אמש לבית המדרש אמר לו בלשת באה לעירנו ובקשה לחטוף את כל העיר ושחטנו להם עגל והאכלנום ופטרנום לשלום אמר לו תמה אני אם לא יצא שכרכם בהפסדכם שהרי אמרה תורה ט)לכם ולא לעובדי כוכבים ואמאי הא חזי למיכל מיניה אמר רב יוסף עגל טרפה הואי והא חזי לכלבים תנאי היא דתניא ²אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם ממשמע שנאמר לכל נפש ³שומע אני אפילו נפש בהמה במשמע כענין שנאמר ³ומכה נפש בהמה ישלמנה תלמוד לומר לכם

לכם

אמרינן הואיל ואי מיקלעי ליה אורחין חזו ליה האי נהמא כוליה, ורבה אמר אינו ליקה אמרינן הואיל. ופריקנן לא שריא הדא מתניתין אלא בראית ליה נבילה מוטלת, דוודאי מפיס להו לכלבים בה, שנמצאת העיסה כולה לרועים. בעו מיניה מרב אי שדו בני החיילות של גויים קמח על היהודים לאפות איתי ביו"ט להם, מותר או אסור. ואמר להם אם כשיתנו מאותה הפת לתינוקות של יהודים, לא קפדי עליהן הני בני חיילא, כל חדא וחדא חזיא לינוקא [ו]שרי, אבל אי קפדי, נמצאו כי לגוים עושין ואסור, ומותבינן עליה מהא דתניא שאמר שמעון התימני לר' יהודה בן בבא, בולשת באה לעירנו לילי יום טוב, ובקשו [לחטוף] את כל העיר, ושחטנו להן עגל והאכלנום, וא"ל ר' יהודה בן בבא והרי אמרה תורה לכם ולא לגוים לכם ולא לכלבים, מכלל שלא עשו כהלכה, אמאי, והא עגל זה ראוי היה שיאכלו גם הם ממנו חחיכה, והגוים אין ממחין ולא קפדי כי של ישראל היה. ופריק רב יוסף עגל טרפה הואי דלא חזי לישראל כלל. **לכם ולא לכלבים תנאי.** יש תנא דהוא ר"ע שאומר מותר ביו"ט לעשות מלאכה לכלבים, דכתיב לכל נפש ואפילו נפש בהמה במשמע, ור' יוסי הגלילי אומר שנאמר לכם ולא לגוים ולא לכלבים.

מסורת הש"ס

ה) [עי' תוס' חולין קכב: ד"ה עור יכו'], ב) [חולין קכד:], ג) [פי' אותו היום סמוכהו ביציאה והושיבוהו בראש. ערוך ערך סמך], ד) [קידושין נב: ב"ק יב: יג. ערכין כד: חולין קכ.], ה) תלה ס"ל מ"מ, ו) ספרים מו: סב., ז) [ל"ל לחזן], ח) [מוספת' פ"ב], ט) לעיל כ: וש"נ, י) ל"ל שחיטה. מהרש"ל, כ) [דף יח.], ל) [ועי' תוס' ספרים מו. סד"ה על שתאפה וכו' ימיבב קוים מוספות להכלל], מ) [ל"ל אחר ד"ה הואיל],

תורה אור השלם

1. סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים כי חולת אהבה אני:
שיר השירים ב ה
2. וביום הראשון מקרא קדש וביום השביעי מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכה לא יעשה בהם אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם:
שמות יב טז
3. ומכה נפש בהמה ישלמנה נפש תחת נפש:
ויקרא כד יח

הגהות הב"ח

(ה) תוס' ד"ה חזינן לי יהבינן רפתא ליוקא:

גליון הש"ם

גמ' שופט אני אפ' נפש בהמה. עיין מזיר דף מ"ח ע"ל ועיין בר"ש פרק יל מ"ע דתרומות וע"ש:

מוסף רש"י

הורצה על מנת להקטיר אימורין לערב. וכלבד שאימורין מקטיר לערב (זבח כח:) אבל היום לא יקטירם (מחות מח:). משלחן גבוה קא זבו. הקרבת אימורים וזריקת הדם מתיר הבשר (קדושין נב:). האופה מי"ט לחול. לאחר שאכל וגמר סעודתו, דפסיקא לן דלא חזיא ליה מידי אחילה עד אורתא שהוא חול (פסחים מו:). לוקה. משום לא תעשה כל מלאכה (שם). הואיל ומקלעי ליה אורחים. שיהו צריכין לפת זה היום (שם).

סב א מיי' פ"ל מהל' י"ט הלכה יד סמג לאוין עה טוש"ע ח"מ סי' תלח סעיף יא:
סג ב מיי' שם סמג שם טוש"ע ח"מ סי' תקו סעיף ו:
סד ג מיי' פ"ו מהלכות נחלות הלכה מ טוש"ע י"ד סי' שלב סעיף כ:
סה ד מיי' פ"ל מהל' י"ט הלכה יד סמג שם טוש"ע ח"מ סי' תקיב סעיף ג:
סו ה מיי' פ"ו מהלכות מלה הל' ה טוש"ע ח"מ סי' תנד סעיף ב:
סז ו ז מיי' פ"ל מהל' י"ט הלכה טו:
סח ח מיי' שם הל' יד טוש"ע ח"מ סי' תקיב סעיף ג:

רבינו חננאל

הורצה ע"מ להקטיר אימורין לערב. דייקינן מינה דאי עבד אין, דקתני אם זרק הורצה, אבל לכתחילה לא, בשלמא לרבה דאמר זורק הדם כדי להתיר בשר לאכילה, כיון דבשבת לאו בר אכילה הוא, לפיכך אינו זורק לכתחילה, אלא לרבה בר רב הונא דאמר זורק הדם כדי להקטיר אימורין לערב, אמאי אינו זורק לכתחילה, הלא יקטיר אימורין לערב, ועלתה לו בקושיא. איבעית אימא אמר לך רבה בר רב הונא, כי קאמינא בשבת דיו"ט שהוא קל, לפיכך זורק אפילו לכתחילה, אבל שבות דשבת דחמירא לא. עורבא פרח, לשון גנאי ופחיתות היא, כלומר דעת זו דעת נערים ששוחקין בעורבין. היום סמכוני באשישות, כלומר היום סמכו אותי בישיבה. ואפיקנא לדברי רב חסדא בהמה חציה של ישראל וחציה של מותר לשוחטה ביו"ט, דאי אפשר לאכול ממנה כזית בלא שחיטה, ילא דמיא לנדרים ונדבות דהני משלחן גבוה קא זכו. אבל עיסה חציה של נכרי וחציה של ישראל אסור לאפותה ביו"ט, מ"ט אפשר דפלגי לה בלישה. ומותבינן עליה מיהא, עיסת כלבים בזמן שהרועים אוכלין ממנה (חייבין) [חייבת] בחלה, ומערבין ומשתתפין בה ומברכין ומזמנין עליה, ונאפת ביו"ט, ואדם יוצא בה י"ח בפסח, ואמאי נאפת אותה עיסה חלק הכלבים ביו"ט, הא אפשר לחלק העיסה ולהניח מנת הרועים ולהניח מנת הכלבים. ופריק רב חסדא שאני כלבים הואיל אם נזדמנה לו נבילה אפשר להאכילם, ונמצאת כל העיסה לרועים בלבד. ואקשינן ומי אית ליה לרב חסדא הואיל, והא איתמר האופה מי"ט לחול, רב חסדא אמר לוקה, לא

לכם ולא לכלבים דברי ר' יוסי הגלילי. אומר הר"ר משה דהלכה כר' יוסי הגלילי ואף ע"ג דקיימא לן[ב] דהלכה כרבי עקיבא מחברו דהא אשכחנא סתמא דמשנה כותיה בסמ' חלה (פ"א מ"ח) בהיא דמייתי לעיל

א[א]לכם ולא לכלבים דברי רבי יוסי הגלילי ר"ע אומר אפילו נפש בהמה במשמע אם כן מה תלמוד לומר לכם [ג]לכם ולא לעובדי כוכבים ומה ראית לרבות את הכלבים ולהוציא את העובדי כוכבים מרבה אני את הכלבים [ד]שמזונותן עליך ומוציא אני את העובדי כוכבים שאין מזונותן עליך: אמר ליה אביי לרב יוסף ולרבי יוסי הגלילי דאמר לכם ולא לכלבים הני סופלי לחיותא היכי שדינן להו ביום טוב אמר ליה הואיל וחזו להסקה תינח ביבישתא ברטיבתא מאי איכא למימר אמר ליה חזו להיסק גדול תינח בי"ט בשבת מאי איכא למימר מטלטלינן להו אגב ריפתא כדשמואל [ה]דאמר שמואל [ו]עושה אדם כל צרכו בפת ופליגא דרבי יהושע בן לוי דאמר רבי יהושע בן לוי [ז]מזמנין את הנכרי בשבת [ח]ואין מזמנין את הנכרי ביום טוב גזרה שמא ירבה בשבילו רב אחא בר יעקב אמר אפילו בשבת נמי לא משום שיורי כוסות אי הכי דידן נמי דידן חזו לתרנגולין דידהו נמי חזו לתרנגולין דידהו איסורי הנאה נינהו ולטלטלינהו אגב כסא מי לא אמר רבא [ט]מטלטלין כנונא אגב קטמיה אע"ג דאיכא עליה שברי עצים התם לאו איסורי הנאה נינהו הכא איסורי הנאה נינהו: אמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא ולהוי כגרף של רעי אמר ליה [י]וכי עושין גרף של רעי לכתחלה: [יא]אדבריה רבא למר שמואל ודרש מזמנין את הנכרי בשבת ואין מזמנין את הנכרי בי"ט גזרה שמא ירבה בשבילו: מרימר ומר זוטרא כי הוה מקלע להו נכרי בי"ט [יב]אמרו ליה אי ניחא לך במאי דטריחא לן מוטב ואי לא טרחא יתירא אדעתא דידך לא טרחינן: **מתני'** [יג]ב"ש אומרים לא יחם אדם חמין לרגליו אלא אם כן ראויין לשתיה וב"ה [יד]מתירין [טו]עושה אדם מדורה ומתחמם כנגדה: **גמ'** איבעיא להו האי מדורה מאן קתני לה דברי הכל היא ושני להו לבית שמאי בין הנאת כל גופו להנאת אבר אחד או דלמא ב"ה קתני לה אבל ב"ש לא שני להו ת"ש ב"ש אומרים לא יעשה אדם מדורה ויתחמם כנגדה וב"ה מתירין: **מתני'** [טז]שלשה [יז]דברים רבן גמליאל מחמיר כדברי ב"ש אין טומנין את החמין [יח]לכתחלה ביום טוב ואין זוקפין את המנורה ביום טוב ואין אופין פתין גריצין אלא רקיקין אמר רבן גמליאל מימיהן של בית אבא לא היו אופין פתין גריצין אלא רקיקין אמרו לו מה נעשה לבית אביך שהיו מחמירין על עצמן ומקילין לכל ישראל להיות אופין פתין גריצין וחררין: **גמ'** היכי דמי אי דאנח עירובי תבשילין מאי טעמא דב"ש ואי דלא אנח עירובי תבשילין מאי טעמא דב"ה אמר רב הונא לעולם אימא לך שלא הניח עירובי תבשילין וכדי חייו שרו ליה רבנן ורב הונא לטעמיה דאמר רב הונא [יט]מי שלא הניח עירובי תבשילין אופין לו פת [כ] אחת ומבשלין לו קדרה אחת ומדליקין

ב) גרעיני תמרין: **היכי שדינן להו.** כיון דלאדם לא חזו ומאכל לבהמה לא משתרי אסירי בטלטול: **עושה אדם כל צרכו בפת.** ומטלטל ע"י הפת ולא חיישינן לבזיון דאוכלין: **ופליגא דרבי יהושע בן לוי.** הא דרב הונא דלעיל[כ] דאמר מי יהבינן רפתא ליונקא כו': **שיורי כוסות.** של יין ששרה בהן פתו ומטלטלן השמש להצניע הכוס: **דידן נמי.** הא לא חזו דמאיסי: **כנונא.** כלי שמשימים בו הנחלים: **אגב קטמיה.** שהיינו צריכין לאפרו והוכן מע"ש לכסות רוק או צואה: **ואע"ג דאיכא עליה שברי עצים.** דלא חזו מטלטל להו עם כנונא: **הכא איסורי הנאה נינהו.** ומוקצי טפי: **ולהוי כגרף של רעי.** שמותר לטלטלו ולפנותו לאשפה ממתת מיאוס כדאמרינן בפרק בתרא (דף לו:): **וכי עושין גרף של רעי לכתחילה.** נהי דכי איתיה קמן מסלקינן ליה אבל לאתויי קמן לא למיזל אמן לגביה כי היכי דנמאס עלן ונסלקיה מי שרי: **מתני' לא יחם אדם חמין.** לרחוץ רגליו. אוכל נפש המיר הכמוב[כ] ולא להבעיר אור בשביל רחילה: **מדורה.** היסק גדול: **גמ' הנאת כל גופו.** דמיא לאוכל נפש: **מתני' ג' דברים כו'.** מפ' טעמא בגמרא: **אין זוקפין.** משמע אם נפלה מנורה של מתכת אין זוקפין ומשיבין אותה: **פתין גרילין.** ככרות עבים משום טרחא **חררין.** שאופים על הגחלים: **גמ'**

שערב

עין משפט נר מצוה

סט א מיי' פ"ח מהל' י"ט הל' יג טוש"ע א"ח סי' תקיב סעיף ג: ע ב טוש"ע א"ח סי' קעח סעיף ח:

עא ג מיי' פ"ח מהל' י"ט הל' יב וג ופ"ו מהל' שבת הל' כמ טוש"ע א"ח סי' שכה סעיף א:

עב ד מיי' פ"ח מהל' י"ט הל' יג טוש"ע א"ח סי' תקיב סעי' ח:

עג ה מיי' פכ"ו מהל' שבת הלכה יג טוש"ע א"ח סי' שי סעיף ח:

עד ו מיי' שם ופכ"ה הלכה כד טוש"ע א"ח סי' שח סעיף לי וסי' שלח סעי' ח:

עה ז מיי' פ"ח מהל' י"ט הל' טו טוש"ע א"ח סי' תקיב סעיף א:

עו ח מיי' שם הל' טז סמג לאין עה טוש"ע א"ח סי' תקיז סעיף כ:

עז ט מיי' שם הל' ד טוש"ע שם סעיף א:

עח י טוש"ע א"ח סימן תקמ סעיף כ:

רבינו חננאל

ואמרינן לר' יוסי הגלילי סופלי, פירוש גרעינין איך מטלטלין אותן ומשליכין אותן לפני בהמות ביו"ט, והלא אמר לכם ולא לכלבים. ופריק משום דאפילו רטיבתא חזיין להסקה גדילה, אבל בשבת לא מטלטלינן להו אלא אגב ריפתא. כשמואל דאמר עושה אדם כל צרכיו בפת. והא דאמר רב כל מידי דחזי ליה לישראל שרי ליה למיעבדיה לגוים. פליגא עליה הא דריב"ל. דאמר מזמנין גוי בשבת ואין מזמנין גוי ביו"ט גזירה שמא ירבה בשבילו, ופשוטה היא. רב אחא בר יעקב אמר אפילו בשבת אסור לומני לגוי, משום שיורי כוסות, גזירה שמא ישתה וישייר מן היין בכוס ונעשה יין נסך, והוא מאיסורי הנאה ואסור לטלטלו בשבת. וא"ת ליהוי כגרף של רעי, קי"ל אסור לעשות גרף של רעי לכתחילה בשבת. ולא דמי נמי לכנונא דמטלטל אגב קיטמיה, ואע"ג דאיכא עליה שברי עצים, דכנונא לאו איסורי הנאה היא. מרימר ומר זוטרא כי הוו מיקלעי להו גוי ביו"ט, הוו אמרין ליה, אי ניחא לך במאי דטריח לן מוטב, ואי לא טרחא יתירא אדעתא דידך לא טרחינן. וקיימא לן כוותיהו דבתראי נינהו וקיימי כריב"ל. ונדחת שמועה דרב. [**מתני'**] ב"ה מתירין להחם חמין לרגליו, אע"פ שאינן ראויין לשתיה. וכן אם צריך להתחמם. עושה מדורה ביו"ט ומתחמם כנגדה, ובית שמאי אוסרין. **מתני'** שלשה דברים ר"ג מחמיר כדברי ב"ש. אין טומנין את החמין מיום טוב לשבת. פירשה אביי הא דתנן

הגהות הב"ח

(א) גמ' אופין לו פת אחת וטומנין לו קדרה:

גליון הש"ם

גמ' שמזונותן עליך. עיין שבת דף יט ע"א תוס' ד"ה מזמנין: שם מזמנין את הנכרי. עיין בר"ן פ"ק דשבת בדף הספר ז' ע"ב:

מוסף רש"י

עושה אדם כל צרכו בפת. אין תשמיש בין לפרל לאוכל ולמתחה בתבשיל רוחה (שבת ג:) משמשמש בו יאין כאן משום בזיון וממתחו בתבשיל (שם קמג:). מטלטלין כנונא. כלי מחוסה שמניחין בו אגב קטמיה. שהיו צריכין לאפרו לכסות רוק או צואה, וא"ת מה לד איסור יש כאן, הייט רבותא דאע"ג דאיכא עליה שברי עצים (שבת מז:). וכי עושין גרף של רעי לכתחילה. וכי מותר לגרוס שיהא הדבר מאוס לו כדי שייליאנו (לקמן לו:). אדבריה. הגהיגו ומטיל עמו במנוחות העיר (לקמן כט:). אלא אם כן ראויין לשתיה. דמתיס לה לשמייה ואי בעי רוחץ בהן פניו (שבת לט:).

נ) ואין טומנין את החמין כדברי ב"ש אליבא דחנניה היא. דתני בית שמאי אומרים אין אופין אא"כ עירב בפת, ואין מבשלין אא"כ עירב בתבשיל, ואין טומנין חמין אא"כ היו חמין טמונין מערב יו"ט, וכגון שעירב לאפייה ולבישול ולא היו לו חמין טמונין, היה ר"ג אוסר לרטמין כב"ש וכדתני חנניה משמו.

שערב לזה ולא ערב לזה. אפה וכשל מבעוד יום לשם ערוב ולא טמן חמין: **כמנורה של חליות.** וכשנפלה נפרדו חליותיה: **יש פורס בגין בכלים.** ובונה חייב בכל שהוא: **אין פורס בגין בכלים.** חייב אלא אם כן עשה בו מלאכה כגון ממחק או מחתך או מורג או מופר שהן אבות מלאכות לעצמם אבל מזרת חליות שאין בה אלא משוש בגין אין בונה אלא בגתים ואהלים: **קס שמעיה.** דעולה: **וקף לשרגא.** שהיה רולה שיסתלק השמן לאחוריו ולא ימשך אחר הפתילה ותכבה: **שרגא.** גר של חרס קרויזו"ל בלע"ז: **הנותן שמן בגר.** בשבת: **המסתפק.** הנוטל ממנו ואוכל: **חייב משום מכבה.** וכבוי בי"ט לא אשתרי: **לאו אדעתאי.** עשה השמש מה שעשה: **קנבא.** למחוט (ג) רשם הפתילה שנעשה פחם שקורין מוקי"ר בלע"ז: **מפני דבר אחר.** לשמש מעותו: **לעשות מחילה.** בשדין: **בקעת.** לישטיל"א: **כדי לחום עליה.** שאין כבוי זה צורך י"ט. ואני שמעתי דהוי ליה סותר ע"מ לבנות במקומו: **מוחר.** אלמא לצורך יום טוב שיהה היום שרי: **ר' יהודה.** דאמר לקמן(ד) מכשירי אוכל נפש שרו ודרים יעשה לכם(ה) לכל צרכיכם והאי נמי לרכיכם הוא וכן תשמים ואנא דאסרנא כרבנן דדרשי הוא לגבדו: **איתיביה כו'.** ואין לך עשון בית גדול מן הדלקה ולורך י"ט הוא לכבותה שלא יצטרך ליעשה בשבת ובגשמים: **למכחל עינא.** לשום בו כחול לרפואה: **רירא.** שעושה ריר ביב"ל והוא שקורין קליד"ה בלע"ז שהוא עושה ריר (ו) שמגליד תמיד: **דינא.** פי' שנוקב כמו מחט כמו דן ביה מידי (חולין דף נב.): **דמא.** שנקנ"ר: **דמעתא.** מדמעת תמיד: **קדחתא.** לשון קדחה בלפי (דברים לב) שורפת והוא שקורין איתקלפייטו"ן: **תחלת אוכלא.** תחלת החולי של כל אלו: **דאפילו בשבת שרי.** דלאמרינן במסכת ע"ז (דף כח.) שוריינ דעינא באוכנתא לבנא מלו: **סוף אוכלא ופצוחי עינא.** שקרוב להתרפאות הוא ואינו כוחל אלא להגיה מאורו: **איתיביה בקעת.** שמותר להנאת הגוף שלא יתעשן: **בדשנין.** רבי יהודה היא דאמר לכל צרכיכם: **עמין ופתח.** סוגר ופותח ריסי עיניו להכניס הכחול: **איכא רב ובזיד.** שהיה מקשה לי כמותך: **ושניי ליה.** ופרקתי לו: **מסייע אין בו ממש.** מי שאינו עושה מלאכה ממש אלא מסייע מעט כי האי ובלאו הוא מתעבדא אין בו ממש. והכי אמר במסכת שבת בהמלגיע (דף נג.) גבי זה יכול וזה אינו יכול יכול חייב ושאינו יכול פטור ואע"ג דקמסייע בהדיה מסייע אין בו ממש: מה

ומדליקין לו נר. מכאן משמע שצריך להזכיר בברכת עירובי תבשילין יהא שרי לבשולי ולאפויי ולאדלוקי וכו' ואם בשביל הדלקה לא התנה משמע הכא דיהא אסור להדליק לו רק נר א' מדמזינן דהוצרך להזכיר לאדלוקי הנר משמע דאסור למי שלא הניח להדליק לו רק נר אחד:

ובית הלל בברי אין בגין וסתירה בכלים. ופ"ת והא בשבת (דף מו.) במנורה של חליות כ"ש לא פליגי דאסור ור"ל דהתם מיירי בשבת והכא מיירי בי"ט ולא החמירו חכמים הואיל ואין בגין בכלים אי נמי י"ל דהתם מיירי שכולה של חליות ומפרקין אותה אבריס אבריס אבל הכא מיירי שאין חסר כאן רק להקימה קלת ואינה בעלת אבריס דכולה מחוברת היא:

והמסתפק ממנו חייב משום מכבה. איתו ר"ל מפני שממהר כבוי דלא הוי אלא גרם כבוי וגרם כבוי ביום טוב שרי אע"פ שממהר כבויה ובשבת נמי איתו חייב אלא הייתו טעמא הואיל דבאותה שעה שהוא מסתפק ממנה מכבה קלת ומכשה אורו דלא יכול לאתהוורי כולי האי כי איכא שמן מועט בגר ולכך גראה ככבוי ומכאן יש להתיר קנדיל"א של שעוה גדולה לתתון למטה ממנה כיון דבשעה שתתון אותה אינו מכחיש מאור שלה כלל אע"ג שהוא גורם לגרום כבויה שרי ודוקא לתתון אותה באור אבל בשמן אסור אלינא דכולי עלמא דאמר לקמן במתני' (דף נב.) אותה באור כפי שמי גרות:

קנבא שרי. פי' רש"י מוקי"ר בלע"ז למחוט ראש הפתילה ועושה פחם ולא נהירא דלקמן פרק המביא (דף נב:) קרי ליה מוחטין את הגר מאי מוחטין עדויי חושכא ולא קאמר הכא כי הא ליישנא דהתם לכ"ע דתרי חעויי יש אחד בשעה שדולק והייתו הוא דלקמן יש אחד לאחר שכבה שמתקנין אותה כדי שידליק מהר ומסיר הפחם שבראש הפתילה ובכך נוחה כשידליק אותה והייתו הוא הכא דשרי: **אין מכבין את הבקעת וכו'.** מכאן יש למחות את הנשים שרגילות להסיר הפתילה מתוך השמן כשהיא דולקת ומשימין אותה על הקרקע וכן שלא לכסות את האור ומה שנהגו העולם להדליק הנר מי"ט לחברו ואין מדקדקין אם הוא לילה ולעיל פירשתי דהוי הכנה ואין י"ט מכין לחבירו י"ל דאע"ג שאינו לילה מ"מ הוא סמוך להשיכה ואף באותו יום צורך הוא אותה הדלקה:

ההיא רבי יהודה היא. דאית ליה לכל צרכיכם ואמן עבדינן כרבנן ואם תאמר והא אנן פסקינן לקמן הלכה כר' יהודה וי"ל דמסיק עליה ואין מורין כן אי נמי י"ל דהא דשרינן מדרשה דלכם היינו דוקא בדבר שהוא אוכל נפש אבל בדבר שאינו אלא לתשמיש בעלמא וכן שלא מתעשן הקדרה אסור:

דנפיש

מה

למכחל עינא מנברי בשבתא איכא דאמרי איכא דאמרי אמימר גופיה כחל עינא מנברי בשבתא אמר ליה רב אשי לאמימר מאי דעתיך דאמר עולא בריה דרב עילאי כל צרכי חולה עושין ע"י נברי בשבת ואמר רב המנונא כל דבר שאין בו סכנה אומר לנברי ועושה הני מילי היכא דלא מסייע בהדיה אבל מר קא מסייע בהדיה דקא עמיץ ופתח אמר ליה איכא רב זביד דקאי כותך ושניי ליה כמסייע אין בו ממש לאמימר שרא למכחל עינא ביו"ט שני של ראש השנה אמר ליה רב אשי לאמימר והאמר רבא מת ביום טוב ראשון יתעסקו בו עממין ביום טוב שני יתעסקו בו ישראל ואפילו בשני ימים טובים של ראש השנה מה

עש א מיי' פ"ד מהלכות יו"ט הל' יג ופכ"ב מהלכות שבת הלכה כו סמג לאוין עה טוש"ע ת"ח סי' תקיט סעיף ב וסי' שיד סעיף ח:

פ ב מיי' פי"ב מהלכות שבת הלכה ב סמג לאוין סה טוש"ע ת"ח סי' רסה סעיף ח:

פא ג מיי' פ"ד מהל' יו"ט הלכה ג סמג לאוין עה טוש"ע ת"ח סי' תקיד סעיף ב:

פב ד מיי' שם טוש"ע ת"ח סי' תקיד ס"ד:

פג ה ו מיי' שם הל' ד טוש"ע שם סעיף א:

פד ז מיי' פ"ג מהלכות שבת הלכה ד סמג לאוין סה טור ש"ע ת"ח סי' שכח סעיף ט:

פה ח מיי' שם טוש"ע ת"ח סי' תלו סעיף ג:

פו ט מיי' שם הל' י:

פז י מיי' שם טוש"ע שם סי' שכח סעיף יז:

פח כ מיי' פ"ח שם הל' טז טוש"ע ת"ח שם

הגה"ה:

פט ל מיי' פ"ח מהל' יו"ט הלכה כד טור ש"ע ת"ח סי' תלו סעיף ג:

הגהות הב"ח

(א) גמ' יש כגין בכלים ויש סתירה בכלים יב"ה סברי: (ב) רש"י ד"ה קנבא למחוט. נ"ב כלאיתא בדף לב ע"ב:

גליון הש"ס

גמ' מהו לכבות את הגר. עיין כתובות דף ז ע"א תוס' ד"ה אמר ליה:

לעזי רש"י

קרויזו"ל [קרוישר"ל]. מנורה. מוקי"ר. למחוט (נר). אישטיל"א. גזיר-עץ. **ביב"א.** ריר (דפרשת נחלים). קצידי"א. לפלוף. שנקנ"ר [שנקטיירו"ד]. רווי-דם. איתקלפיישו"ן [אישקלפיישו"ן]. קדחת.

מוסף רש"י

אין בגין בכלים ואין סתירה בכלים. אין אוקור בגין וסתירה בכלים אלא בגתים, דמתיר בגגין כל דהו, והעושה כלי או גומרו בי"ט או בשבת משוש מכה בפטיש הוא דמתייר, שהוא מיוב לכל גמר מלאכה, או אם הוא דבר שהוא מתליקו חייב משום ממתק, ואם צריך קצוע חייב משום ממתק ובן תורב או מכן או תופר, אבל בגין וסתירה לא צריך כהו לאחייבי בפלוק ומזרה, הא דתנן הביטה כל שהוא, בגתים תנן (לעיל יא.). **לאו אדעתאי.** לא נתתי לבי (ברכות כו.) שוגג הייתי (מנחות לה:). **קנבא שרי.** כר המטבטע והילך מותר לתקנו ולהחזירו ביי"ט (האורה תיא סי' שם). **רירא.** נוטפת עינו רירא, בלע"ז קלייר"א (ע"ין כח:). **דינא.** איספינו"ט, לשון נעילה ותחיבה (שם). **קדחתא.** חמימות (שם). **ותחלת אוכלא.** בתחילת החולי (שם). **סוף אוכלא.** שכבר נתרפא ועדיין קולחת מעט (שם). **ופצוחי עינא.** שבא לכיחלה כדי לסלוח מרגלות עינו (שם). **כל דבר שאין בו סכנה.** אולה שאם לא יעשו לו רפיאה זי אין מסוכן למות ומכל מקום צריך הוא לה, אומר לנברי ועושה. אבל דבר שיש בו סכנה ישראל עצמו עושה לו (שבת קכט.). **מסייע אין בו ממש.** מי שאינו אלא מסייע בדבר ואם בא לעשותו לבדו אינו יכול, אין בו ממש ולא חשיב מידי (שבת צג.). **מת ביום טוב ראשון.** מת המוטל לקבור, אם ייי"ט ראשון הוא מי (לעיל ו.) מת שנשהה כגון שמת בשבת ולמחר היה יי"ט (שבת קלט.).

רבינו חננאל

ואין זוקפין המנורה. אוקימנא במנורה של חליות משום דמחזי כבינה, וב"ש לטעמייהו דאמרי יש בגין וסתירה בכלים, ובית הלל אומרים אין בגין בכלים ואין סתירה בכלים (נמי). וקי"ל כב"ה. יתנא של בית ר"ג לא היו זוקפין המנורה ביי"ט, ומעשה שנפלה המנורה בלילי יו"ט ברומי בפני ר"ג והזקנים, ועמד ר' עקיבא וזקפה, א"ל ר"ג עקיבא מה לך שאתה מכניס ראשך בין המחלוקות, א"ל למדהנו רביני אחרי רבים להטות, אע"פ שאתה אוסר, הן מחיירין ההלכה כמרובים. א"ר יהודה משום ר"ג מטלטלין מנורה ביי"ט אבל לא זוקפין. עולא איקלע לבי רב יהודה בלילי יו"ט, קם שמעיה זקף שרגא, כלומר זקפה ונתקבץ השמן לאחוריה כדי שתכבה מהרה וישאר השמן ונמצא כאילו מכבה ביי"ט. אותיב רב יהודה לעולא מהא דתניא בשבת, הנותן שמן בגר חייב משום מבעיר, והמסתפק ממנו חייב משום מכבה, נמצא שמעת שזקף הגר וקיבץ השמן אחורי הגר כאילו נסתפק ממנו וחייב משום מכבה, וכיון דבשבת חייב, פשטינן מינה דביי"ט נמי הזוקף כמסתפק הוא, והמסתפק אסור משום מכבה, גם המכבה אפילו ביי"ט אסור. א"ל עולא לאו אדעתאי, כלומר לא עשה השמש דבר זה על דעתי. וכן אמר אביי אסור לכבות הגר ביי"ט אפילו אם צריך לשמש מטתו ואין לו בית אחר ולא דבר לעשות לו מחיצה ולא כלי לכפותו על הגר. ומתחבינן עליה אין מכבין הבקעת בשביל לחזק עליה, ואם בשביל שלא יתעשן הבית או קדירה מותר. ופריק ההיא ר' יהודה, דתני יעשה לכם לכל צרכיכם, כי קאמינא דאסור אליבא דרבנן דאסרי. וכן א"ל רבה לאביי אין מכבין דליקה ביי"ט [משום] איבוד ממון, אבל אם הוא סכנת נפשות מכבין בשבת וכ"ש

ביי"ט. איתיביה אין מכבין את כו'. ופריק האי ר' יהודה כי קאמינא לרבנן. אמר רב יהודה (וקנינא) ז) [וקנבא] שרי. פירוש יש מי שאומר כגון אבוקה שהיא עשויה בחתיכות עצים קטנים, אם נוטל בשבת מאותן העצים שלא אחזה בהן האור שרי. בעא מיניה רב אשי מאמימר מהו לכחול עין ביו"ט. כגון רירא דיצא דמא דמעתא קדחא ותחלת אוכלא, לא מבעיא לי דאפילו בשבת אמר ליה אוכלא (דפכחיה) [ופתחיה] עינא מאי, א"ל אסור. איתיביה בקעת כו'. ושני ליה האי ר' יהודה היא, כי קאמינא אסור אליבא דרבנן. (ומצאנו חלוקת ר' יהודה ורבנן ביום"כ, רבנן הוו אמרי אם היה כ"ג זקן או איסטניס מחמין לו חמין ומטיילין לתוך הצונן כדי שתפוג צינתן, וחניא ר' יהודה אומר עששיות של ברזל היו מרתיחין מערב יום"כ ומטילין בצונן כדי שתפוג צינתן, אמר רב ביבי שלא הגיע לצירוף, רבי אמר אפילו תימא הגיע לצירוף, לר' יהודה דבר שאין מתכוין מותר, ומי אמר אביי הכי והא אמר אביי כו'). אמימר כחל מגרי בשבת. א"ל רב אשי כמאן כעולא דאמר כל צורכי חולה נעשין ע"י גוי בשבת, ואמר רב המנונא כל דבר שאין בו סכנה אומר לגוי ועושהו, הני מילי היכא דלא מסייע בהדיה, הכא מסייע בהדיה דעמיץ ופתח עיניה. א"ל רב זביד אמר לי כוותיך, ואמרי ליה מסייע אין בו ממש. אמימר שרא למיכחל עינא ע"י ישראל ביו"ט שני, ואפילו בכ' יו"ט של ר"ה. א"ל רב אשי והא אמר רבא מת ביו"ט ראשון יתעסקו בו עממין, ביו"ט שני יתעסקו בו ישראל מה שאין כן בביצה. א"ל בנהרדעי סבירא לי דאמרי אף כיצה מותרת, מאי איכא למיחש דילמא עברוה לאלול הא אמר [רב חיננא

ז) ע"פ הפירוש נרדף קנב שמתמיק דברי רביני כאן. ובריש"פ: קנבא וכן הפי' שהביא רביני הוכא גם בריש"פ כאן וע"ש היטב.

דנפישא בלישה. פירש רש"י וב"ה מתירין משום דאמר ר"ש בן אלעזר [ב] ממלאה אשה תנור פת וכו' ולא נהירא הדא דאם כן ה"ל לאתויי הא דר' שמעון בן אלעזר כיון דפלוגתייהו בהכי ועוד דלא דמי כלל לפתן גרילין ולמאי דאיתיהו הכא לכן נראה לי דפת מרובה [ג] דקאמר היינו פתים גדולים ביותר ועושה לצורך חול הומיל ואין בו טורח כל כך והכי משמע בירושלמי מתוך שאתה מיגעו ממנע ואין עושה אלא כדי לרבו דפת קטן יש בו טורח יותר בעריסת כל אחד ואחד ובין גרילין ובין רקיקין היינו כדי לרבו בלבד וגם הן שוין בעניין אלא דגרילין היינו גדולות ורקיקין קטנות והא דקאמר בסמוך משום דקא טרח טרחא דלא לריך הכי קאמר מתוך שעושה ככרות גדולות אתי למעבד יותר מלזרך י"ט: [ועי' תוספות פסחים לז. ד"ה וב"ה]: על

מה שאין כן בביצה אמר ליה אנא כנהרדעי סבירא לי דאמרי אף בביצה [ד] ומאי דעתיך דלמא מעברי ליה לאלול [ה] האמר רב היננא בר כהנא מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר: ואין אופין פתין גריצין אלא רקיקין: [ו] תנו רבנן ב"ש אומרים אין אופין פת עבה בפסח [ז] וב"ה מתירין [ח] וכמה פת עבה אמר רב הונא טפח שכן מצינו בלחם הפנים טפח מתקיף לה רב יוסף אם אמרו בזריזין יאמרו בשאינן זריזין אם אמרו בפת עמלה יאמרו בפת שאינה עמלה אם אמרו בעצים יבשים יאמרו בעצים לחים אם אמרו בתנור חם יאמרו בתנור צונן אם אמרו בתנור של מתכת יאמרו בתנור של חרס אמר רב ירמיה בר אבא שאלית את רבי ביחוד ומנו רב מאי פת עבה פת מרובה איכא דאמרי אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב שאלית את רבי ביחוד ומנו רבינו הקדוש מאי פת עבה פת מרובה ואמאי קרו ליה פת עבה משום דנפישא בלישה אי נמי באתריה דהאי תנא פת מרובה פת עבה קרו ליה מכדי משום דקטרח טרחא דלא צריך הוא מאי אריא פסח אפי' בשאר ימים טובים נמי אין הכי נמי ותנא ביו"ט דפסח קאי תניא נמי הכי ב"ש אומרים אין אופין פת [ט] מרובה ביום טוב וב"ה מתירין: **מתני'** [י] אף הוא אמר שלשה דברים להקל מכבדין בית המטות ומניחין את המוגמר ביו"ט ועושין גדי מקלים בלילי פסחים [יא] וחכמים אוסרין: **גמ'** אמר רב אסי מחלוקת לגמר אבל להריח דברי הכל מותר מיתיבי אין מכבדין בית המטות ביום טוב [יב] ושל בית רבן גמליאל מכבדין אמר רבי אליעזר בר צדוק פעמים הרבה נכנסתי אחר אבא לבית רבן גמליאל ולא היו מכבדין בית המטות ביום טוב אלא מכבדין אותן מערב יום טוב ופורסין עליהם סדינין למחר כשאורחים נכנסין מסלקין את הסדינין ונמצא הבית מתכבד מאליו אמרו לו אם כן אף בשבת מותר לעשות כן ואין מניחין את המוגמר ביו"ט ושל בית רבן גמליאל מניחין אמר רבי אליעזר בר צדוק פעמים הרבה נכנסתי אחר אבא לבית רבן גמליאל ולא היו מניחין את המוגמר ביום טוב אלא מביאין ערדסקאות של ברזל ומעשנין אותן מערב יום טוב ופוקקין נקביהן מערב יום טוב למחר כשאורחים נכנסין פותחין את נקביהן ונמצא הבית מתגמר מאליו אמרו לו א"כ אף בשבת מותר לעשות כן אלא אי אתמר הכי אתמר אמר רב אסי [יג] מחלוקת להריח אבל לגמר אסור איבעיא להו מהו לעשן רב ירמיה בר אבא אסור ושמואל אמר [יד] מותר רב הונא אמר אסור מפני שמכבה אמר ליה רב נחמן ונימא מר מפני שמבעיר א"ל תחלתו מכבה וסופו מבעיר א"ר יהודה על גבי גחלת אסור על

מה שאין כן בביצה. דקדושה אחת הן ולא הקלו ביו"ט שני של רשב"ג אלא לענין מת בלבד: **כפסח.** קל סלקא דעתך שאינו יכול לגמרה מהממין: **וכמה פת עבה.** שהמירו בית הלל: **שכן מצינו בלחם הפנים.** שהוא מלה כדאמרינן בכל המנחות נאות מלה (מנחות דף מ.) ועביו טפח כשמו לחם הפנים [ט] יש לו פנים ואין פנים פחותין מטפח [י]: **בזריזין.** של בית גרמו שהיו אומנים וזריזים בדבר [יא]: **פת עמלה.** ברייא"א בלע"ז שהיה טוען ג' מאות שיפה שפשוף בידו וחמש מאות בעיטה בגרגוף שף אחת בועט אחים שף אחים בועט שלש במנחות (דף עו.): **עלים יבשים.** מט"ו בשב היו פוסקין מלכרות עלים למערבה במסכת תענית (דף לא.) ומעלי לשבת העלים היו אופין ומבעלים כל לרבי מקדש: **בתנור חם.** שמסיקין אותו בכל יום הן למנחות הן לגלי: **מתכת.** במס' זבחים (דף לה.) אמרי' תנור של מקדש של מתכת היה משום שחי הלחם ולחם הפנים שאפייתן וקדושתן בתנור הוה ליה כלי חרס וכלי חרס דחרם לא עבדינן: **ביחוד.** ביני לבינו: **ואילא דאמרי.** רב גופיה אמר שאלית את רבי ביחוד: **ומנו.** רבו דרב רבינו הקדוש. לשון אחר ביחוד בבדור כלתנן בשקלים (פ"ו מ"ב) וידעו ביחוד ששם ארון נגנז: **פת מרובה.** ולאו משום חמוץ הוא אלא משום דטרח טרחא ימיתא למחר ולינה אחר: **וכ"ה מתירין.** כדאמרינן [יב] שהפת נאפה יפה כשהתנור מלא: [יג] **תניא נמי הכי.** דבשאר יום טוב נמי נחלקו: **מתני' מכבדין בית המטות.** בית המסיבה שאוכלין שם שהיו מסובין ואוכלין על גבי המטות: **מוגמר.** לבונה על גבי גחלים: **מקולם.** כרעיו [יד] ובני מעיו תלויין חולה לו בגדו כשלולהו והיו עושין זכר למקדש שכתוב בו על כרעיו ועל קרבו [טו]. ומקולם לשון גבור מזויין שכלי זייניו תלוין לו בגדו כדמתרגמינן וכובע נחשת וקולסא דנחשא (שמואל א יז): **וחכמים אוסרין.** בשלשתן. בכבוד משום אשווי גומות. ובמוגמר משום דלאו לורך כל נפש הוא ומהאי טעמא אסרינן ליה בכתובות בפרק ראשון (דף ז.) אשר יאכל לכל נפש [טז] דבר השוה לכל נפש וזה אינו אלא למפונקים או למי שריחו רע. ובגדי מקולם מפני שדומה לקדשים וילמדו מותר להקדים ולאכול קדשים בחוץ: **גמ' מחלוקת לגמר.** כשאסרו חכמים לא אסרו אלא כשמניחו כדי לגמר בו כלים שנותן המתחה עם הלבונה והגחלים תחת הבגדים להכניס בהן ריח דלאו להנאת הגוף הוא אלא להכשיר כלים אבל מניח לבונה על גבי גחלים להריח ריח מותר שהנאת הגוף הוא ולאוכל נפש דמי. והשתא למאי דקאמר רב אסי לא הוי טעמא דרבנן משום דבר השוה לכל נפש כדפרישית לעיל אלא משום דלקשוט כלים הוא מכוין ולקמן הדר ביה מחמת קושיא: **כשאורחים נכנסין.** שהן קרויין לסעודת הנשיא לכבוד יום טוב: **ערדסקיאות.** אנגינייר"ש והם נבובים ומנוקבים: **ופוקקין נקביהן.** לשמור העשן והריח שלא יצא: **אם כן.** לא היו חבריו חלוקין עליו ולקח בשבת מותר לעשות כן אלא ודאי ביום טוב היו מניחים לפיכך נחלקו עליו. מכל מקום גמרינן מינה דלאו לגמר הוה אלא להריח ולכבוד האורחין ואפילו רבנן עליה למיסר להניחו ביום טוב אלינא דתנא קמא ולר"א בר לדוק אפי' רבן גמליאל לא התיר ואת אמרת דברי הכל מותר: **מחלוקת להריח.** המס הוא דשרי רבן גמליאל להניח ביום טוב כדי להריח כתנא קמא דרבי אליעזר בר לדוק ורבנן אסרי דבעינן דבר השוה לכל נפש: **מהו לעשן.** פירות בעשן בשמים לקלוט טעם הבושם: **אסור.** דתפנוק יתירא הוא ואין שוה לכל נפש אלא לאיסעתים ובהאי עשן איכא חד מלאכה כדמפרש רב הונא טעמיה דרב מפני שהוא מכבה הגחלים כשנותן אבקת הבשמים עליהן: **ושמואל אמר מותר.** לאוקמי נפש הוא ולאו אף לענייס אלא שאינו מצוי להם ודמי לנוזדמן לו בני בי"ט כדאמרינן בכתובות (שם): **מפני שמכבה.** כדפרישית. איכא [יז] שוה לכל נפש לפיכך אסור לעשות חד מלאכה בשבילה: **וגימא מר מפני שמבעיר.** הבשמים שגם זה חד מלאכה: **אמר ליה תחילתו מכבה וסופו מבעיר.** ותרוייהו הוו ביה ואנא קמא קמא נקטי: **על גבי גחלת אסור.** דאיכא מכבה ומבעיר: על

בבת עמלה. שאינה ממהרת להתמין, שעמילתה מעכבתה, ועמלה בלייר"ל, כדתנן (מנחות עו.) כל המנחות נטוענין שלש מאות שיפה ותמש מאות בעיטה (פסחים שם). **בעצים יבשים.** שהיי מבעיים אותן מימות המטה כדאמרינן בתענית (לא.) מתמשה עשר נאה ואילך משש כחה של תמה ולא היו קורתין עלים למערבה (שם). **בתנור חם.** בכל יום תמיד היו מסיקין תנור של מקדש לגפיית מנחות ולמאי תולה ולא מתכת היה כדאמר בזבחים בפ' דם חטאת (שם). **ביחוד.** ביני לבינו, רביה דר' ירמיה בר, רביה דרב רבינו הקדוש, לשנא אחרינא ביחוד בכיור, כמו (יומא נב.) ודעו ביחוד ששם ארון נגנז (פסחים שם). **פת מרובה.** הרבה חברין ביחד, ולאו משום מיעוטן נקט לה, ובחברין דקים קאמר ומשום דקא טרח טרחא דלא לריך הוא (שם). **דנפישא בלישה.** כשלשין אותה, עבה היא העיסה כשהיא כילה ביחד (שם). **תניא נמי הכי.** דלאו משום חמץ נקטיה אלא משום טירחא, דהא הכא לא תני פסח (שם).

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ג מהלכות יו"ט הלכה ח טוש"ע א"ח סימן תקי סעיף כו]:

צ ב מיי' פכ"א מהל' שבת [הל' ג ופ"ד מהל' יו"ט הל' ון ופ"ה מהל' חמץ הל' יא טוש"ע א"ח סי' תלו סעיף ג וסי' תקי סעיף ד וסי' תעו סעיף א]:

צא ג ד מיי' פ"ד מהל' יו"ט הל' ו טוש"ע א"ח סי' תקיא סעיף ד:

רבינו חננאל

בר כהנא] משמיה דר' מימות עזרא לא מצינו אליל מעובר. יאין אופין פיתן גריצות אלא רקיקין. מ"ש כיון דרקיקין נפיש טרחייהו. אף הוא אינו אופה אלא כדי מה שיאכל ביו"ט בלבד. וכך מפורש בירושלמי. ת"ר בית שמאי אומרים אין אופין פת עבה בפסח וב"ה מתירין. ואוקמה כמה פת עבה טפח, שכן מצינו בעובי לחם הפנים טפח. ואתקיף לה רב יוסף אם התירו עובי טפח בלחם הפנים. שכן עשייתן ע"י כהנים שזריזין הן. ואין מניחין אותו להחמיץ. ואם פת עמילה בשיפה ובבעיטה. ונעשים בתנור של מתכת. בעצים יבשים ובתנור חם. יאמרו בפת של הדיוט שאין בה אחד מכל אלו. משום רבינו הקדוש אמרו מאי פת עבה פת מרובה. כלומר נפישא (בגירסא) [בלישה]. ומשום טירחא יתירא אמרו ב"ש. ולא תימא בפסח בלבד. אלא בכל יו"ט. כדתניא בית שמאי אומרים אין אופין פת עבה ביו"ט וב"ה מתירין. **מתני'** אף הוא אמר ג' דברים להקל. מכבדין המטות. תניא אין מכבדין את המטות. של בית ר"ג היו מכבדין. א"ר אלעזר בר' צדוק. פעמים הרבה נכנסתי אחר אבא לבית ר"ג ולא היו מכבדין ביו"ט. אלא מכבדין מערב יו"ט ופורסין עליהן סדין. ולמחר כשאורחין נכנסין היו מסלקים את הסדינין ונמצא הבית מתכבד. אמרו לו זה אף בשבת מותרין לעשות כן. **אין מניחין את המוגמר ביו"ט.** של בית ר"ג היו מניחין. א"ר אלעזר בר' צדוק לא היו מניחין מוגמר. אלא ערדיסקות של ברזל היו מעשנין מערב יו"ט ופוקקים נקבים שלהן. ולמחר כשאורחין נכנסין היו פותחין נקביהן. ונמצא הבית מתגמר מאליו. אמרו לו זה אף בשבת מותר לעשות כן. א"ר אסי מחלוקת לגמר הבית. אבל לגמר להריח דברי הכל מיתר. ויש נוסחא אחרינא דברי הכל להריח אסור. איבעיא להו מהו לעשן. פירוש לעשי פירות שהוא מכשיריי אוכל נפש. ר' ירמיה אמר רב אסור מפני שתחלתו מכבד וסופו מבעיר. אמר רב יהודה על גבי גחלת אסור שהוא מכבה ומבעיר מכשירי אוכל נפש.

מסורת הש"ס

ו) לעיל י. ע"ש ר"ה יט: ע"ש לב. ע"ש. ז) פסחים לז., ג) [סס], ד) [פסחים לו׳ עבה], ה) [עליה פ"ג מ"ח], ו) [תוספתא פ"כ], ז) [ומות לה], ח) [קוכה ה.], ט) [יומא לח.], י) [לעיל ח.], כ) [ד"ה תניא נמי ד"ה יב"ה], ל) [שמות יב], מ) [שמות יב], נ) [ומיגו רש"ש], ס) [לעיל יז.], ע) דפת מרובה דקאמר לאו דיותר מבדי לרבו קאמר אלא הייגו פתים. עכ"ל רש"ל.

הגהות הב"ח

(א) גמ' דמאי דעתיך:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה בקולם. ובני מעי הוצר לי. עיין ברש"י פסחים נג ע"א ד"ה מקולם ובדף עד ע"א ד"ה מקולם:

לעזי רש"י

ברייא [בריוד"א]. (לחם) חבוט (גלוש היטב). אנגינצייר"ש [אינגינשייר"ש]. מחתות (לשריפת קטירה).

מוסף רש"י

מה שאין כן בביצה. לענין בילה לא הקילו ביו"ט שני דלשם הכנה לאסור לשל גליות, דאילו ר"ה עולה כזה אסורה כזה (עיין ל.) אין ר"ה שוה לימים טובים של גליות דאילו ר"ה תמיד יו"ט שני דליה יולדה כזה אסורה כזה (שבת קלט.). אף בבריצה. עולה כזה מותרת כזה (לעיל ו.). דמאי דעתיך. לאפוקי בשני לרחוקים מג"ל, דלמא מעברי ליה לאלול. כתקנה הראשונה לעות מיום שני ועשות שני ימים, כגון שלא כאו עד יום שלשים ואחד (שם). מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר. ואע"פ שתקנו, לא אירע שנאו עדים מן המנחה ולמעלה חוץ מאותה הפעם ועדיין לא נתקנה. האי דנקט מימות עזרא, משום דבימיו עבריהו דכתיב בעזרא (נחמיה ח) ויביום השני, ובראש השנה משמעי (לעיל ו.). וכמה פת עבה כו' טפח. ואפילו הכי אין בית הלל, אבל עפי מטפח לא (פסחים לז.). שכן מצינו בלחם הפנים. שהוא אפוי לא אמר מחמ כדאמרינן במנחות (מנ.) כל המנחה אינה תקריבו יגו' לרבות לחם הפנים לחימון (אחרה שלא יחמיצו, ואפילו הכי עובי דפוחיו עפת, דהיינו לחם שהיו לו פנים ואין פנים פחותין מטפח (פסחים שם). אם אמרו. והתירו עובי עפת, בזריזין. כהנים שבקילין בשמורו שלא יחמיצו, ימיר לכל אדם שאינן זריזין (שם).

על גבי חרס. שהסיקו: **מופר.** דכבוי ליכא והבערה נמי ע"י שינוי היא כלאחר יד וליכא איסורא דאורייתא: **דקמוליד ריחא.** שנכנס בחרס שלא היה בו ריח ואסור מדרבנן שהמוליד דבר חדש קרוב הוא לעושה מלאכה חדשה: **סחופי כפא אשירא.** לכפות כוס מבושם על השירים של מלכות להכניס בהן ריח הבושם שבכוס: **אסור.** דקא מוליד ריח בשירים: **מאי שנא ממוללו ומריח בו.** דתניא [1] במשילין גבי עני בשמים מוללו בין אצבעותיו כדי להוציא ריחו או קוטמו שיהא מקום הקטימה לח ונותן ריח ובתלושין קמיירי: **רבא אמר על גבי נחלת נמי מופר.** כשמואל דאוכל נפש הוא עשון פירות זה ושזה לכל נפש ואי משום כבוי והבערה ואולודי ריחא מידי דהוה אבשרא אגומרי דאיכא כל הני ושרי: **קטורא שרי.** כן דרש להם ולא פירש דבריו: **אי קטורא בידי.** שעושין לבתי שוקים ולבתי ידים של חלוקי הכשים שמקמטין אותן על עץ חלק או על אגודה של קשים וקורין אופרונצי"ר מעשה אומן הוא ואסיר. וקטורא לשון קשר: **ואי קטורא.** לשון קטור הכבשן [2] דהיינו לעשן: **אסור משום דמוליד ריח.** והיכי דריש דשרי: **בשרא אגומרי.** מוליד נמי ריח בפחמין: **אלמלא תודום אתה.** חכם גדול ונכבד: **קדשים שלקא דעתך.** מאי קרוב להאכיל קדשים איכא היאך יכולין להיות קדשים ואין אדם מקדישן: **אימא כעין קדשים.** והכי שלחו ליה שאתה מאכיל את ישראל כעין קדשים והרוצה אומר הוקדשו לפסח: **מתני' פרחו יוצאה.** בשבת: **ברצועה שבין קרניה.** לגוי ואמור רבנן משאור הוא ואינו תכשיט לה: **ומקרדין.** איסטרילי"ר במגרדת של ברזל ששניה דקות ואע"ג דעביד מבורה: **ברחים שלהן.** כעין אותם שלנו: **מקרצפים.** במגרדת של עץ ששניה גסות ואין עושה חבורה: **גמ' במאי קא מיפלגי** כולה ליטנא לא גרסי' וה"ג **ושלש מחלוקות בדבר ר' יהודה סבר דבר שאין מתכוין אסור מיהו קרוב קטנים ועושין חבורה קרלוף גדולים ואין עושין חבורה ולא גזרינן קרלוף אטו קרוב ורבנן סברי לה כרבי יהודה דאמר דבר שאינו מתכוין אסור וגזרינן קרלוף אטו קרוב ור' אלעזר בן עזריה סבר דבר שאין מתכוין מותר.** ופירוש ר' יהודה סבר חבורה אע"פ שאין מתכוין לה אסור מיהו הך חבשא בקרוב איתא הלכך אין מקרדין אבל בקרלוף ליכא למיחש משום חבורה: **ורבנן סברי נמי כר' יהודה דדבר שאין מתכוין אסור.** ואין מקרדין ומחמירי מיניה דגזרי קרלוף אטו קרוב: **ור' אלעזר סבר.** הואיל ואין מתכוין לחבורה אף על גב דזמנין דמתרמי שרי הלכך אפי' קרוב שרי: **הלכה כר' שמעון.** דאמר (שבת כב. מו:) גורר אדם מטה כפא וספסל לדבר שאינו מתכוין מותר:

מתני'

על גבי חרס מותר ורבה אמר על גבי חרס נמי אסור משום דקא מוליד ריחא רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו [2] **סחופי כסא אשירא ביומא טבא אסור מ"ט משום דקמוליד ריחא ומ"ש ממוללו ומריח בו וקוטמו ומריח בו התם ריחא מיהא איתא ואומופי הוא דקא מוסיף ריחא הבא אולודי הוא דקמוליד ריחא רבא אמר** [3] **על גבי גחלת נמי מותר מידי דהוה אבשרא אגומרי דרש רב גביהא מבי כתיל אפתחא דבי ריש גלותא קטורא שרי א"ל אמימר מאי קטורא אי** [4] **קטורא בידי מעשה אומן הוא ואי לעשן אסור דהא קא מכבה אמר ליה רב אשי לעולם לעשן** [5] **מידי דהוה אבשרא אגומרי איכא דאמרי א"ל אמימר מאי קטורא אי קטורא בידי** [6] **מעשה אומן הוא אי לעשן אסור דקא מוליד ריחא אמר רב אשי אנא אמריתה נהליה ומשמיה דגברא רבה אמריתה נהליה לעולם לעשן ומידי דהוה אבשרא אגומרי: ועושין גדי מקולם: תניא רבי יוסי אומר** [7] **תודום איש רומי הנהיג את בני רומי לאכול גדי מקולם בלילי פסחים שלחו ליה אלמלא תודום אתה גוזרנו עליך נדוי שאתה מאכיל את בני ישראל קדשים בחוץ קדשים סלקא דעתך אלא אימא כעין קדשים: מתני'** [8] **שלשה דברים רבי אלעזר בן עזריה מתיר וחכמים אוסרים** [9] **פרתו יוצאה ברצועה שבין קרניה** [10] **ומקרדין את הבהמה ביו"ט** [11] **ושוחקין את הפלפלין ברחים שלהן** [12] **רבי יהודה אומר אין מקרדין את הבהמה ביום טוב מפני שעושה חבורה** [13] **אבל מקרצפין וחכמים אומרים אין מקרדין אף לא מקרצפין: גמ'** [14] **למימרא דר' אלעזר בן עזריה חדא פרה הויא ליה והאמר רב ואמרי לה אמר רב יהודה אמר רב תליסר אלפי עגלי הוה מעשר רבי אלעזר בן עזריה מעדריה כל שתא ושתא תנא לא שלו היתה אלא של שכנתו היתה ומתוך שלא מיחה בה נקראת על שמו: ומקרדין את הבהמה ביו"ט: תנו רבנן** [15] **איזהו קרוד ואיזהו קרצוף קרוד קטנים ועושין חבורה קרצוף גדולים ואין עושין חבורה** [16] **וג' מחלוקות בדבר רבי יהודה סבר** [17] **דבר שאינו מתכוין אסור מיהו קרוד קטנים ועושין חבורה קרצוף גדולים ואין עושין חבורה ולא גזרינן קרצוף אטו קרוד ורבנן סברי נמי כר' יהודה דבר שאינו מתכוין אסור וגזרינן קרצוף אטו קרוד ור' אלעזר בן עזריה סבר לה כר' שמעון דאמר** [18] **דבר שאינו מתכוין מותר ובין קרוד ובין קרצוף שרי אמר רבא אמר רב נחמן אמר שמואל ואמרי לה אמר רב נחמן לחודיה** [19] **הלכה כר' שמעון שהרי רבי אלעזר בן עזריה מודה לו אמר ליה רבא לרב נחמן ולימא מר הלכה כר' יהודה שהרי חכמים מודים לו א"ל אנא כר' שמעון ס"ל ועוד שהרי רבי אלעזר בן עזריה מודה לו:**

מתני'

על גבי חרס מותר. פי' רש"י משום שאין כאן כבוי ואי משום הבערה הוי הבערה כלאחר יד ושרי לעשותה ביום טוב והר"ר יצחק פירש דשפיר הוי הבערה כדרכה ומ"מ שרינא דקסבר דהבערה שלא לצורך שרי לעשותה ביום טוב וכן משמע בירושלמי [דמשילין] מהו לאדלוקי נר של בעלה ביום טוב ר' יוסי אסר ורבנן שרו והטעם מאן דאסר סבר דהבערה לאלתר יצתה והוי מלאכה ואסור לעשותה בי"ט ומאן דשרי סבר דלאלתר יצתה (א) והבערה שלא לצורך מותר לעשותה בי"ט ולא הוי אב מלאכה ומיהו התם קאמר לא תאסור ולא תשרי ומכאן יש לזהר מלעשות הבערה שלא לצורך דקאמרינן בירושלמי לא תאסור ולא תשרי ומכל מקום על גבי גחלת אסור לפי שיש כבוי עם הבערה דלכולי עלמא האי לא שרי הואיל דאין זה דבר השוה לכל נפש ואפי' למאן דשרי הבערה שלא לצורך בכל בירושלמי היינו לפי שיש פעמים לצורך אוכל נפש אבל כבוי דלעולם אינו לצורך תקון אוכל נפש ודאי אסור לכולי עלמא בי"ט ורבא דשרי אף על גבי גחלת היינו משום דאסיר ליה דבר השוה לכל נפש דאם היו עשירים

צריכין הן לכך:

תליסר אלפי עגלי הוה מעשר רבי אלעזר בן עזריה

וכו'. ותימה והא ר' אלעזר בן עזריה היה אחר חורבן הבית טובא דהא רבן גמליאל היה נשיא קודם ר' אלעזר בן עזריה ורבן גמליאל היה לאחר חורבן הבית דהא רבן יוחנן בן זכאי היה עושה תקנות מיד לאחר חורבן הבית משום דרבן גמליאל לא הגיעו ימיו להיות נשיא כדאמר משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי ואח"כ רבן גמליאל ואחר כך ר' אלעזר ור' אלעזר לא היה כי אם בן שמנה עשרה שנה כשהיה נשיא ונשיאותו לאחר חורבן ואמרינן בנבכורות (דף נג.) דלאחר חורבן נתבטל כל מעשר בהמה ויש לומר דלא נתבטל לאלתר כי אם לאחר זמן מי נמי אפטרופוס של רבי אלעזר בן עזריה שהיה בימי הבית היה מעשר אי נמי לאו דוקא מעשר אלא שהיה נותן למלך בכל שנה העשירית: [1]

ושלש מחלוקות בדבר מר סבר

גזרינן קרצוף וכו'. פירש ר"י דהלכה כר' שמעון שמתיר ולוקח במגרדת של עץ דאין עושה חבורה אבל במגרדת שלנו שהן של ברזל כ"ע מודו דאסור דפסיק ריסיה ולא

ימות הוא שתולש שערות:

משוש

צב א מיי' פ"ד מהל' יו"ט הל' ו טוש"ע א"ח סי' תקיא סעיף ד בהג"ה:

צג ב מיי' שם טוש"ע שם:

צד ג מיי' פ"ח מהל' יו"ט הל' יד [ופכ"ב מהל' שבת הל' כג] טוש"ע א"ח סי' תקיט סעיף ה וסי' תקמא סעיף ג:

צה ד מיי' פ"ד מהלכות י"ט הלכה טז סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקכב סעיף א:

צו ה מיי' שם פ"ג הל' יג טוש"ע א"ח סי' תקד סעיף א:

צז ו מיי' פ"א מהל' שבת הלכה ה סמג לאין סה טוש"ע א"ח סי' שלו סעיף א:

רבינו חננאל (המשך)

גביהא ומשמא דגברא (רבא) [רבה] אמריתה ניהליה, והוא רבא דאמר לעשן שרי מידי דהוה בישרא אגומרי. ומסקנא דשמעתין לגמר את הבית ר"ג מתיר וחכמים אוסרין, וקי"ל כחכמים. ולעשות מוגמר להריח ולגמר כלים לא איתפריש דשרי. והלכתא בכולהי אסור, בר מעישון הפירות שהוא מותר. **ועושין גדי מקולם בלילי פסחים וחכמים אוסרין.** ירושלמי, תנא אי זהו גדי מקולם, כולו צלי ראשו על כרעיו ועל קרבו. מקצתו שליק ומקצתו צלי אי מבושל אין זה גדי מקולם. לילי יו"ט של פסח עושין עגל מקולם. לילי עצרת ולילי סכות עושין גדי מקולם. **תודום איש רומי** הנהיג את ישראל לאכול גדי מקולם לילי פסחים, שלחו לו חכמים אילולי לאו תודום אתה גזרנו עליך נידוי. **תוספתא שהיו** קורין אותן פסחים. ואמרו לו, שהמאכיל לישראל כעין קדשים בחרן, בר נידוי הוא. **[מתני'] ג' דברים** ר' אלעזר **בן עזריה מתיר חכמים** אוסרין, פרתו היתה יוצאה **ברצועה שבין קרניה.** ירושלמי רב ושמואל דאמרי תרוייהו אפילו להימשך בה חכמים אוסרין. תנא ר' יונה כן פזי דברדילה, אמרו לו אי העבר רצועה מפרתך, או עמוד מבינותיהו. אמר רב יוסי בר' בון שהיה מתרים בנגדן. א"ר חנינא פעם אחת יצאת והשחירו שיניה מפני הצימות. תנא לא היתה שלו של שכינתו היתה, וכי נענש אדם על שכינתה. א"ר קיריס ללמדך שכל מי ששפק כידו למחות ולא מיחה קלקלה תלויה בו. ומקרדין את הבהמה ביו"ט. ת"ר איזהו קרוד. כינים של בהמה, כגון תילעים קטנים תפוסין בעור הבהמה שאי אפשר להסירם אלא בחבורה, קרצוף גדולים ואין עושין חבורה. **וג' מחלוקות**

בדבר. ת"ק דהוא ר' אלעזר בן עזריה סבר דבר שאין מתכוין מותר, וקרוד דעביד חבורה, כיון דלא מתכוין הוא שרי, כ"ש קרצוף דלא עביד חבורה. ור' יהודה סבר דבר שאין מתכוין אסור כו'. ורבנן דאמרי אין מקרדין אף לא מקרצפין, סברי לה כר' יהודה ומחמרי. **ואסיקנא** אמר רב נחמן הלכה כר"ש דסבר דבר שאין מתכוין מותר שהרי ר' אלעזר בן עזריה מודי לו.

מוסיף עלה. הכא מילתא מוכחת וסופו מבעיר שרי. **דרש רב גבי** הא ליטורא שרי, ואמר אמימר אי (איכא) [קיטורא] בידי מעשה אומן הוא ואסור. אי לעשן פירות הא מוליד ריחא ואסור. **ואסיקנא** אמר רב אשי אנא אמריתה ניהליה לרב

מסורת הש"ס

א) [מו"קי:] ע"פ תוס' ד"ה קיטורי דגרסי בירי בר"ש, ב) [שבת קלד.], ג) פסחים נג. ברכות יט. [תוספת' פ"ב ע"ש], ד) [עדיות פ"ג מי"ג], ה) שבת נד:, ו) [פסחים יח:], ז) שבת נד:, ח) [פסחים יח: תוספ' פ"ב], ט) [ירושלמי עה. וש"נ], י) [שבת מח: וש"נ], כ) [שם יש"נ], ל) [לקמן בהמניח דף נג:], מ) [בראשית יט:], נ) [וע"ע תוס' שבת נד: ד"ה הוה וכו' ומש"כ שם על הגליון].

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה על גבי וכו' ומאן דשרי סבר דלאלתר יצתה ולא הוי אב מלאכה והבערה שלא לצורך מותר לעשות ביום טוב ומיהו:

גליון הש"ס

מהגי' אבל מקרצפין. עי' שבת דף נג ע"א תוס' ד"ה מהו ליתן ומו"ק דף י ע"ב תוס' ד"ה ואין מוגעין:

לעזי רש"י

אופרונציי"ר (פרונצי"ר). לקפל (קפלים בשפת הבגד לנוי). אישטרילי"ר. לסרק במסרק.

מוסף רש"י

תודום איש רומי. ישראל חשוב שהיה כרומי (פסחים נג.). **גדי מקולם.** צלוי ראשו על כרעיו ועל קרבו כצלייתו הפסח, דתניא בכליל זולין (פסחים שם.) ר' עקיבא (ולפיענו ר' טרפון) קורהו מקולם לפי שמולה כרעיו חוצה לו כלדו בנושא כלי זיני בלדי, מוצע נתשא בגגלית (ש"א יח) תרגומו קולפא דמשא (פסחים נג. וכעי"ז ברכות ט.). **בלילי פסחים.** זכר לפסח שצולהו שלם, שנאמר כו על כרעיו ועל קרבו (ברכות יט.). **אלמלא תודום אתה.** אדם חשוב (פסחים נג.). **כעין קדשים.** שהוא קרוב להאכיל את ישראל קדשים בחוץ, שהרוצה לשם פסח שהקדישו לשם פסח (ברכות יט.). **מקרצפין.** בכלי שניהו גסות ואינו עושה חבורה, דתיגול בכעלי חיים אב מלאכה היא (פסחים יא:).

רבינו חננאל

ר' ירמיה אמר ע"ג חרס מותר. רבה ורב יוסף אמרי אפילו ע"ג חרס אסור משום דמוליד ריחא. זכן סחופי כסא אשיראי. **ואקשינן** עליה מ"ש מהדם דתניא מוללו ומריח בו קוטמו ומריח בו. ופרקינן גבי הדם ריחא מיהא איתא ואומופי הוא דקא מוסיף ריחא הבא אולודי הוא דקמוליד ריחא. **רבא אמר** ע"ג **גחלת לעשן** פירות מותר, מידי דהוי אצליית בשר ע"ג גחלים שאע"פ שתחילתו מכבה וסופו מבעיר שרי. **דרש רב גבי** הא ליטורא שרי, ואמר אמימר אי (איכא) [קיטורא] בידי מעשה אומן הוא ואסור. אי לעשן פירות הא מוליד ריחא ואסור. **ואסיקנא** אמר רב אשי אנא אמריתה ניהליה לרב

מתני' [א]הרחים של פלפלין טמאה משום שלשה כלים משום כלי קבול ומשום כלי מתכת ומשום כלי כברה: **גמ'** [ב]תנא תחתונה משום כלי קבול אמצעית משום כלי כברה עליונה משום כלי מתכת: **מתני'** [ג]עגלה של קטן טמאה מדרס ונטלת בשבת [ד]ואינה נגררת אלא על גבי כלים ר' יהודה אומר כל הכלים אין נגררין חוץ מן העגלה מפני שהיא כובשת: **גמ'** עגלה של קטן טמאה מדרס דהא סמיך עלויה ונטלת בשבת משום דאיכא תורת כלי עלה ואינה נגררת אלא על גבי כלים על גבי כלים אין על גבי קרקע לא מאי טעמא דקא עביד חריץ מני ר' יהודה היא דאמר [ה]דבר שאין מתכוין אסור דאי ר' שמעון האמר [ו]דבר שאין מתכוין מותר [ז](דתנן) [ח]רבי שמעון אומר [ט]גורר אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ אימא סיפא ר' יהודה אומר אין הכל נגררין בשבת חוץ מן העגלה מפני שהיא כובשת מפני שכובשת אין אבל חריץ לא עבדא תרי תנאי ואליבא דרבי יהודה:

הדרן עלך יום טוב

[י]**אין** [כ]צדין דגים מן הביברים ביו"ט [יא]ואין נותנין לפניהם מזונות אבל צדין חיה ועוף מן הביברין ונותנין לפניהם מזונות רשב"ג אומר [יב]לא כל הביברין שוין זה הכלל כל המחוסר **משום** שלשה כלים. פי' ואם נטמא זה לא נטמא זה אפי' בשעת מלאכה שהן כולן יחד הואיל וכל אחד ראוי למלאכה בלבדו ולא דמי למספרים של פרקים ואזמל של רהיטני [יג] דהתם הם מתחברים יותר בשעת מלאכה: **משום** כלי כברה. פירש רש"י אע"ג שהיא של עץ ואין לה בית קיבול שאין נשאר בה כלל מכל מקום גזרו עליה משום ארוג ולא גרסה דלא שייך ארוג במעשה של עץ כי אם [בגמר ופשתים וגרסה לפרש] בכברה של קלתות דקאמר בירושלמי כברות של קלתות טמאה משום שיש עליה תורת כלי שמקבלת הסופין שאין יכולין לצאת דרך נקביה והא דקאמר משום כלי כברה ולא קאמר משום בית קיבול ה"ק משום תורת קבול כלי כברה דמשיב קבול שלה כדפי': **עגלה** של קטן. פירש הקונטרס שהקטן יושב בתוכה ולא נהירא דמאי קא משמע לן פשיטא הא אין לך כלי מיוחד גדול מזה לכך גרסה לי דהיינו כלי שעושין לקטנים להתלמד להלוך והיא עומדת על שלשה אופנים ואוחז בה בידיו והיא מתגלגלת לפניו תמיד:

הדרן עלן יום טוב

אין צדין דגים מן הביברין וכו'. פירש רש"י דאע"ג דאוכל נפש מותר הייט דוקא כגון בשר ואפייה ושחיטה דאי אפשר מערב יום טוב דיותר טוב פת חמה וגם בשר בי"ט ושחיטה שמא יסריח אבל לידה אפשר לעודו מערב י"ט וניחנו במים במלודתו ולא ימות ולא נהירא כדמפרש בריש מכילתין (דף ג. ושם) גבי גזרה שמא יתלוש דאין לחלק באוכל נפש בין אפשר לעשותו מערב יום טוב לאי אפשר אלא דוקא במכשירין יש חלוק לכך נ"ל [ט] כפר"ח מקינו"ן שפירש לעיל (דף ג. סד"ה גזרה) משום דדמי לקצירה:

ואין נותנין לפניהם מזונות. פירש רש"י דאין מזונותן עליו דהם אוכלים עצב הנמצא במים וגם פעמים אוכלים עפר וגדולים אוכלים הקטנים ואפילו למאן דשרי מאן אשר יאכל לכל נפש (שמות יב) דמשמע אפילו בהמה מכל מקום דגים לא הואיל ואין מזונותן עליך ותימה דבגמרא פריך ורמינהי ביברין של חיה ועוף אין נדין וכו' ומשני כאן בביבר קטן כאן בביבר גדול והשתא תיתא מצידה לידה תרצת שפיר אלא מזונות מאי תרצת דבמתני' אמרי' ונותנין לפניהם מזונות והתם אמרי' אין נותנין לפניהם מזונות לכך נראה לי דהא תליא בהא לי לידה מותרת מותר נמי ליתן לפניהם מזונות והכי פירושו אין נדין דגים מן הביברין וכו' ואין נותנין לפניהם מזונות גזרה שמא יאוסם דהא לידה שלהן אין מותרת ביום טוב והשתא כשמתרץ בגמרא מצידה ממזונות נמי ניחא דהא בהא תליא ומכל מקום קשיא דמשמע הכא דהיכא דלידה שלהן אסורה אפילו לזרוק להם מזונות אסור ובפרק מי שהחשיך (שבת דף קנה: ושם) קאמר גבי דברים שאסור ליקח מהן למשדא קמייהו שפיר דמי ויש לומר דהתם מיירי בשבת דחמיר דאוכל נפש אסור ולא שייך למגזר שמא יקח מהן אבל הכא מיירי ביום טוב דאוכל נפש מותר גזרינן דלמא כשיתן להם מזונות שמא יאוד מהם: כל

מתני' [ל]**טמאה משום שלשה כלים.** מקבלת טומאה על שם שלשה כלים. נפקא מינה דאי נמי אזל חד שמא מינה טמאה משום אידך ובגמרא מפרש לה: **גמ' אחאוגם.** שמקבלת אבק הפלפלין כשנופל דרך נקבי המכבר: **משום כלי קבול.** שכלי עץ שיש לו בית קבול הוא: **אמלעים.** שהיא מקפת את המכבר משום כלי עץ לא מטמאה דאין קבולה קבול אלא מכמיס גזרו טומאה על הכברה משום ארוג ואפי' אין המכבר של מתכת מטמאה משום כלי כברה. ושלנו שהיא של מתכת ודאי טמאה משום פשוטי כלי מתכות: **ועליונה.** שמכתשין ושוחקין בה הפלפלין טמאה משום כלי מתכות דמשום כלי עץ ליכא לטמויה דפשוטיהן טהורין אלא משום לפוי התחתון שהוא עיקר והעץ בטל אצלו: **מתני' עגלה של קטן.** שעושין לו לשחוק ויושב עליה ומטלטלין אותו עליה: **טמאה מדרס.** אם התינוק זב נעשית העגלה אב הטומאה דמיוחדת לישיבה היא דהא סומך קטן עליה ממלאת שהיא מיוחדת לו לישיבה ואין אומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו דאילו לא מיחדא להכי לא הוה אב הטומאה כדתניא יכול כפה קלה וישב עליה כו' (שבת דף נט.): **ונטלת בשבת.** דתורת כלי עליה: **ואינה נגררת.** בשבת: **אלא על גבי כלים.** על גבי בגדים מפני שעושה חריץ בקרקע וחופר חייב משום חורש: **מפני שכובשת.** חריץ הנראה בהלוכה לא על ידי חפירה הוא אלא כובשת ודורסת הקרקע ונדוס תחתיה ונעשה מקומה נמוך אבל אינו זז עפר ממקומה: **גמ' לעשות חריץ** גרסינן: **כובשת אין.** כובשת הוי אבל חריץ לא עבדא: **תרי תנאי ואליבא דרבי יהודה.** חד סבר העגלה נמי כשאר כלים דעושה חריץ בגרירתה שפעמים שאין הקופן מתגלגל והוא נגרר וחופר ואידך סבר לא שכיח הכי ואינה אלא כובשת תחת גלגולה:

הדרן עלך יום טוב

אין נדין דגים. אף על גב דשחיטה ואפייה ובשול מלאכות מלאכות הן והותרו לצורך יום טוב טעמא משום דאי אפשר מערב יום טוב דשחיטה חייש למכמר בשרא פן יתחמם ויסריח אבל לידה אפשר לעודו מבעוד יום וניחנו במלודתו במים ולא ימות ולמאר יטלנו: **ביברים.** של דגים הן בריכות של מים שקורין ויביי"ר. ביברין של חיה קרפיפות מוקפין גדר סביב וכונסין לתוכן חיות הבר ויולדות ומגדלות שם: **ואין נותנין.** לפני הדגים מזונות ואפי' למאן דאמר [יא] נפש בהמה במשמע הני מילי דמזונותן עליך אבל דגים אפשר להם בלא מזונות שהם אוכלים שרשי עשבים וקרקע וגדול אוכל את הקטן: **אבל נדין חיה ועוף.** המכונסים מאתמול. קא סלקא דעתך השתא כיון דמוקפים גדר הוו להו כבלודין ועומדין אבל דגים נשמטין לחוריהם ונסדקים והויא לידה ביום טוב: **ונותנין לפניהם מזונות.** בימי החורף לריכין מזונות ואף בימי הקיץ במקום דריסת בני אדם שאין עשבים עולים בו:

המחוסר

[ל] שבת פו., ב) [שבת מא: וש"נ], ג) [שם וש"נ], ד) [ל"ל דתניא], ה) שם כב. כט: מו: [תוספתא פ"ב פסחים קא. מנחות מא:], ו) [שבת קו:], ז) [לעיל כא.], ח) [שבת מח:], ט) כפי' ר' ממגאל. כל"ל,

גליון הש"ם

מתני' ואינה נגררת. עיין שבת דף פא ע"ב תוס' ד"ה והאר"י:

לעזי רש"י

ויביי"ר. ברכת-דגים.

מוסף רש"י

עגלה של קטן. לאחוז בה ולטלטלו עליה, טמאה מדרס. הואיל ופעמים יושב עליה (שבת סו.). דבר שאין מתכוין מותר. ואף על גב דקעביד חריץ והוי מלאכה דאוכא אי כוסה (שבת כב.).

הדרן עלך יום טוב

עין משפט נר מצוה

צה א ב מיי' פ"י מהל' כלים הלכה ז:

צו ג מיי' פכ"ה מהל' כלים הלכה טו:

ק ד מיי' פ"ח מהלכות שבת הלכה ה סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שלו סעיף ח:

א ה מיי' פ"ב מהלכות י"ט הלכה ז סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תלו סעיף ח:

ב ו מיי' שם הלכה יז טוש"ע שם סעיף ב:

ג ז מיי' שם הל' ז סמג שם טוש"ע שם סעיף ז:

רבינו חננאל

[**מתני'**] הרחים של פלפלין טמאה משום שלשה כי'. [ח] פירוש כלי עץ חקוק, ובאמצעיתו טס של ברזל קבוע במסמרים עומדים מלמטה, והוא נקוב נקבים דקים כמין כברה. והעליון (מצופה) [משופה] ליכנס בתוך התחתון, ומצופה ראשו של עליון ברזל עשוי כמין פטפוטין בלושין קטנים קטנים. ונותן הפלפלין באותו הברזל המתוח באמצע החקוק לאירכו הנקוב כבברה. ושוחקין בעליון שראשו מצופה ברזל כמין פטפוטין קטנים ויתר גפים כמעט) [גסין יותר מעט] מן הנקבים, ונותן הפלפלים על הברזל העשוי (בסכנה) [כבברה] וטוחן בעליון, וכשישחק יורד מן הנקבים למטה. ויש בקרקעית התחתון נקב גדול (סותם) [סתום] כשרוצה פותח ונוטל הפלפלין השחוקין. ומפורש בגמ' שלנו, וגם כך פירש בירושלמי, התחתון כלי קיבול, העליון משום כלי מתכות, אמצעי משום כברה. [**מתני'**] עגלה של קטן טמאה מדרס. דהא קסמיך עלה. ונטלת בשבת דאיכא תורת כלי עליה. ואינה נגררת אלא ע"ג כלים, אבל על הקרקע לא דעביד חריץ, ומשום דאמר דבר שאין מתכוין אסור. וסיפא דהא מתניתין תנא אחר אליבא דר' יהודה, שהוא שונה כל הכלים אין נגררין חוץ מן העגלה מפני שאינה עושה חריץ אלא כובשת. ור' שמעון תני גורר אדם מטה וכסא וספסל בשבת ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ, ואין צריך לומר ביו"ט. [ט] [תוספתא] דלת הנגררת ומחצלת הנגררת וקנקליה הגורר, פותחין ונועלין בהן בשבת ואין צריך לומר ביו"ט.

הדרן עלך יום טוב

אין צדין דגים מן הביברין ביום טוב כו'. אבל צדין חיה ועופות מן הביברין. ורמינן עלה הא דתניא

[ל] יש נעריך ערך יימים. ב) כאן פס"ב. והמגיה נד"י ליין דהוא בתוספתא סוכה ולא מלאתי שם.

המחוסר צידה אסור ושאינו מחוסר צידה מותר: **גמ'** ורמינהו [ט]ביברין של חיה ושל עופות אין צדין מהם ביום טוב ואין נותנין לפניהם מזונות קשיא חיה אחיה קשיא עופות אעופות בשלמא חיה אחיה לא קשיא הא ר' יהודה הא רבנן דתנן[ב] ר' יהודה אומר הצד צפור למגדל וצבי לבית חייב לבית הוא דמחייב אבל לביברין לא וחכמים אומרים [א]צפור למגדל וצבי [ג] לגנה ולחצר ולביברין אלא עופות אעופות קשיא וכי תימא הא נמי לא קשיא הא בביבר מקורה הא בביבר שאינו מקורה והא בית דכביבר מקורה דמי ובין לרבי יהודה ובין לרבנן צפור למגדל אין לבית לא אמר רבה בר רב הונא [ד]הכא בצפור דרור עסקינן שאינה מקבלת מרות דתנא דבי ר' ישמעאל למה נקרא שמה צפור דרור שדרה בבית כבשדה השתא דאתית להכי חיה אחיה נמי לא קשיא הא בביבר קטן הא בביבר גדול היכי דמי ביבר קטן היכי דמי ביבר גדול אמר רב אשי [ד]כל היכא דרהיט אבתרה ומטי לה בחד שחיא ביבר קטן ואידך ביבר גדול אי נמי כל היכא דאיכא עוקצי עוקצי ביבר גדול ואידך ביבר קטן אי נמי [ד]כל היכא דנפלי טולא דכתלי אהדדי ביבר קטן ואידך ביבר גדול: רשב"ג אומר לא כל הביברין שוין וכו': [ה]אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי שמעון בן גמליאל [ו]אמר ליה אביי הלכה מכלל דפליגי [ז]אמר ליה ומאי נפקא לך מינה אמר ליה גמרא גמור זמורתא תהא: זה הכלל כל המחוסר צידה וכו': היכי דמי מחוסר צידה אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל [ח]כל שאומר הבא מצודה ונצודנו אמר ליה אביי והא אווזין ותרנגולין שאומרים הבא מצודה ונצודנו ותניא [ט]הצד אווזין ותרנגולין ויוני הרדיסאות פטור אמר רבה בר רב הונא אמר שמואל הללו באין לכלובן לערב והללו אין באין לכלובן לערב והרי יוני שובך ויוני עלייה דבאין לכלובן לערב ותניא הצד יוני שובך ויוני עלייה וצפרים שקננו בטפיחין בבירות חייב אלא אמר רבה בר רב הונא אמר שמואל הללו באין לכלובן לערב ומזונותן עליך והללו באין לכלובן לערב ואין מזונותן עליך רב מרי אמר הני עבידי לרבויי והני לא עבידי לרבויי כולהו נמי עבידי לרבויי לכלובן קאמרינן דעבידי לרבויי: **מתני'** [י]מצודות היה ועוף ודגים שעשאן מערב יום טוב לא יטול מהן ביום טוב אלא אם כן יודע שנצודו מערב יום טוב ומעשה בנכרי אחד שהביא דגים לרבן גמליאל ואמר מותרין הן אלא שאין רצוני לקבל הימנו: **גמ'** מעשה לסתור חסורי מחסרא והכי קתני [יא]ספק מוכן אסור ורבן גמליאל מתיר ומעשה נמי בנכרי אחד שהביא דגים לרבן גמליאל ואמר מותרין הן אלא שאין רצוני לקבל הימנו אמר רב יהודה אמר שמואל אין הלכה כר"ג ואיכא דמתני לה אהא דתניא ספק מוכן ר"ג מתיר ורבי יהושע אוסר אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יהושע ואיכא דמתני לה אהא דתניא

שוחטין

המסוסר לידה. שלריך לצודו: **גמ'** הלד לפור. מן המוך עד שהכניסו למגדל עץ שקורין מיסטיי"ר או הלד לבי מן המוך עד שהכניסו לבית בשבת: **פייב.** דכיון דהכניס לפור למגדל ונעל לפניו הרי הוא אחוז ועומד ונגמרה לידתו וכן לבי לבית ונעל בפניו. אבל לפור שהכניס לבית ונעל בפניו פטור שיוצא לו דרך חלונות ואין כאן לידה או לבי שהכניסו מן המוך לביבר ונעל לפניו אין זו לידה: **וחכמים אומרים לפור למגדל.** היא לידתו כאשר אמרת אבל לבי אין לריך עד שיכניסנו לבית דאף לגינה ולחצר ולביבר הוי לידה ומתניתין דקתני לדין מן הביברין ביום טוב רבנן היא דאמרי משנכנס לביבר הוא נלוד ועומד ובריימתא ר' יהודה: **אלא עופות קשיא.** דהא כולהו מודו דאין לידתן אפילו לבית: **מקורה.** שיש לו גג: **הכא.** דקתני גבי שבת לפור למגדל ולא לבית: **בלפור דרור.** שדרה בבית בשבת שיודעת להשמט בזוויות הבית לכל לד ולכך נקראת דרור על שם דירה שדרה בכל מקום: **השתא דאתית לכי.** דעופות אעופות לא קשו אהדדי ולא דחיקא לאוקומי מתני' בפלוגתא דתנאי היה אחיה נמי לא תוקמא בתנאי אלא תרוייהו כרבנן ומתניתין בביבר קטן וכן הביא בשבת ובריימתא דקתני אין לדין בביבר גדול ויש לה להשמט. ורשב"ג אף בביבר קטן פליג אם ל"ל הבא מצודה אי נמי לאו לאפלוגי אתא אלא לפרושי כדלקמן: **בחד שחיא.** בפעם אחת שהוא שוחה עליו לתפשו אין לו להשמט ממנו: **עוקצי עוקצי.** זויות: **דנפלי עולא דכתלי אהדדי.** מרוב קטנו וקצרו: **הלכה מכלל דפליגי.** רבנן עליה למימר כל הביברין שוין בתמיה והא אוקימנא בביבר קטן משום דלגוד ועומד: **מאי נפקא לך מינה.** אי אמינא הלכה כ"ש דאי לא פליגי הלכתא היא: **אמר ליה גמרא גמור ומורתא תהא.** משל שוטים הוא כמו זכוכי חבין מגרא אקרי (ב"מ דף מ:) כך גמרא גמור אומר לתלמיד שוטה למוד הן אמת הן שבוש והא לך לומר ושיר: **הבא מצודה.** כלומר שלריך לנקש תחבולות לתפשו והיינו שיעורא דביבר גדול לגעל ואידך ביבר קטן. ורב אשי שעריגהו לעיל בחדא שיעורא ורב יוסף בהאי שיעורא: **הרדיסאות.** על שם מקומם וי"א ע"ש הורדוס והן הגדלים בבתים: **בלכובן.** שלשמקננין בו כמו בכלוב אלא עוף (ירמיה ה). אווזין ותרנגולין באין לערב לכלוב ונוח לתפשן שם הלכך הרי הן בגלודין ועומדים ומותר לצודן אפילו חוץ לכלובן: **יוני שובך ויוני עלייה.** יוני הבר הן ושטין ואוכלין בחוץ: **בטפיחין בבירות** גרס. כמין פכין נותנין בחומות הבירות והמגדלים לקנן שם עופות הבר: **ומזונותן עליך.** הלכך בבהמה הן וחסיבי מזונן: **הני עבידי לרבויי.** יוני שובך עשויין להשמט ולברוח מפני בני אדם: **לבלובן קאמרינן דעבידי לרבויי.** פורחין עד קינן ולריך לעלות אחריהן וגם שם נשמטין ממנו ויורדין: **מתני' מותרין הן.** בגמ' פריך מעשה לסתור: **אלא שאין רצוני לקבל הימנו.** אמי שוטאו: **גמ' מעשה לסתור.** בתמיה וכי דרך המדברים לומר דבר ומביאין מעשה אחריו להכחיש דבור הראשון: **ספק מוכן.** כלומר זו שאמרנו לא יטול מהן מספק דהיינו ספק מוכן וספק מוקלה ואסור לאו דברי הכל היא אלא פלוגתא דרבן גמליאל ור' יהושע היא לקמן בשמעתין מייתינן לה בברייתא: **דמתני לה.** להא דשמואל דאסר ספק מוכן: **אהא.** מאן דמתני אמתניתין אמר אין הלכה כר"ג דלא שייך למימר הלכה כר' יהושע משום דלא תני ליה לדר' יהושע במתניתין:

שוחטין

[ט] ביבר מחוסר צידה מותר. **מתני'** מצודות חיה ועופות ודגים לא יטול מהן אא"כ ידוע שנצודו מעיר"ט. ספק אסור, ומעשה בגוי שהביא לר"ג כו'. אמר רב יהודה אמר שמואל אין הלכה כר"ג. איכא דמתני לה אהא דתניא שוחטין מן הביברין ביו"ט אבל לא מן הרשתות כו'. ותריצנא הכי, ר' שמעון בן אלעזר אומר בא ומצאן המצודות שנתקלקלו מערב יו"ט, בידוע שמערב יו"ט ניצודו, [והא] ספק נעשו כמי שנצודו ביו"ט ואסור. אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ש בן אלעזר.

[א] שבת קו: [תוספתא פ"ג], [ב] שבת קו. ע"ש, [ג] [שבת קו:], [ד] [שם יט"ק], [ה] [שבת קו: קיג. עירובין ס. ע"ז לב:], [ו] [וע"ע תוס' שבת קו: ד"ה הלכה].

הגהות הב"ח

(א) נב' וחכ"א לפור למגדל וכי לבית לגינה: (ב) תוס' ד"ה כל היכא וכו' ושיעור גובה היה להם בכתלים: (ג) ד"ה ותניא וכו' הרלביאות פטור וא"ש וכו' דלאמר המס רשב"ג מחיסר לידה:

מוסף רש"י

ביברין של חיה ושל עופות. קרפיפות מוקפין, אין צדין מהם ביום טוב. אלמא לאו ניצוד ומומכר קא מציב ליה, ש"מ המכניסו לביבר אין זו לידתו (שבת קו:). ואין נותנין לפניהם מזונות. כיון דהן מוקלה לא מלי למטרח עליהו (שם). הא ר' יהודה. הכיא דאין לדין ר' יהודה היא, דמתניתין לא מציב לה לידה עד שיכניסו לבית (שם). הצד צפור. עד שהכניסו, למגדל. מיסטיי"ר בלע"ז, מייב דוד היא לידתו, אבל אם הכניסו לבית אינו ניצוד בכך, שיוצא לו דרך חלונות (שם קו:). וצבי לבית. ולבי ניצוד משהכניסו לביתו ונעל בפניו, אבל אם הכניסו לגינה או לחצר אין זו לידה (שם קו:). אלא עופות אעופות קשיא. דהא בין לר' יהודה בין לרבנן לפור למגדל קאמרי (שם). בביבר מקורה. הוי ניצוד (שם). בצפור דרור. מתני' דקתני לפור לבית לא, בצפור דרור עסקינן, שדרכה לדור בבית כבשדה ונשמטת מהרה לחוץ (שם). השתא דאתית להכי. לאוקמינהו תרוייהו כרבנן (שם). שחיא. מרוצה, שהוא שוחה עליו לאחוז בה (שם). עוקצי. פיאות להשמט בהן (שם). ואידך. כל מי שאינו כן (שם). מכלל דפליגי. הא אוקימנא כרבנן נמי בביבר קטן אמרי (שם). ומאי נפקא לך מינה. כל שכן כיון דלא פליגי עליה הלכתא כוותיה (שם) בין לא מצוקין הלכה כמותו (עי' לב:). גמרא גמור זמורתא תהא. אומר השמועה בזמירה בעלמא בלא טרח (שם) בתמיה, אבי תלמידו של רב יוסף וקא"ל אתה מלמדני לומר הלכה כמיתו ותהא כזמר בעלמא, דאי אין מוקלין הלכה למה לי (עי' לב:).

רבינו חננאל

ביברין של חיה ושל עופות ושל דגין אין צדין מהן ביו"ט כו', קשיא חיה אחיה קשיא עופות אעופות. ומפרקינן לא קשיא מתניתין ר' יהודה היא, דתנן בפ' ר' אליעזר אומר כו', ר' יהודה אומר הצד צפור למגדל וצבי לבית חייב, ש"מ דר' יהודה כל חיה שהיא בבית נגמרה צידתה, והמכניסה בבית שצד [חייב], אבל צד הצבי והכניסו לביברין פטור, שאינה צידה. וכיון שלענין שבת פטור שאינו כצדוי, אסור לצוד אותו ביו"ט מן הביברין. לפיכך שנה בברייתא אין צדין, כי הכיברין לר' יהודה כיצר חשובין. ומתניתין דקתני אבל צדין חיה מן הביברין,

עין משפט נר מצוה

ד א ב מיי' פ"י מהלכי שבת הלכה י יט סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שכו סעיף א:
ה ג ד מיי' שם הלכה כ:
ו ה מיי' פ"ב מהלי' י"ט הלכה ז סמג שם טור ש"ע שם סעיף יב וסי' תלז סעיף ז:
ז ו מיי' שם הלכה ה [וס"ל מהלכות שבת הלכה כד] טוש"ע שם סעיף ז:
ח ז ח מיי' פ"ב מהלי' יו"ט הלכה ח סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תלז סעיף ג:

לעזי רש"י

מישטיי"ר. ארון כלים.

רבינו חננאל (המשך)

לחכמים הוא דפליגי עליה דר' יהודה, ותנן הצד צפור למגדל וצבי לגינה ולחצר ולביברין נגמרה צידתו וחייב בשבת, וקתני לחצר ולביברין, ביברין הוא דומיא דחצר, כאשר כל מה שבחצר מותר לצוד אותו ביו"ט, כך כל מה שבביברין צדוי הוא קודם לכן. אסיקנא עופות אעופות לא קשיא, מתניתין בביבר מקורה והוא כבית ונגמרה צידתו, ובריימתא בביבר שאינו מקורה שלא נגמרה צידתו, כיון שאינו מקורה יחכן (שיפחת) [שיפרח] אחרי כן בכל שעה שירצה. לפיכך אין צדין. ואי קשיא לך דהא בין ר' יהודה ובין רבנן הצד צפור לבית בשבת פטור הוא, שלא נגמרה צידתו, והנה הבית מקורה הוא, ואעפ"כ אינה צידה, וכיון דבשבת פטור, ביו"ט אפור לצוד ממנו. חלוקתם בצפור דרור הוא, ושאני צפור דרור משאר עופות, דשאר עופות כיון שניכנסין בביבר מקורה נגמרה צידתן, אבל צפור דרור אינה מקבלת מרות, ואין נגמרת צידתה אלא במגדל. בחד שיחיא פירוש כגון ריצה אחת ואינו צריך לפרש ביני ביני. כל היכא דנפל טולא דכתלין אהדדי. פירוש בעת שהחמה במזרח, צל כותל המערבי מגיע עד כותל המזרחי, והוא ביבר קטן. רשב"ג אומר היכי דמי מחוסר [צידה]. ואסיק, ואע"פ דבאין לכלובן לערב, כגון יוני שובך ויוני עלייה, כיון דבויי לדו, אסור לצוד מהן ביו"ט, אבל אווזין ותרנגולין ויונים הרדסיות, אע"ג דצדין אותן, כיון דבאין לכלובן לערב ומזונותן עליו, ולבוא לכלובן מיהא לא בעו דבויי, דבני תרבות הן, ואין בורחין מבני אדם אלא כשרואין כי באין לצודן [ו]ומניחין לצודן), צדין מהן ביו"ט. אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרשב"ג, דכל מחוסר צידה בענין שאמרנו אסור, ושאינו

אלא בכווני דאדימי וכו'. דולאי נלולו מערב י"ט וקרי ליה בני יומן כך פרש"י ולא נהירא דפסיטא דמותרין לטלטל ואמאי כדברי הכל ומשמע דלא אתיא אלא כרבן גמליאל דמתיר ספק מוכן לכן נראה לי דאין ולאי שהוא מערב י"ט אלא ספק והשתא אתיא כרבן גמליאל דמתיר ספק מוכן: **ולערב** אסורין בכדי שיעשו. פרש"י כדי שיעור לקיטתן שלא יהנה ממלאכת י"ט ולערב ראשון קאמר דממה נפשך הן מותרין אם היה (ז) חול הרי היום נלקטו ואם היה היום קדש הרי הלילה הזה חול וכשני ימים טובים של גליות מייתי והניא ראיה מהיא דלעיל (דף ד: ושם) שולדה בזה מותרת בזה ומההוא טניא דאתיא ביום שני בעירובין (דף לט: ושם) כן פרש"י ורבינו יצחק הלוי והגאונים אוסרין עד מוצאי (ח) ליל יום טוב שני ומפרש בכדי שיעשו לילה הראויה לעשיה ומיהו בתשובת רבינו גרשום מאור הגולה מצאתי כמותי וגם רבינו קלונימוס אים רומי בקי בכל הש"ס שלח לי כתב מעיר גרמיז"א כמותי והקשה הר"י לפרש"י דפירש דלכך בעינן כדי שיעשו כדי שלא יהנה ממלאכת יום טוב א"כ המבשל בשבת בשוגג (ט) אמאי יאכל הא נהנה ממלאכת שבת אלא ודאי אין זה הטעם אלא הטעם שמא יאמר לנכרי לך ולקט ומזה הטעם אסורים עד מוצאי י"ט האחרון בכדי שיעשו דאי אמרת דמותרין במוצאי יום טוב ראשון חיישינן שמא יאמר לנכרי בי"ט ראשון לך והניא כדי לאכול מהן בשני ואם כן ע"כ לילה הראויה לעשיה קאמר ומה שהניא רש"י ראיה [מביאה וכו' יש לדחות אותה דהתם עולה מאליה מן השמים וגם ראיה שהניא מההוא טניא דעירובין (דף לט: ושם) יש לומר דמיירי שהיו המלודות פרוסות מעי"ט ומאליו נלולו וכללא הכי הוא דדבר הבא מאליו או דבר מוקצה הבא בידים שהניא נכרי בשביל עצמו או בשביל נכרי אחר ונתנו לישראל בי"ט ראשון מותר בשני אבל אם הביאו בשביל ישראל מן המחובר אסור עד מוצאי יום טוב שני בכדי שיעשו ואם לאו שאין במינו במחובר חוץ לתחום אסורין תוך התחום מותרין וכ"י פירש שאין במינו במחובר הבא מחוץ לתחום לא בעינן כדי שיעשו דלא החמירו אלא בדבר שנעשה בו מלאכה דה"ג הקילו שמותר לישראל אחר אפילו בו ביום וקשה לרבי' יהודה דאמרינן בפרק שואל (שבת דף קנא: ושם) הביאו חלילים למת מחוץ לתחום לא יספוד בהן עד מוצאי (י) יום טוב ומשמע התם בכדי שיעשו ויש לומר דשאני התם דאוושא טפי מילתא דהכל יודעין שהוכאו בשבילו ואיכא למגזר טפי ויש חלוק בין מת לדברים אחרים דלתמר התם עשה קבר לאביו בי"ט לא יקבור בו עולמית אע"ג דדברים אחרים מותרים בכדי שיעשו אחר שבת או אחר יו"ט ואומר הר"ר שמואל מאייבר"א דספק חוץ לתחום מותר והניא ראיה מעירובין (דף מה:) גבי מיא בעיבא מיבלע בליעי וכו' וקאמר דהוי ספק אם באו חוץ לתחום (יא) וסיפא דברייתא לקולא ורבי יהודה היא אוסר במחובר ובלילה אפי' לא הביאו בשביל ישראל רק בשבילו או בשביל נכרי אחר ולא משמע כן גבי מרחצת בשבת דשרי (שבת דף קכב.) הואיל ואיכא נכרים בעיר ואין סברא לחלק בין דבר אחילה לדבר אחר ואומר הרר"י די"ט שחל להיות בה' בשבת ובע"ש או בא' בשבת ובב' בשבת הבא ביום ראשון שרי ליום שלישי ולא בעינן הראויה לעשיה דשני ימים קודם לא שייך שמא יאמר לנכרי ויש להתמיר בדבר (יב) ובכדי שיעשו דאמר לפי' התוס' כדי שיתלשו ויובאו ממקום שלא אותה גם יש לספק אם הביא קופה מלאה פירות אם צריך להמתין כדי שילקטו באדם אחד או בכמה בני אדם):

הגה

(ז) שוחטין מן הנגרין ביו"ט אבל לא מן הרשתות ומן המכמורות רבי שמעון בן אלעזר אומר [א]בא ומצאן מקולקלין מערב יום טוב בידוע שמערב יום טוב נצודו ומותרין בא ומצאן מקולקלין ביום טוב בידוע שביום טוב נצודו ואסורין הא גופה קשיא אמרת בא ומצאן מקולקלין מערב יום טוב בידוע שמערב יום טוב נצודו טעמא דבא ומצאן מקולקלין הא ספיקא אסורין אימא סיפא בא ומצאן מקולקלין ביום טוב בידוע שביום טוב נצודו טעמא דבא ומצאן מקולקלין הא ספיקא מערב יום טוב נצודו ומותרין הכי קאמר בא ומצאן מקולקלין מערב יום טוב בידוע שמערב יום טוב נצודו ומותרין הא ספיקא נעשה כמי שנצודו ביום טוב ואסורין אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי שמעון בן אלעזר: ואמר מותרין הם: מותרין למאי רב אמר מותרין לקבל ולוי אמר מותרין באכילה אמר רב [ג]לעולם אל ימנע אדם עצמו מבית המדרש אפילו שעה אחת דאנא ולוי הוינן קמיה דרבי כי אמרה להא שמעתא באורתא אמר מותרין באכילה בצפרא אמר מותרין לקבל אנא דהואי בי מדרשא הדרי בי לוי דלא הוה בי מדרשא לא הדר ביה מיתיבי נכרי שהביא דורון לישראל אפילו דגים המפולמין ופירות בני יומן מותרין בשלמא למ"ד מותרין לקבל שפיר אלא למאן דאמר מותרין באכילה פירות בני יומן מי שרו באכילה ולטעמיך פירות בני יומן מי שרו בטלטול אלא בכווני דאדימי ופירי דכבישי בירקא עסקינן ואמאי קרי להו בני יומן שהן כעין בני יומן אמר רב פפא [ד]הלכתא נכרי שהביא דורון לישראל ביום טוב אם יש מאותו המין במחובר אסור ולערב נמי אסורין בכדי שיעשו ואם אין מאותו המין במחובר תוך התחום מותר

חוץ

ז) [הוספתא פ"ג, ב] [שבת פג:]. ח) אלמא לערב הראשון כל"ל, ד) [לעיל ח:]. ט) עיין רש"ל. י) ופסק דבריהם להקל כל"ל. יא) גליון ועי' מהר"ם.

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

מ א מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה ח טוש"ע א"ח סי' תנז סעיף ג:

י ב מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה י סמג לאוין סה עה טוש"ע א"ח סי' תקטו סעיף א וה וסי' שכה סעיף ו ז ח:

רבינו חננאל

מאי מותרין דקתני במתניתין, רב אמר מותרין לקבל, ולעולם אל ימנע אדם את עצמו מבית המדרש אפילו שעה אחת, דאנא ולוי הוינא יתבי כי אמר ר' מותרין לאכילה, ובצפרא הדר ביה, ואמר מותרין לקבל, אנא דהוינא בכי מדרשא שמעתה והדרי (כי) [בי]. לוי לא היה תמן ולא שמעה מיניה ולא הדר ביה. ומותבינן למאן דאמר מותרין לאכילה מהא דתניא, גוי שהביא דורון לישראל אפילו דגין מפולמין ופירות בני יומן מותרין, ואי אמרת מותרין לאכילה, בני יומן מי שרו באכילה. ולטעמיך בני יומן בטלטול מי שרו, אלא הכא בכווני דאדימי, כלומר כגון שנתנן בדבש וכיוצא בהן. ופירי דכבישי בירקא. ואמאי קרי להו בני יומן, דאינון כעין בני יומן. אמר רב פפא הלכתא גוי שהביא דורון לישראל, אם יש מאותו [המין] במחובר לקרקע, אפילו בערב אסורים לאכול מהן עד שישהא בכדי שיעשו, ואם אין במינו במחובר לקרקע, הבאים בתוך התחום מותרין, וחוץ לתחום אסורין. והבא בשביל ישראל זה מותר לאכול אותו ישראל אחר.

הגהות הב"ח

(א) הגה' ד"ה ולערב כו' אם היה היום מול הרי בחול נלקטו ואם היה היום קדש: (ב) בא"ד והגאונים אוסרין עד מוצאי יו"ט שני כל"ל ותיבת ליל נמחק:

לעזי רש"י

אמ"י [מושטיד"א]. לחים, טריים. גרמיי"ש [גרמייש"א]. ורמס [עיר במע"ב גרמניה].

שוחטין מן הנגרין. שוחטין חיות מן ביברים לפי שנלודים ועומדים. ועל שם שעושין שם ניגרי מים וחריצין לשמות החיות שם קרי להו נגרים: **אבל לא מן הרשתות.** מלא חיה במלודתו ספק נלוד היום ספק נלוד מאתמול: **בא מעי"ט.** למקום שהיו פרוסים והן באורך מיל או חצי מיל וכשחיה נופלת ברשתו אחד מתוך שמתפרקת ומתנתקת לגאת המלודות מתקלקלות כולן ולאשו השני נתק ממקום שנתקע וסימן הוא לו שיש חיה ברשתו האחר: **נתקלקלו ביום טוב.** ע"כ הכי משמע שודאי נתקלקלו בי"ט וכגון שבדקן משמשכה ולא היו מקולקלין ועכשיו מקולקלין ולהכי פריך הא גופה קשיא: ה"ג **טעמא דבא ומצאן הא ספק אסור הכי קאמר כו'.** וכולה חדא מילתא היא בא ומצאן שנתקלקלו מערב יום טוב בידוע שמערב יום טוב נלודו ואם יש לחוש ולומר שנתקלקלו ביום טוב כגון שלא בא ומצאן מאתמול מקולקלין הרי הן כאילו ידוע שביום טוב נלודו: **הלכה כר' שמעון.** דאמר ספק מוכן אסור והיכא דבא ומצאן מקולקלין מאתמול יש לסמוך דנלודו מבעוד יום: **נקבל.** בטלטול דכולי האי לא אמור בספק מוכן דלתסרו בטלטול אבל באכילה לא שריהו רבן גמליאל: **ולוי אמר מותרין באכילה.** קאמר רבן גמליאל. ולאו דסבירא לרב ולוי כותיה אלא מלתיה הוא דמפרש: **מפולמים.** לחים אמ"י בלע"ז: **מותרין.** והא על כרחך רבן גמליאל הוא דמיקל: **שפיר.** ואע"ג דלאו ספק הוא אלא ודאי מוקצה איכא למימר דמתיר בטלטול. ולקמן פריך עלה פירות בני יומן בטלטול מי שרי והי דמיקל רבן גמליאל בספק מוכן בודאי שאינו מוכן מי מיקל: **אלא בכווני דאדימי.** אדומים שלא גם ליחן ואדמומית שמתח לחייהן שבודקין אותן שם: **ופירי דכבישי בירקי.** כשלקטוס טמנוס מיד בירק שלא יברח לחלוחן. כבישי טמונין כמו ריסא בכבשא (חולין דף לג:). והני ודאי מוכן ניתנו דנכרין שמעי"ט הן ואשמועינן דאע"ג דדמו לבני יומן לא חיישינן למראית העין. ורבותי פירשו כווני דאדימי מנותחין הן כמו אדמוי אדמה (ע"ז דף לח:) וקשיא לי ה"כ מאי לימרא: **אם יש מאותו המין במחובר אסורין.** משום מוקצה ואפילו לרבי שמעון יש מוקצה בגרוגרות ומוקצים ומחובר בגרוגרות ומוקצים דמי מדלא לקטן מאתמול אקציהו מדעתיה ולא תחלוק במחובר בין שלו בין של נכרי: **ולערב אסורין בכדי שיעשו.** כדי שלא יהנה ממלאכת יו"ט. והא דקאמר ולערב אסורים בכדי שיעשו הא לאחר כן מותרים אפילו לערב ראשון נמי אע"ג דליל יו"ט שני הוא ממתין בכדי שיעשו ומותרין ממה נפשך אם הלילה חול הוא הרי המתין בכדי שיעשו ואם קדש הוא נמצא שנלקטו בחול כן דעתי נוטה ויש לי ראיות הרבה מההוא בר טניא דעירובין (דף לט:) ומביאה שנולדה בזה שמותרת בזה (לעיל דף ד:) אלמא האחד חול הוא וממה נפשך נפשך מותר. ולא זכיתי לשאול את פי רבי' יעקב בדבר זה כי היו מהגיס בו היתר במקומינו והיה לי דבר פשוט ולאחר פטירתו של רבי שמעתי את רבי' יצחק הלוי שהוא אוסר עד ליל מוצאי יו"ט שני וכל אנשי עירו כמותו וגם הלכות גדולות אוסרים כן ודנתי לפניו ולא הועיל לי הדבר וכל טעמו אינו אלא מדנקט בכדי שיעשו בלילה הראויה לעשיה קאמר ואני אומר צריך להמתין בכדי שיעשו משום שמא היום היה קדש והלילה חול ומדע מדלא קאמר לערב של שני אסורים בכדי שיעשו (ז) לערב הראשון קאמר ובתשובת רבי' גרשום מאור הגולה מצאתי כמותי גם עתה בא אלי מכתב מגרמייז"ם שבא לשם אדם גדול זקן ויושב בישיבה מן רימא ושמו ר' קלונימוס ובקי בכל הש"ס והורה כן ומחלק עליהן:

חוץ

חוץ לתחום אסורין. לא שמעתי טעם מקובל בדבר דאי משום מוקצה אמאי מותר לישראל אחר ואי משום שנעשה בו איסור בשביל ישראל אחר נמי איסור דנכרי שהדליק את הגר בשבת תנן (שבת דף קכב.) אם בשביל ישראל אסור ולא תלקו בינו לתבנו וי"ל דגבי איסור תחומין דרבנן לא אחמור כולי האי ודיין אם אסכרוהו על זה [1](טעם אחר נראה לי מחוץ לתחום אסורין גזירה שמא ישלח בשביל והבא בשביל זה מותר לאחר דליכא למגזר בה שאינו מכירו): **הסוכר אמש המים.** קותמה שלא יכנסו בה דגים מבחוץ משתחשך ואת אלה הכין והזמין על ידי מעשה זה: **בפרדס.** מקום המשתמר ואין הולך ונלא שאינו יכול לברוח וקל לצודו ואינו צריך זמון דהא הכא מפני שהיא קתומה ואין יכולין לצאת קרי להו מוכנים ולקמיה פריך דזמון גדול הוא זה שעושה מעשה בשם הזמנה: **מדברי רבינו.** רב דשלמתן רב הונא ורב חסדא ורב נחמן דקרי ליה לרב חסדא חברין תלמידים של רב הוו: **נפל חברין.** רב חסדא: **ברברבתא.** נכנס רשאו למחלוקות גדולות שירבו עליו בזאת. ולקמיה מסיים קושיא אלא מפסקא מלתא בתיכא דאמרי דמתלפי רב חסדא ברבה בר רב הונא: **נפל בר חברין.** רב הונא חבריה הוה מתלמידיו של רב ורבה בריה קרי בר חברין: **ועפור דרור.** שזימנה מבעוד יום צריך לקשור בכנפיה להיות סימן לה: **ומצא לפני הקן שאסורין.** כדמתרלינן לה בפ"ק (דף י:) שהיו שני קנין וזימן את זו ולא זימן את זו ולמחר בא ומצא במזומנת ולא במקומן אלא בדף הבולט לפני הקן ובחברתה לא מצא כלום שאסורין דחייטינן שמא מקן שאינה מזומנת בא לכאן: **כמה דכריס אמורים.** דבעינן זמון: **לפור דרור.** קטנה היא והאם הבת שוות: **והמקושרים.** בכנפיהם סימן [2] הוא להם: **והמנוענעים.** מתחמול בשם זמון והוא מכירן: **בכפים ובכורות.** ובכל מקום שאינו ממוכר: **מופרים.** בי"ט: **והמקושרים והמנוענעים.** הנמצאים בכל מקום אף בחול אסורין למולאן משום גזל שהרשאון שקשרן או נענען קנאן בהגבהתם שהפקר נקנה בהגבהה [3]: **כה.** בולד אינו צריך זמון שאינה יכולה לברוח ולעתיה

הבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר. תימה מה טעם זה אי הוי מוקצה אפילו לישראל אחר אסור ואי אסור לישראל ראשון בשביל שנעשה בהן איסור בשבילו אם כן לישראל אחר נמי אסורין דלאמרי' (שבת דף קכב.) נכרי שהדליק הגר אם בשביל ישראל אסור וליכא חלוק בין אותו ישראל לישראל אחר ותירץ רש"י דשמא גבי איסור תחומין דליכא אסורא אלא מדרבנן לא אחמור כולי האי ודי אי אסריתן על זה שהוצאו בשבילו: [4] **המקושרין אסורים בב"מ** מפני גזל. פרש"י שהראשון קנה אותן בהגבהה ולא נהירא דלא שייך כאן הגבהה [5] אלא כדאמרי' א) [6]דהבעה קונה בהפקר הואיל ומתעסק הוא בהן קנה: **כאן** בשדה הסמוכה וכו'. תימה אמאי לא משני לעיל כן וי"ל אמורא היה לו לפרש דבריו והואיל ולא פירש מיירי בין בסמוכה וכו': **בחזקת** איסור עומדת. פרש"י בחזקת איסור אבר מן החי ולא נהירא דאם כן למה לי עד שיודע במה נשחטה כיון דחזינא שמתה א"כ לא שייך בה איסור אבר מן החי דאיסור אבר מן החי לא שייך אלא מחיים לכן נ"ל דחזקת איסור כ"ל בחזקת שלא נשחטה עד שיודע לך וכו' ומשום איסור שאינה זחומה דרחמנא אמר מזבח ואכלת שמוט ואכול ובזה ניחא אפילו למ"ד [7]בהמה בחייה לאו לאבר עומדת: [8]

מורח

ובמערות מותרין ובאילנות אסורין שמא יעלה ויתלוש [9]והמקושרין והמנוענעין בכל מקום אסורין משום גזל אמר רב נחמן לא קשיא הא בה הא באמה אמה בזמון סגי לה צידה מעליותא בעיא אלא אמר ר"נ בר יצחק [10]אידי ואידי בדירה הא בגנה הסמוכה לעיר הא בגנה שאינה סמוכה: **מתני'** [11]בהמה מסוכנת לא ישחוט אלא אם כן יש שהות ביום לאכול ממנה כזית צלי ר"ע אומר אפילו כזית חי מבית טביחתה [12]שחטה בשדה לא יביאנה במוט ובמוטה אבל מביא בידו אברים אברים: **גמ'** אמר רמי בר אבא הפשט ונתוח בעולה והוא הדין לקצבים מכאן למדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר קודם הפשט ונתוח (לאפוקי) מאי קמ"ל אילימא לאפוקי מדרב הונא [13]דאמר רב הונא [14]בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה והאנן תנן מתניתין כדרב הונא דתנן ר"ע אומר אפילו כזית חי מבית טביחתה מאי לאו מבית טביחתה ממש לא ממקום שטובחת אכילתה והא תני רבי חייא מקום טביחתה ממש אלא רמי בר אבא

אורח

עליה אבל אמה שהיא גדולה צריכה זימון: **בדידה.** בולד: **בסמוכה לעיר.** ידע בה ודעתיה עלויה: **מתני' בהמה מסוכנת.** שהוא יכא שהות ואינו צריך לה שכבר סעד סעודתו אלא מחמת הפסדו הוא שוחט: **לא ישחוט אא"כ.** יודע שיש שהות ביום לאכול כזית צלי הימנה: **מביא בידיתה.** שהוא מזומן ומופשט מעורו ועומד: **לא יביאנה במוט ובמוטה.** בשני בני אדם משום דאושא מלתא היא ומזגזל בי"ט: **גמ' הפשט ונתוח.** פי' הכתוב בעולה שהיא אכילת גבוה וה"ה יש ללמוד לקצבים באכילת הדיוט: **מאי קמ"ל.** דרך ארץ אי איסור ולימר דאסור לאכול ממנה עד שיגמתה שמא ימצא לה סימן טרפה בסתר והחזיק לנו הבהמות בספק טרפות אף קודם שרצה בהן טרפות: **לאפוקי מדרב הונא דאמר בהמה בחייה בחזקת איסור.** אבר מן החי עומדת. ונפקא מינה אם אירע ספק בשחיטתה נעמידנה על חזקתה ואסורה עד שיודע לך ברור שנשחטה כראוי ומשנשחטה כראוי היא בחזקת היתר דספק בהמות אינן טרפות ואם נמצא בה נקב בריאה או בבני מעים ויש לתלותו לאחר שחיטה ולהכשיר ובקודם שחיטה ולאסור העמידנה על חזקתה שהיתה בה קודם שנמצא בה ספק זה ומותרת עד שיודע לך אמת שהיא טרפה: **מביא בידיתה אכילתה.** מבני מעיה שהמאכל מתחתך ומתעכל שם:

מורח

שאין מקריבין העולה למזבח אלא אחר הפשט ונתוח. ואסיק: הני מילי לענין מוסר דדרך ארץ, כדחניא לא יאכל אדם שום דבצל מראשו שנראה רעבתן אלא מעלין, כיוצא בו כו', אבל איסורא ליכא, כדבר הונא דאמר בהמה שנשחטה כהלכתה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך שנטרפה ובמה נטרפה, והאוכל ממנה אין בו איסור, וגו' עקיבא קאי כותיה, דהגן ר"ע אומר אפילו כזית חי מבית טביחתה, ואוקימנא כדתני ר' חייא מבית טביחתה ממש, כלומר קודם הפשט ונתוח. וזה שאמר מקום שטובחת אכילתה, כלומר [6]מעבא והוא אחר הפשט ונתוח ונדחו דבריו. ועלתה השמועה מקום טביחתה ממש.

[6]) נעדרך ערך טבח חיצא שמעבלת את המאכל הייט בבני מעיין שנבדקה כבר ע"ש.

---

[1]) [עיריבין מ.], [2]) [תוספ' פ"ק], [3]) פסחים מו:, [4]) [עי' תוס' שבת קכ. ד"ה דכולי ודף קמח. ד"ה אמקין], [5]) חולין ט., [6]) רש"ל מ"ז, [7]) בס"מ עוקף: זימון, [8]) [עי' ב"מ מ.], [9]) [וע"ע תוס' שבת קכב. ד"ה ואסן], [10]) [ב"מ ב. יקיש.], [11]) [חולין קכ:], [12]) [ועי' תוס' פסחים לו. ד"ה האוכל ותוס' חולין ז. מד"ה השתא יעוד שם קכ. ד"ה מה להבן], [13]) [שבת קכ. ד"ה מה להבן], [14]) [חולין קכ:], [15]) [ועי' תוס' פסחים לו. ד"ה האוכל ותוס' שבועות כד. ד"ה האוכל ותוס' חולין ז. מד"ה השתא יעוד שם קכ. ד"ה מה להבן],

---

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה המקושרין וכו' כאן הגבהה. נ"ב כלומר דמשיס דגיעגוע לאי הגבהה היא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' אמר ר"נ וכו' המס לא קא עביד מעשה. נ"ב עי' שינה מקינאת ופ"י:

הגהות מהר"י לנדא

א) תוס' ד"ה המקושרין וכו' בהבעה קונה בהפקר. נס"א כתוב דמתנה והיא טעות סופר:

מוסף רש"י

בהמה מסוכנת. ומלה לשחטה ביי"ט שלא תמות ויפסידנה (פסחים מו:). **לאכול ממנה כזית צלי.** זהו קל שבדיעוליס, שיהא שהות ביום כדי להפשיט ולחתוך בזית ולצלות ולאכול, ואי איכא שהות מי אמי שרי ואע"ג דלא אכיל מינה (פסחים מו:). **בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת.** שהרי אסורה משום אבר מן החי, הלכך אם ילד בפרק נשחטה ונאת להעמידה על חזקתה, שהרי בכל פרק אתה אומר העמד דבר על חזקתו שהיה מתחלה, שאינך יכול להוציאה ממנה על ידי פרק, ממלאת אומר שבהמה זו אסורה, שהרי בחזקת איסור היתה תחלה ומספק אתה בא להתירה שמא נשחטה כראוי, אל תתירנה מספק עד שיודע לך שנשחטה כראוי (חולין ט.).

רבינו חננאל

אמר רבה בר רב הונא אמר רב הסוכר אמת המים מערב יו"ט ולמחר השכים ומצא בה דגים מותרין. ואמר רב חסדא מדברי רבינו נלמד חיה שקיננתה בפרדס אינה צריכה זימון, פירוש הבנים שלה הקטנים הש־יריין בקן מוכנים הן, לפיכך אין צריך זימון. אמר רב נחמן נפל חברין ברברבתא, דהוא רב חסדא. בר חברין, רבה בר רב הונא, דרב הונא ורב חסדא חברים היו לרב נחמן, והיה קורא לרב הונא, הונא חבריין. פירוש ברברבתא, כלומר בקושיות. **התם** בהסוכר אמת המים עשה מעשה, וכאילו זימן אותן הדגים בידים. הכא גבי חיה שקיננתה בפרדס לא עשה מעשה כלום. ועוד התניא עדות מפי שמעיה ואבטליון, חיה שקיננתה בפרדס צריכה זימון, וצפור דרור צריך לקשור בכנפיה, כדי שלא תתחלף באמה,

---

רבינו חננאל (המשך)

ואיך תפרש דלא בעיא זימון. והתניא ר' שמעון בן אלעזר מודין ב"ש וב"ה על שזימן בתוך הקן ומצא לפני הקן שאסורים, בד"א ביוני שובך וביוני עליה וצפרים שקננו בטפיחין ובכורות, אבל אורזין ותרנגולים ויוני הרדסיות מותרין שהן ברשות אדם, חיה שקיננתה בפרדס מותר, ואינה צריכה זימון, וצפור דרור שאינה מקבלת מרות צריך לקשור בכנפיה שלא תתלף באמה, והמקשר והמנענע בבורות בטפיחין בשיחין ובמערות מותרין, ובאילנות אסורין, בזירה שמא יעלה ויתלוש, המקושרים והמנוענעים בכל מקום אסורין משום גזל. ופרקינן לא קשיא, הא דתניא אינה צריכה זימון, בפרדס הסמוך לעיר, משום דחזו לה כל יומא ודעתיה עילויה, והא דתניא צריכה זימון, בפרדס שאינו סמוך לעיר, אי זימן אין, ואי לא לא, דאסותי מסח דעתיה מינה. והני מילי בבת הקטנה, אבל באם צידה מעלייתא בעיא. **מתני'** בהמה מסוכנת כו'. פירוש כגון גוסמה, וההו האמור בשר כוס כוס, כלומר שחוט מהר קודם שתמות, לא ישחוט אותה ביי"ט, אלא אם נשאר שהות ביום כדי שיאכל הימנה כזית צלי מבעוד יום. ר' עקיבא אומר אפילו כזית חי מבית טביחתה. **אמר** רמי בר אבא כתיב בתורה והפשיט את העולה וגו', למדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא אחר הפשט וניתוח, כשם

יא א מיי' פ"ג מהלכות יו"ט הלכה ח סמג לאוין עה עוש"ע ס"ח סי' תלז סעיף ה:

יב ב מיי' שם הלכה ה עוש"ע שם סעיף ט:

יג ג מיי' שם עוש"ע שם סעיף ז:

יד ד מיי' פט"ו מהלי' תרומה הלכה ו סמג עשין עד עוש"ע ס"מ סי' רס סעיף י:

טו ה מיי' פ"ג מהלכות יו"ט הלכה ז סמג לאוין עה עוש"ע ס"ח סי' תלז סעיף ח:

טז ו מיי' פ"ג שם הלכה יב סמג לאוין עה עוש"ע ס"ח סי' תלח סעיף ו:

יז ז מיי' פ"ה שם הלכה ה סמג שם עוש"ע שם סעיף ז:

יח ח מיי' פ"ג מהלי' שחיטה הלכה יג סמג עשין סג עוש"ע י"ד סי' כה סעיף ל [וסעיף ג בהג"ה]:

אורח ארעא קמ"ל. פי' רש"י ולאו משום איסור טרפה תימה דנסמוך משמע שיש איסור בדבר דקאמר נטיעה מקטע רגליהון דקצביא וי"ל דודאי ליכא איסור דמשנשחטה היא עומדת בחזקת היתר מיהו אם נמצאת טריפה לאחר שאכל הוא נענש כשוגג ולא כאונס שלא היה לו למהר כל כך:

וצלף באילנות. פרש"י ולא ידענא מאי עזותיה ופי' בתוספתא משום דעושה ג' פירות עלין אביונות וקפריסין ועוד שטוען פירות בכל יום מה שאין כן בשאר אילנות ועוד פי' ר"י דעזותו הוי ממה (ה) שאורין בין מן הקפריסין שהיא עזה כלאמר בפטוס הקטרת יין קפריסין למה הוא בא שאורין בו הלפורן כדי שתהא עזה ולא כפרש"י שפירש בכריתות (דף ו.) שהוא יין הבא ממקום קפרס:

שאני ילתא דבעיתא. ולא"ת והא לא תתירו אלא כי יש בה טורח רבים כדאמרינן לעיל וי"ל דלמא נמי הלכה לטורח רבים שבא לאש הגולה היתה והיו רבים צריכים (ב) ממנה: **בכור** שנפל לבור ר"י אומר וכו'. נ"ל דמיירי בבכור שהיה בו מום קבוע מאתמול אך שלא הראה לחכם מבעוד יום ודאי נפל ביה מומא בי"ט ודאי לא הוה שרי רבי יהודה דהוי מוקצה מחמת איסור דלא הוה דעתיה עליה מאתמול ור' יהודה אית ליה מוקצה וה"ק בכור שנפל בו מום אך שלא הראהו לחכם מבעוד יום ונפל לבור בי"ט ירד המומחה וכו' דדולאין מומין בי"ט ס"ל לרבי יהודה ר"ש בן לקיש ג' עזין הן ישראל באומות כלב (ה) בחיות תרנגול בעופות וי"א אף עז בבהמה דקה וי"א אף צלף באילנות: שחטה בשדה לא יביאנה במוט: ת"ר (ג) אין הסומא יוצא במקלו ולא הרועה בתרמילו (ד) ואין יוצאין בכסא אחד האיש ואחד האשה איני והא שלח ר' יעקב בר אידי זקן אחד היה בשבונתינו והיה יוצא בגלודקי שלו ובאו ושאלו את ר' יהושע בן לוי ואמר אם רבים צריכין לו מותר וסמכו רבותינו על דברי אחי שקיא דאמר אנא אפיקתיה לרב הונא מהיני לשילי ומשילי להיני ואמר ר"נ בר יצחק אנא אפיקתיה למר שמואל משמשא לטולא ומטולא לשמשא התם כדאמר טעמא (ה) אם היו רבים צריכין לו מותר א"ל רב נחמן לחמא בר אדא שליח ציון כי סלקת להתם אקוף וזיל אסולמא דצור וזיל לגבי דר' יעקב בר אידי ובעי מיניה כסא מה אתון ביה אדאזל להתם נח נפשיה דר' יעקב בר אידי כי סליק אשכחיה לרבי זריקא א"ל כסא מה אתון ביה א"ל הכי אמר ר' אמי ובלבד שלא יכתף מאי ובלבד שלא יכתף אמר רב יוסף בריה דרבא באלונקי איני והא רב נחמן שרא לה לילתא למיפק (ה) באלונקי שאני ילתא דבעיתא אמימר ומר זוטרא מכתפי להו בשבתא דרגלא משום ביעתותא ואמרי לה משום דוחקא דצבורא: **מתני'** בכור שנפל לבור רבי יהודה אומר ירד מומחה ויראה אם

אורח ארעא קמ"ל כדתניא (א) לא יאכל אדם שום ובצל מראשו אלא מעליו ואם אכל ה"ז רעבתן כיוצא בו (ב) לא ישתה אדם כוסו בבת אחת ואם שתה ה"ז גרגרן (ג) תנו רבנן השותה כוסו בבת אחת ה"ז גרגרן שנים דרך ארץ שלשה מגסי הרוח ואמר רמי בר אבא חצובא מקטע רגליהון דרשיעיא נטיעה מקטע רגליהון דקצביא ודבועלי נדות תורמוסא מקטע רגליהון דשנאיהון של ישראל שנאמר (ד) ויוסיפו בני ישראל לעשות הרע בעיני ה' ויעבדו את הבעלים ואת העשתרות ואת אלהי ארם ואת אלהי צידון ואת אלהי מואב ואת אלהי בני עמון ואת אלהי פלשתים ויעזבו את ה' ולא עבדוהו ממשמע שנאמר ויעזבו את ה' איני יודע שלא עבדוהו ומה ת"ל ולא עבדוהו א"ר אלעזר אמר הקב"ה אפילו כתורמוס הזה (ה) ששולקין אותו שבע פעמים ואוכלין אותו בקנוח סעודה לא עשאוני בני תנא משמיה דר"מ מפני מה נתנה תורה לישראל מפני שהן עזין תנא דבי ר' ישמעאל (ו) מימינו אש דת למו אמר הקב"ה ראויין הללו שתנתן להם דת אש איכא דאמרי דתיהם של אלו אש שאלמלא (ז) (לא) נתנה תורה לישראל אין כל אומה ולשון יכולין לעמוד בפניהם והיינו דאמר ר"ש בן לקיש ג' עזין הן ישראל באומות כלב (ה) בחיות תרנגול בעופות וי"א אף עז בבהמה דקה וי"א אף צלף באילנות: שחטה בשדה לא יביאנה במוט: ת"ר (ג) אין הסומא יוצא במקלו ולא הרועה בתרמילו (ד) ואין יוצאין בכסא אחד האיש ואחד האשה איני והא שלח ר' יעקב בר אידי זקן אחד היה בשבונתינו והיה יוצא בגלודקי שלו ובאו ושאלו את ר' יהושע בן לוי ואמר אם רבים צריכין לו מותר וסמכו רבותינו על דברי אחי שקיא דאמר אנא אפיקתיה למר שמואל משמשא לטולא ומטולא לשמשא התם כדאמר טעמא (ה) אם היו רבים צריכין לו מותר א"ל רב נחמן לחמא בר אדא שליח ציון כי סלקת להתם אקוף וזיל אסולמא דצור וזיל לגבי דר' יעקב בר אידי ובעי מיניה כסא מה אתון ביה אדאזל להתם נח נפשיה דר' יעקב בר אידי כי סליק אשכחיה לרבי זריקא א"ל כסא מה אתון ביה א"ל הכי אמר ר' אמי ובלבד שלא יכתף מאי ובלבד שלא יכתף אמר רב יוסף בריה דרבא באלונקי איני והא רב נחמן שרא לה לילתא למיפק (ה) באלונקי שאני ילתא דבעיתא אמימר ומר זוטרא מכתפי להו בשבתא דרגלא משום ביעתותא ואמרי לה משום דוחקא דצבורא: **מתני'** בכור שנפל לבור רבי יהודה אומר ירד מומחה ויראה אם

אורח ארעא. (ה) ולא משום איסור טרפה: **כדתניא.** מלינו אף תנאים שמלמדים הלכות דרך ארץ שלא ירחה אדם עצמו על הבריות כרעבתן אף זה הממהר לאכול קודם הפסט נראה כרעבתן: **כגל.** ליבול"ה: **מעליו.** מלד העליון: **תנוכא מקטע רגליהון דרשיעיא.** עשב ששרשיו נוקבין ויורדין בעומק ואין מתפשט לצדדין כלל ונוטעין אותו בין גבולי שדות וכו' תיחס יהושע ליסראל את הארץ (ה) מקטע רגלי הרשעים ליום הדין שגוזלין וחומסים ומשיגין גבול ואין למדין ממנו: **נטיעה מקטע רגליהון דקצביא.** נטיעת עולה שאמרה תורה להמתין שלש שנים מלאכול פירות מקטע רגלי הקצבים הממהרין לאכול קודם הפסט ונתות ופעמים שנמצאת טרפה וכן דבועלי נדות שממהרין ואינם יכולין להמתין עד שתטבול: **תורמוס.** מין קטנית עגול כמין עדשה ורחב כמעה קטנה והוא מר מאד עד ששולקין אותו שבע פעמים (ה) ונעשה מתוק וטוב עד שיאכל למטעמים נקנות סעודה: **מקטע רגליהון דשונאי ישראל.** דכתיבי שבעה ע"ז בהאי קרא ולבסוף ויעזבו את ה'. התורמוס הזה לאחר שהטריח את בעליו שבע פעמים הוא מוזר למוטב והן הטריחו את בורלאן להביא עליהן פורענויות ולהכעיסו בשבעת אלה ולא מזרו בהן: **מאי ולא עבדוהו.** לשון קבלה הוא שהוא קובל עליהם הקדימוני והקטיטוני שבע פעמים כנגד התורמוס ואחרי כל זאת לא נתשבתי בעניהם: **שהן עזים.** ונתנה להם תורה שיעסקו בה והיא מתשת כחם ומכנעת לבם: (ה) **דתיהן של אלו.** מנהגם של אלו אש שהם עזים כאש: **מימינו אש דת למו.** מימינו נתן להם התורה מפני שאש דת למו והרבה מקרלות תסריס מזה: **עזים.** קשים להנלח מגדרי"ם בלע"ז: **אלף באילנות.** לא ידעתי מהו עזות שלו: **אין הסומא יוצא במקלו.** דהוי דרך חול ואיכא זלזולא די"ט: **ואין יוצאין בכסא.** שטוענין אותם בני אדם והם יושבין בקתדרא: **בגלודקי.** פלדיישטו"ל: **צריכין לו.** לבית המדרש לדרשה: **מותר.** להוליאו בו מביתו לבית המדרש: **אפיקתיה.** בכסא: **מהיני לשילי.** מקומות סמוכין ואין תחוס שבת ביניהם: **לחמא בר אדא.** כך שמו: **שליח ציון.** רגיל היה לעלות לירושלים: **אקוף.** הרבה בשבילי את הדרך להקיף ההר ולך דרך סולם מעלות הר של צור ששם יושב רבי יעקב בר אידי: **מה אתון ביה.** מה אתם אומרים בו: **כי סליק.** כלומר כי מטא לא"י לאחר שעבר את צור: **אלונקי.** שבגוטל"ש בלע"ז שנותן זרועו על כתף חבירו וחבירו על כתפו וזה בכסאו יושב על זרועותם דמתחזי דרך חול ופרהסיא ולהולין למקום רחוק טפי משנושאים בין ידיהן בכסאו: **ילתא.** שם אשתו של ר"ל: **דבעיתא.** ליפול: **בשבתא דרגלא.** שדורשין: **מכתפי להו.** בנית המדרש עד מקומם: **משום בעתותא דצבורא.** שהיו נבעתים מן הצבור העומדים על רגליהם מפניהם והיו ירחים ליפול: **משום דוחקא.** שעומדים על רגליהן וטורח לצבור הוא הלכך מכתפי להו עבדיהם ותלמידיהם ומוליכין אותן מהר למקומן: **מתני' בכור שנפל לבור.** בכור בזמן הזה אין נשחט בלא מום מפני שקדשים הוא דמאליו הוא קדוש והשוחטו כשהוא תם הוי שוחט קדשים בחוץ וענוש כרת: **שנפל לבור.** וירא פן יעמוד שם: **מומחה.** נקי במומין להבמין בין מום קבוע למום עובר: אם

עין משפט נר מצוה

א ר"מ פ"ה מ"ה מ"מ קע"ב סעיף כ"ו:
ב ר"מ פ"ה מ"ה מ"מ קע"ב סעיף ח:
ג מ"מ פ"ה מהלכות יו"ט הלכה ג סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקכב סעיף א וסי' שא סעיף יח:
ד ר"מ פ"ה מ"מ מ"מ קע"ב סעיף ב:
בא ה ו מי' שם טוש"ע א"ח סי' תקכב סעיף ב:

תורה אור השלם

1. וַיֹּסִפוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הָרָע בְּעֵינֵי יְיָ וַיַּעַבְדוּ אֶת הַבְּעָלִים וְאֶת הָעַשְׁתָּרוֹת וְאֶת אֱלֹהֵי אֲרָם וְאֶת אֱלֹהֵי צִידוֹן וְאֶת אֱלֹהֵי מוֹאָב וְאֶת אֱלֹהֵי בְּנֵי עַמּוֹן וְאֶת אֱלֹהֵי פְלִשְׁתִּים וַיַּעַזְבוּ אֶת יְיָ וְלֹא עָבְדוּהוּ: שופטים י ו
2. וַיֹּאמֶר יְיָ מִסִּינַי בָּא וְזָרַח מִשֵּׂעִיר לָמוֹ הוֹפִיעַ מֵהַר פָּארָן וְאָתָה מִרִבְבֹת קֹדֶשׁ מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ: דברים לג ב

רבינו חננאל

ת"ר השותה כוסו בבת אחת הרי זה גרגרן, שנים דרך ארץ, שלשה מגסי הרוח. חצובה הוא עשב שבו תיחס יהושע תחרמין לישראל את הארץ, ובוקע ויורד מכוון דרך נכוחה עד התהום, ואם יגזל אחד משדה חבירו, חופרין עד שימצאו זו החצובה ומחפרסם הגזלן הנכנס לשדה חבירו, ולא למדו מאלו הדברים, לפיכך הוא מקטע רגליהם של רשעים, כלומר זה עשב השדד שלא נזהר במצות, ואינו נוטה אילך ואילך אלא יורד נכוחו, והרשעים נצטוו ומפיירין ומניחין דרך ישרה ומעמיקין ועושקין וחומסין. נטיעה מקטעת רגליהון דבועלי נדות וגם לקצבייא. כלומר מוציא אדם כמה הוצאות וונטע כרם וכיוצא בו, וממתין לו שני ערלה [עד] שנת רביעית, ואח"כ אוכל ממני. והרי הן בשני ערלה ממתינים דברי צורם והמוהירם. ומי שאשתו נדה אינו ממתין לה עד שתטהר, ואינו לוקח מוסר מנטיעה זו, אלא בועלה בימי נדתה. יכן הקצב אין ממתין עד שתכשר בהמתו, אלא ממהר ואוכל קודם בדיקתה. תורמוסא מקטע רגליהון דשונאי ישראל. כלומר אע"פ שהוא מר אינן משליכין אותו, אלא נוברין ושולקין אותו כמה פעמים עד שתמתיק, יישראל לכתחילה פשעו ייצאו, היינו דאמר אפילו כתורמוס הזה לא עשו בני כו'. מפני מה נתנה תורה לישראל. מפני שהן עזין, אמר הקב"ה הללו ראויין שתנתן להן דת אש, שנאמר מימינו אש דת למו. שלשה עזין הן ישראל באומות כו'. שחט בהמה ביו"ט בשדה, לא יביאנה במוט ובמוטה כדרך שעושה בחול, אלא מביאה בידו אברים אברים. ת"ר אין הסומא יוצא במקלו והרועה בתרמילו. ותרגום ילקוט תרמיל. ואין יוצאין בכסא, אחד איש ואשה, איני והא ההוא זקן [שהיה יוצא] (ו) בגלדנקי שלו. פירוש בטיית מכפה. אריב"ל אם

הגהות הב"ח

(ה) הוס' ד"ה ולקף וכו' דעזותו הוי תמה שעושין יין מן: (ב) ר"ה שאני וכו' לריכים לה הס"ד:

לעזי רש"י

ציבול"ה [ציבו"ר]. בצלצל בצל קטן.
אנדרי"ש [אינגרי"ש]. עזי-רוח. פלדיישטו"ל [פלדישטו"ל]. כיסא מתקפל. שנבואיל"ש. מרשב.

רבינו חננאל (המשך)

רבים צריכין לו מותר. וכן אמר אחי שקיא אנא כתפתיה, כלומר אפיקתיה [לרב הונא מהיני לשילי ומשילי להיני, ואמר ר"נ בר' יצחק אנא אכתיפיר] למר שמואל (ו)משמשא לטולא, ומטולא לשמשא. ואסיקנא הני מילי משום דרבים צריכין להן, וכל מי שהרבים צריכים [לו] שרי. וכסא נמי שרי ובלבד שלא יכתף באלנקי. פירוש שמענו שהיא מרדעת של כתפים. רב נחמן שרא לילתא אשתו למיפק באלנקי, ומשום דבעיתא שמא תפול, ולא חיישב דעתה לישיבה אלא באלנקי. וכן מרימר ומר זוטרא היו מכתפי להו בשבתא דרגלא באלנקי, ומשום ביעתותא (דדוחקא) [או] (ו)דוחקא דצבורא. ירושלמי הלכתא ב"ש אומרים אין מוציאין לא את הקטן כו', רב חונא הורי לאיתתיה דריש גלותא למיפק בכסא, רב חסדא בעי ולא כן תנן אין יוצאין בכסא אחד נשים ואחד אנשים, אפילו ת"ח אין טוענין בדבר זה, ורב חונא טועה, מיישא בר בריה דריב"ל מטען בסדיניה מיעול מדרוש לצבורא בשבתא. הוספתא במס' שבת יוצאין במוך ובספוג שעל המכה, ובלבד שלא יבריך עליהן חוט או משיחה. יוצאין בקליפת השום ובקליפה בצל שע"ג המכה, ואם נפל לא יחזיר, וא"צ לומר שלא יתן לכתחילה בשבת. יוצאין באגד שע"ג המכה וקושרו ומתירו בשבת, אספלנית שפרשה מן האגד מחזירה עם האגד, יוצאין באיספלנית ובמלוגמא ובריטייה שע"ג המכה, ואם נפל לא יחזיר וא"צ לומר לתת לכתחילה בשבת. סוף עירובין, ת"ר ריטייה שפירשה למעלה, למעלה דוחקה למטה. ומגלה קצת רטייה, ומקנח פי המכה, ורטייה עצמה לא יקנח מפני שממרח, והממרח חייב חטאת. אמר רב יהודה הלכה כר' יהודה. **מתני'** בכור שנפל לבור ר' יהודה אומר ירד מומחה ויראה

(ו) עי' בערוך ערך גלוגדקא וערך גלודקיא.

(א) [ד"מ רבה פ"ין], (ב) [מס' ד"מ רבה פ"ין], (ג) [כלים לח:], (ד) [עי' תוס' מגילה סא. ד"ה אלמלא], (ה) [עי' תוס' בכורות ח. ד"ה ומאי], (ו) [תוספתא פ"ב], (ז) ס"מ בגלונקי, (ח) ב"ב נו., (ט) עי' בב"ל [בגלאמין] ס' י"מ תורמיסין לריכין להמתיק, (י) [ד"ה דמיהן אחר ד"ה מיימינו], (כ) [כלאים שבת כ.].

אם יש בו מום. על כרחך ר' יהודה מוקמה מית ליה ובמוס הנופל בו ביום עוד לא שרי דלמא דעתיה עלויה מתמתל וה"ק בכור בעל מום שלא הרלהו לחכם מבעוד יום ונפל לבור בי"ט ירד מומחה וירלה מום שהיה בו אתמול אם מוס קבוע הוא יעלה ויטחוט משום דמוקלה ליכא דמתמתל דעתיה עליה: **אין זה מן המוכן.** לאו משום מוקלה אסר ליה דהא לית ליה מוקלה אלא לפי שמתירו בי"ט נרלה כמתקנו [ג]דהוה ליה כדן דין דגזור ביה משום שבות[ד] וה"ק אין התרתו היתר ואינו מוכן להכשר: **גמ' אי נימא ברואין** כו'. דהא דאי משום מוקלה לא הוי טעמייהו דאיפכא שמעינן להו אלא משום דאיית מוס דר"ש סבר אין רואין כיון דהוה ליה ביומד ודן דין: **לפלגו בעלמא.** בלא נפל לבור: **לערים.** לומר דאי ימלא בו מוס: **ולסקיה כרבי יהושע.** דאמר בפרק מטילין (לקמן דף לז.) אותו ואת בנו שנפלו לבור מעלה את הראשון ע"מ לשחוט ואינו שוחט וחוזר ומעלה את השני ולא זה שוחט ולא זה שוחט: **אי הכי.** דנפילת בור דנקט לאשמועינן דלא יעלהו נקט ליה ואם לאו לא יעלהו מבעי ליה דהא עיקר משום העלאה נקט לה ושחיטה פשיטא לן: **לא גריכא דעבר ואסקיה.** ומשמעותא דלא לסקיה מרישא ש"מ דקתני ירד המומחה וירלה ולא קתני יעלהו וירלה והדר אשמועינן אחריתי דאי עבר ואסקיה ולא מצא בו מוס לא ישחוט: **דנפל ביה מומא.** השתא וה"ק אם יש בו מוס הקבוע מעי"ט יעלה וישחוט ואם לאו דלא היה מעי"ט אלא היום אפילו עבר והעלהו לא ישחוט: **והא מוקלה הוא.** אי מתמתל לא הוה ביה מוס כלל פשיטא דלא ישחוט דהא אשמעינן רבי יהודה בכמה דוכתי דאית ליה מוקלה: **קמ"ל.** דאי לא הוה קבוע מערב י"ט לא ישחוט משום דמוקלה מחמת איסור הוה אי נמי משום דעבר ואסקיה: **בכור אם שנפל לבור** גרסינן בברייתא. דלית להו מוקלה להנך תנאי בבכור דכל שעתא דעתיה עלויה שמא יפול בו מוס: **ירד מומחה.** ולא לערים ולסקיה: ר' יהודה הנשיא הוא רבי ולאו היינו רבי יהודה דמתניתין דסתם ר' יהודה הוא ר' יהודה בר אלעאי: **אם יש בו מוס.** אפילו נפל בו היום: **יעלה וישחוט.** דאית ליה מוקלה בבכור: **ואם לאו.** ועבר ואסקיה לא ישחוט אפילו נפל בו מוס לאחר העלאה וקנסא הוא משום דעבר ואסקיה [ה][ג] לא ישחוט לא יעלה בהערמת שחיטה קאמר דלא ישחוט לא אטריך דהא אם הוא ומתניתין דלא שנינן הכי משום דמתניתין לא מצינן לאוקומה בתם משום דרבי יהודה מוקלה מית ליה ולא מצי למימר אם יש בו מוס שנפל בו בי"ט יעלה וישחוט וכיון דע"כ בבעל מוס תוקמה לא אטריך לשנויי סיפא בשנויא דחיקא ולמימר דלא ישחוט לא יעלה קאמר דהא מצי לשנויי שפיר כדשנינן דאשמעינן ואם לאו דלא היה קבוע מבעוד יום דאפילו עבר ואסקיה לא ישחוט ואע"ג דאתעביד ליה מוס קבוע השתא: לשון אחר לא גרס בברייתא בכור אם אלא כי אמתני' גרסינן בברייתא **בכור שנפל לבור.** ומתוקמא הכי בכור שנפל לבור ר' יהודה הנשיא אומר ירד מומחה וירלה דלא לערים ונסקיה מעיקרא: **אם יש בו מוס.** אם ימצא בו מוס הידוע שהיום לא נעשה יעלהו וישחוט ואם לאו אלא נפל בו מוס היום אפילו העלהו לא ישחוט ולרבי יהודה [ו]נשיאה ליכא למפרך כדפרכינן לעיל פשיטא דלא ישחוט דהא מוקלה הוא דאילו לדידיה אטריך דהשתא הוא דאשמעינן דאית ליה מוקלה: **א"ל ר' שמעון בן מנסיא לרבי אמרו.** רבותינו דורות שלפנינו אין רואין מומין בר"ש בן יוחי מדורות שלפניהם היה ורבי תלמידו היה כדאמר במסכת שבת (דף קמז:) א"ר כשהיינו לומדים תורה אצל ר' שמעון בתקופת היינו מעלין לו שמן כו' וקאמר ליה ר' שמעון בן מנסיא לרבי הרי נחלקו בה דורות שלפנינו ונזל לאומרא: **נולד בו מוס מערב י"ט.** רבי שמעון בן מנסיא מפרש מלתיה דר' שמעון בן יוחי וה"ק הרי אמר ר"ש בן יוחי אין רואין מומין ביום נולד בו מוס מערב י"ט אין מבקרין אותו לכתחלה אבל אם עבר ובקרו שוחטו שהרי אינו מתקן כל כך שקרוב היה בין השמשות להיות מתוקן שלא היה מחוסר אלא רחיצת חכם:

אם יש בו מום יעלה וישחוט ואם לאו לא ישחוט [ו]ר' שמעון אומר כל שאין מומו ניכר מבעוד יום אין זה מן המוכן: **גמ'** במאי קא מפלגי אי נימא ברואין מומין קמפלגי דר' יהודה סבר רואין מומין בי"ט ור' שמעון סבר [ז]אין רואין מומין בי"ט ולפלגו ברואין מומין דעלמא בכור שנפל לבור אצטריכא ליה סד"א משום צער בעלי חיים לערים ולסקיה [ח]כר' יהושע קמ"ל אי הכי לא ישחוט לא יעלה וישחוט מבעי ליה לא צריכא [ט]דעבר ואסקיה סד"א לשחטיה קמ"ל לשחטיה הא תם הוא לא צריכא דנפל ביה מומא והא מוקצה הוא אלא דנפל ביה מום עובר מערב יום טוב והשתא הוה ליה מום קבוע מהו דתימא דדעתיה עלויה ונשחטיה קמ"ל: ת"ר בכור תם שנפל לבור ר' יהודה הנשיא אומר ירד מומחה ויראה אם יש בו מום יעלה וישחוט ואם לאו לא ישחוט אמר לו ר' שמעון בן מנסיא [י]הרי אמרו אין רואין מומין ביום טוב כיצד נולד בו מום מערב י"ט אין מבקרין אותו בי"ט נולד בו מום בי"ט

דבכל דוכתא מחמיר רבי יהודה טפי במוקלה מרבי שמעון וי"ל דטעמא דבה לית ליה הואיל דס"ל דרואין מומין ביום טוב וידוע שמוס קבוע היה מאתמול א"כ אין כאן מוקלה דהא מאתמול דעתיה עליה אבל לר"ש לית ליה דאין רואין מומין הלכך לאו דעתיה עליה מאתמול על כן אסור אפילו אם בקרו בדיעבד:

תנו רבנן בכור תם שנפל לבור ה"ג. דר' יהודה הנשיא לית ליה מוקלה דקאמר אם יש בו מוס קבוע ואפילו אם נפל בי"ט יעלה וישחוט ולית להו להני תנאי מוקלה בבכור דלעולם דעתו עליו שמא יפול בו מוס ואם לאו אמין בו מוס מאליו לא ישחוט וא"ת פשיטא והא תם הוא וי"ל לא יעלה בהערמת שחיטה דפירש' לעיל ועל ר' יהודה דמתני' לא בעי לשנויי הכא דלא בעי לשנויי שנויא דחיקא ולא יעלה בהערמת שחיטה קאמר הואיל דאית ליה שנויא אחרינא דר' יהודה אית ליה מוקלה בבכור וצריך לאוקומי בנפל מוס ע"כ דהא אית ליה מוקלה אבל לרבי יהודה הנשיא דלית ליה מוקלה בבכור דהא בתם שנפל לבור מיירי לא מצי לשנויי הכי שנפל בו מוס קבוע בי"ט כדמשני לרבי יהודה במתניתין עוד פרש"י פי' אחר דלא גרס תם בברייתא אלא ה"ג בכור שנפל לבור וכו' אם יש בו מוס קבוע שידוע בו מוס מערב י"ט ישחוט ואם לאו אלא נפל בו מוס היום לא ישחוט אפילו אם העלהו משום דהוי מוקלה ולרבי יהודה נשיאה אית ליה מוקלה ולא פריך הש"ס כדפריך הש"ס לעיל לרבי יהודה דמתני' פשיטא דמוקלה הוא דודאי לרבי יהודה דמתני' פריך שפיר דמאי אטריך לאשמועינן אי משום מוקלה בהרבה מקומות שמעינן דרבי יהודה דמתני' אית ליה מוקלה אבל ארבי יהודה הנשיא אטריך לאשמועינן (לרבי יהודה) דאית ליה מוקלה ותימה דבשלהי מכלתין (דף מ.) מספקא ליה לרבי יהודה הנשיא אי אית ליה מוקלה ואמאי לא פשיט ליה מהכא וי"ל דלא פסיק להוכיח מהכא דאיכא לפרושי תרי ליטני כדפי' דלחד אית ליה מוקלה ולחד לית ליה מוקלה ומספקא ליה אי כהאי ליטנא אי כהאי ליטנא לכך לא היה לו להוכיח מהכא: [וע"ע תוספות שבת מה: ד"ה לדבריו]:

אם יש בו מום. כו'. אוקימנא ברואין מומין ביום טוב פליגי, והאי דקתני נפל לבור איצטריך, סד"א משום צער בעלי חיים ליערים וליסלקיה כר' יהושע, דתני אותו ואת בנו שנפלו לבור, ר' יהושע אומר מעלין את הראשון על מנת לשוחטו ואינו שוחטו, ומערים ומעלה את השני כו', קמ"ל דלא עבדינן כר' יהושע. ולא יעלה הוה צריך למיתנא, ואגב חדא קמ"ל תרתי, חדא לא יעלה, ואי עבר ואסקיה לא ישחוט, ואע"ג דנפל ביה השתא מום קבוע והוה ליה מערב יו"ט מום עובר, מהו דתימא כיון דהוה ליה מערב יו"ט מום עובר, והאידנא הוה ליה מום קבוע, דעתיה עליה הוה מאתמול ולאו מוקצה הוא, קמ"ל. ת"ר בכור תם שנפל לבור, ר' יהודה הנשיא אומר ירד מי שבקי במומין ויראה כו'. אמרו לו הרי אמרו אין מבקרין מומין ביו"ט, נולד בו מום מערב יו"ט אין מבקרין אותו ביו"ט, נולד בו מום

כב א ב ג מיי' פ"ג מהלכות יו"ט הלכה ג סמג לאוין סה טור שו"ע א"ח סי' תנח סעיף ט [ומוסיפ יי"ד סימן שיב סעיף ג]:

רבינו חננאל

אם יש בו כו'. אוקימנא ברואין מומין ביום טוב פליגי, והאי דקתני נפל לבור איצטריך, סד"א משום צער בעלי חיים ליערים וליסלקיה כר' יהושע, דתני אותו ואת בנו שנפלו לבור, ר' יהושע אומר מעלין את הראשון על מנת לשוחטו ואינו שוחטו, ומערים ומעלה את השני כו', קמ"ל דלא עבדינן כר' יהושע. ולא יעלה הוה צריך למיתנא, ואגב חדא קמ"ל תרתי, חדא לא יעלה, ואי עבר ואסקיה לא ישחוט, ואע"ג דנפל ביה השתא מום קבוע והוה ליה מערב יו"ט מום עובר, מהו דתימא כיון דהוה ליה מערב יו"ט מום עובר, והאידנא הוה ליה מום קבוע, דעתיה עליה הוה מאתמול ולאו מוקצה הוא, קמ"ל. ת"ר בכור תם שנפל לבור, ר' יהודה הנשיא אומר ירד מי שבקי במומין ויראה כו'. אמרו לו הרי אמרו אין מבקרין מומין ביו"ט, נולד בו מום מערב יו"ט אין מבקרין אותו ביו"ט, נולד בו מום

בג א ב מיי' פ"ג מהל' יו"ט הלכה ד טור ש"ע א"ח סי' תצח סעיף ט:

בד ג טוש"ע א"ח סי' שי סעיף ג וסימן רעט סעיף הן:

בה ד טוש"ע א"ח סימן שי סעיף ל:

בו ה טוש"ע שם סעיף ה:

רבינו חננאל

ביי"ט רבי שמעון אומר אין זה מן המוכן, ושוין שאם נולד ומומו עמו שזה מן המוכן. דרש רבה בר רב הונא, נולד ביי"ט ומומו עמו מבקרין אותו לכתחילה ביו"ט. אמר אביי כותיה מסתברא, מדקתני תלתא בבי בברייתא, נולד בו מום מערב יו"ט אין מבקרין אותו ביו"ט לכתחילה, הא דאיעבד שפיר דמי. נולד בו מום ביו"ט ר' שמעון אומר אין זה מן המוכן, דאפילו דיעבד נמי לא, ושוין שאם נולד ומומו עמו שזה מן המוכן [דאפי' לכתחילה נמי]. ודחינן להא ממתניתא דאייתי ר' הושעיא ותני בין שנולד בו ביו"ט ובין שנולד בו מערב יו"ט חכמים אומרים אין זה מן המוכן, ודייק ר' נחמן ומוקים לה למתני' כוותיה, מדקתני ר' שמעון אומר כל שאין מומו ניכר מערב יו"ט, דליכא למימר האי דקתני כל שאין מומו ניכר דלא הוה ביה מום כלל מערב יו"ט, [דקשיא פשיטא] הוא, אלא לעולם דהוה ביה מום בערב יו"ט ולא ניכר לחכם אי מום עובר אי מום קבוע הוא, וקתני [בלשון] חכמים, ש"מ דהלכתא כוותיה. ומפורש בתלמוד א"י אתא עובדא קומי ר' אמי וסבר למימר ר' יהודה ור' שמעון הלכה כר' יהודה, אייתי ר' ארשעיא מתניתא דבר קפרא מדרומא ותנא, חכמים אומרים כל שאין מומו [שמומו] ניכר מערב יו"ט, ולא תתיר מימתה אלא ביום טוב אינו מוכן, וקיבלה וחזר ביה. והא דתניא תלתא בבי אוקימנא לאדא בר אוכמי דמשבש ותני, כלומר משיבשה היא ולא סמכינן עלה. בעא מיניה הלל מדבה יש מוקצה לחצי שבת. כגון ענבים שהיו לילי שבת ראויין לאכילה, כמשי ואינן לא ענבים ולא צימוקין ונדחו, נשכה בהן רוח כל היום, נעשו בסוף היום כמו צימוקין ראויין לאכילה מאי, כיון שנדחו בתחלת היום הוו להו מוקצה, ראע"ג דהא [חזי] השתא אסירי, אי לא. אמר ליה יש מוקצה. ירושלמי אין אסור משום מוקצה אלא תאנים וענבים, א"ר שמואל בר סרטי מפני שמסריחות בינתים. איתיביה ושוין שאם נולד ומומו עמו שזה מוכן. והא האי דבשר היה ראוי אגב אמו, נולד ביו"ט נדחה, ביקר חכם מומו והתירו חזר [ונראה]. וקתני הרי זה מוכן, וא"ת כי יש מוקצה, איך הוא מוכן. ופירק אביי, כגון דיתבי [דיינין] במקום שנולד בו זה הבכור. ובעת צאתו מרחב אמו יאו זה שאינו בר אכילה מאי הוי. ופרקינן כגון דנדחו ולא נראו לגמרי, יש בני אדם שאוכלין אותן כמותן שהן עכשיו, ויש מי שאינו אוכל. אם גילה דעתו לאוכלן כמות שהן [הרי גלין], לא זימן נחברד כי מוקצה דן אצלו. ת"ש מפולין ועדשין, כי בעת שהן יבישין ראוין לכוס. עודנו בקידרא נדחו מלכוס, ועדיין לא נתבשלו.

בי"ע. ואם נולד בו מום בי"ע בזו היה ר"ש בן יוחי אומר אין זה מן המוכן ואפילו עבר ובקרו לא יאסור שהוא כמתקנו לגמרי: **ושוין כו'.** אבל בזו היו מודים מולקים שלפנינו ר' יהודה ור"ש שאם נולד היום ומומו עמו שזה מן המוכן שאין בזה משום תקון ומשום דין שלא היתה בו חזקת איסור מעולם וכדמוקי לה לקמן כגון דיתבי דיינין התם: **מכוקר.** **ושוחטו לכתחלה: כוסיה דרבה מסתברא.** דלכתחלה שרי: **מדקתני לה בתלתא בבי.** בברייתא דלעיל בדברי שמעון בן מנסיא: **אין מבקרין.** לכתחלה משמע: **אין זה מן המוכן.** משמע אפילו דיעבד אינה הכנה ועוד מדפלגיהו לתרי בבי: **שזה מן המוכן אפילו לכתחלה.** קאמר דמוכן לבקרו דאי בדיעבד קאמר ומאי מוכן מוכן לשוחטו קאמר אמאי פלגיהו לתלתא בבי לתנייה להך סיפא בהדי ריסא ולערבינהו ולתנינהו הכי נולד בו מום מערב יום עוד אי שנולד הוא ומומו עמו אין מבקרין אותו ביום טוב לדהוי משמע לכתחלה הוא דלא הא דיעבד שפיר דמי: **ואייתי מתניתא כידיה** [ג]גרסינן: **תכמיס אומרים אין זה מן המוכן.** אפילו דיעבד והא ר' שמעון היא דשמעינן ליה אין רואין מומין וכיון דבהנך תרתי ערב ותני להו איכא למימר דנולד הוא ומומו עמו דשרי דיעבד קאמר כרב נחמן וקשיא לאביי דסייעיה לרבה בר רב הונא מהך: **ואלא קשיא הכיא.** דלעיל דמסייעא ליה לרבה ואהני מייהו סמכינן: **הכיא.** דלעיל: **אלא בר אוכמי הוא.** חכם אחד שהיו מכירין בו שהיה גורס משניות ומשכח ומשכחן: **דיקא.** כי הך דאייתי רב אושעיא: **אי נימא שאין מומו'.** מאתמול כלל שלא היה בו שום מום: **נריכא למימר.** בתמיה וכי לריך היה רבי שמעון לומר לר' יהודה בן מחלוקתו כן והלא רבי יהודה אית ליה מוקצה ונהי דרואין מומין סכירא ליה האי מיהא אסור דמוקצה הוא: **אין זה מן המוכן.** אפילו דיעבד ומהשתא על כרחך ושוין שאם נולד הוא ומומו עמו שזה מן המוכן דדיעבד קאמר: **יש מוקצה לחצי שבת.** משום חצי שבת אם הוקצה בחציו מי הוי מוקצה לכולו שבת אם לא: **היכי דמי.** מכדי שתם מוקצה היינו גרוגרות וצמוקין שמעלה אותן על מנת ליבשן ומקצה אותן לכך ומשמתמילין ליבש אין רואין לאכילה עד שייבשו לגמרי והא חצי שבת דקא אמרת היכי מספקא לך: **אי דאחזו.** שנגמרה מלאכתן בין השמשות אחזו ואין כאן אפילו חצי שבת בהקצאה כלל: **ואי דלא אחזו.** בין השמשות ודאי אסורין דאין כאן הכנה מבעוד יום ומאן דאית ליה מוקצה הכנה מבעוד יום בעי כלבתיב ביום השני והכינו את אשר יביאו (שמות טו): **לא נריכא** דאחזו. בין השמשות: **ואדמו.** בשבת שנפלו עליהן גשמים ותפחו והדר אחזו שנזפתן השמש וקא מינעיא לן הך שעתא דאתקנו מי אסרה להו כולי יומא או לא: **נימא האי בכור מעיקרא.** בין השמשות הוה חזי לשחוט את אמו והוה נאכל בין תם בין בעל מום לפי שאין בכור קדוש אלא בולדתו דכתיב אשר יולד בבקרך וגו' (דברים טו): **אדהיה ליה.** שהיה בחזקת בכור תם ואסור עד שיראה מומו: **דיתבי דייני התם.** בשנולד וכפוטרו את הרחם ראו את מומו דלא הוקצה כלל: **היה אוכל בענבים והותיר.** רבותא נקט דלא תימא כיון דאוכל והולך לא ליבעי הזמנה וכן מפרש בפרק שלישי דשבת בגירה שהסיקוה (דף מה.): ענבים יבשין קרוין צמוקים ותאנים שנתיבשו קרוין גרוגרות: **אפרסקין.** פרסקי"ש בלע"ז: **תכוסין.** קדוייש"ך: **אי דאחזו.** בין השמשות: **נמה לי הזמנה.** הא ודאי כיון דחזא בהו דיבשו דעתיה עלוייהו שהרי לא הוקצו אלא ליבשן: **ואי דלא אחזו כי אזמין להו מאי הוי.** הא לא חזי לאכילה ולא מהניא להו הזמנה דהוה ליה כמזמין עניים ואבנים לאכילה שאין בריה אוכלתן: **וכי תימא דלא ידע אי חזו אי לא חזו.** וכי תימא הך הזמנה דקתני כגון דטורח היא לו לענות אליהן ולרחות אם יבשו אם לאו ואינו יודע אם רואין אם לא רואין ומכין בהזמנה ואומר הריני אוכל מהן למחר אם רואין הן ואשמעינן אי לאו דאזמינהו מאתמול כיון דלא הוה ידע שהן רואין לא הוה אמרינן דעתיה עלוייהו ואסורים לאכול אפילו מצאן רואין: **והאמר רב כהנא מוקצה.** של גרוגרות וצמוקין: **שיבש.** מבעוד יום: **ואין הבעלים מכירין בו.** אין הבעלים יודעים שיבש שלא בהקיזו מבעוד יום ולמחר מצאוהו שיבש היה מאתמול: **מותר.** דכי אסקיה מעיקרא לא אקצייה אלא ליבש והרי יבש והוכן מבעוד יום כך פירש רש אחאי בשאלתות[ד] שלו: **אלא לאו דאחזו ואדמו והדר אחזו.** ע"כ לא מתוקמא הך הזמנה אי לאו דאחזו ליבשן להו דאם ידמו לא ליבשו ואתקנו לבו ביום יאכל מהן: ה"ג **אלא מאי יש מוקצה כי אזמין להו מאי הוי.** הזמנה דקודם הקצאה מאי מהניא בלאו הזמנה נמי מוכנין ועומדין הן והאיסור בא אחרי כן: ה"ג **אלא דאחזו ולא אחזו.** בהכי עסקינן שיבשו ולא כל צרכן: **דאיכא אינשי דאכלי ואיכא דלא אכלי.** ואצטריך ליה לגלויי דעתיה אי אכיל אי לא אכיל: **תא שמע.** דאין מוקצה לחצי שבת: **מפולין ועדשים.** שאינו מבשלין ביום טוב: **דמעיקרא.** בין השמשות: **חזו לכוס.** חיין. כל דבר הנאכל אי קרי אכילתו כוסס: **אדמו להו.** כל זמן שרותחין:

גמר

בז ו מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה ד טור ש"ע א"ח סי' תקי סעיף ד:

בח ז מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה ד טור ש"ע א"ח סי' תקי סעיף ד:

בט ח מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה ד טור ש"ע א"ח סי' תקי סעיף ד:

ל ט מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה ד טור ש"ע א"ח סי' תקי סעיף ד:

לא י מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה ד טור ש"ע א"ח סי' תקי סעיף ד:

לב יא מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה ד טור ש"ע א"ח סי' תקי סעיף ד:

לג יב מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה ד טור ש"ע א"ח סי' תקי סעיף ד:

לד יג מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה ד טור ש"ע א"ח סי' תקי סעיף ד:

לה יד מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה ד טור ש"ע א"ח סי' תקי סעיף ד:

לו טו מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה ד טור ש"ע א"ח סי' תקי סעיף ד:

לז טז מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה ד טור ש"ע א"ח סי' תקי סעיף ד:

לח יז מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה ד טור ש"ע א"ח סי' תקי סעיף ד:

הגהות הב"ח

(א) גמ' נולד הוא ומומו עמו כל"ל וכן בכל העמוד: (ב) שם בעי מייניה רב הלל מרבה יש:

גליון הש"ס

גמ' יש מוקצה לחצי שבת. עי' שבת מג ע"א תוס' ד"ה בעודן עליו ודף מד ע"ב תוס' ד"ה ים עליה ובחולין דף עו ע"ב תוס' ד"ה כגון:

לעזי רש"י

פרשקי"ש. אפרסקים. קרוייש"ך [קדוייש"ך]. חבושים (פירות).

מוסף רש"י

ושוין. ר' יהודה ור' שמעון שנחלקו בדוחין מימיון ביו"ט, שאם נולד. היום, הוא ומומו עמו שזה מן המוכן. ומיתר לנקר מומו ביו"ט, הלא דמי ממתקן ביו"ט, הלא אתחזק באיסורא (שבת קלו.) דאפילו כאוסר בנולד כו ביום מום מטוש דמוקצה היה בין השמשות מחמת איסור קדשים במקר, אבל אם נולד היום ומומו עמו מוכן הוא, אלא נאסר מעולם, הרא כמעי אמו היה מוכן אגב אמו ומיתר. דבכור אינו קדוש עד שיולד יכשנולד הרי מומו עמו יראוי ליאכל בתוך (חולין (א)). דיתבי דייני התם. ולאוהו בשעת לידה מיד (שבת קלו.). היה אוכל. רבותא דשמעינן אע"פ דהוה אכיל ואזיל מכיון דאסקינהו אתא דעתיה יאקלן (שבת מה.). רבן אתה מוצא כו'. ואע"ג דהני חזי כל שעתא ואפילו נשתבו לא נתקלקלו מיהו הוחל ואקלינהו אסיר. חבושין. קדוייש"ך (שם).

רבינו חננאל (המשך)

המום והתירוהו מיד. איכא דאמרי אין מוקצה אמר לו, נימא מסייע ליה. ושוין שאם נולד ומומו עמו כו'. איתיביה היה אוכל בענבים והותיר והעלן לגג לעשות מהן צימוקין. לא יאכל מהן בשבת עד שיזמין ויאמר בעת שהותירו יהיו מוכנים לשבת. וכן אפרסקין כו'. ולא מיתוקמא אלא בומן דאיחזו ואדחו והדר איחזו, וא"ת כל דבר שהיה ראוי לאכילה אע"פ שנדחה אם חזר וזנראה בכשרותו עומד ולא (נראה) [נדחה] למה (רוצה) [הצריך] להזמין, אלא מאי יש מוקצה, כי מזמין על דבר

בי"ט ר' שמעון אומר אין זה מן המוכן [ו]**ושוין שאם נולד הוא ומומו עמו שזה מן המוכן דרש רבה בר רב הונא נולד הוא ומומו עמו מבקרין אותו ביו"ט לכתחלה א"ל רב נחמן אבא תני** [ז]**אם עבר ובקרו מבוקר ואת אמרת מבקרין אותו לכתחלה אמר אביי כותיה דרבה בר רב הונא מסתברא מדקתני תלתא בבי נולד בו מום מערב יום טוב אין מבקרין אותו ביום טוב לכתחלה הוא דלא הא דיעבד שפיר דמי נולד בו מום ביום טוב ר' שמעון אומר אין זה מן המוכן דאפילו דיעבד נמי לא והדר תני ושוין שאם נולד** [ח] **ומומו עמו שזה מן המוכן דאפילו לכתחלה נמי והא כי אתא רב אושעיא אתא ואייתי מתניתא בידיה בין שנולד בו מום מערב יו"ט ובין שנולד בו מום ביו"ט חכמים אומרים אין זה מן המוכן ואלא קשיא הך ההיא אדא בר אוכמי היא דמשבש ותני אמר רב נחמן בר יצחק מתני' נמי דייקא דקתני ר' שמעון אומר כל שאין מומו ניכר מערב יו"ט אין זה מן המוכן מאי אין מומו ניכר אילימא שאין מומו ניכר כלל פשיטא צריכא למימר אלא דלא אתחזי לחכם מערב יו"ט אם מום קבוע אם מום עובר קתני מיהת אין זה מן המוכן שמע מינה בעי מיניה** [ט] **הלל מרבא** [י]**יש מוקצה לחצי שבת או אין מוקצה לחצי שבת היכי דמי אי דאחזו בין השמשות אחזו אי דלא אחזו לא אחזו לא צריכא דאחזו והדר אדחי והדר אחזו מאי א"ל יש מוקצה איתיביה ושוין שאם נולד ומומו עמו שזה מן המוכן ואמאי נימא האי בכור מעיקרא הוה חזי אגב אמיה אתיליד ליה אדחי ליה אחזייה לחכם אשתרי ליה אמר אביי ואיתימא רב ספרא כגון דיתבי דייני התם איכא דאמרי אמר ליה** [יא]**אין מוקצה לחצי שבת לימא מסייע ליה ושוין שאם נולד ומומו עמו שזה מן המוכן והא בכור מעיקרא הוה חזי אגב אמיה אתיליד ליה אדחי ליה אחזייה לחכם אשתרי ליה אמר אביי ואיתימא רב ספרא כגון דיתבי דייני התם ת"ש** [יב]**היה אוכל בענבים והותיר והעלן לגג לעשות מהן צמוקין בתאנים והותיר והעלן לגג לעשות מהן גרוגרות לא יאכל מהן עד שיזמין מבעוד יום וכן אתה מוצא באפרסקין ובחבושין ובשאר כל מיני פירות היכי דמי אי דחזו למה ליה הזמנה אי דלא חזו כי אזמין להו מאי הוי וכי תימא דלא ידע אי חזו אי לא חזו והאמר רב כהנא** [יג]**מוקצה שיבש ואין הבעלים מכירין בו מותר אלא לאו דחזו ואדחו והדר אחזו ואי אמרת אין מוקצה למה להו הזמנה אלא מאי יש מוקצה כי אזמין להו מאי הוי** [יד]**לא צריכא דאחזו ולא אחזו דאיכא אינשי דאכלי ואיכא אינשי דלא אכלי אזמין גלי דעתיה לא אזמין לא גלי דעתיה אמר רבי זירא ת"ש מפולין ועדשים דהא פולין ועדשים מעיקרא חזו לכוס שדינהו בקדרה ארחו להו**

גמר

ג) שבת קלו. מולין נא.. **ד)** שבת מה.. **ה)** ל"ל בגרסת, **ו)** מומו ניכר מאתמול כל"ל. **ז)** [פרשת בשלח ס"ם מז],

גמר להו כשולייהו. אשמרו ולא אמרינן שעה אחת היו מוקלות וילחו: **ולטעמיך.** דמשוית להו לרתיחתן תורת מוקצה וילפת מינה לאין מוקצה לחלי שבת: **תקשי לך.** מהשתא דלא תוכל לתרץ היאך אנו אוכלים שום קדרות בלילי שבתות דעל כרחך המוקצה לבין השמשות מוקצה לכולי יומא והרי בין השמשות כל הקדרות מסולקות מרותחות מן הכירה ואכלינן מנייהו לאורתא: **אלא מידי דגמרו בידי אדם לא קא מבעיא לן.** דכיון דבידו לתקנו בו ביום לא מקצה ליה מדעתיה מפני דחייתו הלכך פולין ועדשים אינם רתיחה לכאן ומהאי טעמא נמי שרינן קדרות של בין השמשות: **כי קא מבעיא לן גמרו בידי שמים.** ע"י חמה דכיון שאין בידו לתקנו מסתם דעתיה מניה: **הוה ליה הטוא בוכרא.** והיו לו בניתו כהנים סמוכין על שלחנו ואוכלין בכורות: **רבי יהודה ור' שמעון הלכה כרבי יהודה.** הכי איילינן להו בעירובין (דף מו:): **אמר ליה.** ר' זריקא לר' אבא: **ואם מה בידך.** דשבקת לרבי יהודה ובעית למעבד כר' שמעון ממי שמעת דהלכה כר' שמעון בזו: **אמר מאן דהוא.** אחד מן התלמידים מי שהוא ולא נודע שמו: **אוכי ואסק.** יהי לון שאזכה לעלות לארץ ישראל למקום שרבי זירא שם דהוא מרה דשמעתא דאמרי משמיה הלכה כר' שמעון ואגמרה לשמעתא מפומיה: **אנא מסתברא אמרי.** כן אמרתי דמסתברא כרבי שמעון אבל לא שמעתי שהוקבעה הלכה למעשה כמותו: **בלשון חכמים.** דקתני לעיל (מ) אתא ואיתי מתניתא בידיה בין שנולד בו מום מעי"ט בין שנולד בו מום בי"ט חכמים אומרים כו' ור' שמעון הוא דקאמר הכי וקרי ליה חכמים: **באשלי רבנן.** בחבלים גדולים וגסים שקשין ליתתק כלומר חכמים גדולים אמרוה ואין נוחין לבטל דבריהם: **ר' שמעון בן מנסיא וחבריו.** אותן שאמר עליהן הרי אמרו אין רואין מומין בי"ט: **אמרו הלכה כר' מאיר.** בבכורות. השתא משמע שמעידין הקולא קדישא על ר' שמעון בן מנסיא שאומר עוד דבר זה. ומפרש רב יוסף אמרו בתמיה וכי אפשר שקולא קדישא אומרים דבר זה על ר' שמעון בן מנסיא וחבריו אמרו הלכה כר' מאיר ועבדינן כותייהו: **והא אינהו קדימי וקשישי מיניה עובא.** קולא קדישא דאמרה רבי להא שמעתא משמייהו קשישי מר' שמעון בן מנסיא עובא דהא ר' שמעון בן מנסיא בימי רבי ובניו היה כדתנן בתוספתא [פ"ו ה"ט] אמר ר' שמעון בן מנסיא אלו שבע מדות שמנו חכמים בתלמידים כלן נתקיימו ברבי ובבניו ולעיל נמי אפלוג בהדיה והיכי אמרו הכא קולא קדישא הלכה משמיה דר' שמעון בן מנסיא דקתני ר' שמעון וחבריו אמרו הלכה כר' מאיר: **אלא.** הכי אמור קולא קדישא ר' שמעון בן מנסיא וחבריו שאמרו אין רואין מומין בשיטת ר' מאיר אמרוה. וכן אפשר שהזקנים נתנו דעתם על דברי הבחורים ואמרו דברי פלוני נוטין אחר דברי ר' פלוני שהיה לפניו: **השוחט את הבכור.** קודם שהתירו חכם ואח"כ הרגה את מומו לחכם: **אלמא קסבר ר' מאיר רואים בכור.** אינה קלה כראיית טרפה דאחשבוה רבנן וכל עצמה של התרת בכור תלויה בה שאף שחיטתו אסורה קודם שיראנו ואינו דומה לראיית טרפה שהתירו לבדקה אחר שחיטה: **ומינה.** וממנה למדו ר' שמעון בן מנסיא וחבריו ואמרו כיון דחשיבא כולי האי הוה ליה כמתקן (מ) וכדן דין ואסור לאוסרו בי"ט ואע"פ שהטרפה נבדקת בי"ט והיינו תליא באשלי רבנן שאמרו הלכה שקדישא דהא דר' שמעון כר"מ אזלא וקמו להו ר' שמעון בן יוחי ור' מאיר בחדא שיטתא וה"ל ר' יהודה יחיד ואין דבריו של אחד במקום שנים: **אמר ליה אביי.** לרב יוסף: **אטו.** הכא דר"מ דבכור ברואין מומין לאחר שחיטה פליגי ומשום טעמא דחשיבותא אמרה ר"מ למלתיה והא קנסא קנים כדמפרש ואזיל ואילו אדם אחר שחטו ובסבור שהוא ניתר מפי מומחה אפילו ר"מ מודה דרואין: **בדוקין.** טיילא כמו הטוטה כדוק שנים (ישעיה מ) אם מוס זה דוק שבעין: **כולי עלמא.** אפילו ר' יהודה מודה דאסור מפני שמשתנה לאחר המיתה ויש דוק שנראה לאחר שחיטה מוס קבוע שאילו ראהו לפני שחיטה היה נראה עובר: **במומין שבגוף.** כגון נקלבה אזנו נשברה ידו דלא נשתנה בשביל השחיטה: **מפני.** דבכורות נמי דיקא דמשום גזרה אסור ליה וקנסא קנים כדי שלא ירגיל עוד מדלא קתני ר"מ אוסר דנהוי משמע דאסורו תליי בגופו שאין רואיתו לאחר שחיטה כלום אלא הואיל ועבר ושחטו שמע מינה זהו טעמו של דבר מפני שהקיל לשחטו ותלה ר"מ הדבר ברשעו של כהן זה שהקיל בו: **אמי ורדיגאה.** נאה היה ועל שם ורדים היה נקרא(מ). ולי נראה מאותו מקום ששמו ורדינה דאמרינן בעירובין (דף מט.) שנקלא מאנשי ורדינה ואנשים נקיים ולרי עין במעונן היו: **מאסמול הוה חזי.** אם קבוע אם עובר:

ובי"ט

אלא גמרו בידי אדם לא מבעיא לן ובו'. וא"ת אמאי אין מוכיח מהתם דכופין את הסל לפני האפרוחין כדי שיעלו וירדו וקאמר [שבת מג.] מותר לטלטלם פי' אחר שירדו מותר לטלטל הסל אע"פ שהיה אסור כשעלו האפרוחים עליו בחלי היום אלמא אין מוקצה לחלי שבת (מ) וי"ל דשאני התם דהוי כמו גמרו בידי אדם שבידו להפריחם מעליו דהא שרינן קדרות אע"ג דביה"ש רותחות הן דבפ' מירב (שם) קאמר אם היו עליו בה"ש אסור לטלטלו וא"כ לא הוי כגמרו בידי אדם וי"ל דהתם מיירי כו'. כל"ל מהרש"ל. (ל) [עירובין מז. כתובות מז.]. (מ) [עי' תוס' יומא לו. ל"ה מי עביד ותוספות ב"ק ל: ד"ה ומכמים ותוס' ב"מ עב. ד"ה קונסין ותוס' ב"ב לד: שילהי ד"ה וחכמים ותוס' בכורות כח. ד"ה ר"מ ותוספות זבחים קד. ד"ה אמר ר' עקיבא].

לעזי רש"י

טייל"א. קרום בעין שמצמצם את הראיה.

מוסף רש"י

אמר מאן דהוא. אדם אחד מאן דהיה (חולין נ:). אחד מן התלמידים ולא היו זוכרין אלו שסידרו הגמרא מי הוה (חולין נ:). **באשלי רבנן.** חבלים עבים וחזקים, ויש אומרים בחלונות גדולים, כמו ויטע אהל (בר' ז:). **ואחר כך הראה את מומו.** לאחר שחיטה ומצא קבוע (בכורות כח:).

בז א מיי' פ"ג מהלכות בכורות הלכה ד סמג עשין ריא טוש"ע י"ד סי' שי סעיף ח:

רבינו חננאל

נגמר בשולן נראו, ואנו מבשלין אותי ביו"ט, הנה אין מוקצה. א"ל אביי ולטעמיך תיקשי לך כל קדירות דבין השמשות דאינון רותחות בין השמשות ואין ראויות לאכילה. ולמחר אוכלין מינייהו, אלא כל דבר שנגמרו בידי אדם כגון אילו לא קמיבעיא לן דודאי אין מוקצה, כי קמיבעיא לן גמרו בידי שמים, ולא איפשיטא. ר' יהודה נשיאה הוה ליה בכור, שדריה לר' אמי ביו"ט לבקרו, סבר דלא למיחזיה. א"ל ר' ירמיה והא ר' יהודה תני במתניתין ירד מומחה וראה, ור' יהודה ור' שמעון הלכה כר' יהודה. ואוקימנא למתניתין ברואין מומין ביו"ט פליגי, ר' יהודה מתיר ור' שמעון אוסר, וכן ר' יצחק נפחא לא רצה לבקר מומין ביו"ט, ואמר לו ר' ירמיה כמו שאמר לר' אמי, א"ל ר' אבא לר' ירמיה למה אינך מניח לר' אמי ולר' יצחק נפחא לעשות כר' שמעון דאמר אין רואין מומין, א"ל ר' ירמיה ואת מה בידך, א"ל הכי אמר דעירא הלכה כר' שמעון. ואסיקנא מסתברא קאמר, מדקתני לה ר' אושעיא במתניתא דאייתי בהדיה הא דר' שמעון בלשון חכמים, ש"מ הילכתא כותיה. מאי הוי עלה, ת"ש מדאשכחן ר' שמעון בן מנסיא וחבריו שהקדימו באותו הזמן שהיו קודם ר' מאיר ואמרו הלכה כר' מאיר, דתנן בבכורות [בפרק] עד כמה ישראל חייב ליטפל בבכור, השוחט את הבכור ואח"כ הראה מומו, ר' יהודה מתיר, ר' מאיר אומר האיל ונשחט שלא ע"פ מומחה אסור. ודייקינן אלמא קסבר ר' מאיר ראיית בכור לאי בראיית טריפה כו'. א"ל אביי אטו התם בראיית מימי ביי"ט פליגי, בגירדה מומין שבגוף אטו מומין שבעין פליגי, מפני שמשתנין לאחר מיתה, וקנסא הוא דקא קנים ר' מאיר התם. אמי ורדיגאה לא היה ראוה מומי בכור ביו"ט, וא"ר אמי שפיר עביד דלא חזי. ר' אמי הוה ראוה מומין בעיו"ט ולמחר ביו"ט הוה שואלו איך נפל בו מום.

ועל החלה שנטמאת לא יזיזנה ממקומה. פרש"י דלמאי חזי אי לאכילה הא טומאה היא אי להסקה תחת תבשילו אין שורפין קדשים ביי"ט וכ"מ ירושלמי בפסחים (דף לב. וסס) גבי תרומת חמץ ומרילה לפני כלבו דלאמרינן בפסחים (דף לה.) כל המומין הרלוויים לבא בידי אדם רועי ישראל נאמנים רועי בהמה אין נאמנים ולריך להביא עדים שמאליו בא לו: **הבוא גברא.** כהן היה: **דלי עיניה.** נשא עיניו: **הוגא.** גדר של קוניס: **הוה שדיין שערי בהך גיסא דהוגא.** שעורין היו מושלכים מעבר לגדר והכבור היה לעבר השני: **ופרעיה לשפותיה.** קרע שפתיו. והיא שויה במומי הכבור שפתו שנפגמה[ל] שלעולם הוא ניכר: **אף גרמה ליה.** מדעת נתת השעורים שם שנתשדתם על הכבורות מפני טורח הגדול והיליאה שהוטל עליו שישראל אינו מעסל בו אלא שלשה חדשים ונותנו לכהן: **לא יהיה.** קרי ביה לא יהיה: ה"ג **מוס לא יהיה בו אין לי אלא כו'.** אי כתב מוס ולא כתב כל לא היה לו לאסור גרמא אלא נתינת מוס ממש אבל עכשיו אמר מוס לאסור נתינת מוס ממש ואמר כל מוס לאסור גרמא: **מתני' חלה שנטמאת.** אינה לריכה לכהן היום להא באכילה אסורה לעולם ובהסקה אי לתתה לכלבו ביי"ט אסור דאין מבערין קדשים טמאים מן העולם ביי"ט ואפילו ע"י אכילת בהמה דקי"ל[מ] שאין שורפין קדשים ביי"ט ולא תימא דוקא שריפה משום דהבערה שלא לצורך היא דהא אין מליקין בשמן שרפה ביי"ט הבערה לצורך היא דהדלקת נר ביי"ט לצורך אכילה היא ומותרת אפילו הכי בשמן שרפה לא והוא שמן תרומה שנטמאת דגזרת הכתוב היא שאין קדשים טמאים מתבערים ביי"ט דרחמנא אחשבה להבערתן דכתיב באש ישרף (ויקרא ז) הלכך מלאכה היא: **גמ' ואם הגבלה לפני הכלבים.** וכשנתנבלה בשבת קאמר מדפליג רבי יהודה עלה ואמר אם לא היתה נבלה מע"ש אסורה לפי שאינה מן המוכן: **בבעלי חיים.** בהמה בריאה בין השמשות: **שמתו.** בי"ט: **שאסורים.** וכי שריא במסוכנת בין השמשות דדעתיה עליה להאכילה לכלבים: **בבהמת קדשים.** שאסורה בהנאה וטעונה קבורה ואינה נפדית דבעינא העמדה והערכה אי נמי אין פודין קדשים להאכיל לכלבים ואפילו למאן דאמר פודין ביי"ט לא פרקי לה הלכך לא חזיא: **אלא טעמא דקדשים.** כיון דדיקא מתני' למתנייה דומיא דחלה על כרחך שמעינן מינה דדוקא בקדשים נקט ופרכינן אלא טעמא דקדשים בתמיה: **הא דחולין שריא.** לכלבים ולא מתפרש משום מוקצה: **הניחא למר בריה דרב יוסף כו'.** איכא למימר מתני' דדיקא לאשמועינן דחולין שריא ר' שמעון היא דלית ליה מוקצה: **אלא למר בריה דאמימר.** מני לא ר' יהודה ולא ר' שמעון: **הכא במאי עסקינן במסוכנת.** לעולם ר' שמעון היא ומתני' במסוכנת דשרי ר' שמעון בה ואמר מתחכין את הדלועין כו' הלכך טעמא דקדשים לא יזיזנה הא דחולין שריא: **מתני' אין נמנין.** בגמ' מפרש מאי היא: **אכל.** שיחנו הוא הטבח בלא פסוק דמים ומחלקין אותה ביניהם ולמחר יפסוק להם דמיה: **גמ' אין פוסקין דמים.** דתקנה וממכר בשבת וביו"ט אסור[נ] בספר עזרא (נחמיה יג): **היכי עביד.** דקתני שוחט הוא ומחלקין ביניהן היכי עביד שיהיו למחר כמה היתה שוה לפסוק דמיה: **מכיא.** להם ביו"ט שתי בהמות שוות ויאמר ראו אזו כזו ולמחר שמין את הטובה: **הריני עמך.** נמנה על בהמה זו בפלע והיינו כשמואל דאמר אין פוסקים לה דמים ביו"ט: מתני'

א) ובי"ט שיולי קא משייל היכי הוה עובדא כי הא דההוא גברא דאייתי בוכרא לקמיה דרבא אפניא דמעלי יומא טבא הוה יתיב רבא וקא חייף רישיה דלי עיניה וחזייה למומיה א"ל זיל האידנא ותא למחר כי אתא למחר אמר היכי הוה עובדא א"ל הוה שדיין שערי בהך גיסא דהוצא והוה איהו באידך גיסא בהדי דבעי למיכל עייל רישיה ופרטיה הוצא לשפותיה א"ל דלמא את גרמת ליה א"ל לא ומנא תימרא דגרמא אסור ב) דתניא ג) מום לא יהיה בו אין לי אלא שלא ד) יהיה בו מום ה) מניין שלא יגרום לו על ידי דבר אחר שלא יביא בצק או דבלה ויניח לו על גבי האזן כדי שיבא הכלב ויטלנו ת"ל ו) כל מום ז) אמר מום ואמר כל מום: **מתני'** ח) בהמה שמתה לא יזיזנה ממקומה ומעשה ושאלו את רבי טרפון עליה ט) והלה שנטמאת ונכנס לבית המדרש ושאל ואמרו לו לא יזיזם ממקומם: **גמ'** לימא תנן סתמא דלא כר' שמעון י) (דתנן) ר' שמעון אומר י) מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים יא) ר' יהודה אומר אם לא היתה נבלה מערב שבת אסורה אפילו תימא ר' שמעון מודה ר' שמעון בבעלי חיים שמתו שאסורין יב) הניחא למר בר אמימר משמיה יג) דרבא דאמר מודה היה רבי שמעון בבעלי חיים שמתו שאסורין שפיר אלא למר בריה דרב יוסף משמיה דרבא דאמר חלוק היה רבי שמעון אפילו בבעלי חיים שמתו שמותרים מאי איכא למימר יד) תרגומה זעירי בבהמת קדשים דיקא נמי דקתני עליה ועל החלה שנטמאת מה חלה דקדישא אף בהמה דקדישא אלא טעמא דקדישא הא דחולין שריא הניחא למר בריה דרב יוסף משמיה דרבא דאמר חלוק היה ר' שמעון אף בבעלי חיים שמתו שמותרין שפיר אלא למר בר אמימר משמיה דרבא דאמר מודה היה רבי שמעון בבעלי חיים שמתו שאסורין מאי איכא למימר הכא במאי עסקינן במסוכנת ודברי הכל: **מתני'** טו) אין נמנין על הבהמה לכתחלה ביו"ט אבל נמנין עליה מערב יום טוב ושוחטין ומחלקין ביניהם: **גמ'** מאי אין נמנין אמר רב יהודה אמר שמואל יז) אין פוסקין דמים לכתחלה על הבהמה ביו"ט היכי עביד אמר רב מביא שתי בהמות ומעמידן זו אצל זו ואומר זו כזו תניא נמי הכי יח) לא יאמר אדם לחברו הריני עמך בסלע הריני עמך בשתים אבל אומר לו הריני עמך למחצה ולשליש ולרביע: מתני'

ל) כגורות לג: [ממות יו:]. מ) [סס בגבורות לד. מיתה יתן וכ"מ בשאלתות פ' בא פי' מד]. נ) [סס בגבורות איתא אחד מום יאחד כל מום]. ד) שבת קנו:. ה) [ל"ל דמניין]. ו) [עיל כ. ו: ע"ש שבת קנו: ע"ש]. ז) [פסחים יו:, ח) שבת מה:, ט) [דרב וכ"מ שם] ובאמת נ"ל דרבא וכן הוגה שם. י) שבת קמח:. כ) [תוספ' פ"ג], ל) [בכורות לט.]. מ) [שבת כג: כד.]. נ) [עי' רש"י לקמן לז. ד"ה מטום מקח וממכר]. ס) [וע"ע תוס' שבת כד: ד"ה לפי ופסחים מו. ד"ה לא תקלא].

תורה אור השלם

ו. ואיש כי יקריב זבח שלמים ליי לפלא נדר או לנדבה בבקר או בצאן תמים יהיה לרצון כל מום לא יהיה בו:

ויקרא כב כא

גליון הש"ס

רש"י ד"ה אין עוסקין וכו'. עי' רש"י לקמן דף לז ע"א ד"ה מטום מקח וממכר: **באר"ד** בספר עזרא. כלשונו דש"ס סיכה דף לז ע"א וכן בעזרא ומי' חזו בנחמיה מ' ועי' מהר' דף לג ע"ב:

מוסף רש"י

אמר מום ואמר כל מום. כלומר מום לא יהיה בו אלא למיכתב וכתיב כל מום, לרבות כולם (מנחות יז:). מחתכין את הדלועין. המלוטין ומיהו סתמן לאו למאכל בהמה קיימי אלא לאדם (שבת קו:) ולא אמרינן מוקצין הן לבהמה דמתכל אדם הן (שם קנה:) ולא אמרינן טרחא דלאו לוקח הוא (לעיל ד.), **ואת הנבלה.** שנתנבלה היום ובין השמשות היתה עומדת לאדם ואפ"ה מחתכין (שבת קו:) ואע"פ שנתנבלה בשבת, דבין השמשות לא היתה עומדת לאכילת כלבים, אפילו הכי שרי, דלית לן מוקצה בשבת (לעיל ב.). מודה היה ר' שמעון. ולא"ג דאמר מחתכין הנבלה לפני הכלבים, הני מילי במסוכנת דדעתיה עליה מאחמול לכלבים, אבל מודה הוא בבעלי חיים, כלומר בבריאים שמתו שאסורין (שבת מה:).

רבינו חננאל

וכן רבה הוה חייף בעיו"ט, ואייתו ליה בכור לבקרו, דלי רישיה וחזא למומא, ואמר ליה זיל האידנא ותא למחר. אתא למחר, א"ל איך נפל ביה האי מומא, א"ל בכור חזי שערי דרמו מאחורי דהוצא. הכניס ראשו בין הוצא לאכול שעורים. פרטיה כלומר חתך הקרע שפתו. א"ל ודילמא את גרמת ליה. א"ל לא. וגרמא דאסור מנא לן, דתניא מום לא יהיה בו, אין לי אלא שלא יהיה בו מום, אבל אם יש בו מותר לאוכלו במומו, מניין שאסור לגרום לו מום. שלא יביא בצק ויתן באזני של גדי כדי שיבוא כלב ויטלנו, ת"ל כל מום לא יהיה בו מעצמו. מכאן שאסור לגרום לו. **מתני'** בהמה שמתה לא יזיזנה ממקומה כו'. משנה זו סתם היא, וקתני לא יזיזנה ממקומה, לימא תנן סתמא דלא כר' שמעון, דתנן מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים. ואמרינן אפילו תימא ר' שמעון, מתניתין בשמתה ביו"ט, ומודה ר' שמעון בשהיו בערב יו"ט בחיים ומתו ביו"ט שאסורין לטלטלן. הניחא למר בר אמימר משמיה דרבא דאמר מודי ר' שמעון [בבעלי חיים שמתו שאסורין]. אלא למ"ד חלוק היה ר' שמעון אפילו בבעלי חיים שמתו ביו"ט, שמותר לטלטלן אליתנם לפני הכלבים, מאי איכא למימר. **תרגמא** זעירי למשנתנו בבהמת קדשים שטעונה קבורה, ואסור להאכילה לכלבים, לפיכך לא יזיזנה ממקומה. ואמרינן מתני' נמי דייקא דבהמת קדשים היא, דקתני עליה ועל החלה, עליה דומיא דחלה, מה חלה קדש אף בהמה קדש. דייקינן מינה טעמא דהיא בהמת קדשים, הא בהמה דחולין שמתה ביו"ט מותר לטלטלה אליבא דר' שמעון, הניחא למ"ד חלוק היה ר' שמעון בבעלי חיים שמתו שמותר לטלטלן, אלא למ"ד מודי היה שאסורין מאי איכא למימר. **ואוקימנא** במסוכנת מערב יו"ט ומתה ביו"ט, דכיון דמסוכנת, מתה מאתמול היא[ל], ואפילו לר"י. ומתניתין בבהמת קדשים, ולפיכך לא יזיזנה. הא דחולין דברי הכל שרי לטלטלה. **מתני'** אין נמנין על הבהמה בתחילה ביו"ט כו'. אוקמה רבה אין נמנין לפסוק לה דמים, אבל נמנין עליה ואומר זו כמו זו שמכבדה מערב [יו"ט], ודמי אותה הבהמה יהודעים, ושוחטים (מחלוקת) [ומחלקים] בלא פסיקת דמים. תניא נמי הכי לא יאמר אדם לחבירו, הריני עמך בסלע, הריני עמך בשתים, שנמצא פוסק דמים, אלא אומר לו הריני למחצה או לשליש או לרביע.

ל) נראה לל"ל דכיון דמסוכנת היתה מעיו"ט דעתיה עליה מאתמול וכ"ה ברי"ף כאן ע"ש.

עין משפט נר מצוה

כח א מי' פ"ב מהלכות יו"ט הלכה ג טור וש"ע א"ח סי' תקי סעיף ט [וטוס"ע י"ד סי' שיג סעי' ג:

כט ב מיי' פ"ב מהל' כלכות הלכה ח טוס"ע יו"ד סי' שיג סעיף ל:

ל ג מיי' פ"ב מהלכות יו"ט הלכה עז טוס"ע א"ח סי' תקיח סעיף ו:

לא ד ה מיי' שם:

לב ו מיי' שם טוס"ע שם:

לג ז ח מיי' פ"ד מהל' יו"ט הלכה יט מגג לאחן עה טוס"ע א"ח סי' תק סעיף א:

מתני' ר' יהודה אומר שוקל אדם בשר כנגד הכלי וכנגד הקופין וחכ"א אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר: **גמ'** מאי כל עיקר אמר רב יהודה אמר שמואל אפי' לשמרו מן העכברים אמר רב אידי בר אבין והוא דתליא בתריטא ואמר רב יהודה אמר שמואל טבח אומן אסור לשקול בשר ביד ואמר רב יהודה אמר שמואל טבח אומן אסור לשקול בשר במים ואמר רב חייא בר אשי אסור לעשות בית יד בבשר אמר רבינא ובידא שרי אמר רב הונא מותר לעשות סימן בבשר כי הא דרבה בר רב הונא מהתך לה אתלת קרנתא ר' חייא ור"ש ברבי שוקלין מנה כנגד מנה ביום טוב כמאן לא כרבי יהודה ולא כרבנן אי כר' יהודה האמר שוקל אדם בשר כנגד הכלי או כנגד הקופין הכלי אין כנגד מידי אחרינא לא אי כרבנן הא אמרי אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר אינהו דעבוד כר' יהושע דתניא ר' יהושע אומר שוקלין מנה כנגד מנה ביום טוב אמר רב יוסף הלכה כר' יהושע בוריתה דתנן פסולי המוקדשין הנאתן להקדש ושוקלין מנה כנגד מנה בבכור. א"ל אביי ודלמא לא היא עד כאן לא קאמר ר' יהושע הכא אלא דליכא בזיון קדשים אבל התם דאיכא בזיון קדשים לא אי נמי עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא משום דלא מחזי כעובדין דחול אבל הכא דמחזי כעובדין דחול לא למימרא דקפדי אהדדי והא הנהו שב בניתא דאתו לבי רבי ואשתכח חמש מנייהו בי ר' חייא ולא קפיד ר"ש ברבי אמר רב פפא שדי גברא בינייהו אי ר' חייא ור' ישמעאל בר' יוסי אי ר"ש ברבי ובר קפרא: **מתני'** אין משחיזין את הסכין ביום טוב אבל משיאה על גבי חברתה: **גמ'** אמר רב הונא לא שנו אלא במשחזת של אבן אבל במשחזת של עץ מותר אמר רב יהודה אמר שמואל הא דאמרת של אבן אסור לא אמרן אלא לחדדה אבל להעביר שמנוניתה מותר מכלל דבשל עץ אפילו לחדדה נמי מותר איכא דמתני לה אסיפא בשל עץ מותר אמר רב יהודה אמר שמואל הא דאמרת בשל עץ מותר לא אמרן אלא להעביר שמנוניתה אבל לחדדה אסור מכלל דבשל אבן אפילו להעביר שמנוניתה אסור איכא דמתני לה אמתניתין אין משחיזין את הסכין ביו"ט אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא לחדדה אבל להעביר שמנוניתה מותר מכלל דע"ג חברתה אפילו לחדדה נמי מותר ואיכא דמתני לה אסיפא אבל משיאה על גבי חברתה אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא להעביר שמנוניתה אבל לחדדה אסור מכלל דבמשחזת אפילו להעביר שמנוניתה אסור מאן תנא דבמשחזת אסור אמר רב חסדא דלא כר' יהודה דתניא אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד ר' יהודה מתיר אף מכשירי אוכל נפש א"ל רבא לרב חסדא דרשינן משמך הלכה כרבי יהודה אמר ליה יהא רעוא דכל כי הני מילי מעלייתא תדרשון משמאי אמר רב נחמיה בריה דרב יוסף הוה קאימנא קמיה דרבא והוה קא מעבר

מתני' ר' יהודה אומר שוקל אדם בשר כנגד הכלי או כנגד הקופין וחכ"א אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר: **גמ'** מאי כל עיקר אמר רב יהודה אמר שמואל אפי' לשמרו מן העכברים אמר רב אידי בר אבין והוא דתליא בתריטא ואמר רב יהודה אמר שמואל טבח אומן אסור לשקול בשר ביד ואמר רב יהודה אמר שמואל טבח אומן אסור לשקול בשר במים ואמר רב חייא בר אשי אסור לעשות בית יד בבשר אמר רבינא ובידא שרי אמר רב הונא מותר לעשות סימן בבשר כי הא דרבה בר רב הונא מהתך לה אתלת קרנתא ר' חייא ור"ש ברבי שוקלין מנה כנגד מנה ביום טוב כמאן לא כרבי יהודה ולא כרבנן אי כר' יהודה האמר שוקל אדם בשר כנגד הכלי או כנגד הקופין הכלי אין כנגד מידי אחרינא לא אי כרבנן הא אמרי אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר אינהו דעבוד כר' יהושע דתניא ר' יהושע אומר שוקלין מנה כנגד מנה ביום טוב אמר רב יוסף הלכה כר' יהושע בוריתה דתנן פסולי המוקדשין הנאתן להקדש ושוקלין מנה כנגד מנה בבכור. א"ל אביי ודלמא לא היא עד כאן לא קאמר ר' יהושע הכא אלא דליכא בזיון קדשים אבל התם דאיכא בזיון קדשים לא אי נמי עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא משום דלא מחזי כעובדין דחול אבל הכא דמחזי כעובדין דחול לא למימרא דקפדי אהדדי והא הנהו שב בניתא דאתו לבי רבי ואשתכח חמש מנייהו בי ר' חייא ולא קפיד ר"ש ברבי אמר רב פפא שדי גברא בינייהו אי ר' חייא ור' ישמעאל בר' יוסי אי ר"ש ברבי ובר קפרא: **מתני'** אין משחיזין את הסכין ביום טוב אבל משיאה על גבי חברתה: **גמ'** אמר רב הונא לא שנו אלא במשחזת של אבן אבל במשחזת של עץ מותר אמר רב יהודה אמר שמואל הא דאמרת של אבן אסור לא אמרן אלא לחדדה אבל להעביר שמנוניתה מותר מכלל דבשל עץ אפילו לחדדה נמי מותר איכא דמתני לה אסיפא בשל עץ מותר אמר רב יהודה אמר שמואל הא דאמרת בשל עץ מותר לא אמרן אלא להעביר שמנוניתה אבל לחדדה אסור מכלל דבשל אבן אפילו להעביר שמנוניתה אסור איכא דמתני לה אמתניתין אין משחיזין את הסכין ביו"ט אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא לחדדה אבל להעביר שמנוניתה מותר מכלל דע"ג חברתה אפילו לחדדה נמי מותר ואיכא דמתני לה אסיפא אבל משיאה על גבי חברתה אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא להעביר שמנוניתה אבל לחדדה אסור מכלל דבמשחזת אפילו להעביר שמנוניתה אסור מאן תנא דבמשחזת אסור אמר רב חסדא דלא כר' יהודה דתניא אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד ר' יהודה מתיר אף מכשירי אוכל נפש א"ל רבא לרב חסדא דרשינן משמך הלכה כרבי יהודה אמר ליה יהא רעוא דכל כי הני מילי מעלייתא תדרשון משמאי אמר רב נחמיה בריה דרב יוסף הוה קאימנא קמיה דרבא והוה קא מעבר

לשקול בשר ביד. לאחוז הליטרא בידו אחת והבשר בידו אחרת ולכוין דבחול נמי כיון דאומן הוא בכך אורחיה הכי: **במים.** שיש לו שעמות וסימנים בכלי ונותנין בו מים והסימנים מודיעין אותו כמה המים עולין למעלה בשביל ליטרא בשר שבבר שיערו לכך: **ביש יד.** נקב לאחוז בו: **ובידא שרי.** לנקוב באצבעו שרי דלאו דרך חול הוא אבל בשכין דרך חול הוא. כשמוכר בשר עושה בו בית יד ונותנו לנוקב להוליכו לביתו ובי"ט צריך לשמות לעשות היכר שאין מקח וממכר מוחר בו: **סימן בבשר.** שלא יחליפהו הנושאו: **אתלת קרנתא.** כשהיה משלח הבשר לביתו מה היה רגיל לעשות כל אתיכה בעלת שלש קרנות וכבר היו מכירין אנשי ביתו שזה היה סימן שלו: **ר' חייא ורבי שמעון ברבי.** כשהיו חולקין בשר ביניהם היו שוקלין אותה מנה כנגד מנה ביו"ט: **כנגד כלי אין.** דבחול לאו הכי אורחיה אבל מנה כנגד מנה כך דרך כל החולקין: **הואיל וכן בבכורות כוחיה.** דאסור לשקול ולמכור בכור בעל מום שנתנו כהן בליטרא שלא לעשות מעשה חול בקדשים דבזיון הוא וקתני דמנה כנגד מנה ויודע כמה משקל ראשונה ושוקל כנגדה מותר אלמא לאו עובדא דחול השיב ליה: **דכן פסולי המוקדשין הנאתן להקדש ושוקלין מנה כנגד מנה בבכור.** קיפא דמתני' נקט. ורישא הכי איתא כל פסולי המוקדשין נמכרים באטליז ונשקלים בליטרא חוץ מן הבכור והמעשר שהניתן לבעלים אבל פסולי המוקדשין הניתן להקדש ושוקלין מנה כנגד מנה בבכור. וכן פירושה כל קדשים בעלי מומים שנפדו במומן אף על פי שעדיין מקנת קדושה עליהן שאסרן הכתוב בגיזה ועבודה כדאמרינן בבכורות (דף טו.) וגם גיזה וכו' אפילו הכי מהגין מעשה חולין בהן כזו שנשחטין באטליז ומכרין באטליז בליטרא חוץ מן הבכור והמעשר שהניתן ביוקר איזה להקדש אלא לבעלים לפי שאין להם פדיון במומם להיות דמיהן נכנסין לקדושתן דבבכור נאמר לא יגאל (ויקרא מ) אלא נאכלין לבעלים במומן הלכך אין מהגין בהן מעשה חולין במכירת בשרם כשנפל בהן מום ושחטום הבעלים בעלים דבכור הן ובעלים דמעשר ישראל אבל שאר פסולי המוקדשים הניתן מכירתן ביוקר להקדש היא ואע"פ שבכר נפדו קודם שחיטה דהא קודם פדייה אין נשחטין דבעי העמדה והערכה אפי' הכי הניתן מכירתן ביוקר להקדש שלפי מה שיודע שהנאתו יפה הוא מוסיף פדיונו ממתלתו לפיכך מבזין אותו למוכרו באטליז שהכל פויים שם ליקח בשר: **ושוקלין מנה כנגד מנה.** כשמוכרו בתוך הבית אלמא כי האי גונא לאו משקל הוי: **לא היא.** לא סבירא להו לרבנן דבכורות כר' יהושע בי"ט ולא ר' יהושע ס"ל בבכור דשרי: **ע"כ לא קאמרי רבנן הכא אלא דלא עביד מעשה דחול.** דהתם מכירה היא ואין דרך לשקול בשר הנמכר במנה כנגד מנה: **אבל הכא.** גבי רבי חייא ור"ש ברבי קא עבדי עובדין דחול דהא חלוקה היא וכן דרך כל החולקין ולא סבירא להו לרבנן דבכורות כר' יהושע: **ומי קפדי אהדדי.** ר' חייא ור"ש ברבי לחלוק בשר במשקל והלא מוותרין זה לזה ונוטלין זה משל זה משום חבה: **דהנהו שב בניתא.** שבעה דגים שבאו לרבי ומלא שבטל רבי חייא חמש והולכין לביתו: **ולא קפיד רבי שמעון ברבי.** לומר משל אבי הוא נזון יותר ממני: **אי ר' חייא ור' ישמעאל בר' יוסי.** היו אותן שחלקו שהן היו רגילין ליקח זה עם זה אי ר"ש ברבי ובר קפרא: **מתני' אין משחיזין.** אגוייז"ר בלע"ז: **אבל משיאה על גבי חברתה.** דמשני מדרך חול: **גמ' משחזת של אבן.** דמתקנת ליה שפיר דמחזי כמתקן בחול: **מכלל דבשל עץ כו'.** גמרא קא דייק מדאוקי רב יהודה איסורא בשל אבן בלחדדה מכלל דבשל עץ אף לחדדה שרי דמאי דאסר רב הונא בשל אבן שרי דכוותה בשל עץ: **איכא דמתני לה.** להא דרב יהודה: **אסיפא.** דמלתיה דרב הונא: **איכא דמתני לה.** להא דרב יהודה אמתני' ולאו אמלתיה דרב הונא: **לחדדה.** הוי תקון. להעביר שמנונית אינו אלא כהדחה בעלמא: **מחיר אף מכשירי אוכל נפש.** וטעמא משום דדרים יעשה לכם) לכל צרכיכם: **דרשינן משמך.** מדרוש משמך: מעבר

מתני' [ר' יהודה אומר שוקל אדם בשר כנגד הכלי וכנגד הקופין וחכ"א אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר. אמר שמואל אפילו לשומרו מן העכברים אל יתנהו בכף מאזנים, והוא דתליא כתריטא, שנראה כשוקל בשר. אמר רב יהודה אמר שמואל טבח אומן אסור לשקול בשר ביד. דנראה כאלו במאזנים הוא שוקל, כיון דמשער בידיו בידו רגיל, שידו כליטרא, אלא חותך בידו בסכין, ונותן לזה ולזה. וכן (השוקל) [אסור לשקול] במים. אמר רב אסור לעשות בית יד בבשר. פירוש עושין לו מקום כדי שיהיה תולה אותו באותו המקום, וכשורצה לחתוך ממנו אוחז באותו המקום, והוא נקרא בית יד, שנראה כעושה כלי ביו"ט. והני מילי בסכין, אבל ביד שרי. אמר רב הונא מותר לעשות סימן בבשר, כרב הונא דהוה מהתך ליה אתלת קרנתא. רבי חייא ורבי שמעון ברבי היו שוקלין מנה כנגד מנה ביו"ט, כשחולקין הבשר ביניהן. למימרא דקפדי אהדדי שלא יטול אחד מהן יותר מחברו, והא מוותרין הוו להדדי, כהדא] דרשב"ג. תני הטבח לא יהא שוקל בידו ויניח שידו כליטרא היא, אבל חותך בסכין ונותן לזה ולזה. תני אין מרגילין ביו"ט ולא בחול בבכור ולא בפסולי המוקדשין, א"ר בון שלא יהא כעובד עבודה בחייו.

מסורת הש"ס

א) [לקמן כט.], ב) ב"מ כג: חולין לה:, ג) בכורות לא., ד) לקמן לו: מגילה ז: שבת ס: קידד. קלז: [תוספ' מגילה פ"א], ה) [הך דר"י ליתא כמשנה ולכן ספיר גרסינן דתמיה], ו) [ינמות פ. כתובות סח.], ז) [דברים יב], ח) [במדבר יח], ט) [שמות יב].

הגהות הב"ח

(א) גמ' דתנן אין בין יום טוב לשבת:

לעזי רש"י

אגוייזי"ר [אגוישייר"ר]. להשחיז.

מוסף רש"י

אתלת קרנתא. כשהיה שולח בשר לאשתו ביל נכרי עושה המתיכה בת ג' קרנות (ב"מ כג:) לו: משום סימן שלא יגנבו ממנה אנשי ביתו (חולין צה:). פסולי המוקדשין. קדשים שנפל בהן מום, הנאתן להקדש. אם מוכרין אותן ביוקר הנאת הקדש היא (בכורות לא. וגי' ב"מ: טובת הנאה להקדש הוא). ושוקלין מנה כנגד מנה בבכור. שאם יש לו מתיכת בשר חולין שנשקלה בליטרא יכול לשקול בשר נכור כנגדה (שם). אבל משיאה. לשון השאה (בראשית כז ג). אין בין יו"ט לשבת. להיות מותר לכתחילה ביום טוב מה שאסור בשבת, אבל לענין עונשין יש חילוק, שזה נקילה ובכרת הוה אלא גרולה (מגילה ז:).

רבינו חננאל

[מתני'] וחכמים אומרים אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר. אמר שמואל אפילו לשומרו מן העכברים אל יתנהו בכף מאזנים, והוא דתליא כתריטא, שנראה כשוקל בשר. אמר רב יהודה אמר שמואל טבח אומן אסור לשקול בשר ביד. דנראה כאלו במאזנים הוא שוקל, כיון דמשער בידיו בידו רגיל, שידו כליטרא, אלא חותך בידו בסכין, ונותן לזה ולזה. וכן (השוקל) [אסור לשקול] במים. אמר רב אסור לעשות בית יד בבשר. פירוש עושין לו מקום כדי שיהיה תולה אותו באותו המקום, וכשורצה לחתוך ממנו אוחז באותו המקום, והוא נקרא בית יד, שנראה כעושה כלי ביו"ט. והני מילי בסכין, אבל ביד שרי. אמר רב הונא מותר לעשות סימן בבשר, כרב הונא דהוה מהתך ליה אתלת קרנתא.

לד א ב ג ד ה מיי' פ"ד מהלכות יו"ט הלכה כ סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן תק סעיף ג:

לה ו ז ח מיי' פ"ג סה הלכה ו טוש"ע א"ח סה סעיף ג:

לו ט מיי' פ"ח מהלכות שקורי מזונה הי"ב:

לז י מיי' פ"ח מהלכות כלורות הלכה יח סמג לאוין שמג טוש"ע י"ד סימן שו סעיף ו:

לח כ מיי' פ"ד מהל' יו"ט הלכה ט סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן תקט סעיף כ:

רבינו חננאל (המשך)

דהא קנו שבעי בוריתא, ואישתכח בי ר' חייא חמשה מיניהו, ולא קפיד ר' שמעון בר'. ופרקינן ר' שמעון ור' חייא מוותרי להדדי, והני או ר' חייא ור' ישמעאל או ר"ש [ו]בר קפרא. והא דשקלי מנה כנגד מנה כמאן, לא כר' יהודה ולא כרבנן דמתניתין כו'. ואמרינן אינהו דעבוד כר' יהושע, דתניא ר' יהושע אומר שוקלין מנה כנגד מנה ביו"ט. ואמר רב יוסף הילכתא כר' יהושע דהואיל ותנן בבכורות כוותיה, דתנן פסולי המוקדשין הנאתן להקדש ושוקלין מנה כנגד מנה בבכור. ודחה אביי ואמר ודילמא לא אמר ר' יהושע דשוקלין מנה כנגד מנה אלא ביו"ט, אבל בבכור דאיכא בזיון קדשים אפילו מנה כנגד מנה אסור. אי נמי עד כאן לא שרו רבנן מנה כנגד מנה בבכור אלא משום דלא עביד עובדין דחולין, דבחולין שוקלין בליטרא. ובבכור החירו מנה כנגד מנה. אבל ביו"ט דשקיל במאזנים כעובדא דחול אסרי, ונדחת דוקיא דרב יוסף. **מתני'** אין משחיזין את הסכין כו'. ואסיקנא אבל משיאה ע"ג חברתה, אמר שמואל ל"ש אלא להעביר שמנוניתא, אבל לחדדה אסור, והשחזה עצמה אפילו להעביר שמנוניתא אסור. **מאן תנא** אין משחיזין, דלא כר' יהודה דתניא אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד, הא כל דבר שאינו אוכל נפש שבת ויו"ט שוין, ר' יהודה מתיר אף מכשירי אוכל נפש. א"ל רבא לרב חסדא דרשינן משמך הלכה כרבי יהודה, א"ל יהא רעוא כל מילי מעליתא תדרשון משמיי. ירושלמי רבי מנא ורבי יוסי בר בון אתפלגון, חד אמר מיפות בהמה ביו"ט [כל עמא] שרי, מיחבוט רבי חייא ור' שמעון, חד אסר וחד שרי. תני רבן שמעון בן גמליאל אומר אף מפייס אדם את עצמו בליטרא לידע מה הגיע לו כהדא [רמי מנא זבן חרובן דשמיטה אתא שאל לרבי חזקיה א"ל נהגין

גריפת תנור וכירים. פר"י (ד) אשוויי גומות ולא נהירא דאם כן לא הוי דומיא דהני אחריני דחשיבי משום דהוי תקון כלי לכן נ"ל דמיירי בתנור חדש ועדיין יש בו אבנים ועפר היינו פינו וכשיסיר אותם אבנים ועפר הויין כמו גמר מלאכתן וחייב משום מכה בפטיש דכל גמר מלאכה חייב משום מכה בפטיש ומכל מקום קשה דנלא טעמא דמשום מכה בפטיש תיפוק ליה דהוי אסור משום מוקצה דאפר ואבנים שבתוכו מוקצות הן ומכאן אומר ריא"ז דטלטול מוקצה התירו משום אוכל נפש ומכאן יש להביא ראיה למה דאמר בפ"ק (דף יב:) (ב): **רבינא** אמר וכו' מידי דהוה אקוין ברשות הרבים. דשרי לטלטל אגדיש אע"ג דהוי מלאכה וקשה דמשמע הכא דרבינא אית ליה מוקצה מדקאמר מידי דהוה אקוין ברה"ר דאי לאו הכי הוה אסור מטעם מוקצה ובפרק מי שהחשיך (שבת דף קנז.) משמע דאית ליה כר' שמעון דלית ליה מוקצה דפליגי התם רב אחא ורבינא חד אמר לקולא וחד אמר לחומרא ובכל מקום (ג) רב אחא לחומרא ורבינא לקולא וי"ל דהכא קאמר רבינא אליבא דרב יהודה אמר שמואל דאסר שפוד לטלטלו אבל איהו ס"ל דשרי אבל קשה מדשמואל אדשמואל דהתם פרק מי שהחשיך אמר כר' שמעון דלית ליה מוקצה גבי כרכי דזחי והכא משמע דאית ליה מוקצה וי"ל דשאני שפוד דלאחר מלאכתו אין כאן תורת כלי עליו ולהכי אוסר שמואל דיש עליו תורת (ד) מוקצה ולעולם ס"ל כרבי שמעון: [גם מקושיא דרבינא יש לתרץ כך. ת"ק]:

איבא בינייהו שפחות. גבי משנה אתמר בכתובות (דף סא:) וא"ת א"כ נימא אפר מקלה דהיינו שמעתא במכות (דף כא:) דלרב פפא רב מלכיו אמרה ולרב חיננא רב מלכיא אמרה וי"ל דה"פ שפחות ושכנגדה פירוש האמנעות דהיינו אפר מקלה אי נמי ה"פ מתניתין ומתניתא דוקא רב מלכיא ולא רב מלכיו אבל שמעתתא יש מהם רב מלכיו ולעולם רב מלכיא אמרה אותה שמעתא דאפר מקלה ולכך אינו נותן סימן רק למתניתא:

שמואל

מתניתין ומתניתא רב מלכיא שמעתתא רב מלכיו וסימניך מתניתין מלבתא מאי בינייהו איבא בינייהו שפחות: **מתני'** לא יאמר אדם לטבח שקול לי בדינר בשר אבל שוחט ומחלק ביניהם: **גמ'** היכי עביד כי הא

דבסורא

מעבר לסכינא אפומא דדקולא ואמרי ליה לחדדה קא עביד מר או להעביר שמנוניתה וחזיתי לדעתיה דלחדדה קא עביד (א)וקסבר הלכה ואין מורין כן ואמר אביי הוה קאימנא קמיה דמר (ב)והוה קא מעבר סכינא אשפתא דרחיא ואמרי ליה לחדדה קא בעי מר או להעביר שמנוניתה ואמר לי להעביר שמנוניתה וחזיתי לדעתיה דלחדדה קא עביד וקסבר הלכה ואין מורין כן איבעיא להו מהו להראות סכין לחכם ביום טוב רב מרי בריה דרב ביזנא שרי (ג)ורבנן אסרי ורב יוסף אמר (ד)תלמיד חכם רואה לעצמו ומשאילה לאחרים ואמר רב יוסף (ה)סכין שעמדה מותר לחדדה ביום טוב (ו)והני מילי (ו) הוא דפסקא אגב דוחקא דרש רב חסדא ואיתימא רב יוסף אחד סכין שנפגמה ואחד שפוד שנרצם ואחד גריפת (ז)תנור וכירים ביום טוב באנו למחלוקת ר' יהודה ורבנן דתניא (ח)אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד ר' יהודה (ט)מתיר אף מכשירי אוכל נפש (י)מ"ט דת"ק אמר קרא (יא)הוא לבדו יעשה לכם הוא ולא מכשיריו ור' יהודה אמר קרא לכם (יב)לכם לכל צרכיכם ות"ק הא כתיב לכם אמר לך ההוא (יג)לכם ולא לנכרים ואידך נמי הא כתיב הוא אמר לך כתיב הוא וכתיב לכם ולא קשיא (יד)כאן במכשירין שאפשר לעשותן מערב יו"ט כאן במכשירין שאי אפשר לעשותן מערב יו"ט אמר רב יהודה אמר שמואל (טו)שפוד שנרצף אסור להקנו ביו"ט פשיטא (טז)לא צריכא דאע"ג דמפשיט בידיה ואמר רב יהודה אמר שמואל (יז)שפוד שצלו בו בשר אסור לטלטלו ביו"ט (יח) רב [א] אדא בר אהבה אמר רב מלכיו (יט)שומטו ומניחו בקרן זוית אמר רב חייא בר אשי אמר רב הונא והוא שיש עליו כזית בשר רבינא אמר (כא)אף על פי שאין עליו בשר מותר לטלטלו מידי דהוה (כב)אקוץ ברשות הרבים (כג)אמר רב חיננא בריה דרב איקא שפוד שפחות וגומות רב מלכיו בלורית אפר מקלה וגבינה רב מלכיא רב פפא אמר

מעבר לסכינא אפומא דדקולא ואמרי ליה לחדדה קא עביד מר או להעביר שמנוניתה וחזיתי לדעתיה דלחדדה קא עביד וקסבר הלכה ואין מורין כן איבעיא להו מהו להראות סכין לחכם ביום טוב רב מרי בריה דרב ביזנא שרי ורבנן אסרי ורב יוסף אמר תלמיד חכם רואה לעצמו ומשאילה לאחרים ואמר רב יוסף סכין שעמדה מותר לחדדה ביום טוב והני מילי (ו) הוא דפסקא אגב דוחקא דרש רב חסדא ואיתימא רב יוסף אחד סכין שנפגמה ואחד שפוד שנרצם ואחד גריפת (ז)תנור וכירים ביום טוב באנו למחלוקת ר' יהודה ורבנן דתניא (ח)אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד ר' יהודה (ט)מתיר אף מכשירי אוכל נפש (י)מ"ט דת"ק אמר קרא (יא)הוא לבדו יעשה לכם הוא ולא מכשיריו ור' יהודה אמר קרא לכם (יב)לכם לכל צרכיכם ות"ק הא כתיב לכם אמר לך ההוא (יג)לכם ולא לנכרים ואידך נמי הא כתיב הוא אמר לך כתיב הוא וכתיב לכם ולא קשיא (יד)כאן במכשירין שאפשר לעשותן מערב יו"ט כאן במכשירין שאי אפשר לעשותן מערב יו"ט אמר רב יהודה אמר שמואל (טו)שפוד שנרצף אסור להקנו ביו"ט פשיטא (טז)לא צריכא דאע"ג דמפשיט בידיה ואמר רב יהודה אמר שמואל (יז)שפוד שצלו בו בשר אסור לטלטלו ביו"ט (יח) רב [א] אדא בר אהבה אמר רב מלכיו (יט)שומטו ומניחו בקרן זוית אמר רב חייא בר אשי אמר רב הונא והוא שיש עליו כזית בשר רבינא אמר (כא)אף על פי שאין עליו בשר מותר לטלטלו מידי דהוה (כב)אקוץ ברשות הרבים (כג)אמר רב חיננא בריה דרב איקא שפוד שפחות וגומות רב מלכיו בלורית אפר מקלה וגבינה רב מלכיא רב פפא אמר

מתניתין ומתניתא רב מלכיא שמעתתא רב מלכיו וסימניך מתניתין מלבתא מאי בינייהו איבא בינייהו שפחות: **מתני'** לא יאמר אדם לטבח שקול לי בדינר בשר אבל שוחט ומחלק ביניהם: **גמ'** היכי עביד כי הא

דבסורא

מלכיו אמרינהו, והיינו דקתני איבא בינייהו שפחות ולא קתני שפחות ואפר מקלה, אלא שפחות גרידא ודרב מלכיו דקתני קתי (חבורות כא.). וסימנך. אלא מתניתין גרידא, **מתניתין מלבתא**. לגבי שמעתתא דהיינו מתניתא מלבתא, דהא מינה מיתחזיא דהיינו לשמעתתא, וסימנך מלכיו לשון נקבה, אבל מלכיו לשון זכר (חבורות שם) מסיות ובריאות עיקר הן, והיינו סימן מי שאמו דומה לנקבה מוקמינן טולטו מתניתין דהוי נמי לשון נקבה אלייה, והיינו רב מלכיא דומה לנקבה, ומשמעותו של אם נמי משמע לשון נלבות, והיינו מסיות ובריאות שהן עיקר ולא שמעתות. ולית למשרש איבא בינייהו שפחות ואפר מקלה דמשמע שפחות ושכנגדה (שבות כא.).

פירוש שמועות של רב מלכיו. שפוד הא דאמרן. שפחות מסנה היא בכתובות אפילו הכניסה לו ק' שפחות כופה לעשות בצבר. גומות בנידה, גומות אע"פ שאין שערות. ואילו שמועות של רב מלכיה, בלורית וגבינה במסכת ע"ז. אפר מקלה במסכת מכות. ומי שאמר מתניתא מלבתא אמר שפחות בלורית אפר מקלה וגבינה רב מלכיה, שאילו כולן מתניתא נינהו. אבל (שפחה) (שפוד) גומות שמועות הן, והן בלבד לרב מלכיו איבא בינייהו שפחות, רב פפא אמר שפחות רב מלכיה היא. (ו) ורב אמר לך לרב מלכיו היא. **מתני'** לא יאמר אדם לטבח מכור לי בדינר בשר אבל שוחט ומחלק ביניהן. היכי עביד

(ו) נראה דל"ל ולר"ת בריה דרב מיקרא לרב מלכיה היא.

עין משפט נר מצוה

לט א ב מיי' פ"ד מהלכות יו"ט הל' ט סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן תקט סעיף ב: מ ג ד מיי' שם סמג שם טוש"ע א"ח סי' תלח סעיף א:

מא ה ו מיי' וסמג שם טוש"ע א"ח סימן תקט סעיף ב:

מב ז ח מיי' פ"א מהל' יו"ט הלכה ד ה סמג שם טוש"ע א"ח סימן תלה סעיף א:

מג ט י מיי' פ"ד שם הלכה ח סמג שם טוש"ע א"ח סימן תקט סעיף א:

מד כ ל מ טוש"ע א"ח סימן תקיט סעיף ג:

מה נ מיי' שם הלכה כא סמג שם טוש"ע א"ח סימן תק סעיף א:

לעזי רש"י

אשפריינטי"ר [אישפריינטי"ר]. להקדות את החוד של שפוד.

רבינו חננאל

ויבורר סכינא אפומא דדקולא או אפומא דריחיא להחדדה הלכה ואין מורין כן. להראות סכין לחכם ביו"ט. רב מרי בריה דרב ביזנא שרי ורבנן אסרי. אמר רב יוסף תלמידי חכמים רואין לעצמן ומשאילין לאחרים. סכין שעמדה (או) [אי] פסקה אגב דוחקא, שרי לחדודה בפומא דריחיא או בפומא דדקולא או כיוצא בהן, אבל במשחזת לא. דרש רב חסדא סכין שנפגמה ושפוד שנרצם וגריפת תנור וכיריים מחלוקת ר' יהודה ורבנן, דתניא אין כין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד, ר' יהודה מתיר אף מכשירי אוכל נפש. ואסיקנא מ"ט דת"ק, דיוק אך אשר יאכל לכל נפש וגו', ולא תימא לכל נפש דאפילו נפש בהמה משמע, כדכתיב מכל נפש בהמה, דהא כתב לכם, למעט הגרים והכלבים. ור' יהודה דיוק לכם לכל צרכיכם ואפילו מכשירי אוכל נפש. והני מילי מכשירין שאי אפשר לעשותן מערב יו"ט, אבל מכשירין שאפשר לעשותן מערב יו"ט אפילו ר' יהודה אוסר, דאתא הוא לבדו ומיעטן. אמר רב יהודה אמר שמואל שפוד שנרצף אסור לתקנו ביו"ט. ואע"ג דיכול לכיפשטיה בידיה. וכן שפוד שצלה בו בשר, אם הוציא הבשר מנגו אסור לטלטלו ביו"ט. רב מלכיו ואיתימא רב אדא בר אהבה אמר שרמטו ומניחו בקרן זוית כו'. אמר רבינא אע"פ שאין כו בשר מותר לטלטל, מידי דהוה אקוץ ברה"ר, הלא קוץ ברה"ר מטלטלין אותו ומניחין אותו בצידי רה"ר, כדי שלא יזקוק בו רבים, כך זה השפוד לא נדע מקוץ.

תורה אור השלם

ו. וביום הראשון מקרא קדש ויום השביעי מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכה לא יעשה בהם אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם: שמות יב טז

הגהות הב"ח

(א) גב' והני מילי דפסקא כל"ל ותיבת הוא נמחק: (ב) שם אמר רב מלכיו אמרו רב אדא בר אהבה שומטו ומניחו כו'ל: (ג) רש"י ד"ה שפוד שפחות וכו' גדולה היא ואינה ממתנת לאין גומא: (ד) תוס' ד"ה גריפת וכו' פר"י משום אשוויי:

הגהות הגר"א

[א] גב"א רב אדא בר אהבה אמר רב מלכיו. נ"ב ט"ס הוא ול"ל בהיפך רב מלכיו אמר רב אדא בר אהבה וכ"ה בכל המקומות (שבמתניתא הנ"ס) והר"ן והרא"ש נרסו רב מלכיו ואיתימא הא"ח:

מוסף רש"י

במכשירין שאפשר לעשותן מערב יו"ט. כגון סכין שנפגם מערב יו"ט (מגילה י.). שאי אפשר. כגון סכין שנפגמה ביו"ט (שם). רב פפא אמר. פסומא דרב מלכיו פליג, דקתמר שפחות רב מלכיו ליתא, דכל מתני' דמתניתא דהכא רב מלכיא פרשינהו, אבל שמעתתא דאמר רב מלכיו מודינא לך (כיומא יא.). מתניתין ומתניתא. הכי דאיתמר אמוראי, רב מלכיא, שמעתתא. הכי דאיתמר שמעתתא נאפי נפשייהו יצא אפיריש דמתניתין, רב מלכיו (ע"ז כט. וכע"ז חבות כא.) ירבו פפא מחליף שפחות לרב מלכיא ואפר מקלה לרב מלכיו (חבות שם). לומר מאנה דשפחות דאיתקמת כרב מלכיו, רב מלכיא אמרה, ומתניתא דקאמר לאו דוקא, אלא דבסימנא דרב מלכיו ליתא מתני' ושמעתתא רב מלכיו ומה שנאמר מן השמעתא בסימנו של רב מלכיו, דהיינו שפוד וגומות, רב

(ו) נקמן נב.. (ב) [מגילה ז: וש"נ], (ג) [סס ע"ז], (ד) [סס: פוסק מ. ב"ק קב: מכות יג.], (ה) [עיל כ: וש"נ], (ו) [שבת מב.], (ז) מכות כא. כתובות פח: ע"ז כט. נדה נב., (ח) [מולין יז: יח.], (ט) [דף נט:], (י) [כתובות פח.], (כ) [נדה נב.], (ל) [דף כט.], (מ) [דף כא.], (נ) [לה:], (ס) [ב"ל ח. יסס ד"ה א"ר יהודה וע"ע תוס' לקמן לא: ד"ה א"ר זירא], (פ) [פסחים עד: מולין נב:], (צ) [עיין בתוי"ט לזבלין].

כסורא אמרי. דרכן לומר לטבח תן לי תרטא או פלג תרטא ובגרס אמרי חלקא או פלג חלקא וכפומבדיתא אמרי חזיא. כל הטבחין היו מנתחין בהמותיהם בשוה כך וכך נתחים מן הבהמה ולאותן הנתחים קרו להו בסורא תרטא ובגרס חלקא ובפומבדיתא חזיא ובגהר פקוד רבעא: **מתני' אכל לא במדה.** בגמ' מפרש לה ומאי פלוגתייהו: **שהיה ממלא מדותיו כו'.** שאין מודדין ביו"ט: **אף בחולו של מועד עושה כן.** בגמ' מפרש טעמא. ולא גרסינן במתני' מפני ברורי המדות ואית דגרס ליה והן העלאת הרתיחות ובגמרא מפרש: **מפני מצוי המדות.** כשהיה מוכר שמן היה לו מדות הרבה ומביאין הלקוחות כליהן ומודד לאיש ואיש במדה לעצמו ומתמלות והולכות לתוך כליהן כל הלילה: **גמ' המיוחד למדה.** שמודד ומוכר בו: **העומד למדה.** שכשיסבר זה בא זה מתמיו אבל עדיין לא מדד בו: **ואפא רבי יהודה למימר.** כיון דהוא עצמו מדה ולכך עשוי וכדי מדה מחזיק לא ימלאנו דמחזי שפיר כמודד ומוכר כעומדין דחול: כלי וקופיץ אין עומדין לכך: **כדעבדין בחול.** במאזנים פעמים שאין הליטרא בפיו וכיון שיודע משקל כליו שוקל בו: **לא קא עביד כעובדין דחול.** דעדיין לא יצא טבעו של כלי זה למדה: **אם מדה.** רבעא או לוג אלא כך יאמר לו סתם כלי זה מלא לי: **הכא לא קא עביד כדעבדין בחול.** שדרך לקוחות לומר תן לי לוג ואין דרכן לומר כלי זה מלא לי בדרך מקח אלא בדרך הלואה או מתנה ואע"ג דמיוחד למדה: **עכידי אינשי דמקרבי חמרא.** לחבריהם: **מנא דפילא.** של מדה: **תנא אף במועד עושה כן מפני בטול בית המדרש.** שהיה מכס גדול ובאים רבים לשאול הימנו ובמועד רבים עוסקים בתורה שאין טרודים במלאכה והיה ממלאן בלילה שאין זמן בית המדרש כדי שיהא פנוי ביום. ולמאן דגרס במתני' מפני ברורי המדות מפרש הכי מפני בטול בית המדרש של בא' מועד לא יהיה פנוי לשהות ולברר מדותיו אלא יתיבו לפיכך ממלאן בלילה: **הוא נמי כו'.** משנתן יין בחבית כך וכך לוגין

[א]דבסורא אמרי תרטא ופלגו תרטא בגרש אמרי חלקא ופלגו חלקא בפומבדיתא אמרי אוזיא ופלגו אוזיא בגהר פקוד ובמתא מחסיא אמרי רבעא ופלגו רבעא: **מתני'** [ב]אומר אדם לחברו מלא לי כלי זה אבל לא במדה ר' יהודה אומר אם היה כלי של מדה לא ימלאנו מעשה באבא שאול בן בטנית שהיה ממלא מדותיו מערב יו"ט ונותנן ללקוחות ביו"ט אבא שאול אומר אף במועד (ג) עושה כן [א] מפני ברורי המדות וחכמים אומרים אף בחול עושה כן מפני מצוי המדות: **גמ'** מאי אבל לא במדה אמר רב יהודה אמר שמואל אבל לא בכלי המיוחד למדה אבל כלי העומד למדה ימלאנו ואתא ר' יהודה למימר אפילו כלי העומד למדה לא ימלאנו אלמא גבי שמחת יום טוב ר' יהודה לחומרא ורבנן לקולא והא אפכא שמעינן להו דתנן [ד]רבי יהודה אומר שוקל אדם בשר כנגד הכלי וכנגד הקופיץ וחכמים אומרים אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר אלמא ר' יהודה לקולא ורבנן לחומרא קשיא דר' יהודה אדר' יהודה קשיא דרבנן אדרבנן דר' יהודה אדר' יהודה לא קשיא התם בשאינו עומד למדה הכא בעומד למדה דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא התם קא עביד כדעבדין בחול הכא לא קא עביד כדעבדין בחול רבא אמר מאי אבל לא במרה [ג]שלא יזכור לו שם מדה אבל כלי המיוחד למדה ימלאנו ואתא ר' יהודה למימר כלי המיוחד למדה לא ימלאנו אלמא גבי שמחת יום טוב רבי יהודה לחומרא ורבנן לקולא והא אפכא שמעינן להו דתנן רבי יהודה אומר שוקל אדם בשר כנגד הכלי וכנגד הקופיץ וחכמים אומרים אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר אלמא ר' יהודה לקולא ורבנן לחומרא קשיא דר' יהודה אדר' יהודה קשיא דרבנן אדרבנן דר' יהודה אדר' יהודה ל"ק התם בשאינו מיוחד למדה הכא מיוחד למדה דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא התם

במדה ומכר ממנה עד שמכר משנתו נמצא כל הנותר בחבית על ידי ברורין שהרתיח היין כשמוציאו ומעלה אופיא מישקומ"א בלע"ז ואין המדה מלאה והן נקרקין ברורין לפי שמברורין אותן מן היין כששותה אי נמי על דקליפי וזיגי ושמן יש בו מצוי מפני שמודבק בשולי המדה ובדפנותיה ובין שכיחי ברורין ולא בשמן: **ותכריו כנסו כו'.** כלפרישת ברורין: **לפני הגזברים.** של הקדש לעשות בהן נרכי הקדש אם ילנו. והם לא הקדישוה כסברין אין יכולין להקדיש שאינו שלהם אי נמי יכולין הוה ליה גזל בעולה[ד]: **אמרו להם חכמים אין אתם זקוקין לכך.** הואיל ומתחלה לא נתכוונתם לגזול שהלקוחות מוחלין על ידי טרדן ומרוצתם שאינם יכולין לשהות עוד וידעי וקא מחלי: **אף אנו אין רצונו לכך.** לזה ליהנות משל אחרים: **אמרו להם.** חכמים א"כ אין לכם לעשות הקדש אלא לעשות בהן נרכי רבים שהרי משל רבים היה ויהנו הבעלים מהן: **ואין יודע למי גזל.** שגזל אינשים הרבה: **שיחין ומערות.** שמתכנסין בהן מים ושותין מהן. ובב"ק (דף נ:) מפרש מאי בור ומאי שיח ומאי מערה: **אדבריה.** הנהיגו ומטייל עמו במבוחות העיר: **לא ימדוד אדם קב שעורין.** אפילו ליתן לבהמתו שגרמה כמודד למכור: **אכל קודר הוא.** בקב עצמו נוקב בכרי וממלאו אלא כדרך מדה לתת בידו לתוכו: **קודר.** לשון נוקב: **נחתום.** מבשל קדרות נמי קרוי נחתום: **יקדיש.** ישרוף באורסי"ר בלע"ז: **בעין יפה.** שיעור מלה אחד מכ"ד לכהן וכשאינה יודעת מדת עיסתה היא מקמצת ואומרת אין כאן כל כך אבל כשיודעת מדת עיסתה יודעת מה תפריש ועינה יפה בה: **מנא דכי שמואל.** בתוספתא שסידר שמואל מתנאים שלפניו כמו שסדרו רבי חייא ורבי אושעיא וכמו שסידר רבי את המשנה: **השתא דאמר שמואל אסור.** והוא שנה במשנתו מותר שמואל בשמעתיה דאמר אסור הלכה למעשה אתא לאשמועינן שהבא לשאול הלכה לעשות מעשה מורין לו אסור ואי חזינן מינים דעביד לא מחינן בידיה דהלכה דמותר ואין מורין כן: אין

מו א מיי' פ"ד מהל' יו"ט הלכה כא סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן תק סעיף א:
מז ב ג מיי' שם סמג שם טוש"ע א"ח סימן תקי סעיף ג וסימן שכג סעיף א:
ד [טוש"ע מ"מ סימן שסו סעיף ב]:
מח ה מיי' שם הלכה כב סמג שם טוש"ע א"ח סימן תקי סעיף ד [וסימן שכד סעיף ב]:
מט ו מיי' וסמג שם טוש"ע א"ח סימן תקד סעיף ד:
ז ז מיי' וסמג שם טוש"ע א"ח סימן תקו סעיף א:

רבינו חננאל

בסורא אמרי כי תרטא כו', פירוש נותן לזה כי תרטא, והוא דבר ידוע באותו מקום, ולזה פלגו תרטא, ובגרש היו אומרים כי חלקא ופלגו חלקא. וכן אוזיא וכן ריבעא כולן שם אותו כלי הידוע במקומם. [**מתני'**] אומר אדם לחבירו ביום **טוב** מלא לי כלי זה **אבל לא במדה** כו'. אוקמה שמואל הא דתנן מלא לי כלי זה אע"פ שמכיל מידה ידועה, כגון כלי שמכיל קפיז והוא עשוי להשתמש בו בביתו, אבל לא במידה, אבל לא בכלי המיוחד למדוד בו לבני אדם שאינו עשוי להשתמש בו אלא למדוד בלבד, כגון קפיז שהוא עשוי למדוד בו למכירה ולקנייה אילו דברי ת"ק. **ואתא** רבי יהודה למיסר אפילו כלי העשוי להשתמש בו, כיון שמכיל מידה ידועה אסור למלאותו ולתת אותו לחברו ביו"ט, שנמצא כאילו מודד ומוכר לו. **ואקשינן** וכי ר' יהודה מחמיר בשמחת יו"ט

הגהות הב"ח

(ג) במשנה אף במועד עשה כן וכו' אף בחול עשה כן:

הגהות הגר"א

[א] במשנה מפני ברורי המדות. נמחק:

לעזי רש"י

אישקומ"א. קצף. אאורשי"ר [אדורשי"ר]. לחרוך.

מוסף רש"י

שוקל אדם בשר כנגד **הכלי.** טנא המוכר בשר במשקל, אע"פ שאפשר לשקול בליטרא דסייגו מעשה חול, מוכר הוא לשקול כנגד הכלי, **וכנגד הקופיץ.** סכין גדול שקוצצין בו בשר, דאיכא שיורי ולא הוי מעשה חול (דעוד כח:). **אין משגיחין.** אין מעיינין (שם). **בורות שיחין ומערות.** להכניס בהן מים לשמות, דהיי דבר הצריך לכל וייהנו מהן הנזקקים (ב"ק צד:).

רבינו חננאל

בסורא אמרי כי תרטא כו', פירוש נותן לזה כי תרטא, והוא דבר ידוע באותו מקום, ולזה פלגו תרטא, ובגרש היו אומרים כי חלקא ופלגו חלקא. וכן אוזיא וכן ריבעא כולן שם אותו כלי הידוע במקומם. [**מתני'**] אומר אדם לחבירו ביום **טוב** מלא לי כלי זה **אבל לא במדה** כו'. אוקמה שמואל הא דתנן מלא לי כלי זה אע"פ שמכיל מידה ידועה, כגון כלי שמכיל קפיז והוא עשוי להשתמש בו בביתו, אבל לא במידה, אבל לא בכלי המיוחד למדוד בו לבני אדם שאינו עשוי להשתמש בו אלא למדוד בלבד, כגון קפיז שהוא עשוי למדוד בו למכירה ולקנייה אילו דברי ת"ק. **ואתא** רבי יהודה למיסר אפילו כלי העשוי להשתמש בו, כיון שמכיל מידה ידועה אסור למלאותו ולתת אותו לחברו ביו"ט, שנמצא כאילו מודד ומוכר לו. **ואקשינן** וכי ר' יהודה מחמיר בשמחת יו"ט

רבינו חננאל (המשך)

ורבנן (מקילין), והא איפכא שמעינן להו, דתנן רבי יהודה אומר שוקל אדם בשר כנגד הכלי כו'. ופריקנן דרבי יהודה אדרבי יהודה לא קשיא, התם בכלי שאינו עומד במשקל ידוע לפיכך מותר, הכא למלאות ולתת לו בכלי העומד למדה ידועה יאסור. לרבנן נמי דאמרי אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר, משום שעושה מעשה חול, ושוקל במאזנים בשביל כך אסור, אבל הכא פעמים שנותן אדם יין בכלי של מדה ושותה לפיכך מותר. **רבה** אמר ובלבד שלא יזכור לו סכום מדה. **מעשה באבא** שאול בן בוטנית שהיה ממלא מדותיו מערב יו"ט כו'. וחכמים אומרים אף בחול עושין כי מפני מיצוי המדות. **תנא** היא כיגס ע' גרבי יין כו'. **ואסיקנא** יעשה כהן צרכי צבור, דתניא גזל ואינו יודע ממי גזל, ילך ויעשה בהן צרכי צבור, אילו הן צרכי צבור בורות שיחין ומערות. ירושלמי ר' אלעזר אמר לזעירא בר חמא מלא לי הדרן מנא ולמחר אנן מבילין ליה. **אדבריה רב חסדא.** כלומר שם דבריו בפיו לרבנא עוקבא, ודרש לא ימדוד אדם שעורים ויתן לפני בהמתו, [ו] אבל באומר קב או קביים ואינו חושש כשום מידה. אמר רב מודדת אשה קמח לליש בו, דכיון דידעה דליישה חמשת רבעים ועוד [ז] מסככת כדי שתיטול חלתה בעין יפה. ושמואל אמר אסור. ואסקה אביי ואמר השתא דתנא דבי שמואל מותר ואמר שמואל אסור

[ו] אלא ל"ל אבל ליטול בשמוד קב או קביים מיתר ואינו מיבשם כו'.

[ז] אינו מוקן ואלא ל"ל ועוד היא מסכמת ליטיל חלתה וכו'.

שמואל הלכה למעשה אתא לאשמועינן. פי׳ דאם יבא שום אדם לשאול לנו כילד יעשה אומרי׳ לו הורלה לאסור אבל אם אנו רואין שום אדם שנוהג היתר בדבר אין אנו צריכין למחות בו ולפי זה לא פליג שמואל ארב דתרוייהו מודו לאסור למעשה מיהו בה״ג פירש ושמואל הלכה למעשה אתא לאשמועינן ופליג ארב״א ופליג ארב ויש שפוסקין כשמואל ואע״ג דהלכה כרב באסורי מ״מ מדאמר שמואל דהש״ס שמואל הלכה למעשה אתא לאשמועינן משמע דהלכה כותיה ויש פוסקין כרב משום דהלכה כרב באסורי וכ״ש הכא דהא תנא [דבי] שמואל כותיה דרב ואומר הר״ר שמואל מאייבר״א דאפי׳ למ״ד דהלכה כרב מ״מ אסור לנו בזמן הזה למדוד משום ליטול חלה בעין יפה דדוקא בימיהן שהיו מפרישין חלה אחת מכ״ד ונותנין להן שיך לומר דמותר משום עין יפה אבל אנו אין מפרישין כי אם מעט ואפילו מעיסה מרובה ואותו מעט נמי אינו נאכל אלא נשרף אין למדוד דלא שייכא סברא דקאמר הכא כדי שבטול חלה בעין יפה אלא יש לנו לשער מאומד שהיה בריוח כשיעור משום הברכה וכן בפסח נמי יש ליזהר מלמדוד כיום טוב למצות וצריך לעשות פחות מכשיעור ולא ימדוד במדה שעשה למדוד בחול בגמלוס אלא יפחות או יוסיף אם המדה קטנה:

אגבא דפתורא. פ״ה אחורי השלחן כמו אגבא דמהולתא ואפשר לפרש ע״ג השלחן ממש וחשיב שנוי לפי שדרך לרקד בעריבה ומ״מ אין להמיר תחלת הרקדה על ידי שנוי דהא אשונין דבריתא קאי ורש״ס פירש דע״י שנוי אין לאלך ויש לסמוך עליו לענין להמיר לשפחה נכרית תחלת הרקדה ע״י שנוי אבל אנו לעצמנו אין לסמוך:

אצל חנוני הרגיל אצלו. בין הוא נכרי בין ישראל דאין לאלך רק היכא דאיכא חשש דמחובר או גולד: **שלא** יזכיר לו סכום מדה. פי׳ רש״י קב או קנים וסכום מקח שלא יאמר לו תן לי אגוזים בדינר אחד או בשנים וקשה דפשיטא דאסור ועוד אמאי קאמר סכום מדה ה״ל למימר ובלבד שלא יזכיר מדה ותו לא לכן נ״ל כר״ת דגרים סכום מנין ואמאי אלעיל והר״פ אמרת דילך אדם אצל חנוני הרגיל ואלו ויאמר לו תן לי ה׳ אגוזים או י׳ אפרסקין ובלבד שלא יזכיר סכום מנין שלא יאמר לו תן לי י׳ אגוזים וכבר נתת לי ג׳ ואם כן אני חייב לך מ׳ בין הכל אבל רבי שמעון אומר ובלבד שלא יזכיר סכום מקח שלא יאמר [ו]לו תן לי אגוזים בששה פשיטין וכבר נתת לי כך ואם כן אני חייב לך מכל י״ב פשיטין אבל סכום מנין שרי [ז]וכן איתא בתוספתא ובה״ג מכאן יש ליזהר שלא להזכיר אפילו סכום מנין לפי שדומה למקח וממכר:

הדרן עלך אין צדין

המביא כדי יין וכו׳ לא יביאם בסל. ותימה דאמרינן בשבת פ׳ מפנין (דף קכו: ושם) מפנין ד׳ קופות או ה׳ וכ״ש שיהא מותר בי״ט וי״ל דהתם מיירי (ג) שאינו יכול להוציא לחוץ ואין רואין אותו וע״כ מותר והכא מיירי ביו״ט שיכול להוציאו לחוץ ורואין אותו וע״כ יהא אסור שהרואה אותו אומר לעורך חול מביא אותם ולהכי אסור ומ״מ קשה דאמר אבל הוא מביא על כתפו אלמא משמע דמרבה בהלוכא עדיף וקאמר התם במסכת שבת [ד] למעוטי בהלוכא עדיף ויותר טוב להביאן בסל או בקופה בפעם אחת מלהביאן כל אחת בפני עצמה וי״ל דלמה דפי׳ ניחא דהתם מיירי בשבת דלא הוי כעובדי דחול שאין מטלטל כי אם מזומן לזרות בתוכו בית ולכך קאמר למעוטי בהלוכא עדיף טפי משום טרחא ימיכא אבל הכא מיירי ביו״ט משום טרחא ימיכא לא קפדינא אלא משום דמחזי דעביד כעובדי דחול וא״כ עדיף טפי לאפושי בהלוכא ויעשה דרך שנוי כי היכי דלא לתחזי דעביד כעובדי דחול ופעמים נמי דאסור לאפושי בהלוכא אע״ג דממעט במשאוי כיון שאין משנה מדרך חול:

שמואל [ט]הלכה למעשה אתא לאשמועינן תנו רבנן [י]אין שונין קמח ביום טוב משום רבי פפיים ור׳ יהודה בן בתירא אמרו שונין ושוין שאם נפל לתוכן צרור או קיסם ששונין תני תנא קמיה דרבינא אין שונין קמח ביום טוב אבל נפל צרור או קיסם בורר בידו אמר ליה כ״ש דאסור דהוה ליה כבורר דרש רבא בר רב הונא זוטי אפתחא דנהרדעא שונין קמח ביום טוב אמר לחו רב נחמן פוקו ואמרו ליה לאבא [כ]שקילא טיבותך ושדי אחזרי פוק חזי כמה מהולתא הדרן בנהרדעא דביתהו דרב יוסף נהלא קמחא [כא]אגבא דמהולתא אמר לה [כב]חזי דאנא רפתא מעליתא בעינא דביתהו דרב אשי נהלא קמחא [כג]אגבא דפתורא אמר רב אשי הא דידן ברתיה דרמי בר חמא ורמי בר חמא [כד]מרא דעובדא הוה ואי לאו דחזיא מבי נשא לא הוה עבדא: **מתני׳** [כה]הולך אדם אצל חנוני הרגיל אצלו ואומר לו תן לי ביצים ואגוזים במנין שכן דרך בעל הבית להיות מונה בתוך ביתו: **גמ׳** ת״ר [כו]הולך אדם אצל רועה הרגיל אצלו ואומר לו תן לי גדי אחד או טלה אחד אצל טבח הרגיל אצלו ואומר לו תן לי כף אחת או ירך אחת אצל פטם הרגיל אצלו ואומר לו תן לי תור אחד או גוזל אחד אצל נחתום הרגיל אצלו ואומר לו תן לי ככר אחד או גלוסקא אחת ואצל חנוני הרגיל אצלו ואומר לו תן לי עשרים ביצים או חמשים אגוזים עשרה אפרסקין וחמשה רמונים ואתרוג אחד [כז]ובלבד שלא יזכיר לו סכום מדה ר׳ שמעון בן אלעזר אומר [כח]ובלבד שלא יזכיר לו סכום מקח:

הדרן עלך אין צדין

המביא [כט]כדי יין ממקום למקום לא יביאם בסל ובקופה אבל מביא הוא על כתפו [ל]או לפניו וכן המוליך את התבן לא יפשיל את הקופה לאחוריו אבל מביאה הוא בידו [לא]ומתחילין בערמת

אין שונין קמח. שרקדו מאתמול ובא לשנותו בנפה ליפותו אין שונין דאפשר לו מאתמול: **שונין.** דליכא טרחא ודבר הנראה הוא שזו היא פעם שניה ואין זה כמרקד לגברור: **תני תנא קמיה דרבינא אין שונין.** ואפילו נפל לתוכן צרור או קיסם אלא בודק הקסמין והצרורות ובורר בידיו: **כל שכן דאסור.** דמחזי כבורר וגורר אב מלאכה היא כהרקדה והשונה אינו מרקד שהרי נראה שהכל יוצא ואין כאן סוחין: **לאבא.** לחברי: **שקילא טיבותיך.** אין אנו מחזיקין לך טובה בכך גטולה היא טובתך ומוטלת על הקונים. טיבותיך גרי״ר בלע״ז: **מהולתא.** נפות: **הדרן בנהרדעא.** שכולן יודעות שמותר: **אגבא דמהולתא.** באחורי הנפה כדי לשנות: **רפתא מעליתא.** אי אתא צריכה לשנות דשונין קמח ביום טוב: **אגבא דפתורא.** אחורי השלחן שיש לו מוך שקורין טורלדוייר״ל והיא היתה שונה הקמח על אחוריו משום שני: **הא דידן.** זו אשתי ברתיה דרמי בר חמא היא: **מרא דעובדא.** מדקדק במעשיו: **רועה.** זה המגדל בהמות ופעמים שמוכר מהן: **הרגיל אצלו.** שמחוץ הרגיל אצלו מאמינו ונותנו לו בלא פסוק דמים: **פטם.** המפטם עופות. לשון משמין: **סכום מדה.** קב או קנים: **סכום מקח.** דמיס:

הדרן עלך אין צדין

המביא. **ממקום למקום.** בתוך התחום או ע״י ערוב: **לא יביאם בסל ובקופה.** לתת שלא ומרבע בתוך קופה ושאם משום דגרלה כמעשה לחול לשאת משאות: **אבל מביא על כתפו.** אחת או שתים דמוכח דלגלוך י״ט: **או לפניו.** בידו: **וכן המוליך את התבן.** להסק או לבהמה לא יפשיל קופה לאחריו דגנאי יו״ט (מ) שגראה כמתכוין למלאכה רבה או להוליך למקום רחוק כדרך חול: **ומתחילין**

מסורת הש״ס

א) [ברכות כה. וש״נ]. ב) [שבת סג: מגוכות נג: ב״ק פג. ב״מ סג:]. ג) [לקמן לב:]. ד) [שבת לו: חולין קי.]. ה) [תוספתא פ״ג ועיין תוספות דהכא ד״ה שלא יזכיר]. ו) ברוש׳ ל״ג אז. ז) [שבת קנ.]. ח) וזה קשה לפי׳ רש״י דמתחיל זה למקח וממכר קשה פשיטא משא״כ לפי׳ ר״ת דלא נתשב למקח רק אם מוכיר סך הכל אבל אם אומר תן לי בדינר אמנם לא נתשב למקח לא קשה פשיטא דהא קמ״ל דבאמת שרי ועי׳ רש״ל ומהר״מ. ט) עי׳ בהר״ן דלא גרים ליה. י) [עי׳ תוס׳ שבת קמט. ד״ה בני חבורה ותוס׳ ב״מ עה. ד״ה בני יכי׳]. כ) דף קכו.

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה וכן וכו׳ דבגלי יו״ט הוא שבלאה: (ב) תוס׳ ד״ה המביא וכו׳ וי״ל דהתם מיירי בשבת שאינו יכול:

לעזי רש״י

גרי״ר [גרי״ד]. הכרת טובה. שורנדוייר״א [שורנדוייר״א]. חלק [של שולחן] שאפשר להפרידו.

מוסף רש״י

הלכה למעשה. להורות על המעשה (ע״ז עד:). מרא דעובדא. מדקדק במעשיו (שבת לד:) וסיר במעשים טובים (חולין קי:).

מ) גראלה דל״ל יש לך עלי כפף אחד תן לי בכפף אחר נעשה לך עלי כי׳.

רבינו חננאל

שמואל הלכה למעשה אתא לאשמועינן, ולאפוקי מתניתא הוא דאתא. דרש רבה בר רב הונא זוטי בנהרדעא הלכה שונין קמח. כלומר פעם שניה ביו״ט. אמר להו רב חמא אמרו ליה שקילא טיבותיך שדי אחזרי. כלומר שיהתה דבריך הטובים במקום קרצים. וכי להוראתך צריכין כבר צא וראה כמה בברות סובבות בנהרדעא כל אחת כובת בנפה ובכברה. דביתהו דרב יוסף היתה כובת באחורי הנפה. כלומר בנפה מהופכת על פיה והקמח על גבה, א״ל חזי דאנא ריפתא מעליתא בעינא, כלומר מותר לנפות כדרכו. ודביתהו דרב אשי הות נהלה אגבה דפתורא. כלומר בשינוי. ואמר רב אשי בתו של רמי בר אבא היא אילו לא ראתה בבית אביה לא היה עושה. אומר אדם לחנוני תן לי ביצים ואגוזים במנין שכן דרך בעל הבית להיות מונה בתוך ביתו. ת״ר הולך אדם אצל טבח הרגיל אצלו ואומר לו תן לי גב אחד או ירך אחת כו׳. וכן אצל נחתום ואומר לו תן לי ככר אחד או קלוסקא אחת כו׳. וכן אצל חנוני הרגיל אצלו יאומר תן לי כ׳ ביצים נ׳ אגוזים י׳ אפרסקין ב׳ רמונים אתרוג אחד. ובלבד שלא יזכור לו סכום מקח. פירוש לא יאמר לו יש לך עלי מ׳ (נ׳) כסף תן לי בכסף אחר נעשה לך עלי ב׳ כספים. זהו פירוש סכום מקח. סכום מנין יאמר לו יש לך נ׳ אגוזים תן לי עכשיו נ׳ אחרים הרי יש לך מאה.

הדרן עלך אין צדין.

המביא כדי יין ממקום כו׳. לא יביאם בסל ובקופה אבל מביא הוא על כתיפו לפניו. המוליך תבן לא יפשיל הקופה לאחוריו אבל נוטלה בידו.

ומתחילין בערמת התבן. להסק ואע"פ שלא זמנה מבע"י ולא היה רגיל להסיק ממנה. והשתא משמע דלית ליה מוקצה: **אכל לא בעצים שבמוקצה.** דאכה שאמורי הבתים קרויה מוקצה על שם שהיא מוקצה לאחור ואין נכנסים ויוצאין בה תדיר ושם נותנין עצים וכל דבר שאין דעתו ליטול עד זמן מרובה. ובגמרא פריך סיפא לריש"ל דהשתא משמע דלית ליה מוקצה: **גמ' ואם אי אפשר לשנות.** כגון שזמן אורחים הרבה וצריך להניח הרבה ביחד מותר: **דדרו כדוחקא.** משאור שאדם יחיד נוטל על כתפו בחול בטורח אם בא לשאת אותו בי"ט לצורך י"ט כגון חבית או שק מלא פירות ישאנו בי"ט. ברגלא עתר שקורין פורק"א כדרכי נושאי מלא למכור מפני שצריך לשנות וכשהוא משנה ישנה להקל משאו ולא להרבות טורח בי"ט ועתר זה נוח הוא לשאת בו משא כבד וכשנושא בו חבית הנשאת בכתף משנה להקל הוא: **דדרו ברגלא.** משוי חבית גדולה שרגילין לשאת אותה ברגלא: **לדרו באגרא.** ישאוה בי"ט בשני בני אדם במוט על כתפיהם דהיינו נמי שנוי להקל: **דדרו באגרא.** במוט על כתפיהם לדרו בי"ט לאותו משוי באכפא במוט בידיהם משום שנוי. ואע"פ שאינו להקל מ"מ שנוי הוא ואינו מרבה טורח בשנויו: **נפרום סודרא.** קל הוא ואינו מכביד ושנוי (א) הוא בעצמא ולהנעה: **ואם אי אפשר לשנות.** שאין לו סודר לכסותו: **מליין מים.** שואבות מים מן הנהר: **מכפייה בנכתמא.** כסוי של עץ העשוי לכלין: **זמנין דמפסיק.** שצריך לקושרו שלא יפול בדרך וזמנין דמפסיק בהליכתו ואתי למקסריה וקשר העשוי להתקין (ב) אב מלאכה הוא: **דמטמיט במיא.** שנשרה במים: **אין מטפחין.** משוס שיר או משוס אהל: **מטפחין.** ידיו זו לזו: **מספקין.** כף על יד: **מרקדין.** ברגל. וכולם נאסרו משוס שבות גזרה שמא יתקן כלי שיר בפרק משילין (לקמן דף לו:): **אפומא דלחיא.** לחי המתיר במבוי בשבת: **דלמא מגגדר ליה תפץ.** ברה"ר מוץ ללחי: **ואתי לאתויי.** מתוך שאינו במבוי מקורה להכיר שזה רה"ר וזה רה"י ומביאו: **וקא מגגדר תכייהו ומייתי להו לא גרסי': ולא אמרינן להו ולא מידי.** ואע"ג דעבדן אדרבנן דאמור לא ליתיב ואינהו יתבן: **הנח להם.** בדבר שהרגילו בו ולא יחזרו בהם: **מוטב שיעשו שוגגין ואל יעשו מזידין.** לעבור כשידעו ולא יניחו בכך: **והני מילי.** דהנח להם לישראל: **בדרבנן.** היכא דאדרגילו למעבר אדרבנן כי הנך דמטפחין והנך דיתבן אפומא דלחיא: **בוספס יום הכפורים.** שצריך להתחיל ולהתענות מבעוד יום דאורייתא היא דנפקא לן (יומא דף פא:) מועניתם את נפשותיכם בתשעה (ט): **ואכלי ושתו עד שתשכה גרם.** ולא גרס משתשכה: **באוגר.** בדבר האוגר הקלה דעתו אבל אוגר של עצים הקלה דעתו ממה שראוי עתה: עד

בערמת התבן אבל לא בעצים שבמוקצה: **גמ'** תנא (א) אם אי אפשר לשנות מותר (ב) אתקין רבא (ג) במחוזא דדרו [א] בדוחקא לדרו (ד) ברגלא דדרו ברגלא לדרו באגרא דדרו באגרא לדרו באכפא דדרו באכפא נפרום סודרא עליוה ואם לא אפשר שרי ראמר מר אם א"א לשנות מותר (ה) אמר ליה רב חנן בר רבא לרב אשי אמור רבנן (ו) כמה דאפשר לשנויי משנינן ביומא טבא והא הני נשי דקא מליין חצבייהו מיא ביומא טבא ולא קא משניין ולא אמרינן להו ולא מידי אמר ליה משום דלא אפשר היכא ליעבד דמליא בחצבא רבה תמלי בחצבא זוטא קא מפשא בהלוכא דמליא בחצבא זוטא תמלי בחצבא רבה קא מפשי במשוי [ב] תכסייה בנכתמא [א] זמנין דנפיל ואתי (ז) לאתויי תקטריה זמנין דמפסיק ואתי למקטריה תפרום סודרא עליוה זמנין דמטמיש במיא ואתי לידי סחיטה הלכך לא אפשר א"ל רבא בר רב חנין לאביי (ח) תנן אין מטפחין ואין מספקין ואין מרקדין והאידנא דקא חזינן דעבדן הכי ולא אמרינן להו ולא מידי אמר ליה ולטעמך הא (ט) דאמר (רבא) (י) לא ליתיב איניש אפומא דלחיא דלמא מגגדר ליה חפץ ואתי לאתויי (ד' אמות ברה"ר) והא הני נשי דשקלן חצבייהו ואזלן ויתבן אפומא דמבואה ולא אמרינן להו ולא מידי אלא (יא) הנח להם לישראל (יב) מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין כאן מלאכה הוא: **דמטמיט במיא.** שנשרה במים: **אין מטפחין.** משוס שיר או משוס אהל: **מטפחין.** ידיו זו לזו: **מספקין.** כף על יד: **מרקדין.** ברגל. וכולם נאסרו משוס שבות גזרה שמא יתקן כלי שיר בפרק משילין (לקמן דף לו:): **אפומא דלחיא.** לחי המתיר במבוי בשבת: **דלמא מגגדר ליה תפץ.** ברה"ר מוץ ללחי: **ואתי לאתויי.** מתוך שאינו במבוי מקורה להכיר שזה רה"ר וזה רה"י ומביאו: **וקא מגגדר תכייהו ומייתי להו לא גרסי': ולא אמרינן להו ולא מידי.** ואע"ג דעבדן אדרבנן דאמור לא ליתיב ואינהו יתבן: **הנח להם.** בדבר שהרגילו בו ולא יחזרו בהם: **מוטב שיעשו שוגגין ואל יעשו מזידין.** לעבור כשידעו ולא יניחו בכך: **והני מילי.** דהנח להם לישראל: **בדרבנן.** היכא דאדרגילו למעבר אדרבנן כי הנך דמטפחין והנך דיתבן אפומא דלחיא: **בוספס יום הכפורים.** שצריך להתחיל ולהתענות מבעוד יום דאורייתא היא דנפקא לן (יומא דף פא:) מועניתם את נפשותיכם בתשעה (ט): **ואכלי ושתו עד שתשכה גרם.** ולא גרס משתשכה: **באוגר.** בדבר האוגר הקלה דעתו אבל אוגר של עצים הקלה דעתו ממה שראוי עתה: עד

דדרו ברגלא. פי' בעתר שקוריס פורק"א ועשוי כמין רגל לדרו באגרא אין שנים במוט על כתפיהם דהיינו שנוי והוי להקל כפ"ה וקשה דבסוף פ' האומנין (צ"מ דף פג.) משמע דמשאו כבד נושאין בקל ברגלא מבאגרא אלא נראה דאפילו מכביד יותר מכל מקום לא חיישינן כיון דמשנה מדרך חול וכן נמי פירש הקונטרס גבי דדרו באגרא לדרו באכפא (ט) ואפילו נמי אין להקל מכל מקום שנוי הוא:

דמליא בחצבא רבה תמלי בחצבא זוטא הא קא מפשא בהלוכא. וא"ת מאי פריך והא מפשא בהלוכא והא אמרינן לעיל דאפושי בהלוכא שפיר דמי כשיעשה דרך שנוי ויש לומר דהא מפיש בהלוכא ושנוי נמי ליכא דנחול נמי עבדינן הכי:

זמנין דמטמיש בהו מיא ואתי לידי סחיטה. וא"ת והא אמר נפרום סודרא עליוה ולא חיישינן לידי סחיטה וי"ל דלעיל מיירי בחבית שסתום כולו ופיו צר ולכך לא חיישינן לסחיטה ועי"ל דהכא מיירי בסחיטת מים דאסורה משום לבון וא"כ כי נפל (ב) בגוויה מיא אתי לידי סחיטה אבל התם מיירי בין דסחיטה שלו אסורה משום דש וא"כ כי נפיל (ג) לארעא הולך לאבוד ולא חיישינן לסחיטה: **אין מטפחין.** פ"ה משוס שיר או משוס אהל ולא נהירא דתפוק ליה דאסור משום צער ואפי' בחול המועד כדאיתא בפ' אלו מגלחין (מו"ק דף כח:) ולקמיה (דף לו.) מפרש שמא יתקן כלי שיר:

תנן אין מטפחין יאין מרקדין. פרש"י שמא יתקן כלי שיר ומיהו לדידן שרי דדוקא בימיהן שהיו בקיאין לעשות כלי שיר שייך למגזר אבל לדידן אין אנו בקיאין לעשות כלי שיר ולא שייך למגזר:

דהא תוספת יוה"כ דאורייתא היא ואכלי ושתו עד חשכה בו'. משמע דיש שיעור לתוספת יוה"כ מדהצריך להפסיק מבעוד יום דהא ודאי לא היו אוכלים ממש עד חשכה (ג) דעבדי איסורא מדאורייתא ואע"פ קאמר מוטב שיהיו ישראל שוגגין ואל יהיו (ד) מזידין ובפ' התוספת לא הוצרך השעור ולכך יש ליזהר ולהפסיק מבע"י:(ה)

התם בתבנא סריא דאית ביה קוצים. וגם אינו רואי למאכל בהמה וקאי להסקה ואפילו רבי יהודה מודה וא"ת מאי שנא מעצים שבמוקצה דקא אסר רבי יהודה אע"ג דחזיין להסקה וי"ל דלא דמי דדוקא גבי אוגר של תבן לא הקלה דעתו למה שראוי עתה דלא הקלה דעתו כי אם ממאכל בהמה ועתה הוא ראוי להסקה ומזה לא

ב א מיי' פ"ה מהל' יו"ט ה"ל סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' שכג סעי' ה וסי' תקי סעיף י:
ג ב מיי' שם הל' ג טוש"ע א"ח שם:
ד ג (מיי' פי"ז מהלכות שבת) טוש"ע א"ח סי' שפה סעיף ה:
ה ד מיי' פ"ה מהלכות שביתת עשור הלכה ז סמג לאוין סה עה טוש"ע א"ח סי' תרא סעיף כ:
ו ה מיי' פ"ב מהלכות י"ט הלכה יא טוש"ע א"ח סי' תקיח סעיף ז:
ז ו מיי' שם ופי"ו מהלכות שבת הל' טו טוש"ע א"ח סי' שלג סעיף א:
ח ז ח מיי' פ"ב מהל' י"ט הלכה יא טוש"ע א"ח סי' תקיח סעיף ז:

לעזי רש"י

פורק"א. קלשון.

רבינו חננאל

חנא אם אי אפשר לו לשנות מותר לעשות בדרכו. אתקין רבא במחוזא, הכתפין הנושאין את הקנקנים בדוחקא, יעמסו אותן בשינוי הוושת, וכי אי אפשר לשנות מותר. א"ל רבה בר רב חנן לאביי [אמור רבנן] כל היכא דאפשר לשנויי משנינן, והא הני נשי ממלאות מים בלא שינוי, א"ל מי שדרכה למלאות בכלי גדול תמלא בקטן, מרבה בשאיבה, שצריכה לשאוב כמה פעמים כדי סיפוקה, מי שהיתה שואבת בכלי הגדול פעם אחת. מי שדרכה למלאות בקטן תמלא בגדול, מרבה בכובד משאוי, תכסהו, פעמים שיפול הכיסוי וצריכה לעמסו, תקשרהו, פעמים שיתחתך וצריכא לקשר, תכסהו בסודר, פעמים שינשב (המים) [הסודר] במים ותסחיטהו בי"ט, הלכך לא אפשר ולפיכך שרי. תוב א"ל תנן אין מטפחין ואין מספקין ואין מרקדין. פירוש מספקין סיפוק שבא בחמתו, כדכתיב ויספוק את כפיו. טיפוח לרצונו. והאידנא קא חזינן להו דקא עבדי ולא אמרינן להו ולא מידי. א"ל ולישעמיך הא דאמר רבה לא ישב אדם בפי הלחי של מבוי דילמא מיגגדר ליה חפץ חוץ למבוי ואתי לאיתויי, והאידנא חזינן דיתבי אפומא דליחיא ולא אמרינן להו ולא מידי. אלא הנח להן לישראל שיהו שוגגין ואל יהו מזידין. והני מילי בדרבנן אבל בדאורייתא לא שבקינן להו. נוסחא אחרינא ל"ש בדרבנן ול"ש בדאורייתא, דהא תוספת יוה"כ דאורייתא הוא וקא אכלו וקא שתו עד חשיכה ולא אמרי להו ולא מידי. מתחילין בערימת החבן. אוקמה רב כהנא לר' שמעון דלית ליה מוקצה, וסיפא דקתני אבל לא בעצים שבמוקצה, בארזי ואשוחי, כלומר אלו העצים קורות הן ומוקצה מחמת [חסרון] כיס אפילו ר' שמעון מודה שאסור. איכא דמתני להא דרב כהנא אסיפא, אבל לא בעצים שבמוקצה, ואוקמה רב כהנא לר' יהודה דאית ליה מוקצה, ורישא דקתני מתחילין בערימת החבן בתיבנא סריא דלא עבדו מיניה אוצר.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה נפרום וכו' ושנוי בעלמא הוא ולהצניע: (ב) תוס' ד"ה דמטמיט וכו' כי נפיל בגו מיא אתי:

הגהות הגר"א

[א] גמ' בדוחקא. נ"ב הרמב"ם פי' בדוחקא במוט. ברגלא על גבו מאחוריו. באגרא על הכתף. באכפא בידו לפניו הערוך פי' בע"א: [ב] שם תכסייה בנכתמא ומנין דמפסיק ט' כל"ל (ועי' רש"א ומהר"ם):

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' זמנין דנפיל ואתי לאתויי. נ"ב עיין מהר"ם לובלין דלא גרס זה ועיין שיטה מקובצת דגרס זמנין דמתבר ואתי לאתויי ובגרס אסורין מכל טעמא ועיין בתוס"פ פי' תקי ס"ק ט"ז:

מוסף רש"י

אבל לא בעצים שבמוקצה. שהניחם בתחבה שאמורי ביתו והקלם לימות הפתיי. מוקצה, דחבה שאמורי בתים, שהקלה אמורי בימו להכניס שם דבר לאוצר (שבת קנז:). זמנין דמפסיק. פיין דמגרכת ליה כיסוי קטר ליה בכד, וזימנין דמיפסק ואתי למקטריה, והיא קשר של קיימא דאפור מדאורייתא (שם קמח:). **ואתי לידי סחיטה.** ודקאמר (לעיל) נפרום סודרא עליה, בדבר יבש קמיירי (שם:). אין מטפחין. ביד (לקמן לו:) על הלב (שבת קמח:), ואין מספקין. על ירך (לקמן לו:) כף אל כף, משום אבל (שבת שם), ואין מרקדין. ברגל, יכולן לשמחה ולעיר (לקמן שם). אפומא דלחיא. של מבוי לוכל הכירה (שבת קמא): לפי שאין ניכר כל כך בין מבוי לרה"ר (שם קמח:). **ואתי לאתויי.** תפץ המתגגל תוך ד' אמות (שם:). בארזי ואשוחי. אלו זכר ואלו נקבה שעומדין לבנין (שבת קנז:).

עד מוצאי י"ט האחרון. עד שיתמיל יום החול וא"ת התינח י"ט שמיני מוקלה הוא משום דהוי ספק שביעי וגם ביום תשיעי אם מוקלה עליו הואיל ואתקצאי לבין השמשות אתקצאי נמי לכולי יומא ושפיר אמרינן מוקלה מחמת יום שעבר במוקלה מחמת מלוה

מתני' [1]אין נוטלין עצים מן הסוכה אלא מן הסמוך לה: **גמ'** מאי שנא מן הסוכה דלא דקא סתר אהלא מן הסמוך לה נמי קא סתר אהלא אמר רב יהודה אמר שמואל [2]מאי סמוך סמוך לדפנות רב מנשיא אמר אפילו תימא בשאין סמוך לדפנות כי תניא ההיא [3]באסורייתא (ו) [4]תניא ר' חייא בר יוסף קמיה דר' יוחנן אין נוטלין עצים מן הסוכה אלא מן הסמוך לה ור' שמעון מתיר ושוין בסוכת החג בחג שאסורה ואם התנה עליה הכל לפי תנאו ורבי שמעון מתיר והא קא סתר אהלא אמר רב נחמן בר יצחק הכא בסוכה נופלת עסקינן ור' שמעון לטעמיה דלית ליה מוקצה דתניא [5]מותר השמן שבנר ושבקערה אסור ורבי שמעון מתיר מי דמי התם אדם יושב ומצפה אימתי תכבה נרו הכא אדם יושב ומצפה אימתי תפול סוכתו אמר רב נחמן בר יצחק הכא בסוכה רעועה עסקינן דמאתמול דעתיה עליה: ושוין בסוכת החג בחג שהיא אסורה ואם התנה עליה הכל לפי תנאו: ומי מהני בה תנאי [7]והאמר רב ששת משום ר' עקיבא [8]מנין לעצי סוכה שאסורין כל שבעה שנאמר [9]חג הסוכות שבעת ימים לה' ותניא ר' יהודה בן בתירא אומר מנין שכשם שחל שם שמים על החגיגה כך חל שם שמים על הסוכה ת"ל חג הסוכות שבעת ימים לה' מה חג לה' אף סוכה לה' [10] אמר רב מנשיא (ז) בריה דרבא סיפא אתאן לסוכה דעלמא אבל סוכה דמצוה לא מהני בה תנאה וסוכה דמצוה לא [11]והתניא [12]סככה כהלכתה ועטרה בקרמים ובסדינין המצויירין ותלה בה אגוזים שקדים אפרסקים ורמונים ופרכילי ענבים יינות שמנים וסלתות ועטרות שבלים אסור להסתפק מהן עד מוצאי יום טוב האחרון של חג ואם התנה עליהם הכל לפי תנאו אביי ורבא דאמרי תרוייהו [13]באומר איני בודל מהם כל בין השמשות דלא חלה קדושה עלייהו [14]אבל עצי סוכה דחלה קדושה עלייהו אתקצאי לשבעה ומאי שנא מהא דאתמר [15]הפריש שבעה אתרוגים לשבעת הימים אמר רב כל אחת ואחת יוצא בה ואוכלה לאלתר ורב אסי אמר [16]כל אחת יוצא בה ואוכלה למחר התם [17]דמפסקו לילות מימים כל חד וחד יומא מצוה באפי נפשיה הוא הכא דלא מפסקו לילות מימים כולהו יומי כחדא יומא אריכתא דמי:

מתני'

מתני' אין נוטלין עצים מן הסוכה אלא מן הסמוך לה. כגון בספח או בעצרת ויושב בסוכה בגנה או בפרדס אין נוטלין עצים מן הסוכה אלא מן הסמוך לה. השתא משמע אם הוא עב שנתנו (ח) קנים הרבה מותר ליטול מהם ובגמרא פריך הא סתר אהלא דכיון דבטליה לגבי סכך כל פורתא דשקיל מייה סתירה הוא:

גמ' סמוך לדפנות. קנים המנקפים סביבות לדפנות כיון אלא נתרגו עם הדופן לא בטלי לגבי דופן ואינו דומה לסמוך לסכך שהסכך אינו מרוג לפיכך הכל שוה העליון כתחתון סכך הוא: **אפילו תימא בשאין סמוך לדפנות.** אלא סמוך לסכך: **וכי תניא.** מתניתין באסוריתא מבטלות של קנים שנתנו על הסכך מדלא סתיר אגדן לא בטליהו לגבי סכך אלא להנעיעם שם: בבריתא נמי גרסינן **אלא מן הסמוך לה: ורבי שמעון מתיר.** אפילו מן הסכך. ולקמן פריך ליה והא סתר אהלא: **שהיא אסורה.** אפילו בחוש"מ כדליף לקמן: **ואם התנה עליה.** לפני י"ט: **נופלת.** שנפלה בי"ט דליכא סתירת אהל. וטעמא דת"ק משום מוקלה דהא בין השמשות היתה קיימת ומוקלה היא מחמת איסור סתירה אבל הסמוך לה לא מוקלה הוא דלית ביה משום סתירה: **מותר השמן שבנר ושבקערה.** גר קרוויזי"ל. מותר השמן שנותן בגר או בקערה שמן הניתן להדלקת הגר של שבת וכבה המותר יש בה משום מוקלה ואסור: **אדם יושב ומצפה אימתי תכבה נרו.** שיודע שסופה לכבות הלכך בין השמשות דעתיה על המותר: **הכא אדם יושב ומצפה כו'.** בתמיה יכי נניח הוא ויודע שעתידה ליפול למחר: **בסוכה רעועה.** דמסיק אדעתיה דנפלה ולמחר נפלה הלכך לרבי שמעון מוקלה ליכא דאמרינן דעתיה מאתמול עלויה ולת"ק לא אמרינן דעתיה עלויה בשוש מידי דלא חזי בין השמשות: **לה'.** משמע כל שבעה לה' הוא הקדש: **על החגיגה.** שלמי חגיגה ליאסר משהוקדשו: **חג.** חגיגה: **סיפא.** דקתני ואם התנה עליה אסוכה דעלמא קאי ואריש דברייתא קא מהדר דאיפלגו בה ת"ק ורבי שמעון דקתני אין נוטלין עצים מן הסוכה ואוקימנא בשנפלה ומשום מוקלה וקאמר אם התנה עליה מבעוד יום שאם תפול מחר ישיקנה הכל לפי תנאו: **ועטרה.** יפה בסדינין ובקרמין המצויירין. קרמין בגדי לבעונין שקורין אוברי"ן. סדינים לבנים של פשתן: **יינות שמנים וסלתות.** בכוסות של זכוכית לגוי: **הכל לפי תנאו.** מדקתני אסור להסתפק מהן ש"מ בטלי לגבי סוכה והוי לגבי סכוכה וקאמר דתנאי מהני: **אביי**

ורבא דאמרי תרוייהו. דלא דמו לסוכה לענין תנאה ואע"ג דבטלי לגבה דמי מהני תנאה באומר מבעוד יום איני בודל מהם מהיות כוחי וזכותי בהם ליטלן כל שהות אורך של בין השמשות של ערב י"ט הלכך בשעת ביאת היום שהיתה קדושה כריכה לחול עליהם לא חלה לפיכך לא הוקלה אבל עצי [ב] סוכה שאינו יכול להתנות עליהם תנאי זה שהרי על כרחו יבדל מהם בין השמשות משום דסתר אהלא ובין השמשות ספק י"ט הוא חלה קדושה עליהו ועל ידי קדושה זו הוקלו לשבעה: **ומאי שנא מהא פו'.** דלא אמר באתרוג דמשום בין השמשות קמא ליתקני כל שבעה אלא לאחד יומא מכי אתני עליה לאחד יומא: **דאתמר הפריש כו' יוצא בה.** ביומה: **ואוכלה לאלתר.** קסבר למלותה אתקצאי והרי נעשית מלותה: **ורב אסי אמר יוצא בה ואוכלה למחר.** דכיון דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכולי יומא. והא עצי סוכה נמי כיון דאתני עלייהו ליהנות מהן בחולו של מועד כהפרישה ליום ראשון דמי ומשום דבין השמשות קמא קדיש קא אמרת דאתקצאי לשבעה: **דמפסקי לילות מימים.** שאין מלותו בלילה:

מתני'

ט א מיי' פ"ב מהלכות יו"ט הלכה יד וסי"ו מהל' סוכה הל' טו סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תקיח סעיף ח וסי' תרלח סעיף ל:

י ב מיי' פ"ב מהלכות יו"ט שם טוש"ע א"ח סי' תקיח סעיף ח:

יא ג טור ש"ע שם בהג"ה:

יב ד מיי' פ"ה מהל' שבת הלכה יג ופכ"ה הלכה כג יפכ"ו הל' יד סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' רסה סעיף ג וסי' רעט סעיף ל:

יג ה מיי' פ"ו מהלכות סוכה הלכה טו סמג שם טוש"ע שם סי' תרלח סעיף ל:

יד ו ז מיי' שם הל' טז טוש"ע שם סעיף ב:

טו ח מיי' שם הל' עו טוש"ע שם סעיף ל:

בהג"ה:

טז ט מיי' פ"ו מהל' לולב הלכה כו סמג עשין מד טוש"ע שם סי' תרסה סעיף ב:

רבינו חננאל

[מתני'] אין נוטלין עצים מן הסוכה אלא מן הסמוך לה. אוקמה שמואל דאין נוטלין לא מן הסוכה ולא מן הדפנות עצמן משום דסהר אוהלא. אלא מן העצים הסמוכים לדפנות של סוכה זו. ורב מנשה אוקמה באיסוריתא. כלומר הדפנות הללו חבילות ע"ג חבילות היו שאינן עשויות לאהל ומותר להסתפק מהן. תני קמיה דר' יוחנן אין נוטלין עצים מן הסוכה אלא מן הסמוך לה ור' שמעון מתיר. ואקשינן לר' שמעון והא סתר אהלא. ופריק רב נחמן בסוכה שנפלה עסקינן. ור"ש לטעמיה דלית ליה מוקצה. דתניא מותר שמן שבנר ישבקערה אסור להסתפק מהן ור"ש מתיר. ואמרינן מי דמי התם כיון שסופו ליכבות מצפה אימתי תיכבה, יסתפק מן השאר. הכא [וכין היה יודע שתפול הסוכה ונתן בדעתו להסתפק ממנה. ופריק רב נחמן בר יצחק לא תימא בסוכה בריאה שנפלה. אלא מהניתין בסוכה רעועה עסקינן דמאתמול דעתיה עלוהי. ושוין ת"ק דברייתא ור' שמעון בסוכת החג בחג שאסורה ואם התנה עליה הכל לפי תנאו. ואקשינן וכיון דחל איסורא דחג עליה היכי מצי מתני עליה, והא משמיה דר' עקיבא אמרו מנין לעצי סוכה שאסורין כל שבעה שנאמר חג הסוכות שבעת ימים לה'. ותניא מנין שכשם שחל שם שמים על החגיגה כך חל שם שמים על הסוכה. שנאמר חג הסוכות לה', חג לה' וסוכה לה'. ופריק [רב] מנשיא בריה דרבא דתניא דקתני ואם התנה עליה אינה בסוכת החג אלא בסוכה בשאר ימים

תורה אור השלם

1. דבר אל בני ישראל לאמר בחמשה עשר יום לחדש השביעי הזה חג הסכות שבעת ימים ליי: ויקרא כג לד

הגהות הב"ח

(ו) גמ' תני ר' חייא בר יוסף: (ב) שם אמר רב מנשיא אמר שמואל סיפא אתאן כל"ל וכן בתוספות: (ג) הגה' ד"ה אבל וכו' וכן בשבת משמע דקאמר הואיל:

הגהות הגר"א

[א] גמ' אף סוכה לה' ולא וכתמיה כו' כל"ל ושבנמייס מיקרים בעגולים וכ"כ הרי"ף ל"ג לה: [ב] רש"י ד"ה אבל. אבל עני כו'. נ"ב אבל הרי"ף מפרש דהמקבלא דאם התנה קאי אסוכה החג ובאומר איני בודל מיני בודל אם התנה עליה אמר דמיהו דמקבלא דאם התנה עליה אמר דמיהו דמקבלא דאם התנה עליה אמר דמיהו דמקבלא דא

מתני' מביאין עצים מן השדה מן המכונס. מס כנסו מערב י"ט דגלי דעתיה דעלייהו סמיך ואינו מוקלה אכל המפוזרין מוקלין: **ומן הקרפף.** שהוא משתמר ומוקף סביב אפילו מפוזרים שבו לא הקלה מדעתו: **סמוך לעיר.** ממש:

מתני' מביאין עצים מן השדה מן המכונס ומן הקרפף אפי' מן המפוזר איזהו קרפף כל שסמוך לעיר דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר כל שנכנסין לו בפותחת ואפילו בתוך תחום שבת: **גמ'** אמר רב יהודה אמר שמואל אין מביאין עצים אלא מן המכונסין שבקרפף והא אנן תנן מן הקרפף ואפילו מן המפוזרים מתניתין יחידאה היא דתניא א"ר שמעון בן אלעזר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על המפוזרים שבשדות שאין מביאין ועל המכונסין שבקרפף שמביאין על מה נחלקו על המפוזרים שבקרפף ועל המכונסין שבשדות שבית שמאי אומרים לא יביא ובית הלל אומרים יביא אמר רבא עלי קנים ועלי גפנים אף על גב דמכנפי להו ומותבי כיון דאי מדלי זיקא מבדר להו כמפוזרים דמו ואסורין ואי אתנח מנא מאתמול עלייהו שפיר דמי: איזהו קרפף וכו': אבעיא להו היכי קאמר כל שסמוך לעיר והוא דאית ליה פותחת ואתא ר' יוסי למימר כיון דאית ליה פותחת אפילו בתוך תחום שבת נמי או דלמא הכי קאמר כל שסמוך לעיר בין דאית ליה פותחת בין דלית ליה פותחת ואתא ר' יוסי למימר אפי' בתוך תחום שבת ודוקא דאית ליה פותחת אבל לית ליה פותחת אפילו סמוך לעיר נמי לא ת"ש מדקתני ר' יוסי אומר כל שנכנסין לו בפותחת ואפילו בתוך תחום שבת ש"מ רבי יוסי תרתי לקולא קאמר ש"מ אמר רב סלא אמר רבי ירמיה הלכה כרבי יוסי להקל: **מתני'** אין מבקעין עצים לא מן הקורות ולא מן הקורה שנשברה ביו"ט ואין מבקעין לא בקרדום ולא במגרה ולא במגל אלא בקופין: **גמ'** והאמרת מן הקרפף ואפילו מן המפוזר. תימה הא הוי מעמר דהוא אב מלאכה וי"ל דלא שייך עמור אלא במקום שגדילים שם כדמוכח בפרק כלל גדול (שבת דף עג.): **איבעיא** להו היכי קאמר כל שסמוך לעיר והוא דאית ליה פותחת וכו'. אכל לא גרס ר' יוסי לקולא או לחומרא דא"כ משמע דמספקא ליה דרבי יוסי שמא הוא מחמיר יותר מת"ק ולא היא דהא במלתיה דרבי יהודה נמי מספקא ליה היכי אתמר אלא ה"ג היכי קאמר וכו' והכי פי' כל שסמוך לעיר וגם אית ליה פותחת ונעי רבי יהודה תרתי לחומרא דאע"ג דסמוך נעי פותחת והא דלא פי' בדבריו פותחת משום דקסבר סתם קרפיפות יש להן פותחת ואתא רבי יוסי למימר הואיל ואית להו פותחת ואפילו לחוק מן העיר נמי וא"כ שמעינן מדתלי טעמא דאינו סמוך שרי בפותחת מכלל דסמוך שרי אפילו בלא פותחת ותרתי לקולא קאמר רבי יוסי בסמוך בלא פותחת או באינו סמוך בפותחת או דלמא ר' יהודה אמר איזהו קרפף כל שמוכה אכל דבעי פותחת אפילו בסמוך כ"ש בלחוק אכל סמוכה בלא פותחת אינה מועלת כלום ע"כ פרש"י והקשה הסר מקולי נהי דר' יהודה תלי טעמא בסמוכה דוקא אכל פותחת אינה מועלת כלום מ"מ לרבי יוסי אמאי לא דייק כדפי' לעיל לגישנא קמא דמתלי רבי יוסי טעמיה דשרי בפותחת באינו סמוך מכלל דבסמוך מועיל בלא פותחת דהשתא לגישנא קמא דרבי יהודה דבעי תרתי קאמר דלרבי יוסי סגי בחדא כ"ש להאי לישנא דקאמר השתא דלרבי יהודה סגי בחדא בסמוך בלא פותחת ותירץ דע"כ לא מצינן למימר דרבי יוסי תרתי לקולא אית ליה בהאי לישנא דקאמר לגישנא קמא דהואיל ולהאי לישנא ג"ל דרבי יהודה לא קפיד אפותחת ולא ס"ל דסתם קרפיפות אית להן פותחת אלא כל שסמוך בין אית ליה פותחת בין לית ליה פותחת הוא דמוחר ואפילו הוא בתוך תחום שבת דלא מתלי טעמא בסמיכה כלל: **תרתי לקולא קאמר.** כלומר מדרבי יוסי נשמע לרבי יהודה דלאו תרוייהו בעי ורבי יוסי בתרתי אקיל דמכשיר בסמוך בלא פותחת ובפותחת בלא סמוך דשמעינן לרבי יהודה דקאמר כל שסמוך לעיר בין דאית ליה פותחת בין דלית ליה פותחת וא"ל רבי יוסי כל שיש לו פותחת אפי' הוא בתוך תחום ואי סמוך לא בעי פותחת דאי רבי יוסי בעי פותחת לא הוה ליה לסיומי ואפילו בתוך תחום שבת אלא הכי הוה ליה למימר רבי יוסי אומר כל שנכנסין לה בפותחת דכיון דהוה תני כל הוה משמע דלריך פותחת סמוך או רחוק למה לי דסיים ואפילו בתוך תחום שבת אלא לאשמועינן דלא בעי פותחת אלא למשרי שאין סמוך ורבי יהודה דלא בעי תרתי נמי מריש דרבי יוסי שמע מינה מדנקט כל שנכנסין לה בפותחת כיון דכולהו פותחת אית להו הכי אבעי ליה למתני רבי יוסי אומר אפילו בתוך תחום שבת: **מתני'** אין מבקעין עצים לא מן הקורות כו'. לפי סוגיא של גמרא היא מתפרשת: **לא בקרדום.** סתם קרדום עשוי כמין כלי אומנות שעושין בו חוכפות וסרגות אייש"ם וים שעשוי כעין כלי האומן שקורין בידגוא"ה שראשו הקלר דומה לקרדומות שלנו וראשו השני דומה לכלי אומני חוכפות וסרגות הסוסים: **ולא במגרה.** שיג"ה כעין סכין מלאה פגימות וממהר לקוץ בו עצים וכלי אומן הוא: **מגל.** דולייר"ל או שרפ"ל. וכולן כלי אומן הן וגרסה כעושה בו מלאכה לפיכך אסור: **אלא בקופין.** סתם קופין הוא סכין של קנבים דומה לקרדומות שלנו שאינן כלי אומן ויש שעושין בו שני ראשין והשני דומה קצת לקרדום החוכפות כדשמעינן מיניה בגמרא ומיהו סתמיה לאו למלאכת אומן הוא: **גמ'** והאמרת

מתני' מביאין עצים מן השדה מן המכונס ומן הקרפף אפי' מן המפוזר איזהו קרפף כל שסמוך לעיר דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר כל שנכנסין לו בפותחת ואפילו בתוך תחום שבת: גמ' אמר רב יהודה אמר שמואל אין מביאין עצים אלא מן המכונסין שבקרפף והא אנן תנן מן הקרפף ואפילו מן המפוזרים מתניתין יחידאה היא דתניא א"ר שמעון בן אלעזר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על המפוזרים שבשדות שאין מביאין ועל המכונסין שבקרפף שמביאין על מה נחלקו על המפוזרים שבקרפף ועל המכונסין שבשדות שבית שמאי אומרים לא יביא ובית הלל אומרים יביא אמר רבא עלי קנים ועלי גפנים אף על גב דמכנפי להו ומותבי כיון דאי מדלי זיקא מבדר להו כמפוזרים דמו ואסורין ואי אתנח מנא מאתמול עלייהו שפיר דמי: איזהו קרפף וכו': אבעיא להו היכי קאמר כל שסמוך לעיר והוא דאית ליה פותחת ואתא ר' יוסי למימר כיון דאית ליה פותחת אפילו בתוך תחום שבת נמי או דלמא הכי קאמר כל שסמוך לעיר בין דאית ליה פותחת בין דלית ליה פותחת ואתא ר' יוסי למימר אפי' בתוך תחום שבת ודוקא דאית ליה פותחת אבל לית ליה פותחת אפילו סמוך לעיר נמי לא ת"ש מדקתני ר' יוסי אומר כל שנכנסין לו בפותחת ואפילו בתוך תחום שבת ש"מ רבי יוסי תרתי לקולא קאמר ש"מ אמר רב סלא אמר רבי ירמיה הלכה כרבי יוסי להקל: מתני' אין מבקעין עצים לא מן הקורות ולא מן הקורה שנשברה ביו"ט ואין מבקעין לא בקרדום ולא במגרה ולא במגל אלא בקופין: גמ' והאמרת

מן הקרפף ואפילו מן המפוזר. תימה הא הוי מעמר דהוא אב מלאכה וי"ל דלא שייך עמור אלא במקום שגדילים שם כדמוכח בפרק כלל גדול (שבת דף עג.): איבעיא להו היכי קאמר כל שסמוך לעיר והוא דאית ליה פותחת וכו'. אכל לא גרס ר' יוסי לקולא או לחומרא דא"כ משמע דמספקא ליה דרבי יוסי שמא הוא מחמיר יותר מת"ק ולא היא דהא במלתיה דרבי יהודה נמי מספקא ליה היכי אתמר אלא ה"ג היכי קאמר וכו' והכי פי' כל שסמוך לעיר וגם אית ליה פותחת ונעי רבי יהודה תרתי לחומרא דאע"ג דסמוך נעי פותחת והא דלא פי' בדבריו פותחת משום דקסבר סתם קרפיפות יש להן פותחת ואתא רבי יוסי למימר הואיל ואית להו פותחת ואפילו לחוק מן העיר נמי וא"כ שמעינן מדתלי טעמא דאינו סמוך שרי בפותחת מכלל דסמוך שרי אפילו בלא פותחת ותרתי לקולא קאמר רבי יוסי בסמוך בלא פותחת או באינו סמוך בפותחת או דלמא ר' יהודה אמר איזהו קרפף כל שמוכה אכל דבעי פותחת אפילו בסמוך כ"ש בלחוק אכל סמוכה בלא פותחת אינה מועלת כלום ע"כ פרש"י והקשה הסר מקולי נהי דר' יהודה תלי טעמא בסמוכה דוקא אכל פותחת אינה מועלת כלום מ"מ לרבי יוסי אמאי לא דייק כדפי' לעיל לגישנא קמא דמתלי רבי יוסי טעמיה דשרי בפותחת באינו סמוך מכלל דבסמוך מועיל בלא פותחת דהשתא לגישנא קמא דרבי יהודה דבעי תרתי קאמר דלרבי יוסי סגי בחדא כ"ש להאי לישנא דקאמר השתא דלרבי יהודה סגי בחדא בסמוך בלא פותחת ותירץ דע"כ לא מצינן למימר דרבי יוסי תרתי לקולא אית ליה בהאי לישנא דקאמר לגישנא קמא דהואיל ולהאי לישנא ג"ל דרבי יהודה לא קפיד אפותחת ולא ס"ל דסתם קרפיפות אית להן פותחת אלא כל שסמוך בין אית ליה פותחת בין לית ליה פותחת הוא דמוחר ואפילו הוא בתוך תחום שבת דלא מתלי טעמא בסמיכה כלל: תרתי לקולא קאמר. כלומר מדרבי יוסי נשמע לרבי יהודה דלאו תרוייהו בעי ורבי יוסי בתרתי אקיל דמכשיר בסמוך בלא פותחת ובפותחת בלא סמוך דשמעינן לרבי יהודה דקאמר כל שסמוך לעיר בין דאית ליה פותחת בין דלית ליה פותחת וא"ל רבי יוסי כל שיש לו פותחת אפי' הוא בתוך התחום ואי סמוך לא בעי פותחת דאי רבי יוסי בעי פותחת לא הוה ליה לסיומי ואפילו בתוך תחום שבת אלא הכי הוה ליה למימר רבי יוסי אומר כל שנכנסין לה בפותחת דכיון דהוה תני כל הוה משמע דלריך פותחת סמוך או רחוק למה לי דסיים ואפילו בתוך תחום שבת אלא לאשמועינן דלא בעי פותחת אלא למשרי שאין סמוך ורבי יהודה דלא בעי תרתי נמי מריש דרבי יוסי שמע מינה מדנקט כל שנכנסין לה בפותחת כיון דכולהו פותחת אית להו הכי אבעי ליה למתני רבי יוסי אומר אפילו בתוך תחום שבת: מתני' אין מבקעין עצים לא מן הקורות כו'. לפי סוגיא של גמרא היא מתפרשת: לא בקרדום. סתם קרדום עשוי כמין כלי אומנות שעושין בו חוכפות וסרגות אייש"ם וים שעשוי כעין כלי האומן שקורין בידגוא"ה שראשו הקלר דומה לקרדומות שלנו וראשו השני דומה לכלי אומני חוכפות וסרגות הסוסים: ולא במגרה. שיג"ה כעין סכין מלאה פגימות וממהר לקוץ בו עצים וכלי אומן הוא: מגל. דולייר"ל או שרפ"ל. וכולן כלי אומן הן וגרסה כעושה בו מלאכה לפיכך אסור: אלא בקופין. סתם קופין הוא סכין של קנבים דומה לקרדומות שלנו שאינן כלי אומן ויש שעושין בו שני ראשין והשני דומה קצת לקרדום החוכפות כדשמעינן מיניה בגמרא ומיהו סתמיה לאו למלאכת אומן הוא: גמ' והאמרת

אית ליה פותחת בין לית ליה פותחת הוא דמוחר ואפילו הוא בתוך תחום שבת דלא מתלי טעמא בסמיכה כלל: תרתי לקולא קאמר. כלומר מדרבי יוסי נשמע לרבי יהודה דלאו תרוייהו בעי ורבי יוסי בתרתי אקיל דמכשיר בסמוך בלא פותחת ובפותחת בלא סמוך דשמעינן לרבי יהודה דקאמר כל שסמוך לעיר בין דאית ליה פותחת בין דלית ליה פותחת וא"ל רבי יוסי כל שיש לו פותחת אפי' הוא בתוך התחום ואי סמוך לא בעי פותחת דאי רבי יוסי בעי פותחת לא הוה ליה לסיומי ואפילו בתוך תחום שבת אלא הכי הוה ליה למימר רבי יוסי אומר כל שנכנסין לה בפותחת דכיון דהוה תני כל הוה משמע דלריך פותחת סמוך או רחוק למה לי דסיים ואפילו בתוך תחום שבת אלא לאשמועינן דלא בעי פותחת אלא למשרי שאין סמוך ורבי יהודה דלא בעי תרתי נמי מריש דרבי יוסי שמע מינה מדנקט כל שנכנסין לה בפותחת כיון דכולהו פותחת אית להו הכי אבעי ליה למתני רבי יוסי אומר אפילו בתוך תחום שבת: מתני' אין מבקעין עצים לא מן הקורות כו'. לפי סוגיא של גמרא היא מתפרשת: לא בקרדום. סתם קרדום עשוי כמין כלי אומנות שעושין בו חוכפות וסרגות אייש"ם וים שעשוי כעין כלי האומן שקורין בידגוא"ה שראשו הקלר דומה לקרדומות שלנו וראשו השני דומה לכלי אומני חוכפות וסרגות הסוסים: ולא במגרה. שיג"ה כעין סכין מלאה פגימות וממהר לקוץ בו עצים וכלי אומן הוא: מגל. דולייר"ל או שרפ"ל. וכולן כלי אומן הן וגרסה כעושה בו מלאכה לפיכך אסור: אלא בקופין. סתם קופין הוא סכין של קנבים דומה לקרדומות שלנו שאינן כלי אומן ויש שעושין בו שני ראשין והשני דומה קצת לקרדום החוכפות כדשמעינן מיניה בגמרא ומיהו סתמיה לאו למלאכת אומן הוא: גמ' והאמרת

יח"ק

מסורת הש"ס

(א) [תוספתא פ"ג], ב) לעיל כ: שבת קנ:, ג) גי' רש"ל ולא משמע הכי.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אינעיא להו וכו'. ר' יוסי לומר ואפילו בתוך תחום שבת לטעמיה:

לעזי רש"י

איישי"ש [איש"א]. קרדום של עושי אוכפים. בידגוא"ה [בישאגו"ד]. כלי של נגרים שתוחך משני צדדיו. שיג"ה [שיר"א]. משור. דולייר"א [דולידוי"א]. מעצר (בעין גרזן). שרפ"א. מגל. מזמרה.

מוסף רש"י

אין מבקעין עצים. ביו"ט, לא מן הקורות. הסדורות זו על גב זו בקרקע ושומרות לבנין (לעיל ב:) [מאור של הקירות המיקלות וסדירות לבנין שבת קנ:]. ולא מן הקורה שנשברה ביו"ט. היינה שנפגרה היום ומהשתא להקקה קיימא ואפילו הכי אסור הואיל ויכן השמשות לא אתכן להכי (שם) ואע"פ שעומדת מעכשיו להיסק, הואיל ויכן השמשות לאו להכי קיימא, כיון דאתקצאי לכיני השמשות אתקצאי לכולי יומא (לעיל ב:).

יז א מיי' פ"כ מהלכות ר"ה הלכה יד טוש"ע ח"מ סי' תקא סעיף ג:
יח ב מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף ד:
יט ג מיי' שם הלי יד טוש"ע שם סעיף ג:

רבינו חננאל

מתני' מביאין עצים מן השדה מן המכונס, ומן הקרפף אפילו מן המפוזר. אמר רב יהודה אמר שמואל אין מביאין עצים אלא מן המכונסין שבקרפף. ואקשינן עליה והא אנן [תנן] מן דקרפף ואפילו מן המפוזרים שבקרפף. [ופרקינן מתני' יחידאה היא]. דתניא א"ר שמעון בן אלעזר לא נחלקו ב"ש וב"ה על המפוזרים שבשדות כו', ור' נתן חולק עליו בתוספתא. אמר רבא עלי קנים ועלי גפנים שבקרפף. אע"ג דמכנפי ומותבי כיון דאי אתי זיקא מדלי להו ומבדר להו כמפוזרין דמו ואסירי. ואי אתנח עליהו מנא דלא ליבדרינהו זיקא שרו. איבעיא להו ר' יוסי לקולא קאמר דשמע ליה לר' יהודה דאמר איזהו קרפף כל שסמוך לעיר והוא דאית ליה פותחת. ובעי ר' יהודה תרתי, סמוך לעיר ופותחת, ואמר לו ר' יוסי בחדא סגי, כל שיש לו פותחת אפילו אינו סמוך לעיר. אלא ברחוק בתוך התחום שבת שרי, והיינו לקולא. או דלמא ר' יהודה תרא בעי סמוך לעיר בלבד, וא"ל ר' יוסי והוא שנכנסין לו בפותחת, נמצא לר' יוסי דבעי תרתי סמוך לעיר ופותחת והיינו לחומרא. ופשטינא מדקיא המניחין דקתני כל שנכנסין לו בפותחת, נמצא דר' יהודה בעי תרתי, ואמר ליה ר' יוסי כל שנכנסין לו בפותחת לא חיישינן ליה ואפילו הוא רחוק שרי, דאי ס"ד ר' יהודה סמוך לעיר בלבד בעי, ור' יוסי הוא דבעי תרתי אי הכי אלא שנכנסין לו בפותחת היה ליה למיתני, אלא ש"מ לקולא ש"מ. אמר רב סלא א"ר זכאי הלכה כר' יוסי. מתני' אין מבקעין [עצים לא] מן הקורות כו'.

המביא פרק רביעי ביצה

והק כל הנכנסין וכו' היכא אמרינן דבעי פותחת הייגו למאני רחוק אבל סמוך שרי בלא פותחת ס"מ דר' יוסי תרתי אמר לקולא ומדרבי יוסי נשמע לרבי יהודה דבעי תרתי לחומרא דמדנקט בדבריו כל הנכנסין א"כ שמעי' לרבי יהודה דבעי תרתי דאל"כ ליתנא דכל קשה ומאי אמרת האי כל דקאמר לטפויי כל הקרפיפות דבעינן שיש להן פותחת הא ר' יוסי תרתי לקולא אמר א"כ הו"ל למיתני אס. כך פירש רבינו שמשון מקומי:

והאמרת רישא אין מבקעין בלל. קסבר הש"ס דטעמא דתמני' משום דאע"פ דהוו מוכנים להסקה אין מבקעין מטעם מלאכה וטרחא ימירא והיינו זו ואין לריך לומר זו דאפי' עומדים להסק מערב יו"ט אסורין כל שכן קורה שנשברה ביו"ט עצמו והיינו הא דמותני' והאמרת אין מבקעין וכו' כן פירש רש"י: **אבל** קרדום וקופין מדהאי גיסא שרי האי גיסא נמי שרי. ופירשו התוספות דאין אנו בקיאין בקרדום היאך הן נעשין ולכך יש לנו לאסור לבקע עצים רק ביד: **ונפחת** נוטל ממקום הפחת.

פרש"י נפחת מאליו וא"ת אמאי נוטל ממקום הפחת הא הוה מוקלה בין השמשות ואסור לפחתו ביו"ט מדרבנן ומנו דאתקלאי בין השמשות אתקלאי לכולי יומא ופירש בקונט' דכיון דאינו אסור (ג) אלא מדרבנן לפחות כדמוקים ליה בגמרא באורחא דלבני השתא דנפחת שרי למיכל מיירייהו דבמוקלה דרבנן לא אמרינן מנו דאתקלאי לבין השמשות וכו' והכי אמר גבי עבל בשלהי פרקין שהוא מוכן אצל שבת הואיל ואם עבר ותקנו מתוקן אלא הוי מוקלה אלא מדרבנן ולא אמר מנו דאתקלאי וכו' ולא נהירא דאמר גבי שבת (דף מג.) גבי סל לפני האפרוחים מנו דאתקלאי אע"ג דאין שם מוקלה אלא מדרבנן וכן גבי גלגל מוכני שיש עליה מעות) ואומר הר"ר משה דלא אמרו אלא כשהמוקלה אינו מסתלק מן העולם כגון מעות אע"ג הכר שאף על פי שנטלם עדיין הן בעולם אבל בעבל מיד שתקנו הבעל מסתלק המוקלה מכל וכל וא"ת והא אמרינן בחולין (דף יד. ושם) השוחט בשבת אסור באכילה ליומא ונסבין מבריא למימר ר' יהודה היא דמנו דאתקלאי לבין השמשות שהיתה היה אסורה ואע"ג דעכשיו כשנשחטה נסתלק המוקלה מן העולם וי"ל דיון דבין השמשות היתה מוקלה מחמת חסרון מלאכה דאורייתא אמרינן מנו אע"פ שהמוקלה נסתלק מן העולם ומ"מ קשה דהכא הפחת הוי בעולם דומיא דמוכני שיש עליה מעות דהוי המוקלה בעולם אף על פי שאין כאן שהוא נמקום אחר ה"נ גבי הפחת הכי איתא לכנ"ל דאתיא האי סתמא כרבי שמעון דלית ליה מוקלה וא"ת מאי קאמר לעיל בריש מכילתין (דף ב:) גבי יום טוב סתם לן תנא כרבי יהודה והא הכא סתם לן תנא כרבי שמעון ויש לומר דאין זה סתמא דסתמא הוי אם היה יכול לומר דברי רבי שמעון ולא קאמר אם כן הוה סתם לן תנא כוותיה אבל הכא לא היה יכול לומר דברי רבי שמעון דהא קאמר נוטל ממקום הפחת דמשמע דוקא בדיעבד אבל לכתחלה לא יפחות ולא מצי למימר דברי רבי שמעון [ה]דהא סבירא ליה אף פותח לכתחלה אבל לעיל ניחא דקאמר גבי יו"ט סתם לן תנא כרבי יהודה דלא מיירי אלא במוקלה וא"כ היה יכול למימר דברי רבי יהודה ומדלא קאמר א"כ סתם לן תנא כוותיה: **אמר** ר' זירא ביו"ט אמרו. פי' דהתירו מוקלה משום אוכל נפש אבל לא בשבת מכאן יש ראיה לריב"א שפירש לעילא דבטולו מוקלה התירו ביו"ט משום אוכל נפש: אין

והאמרת רישא אין מבקעין כלל. [1]סברה דטעמא דמתני' לאו משום מוקלה תנא ברישא אין מבקעין עצים אלא משום מלאכה וטרחא והכי קאמר אין מבקעין עצים לא מן הקורות הנשברים מערב י"ט ועומדין להסק ולא מן הקורה כו' וזו ואין לריך לומר זו קתני והיינו דמותני' והאמרת רישא אין מבקעין כלל והדר תני דבקופין שרי: **חסורי מחסרא כו'.** וטעמא דרישא משום מוקלה: **סואר של קורות.** המוסכבות לאדם של בנין: **ולא מן הקורה שנשברה ביו"ט.** ואע"ג דהשתא להסקה קיימא בין השמשות לאו להכי קיימא: **תניא נמי הכי.** כשמואל דטעמא דמתניתין משום מוקלה: **לא שנו אלא בנקבות שלו.** בראש הרחב שקוצנין בו העץ לרחבו דדמי למלאכת אומן: **אבל בזכרות שלו.** בראש הקלר שמבקעין בו עצים מותר: **פשיטא אלא בקופין תנן.** וקופין כולה זכרות היא: **ואיכא דמתני לה.** להא דרב חיננא אסיפא דמתניתין ובאתריה דהא דמתני לה להא דרב חיננא אסיפא היו עושין לקופין זכרות ונקבות כמו שעשוי כלי אומן שקורין בילגוא"ה: **פשיטא ולא בקרדום תנן.** משום דכולו נקבות וממילא שמעינן דכי שרו קופין משום זכרות הוא דשריוה: **מהו דתימא ה"מ.** דאסר קרדום לחודיה דכוליה נקבות ואינו עשוי לבקע אלא לכלי אומן אבל מי שיש לו שני ראשין אחד זכרות וקופין ואחד נקבות בקרדום אימא דמותרא מלתא לבקע הוא וכי היכי דהאי גיסא שרי האי גיסא נמי שרי קמ"ל: **מתני'** ונפחם. מאליו: **נוטל ממקום הפחת.** ולא אמרי' מוקלין מחמת איסור הן דאין יכול לפחתו ביו"ט ואסח דעתו מייירייהו דכיון דלא הוה פחיתתו איסורא דאורייתא דלמוקמינן לה בחורא דלאמר גבי עבל בשלהי פרקין (דף לד:) שהוא מוכן אצל שבת שאם עבר ותקנו מתוקן: **אף פותח לכתחלה.** דלמפרש טעמא בגמרא: **גמ' באורחא דליכני.** סדור של אבנים בלא טיט: **דאייתור מבנינא.** שנשתיירו לו לאחר שגמר בנינו: **שרי לטלטולינהו.** דמעתה לאו לבנין קיימי אלא למזגא עלייהו ותורת כלי עליהן: **שרגינהו.** סדרן זו על זו גלי דעתיה שמקנן לבנין ואסור לטלטולינהו ומתני' נמי נתסר מדרבנן שהרי מטלטלן: **א"ר זירא ביו"ט.** תמיד ר"מ כיון דמדרבנן הוא דאסור ומשום שמחת יו"ט שרי שהרי מותר בו אוכל נפש אבל לא לשבת משום טלטול כרב נחמן: **חוחמות.** פרמדורי"ש: **חוחמות שבקרקע.** כגון דלתות פתחי בורות ומערה הסגורים בקשרי חבלים: **מתיר.** אם הקשר דהא לאו קשר של קיימא הוא שהרי לתיר תמיד הוא עשוי: **אבל לא מפקיע.** החבל לסתור עצותו וגדילתו: **ולא חותך.** דהא סתירה היא ויש סתירה בבנין של קרקע: **ושל כלים.** כגון תיבה הנעולה ע"י קשר חבל ממיר ומפקיע וחותך דאין סתירה בכלים: **מיתיבי חוחמות שבקרקע כו' ביו"ט מתיר ומפקיע וחותך.** אלמא חוחמות הקשורים אין בהן משום סתירה מדאורייתא ובשבת מדרבנן הוא דאסור: הוא

---

[1] חסר כאן וא"ל מיתיבי חוחמות שבקרקע מתיר בשבת מתיר וכו' ביו"ט מתיר ומפקיע וחותך קתני מיהא וכו'.

עין משפט נר מצוה

כ א מיי' פ"ב מהלכות יו"ט הלכה יב סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקיז סעיף ה:

כא ב ג מיי' שם פ"ד הל' י' סמג שם טוש"ע שם:

כב ד מיי' פ"ב מהל' יו"ט הל' ט טוש"ע א"ח סי' תקיז סעיף ט:

כג ה מיי' פכ"ו מהל' שבת הל' כ טוש"ע א"ח סי' שכח סעיף יז:

כד ו טוש"ע א"ח סי' שיד סעיף י:

כה ז טוש"ע שם סעיף ז (וסי' תקיז סעיף ג):

כו ח טוש"ע שם סי' תקיז סעיף ג:

רבינו חננאל

וסיפא קתני אלא בקופין מבקעין. קשיא רישא אסיפא. ותרצה שמואל אין מבקעין מן הקורות ולא מן הקורה שנשברה ביו"ט. אבל מן הקורה שנשברה מערב יו"ט מבקעין, וכשהן מבקעין אין מבקעין לא בקרדום ולא במגל ולא במגרה אלא בקופין. תניא נמי הכי אין מבקעין מן הסוור של קורות ולא מן הקורה שנשברה ביום טוב לפי שאינן מן המוכן. ולא בקרדום. והני מילי בנקבות שלו, והיא הפנימי הרחב, אבל בזכרות שלו דיוצא מן אחוריי, מותר. נמצא זה הקרדום הצד הרחב אסור והצד הצר מיתר, ופשוטה היא. [מתני'] בית שהוא מלא פירות ונפחת נוטל ממקום הפחת. ר"מ אומר אף פותח בתחילה ונוטל. אקשינן לר' מאיר אף פותח בתחילה ונוטל, והא קא סתר אוהלא. ופרקינן באורחא דליבני. פי' לבנים סדורים אחד ע"ג חבירו ואינן בנוין. ואקשינן והאמר רב נחמן הני ליבני דאייתור מבנינא שרי לטלטולינהו וחזין למזגא עלייהו שרגינהו ודאי אקצינהו. ופריק ר' זירא חונא ביום [טוב] אמרו ולא בשבת, כלומר לא אמר רב נחמן שרגינהו אקצינהו אלא בשבת, ור' מאיר לא שרי ואמר פותח, כלומר נוטל אילו הלבנים דשרגינהו אלא ביו"ט. תניא נמי הכי ר"מ אומר פותח לכתחילה ונוטל ביו"ט אמרו אבל לא בשבת. אמר שמואל חוחמות שבקרקע מתיר כגון (חרותים) [בהדות] וחביית שמונות בקרקע וכיוצא בהן, ופיהן חתומין וצורורין, מתיר אותן הקשרים שבהן החוחמות קשורין וחתומין, אבל לא מפקיע החוחמות עצמן ולא חותך. אחד שבת ואחד יו"ט, [מיתיבי חוחמות שבקרקע בשבת מתיר

הגהות הב"ח

(א) גמ' אין מבקעין עצים לא מן הסואר של קורות: (ב) תוס' ד"ה ונפחת וכו' שאינו אסור לפחות אלא מדרבנן כדמוקי:

לעזי רש"י

בידגוא"ה [בישאנו"ר]. כלי של נגרים שחותך משני צדדיו. פרמדורי"ש [פירמידורי"ש]. סגרות.

מוסף רש"י

אבל בזכרות שלו מותר. הואיל ואין דרך מול לבקע בו (האורה ח"א ס' שח). ונפחת. מאליו אפילו ביו"ט עצמו, נוטל ממקום הפחת. ולא מיתסר משום מוקלה ומתמה כר"ש (ערובין לד:). אף פותח לכתחילה. כדמוקי לה בחורא דליבנא, דלאו סתירת אהל הוא (שם). דאייתור מבנינא. שהבנים בנינו ימיותר ומתמה לא קיימא לבנין אלא לשב עליהם ותורת כלי עליהם (שבת קכז:). שרגינהו. אי סדרן זו על זו ולאי אקציהו לעורך בנין אחר (שם). שבכלים מתיר ומפקיע וחותך. דאין תמיכה אחרת אלא בתמיכה אבל הכא מקלקל הוא ושרי (ערובין לה:).

רבינו חננאל (המשך)

אבל לא מפקיע ולא חותך. ביום טוב מתיר ומפקיע וחותך]. קתני מיהא חוחמות שבקרקע ביו"ט מתיר וחותך, קשיא לשמואל דאמר חוחמות שבקרקע מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך אחד שבת ואחד יו"ט. ופריק שמואל הא ברייתא דקתני ביום טוב מפקיע וחותך לר' מאיר היא, דאמר אף פותח לכתחילה ונוטל, ומשרי הפקעת חוחמות שבקרקע כמו פתיחת הבית, כשם שמתיר בבית מתיר בחוחמות להפקיעם ביו"ט. ואנא דאמרי כרבנן דאסרי פתיחת הבית, ואמרינן ומי פליגי רבנן עליה, דר' מאיר, בחוחמות שבקרקע [והתניא מודים חכמים לר' מאיר בחוחמות שבקרקע] שבשבת מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך, ביו"ט מתיר ומפקיע וחותך.

מסורת הש"ס

(א) [עירובין לד:], (ב) [שם ע"ש]. (ג) שבת קכד:, (ד) [עירובין לד:], (ה) [עי' תוס' שבת קמו. ד"ה ממתיר ותוס' עירובין לה. ד"ה בעין. (ו) [ל"ל סברוהו], (ז) [שם מד:]. (ח) דלמא ס"ל כר"מ דלף פותח לכתחלה כל"ל וכ"ה בתוס' יבמות. מהרש"ל. (ט) [דף כח: ד"ה גריפתן].

הוא דאמר כי האי תנא. שמואל דאמר לעיל דאפי' ביו"ט אינו מפקיע דאמר כי האי תנא דאמר נמי בחותמות שבקרקע לאפילו ביו"ט אין מפקיע: **פרגא לך ריגא.** דמלתא דשמואל בחותמות שבקרקע דמסייע ליה האי תנא: **סיפא קשיא.** דאמר שמואל ושל כלים אפילו בשבת מתיר ומפקיע וחותך והאי תנא תני ושל כלים בשבת מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך: **הא מני רבי נחמיה היא.** כלומר לעולם מותר להפקיע ולחתוך דאין בהם משום סתירה ולהאי תנא גופיה אם יכול להפקיע ולנתק בידו שרי והא דקאסר משום עולטול סכין קאסר ורבי נחמיה היא דאמר בערובין (דף לה.) אפי' תרוד ואפילו עולת אין ניטלין אלא לצורך תשמיש שהן מיוחדין לו וסכין לאוכלין הוא דמיוחד ולא לחותמות והכא לא סבירא ליה לשמואל כוותיה: **אי הכי.** דרבי נחמיה היא: **שבות שבת.** דעלטול שבות הוא ולא החמיר בעלטול יום טוב כבשל שבת: **מסיקין בכלים.** דבני עלטול נמי[1] ניהו ומעלטלן נמי להסיקן: **אין מסיקין בשברי כלים.** שנשברו בי"ט דהשתא לא חזו לעלטול ואי משום דחזו להסקה אתמול לא להכי קיימי: **מסיקין בין בכלים בו'.** דאית להו מוקצה: **אין מסיקין לא בכלים.** דאין ניטלין אלא לצורך תשמישן וכ"ש בשברי כלים דנולד הוא. והא רבי נחמיה היא ומנייעמא ר"ש וקמייתא רבי יהודה וש"מ ביו"ט א"ר נחמיה דהא הסקה ביו"ט קאי: **תרי תנאי.** חד אמר שני ליה שבות שבת משבות י"ט וחד אמר לא שני ליה: **מתני' אין פוחתין את הנר.** ליטול אחד מן הכיליס של יוצר ולתחוב אגרופו לתוכו לחקוק נר קרוייז"ל בלע"ז מפני שעושה כלי: **ואין עושין אחמין.** דאינהו נמי כלי הוא להדלקה שריכה עשייה ותקון: **חופכן באור.** בגמרא מפרש מאי שנא אור מסכין: **גמ' דפחיתה נר מנא הוא.** קודם שהרפו בנכשן: **משגמרה מלאכתן.** חקיקתם: **משירפו.** משיחזקם ע"י לירוף האור בנכשן. מלרף בלשון חכמים מחזק ומקשה כלי חרס וכלי מתכות בדבר המחזקן בין (ביד) [במיס] בין באור[2]: **וממאי.** דס"ל לר"מ בנר כשאר כלי חרס בשלמא שאר כלי חרס גדולים הם ואם אינן ראויין למיס ולין ולדבר לא מפני שממתן חזו מיהו לדבר יבש כגון פירות אבל נר קטן הוא וכי לא חזי למלתיה למאי חזי ומשני חזי לקבולי ביה פשיטי: **איכא דאמרי אמר רב יוסף.** מתני' דקתני פחיתת הנר מנא הוא ר"א בנרבי צדוק היא דאמר לפני חקיקה לאו מנא הוא אבל חקיקה משוי ליה מנא: **אלפסין חרניות.** מפרש לקמן קערות של בני עיירות אינן בני כרכים גדולים ואין מקפידין על כלים נאים ומשנפשטה הקערה של חרס אוכלין בה בשר ואין ממתינין עד שתתחקק ותלרף בכבשן: **עטורות באהל המת.** דלגבי אהל המת בעינן תוך לכלי חרס דכתיב וכל כלי פתוח (במדבר יט) משמע דיש לו פתח וכן לכל טומאת מגע: **וטמאות במשא הזב.** שהזב מטמא כלי חרס בהסט דנפקא לן בתורת כהנים[3] מוכל כלי חרס אשר יגע בו הזב וגו' (ויקרא טו) ודרשינן התם זה הסטו וכיון דמטמי ליה הסט מאבריה לא בעי תוך וקסבר מ"ק כלי אינהו הואיל ומשתמשין בהן כמות שהן הלכך מקבלין טומאה בדבר הראוי לטומאה: **ר"א אומר.** אין להם שום טומאה דלאו כלי אינהו: **לפי שלא נגמרה מלאכתן.** חקיקתן הא נחקקו מטמאות. מדאפלוג באלפסין אלמא לר"א חקיקה משוי להו מנא: **דפזי לקבולי מידי.** משנתחקקו ומיהו קודם חקיקה לא דסופן ליחקק: **לאוליירין.** ממחי חמין ומרחלאות ואע"ג דלצורך י"ט הן עושין: **מי שרי.** להחס והלא גזרו על הרתיחה במסכת שבת (דף מ.[4]) ואפילו הוחמו מבעוד יום וכל שכן להחס חמין לא הותר מעולם: **להזיע.** מכניס הפחמים לתוכו ובני אדם נכנסין ומזיעין. וקודם שגזרו על הזיעה נשנית משנה זו:

דקמתקן

אין פוחתין את הנר. פירש רש"י ליטול אחד מן הגולמים של יוצר ולתחוב אגרופו בתוכו ולחקוק נר שעושה כלי ופיתה ב"כ דאסור דאפילו אין עושה כלי אסור מ"מ אסור להתחיל את הכלי וע"ק מאי קא אמר עלה בגמרא מאימתי מקבלין טומאה משעה שנגמרה מלאכתן הואיל והוי כלי והא כיון דהוי קודם אפייתו בתנור אם כן הוי כלי אדמה וכלי אדמה אין מקבלין טומאה לכן נראה לפרש דאין פוחתין את הנר שכן רגילין לשוס באוירו קודם אפייתו קש או דבר אחר כדי לשמור האויר בשעת אפייה שלא יפלו המחיצות יחד ויסתום האויר ולאחר אפייתו קצת מסלקין אותו דבר שבתוכו ועל זה קאמר אין פוחתין את הנר כלומר שאין מסירין מה שבתוכו דהוי כמו גמר כלי ונגמרה מלאכתו ולפי שרגילין לאחר שסלקו מה שבתוכו שמחזירין אותו לתנור כדי לגרפו היטב קאמר בגמרא מאן תנא דפחיתת נר מנא הוא וקאמר ר"מ היא דקאמר דמקבלין טומאה כשסלק מה שמשימין בתוכו אע"פ שלא החזירו אותו עדיין לתנור אלמא דפחיתת נר היינו גמר כלי ורבי יהושע קאמר משירפו בכבשן דאינו כלי עד שיחזיר אותו לתנור כדי לגורפו אם כן לדידיה פחיתה הוה שריא:

אלפסין חרניות טהורות באהל המת. פי' רש"י קערות של עיירות ואינן מקפידין על כלים נאים ומיד כשנפשט הכלי של חרס אוכלין בה ואין ממתינין עד שתתחקק ותלרף באש והן טהורין באהל המת שאין להם תוך ובעינן כלי פתוח וטמאות במשא הזב דהזב מטמא כלי חרס בהסט כדנפקא לן[3] מכלי חרס אשר יגע בו איזהו מגעו שהוא כלומר הוי אומר זה הסטו הלא בעינן תוך ותימה דהואיל דאין להם תוך היכי מטמא בהסט הא אמרינן[5] כל שאינו בא לכלל מגע אינו בא לכלל הסט לכך פי' ר"ת ערניות יש להן תוך אלא שמכוסות למעלה ועומדות ליפתח ואותם של כפרים אין מקפידין ואוכלין בך עליהן וטהורות באהל המת דהא כלי למיד פתיל טהור באהל המת ומיהו טומאה בהסט הואיל ועומדין ליפתח כדאמרינן[6] גבי למיד פתיל שמא תסיטם משמו וקאמר נמי[6] כלי למיד פתיל נגול באהל המת ואינו נגול במעת לעת שבנדה:

וקטמא

הוא דאמר כי האי תנא דתניא חותמות שבקרקע מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך אחד שבת ואחד יו"ט ושבכלי בשבת מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך ביום טוב מתיר ומפקיע וחותך תרצת לך רישא אלא סיפא קשיא הא מני ר' נחמיה היא[6] דאמר כל הכלים אין ניטלין אלא דרך תשמישן אי רבי נחמיה מאי אריא שבת אפילו יום טוב נמי וכי תימא שניא ליה לר' נחמיה בין שבות שבת לשבות יום טוב ומי שניא ליה והתני חדא[7] מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים ותניא אידך מסיקין בין בכלים בין בשברי כלים ותניא אידך אין מסיקין לא בכלים ולא בשברי כלים ומשני לא קשיא הא ר' יהודה הא ר"ש הא ר' נחמיה תרי תנאי ואליבא דר' נחמיה: **מתני' [2]אין פוחתין את הנר מפני שהוא עושה כלי [3]ואין עושין פחמין ביום טוב [4]ואין חותכין את הפתילה ר' יהודה אומר חותכה באור: **גמ'** מאן תנא דפחיתת נר מנא הוא [5]אמר רב יוסף ר' מאיר היא דתניא [6]כלי חרס מאימתי מקבל טומאה משגמרה מלאכתו דברי ר' מאיר ר' יהושע[7] אומר [8]משיצרפו בכבשן א"ל אביי ממאי דלמא עד כאן לא קאמר ר' מאיר התם אלא דחזי לקבולי ביה מידי אבל הכא למאי חזי לקבולי ביה פשיטי איכא דאמרי אמר רב יוסף ר' אליעזר בר' צדוק היא דתנן [9]אלפסין חרניות טהורות באהל המת וטמאות במשא הזב ר' אליעזר בר' צדוק אומר אף טהורות במשא הזב לפי שלא נגמרה מלאכתן א"ל אביי דלמא עד כאן לא קאמר רבי אליעזר ברבי צדוק התם אלא דחזי לקבולי ביה מידי אבל הכא למאי חזי לקבולי ביה פשיטי תנו רבנן אין פוחתין את הנר ואין עושין אלפסין חרניות ביום טוב רבן שמעון בן גמליאל מתיר באלפסין חרניות מאי חרניות אמר רב יהודה ערניות מאי ערניות אמר אביי צעי חקלייתא ואין עושין פחמין פשיטא למאי חזי תני רבי חייא לא נצרכה אלא למוסרן לאוליירין לבו ביום ובו ביום מי שרי [10]כדאמר רבא להזיע וקודם גזרה הכא נמי להזיע וקודם גזרה: ואין חותכין את הפתילה לשנים מ"ש בסכין דלא**

דקמתקן

בז א מיי' פ"ג מהלכות יו"ט הלכה יב סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' תקא סעיף ו:

בח ב מיי' פ"ד מהלכות יו"ט הלכה ח סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקיד סעיף ז:

בט ג מיי' שם הלי' ז סמג שם טוש"ע שם סי' תקג סעיף א:

ל ד מיי' וסמג שם טוש"ע א"ח סי' תקיד סעיף ח:

לא ה מיי' פט"ו מהל' כלים הלכה ח:

גליון הש"ם

גמ' אר"י ר' מאיר היא. עיין ר"ש פ"ג מ"ד דכלים:

לעזי רש"י

קרוייז"ל [קרוישו"ל]. מגורה.

מוסף רש"י

מסיקין בכלים. ביו"ט שהרי לאוין לעלטול ויעלטלם ויתנם לתוך האור (שבת קכד.). **ואין מסיקין בשברי כלים.** דהוו להו מוקצין ולא חזי לעלטולו (שם) לו: **בשברי כלים** שנשברו בו ביום דהוו להו עולד (שם בח: קמג.). להזיע. ככנס לחזיע ממחם חום בית המרחץ ולא נתן עליו מים, וקודם גזירה. עד שלא גזרו על הזיעה (ברכות כז:).

רבינו חננאל

[ופרקינן הוא דאמר כי האי תנא דתניא חותמות שבקרקע מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך אחד שבת ואחד יו"ט. ושבכלי כשבת מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך ביו"ט מתיר ומפקיע וחותך]. הא [סיפא] דלא כשמואל. דשמואל אמר חותמות שבכלים מתיר ומפקיע וחותך אחד יו"ט ואחד שבת. ואוקמה שמואל לר' נחמיה דאמר אפילו טלית ואפילו תרוד אינו ניטל בשבת אלא לצורך תשמישן. לפיכך אסור בשבת ליטול סכין להפקיע או לחתוך בה, ואליבא דהאי תנא דתני דשני ליה לר' נחמיה בין שבות דשבת לשבות דיו"ט, אבל (סיפא) [רישא] דהא מתניתא מסייע ליה לשמואל דקתני (סיפא) [רישא] חותמות שבקרקע מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך אחד שבת ואחד יו"ט כשמואל. [**מתני'**] אין פוחתין את הנר מפני שעושה כלי. ואמרינן מאן תנא דפחיתת הנר משוי ליה מנא, אמר רב יוסף ר' מאיר היא, דתנן כלי חרס מאימתי מקבל טומאה. ר' מאיר אומר משתיגמר מלאכתו, וכיון שפחת לו מקום לצוק בתוכו שמן, כבר נגמרה מלאכתו. וחכ"א עד קלוריתא שרי (מינה) [מושיף] ומכחל מינה ביו"ט. א"ר מנא כאן

וקטמא שרי. פרש"י לגבלו ולטוח בו דלמא בר גבול הוא ותימה דלמרינן בשבת (דף יח.) דאפילו בתינת מים על (ג) העפר בעלמא הוא חייב משום מגבל דקאמר התם אחד נותן את האפר ואחד נותן את המים האחרון חייב וי"ל דהכא ר"ל קטמא שרי כלומר וקטמא שרי לסתום הסדקים של תנור שלא יוציא האור כמו שהוא יבש בלא נתינת מים עליו ועוד יש לומר דה"פ וקטמא שרי כגון שגבלו מערב יום טוב (ד) ושרי בלא (ה)[גיבול]:

מלמטה למעלה אסור. משום דהוי דרך בנין וכן הוא טעמא דכולן וא"ת היכי מסדרין שלמן שאין לו רגלים על גבי ספסלים שלו דמתחלה משימין הספסלים ואח"כ משימין עליהם את השלמן י"ל דהואיל ואין להם מחיצות שרי וכל הני מילי דאית להו מחיצות לגדיש המגיעות לארץ ומימה דאמר בשבת (דף לו: ושם) מחזירין קדרה על גבי כירה והתם (דף לח:) קאמר מאן דאית ליה מחזירין דאפילו בשבת מחזירין וי"ל דכל הך אין אסורין אלא היכא שמתקן האהל ומחמיות אבל אם עשה האהל בלא מחיצות שרי והתם גבי כירה המחיצות היו עשויות מתחלה וכן פרש"ח גבי ביעתא כגון שיש ביצים מכאן וביצים מכאן וא' על גביהן והאור תחת אורון ולא כפי רש"י שפי' ביצים שמסדרין על גבי אסכלא דכיון דליכא מחיצות לא הוי כעין בנין אלא גרא' כדפרים ו) וגם פוריא לא מיירי כגון

דקמתקן מנא באור נמי קא מתקן מנא תני ר' חייא [א]חותכה באור בפי שתי גרות אמר רב נתן בר אבא אמר רב [ב]מוחטין את הפתילה ביום טוב מאי מוחטין אמר רב חנינא בר שלמיא [ג](משמיה דרב) לעדויי חושכא תני בר קפרא [ד]ו' דברים נאמרו בפתילה ג' להחמיר וג' להקל להחמיר [ה]אין גודלין אותה לכתחלה ביו"ט ואין מהבהבין אותה באור ואין חותכין אותה לשנים להקל [ו]ממעכה ביד ושורה בשמן וחותכה באור בפי שתי גרות ואמר רב נתן בר אבא אמר רב עתידי יורדי גיהנם הם כי הא דשבתאי בר מרינוס אקלע לבבל בעא מנייהו עסקא ולא יהבו ליה מזוני מיזן נמי לא זינוהו אמר הני מערב רב קא אתו דכתיב [ז]ונתן לך רחמים ורחמך [ח]הכל המרחם על הבריות בידוע שהוא מזרעו של אברהם אבינו וכל מי שאינו מרחם על הבריות בידוע שאינו מזרעו של אברהם אבינו ואמר רב נתן בר אבא אמר רב כל המצפה על שלחן אחרים עולם חשך בעדו שנאמר [ט]נודד הוא ללחם איה ידע כי נכון בידו יום חשך רב חסדא אמר אף חייו אינן חיים ת"ר [י]ג' חייהן אינם חיים ואלו הן המצפה לשלחן חבירו ומי שאשתו מושלת עליו ומי שיסורין מושלין בגופו ויש אומרים אף מי שאין לו אלא חלוק אחד ות"ק אפשר דמעיין במניה: **מתני'** אין שוברין את החרם ואין חותכין הנייר לצלות בו מליח [יא]ואין גורפין תנור וכירים אבל מכבשין ואין מקיפין שתי חביות לשפות עליהן את הקדרה [יב]ואין סומכין את הקדרה בבקעת וכן בדלת [יג]ואין מנהיגין את הבהמה במקל ביום טוב ורבי אלעזר בר' שמעון מתיר: **גמ'** מ"ט משום דקא מתקן מנא ואין גורפין תנור וכירים תני רב חייא בר יוסף קמיה דרב נחמן [יד]ואם אי אפשר לאפות אלא אם כן גורפו מותר דביתהו דר' חייא נפל לה אריחא בתנורא ביומא טבא אמר לה ר' חייא [טו]חזי דאנא רפתא מעלייתא בעינא [טז]א"ל רבא לשמעיה טוי לי [יז] בר אווזא ואזדהר מחרוכא א"ל רבינא לרב אשי אמר לן רב אחא מהוצל דמר שרקין ליה תנורא ביומא טבא אמר ליה אנן [יח]ארקתא דפרת סמכינן [יט]והנ"מ (כ) הוא דצייריה מאתמול אמר רבינא [כא]וקטמא שרי: ואין מקיפין שתי חביות: אמר רב נחמן [כב]אבנים של בית הכסא מותר לצדדן ביום טוב איתיביה [כג]רבה לרב נחמן אין מקיפין שתי חביות לשפות עליהן את הקדרה אמר ליה שאני התם משום דקא עביד אהלא א"ל רבה זומא לרב אשי אלא מעתה בנה אצטבא ביו"ט דלא עביד אהלא הכי נמי דשרי א"ל התם בנין קבע אסרה תורה בנין עראי לא אסרה תורה וגזרו רבנן על בנין עראי משום בנין קבע והכא משום כבודו לא גזרו ביה רבנן [כד]אמר רב יהודה [כה]האי מדורתא מלמעלה למטה שרי מלמטה למעלה אסור וכן

מכותל התנור: **רפתא מעלייתא בעינא.** כלומר גרפי התנור: **עוי לי אווזא.** עגה לי אוז בתנור. שתנוריהם היו קטנים ופיהן למעלה ומולה הללי לתוכו וסותם פיו והוא עגלה: **ואזדהר מחרוכא.** שלא יתחרך. כלומר גרוף את התנור שלא יהא בו בשוליו דבר גבוה כמו אריח או אבן שהוסק בתנור שנוגע בללי ושורפו: **דמר.** רב אשי: **שרקין ליה תנורא.** עבדי אדוני טחין סביבות כסוי פי התנור בטיט שלא יצא חומו כשהללי בתוכו שהרוח קשה לללי ואימה לן מלתא משום דגבול טיט תולדה דלישה הוא: **ארקתא דפרת סמכינן.** על שפתו של פרת אנו נסמכים בדבר שאין אנו לריכים לגבל טיט ששפת פרת טיט מגובל הוא: **והוא דלייריה מאתמול.** עשה בו סימן ונתקו לגד אחר: **וקטמא שרי.** לגבלו ולטוח בו דלמא בר גבול הוא: **אבנים של בית הכסא.** אבנים גדולות שמלדדין אותן להיות כמין מוסב חלול ויושבין עליהם בשדות במקום המיוחד לבית הכסא: **דקא עביד אהלא.** שיש לו גג אבל הכא ליכא גג: **אצטבא.** כסא של בנין לבנים וטיט: **בנין עראי.** שאינו להתקיים: **והכא.** בבית הכסא משום כבוד הבריות לא גזרו: **האי מדורתא.** היסק גדול שעושין לפני שריס הדרך בנין עושין לו כתלים מד' רוחות וסודרין עליס למעלה ודומה לאהל: **מלמטה למעלה.** לסדר העליס של כתליס תחלה לעשות עליהס הגג אסורין שדרך בנין הוא: **מלמעלה למטה.** להתחיל תחלה מן הגג ואח"כ יסדרו תחתיו עלי הכתליס שרי: וכן

דקמתקן מנא. אחת היתה ועושה אותה שתים: **כפי שתי גרות.** ניתן שני לאשיה בתוך שתי גרות אם צריך להדליקן כאחת ומדליק באמצע דלא מוכח דלתקוני מנא מכוין אלא להדלקה בעלמא: **לעדויי חושכא.** כשהיא נעשית בראשה פתח מעצירה. להסיר: **חושכא.** פתח המתשיך אורה: **נאמרו בפתילה.** ביו"ט: **ממעכה ביד.** תקון כלאחר יד הוא: **יורדי גיהנם הן.** שאינן מרחמים לעשות לדקה: **עסקא.** שאורה להשתכר למחצית שכר: **מזוני.** שאל מהם מזונות מיזן נמי לא זינוהו: **ונתן לך רחמים.** שתרחם על הבריות: **לאשר נשבע לאבותיך.** מי שיש לו רחמים מזרעו של אבות: **בעדו.** כנגדו כמו שבת בעדו (איוב ח). כלומר חשך פרוס לפניו הכל עליו כחשך: **נכון בידו.** מזומן אצלו: **מי שאין לו אלא חלוק אחד.** אין יכול לכנסו וכיס מצערין אותו: **דמעיין במניה.** מפלה את כליו מן הכיס: **מתני' אין שוברין את החרם.** כשאולין דגים על האסכלא שקורין גרטיל"א בלע"ז חותכין קנים או קש שבגלים או שוברין חרסים או חותכין נייר ושורין במים וסודרין הנייר על גב האסכלא מפני שהמתכת מתחמם ושורף את הדג: **מליח.** דג: **ואין גורפין תנור וכיריס.** אם נפל לתוכו מן הטפל והטיח אין גורפין אותו דמתקן מנא הוא ואתיא כרבנן דאמרי [ב] מכשירי אוכל נפש אסירי: **מכבשין.** משכיבין את האפר והעפר שיהא חלק משפילו ומשווהו שלא יגע בפת שמדובקים בדפנותיו ויישרפו. מכבשין פרימנר"א: **מקיפין.** מקרבין זו אצל זו כמו [ג]אין מקיפין בריאה (חולין דף ג.) וכמו לתרוס שלא מן המוקף (גטין דף ל:) היינו סמוך וכמו מקפת וקורא לה שם (נדה דף עא:): **לשפות עליהם קדרה.** והאור בין שתי החביות: **לשפות.** להושיב. כל הושבת קדרה על האור קרי שפיתה כשאין לו כלי ברזל שקורין טרפיי"ד או שאין לו כירה של חרס מלולה. ואסר לה משום דדמי לבנין ומדרבנן משום דמתחזי כאהלא: **ואין סומכין קדרה בבקעת.** קסבר לא נתנו עליס אלא להסקה לפיכך מוקצין הן [ד] אצל כל תשמיש: **וכן בדלת.** השתא משמע וכן אין סומכין קדרה בדלת וגמרא[ה] פריך עלה: **ואין מנהיגין את הבהמה במקל.** ברשות הרבים. השתא קס"ד משום דאין משתמשין בעליס שלא נעשו כלי מערב יום טוב דלא נתנו אלא להסקה: **גמ'** **ואם אי אפשר לו כו' מותר.** כר"י: **אריחא.** חלי לביה ונתקן מכותל התנור: **רפתא מעלייתא בעינא.** כלומר גרפי התנור: **עוי לי אווזא.** עגה לי אוז בתנור. שתנוריהם היו קטנים ופיהן למעלה ומולה הללי לתוכו וסותם פיו והוא עגלה: **ואזדהר מחרוכא.** שלא יתחרך. כלומר גרוף את התנור שלא יהא בו בשוליו דבר גבוה כמו אריח או אבן שהוסק בתנור שנוגע בללי ושורפו: **דמר.** רב אשי: **שרקין ליה תנורא.** עבדי אדוני טחין סביבות כסוי פי התנור בטיט שלא יצא חומו כשהללי בתוכו שהרוח קשה לללי ואימה לן מלתא משום דגבול טיט תולדה דלישה הוא: **ארקתא דפרת סמכינן.** על שפתו של פרת אנו נסמכים בדבר שאין אנו לריכים לגבל טיט ששפת פרת טיט מגובל הוא: **והוא דלייריה מאתמול.** עשה בו סימן ונתקו לגד אחר: **וקטמא שרי.** לגבלו ולטוח בו דלמא בר גבול הוא: **אבנים של בית הכסא.** אבנים גדולות שמלדדין אותן להיות כמין מוסב חלול ויושבין עליהם בשדות במקום המיוחד לבית הכסא: **דקא עביד אהלא.** שיש לו גג אבל הכא ליכא גג: **אצטבא.** כסא של בנין לבנים וטיט: **בנין עראי.** שאינו להתקיים: **והכא.** בבית הכסא משום כבוד הבריות לא גזרו: **האי מדורתא.** היסק גדול שעושין לפני שריס הדרך בנין עושין לו כתלים מד' רוחות וסודרין עליס למעלה ודומה לאהל: **מלמטה למעלה.** לסדר העליס של כתליס תחלה לעשות עליהס הגג אסורין שדרך בנין הוא: **מלמעלה למטה.** להתחיל תחלה מן הגג ואח"כ יסדרו תחתיו עלי הכתליס שרי: וכן

עין משפט נר מצוה

לב א מיי' פ"ד מהל' יו"ט הל' ז טוש"ע א"ח סי' תקיד סעיף ח: לג ב מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף י: לד ג ד מיי' שם הל' ז טוש"ע שם סעיף יג: ה ומיי' פי"ט מהל' שבועות פ"ה הל' ח ופ"י מהל' מתנות עניים הל' ג: לה ו מיי' פ"ד מהל' יו"ט הלכה ח יפה"מ מהלכות שבת הל' ו סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקח סעיף א וסי' שם סעי' יג: לו ז מיי' פ"ג מהלכות יו"ט הל' י טוש"ע א"ח סי' תקז סעיף ד: לז ח מיי' שם פ"ד הלכה יא טוש"ע א"ח סי' תקב סעיף ג: לח ט מיי' שם פ"ה הלכה ג סמג שם טוש"ע א"ח סי' תקכב סעיף ד: לט י מיי' שם פ"ג הלכה י טוש"ע א"ח סי' תקז סעיף ד: מ כ ל מ מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז: מא ג מיי' פ"ד שם הלכה יג ש"ע א"ח סי' שיב סעי' י טור שם סי' שטו: מב ס מיי' שם הל' יד סמג שם טוש"ע א"ח סי' תקב סעיף א:

תורה אור השלם

1. זלא יִדְבַּק בְּיָדְךָ מְאוּמָה מִן הַחֵרֶם לְמַעַן יָשׁוּב יְיָ מֵחֲרוֹן אַפּוֹ וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים וְרִחֲמְךָ וְהִרְבְּךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ: דברים יג יח
2. נָדַד הוּא לַלֶּחֶם אַיֵּה יָדַע כִּי נָכוֹן בְּיָדוֹ יוֹם חֹשֶׁךְ: איוב טו כג

רבינו חננאל

ואין חותכין הפתילה לשנים ביו"ט כו'. ואוקימנה חותכה באור בפי שתי גרות. ופי' כגון שהיתה פתילה ארוכה מכניס קצה הפתילה בפי הנר. וקצתה האחרת בפי נר אחרת ומדליקה באמצע ומנתקת. ונמצאו שתי גרות דולקין. מוחטין הפתילה ביו"ט [מאי מוחטין] עדוי חשכה. פי"רש המתעבד בקצה הפתילה כמין גחלת ומתעכב האורה. מותר להחזיקה. תני בר קפרא בפתילה ג' דברים להחמיר. אין גודלין אותה לכתחילה ביו"ט. ואין מהבהכין אותה באור, ואין חותכין אותה בשנים. וג' דברים להקל ממעכה ביד, ושורה בשמן, וחותכה באור בפי שתי גרות. אמר רב עשירי בבל יורדין לגיהנם. כי הא דשבתאי איקלע לבבל כו'. ואמר נמי כל המצפה לשלחן חבירו עולם חשך בעדו, שנאמר נודד הוא ללחם איה יגי". ת"ר ג' (דברים) שחייהן אינם חיים. המצפה לשלחן חבירו, ומי ששאשתו מושלת עליו, ומי (שאיסורין) [שיסורין] בגופו, ופשוטין הן. אין שוברין חרס ואין חותכין נייר לצלות בו מליח ביו"ט, משום דמתקן מנא. ואין גורפין תנור וכירים. ואם אי אפשר לו לאפות אא"כ גורפו כותר. שרקין ליה תנורא. פירוש טחין פי התנור בטיט כאשר נוהגין הפת או הצלי בתוכו. א"ל רב אשי לרבינא אנן ארקתא דפרת סמכינן לה. כלומר אין אנו גובלין טיט ביו"ט. אלא נוטלין מן העפר המלוחלח אשר על

הגהות הב"ח

(א) גב' טוי לי אווזא כו' ל"ל ומיכא בר נמתק: (ב) שם יהי"מ דלייריה כל"ל ומיכא הוא נמתק: (ג) תוס' ד"ה וקטמא וכו' על האפר בעלמא הוא: (ד) בא"ד שגבלו מעי"ש ושריק בלא גבול:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ואין סומכין וכו' אצל כל תשמיש. עיין לקמן דף לג ע"ב ברש"י ד"ה לא יטול:

לעזי רש"י

גראדיל"א [גרדי"ל]. אסכלה. פרימבר"א. לדחוק. טרפיי"ד [טריפיי"ד]. הצובה (בעלת שלוש רגליים).

מוסף רש"י

חותכה באור בפי שתי גרות. שלא היתה אלוהה, על ידי שיעי מותר לחתכה, שמכניס קצה הפתילה בפי הנר אל קצה (ל"ל וקצה) השני בפי נר אחר ומדליקה באמצע ומתנתקת ונמצאו שתי גרות דולקין והאורה חו"א סי' שס. האי מדורתא. היסק גדול, מלמעלה למטה. לאחוז העצים העליונים בתויר ולתת התחתונים מלמטה, שרי. ביו"ט דאין זה בנין אהלים, מלמטה למעלה אסור. לתת התחתונים תחלה לגדלן בהיגא כדרך שעושין לפני הסריס ולסדר עליונים למעלה להיותו כמין בנין אהל ינגו, אסור. הכי גרסינן מלמעלה למטה שרי מלמטה למעלה אסור וכך מצאתי בתשובת הגאונים וכן עיקר (ערובין קא ב).

רבינו חננאל (המשך)

שפת נהר שהוא כמין טיט ובו טחין פי התנור, וזה הטיט שבשפת פרת מערב יו"ט מכינין אותו. ואפר כירה מותר לגבל ולטוח בו שאינו בן גיבול. אין מקיפין ב' חביות, אחת מיכן ואחת מיכן לשפות עליהן הקדירה. ירושלמי משום בונה, שנמצא עושה כמין כירה ועליה הקדירה אהל, אבל אבנים לבית הכסא מותר לצדדן אחת כנגד אחת. אמר רב יהודה האי מדורתא (ממטה למעלה) [מלמעלה למטה] שרי. פירוש דרך בנין, [אסור כגון שנתן עצים בארץ ואחרים על גבן], אבל אם אחז העץ למעלה ונתן אחר תחתיו ועוד אחר תחתיו עד שמגיע למטה בקרקע כיון שאינה דרך בנין מותר.

וכן ביעתא א)וכן קדרה וכן פוריא וכן חביתא ואין סומכין את הקדרה בבקעת וכן בדלת בדלת ס"ד אלא אימא וכן הדלת: תנו רבנן אין סומכין את הקדרה בבקעת וכן הדלת ב)לפי שלא נתנו עצים אלא להסקה ורבי שמעון מתיר ואין מנהיגין את הבהמה במקל ביו"ט ור' אלעזר בר' שמעון מתיר לימא ר' אלעזר בר' שמעון כאבוה סבירא ליה דלית ליה מוקצה לא בהא אפילו ר' שמעון מודה משום ג)דמחזי כמאן דאזיל לחנגא: חזרא רב נחמן בר ורב ששת שרי ברטיבא כולי עלמא לא פליגי דאסור כי פליגי ביבשתא מאן דאסר אמר לך לא נתנו עצים אלא להסקה ומאן דשרי אמר לך מה לי לצלות בו מה לי לצלות בגחלתו איכא דאמרי ביבשתא כולי עלמא לא פליגי דשרי כי פליגי ברטיבתא מאן דאסר דלא חזי להסקה ומאן דשרי אמר לך הא חזי להיסק גדול ד)והלכתא יבשתא שרי רטיבתא אסור ה)דרש רבא ו)אשה לא תכנס לדיר העצים ליטול מהן אוד ואוד שנשבר אסור להסיקו ביו"ט ז)לפי שמסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים למימרא ח)דרבא כר' יהודה סבירא ליה דאית ליה מוקצה והא אמר ליה רבא לשמעיה טוי לי בר אווזא ושדי מעיה לשונרא התם כיון דמסרחי מאתמול דעתיה עלויה: **מתני'** ר' אליעזר אומר ט)נוטל אדם קיסם משלפניו לחצוץ בו שיניו ומגבב מן החצר ומדליק שכל מה שבחצר מוכן הוא וחכמים אומרים י)מגבב משלפניו ומדליק יא)אין מוציאין את האור לא מן העצים ולא מן האבנים ולא מן (פ) **העפר** יב)ולא מן הרעפים ולא מן המים יג)ואין מלבנין את הרעפים לצלות בהן: **גמ'** אמר רב יהודה אוכלי

וכן ביעתא. ביצים גסות המתוות ע"פ כלי חולב כעין טרפי"ד או על האסכלא אין מושיבין את הכלי תחלה ואח"כ יסדר עליו אלא יאחזנו בידו ויושיב הביצה עליו ואח"כ יושיב הכלי על הגחלים אלא יעשנו כסדר בנין: **וכן קדרה.** מושיבין על ג' חביות לא יקיפנה תחלה ואח"כ יושיב הקדרה עליהם אלא העליונה יתלה באויר ויאחזנה בידו ויסדרו החביות תחתיה סביב: **וכן פוריא.** מטות הסריס שפורקין אותן ומחזירין לא יזקוף הכרעים תחלה לתת הארוכות בכרעים ואח"כ יפרוס העור למעלה ששוכבין עליו אלא פורס העור תחלה ויאחזוהו בני אדם בידיהם ואח"כ יביאו הארוכות ויקשרו הרצועות של עור בהן ואח"כ יזקפו הכרעים ויתנו הארוכות לתוכן: **וכן חביתא.** חביות שמסדרים באוכר ומושיבין אחת על גבי שתים: **בדלת ס"ד.** ומי זה הסומך קדרה בדלת והלא תסבר: **אימא וכן הדלת.** אין סומכין אותו בבקעת: **ור"ש מתיר.** דלית ליה מוקצה: **כהא אפי' ר"ש מודה.** כלומר הך פלוגתא לאו במוקצה היא ואפי' ר"ש מודה בת"ק דאסור ולא ממשום מוקצה אלא גרמה כמוליכה ממקום למקום שהוא צריך להנהיגה הרבה כגון למכור בשוק: **חנגא.** מחול ועל שם שבני אדם סובבים והולכים בשוק כעין סובבות במחולות קרו ליה חנגא: **חזרא.** ענף עץ שהוא חד בקוץ ולאו לתקעו בגלי כמין שפוד ולגלות בו: **ר"נ אסר.** ביו"ט משום דמוקצה ניהו לטלטל אלא עשאו לכלי מבעוד יום: **כרטיבא.** שאינו ראוי לטלטלו אפי' להסקה דכ"ע לא פליגי דאסור: **מה לי לצלות בו.** לתחבו לתוכו: **מה לי לצלות בגחלתו.** הרי ראוי לטלטלו לעשותו גחלת ואולה בה: **והלכתא כו'.** הך הלכתא אליבא דמאן דאית ליה מוקצה אקבע. אבל אנן כר"ש ס"ל בין במוקצה בין בדבר שאינו מתכוין וכר' יהודה במכשירי אוכל נפש וכולהו שרו בין חזרא בין סמיכת קדרות והקפת חביות ומדורתא וקדרה וכל האמורים שאסרו את אלו למעלה תלמידי דרב הוו ורב סבר לה כרבי יהודה במוקצה ואנן קיימא לן כרבי שמעון: **דרש רבא כו'.** דכרבי יהודה ס"ל: **לדיר.** דיר עצים: **אוד.** עץ לעשות אוד לתנור פורג"ן בלע"ז וטעמא משום דלא נתנו אלא להסיק אא"כ נעשה כלי מבעוד יום: **ואוד שנשבר.** ביו"ט: **ושדי מעיה לשונרא.** השלך בני מעים לחתול ולר' יהודה אסור לטלטלו ולתתו לחתול דמאתמול מוכן לאדם היה ולא לכלבים דקאמר אם לא היתה נבילה מע"ש אסורה: **כיון דמסרחי.** אם יניחם לערוך מחר והיום לא היה צריך להם מאתמול דעתיה עלוייהו להשליכם לחתול: **מתני' נוטל אדם קיסם משלפניו.** ממה שלפניו בבית: **לחצוץ בו שיניו.** ליטול בשר החוצץ בין שיניו בורגיי"ר בלע"ז. ומשלפניו לאו דוקא דלר"ש אף מן החצר נמי דקאמר כל מה שבחצר מוכן הוא וריש"א לא אתא לאשמועינן אלא היתר טלטול עצים אף שלא להסקה דאפילו רבנן הא כדלקמן ט) בגרייתא בגמרא והא דנקט משלפניו משום רבנן דפליגי דאפילו משלפניו להדליק אין לחצוץ לא: **מגבב.** קסמין דקין וקשין מן החצר ומדליק בהן: **והא"א מגבב משלפניו ומדליק.** אבל מן החצר לא הואיל ודקין הן וטורח לקושטן מאתמול לאו להכי קיימי ודקאמרת נוטל קיסם י) לחצוץ שניו (כ) (מאתמול) אנן אית לן דאף משלפניו לא יטול אלא להדליק דלא נתנו [אלא] להסקה ובתרתי פליגי: **ואין מוציאין אם האור.** משום דמוליד: **מן המים.** נותנים מים בכלי וכוכית לבנה ונותנו בתמה כשהשמש חם מאד והזכוכית מוציאה שלהבת ומביאין נעורת ומגיעים בזכוכית והיא בוערת כך שמעתי כ) בפיוט יוצר שיסד אחד מגאוני לומברדיא"ה: **מן העפר.** קרקע קשה כשחופרים אותה מוציאה אור כעין גרגישתא שלנו ממקום מחפורת שלה: **רעפים.** טייבלו"ש: **אין מלבנין.** באור. ובגמרא ל) מפרש טעמא: **גמ'** אוכלי

כגון מטה שלנו שאין לה מחיצות אלא שיש לה מחיצות אך תימה דאמר בשבת (דף קלט:) האי פרווקא מ)(אפלגא) דכובא (נ) אסירא והתם המחיצות היו עשויות כבר וי"ל דשאני התם הואיל ורחב הכובא יותר מדאי נעשה כאהל פרש"י דרב יהודה דהכא ס"ל כרבי יהודה דאוסר מוקצה ודבר שאין מתכוין אבל אנן ס"ל כר"ש ודבר שאין מתכוין מותר ודוחק הוא לומר דכל הני מילתא דלא כר"ש אלא נראה לומר דאפילו ר"ש מודה דהואיל הכא אסור דהא דא"ר שמעון דבר שאין מתכוין מותר היינו כגון שעושה דבר שאין מתכוין לעשותו אבל הכא מתכוין לעשות מה שהוא עושה: **והלכתא יבשתא שרי רטיבא אסור.** פרש"י דהלכתא אקבע אליבא דמאן דאית ליה מוקצה ולא נתנו עצים אלא להסקה אבל אנו דקי"ל כר"ש שרי אפי' חזרא רטיבא ודוחק הוא לומר דר"ש פליג אמאי דפסיק הש"ס וי"ל דאפילו לר"ש דנהי דאית ליה שנתנו עצים אלא להסקה היינו בדבר הראוי להסקה אבל רטיבא אין ראוין להסקה: **דרש רבא** וכו'. פירש רש"י דכר' יהודה ס"ל וע"כ לא תכנס ליטול אוד דלא נתנו עצים אלא להסקה ס ודוחק הוא לומר דהש"ס קיימא דלא כהלכתא אלא ודאי דאפילו ר' שמעון מודה דאסור משום דהוי כמקוני מנא: **ושדי מעיה לשונרא.** פירש"י דלרבי יהודה הוה אסור לטלטלן ליתן לחתול דמאתמול מוכן לאדם הוה ולא לכלבים וא"ר יהודה דאם לא היתה נבלה מעיו"ט אסור ליתן לכלבים וגם אינו ראוי ליתן לאדם לפי שאין דרך בני אדם לאכול בני מעים ביו"ט דבלאו הכי יש להם הרבה לאכול ואי"ת וכי משום שאינו אוכל מהן הוו מוקצין א"כ היכי מטלטלין בשר חי דחזיא לכוס במסכת שבת (דף קכח.) הא אינו אוכל מהן משום שיש לו הרבה לאכול וי"ל דמיירי שבשר הסריחו ולא הוי חזי לאדם ולר' יהודה היה אסור ומשני כיון דמסריחי כלומר כיון דולאי מסריחי דעתידין להסריח דעתו לכלבים: **רבי אליעזר אומר נוטל אדם קיסם משלפניו.** פירש"י לאו דוקא משלפניו דה"ה משלאחריו נמי דקתני כל מה שבחצר מוכן הוא אלא נקט משלפניו משום רבנן דפליגי אא"כ דשרו דוקא להדליק אבל לחצוץ בו שיניו לא ותימה דהא משמע בפרק המוציא (שבת דף פא: ושם) דדוקא קתני דבעי התם אבנים של בית הכסא מהו להעלותן אחריו לגג וקא פשיט ליה דשריא ופריך מיתיבי ר"א אומר נוטל אדם קיסם משלפניו דדוקא משלפניו אבל בכל החצר לא ואת אמרת דיכול להעלות לגג וי"ל דאה"נ דודאי דוקא קאמר כדמשמע התם ואף על גב דקאמר כל מה שבחצר מוכן הוא היינו דוקא גבי אכילה משום דאדם קובע לו מקום לאכילתו והיה לו להכין אבל גבי אש לא שייך דפעמים שאינו עושה מדורה ביו"ט וכן מחלק התם בין אבנים לקיסם: **וחכמים אומרים מגבב משלפניו ומדליק.** פרש"י דבתרתי פליגי דאפילו להדליק דוקא משלפניו ולחצוץ שניו אפילו משלפניו לא דעצים לא נתנו אלא להסקה וקשה לפירושו דחכמים סברא להו דלא כהלכתא דפליגי בפלוגתא דרבי שמעון ורבי יהודה לכן נ"ל דטעמא דרבנן דלכך אסור לחצוץ שניו גזירה משום שמא יקטום וכן מסיק נמי בגמרא: פטור

מוליאה אור כעין גרגישתא שלנו ממקום מחפורת שלה: **רעפים.** טייבלו"ש: **אין מלבנין.** באור. ובגמרא ל) מפרש טעמא: **גמ'** אוכלי

מסורת הש"ס

א) [סוכה מ. נדרים סב: ב"מ קב.], ב) [שבת נד:], ג) שבת קמג., ד) [לעיל לב. וש"נ], ה) [שבת קמב:], ו) שבת פא.; ז) [במשנה שבמשניות ליתא ועי' תוי"ט], ח) [ל"ל יקיפס], ט) [ע"ב], י) [תמלפניו], כ) נ"ל כפירוש ספר יצירה. שכן נמצא מפורש בפי' לספר יצירה לר' שבתי דונולו המופא מלומברדיא ז"ל, ל) [ע"ב], מ) [נ"ל אמוראי].

הגהות הב"ח

(א) במשנה ולא מן העפר ולא מן המים כל"ל ומיהות ולא מן הרעפים נמחק: (ב) רש"י ד"ה ומכ"מ כו' לחנוך שניו אבן אית לן כל"ל ומיהת מתאמול נמחק: (ג) תוס' ד"ה מלמטה וכו' הא פרווקא אפלגא דכובא שרי אכוליה כובא אסיקא והתם:

גליון הש"ם

מתני' ולא כב' הרעפים. בריש"ף ורא"ש ליתא ועיין בתוי"ט: תוס' ד"ה דרש בו' ודוחק הוא לומר. עיין מהרש"א ועיין תשובת מהרש"ם מ"א סי' ר"ד:

לעזי רש"י

טרפי"ד [טריפיי"ד]. הצובה (בעלה שלוש רגליים). פורגי"ן [פורגו"ן]. שפוד לחתיית גחלים. בורגיי"ר [פוריי"ר]. לחצרן את שניו. לומברדיא"ה [לומברדיא"ה]. לומכרדיה (איזור בצפון איטליה). טייבלו"ש [טיילי"ש]. רעפים.

מוסף רש"י

שמסיקין בכלים. ביו"ט שהרי לאורן לטלטל ויטלטלם ויתנם לתוך האור (שבת קכד:). **ואין מסיקין בשברי כלים.** דהוי להי מוקצין ולא חזו לטלטול (שם) אי: בשברי כלים שנשברו בו ביום דהוו להו עולב (שם כח: קמג.) דבשבת לא חזו לטלטול ולא משום דחזו להסקה אתמול לא להכי קיימא (לעיל לב.). **טוי לי בר אווזא.** ביום עוף, **ושדי מעיה לשונרא.** אלמא מטלטל להו משום שונרא, ותע"ג דהשתדא לא חזי לאדם, דלאו אורח ארעא למיכלא ביום טוב, ומיהו מאתמול לאדם הוו קיימי (שבת קמב:). **כיון דמסרחי.** מעיא לא מצנע ליה עד אותתא, מאתמול דעתיה עלויה. (שונרא), וכיון דמסרחי נמי מוכן לכלבים הוה (שם קמג:). **נוטל אדם קיסם משלפניו.** קסמין המוטלין על גבי קרקע ולא אחרינן מיקלין ניהו (שבת פא:). **לחצרן בו שיניו.** ליטול הכשר שבין השיניים ולחלות ביניהם (שם. ושם לחצוה).

עין משפט נר מצוה

מג א מיי' פ"ד מהלי יו"ט הל' טו טוש"ע א"ח סי' תקב סעיף ה ומ' שמו סעיף ו:

מד ב מיי' שם פ"ב הלי"ב טוש"ע שם סי' תקב סי"ב:

מה ג מיי' פ"ד שם הלכה יא סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקז סעיף ג:

מו ד מיי' פ"ב שם הלכה יד סמג שם טוש"ע א"ח סי' תקז סעיף ג:

מז ה מיי' פ"ד שם הלכה א' סמג שם טוש"ע א"ח סי' תקב סעיף א:

מח ו מיי' שם פ"ג הלכה יא טוש"ע א"ח סי' תקז סעיף א:

רבינו חננאל

וכן אם מבקש לצלות ביצים בענין הזה הוא עושה, אוחז העליונה ונותן אחרת תחתיה. וכן [פורא] אוחז את הקרשים ומניח את הרגלים. אין סומכין הקדרה שלא תפול בבקעת, וכן אין סומכין דלת בבקעת, שלא נתנו עצים אלא להסקה, ור' שמעון מתיר. **ואסיקנא** ר' שמעון אינו מתיר אלא כגון זה, אבל להנהיג בהמה ביו"ט במקל אוסר. משום שנראה כהולך לדרך רחוקה. פירוש חיזרא ממיני קוצים. מהו ליטול מהן עץ כמין שפוד לצלות בו צלי. ואסיקנא והילכתא יבישא שרי רטיבא אסור. דרש רבא לא תכנס אשה לבין העצים ליטול מהן עץ להכינו אוד, שנמצאת עושה כלי. ואוד שנשבר ביו"ט אסור להסיק בו ביום, שמסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים. למימרא דרבא כר"י סבירא ליה באיסור שברי כלים, והא רבא אמר לשמעיה טוי לי בר אווזא ושדי מעיה לשונרא דלא כר' יהודה. דתנן ר' יהודה אומר אם לא היתה נבלה מע"ש אסורה לפי שאינה מן המוכן. ודחינן התם נמי מוכן הוא, דכיון דמסרחי מאתמול הוה כדעתיה למשדינה לשונרא. [**מתני'**] ר' אליעזר אומר נוטל אדם קיסם לחצות בו שיניו ומגבב מן החצר ומדליק. וחכ"א מלפניו מגבב ומדליק.

פטור אבל אסור קא קשיא לי חייב חטאת מבעיא. פרש"י תשובה גדולה מזרת להשיבני דאפי' פטור אבל אסור קא קשיא לי כ"ש דחייב חטאת קא קשיא לי אבל לא קשיא כלל דהתם מיירי בקשין שאינן ראויין למאכל בהמה וקשה מאי מאריך בלשונו השתא פטור אבל אסור קא קשיא לי לאלתר התם מיירי בקשין וע"ק דמשמע דנקשין מתסר לרב יהודה ונסמוך מתיר רב יהודה אף להריח דאמר דמפשח ויהיב אלותא וכו' ואר"ת דגרסי' כגרסא דר"ת דגרים א"ל וה"פ דרב יהודה משיב לרב כהנא פשיטא דהנריתא נשנית בטעות דהא הא דקאמר פטור אבל אסור קא קשיא לי דאדרבה מותר לגמרי ואפי' לכתחלה חייב חטאת מבעיא כ"ש דנשנית בטעות כיון דקתני חייב חטאת וא"ל רב כהנא לרב יהודה מאינו לשנויי לך דהנריתא מיירי בקשין שאין ראויין כלל למאכל בהמה ולכך זהו דלהריח פטור אבל אסור לאכול פשיטא דנשנית בטעות חייב חטאת אבל לדידך קשה דנקשין נמי קא אמרת דמותר להריח דקאמר מפשח ויהיב אלותא וכו' ומ"מ רב יהודה לא הוה מודה ליה דרב יהודה ס"ל דלאכול שניו פטור אבל אסור ולהריח מותר אפי' לכתחלה אף על גב דקשין הן להריח מותר:

כי הוינן בי רב יהודה הוה מפשח לן בו'. ומיירי להריח כדמסיק דסבר כרבנן דאמרו התם גבי לאכול שניו פטור אבל אסור ולהריח מותר אפי' לכתחלה ולא גזרו שמא יקטוס וא"ת למה נמנעו כשאל יו"ט ובמ"ש מלהריח בשמים משום שמא יקטוס והא לא חיישינן כדמוכח הכא אליבא דרב יהודה דס"ל כרבנן וגם אין שייך לפרושי טעמא משום אם גיהנם שמתחיל לשרוף ולהסריח ולכך מברכינן בכל מ"ש דעלמא וכשאל יו"ט במ"ש אז אין האש מתחיל לשרוף ולהסריח ולכך לא מברכינן דהא גם ביו"ט שובת דא"כ גם במולאי יו"ט אמאי לא מברכינן אבשמים וגם אין לפרש דהא דמברכינן אבשמים במ"ש משום נפש יתירה שאבד ומריח הבשמים ומישב דעתו עליו וכשאל במ"ש אז אינו מפסיד נפש יתירה דביו"ט אית ליה נשמה יתירה דא"כ במולאי יו"ט אמאי לא מברכינן אבשמים ומי ליכא הני טעמי א"כ מ"ט דמברכינן אבשמים במ"ש וי"ל דלעולם טעמא דמברכי' אבשמים במ"ש הוי משום נשמה יתירה ובי"ט ליכא נשמה יתירה א] ואי"ת אמאי לא מברכינן אבשמים כשאל יו"ט להיות במ"ש כיון דיש לו מאכלים חשובים ועוברים משב דעתו ממילא נלא ריח בשמים[ג]: **כי תניא ההיא במוסתקי.** מזופפת ורעועה פירש רש"י דלא חיישינן לתקון כלי דהואיל ורעועה הרבה יחוס עליה דשמא יקלקל החבית ועושה נקב לכל הפחות שיזוב וה"ר יצחק פירש במסכת ערובין (דף לד: ושם בד"ה ואמאי) דכיון שהם מדובקים בזפת ואין החתיכות שלמות לא הוי שום תקון כלי: הכא

[א] אוכלי בהמה אין בהן משום תקון כלי איתיביה רב כהנא לרב יהודה [ב]מטלטלין עצי בשמים להריח בהן ולהניף בהן לחולה ומוללו ומריח בו ולא יקטמנו להריח בו ואם קטמנו פטור אבל אסור [ג]לחצוץ בו שיניו לא יקטמנו ואם קטמו חייב חטאת א"ל השתא פטור אבל אסור קא קשיא לי חייב חטאת מבעיא אלא כי תניא והיא בקשין קשין בני מלילה נינהו חסורי מחסרא והכי קתני מוללו ומריח בו קוטמנו ומריח בו בד"א ברכין אבל בקשין לא יקטמנו ואם קטמו פטור אבל אסור לחצוץ בו שיניו לא יקטמנו ואם קטמו חייב חטאת תני חדא קוטמו ומריח בו ותניא אידך לא יקטמנו להריח בו אמר רבי זירא אמר רב חסדא לא קשיא הא ברכין הא בקשין מתקיף לה רב אחא בר יעקב בקשין אמאי לא מאי שנא מהא דתנן [ד]שובר אדם את החבית לאכול ממנה גרוגרות ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי ועוד הא רבא בר רב אדא ורבין בר רב אדא דאמרי תרוייהו כי הוינן בי רב יהודה [ה]הוה מפשח ויהיב לן אלותא אלותא אע"ג דחזיא לקתתא דנרגי וחציני לא קשיא הא ר"א הא רבנן דתניא ר"א אומר נוטל אדם קיסם משלפניו לחצוץ בו שיניו וחכ"א לא יטול אלא מאבוס של בהמה ושוין שלא יקטמנו ואם קטמו לחצוץ בו שיניו ולפתוח בו הדלת בשוגג בשבת [ו]חייב חטאת במזיד ביו"ט סופג את הארבעים דברי ר"א וחכ"א [ז]אחד זה ואחד זה אינו אלא משום שבות ר"א דקאמר התם חייב חטאת הכא פטור אבל אסור רבנן דקא אמרי התם פטור אבל אסור הכא מותר לכתחלה ולית ליה לרבי אליעזר הא דתנן שובר אדם את החבית לאכול ממנה גרוגרות ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי אמר רב אשי כי תניא ההיא [ח]במוסתקי: ומגבב מן החצר: ת"ר מגבב מן החצר ומדליק שכל מה שבחצר מוכן הוא ובלבד שלא יעשה צבורין צבורין ורבי שמעון מתיר במאי קא מפלגי מר סבר מחזי דקא מכניף למחר וליומא אחרינא ומ"ס קדרתו מוכחת עליו: אין מוציאין את האור וכו': מ"ט משום דקא מוליד ביום טוב: ואין מלבנין את הרעפים: מאי קא עביד אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הכא ברעפים חדשים עסקינן מפני

שצריך

[ב]אוכלי בהמה. כגון קש ועלי קניס אין בהם משום תקון כלי ומותר לקטוס ולתקן קש של שבלין בשבת לחצוץ שניו: **להניף.** ווינטליי"ר משום הבלא: **ומוללו.** בין אצבעותיו להוליא ריחו: **ולא יקטמנו להריח בו.** שיהא מקוס הקטימה לא וריחו נודף גזירה דלא ליתי לקוטמו לחצוץ בו שניו דהתם כלי משוי ליה ואיכא איסורא דאורייתא: **פטור.** דאינו לשם כלי: **חייב חטאת.** בשבת ויש עצי בשמים שהן אוכלי בהמה ואפ"ה חייב: **א"ל.** רב יהודה השתא פטור אבל אסור קא קשיא לי כלומר תשובה גדולה מזרת להשיבני אם מצאת בריתא אומרת לחצוץ בו שניו פטור אבל אסור אף היא היתה תשובה לדברי שאני אומר מותר לכתחלה וכל שכן שהבאת לי חיוב חטאת אבל איכא תשובה דכי תניא ההיא בעצי בשמים קשין שאינן ראויין למאכל בהמה: **קוטמו ומריח בו.** ואפי' לכתחלה דהא אף לחצוץ בו שניו שרי אלא אורחא דמילתא נקט שאין דרך רבין לתקנן לחצוץ: **בקשין אמאי לא.** להריח בו מי גזור רבנן בשאין מתכוין לכלי אטו מתכוין: **והתנן שובר אדם חבית.** מגופה שיש בה גרוגרות ואוכל ובלבד שלא יתכוין ליפות השבירה להיות לה לפה שתהא עוד כלי: **הוה מפשח.** מישבריי"ר בלע"ז בשמסנף בידו ענפים מענ גדול כמו ויפשחני (מיכה ג) עשה לי גדר בסעיפות בענפי עצי היער סביבות דרכי כדי שלא אלא כדרך שעושין בני היערים שקורין פליישי"ן: **הוה מפשח.** לן מן התלושין: **אלותא.** מקלות גדולים כמו ולא נאלה ולא ברומח במסכת שבת (דף סג.): **ואע"ג דחזיא לקתתא דנרגי וחליני.** שהיא קשה וראוי לעשות ממנו בית יד לקרדום ולפסל שקורין דלוויי"ר והוא היה שובה להריח: **לא יטול אלא מן האבוס של בהמה.** דדבר הראוי לאמילה מוכן לכל אורך אבל עצים הואיל ודרכן לדבר האסור כגון לעשות כלים לא המירו לעולמן אלא להסקה: **שלא יקטמנו.** אקיסם קאי: **אחד זה ואחד זה.** אחד שבת ואחד יום טוב: **אינו אלא משום שבות.** דקטימה תקון כלאחר יד הוא ולא תקון מעליא הוא אלא א"כ מתתקו ומתתקו בסכין. והשתא קא מהדר לתרוצי קושיא דלעיל הא דתני לעיל בקשין לא יקטמנו להריח ר' אליעזר דאמר בקוטס לכלי חייב חטאת הכא גבי קוטס להריח פטור אבל אסור גזירה שמא יקטמנו לכלי והא דרב יהודה דמפשח להריח כרבנן דאמרי בקוטס לכלי פטור אבל אסור הכא להריח מותר לכתחלה: **ולית ליה לרבי אליעזר כו'.** והא הכא דמי מתכוין לעשות כלי איכא חיובא דאורייתא וכי לא מתכוין לא גזור רבנן לכתחלה: **כי תניא ההיא.** דמותר: **במוסתקי.** חבית שבורה שמדבקין שברה בשרף של עץ שקורין ס"ף שעושין הימנו זפת וקורין אותו ריישי"ן וריחו דומה לריח לבונה ובלשון ערבי קורין אותו מוסתקי" ומדבקין בו קערות חרס הנשברים כך אמר לי רבי שמואל המכונה חסיד מן ברבשט"ן וכיון דרעועה היא ליכא למגזר בה שלא יתכוון לעשות כלי:

שצריך

[ד] [תוספתא שבת פ"ון, ב] שבת קמו., ג) [וע"ע תוס' פסחים קב: ד"ה רבן].

גליון הש"ס

גמ' הוה מפשח. וכן בלעיל דמתני' אילן שנפשח פ"ד מ"ו דשביעית: שם יחב"א אחד יד יאחד זה. עיין שבת דף קמו ע"ב רש"י ד"ה שמא יקטום:

הגהות מהר"ב רגשבורג

א] תוס' ד"ה כי הוינן וכו' ויניט"ט ליכא נשמה יתירה. ב"כ עיין רשב"ם בפסחים דף קב ע"ב בד"ה ומאולא אמר יהב"ק וכו' בפה"ד:

לעזי רש"י

ונטליי"ר [ויינט"ר]. להניף באויר. איישבריי"ר [אישינבריי"ר]. לנזום, לדלל. פליישי"ן [פליישי"ר]. לכופף. דולוי"ר [דולידויר"א]. מעצד (מעין גרזן). ש"ף. אשוח. ריישינ"א [רישינ"א]. שרף-עץ. ברבשט"א. ברכסטי"ו (עיר בארגוניה שבספרד).

מוסף רש"י

שובר אדם את החבית. מלאה גרוגרות, נסכין לו כפיף, לאכול ממנה גרוגרות. דאין נתקנקל שום איסור בשבת, ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי. לגיקנה יפה בפתח נאה שבת קנ"ב.

רבינו חננאל

אמר רב יהודה אוכלי בהמה אין כהן משום תיקון. ומותבינן עליה מטלטלין עצי בשמים להריח ולהניף לחולה כו'. ופרקינן כי תניא ההיא בקשין. קשין בני מלילה נינהו. ואוקימנא הכי מוללו ומריח בו, קוטמו ומריח בו, בד"א ברכין, אבל בקשין לא יקטמנו ואם קטמו פטור אבל אסור, לחצות בו שיניו לא יקטמנו ואם קטמו חייב חטאת. תני חדא קוטמו ומריח בו, ואוקימנא ברכין. ותניא אידך לא יקטמנו ואוקימנא בקשין. ואקשינן בקשין אמאי לא. והא תנן שובר אדם חבית לאכול ממנה גרוגרות ובלבד שלא יתכוין לעשותה כלי, ועוד הא רבה ורבין בני רב אדא אמרי דרב יהודה הוה מפשח ויהיב להו אלוותא פישחי פישחי, פירוש עצי קציעות שמעשנין בהן, ואע"ג דהוו קשין וחזו לקתתא דנגרי וחציני. ופרקינן אלא לא קשיא הא דתני קוטמו רבנן, והא דתני לא יקטמנו ר' אליעזר, דתניא ר' אליעזר אומר נוטל אדם קיסם משלפניו לחצות בו שיניו, וחכ"א לא יטול אלא מן האבוס של בהמה, ושוין שלא יקטמנו בין מכה שנטל לפניו ובין מה שנטל מן האיבוס של בהמה, ואם קטמו לחצות בו שיניו ולפתוח בו דלת בשבת, בשוגג חייב חטאת, ביום טוב במזיד לוקה (מ)דברי ר' אליעזר. וחכ"א אחד זה ואחד זה בין ביו"ט בין בשבת אינו אלא משום שבות, ר' אליעזר דקתני התם קטמו לחצות בו שיניו ולפתוח בו דלת חייב חטאת, הכא לא יקטמנו לכתחילה להריח בו, ואם קטמו פטור אבל אסור, ורבנן דאמרי אפילו קטמו לחצות בו שיניו ולפתוח בו דלת אינו חייב אלא משום שבות, הכא קוטמו להריח בו לכתחילה. פירוש במוסתקי כמו קציעות מהודקין בתוך החבית. פיסקא אין מוציאין אור לא מן העצים ולא מן האבנים ולא מן העפר ולא מן המים, מ"ט דמוליד ביו"ט. ואין מלבנים הרעפים לצלות עליהן בשר, ופירוש אין מצרפין הקדירות באש, ואוקמה ר' יוחנן דמחכוין לבודקם אם מקבלין האור, כלומר אם נגמרה מלאכתן ולא יתבקעו.

עין משפט נר מצוה

מט א מי' פי"ח מהל' שבת הלכה ח סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' שכב סעיף ד וסי' תקיט סעיף ד:
נ ב מי' שם טוש"ע א"ח סי' שכב סעיף ה:
ג [מי' שם הלכה ז]:
נא ד מי' שם פכ"ג הלי' ג סמג שם טוש"ע א"ח סי' שיד סעיף א:
נב ה מי' פי"ח שם הלכה ז סמג שם טוש"ע א"ח סי' שכב סעיף ד:
נג ד טוש"ע שם סי' שיד סעיף א:

שצריך לבדקן. אם יוכלו לקבל ח)לבונה הלכך ביו"ט לא דלמא פקעי ואשתכח דטרח שלא לצורך: **ואמרי לה שצריך לחסמן.** להקשותם. בהסק לאשון הם מתחזקין ומתקשים הלכך אע"ג דלצורך יו"ט נמי הוא דהא צולין עליהם מיהו מיין דבהסק זה נעשה כלי אסור:

תנן התם. בתוספתא: **דרסה וטרפה בכותל.** אדם שדרס על העוף או שזרקו וחבטו בכותל: **או שרצצה בהמה ומפרכסת.** ואינה יכולה לעמוד: **ושהתה מעט לעת.** יום א' שלם ושחטה כשרה: ה"ג **א"ר אלעזר בר' יוסי משום ר"א בן אנטיגנוס צריכה בדיקה.** כי שהתה מעט לעת נמי צריכה בדיקה לאחר שחיטה שמא נשתבר רוב גלעוטיה או נשברה השדרה ונפסק החוט שלה או אחד משאר מיני טרפות. ושהייה דמעט לעת אצטריך דאי לא שהתה אע"פ שבדקה ולא מצא סימן טרפות טרפה שזו היא אחת משמנה עשרה טרפות ונקרא רסוקי אברים שאבריה מתפרקין כולן ואע"פ שאין רוסס ניכר בה וזהו סימנה אם שהתה מעט לעת בידוע שלא נתרסקו אבריה דקים להו לרבנן מסיני דרסוק אברים אינה חיה מעט לעת אבל שאר מיני טרפה חיה כל שנים עשר חדש: **מהו לשחטה ביו"ט.** מי חיישינן הואיל ואריכה בדיקה ואיתילד בה רעותא: **מי מחזקינן רעותא.** גזרה משום חשש איסור מלאכה ביו"ט דלמא משתכח טרפה ונמצא שוחטה שלא לצורך. בשלמא שאר בהמות אע"ג דממריגן אנפשין ובדקינן מיהו סמכינן ארובא ורוב בהמות אינן טרפות הכא מאי: **ביו"ט.** כלומר משום חומר מלאכה ביו"ט: **מפני שצריך לבדקן.** וחיישינן דלמא פקעי. אלמא מחזקינן רעותא משום חומר יו"ט שלא לצורך: **מפני שצריך לחסמן.** ולא משום חשש פקיעה אלא דודאי משוי ליה מנא בהסק זה: **שופת את הקדרה.** מושיבה רקיעת על האור: **מגים.** מגער בכח שקורין קומיבר"א: **כולן חייבין.** מביא את האור משום מבעיר את הגחלת דכשהוא מוליכה היא מתלבה מרוח הליכתו. ומביא את העצים לאור משום מבעיר. שופת קדרה לקמיה מפרש מאי עביד. נותן מים ותבלין ומגיס משום מבשל שאף הוא אב מלאכה: **דאייתי אור מעיקרא.** כולהו עבדי מעשה כדפרישית: **דאייתי אור לבסוף.** איהו הוא דעבד והכי לא עבדי מידי: **בקדירה חדשה עסקינן.** שנותנין אותה רקיעת על האור לחסמה: **ומשום לבון רעפים נגעו בה.** משום הך גזירה גופה שאסרו ללבן רעפים נגעו גם בזו: **חדשים.** וכ"ש ישנים: **הרי הן ככל הכלים הנטלין.** בשבת באבר דחזו למיתב בגוייהו מידי: **אין סכין אוכן שמן.** להמליקן ולנחלקן: **עשין.** שפין: **ואין מפיגין אוכן.** לאחר הסקן אין מפיגין הסקן בצונן לחסמן שמתקשין ע"י הצונן. וכולהו משום דמתקן מנא: **ואם.** להפיגן בשביל לאפות שהוסקו הרבה וחושש שלא תשרף הפת מותר: **מולגין.** ברוחמין: **אין עופלין אותם.** בסיד להסיר שערן דהוי דרך העבדנין: **ואין גוזזין אותן במספריים.** דמחזי כלרוך לשער: **ואין גוזזין הירק.** המלוח שיש בו רחשי עלין נרקבין וכמושין אין גוזזין אותן בתספורת שלו שגוזזין בה מן המחובר דמאן דחזי סבר שלקטן היום: **קונדס ועכביות.** מיני ירקות הן שיש טורח בתקונן: **פורני.** הן תנורים שלנו הגדולים ופיהם בגדם ולא חיישינן לטרחא אם יש לו אוכלין הרבה דלא סגי ליה בתנור: **שמא תפחת.** ע"י שחדשה היא ונמצא טורח שלא לצורך: **אין נופחין במפוח.** דמחזי כאומן עושה מלאכה: **ואין מחקנין אם השפוד.** ודלא כר' יהודה. ט)אי נמי בגרגס מערב י"ט ודברי הכל: **אין מפצעין אם הקנה.** לתת קרומיותיו תחת המליח על האסכלא שעושה כלי דכל מידי דעביד להשתמש בו הוי תקון כלי: **ואין חוששין שמא תקרע.** ואפי' נקרעת לא אכפת לן ל דאין זה קורע על מנת לתפור: **מתני' ועוד אמר ר' אליעזר.** משום דתנא אחת לקולא גבי מוקלה והדר אמר אחריתי קאמר ועוד. וקשיא לי בגוה והא אספקרה רבנן במילי טובא באין מוליאין את האור והכין דבהדיה והיינו מלתא אחריתי דלאו מלתיה ואמאי לא אותביה בעירובין (דף כג.) גבי ועוד דר' יהודה בן בבא לאותביה מר"א דסוכה ושניגן לא אספקרה אלא במלתיה ואלו אותביה מהא לא הוה ליה לשנויי הכי ואומר אני שגרסת המשנה שלא כסדר: **עומד אדם על המוקלה.** הלריך הזמנה והזמנה מועלת לו כגון אחזי ולא אחזי דאמר באין לדין (לעיל דף כו:):

ערב

הבא בקדרה חדשה עסקינן. ומשום לבון רעפים נגעו בה ויש נזהרים שלא לבשל בתחלה בקדרה חדשה ולא היא דהכא בקדרה רקיעת דאז שייך בה לבון רעפים שופתה קודם שמביא המיס אבל כשמבשלין בה מאכל לא שייך בה לבון רעפים: **מולגין** הראש והרגלים. אבל כל גופו של גדי אסור הואיל ויכול בהפשט הקלה לעשות טופי: **ואין** מפיגין אותן בצונן כדי לחסמן ואם בשביל לאפות הרי זה מותר. ותימה דאמר לעיל אסור לחסמן אע"פ שהוא עושה נמי כדי לצלות עליהם וי"ל דשאני בין רעפים לתנור דתנור (שאני) כיון דהוא עושה ע"י משקין שאני דאינו ודאי חוסמן: **ואין** אופין בפורני חדשה שמא תפחת. ות"ת והא אמרינן לעיל ואם בשביל לאפות מותר וי"ל דהכא שאני בפורני שהוא גדול ויש לחוש יותר שמא תפחת:

אין נופחין במפוח בו'. פירש ר"י מדלא מפליג בין מפוח של אומנין ובין מפוח של בעל הבית כי היכי דמפליג בשל אומן בין מפוח לשפופרת משמע דכל המפוחין אסורים אפילו של בעל הבית נמי ויש ליזהר שלא לנפח בו כלל מיהו העולם נהגו בו היתר ע"י להפכו מלמעלה למטה ואומר מ"ו הר"ר פרץ נ"ע דיש לדחות מה שפיר' מדלא מפליג וכו' דשמא הא עדיפא ליה דכולי בשל אומן קא מייתי:

ועוד אמר ר' אליעזר עומד אדם בו'. פרש"י דמשום דקאמר ר"א חדא לעיל גבי נוטל אדם קיסם קאמר הכא ועוד אחריתי לקולא והקשה רש"י הא אספקו במילי טובא באין מוליאין האור והיינו במלתא אחריתי דלא ט)אמרו בה רבי אליעזר ורבנן וא"כ לא שייך ביה למימר ועוד דהכי מוכח בעירובין (דף כג. ושם) דכל היכא דאספקוה בדבר דלא איירו בה לא שייך למימר ועוד ע"כ גרלא לפירוש רש"י דהגרסא מהמשנה משובשת היא בספרים והא דאמר ר' אליעזר עומד אדם כו' יש להיות קודם ההיא דאין מוליאין וכו' וקשה דא"כ גם סדר הגמ' איננו כמשפט ור"ת אומר דהיכא דהוו תרוייהו לקולא שפיר קאמר ועוד אע"ג דאספקו במילי אחריתי והא דאמרינן בעירובין דלא שייך למימר ועוד היינו היכא דהוו חדא לחומרא וחדא לקולא ט)והא דאספקוה זהו לפי שרוצה לשנות מילי דאור גבי הדדי:

ואומר

מגילין הש"ם

רש"י ד"ה ואין חוששין בו' דאין זה קורע ע"פ לתפור. קשה לי הא מ"מ אסור מדרבנן ואמאי לא כתב רש"י כפשוטו דהא קי"ל כר"ש דבנר שאין מתכוין ומותר ופסיק רישיה לא הוי דהא הוי רק חשש שמא תקרע:

לעזי רש"י

קומיבר"א [קונמובר"א]. לבחרש.

נד א מיי' פ"ג מהל' י"ט הל' יא טוש"ע א"ח סי' תקא סעיף א:
נה ב ג מיי' פ"ט מהל' שמיטה והלכה כ סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' נח סעי' ב ג:
נו ד מיי' פ"ב מהל' י"ט הלכה ד סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תלח סעיף ח:
נז ה מיי' פ"ט מהל' שבת הלכה ד:
נח ו מיי' פ"ג מהלכות י"ט הל' יא סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקז סעיף ה:
נט ז מיי' שם הלכ' ז סמג שם טוש"ע א"ח סי' תק סעיף ד:
ס ח ט מיי' וסמג שם טוש"ע א"ח סי' תקי סעיף ו ז:
סא י מיי' שם הלכ' יא טוש"ע שם סי' תקז סעיף א:
סב כ מיי' שם הלכ' י טוש"ע א"ח שם:
סג ל מיי' פ"ד שם הלכה ז טוש"ע א"ח סי' תקב סעיף א:
סד מ מיי' שם הלכה ח טוש"ע א"ח סי' תקח סעיף א:
סה נ [מיי' פכ"ד מהל' שבת הלכה מז] טור ש"ע שם סעיף ג:

רבינו חננאל

ואמרי לה מפני שצריך לחסמן, לפתום הנקבים. ואתינן למפשט מיהא דתנן דרסה או שטרפה בכותל או שרצצתה בהמה והיא מפרכסת ושהתה מעת לעת ושחטה כשרה. ותני עלה ר' אליעזר בן אנטיגנוס אומר משום ר' אליעזר בן יוסי אפילו שהתה מעת לעת צריכה בדיקה, וכיון דצריכה בדיקה לא שחטינן לה ביו"ט כשם שאין מלבנים הרעפים, ואוקימנא משום דצריך לבודקן. ודחה ר' זירא ואמר אנן מפני שצריך לחסמן מתנינן לה. ת"ר אחד המביא את האור, ואחד שופת קדירה חדשה בלא מים, ומשום לבון נגעו בה. ואחד נתן בה מים, ואחד נתן בה בשר ואחד נתן בה תבלין, ואחד מגיס בה כולן חייבי', והוא שהיה אור מקודם לכן שכולן עשו מעשה. הנותן עצים משום מדליק, והנותן מים משום מחמם, והנותן בשר משום מבשל כו'. ואם לא הביא האור אלא אחד כולן, אינו חייב אלא הנותן האור בלבד. ת"ר תנור וכירים חדשים נטלין בחצר כשאר הכלים, אבל אין סכין אוכן בשמן, ואין ששין אותן במטלית, ואין מפיגין אותן בצונן לחסמן כדי לחקנם, ואם בשביל לאפות מותר. ת"ר מולגין את הראש ואת הרגלים. פירוש מרתיחין אותן בחמין להעביר השיער מעליהן. ומהבהבין אותן באור, אבל לא טופלין אותם בחרסית ולא באדמה, ואין גוזרין אותן במספרים. ואין גוזזין הירק בתספורת שלו, אבל מתקנין את הקינרס ואת העכביות. ומסיקין ואופין

בפורני ומחמין חמין באנטיכי. פירוש אנטיכי כדתנן אנטיכי אע"פ שגרופה אין שותין ממנה, והני מילי בשבת אבל ביו"ט מותר. ואין אופין בפורני חדשה שמא תפחת. ת"ר אין נופחין באור במפוח, אבל נופחין בשפופרת. ואין מתקנין השפוד ואין מחדדין אותו, ואין פוצעין קנה לצלות בו מליח, אבל פוצעין אגוזים במטלית ואין חושש משום קריעה. אלו כולן פשוטות הן והלכות הן. **מתני'** א"ר אלעזר עומד אדם על המוקצה ערב שבת כו'.

ערב שבת בשביעית ואומר מכאן אני אוכל למחר וחכמים אומרים [א]עד שירשום ויאמר מכאן ועד כאן: **גמ'** תנן התם [ב]תינוקות שטמנו תאנים מערב שבת ושכחו ולא עשרו למוצאי שבת לא יאכלו אלא אם כן עשרו ותנן נמי [ג]המעביר תאנים בחצרו לקצות בניו ובני ביתו אוכלין מהן [ד]עראי ופטורים בעא מניה רבא מרב נחמן שבת מהו שתקבע מוקצה למעשר בדבר שלא נגמרה מלאכתו מי אמרינן כיון דכתיב [ה]וקראת לשבת עונג קבעה ואפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו או דלמא בדבר שנגמרה מלאכתו קבעה בדבר שלא נגמרה מלאכתו לא קבעה א"ל שבת קובעת בין בדבר שנגמרה מלאכתו בין בדבר שלא נגמרה מלאכתו א"ל ואימא שבת דומיא דחצר מה חצר אינה קובעת אלא בדבר שנגמרה מלאכתו [ו]אף [ז]שבת לא תקבע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו א"ל לימוד ערוך הוא בידינו שהשבת קובעת בין בדבר שנגמרה מלאכתו בין בדבר שלא נגמרה מלאכתו אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן אף אנן נמי תנינא ועוד אמר רבי אליעזר עומד אדם על המוקצה ערב שבת בשביעית וכו' טעמא דשביעית דלאו בר עשורי הוא הא בשאר שני שבוע הכי נמי דאסור מ"ט לאו משום דשבת קבעה לא שאני התם כיון דאמר מכאן אני אוכל למחר קבע ליה עלויה אי הכי מאי אריא שבת אפילו בחול נמי הא קמ"ל דטבל [ח]מוכן הוא אצל שבת [ט]שאם עבר ותקנו מתוקן

והלא

ואומר מכאן אני נוטל. מקשה בירושלמי מחלפא שטתייהו דב"ש לעיל [מ]קאמר לא יטול אא"כ נענע והכא קאמר דבאמירה בעלמא סגי דהא ר"א שמותי הוא [א] וי"ל דלא קשה דלא מחלפא שטתייהו דמוקצה דבעלי חיים [נ]עדיף ומחמירין טפי אבל קשה דמחלפא שטתייהו דב"ה דלעיל קאמר דבאומר [ס]מכאן אני נוטל למחר סגי והכא קאמר דבעי שירשום ויש לומר דשאני הכא דאקצייה בידיים:

תינוקות שטמנו וכו'. יאע"ג שיכולין לאכול אכילת ערעי עד שירלו פני הבית לו פני האחר מ"מ אכילת שבת משובה וערעי שלו קבע וכיון שטמנו [פ]בשבת לאכול הוקבעו אע"פ שעבר שבת ונקט תינוקות לרבותא אע"פ שאין להם מחשבה גדולה מעשה יש להם:

כניו ובני ביתו אוכלין אכילת **עראי**. פי' בירושלמי דוקא בניו אבל אינו גופיי אקבעינהו דגלה בדעתו להניחם שם [צ]כך:

הא בשאר שני שבוע לא. דשבת אקבעינהו וכללא דשמעתין כל היכא דר"ל שקובע קובע בלא רחיית פני הבית כמו אם הכניסן דרך [ק](שעריס) [דרך גגות וקרפיפות]:

אי הכי מאי אריא שבת אפי' בחול נמי. אי הכי דטעמא משום דקבעי' בדבורו אפילו בחול נמי וכ"ת משום דאנטרוך לאשמועינן הכנה ומכאן אני נוטל לפיכך נקט שבת והא מתני' קמשמע לן מתני' דבדבורו קובע ואשמועינן דין הכנה דא"כ לשמעינן בחול דבדבורו קובע דהוי רבותא טפי ופלוגתא דהכנה לשמעינן במקום אחר בפירות מתוקנים אם כנסן לאוצר [ר] בצריך שירשום ולומר סגי לומר מכאן אני נוטל משמע מדנקט שבת לענין טבל דשבת קובע בטבל בשאר ימי שבוע א"ג ה"פ לשמעינן בחול דבדבורו קובע והכנה לפלגו פלוגתא דב"ה וב"ש גבי גזולות כדאיתא לעיל ולא הירא כדפרישית לעיל דלא שייך פלוגתייהו בנעלי חייס: **הא** קמ"ל דטבל מוכן הוא אצל בו'. לכך נקטינהו לענין שבת דאגב אורחיה דהכנת שבת אשמועינן חדוש אחר דהיכא דהזמינו לשבת דאינו אסור אלא משום מעשר המעורב [ש] ואם בא אדם ותקנו מתוקן ולא אמרינן הואיל ונתקנה בשביל מעשר שבתוכו נתקנה לכל היום הואיל והגבהה תרומות ומעשרות לא הוי אלא מדרבנן והכי דייק ליה מדתני עומד אדם על המוקצה וכו' משמע הא בשאר שני שבוע לא יעמוד לכתחלה הא אם עבר ותקנו מתוקן אבל אי ס"ל לתנא דמשום איסור מוקצה לא תקנו כשעבר ותקנו הכי הל"ל העומד על המוקצה ע"ש בשביעית ואומר מכאן אני נוטל למחר הרי הוא מן המוכן ודייקינן מינה הא בשאר שני שבוע אינו מן המוכן:

והלא

שאני התם כו'. דאיכא אחשבה בדבורו שקרא אכילה: **אי הכי.** דטעמיה משום דבוריה הוא: **מאי אריא שבת.** מאי אריא דאשמועינן הך בשבת לשמעינן בחול ובפדר זרעים והכא ליפלגו בהכנה דגזולות ב"ש וב"ה בבריה[ת]: **הא קמ"ל דטבל מוכן הוא כו'.** להכי נקט גבי שבת לאשמועינן מלתא אחריתי אגב אורחיה דאטרוך לאפלוגי בהכנה תנא נמי הא בהדיה דבשאר שני שבוע אינו אסור משהזמינו אלא משום מעשר בלבד אבל הכנה איתא אם בא אדם אחד וענר ותקנו מתוקן ומותר לאכול ולא אמרינן לא מהניא ליה הזמנה כל זמן שלא נתקן הא מוקצה מחמת איסור טבל הוא ואסחיה מדעתיה קמ"ל כיון דהגבהת תרומה ומעשר מדאורייתא בשבת שרי אין זה מוקצה מחמת איסור והכי שמעינן ליה ממתניתין מדקתני עומד אדם על המוקצה לכתחלה בשביעית ולא מצי למידק מינה איסור בשאר שני שבוע אלא הכי קאמר הא בשאר שני שבוע לא יעמוד ואיתמר כן דקבע ליה בדבוריה ומחייב במעשר ולמחר אכיל ליה בטבלא דאי ס"ל לתנא דאיסור מוקצה נמי לא פקע מינה הכי הוה ליה למתני העומד על המוקצה ערב שבת בשביעית ואומר מכאן אני אוכל למחר הרי זה מן המוכן ודייקינן מינה הא בשאר שני שבוע אינו מוכן אי נמי עומד אדם על המוקצה ע"ש בשביעית ואומר מכאן אני אוכל למחר הרי זה מן המוכן ודייקינן מינה הא בשאר שני שבוע אינו מוכן אבל השתא לא שמעינן מדייקא דנתסר משום מוקצה אלא משום מעשר:

והלא

עין משפט נר מצוה

סו א מיי' פ"ג מהל' י"ט הלכה ט:

סז ב מיי' פ"ה מהל' מעשר הלכה כא וש"ע י"ד סי' שלא סעי' קיב:

סח ג מיי' שם פרק ד הלכה יא:

סט ד מיי' פ"ג שם הלכה ג:

ע ה מיי' פכ"ג מהל' שבת הלכה טו ופכ"ה הלכה כה:

רבינו חננאל

בעא מיניה רבא מרב נחמן, דכר שלא נגמרה [מלאכתו] ועדיין פנין הן ולא נחחייבו במעשר, בדתנן מאימתי הפירות חייבין במעשר, התנאים משיבחילו כו', ונכנסה השבת ונכנסה לענגה לכל דבר הראוי לו בשבת, ואפילו אילו הפנין וכיוצא בהן, וכגון הקישואין קודם שיפקסו, האבטיחין קודם שישלקו, אע"פ שלא נחחייבו למעשר, כיון דלענין ענג אוכל הן, כמו שנגמרה מלאכתן לענין מעשר דמי, וחייב לעשר, או לא. א"ל שבת קובעת כי האי גונא וחייב לעשר. ואקשינן עליה שבת קובעת וחצר קובעת, כשם שהחצר אינה קובעת אלא בדבר שנגמרה מלאכתו, דתנן במעשרות פרק ג' דמעביר תאנים בחצירו לקצות בניו ובני הביתו אוכלין מהן עראי ופטורין. כך שבת לא תקבע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו. אמר (לך) [ליה] תלמוד ערוך הוא בידינו ששבת קובעת את המוקצה למעשר ואפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו. **ואמרינן** אף [אנן] נמי תנינא, ועוד א"ר אליעזר עומד אדם על המוקצה ערב שבת בשביעית, ודייקינן מדקתני בשביעית, ש"מ משום דלאו בת עשורי היא, ולפיכך שרי למיכל מיניה אפילו בשבת, הא בשאר שני שבועי אסיר לאכול בשבת עד שיעשר משום דשבת קבעה. ופרקינן לאו משום דשבת קבעה, אלא משום דפרש ואמר מיכן אני אוכל למחר, אמירתו היא שקבעתה, יגלי דעתיה דגמרה בהכי במה שהוא עכשיו היא גמר מלאכתו. והאי אפילו בחול אמירתו קובעתו למעשר, ואמאי לא תני בחול אלא בע"ש, קמ"ל דטבל מוכן הוא אצל שבת, שאם עבר ותקנו מתוקן, ולא מיבעיא בשביעית דלאו בת עשורי היא שרי, אלא אפילו בשאר שני שבועי אם אמר במוקצה מיכן אני אוכל למחר, מוכן הוא חייב במעשר, ואם עבר ותקנו מותר לאכול ממנו בשבת.

מסורת הש"ס

א) מעשרות פרק ד מ"ב. ב) מעשרות פרק ג מ"ה [לקמן לה:]. ג) [תוכת ערלה ליתא במשנה]. ד) [לקמן לה. שבת מג.]. ה) [דף לה.]. ו) [מספטים פרשה כו]. ז) [לעיל י.]. ח) [דף י.]. ט) [עי' לעיל כ. תוד"ה דלמא במפרשי הש"ס]. י) [זה חה כל"ל וכן אי' בירושלמי]. כ) [שטמנו לאכול בשבת כל"ל]. ל) יש מוחקין תיבת כך ר"ג של"ל שהניחם שם כך ר"ל תחלה כשהניחם היה ע"מ שירלו לאכול לא יהא מוקצה. מ) רש"ל.

תורה אור השלם

1. אם תשיב משבת רגלך עשות חפצך ביום קדשי וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכבד וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר:

ישעיהו נח יג

הגהות הב"ח

(מ) ת"ס ד"ה מ' הכי וכו' אם כנסן לאוצר למר צריך שירשום ולמר סגי לומר וכו' בפלוגתא דב"ה: (נ) ד"ה הא וכו' המעורב בו וחס נא:

גליון הש"ס

גמ' אף שבת לא תקבע. עיין פסחים דף קה ע"ח:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה ואומר כו' שמותי הוא ומסני המוקצה דב"ה עדיף ומחמירין טפי ומקש' דמחלפי שטתייהו דב"ה דלעיל קאמרי בלאומר זה חה אני נוטל למחר סגי והכא קאמר דבעי שירשום ומשני דשאני הכא דאקצי' בידים כל"ל יג"ב ואף ש"ל דהוא הוא הלשון לפי דברי רבא שם (דף י) מ"מ אין מסמעית הלשון דבעי שירשום:

מוסף רש"י

כיון דכתיב וקראת לשבת עונג קבעה. בשבת עונג איקרי מכל שהוא כדי עונג (שבת לד:) ואפילו אכילת עראי בשבת משובה קבע למעשר (פסחים קו:). דטבל מוכן הוא אצל שבת. שאין בו מוקצה אלא איסורו ואם מתוקן ומותר לעולמו ולאוכלו (שבת לד:).

והלא מותרו חוזר. היכי מצית למימר דקביעותא משום דטורא הוא והלא אפי' נוטל הרבה מן הטבל בחול ונותן לפניו דמחזי דקביע ליה באכילה מרובה אם דבר הראוי להחזיר המותר אחר אכילתו למקום שנטלו משם הא שמעינן ליה לרבי אליעזר דאמר לא קבע בנטילה קמייתא וכל שכן בדבורא בלא מעשה לא מקבע: **מעטן.** כלי גדול שלובכרין בו את הזיתים כדי שיתחממו ויתבשל שמן בתוכן ויהא נוח להוציאו בכית הבד: **טובל אחת אחת במלח ואוכל.** בלא מעשר ולא אמרינן טבולן במלח משוי ליה קבע הואיל ואחת אחת אוכלן מיד: **מן המעטן טהור חייב.** לעשר שאין ראוי להחזיר מותרו כדמוקי לה לקמיה בגברא טמא שנטמא במגעו וכשמחזירן מתערבין הטמאים עם הטהורים ומטמא השמן וכיון דאין ראוי להחזיר מותרן ודאי כי שקלינהו מעיקרא אדעתא למיכל לכולהו שקלינהו ושוייה אכילת קבע: **מן המעטן טמא פטור.** מפני שראוי להחזיר המותר וכי שקלינהו מעיקרא ברישא אדעתא למיכל פורתא ואהדורי מותר שקל: **מאי שנא רישא.** דאין יכול להחזיר משום דמעטן טהור והא אפשר להיות גם אם האדם טהור: **ולא"ר אבהו.** כולה בגברא טמא מתוקמא רישא דמעטן טהור לא מצי למהדר. ות"ת הרי נטמאו זיתי המעטן כשנטל מהן לא טמא אלא מקום מגעו ויכול לסלקן משם: ה"ג **רישא במעטן טהור וגברא טמא דלא מצי למהדר סיפא בגברא טמא ומעטן טמא דמצי למהדר:** ומשניגן **מתני' נמי.** דקבע בדבוריה במוקצה טהור וגברא טמא עסקינן דלא מצי למהדר מותרו: ופרכינן **והלא מוחזרין ועומדין.** והלא לא נטלן אלא דבורא בעלמא הוא וכיון דכי נטלן ואפשר בחזרה מהניא ליה חזרה ולא מקבע כי לא אפשר בחזרה נמי ולא נטלן אלא דבורא בעלמא אין לך חזרה כזו דאפילו משקל נמי לא שקלינהו: ה"ג **אלא אמר רב שימי בר אשי כו'.** אלא לעולם שבת הוא דקבעה במתני' וכי מסלקת ליה למר זוטרא מסייעתיה דלא לסייעיה לאבוה ממתני' הכי תסלקיה: **ר"א קא אמרת.** מניה מייתית סייעתא דשבת קבעה אף בשלא נגמרה מלאכתן: **ר"א לטעמיה דאמר תרומה קובעת.** דבר שלא נגמרה מלאכתו שאם הגביה תרומתו נאסר לאכילת ערלי עד שיפרים שאר מעשרות: **וכ"ש שבת.** דאשיבא אכילתה. אבל רבנן אימא לך כי היכי דפליגי בתרומה פליגי בשבת: **ת"ש מסיפא.** דלא אפליג רבנן עליה אלא לענין בריה אבל מודו ליה דדוקא ע"ש בשביעית הא בשאר שני שבוע אסור משום מעשר: **דעבל מוכן הוא כו'.** כדפרי'. והכא לא מצי למפרך והרי מותרו חוזר כדפרינן לעיל אלינא דר"א משום דרבנן שמעינן להו דאפילו מותרו חוזר דחילא עליה קביעותא הלכך איכא למתלי טעמייהו דרבנן במתני' נמי משום דאיהו קבעיה ולא משום שבת: **ורמינהי.** דר"א אדרבי אליעזר: **היה אוכל באשכול.** וסתם אשכול לאו גמר מלאכה היא דסתם ענבים לדריכה קיימי: **ונכנס מגנה.** שלקטם משם ובא לו לאחר: **ר"א אומר יגמור.** אם רצה לגמור בחצר יגמור אכילתו דאין חצר קובעת דבר שלא נגמרה מלאכתו: **רבי יהושע אומר לא יגמור.** קסבר חצר קובעת דבר שלא נגמרה מלאכתו: הכי גרסינן **חשכה לילי שבת רבי אליעזר אומר יגמור.** אם רצה לגמור בחצר אמר בשבת יגמור אכילתו דאין שבת קובעת דבר שלא נגמרה מלאכתו ומתניתין אוקימנא טעמא דר"א דבשאר שני שבוע לא משום דשבת קבעה דמשום דבוריה לא מצינא למימר דהא לרבי אליעזר מותרו חוזר: הכי גרסינן **רבי נתן אומר לא כשאמר רבי אליעזר יגמור בחצר יגמור אלא יצא חוץ לחצר ויגמור ולא כשאמר יגמור בשבת יגמור אלא ימתין כו'.** ותרוייהו אדרבי אליעזר קאי דאית ליה לרבי אליעזר שבת קובעה ומיהו למולאי שבת יגמור דלא דמיא לתינוקות שטמנו מאנים דתנן בהו לעיל[ב] למולאי שבת לא יאכלו דהתם לאכילת שבת יחדוש הלכך קבעה עלייהו אבל זו לא יחדה לשבת. יש ספרים שהיא כתובה בהם בשבוש וכן גרסינן לה במשנה דמסכת מעשרות דרבי נתן בתוספתא דמעשרות הכי איתמר: **ואחד מקח.** אם מכרן לחבירו קודם גמר מלאכה לא אמרינן אחשביינהו בהכי ואצטריכא ליה לרבי יוחנן לאשמועינן משום דאיכא למאן דאמר קבעה כדלקמן[ג]: **שבת.** איצטריך לרבי יוחנן למימר: **לאפוקי מדהלל.** דלית הלכתא כותיה אלא כרבנן דפליגי עליה: **הלל לעצמו.** הלל לבדו אוסר משמע דכל דורו חלוקין עליו: חצר

והלא מותרו חוזר. ולרבי אליעזר אפי' נטל הרבה מן הטבל בחול לא הוי קביעות כדמוכח בסמוך בדבר הראוי להחזיר מותר וכל שכן דבדורו אינו קובע:

רישא במעטן טהור וגברא טמא דלא מצי למהדר. ות"ת והרי נטמאו זיתי המעטן כשנטל מהן וי"ל דלא טמא אלא מקום מגעו ויכול לסלקן מלאכתו ומ"מ אינו רואה לומר דהתם יחדוש לשבת כפי' רש"י אי נמי דהתם מיירי בתאנים דנגמרה מלאכתן אבל הכא מיירי בשכול שלא נגמרה מלאכתו:

אחד שבת[ג] אינו קובע וכו' אינו קובע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו. ואם תאמר מאי נפקא מינה כיון דאינו קובע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו וי"ל דנפקא מינה דקובע אפי' קודם רחיית פני הבית: **שבת** לאפוקי מדהלל. ודין הוא דהו"מ למנקט לאפוקי מדרבי אליעזר דאמר קובע אפי' בדבר שלא נגמרה מלאכתו ומשום הכי לא נקטיה משום דלאו רבותא הוא דבלאו הכי אין הלכה כמותו דשמותי הוא ומ"מ קאמר בסמוך תרומה לאפוקי מדרבי אליעזר דלא אשכח תנא דאמר תרומה קובעת במעשר בדבר שלא נגמרה מלאכתו אלא רבי אליעזר:

הדרן עלך המביא

א) הנוטל זיתים מן המעטן טובל אחת אחת במלח ואוכל ואם טבל ונתן לפניו עשרה חייב ר"א אומר מן המעטן טהור חייב מן המעטן טמא פטור מפני שהוא מחזיר את המותר והוינן בה מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא וא"ר אבהו רישא במעטן טהור וגברא טמא דלא מצי מהדר ליה סיפא במעטן טמא וגברא טמא דמצי מהדר ליה מתניתין נמי במוקצה טהור וגברא טמא דלא מצי מהדר ליה והלא מוחזרין ועומדין הן אלא אמר רב שימי בר אשי ר"א קא אמרת רבי אליעזר לטעמיה דאמר תרומה קבעה וכ"ש שבת דתנן[ב] פירות שתרמן עד שלא נגמרה מלאכתן ר"א אוסר לאכול מהן עראי וחכמים מתירין ת"ש מסיפא וחכ"א עד שירשום ויאמר מכאן ועד כאן טעמא דע"ש בשביעית דלאו בר עשורי הוא הא בשאר שני שבוע דבני עשורי נינהו אסורים מ"ט לאו משום דשבת קבעה לא שאני התם כיון דאמר מכאן ועד כאן אני אוכל למחר קבע ליה אי הכי מאי אריא שבת אפילו בחול נמי הא קמ"ל דטבל מוכן הוא אצל שבת שאם עבר ותקנו מתוקן ורמינהי היה אוכל באשכול ונכנס מגנה לחצר ר"א אומר יגמור רבי יהושע אומר לא יגמור חשכה בלילי שבת רבי יהושע אומר יגמור ר' יהושע אומר לא יגמור התם כדקתני טעמא ר' נתן אומר לא כשאמר ר"א יגמור בחצר יגמור אלא יוצא חוץ לחצר ויגמור ולא כשאמר ר"א יגמור בשבת יגמור אלא ממתין למוצאי שבת ויגמור כי אתא רבין א"ר יוחנן אחד שבת ואחד תרומה ואחד חצר ואחד מקח כולן אין קובעין אלא בדבר שנגמרה מלאכתן שבת לאפוקי מדהלל דתניא המעמר פירות ממקום למקום לקצור וקדש עליהן היום א"ר יהודה הלל לעצמו אוסר וקדקאמר וקדש עליהן היום, שמע מינה דדבר שלא נגמרה מלאכתו [דוא], דאם נגמרה מלאכתו מאי איריא קדשה שבת אפילו בחול נגנרה מלאכתו אסור.

ב) מעשרות פ"ד מ"ב, והלא אפי' נוטל הרבה מן הטבל בחול ונותן לפניו דמחזי דקביע ליה באכילה מרובה אם דבר הראוי להחזיר המותר אחר אכילתו למקום שנטלו משם הא שמעינן ליה לרבי אליעזר דאמר לא קבע בנטילה קמייתא וכל שכן דבדורא בלא מעשה לא מקבע: **מעטן.** כלי גדול שלובכרין בו את הזיתים כדי שיתחממו ויתבשל שמן בתוכן ויהא נוח להוציאו בכית הבד: **טובל אחת אחת במלח ואוכל.** בלא מעשר ולא אמרינן טבולן במלח משוי ליה קבע הואיל ואחת אחת אוכלן מיד: **מן המעטן טהור חייב.** לעשר שאין ראוי להחזיר מותרו כדמוקי לה לקמיה בגברא טמא שנטמא במגעו וכשמחזירן מתערבין הטמאים עם הטהורים ומטמא השמן וכיון דאין ראוי להחזיר מותרן ודאי כי שקלינהו מעיקרא אדעתא למיכל לכולהו שקלינהו ושוייה אכילת קבע: **מן המעטן טמא פטור.** מפני שראוי להחזיר המותר וכי שקלינהו מעיקרא ברישא אדעתא למיכל פורתא ואהדורי מותר שקל: **מאי שנא רישא.** דאין יכול להחזיר משום דמעטן טהור והא אפשר להיות גם אם האדם טהור: **ולא"ר אבהו.** כולה בגברא טמא מתוקמא רישא דמעטן טהור לא מצי למהדר. ות"ת הרי נטמאו זיתי המעטן כשנטל מהן לא טמא אלא מקום מגעו ויכול לסלקן משם: ה"ג **רישא במעטן טהור וגברא טמא דלא מצי למהדר סיפא בגברא טמא ומעטן טמא דמצי למהדר:** ומשניגן **מתני' נמי.** דקבע בדבוריה במוקצה טהור וגברא טמא עסקינן דלא מצי למהדר מותרו: ופרכינן **והלא מוחזרין ועומדין.** והלא לא נטלן אלא דבורא בעלמא הוא וכיון דכי נטלן ואפשר בחזרה מהניא ליה חזרה ולא מקבע כי לא אפשר בחזרה נמי ולא נטלן אלא דבורא בעלמא אין לך חזרה כזו דאפילו משקל נמי לא שקלינהו: ה"ג **אלא אמר רב שימי בר אשי כו'.** אלא לעולם שבת הוא דקבעה במתני' וכי מסלקת ליה למר זוטרא מסייעתיה דלא לסייעיה לאבוה ממתני' הכי תסלקיה: **ר"א קא אמרת.** מניה מייתית סייעתא דשבת קבעה אף בשלא נגמרה מלאכתן: **ר"א לטעמיה דאמר תרומה קובעת.** דבר שלא נגמרה מלאכתו שאם הגביה תרומתו נאסר לאכילת ערלי עד שיפרים שאר מעשרות: **וכ"ש שבת.** דאשיבא אכילתה. אבל רבנן אימא לך כי היכי דפליגי בתרומה פליגי בשבת: **ת"ש מסיפא.** דלא אפליג רבנן עליה אלא לענין בריה אבל מודו ליה דדוקא ע"ש בשביעית הא בשאר שני שבוע אסור משום מעשר: **דעבל מוכן הוא כו'.** כדפרי'. והכא לא מצי למפרך והרי מותרו חוזר כדפרינן לעיל אלינא דר"א משום דרבנן שמעינן להו דאפילו מותרו חוזר דחילא עליה קביעותא הלכך איכא למתלי טעמייהו דרבנן במתני' נמי משום דאיהו קבעיה ולא משום שבת: **ורמינהי.** דר"א אדרבי אליעזר: **היה אוכל באשכול.** וסתם אשכול לאו גמר מלאכה היא דסתם ענבים לדריכה קיימי: **ונכנס מגנה.** שלקטם משם ובא לו לאחר: **ר"א אומר יגמור.** אם רצה לגמור בחצר יגמור אכילתו דאין חצר קובעת דבר שלא נגמרה מלאכתו: **רבי יהושע אומר לא יגמור.** קסבר חצר קובעת דבר שלא נגמרה מלאכתו: הכי גרסינן **חשכה לילי שבת רבי אליעזר אומר יגמור.** אם רצה לגמור בחצר אמר בשבת יגמור אכילתו דאין שבת קובעת דבר שלא נגמרה מלאכתו ומתניתין אוקימנא טעמא דר"א דבשאר שני שבוע לא משום דשבת קבעה דמשום דבוריה לא מצינא למימר דהא לרבי אליעזר מותרו חוזר: הכי גרסינן **רבי נתן אומר לא כשאמר רבי אליעזר יגמור בחצר יגמור אלא יצא חוץ לחצר ויגמור ולא כשאמר יגמור בשבת יגמור אלא ימתין כו'.** ותרוייהו אדרבי אליעזר קאי דאית ליה לרבי אליעזר שבת קובעה ומיהו למולאי שבת יגמור דלא דמיא לתינוקות שטמנו מאנים דתנן בהו לעיל[ב] למולאי שבת לא יאכלו דהתם לאכילת שבת יחדוש הלכך קבעה עלייהו אבל זו לא יחדה לשבת. יש ספרים שהיא כתובה בהם בשבוש וכן גרסינן לה במשנה דמסכת מעשרות דרבי נתן בתוספתא דמעשרות הכי איתמר: **ואחד מקח.** אם מכרן לחבירו קודם גמר מלאכה לא אמרינן אחשביינהו בהכי ואצטריכא ליה לרבי יוחנן לאשמועינן משום דאיכא למאן דאמר קבעה כדלקמן[ג]: **שבת.** איצטריך לרבי יוחנן למימר: **לאפוקי מדהלל.** דלית הלכתא כותיה אלא כרבנן דפליגי עליה: **הלל לעצמו.** הלל לבדו אוסר משמע דכל דורו חלוקין עליו: חצר

ג) מעשרות פ"ד מ"ג, [תוספת עשרה לוקין במשנה], **ד)** מעשרות פ"ב מ"ד, **ה)** [לעיל לד: וש"נ], **ו)** תרומות פ"ח מ"ג, **ז)** [לא יגמור מתניתין רבי נתן דתניא ר' נתן אומר בו' כל"ל מהר"מ], **ח)** תוספתא דמעשרות פ"ג [ושם איתא המעביר ע"ס], **ט)** [לקיעות הגר"א], **י)** [דף לד:], **כ)** [לעולם אפי' מותרו חוזר קובע כל"ל.

הגהות הב"ח

(א) נב' ולא כשאמר יגמור כל"ל ותיכות ר' אליעזר נמחק: **(ב)** תוס' ד"ה ולא כשאמר ר' אליעזר יגמור בשבת יגמור אלא כו' וא"ת כל"ל: **(ג)** ד"ה אחד שבת וכו' אינו קובע אלא כל"ל ותיכות אינו קובע נמחק:

ע"א מיי' פ"ה מהל' מעשר הל' יח:

עב ב מיי' שם פ"ג הלכה ד:

עג ג מיי' פ"ד שם הלכה יז [טוש"ע י"ד סי' שלא סעי' נב]:

עד ד מיי' פ"ה שם הלכה (כב) [כ כג טוש"ע יו"ד סימן שלא סעיף קדן]:

עה ה מיי' פ"ג שם הלכה ג [טוש"ע י"ד סימן שלא סעיף פג]:

רבינו חננאל

ואקשינן אמאי מחייב ר' אליעזר בדבר שלא נגמרה מלאכתו, והלא מה שישאר מכדי אכילתו מחזירו אצל העיקר שנטלו ממנו עד שתגמר מלאכת הכל כאחת, ושמעינן ליה לר' אליעזר דכי האי גוונא לא קבע, דתנן במעשרות פרק ד', הנוטל זיתים מן המעטן טמא פטור מפני שמחזיר את המותר. ואוקימנא לרישא במעטן טהור וגברא טמא, דלא מצי לאהדורי מה שישאר לו מן הזיתים, וסיפא במעטן טמא וגברא טמא. דאכיל מאי דאכיל ומאי דאשתייר ליה מן זיתיא מהדר להו למעטן ולפיכך פטור. ופרקינן מתניתין נמי במעטן טהור וגברא טמא. ואקשינן והלא מתניתין מחזירין ועומדין הן, כלומר עדיין לא נגע בהן כלל, אלא דיבור בלבד אמר מיכן אני נוטל למחר. אמר רב שימי בר אשי ר' אליעזר לטעמיה דאמר אפילו תרומה קובעת, וכל שכן כשיאמר מיכן אני אוכל למחר. דתנן במעשרות פרק ב', פירות שתרמן עד שלא נגמרה מלאכתן ר' אליעזר אוסר לאכול מהן עראי וחכמים מתירין. ת"ש מסיפא וחכ"א עד שירשום ויאמר כו'. כענין הראשון ופשוטה היא. הנה העמדנו טעמא דר' אליעזר משום דאמר מיכן אני אוכל למחר קבעה לה שבת עילווה. ורמי דר' אליעזר אדר' אליעזר, דתנן בתרומות פרק ח', היה אוכל כאשכול ונכנס מגינה לחצר, ר' אליעזר אומר יגמוד, ר' יהושע אומר לא יגמור. חשכה בלילי שבת ר' אליעזר אומר יגמור כו'. הנה כיון שהיה אוכל באשכול מערב שבת וחשכה בלילי שבת, כאילו אמר מיכן אני נוטל, כיון שתופס בידו האוכל ואוכל, וא"ר אליעזר יגמור ולא קבעה שבת. ומשנינן התם כדתני ר' נתן בירושלמי[ט], דתני ר' נתן לא שאמר ר' אליעזר משום שהתחיל באשכול בהיתר יגמוד, אלא שר' אליעזר אומר ימתין עד מוצאי שבת ויגמוד, ש"מ אכל בשבת לא, משום דקבעה לה שבת כי האי גוונא. א"ר יוחנן אחד שבת ואחד חצר ואחד תרומה ואחד מקח, כולן אין קובעין אלא בדבר שנגמרה מלאכתו. **שבת לאפוקי מהלל,** דתניא המעביר פירות ממקום למקום

ט) שם כפ"ח הלכה ג' והוא מוקפתא דתרומות פ"ז.

המביא פרק רביעי ביצה

מתני' אלטריך לאשמועינן לאפוקי מהאי תנא דקתני ר' יעקב מחייב דלית הלכתא כוותיה אלא כרבי יוסי ברבי יהודה דפוטר: ה"ג **מקח כדתנן הלוקח תאנים כו'**. אלטריך לאשמועינן דהלכתא כי הך ולא כאידך מתני' דפליגי עליה לקמיה: **הלוקח תאנים מעם הארץ במקום שרוב בני אדם דורסין**. שרוב בני המקום עושין תאניהם קליעות ודורסים אותם בעגולים הוו להו סתם תאנים דבר אלא גמרה מלאכתו: **אוכל מהן עראי**. דאין מקח קובע בדבר שלא נגמרה מלאכתו וכולהו כשלא ראו פני הבית קא מיירו: **ומעשרן דמאי**. כשבא לעשרן מעשרן דמאי כדין כל הלוקחים מעם הארץ שאין לריך להפריש תרומה דלא חשידי עלה ולא אמרינן הני ודאי לא מעשרי דקודם גמר מלאכה לא עשרינהו עם הארץ דקסבר האי תנא יש שמעשרין קודם גמר מלאכה ומדה הנוהגת היא ותלוין ביה לקולא: **רוב עמי הארץ מעשרין הן**. מדאתלינן לקולא דקאמר מעשרן דמאי וחזומרא בעלמא היא דאחמור לאפרושי מספיקא שאר מעשרות שנשאלו עליהן: **ולאפוקי מהא דתנן**. אדרבי יוחנן קאי רבי יוחנן דאמר לעיל מקח אינו קובע בדבר שלא נגמר מלאכתו אתא לאשמועינן דהלכתא כי הא דאמרי' לעיל ולאפוקי מהך: **המחליף**. היינו לא נגמר: **לקוח**. דהיינו לא נגמר: **חייב**. דמקח קבע אפי' בשלא נגמר: **לאכול חייב**. זה שדעתו לאכול חייב לדידיה גמר מלאכה הוא:

הדרן עלך המביא

משילין פירות דרך ארובה. מי שיש לו חטין ושעורין שטוחין על גגו להתיבש ולאה גשמים ממשמשין ובאין התירו לו לערות ולהשליך דרך ארובה שבגג והן נופלין לארץ דליכא טרחא יתירא. ודוקא ארובה דכל ארובה שלמעלה למטה היא בתקרת הגג אבל חלון כגון גג שמוקף מחילה וחלון בכותל ולריך להגביהו עד החלון ולהשליכו לא טרחינן כדלקמן (ב): **ומכסין את הפירות**. ולא אמרינן טורח שלא לצורך יום טוב הוא דשרו ליה רבנן משום הפסד ממון: **דלף**. גשמים הנוטפים מן הגג: **וכן כדי יין**. נמי מכסינן מפני הדלף: **פתח הדלף**. לקבלו בתוכו מפני טיוף הבית: **גמ' לא משתכש**. דכולהו לשון השפלה נינהו: **כי יצל זיתך**. אילן זית יפיל את פירותיו ולא יגיעו לבשול: **הכסול והשתול**. מומין בבכור משום שרוע שאחד מאבריו גדול מחבירו: **שנשמטה ירכו**. אלמא לשון השפלה הוא: **שאחד מירכותיו גבוהה**. מקום חבורה בכסלים והוא בוקא דאטמא גבוה למעלה מן הכסלים וקרוב לגג האליה יותר מחבירו: **אדמה**. גליש"א: **מאן דתני**. כלומר אי הוה תנא דתני הכי לא משתבש: **השאר**. תער על שם שמשחיר את השער. אלמא לשון השפלה הוא: **והזוג של מספרים**. יש להן שני סכינים להכי מקרו זוג ויש להן חליות ופורקין אותן זה מזה: **אע"פ שנחלקו**. מקבלין טומאה שראוין למלאכה כל אחד לעצמו: **שנשרו**. נפלו בחיים: **מהלך כהן**. והן מתנגבין והולכין ואינו חושש שיתאדומו שבכהן: **עד כמה**. יהא כהן דלא אמרינן טורחא יתירא הוא: **מפני הארוכים**. שזיתן לאכול ואין מקום להסב: **בטול בית המדרש**. שאין לתלמידים מקום ליסב: **ודלמא**. התם הוא דשרינן כולי האי דליכא בטול בית המדרש והוא הדין לכבוד אורחים אבל משום הפסד ממון לא שרו רבנן כולי האי: **אי נמי לאידך גיסא**. יש לתת טעם לגד אחר שיתירו כאן יותר משם: התם

חצר לאפוקי מדרבי יעקב דתנן המעביר תאנים בחצרו לקצות בניו ובני ביתו אוכלין מהן עראי ופטורים מן המעשר ותני עלה רבי יעקב מחייב ור' יוסי בר' יהודה פוטר תרומה לאפוקי מדרבי אליעזר דתנן פירות שתרמן עד שלא נגמרה מלאכתן ר"א אוסר לאכול מהן עראי וחכמים מתירין מקח (בדתנן) הלוקח תאנים מעם הארץ במקום שרוב בני אדם דורסין אוכל מהן עראי ומעשרן דמאי שמע מינה תלת ש"מ מקח אינה קובעת אלא בדבר שנגמרה מלאכתו וש"מ רוב עמי הארץ מעשרין הן וש"מ מעשרין דמאי מעמי הארץ אפי' בדבר שלא נגמרה מלאכתו ולאפוקי מהא דתנן המחליף פירות עם חבירו זה לאכול וזה לאכול זה לקצות וזה לקצות זה לאכול וזה לקצות חייב רבי יהודה אומר לאכול חייב לקצות פטור:

הדרן עלך המביא

משילין פירות דרך ארובה ביו"ט אבל לא בשבת ומכסים פירות בכלים מפני הדלף וכן כדי יין וכדי שמן ונותנין כלי תחת הדלף בשבת: **גמ'** אתמר רב יהודה ורב נתן חד תני משילין וחד תני משחילין אמר מר זוטרא מאן דתני משילין לא משתבש ומאן דתני משחילין לא משתבש מאן דתני משילין לא משתבש דכתיב כי ישל זיתך ומאן דתני משחילין לא משתבש דתנן השחול והכסול שחול שנשמטה ירכו כסול שאחד מירכותיו גבוהה מחברתה אמר רב נחמן בר יצחק מאן דתני משירין לא משתבש ומאן דתני משחירין לא משתבש ומאן דתני מנשירין לא משתבש מאן דתני משירין לא משתבש דתנן רבי ישמעאל אומר נזיר לא יחוף ראשו באדמה מפני שמשיר את השער ומאן דתני משחירין לא משתבש דתנן השחור והזוג של ספרים אע"פ שנחלקו טמאין ומאן דתני מנשירין לא משתבש דתנן מי שנשרו כליו במים מהלך בהם ואינו חושש אי נמי מהא דתנן איזהו לקט הנושר בשעת קצירה: תנן משילין פירות דרך ארובה ביו"ט עד כמה א"ר זירא א"ר אסי ואמרי לה אמר רבי אסי א"ר יוחנן כאותה ששנינו מפנין ארבע וחמש קופות של תבן ושל תבואה מפני האורחים ומפני בטול בית המדרש ודלמא שאני התם דאיכא בטול בית המדרש אבל הכא דליכא בטול בית המדרש לא א"נ התם היינו טעמא דארבע וחמש קופות שרי משום שבת דחמירא ולא אתי לזלזולי ביה אבל יו"ט דקיל ואתי לזלזולי ביה כלל כלל לא אי נמי לאידך גיסא התם היינו טעמא דליכא הפסד ממון אבל הכא דאיכא הפסד ממון אפילו טובא נמי התם

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"נ מהלכות מעשר הל' ד טוש"ע י"ד סי' שלא סעי' סג]:

ע"ז ב מיי' פ"ה מהל' מעשר הלכה ד:

א ג מיי' פ"ה מהל' י"ט הל' ה טוש"ע א"ח סי' תקכא סעי' א:

ב ד טוש"ע שם סי' שלא סעיף ו:

ג ה מיי' פכ"ה מהל' שבת הלכה כג טוש"ע שם וסי' תקכא סעיף ב:

ד ו מיי' שם הל' כד טוש"ע א"ח סי' שלא סעיף ח וסי' תקכא סעיף ג:

ה ז מיי' פ"ז מהל' בית המקדש הלכה ט ומצ' לאחין שם:

ו ח מיי' פ"ה מהל' מזרזות הל' יד:

ז ט מיי' פי"א מהל' כלים הלכה ה:

ח י מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה כ ומצ' לאחין סה טוש"ע א"ח סי' שא סעיף מה:

ט כ מיי' פ"ד מהל' מקוואות הל' ג:

י ל מיי' פכ"א מהל' שבת הלכה ב ופכ"ו הל' עו ומצ' לאחין סה טוש"ע א"ח סי' שג סעיף א:

רבינו חננאל

חצר לאפוקי מדר' דתנן המעביר תאנים בחצירו לקצות בניו ובני ביתו אוכלין מהן עראי ופטור שקציעתן היא גמר מלאכתן. והואיל ועדיין לא עשאן קציעות אוכלין מהן עראי ופטורין. תני עלה ר' (ג) מחייב ור' יוסי בר' יהודה פוטר. תרומה לאפוקי מדר' אליעזר. דתנן פירות שתרם מהן תרומה עד שלא נגמרה מלאכתן, ר' אליעזר אוסר לאכול מהן עראי מן הפירות שהוציא מהן תרומה, כי התרומה קובעתם ואוסרתם. והחכמים מתירין. מקח לאפוקי מדתניא הלוקח פירות מעם הארץ ממקום שבני אדם דורסין אוכל מהן עראי ומעשרי דמאי. שמע מינה תלת, שמע מינה מדקתני ממקום שבני אדם דורסין, לא נגמרה מלאכתו עדיין, שהרי לא נדרסו. (ד) וקתני אוכל מהן עראי ולא קבע, מכלל שהמקח קובע אפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו. [דגרס בהדיא בירושלמי במעשרות פ"ב ר' יוסי בשם ר' אילא אומר (כל מעשר שני) [אוכל מהן] עראי [משום] (מעשר שני) דבר שלא נגמרה מלאכתו]. ושמע מינה רוב עמי הארץ מעשרין, מדקתני מעשרן דמאי ואין מעשרן ודאי. ושמע מינה מעשרין עמי הארץ אפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו, דהא פירות הללו לא נגמרה מלאכתן, ולא מחייבינן ליה לעשורינהו ודאי אלא דמאי מספק. אי נמי מקח לאפוקי מדתנן זה לאכול וזה לקצות חייב, הנה הלוקח לקצות לא נגמרה מלאכתו וקתני חייב. שמע מינה דסבר דמקח מחייב אפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו.

הדרן עלך המביא כ"י יין

משילין פירות אבל לא בשבת. פירוש משילין משלשלין. מאן דתני משילין לא משתבש, דכתיב כי ישל זיתך. [ומאן דתני] משחיילין [לא משתבש], דתנן השחול והכסול. שחול שנשמטה ירכו כו'. וכן משירין ומשחירין כולם טעם אחד הוא מלשון הורדה ושילשול. ירושלמי תני היה שם חלון משחיילין דרך חלון. משילין פייות, כמה, כאותה ששנינו אפילו ד' ה' קופות של תבן ושל תבואה כו'.

מסורת הש"ס

ג) [מעשרות פ"ב מ"ח ע"ש, ב] [מעשרות פ"ב מ"ד], ג) [ל"ל כדתניא], ד) [שבת יג. כב. כתובות כד. נזיר] שם. ממחות לא.], ה) מעשרות פ"ב מ"ח, ו) [לקמן לו. שבת קכד.], ז) [ביכ"מ ל"ג אבל לא בשבת, ח) לקמן לו. שבת דף מג., ט) כתובות דף מ., י) מיר דף מב., כ) כלים פ"ג מ"ח, ל) שבת דף קמו:, מ) פאה פ"ד מ"ו, נ) שבת קכ:, ס) [לעיל ב: לקמן לו.], ע) [דף לו.], פ) [עי' יח של שלמה], צ) [ל"ל בסה אשה ד' סה.], ק) [וע' תוס' שבת קמו: ד"ה מין].

תורה אור השלם

ו. זיתים יהיו לך בכל גבולך ושמן לא תמוך כי ישל זיתך: דברים כח מ

לעזי רש"י

גלייש"א. טיט (אדמה גבילה).

מוסף רש"י

המעביר תאנים בחצרו. בשטח תאנים בחצרו, לקצות. ליכון לעשות מהן קליעות ולאחר שנעשו קליעות דורסן בעגול (לעיל לד:). **ופטורים מן המעשר.** דאין חלר קובעת בראיית פיות אלא בדבר שנגמרה מלאכתו (שם).

הדרן עלך המביא

משילין פירות דרך ארובה ביו"ט. פירות הטמונים על הגג ליבשן ולא בגשמים ממשמשים ובאין, מעלין לאדם דרך ארובה (לעיל לד:). **ומכסין את הפירות.** דלא טריחא מלאכת דנופלין מאליהן (שבת קכד:). **שנשמטה ירכו.** כגון אלא שעכל מיניה (גיד שבירכו) דאי מעכל ניכיה טריפה ומי הוי כראמרינן גאלו טרפות (חולין נד:) אלי בוקא דאטמא דשם מדוכתיה טריפה והני מילי דאיעכול ניכיה (ברורות ח:). **גבוהה מחברתה.** מקום בוקא דאטמא של ירך זו עלה למעלה על הגב יותר מחברתה (שם). **מי שנשרו כליו במים.** שנפלו למים בשבת (שבת קמו:). **מפנין ארבע וחמש קופות.** אם צריך למקומן להוסיף שם אורחים להסב בסעודה או תלמידים לדרשה, ולא חיישינן לטרחא דשבת (שבת קכו:). **ולא אתי לזלזולי ביה.** אי מקילין בה תהא קולא לא אתי לאקולי בה טפי (לעיל ב:).

ע) [מיי' פ"ד מהל' שבת הלכה ל' ומצ' לאחין סה טוש"ע א"ח סי' שלא סעיף ח]:

ב ל מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה ל ומצ' לאחין סה טוש"ע א"ח סי' שלא סעיף ח:

ג מ מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה ל ומצ' לאחין סה טוש"ע א"ח סי' שלא סעיף ח:

ד נ מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה ל ומצ' לאחין סה טוש"ע א"ח סי' שלא סעיף ח:

ה ס מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה ל ומצ' לאחין סה טוש"ע א"ח סי' שלא סעיף ח:

ו ע מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה ל ומצ' לאחין סה טוש"ע א"ח סי' שלא סעיף ח:

ז פ מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה ל ומצ' לאחין סה טוש"ע א"ח סי' שלא סעיף ח:

ח צ מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה ל ומצ' לאחין סה טוש"ע א"ח סי' שלא סעיף ח:

ט ק מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה ל ומצ' לאחין סה טוש"ע א"ח סי' שלא סעיף ח:

י ר מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה ל ומצ' לאחין סה טוש"ע א"ח סי' שלא סעיף ח:

יא ש מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה ל ומצ' לאחין סה טוש"ע א"ח סי' שלא סעיף ח:

יב ת מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה ל ומצ' לאחין סה טוש"ע א"ח סי' שלא סעיף ח:

ג) נ' רבינו רבי מחייב וכ"כ בירושלמי פ"נ דמעשרות ומיהו שם לא מייר בהסכין לקצות וכ"ש. ד) אינו מובן ולולי דמסתפינא ל"ל דנ' רבינו היה אסור לאכול עראי וכ"כ בתוספתא פ"ב ובירושלמי שם ושפיר גרס רבינו לאפוקי מדתניא ומתישב כזה קושיות הש"ס כאן ומתיבות וקתני עד מע"ש שלא נגמרה מלאכתו היא הנהה מוזה מלמיד שהיה לפניו הגי' דרבו ד"ק.

התם תנן כו'. כלומר ועוד שאלה אחרת: **שלא יגמור אם האוכר.** אם לא היו שם אלא ארבע או חמש קופות שהתירו לו במקום שיש יותר כאן לא התירו לפנותן כולן ולגלות את הרלפה דלמא הוי בה גומא ומשוה לה: **והכא תנן.** כלומר ועוד יש לשאול: **באותו הגג** שהאוכרה בגג שהפירות בו: **אין מטלטלין.** בפירות שבגג שבא להשילן מפני הגשמים קא מיירי ואפילו בגגותיהן של שני בתים ששוין שאין זה גבוה מזה שיהא שם טורח עלייה וירידה: **בחלונות.** כגון אם מוקף מחיצה ואין בו אכרוכה אבל יש חלון במחיצה לחצר או לבית לא ישלשלם בשקין דרך החלון בחבל מפני שיש טורח להעלות מן הגג לחלון ומשם לחצר: **סולמות.** כל מדרגה קרי סולם ואף הכבשים שלנו: **ואפילו אוירא דלבני.** לבנים הסדורים ומוקפים לבנין ובשמים נוטפים ומתירא שלא ימותו מותר לטלטל כלים לצרכן ולכשותן ולא אמרינן הואיל והן עצמן אין נטלין אף הכלי לא ינטל לצרכן: **ור' יצחק אמר.** דוקא פירות הראוין לטלטול הוא דשרו רבנן לטלטל כלים לצרכן אבל מידי דלאו בר טלטול אין כלי ניטל לצרכו: **אלא לדבר הניטל.** לצורך דבר הניטל: **ואיידי דתנא רישא.** פירות הראוין דעל כרחך בדמזי לטלטול אצטריך למנקט שהרי מטלטל הן עצמן ומשילין נקט נמי לענין כשרי פירות הראוין ומיהו סיפא לאו דוקא והוא הדין לבני: **תנן וכן כדי יין.** מכדי בהני לא איירי לענין וכיון דתנן הכא ובא לאשמועינן דבריס אחריס לגבי פירות היה לו להשמיענו לבנים וכ"ש אלו: הכי גרסינן **הפא במאי עסקינן בדטיבלא.** כלומר לא בא להשמיענך כי אם כיולא בלבנים ו) וכדבריך דהרי כדי יין דקא מוסיף ותני בדטיבלא עסקינן שאסורים בטלטול דלאשמועינן בריש פירות הראוין דומיא דמשילין והדר נקט להך לאשמועינן אף שאין ראוין: **הפסד מועט.** גשמים הנוטפין על יין הפסד מועט הוא עד שתתשך ויסלקם אבל הפירות מרקיבין: **נותנין כלי תחת הדלף.** הרי שהכלי ניטל לקבל בו מוקצה כי אי דלא חזי למידי: **בדלף הראוי.** שהן גלולין וראוין לבהמה: **על גבי אבנים.** שבגובין לבנין וכשהן מתלחלחין צריך לחזור ולגבן שאין מקבלות את הטיט יפה והבנין שוהה ליבש: **מקורזלות.** אגוד"ש: **לבית הכסא.** לקנה: **שתי חלות.** של לפיתות מניחין בכוורת כשרודין אותה ומהן פרנסה לדבורים כל ימות הגשמים אותן שתי חלות מותר לכסות. כל דבש הכוורת עשוי עליות עליות של חלות: **מוקצות הינהו.** לדבורים: **דמשב עלייהו.** לחדש: **אדהני ובלבד שלא יתכוין לגוד.** משמע דלא ימלא לחלק את דבריו ולאסור עד שדלג מאיסור טלטול לאיסור לידה: **לפלוג ולהני בדידה.** באיסור טלטול גופיה יכול לחלק את דבריו ולמלוא לד איסור לדבר בדלא חשב עלייהו לא יטלטל המחצלת לצרכם: **הכי קאמר אף על פי שחשב עליהם כו'.** אף בשחשב בא ללמדך שיש לד איסור במתכוין לגוד ואף על גב דעיקר להלה מפני הגשמים מכוון: **במאי אוקימתא כרבי יהודה.** כלומר מדהוה לך לתרוצי אריש הא מני ר' שמעון דלית ליה מוקצה ומהדרת אשנויי דחיקי למימר משום שתי החלות כרבי יהודה בעית לאוקמא משום דרבי יצחק דמותבינן ליה הכי תיובתא אית ליה מוקצה כר' יהודה: **ובלבד שלא יתכוין לגוד.** ואף על פי שהוא לדן: **דאית ביה כוי.** חלוגות יש בדפנותיה ואף על פי שמכסה את פיה אינן נגודין אם לא יכסה גם את החלוגות ולא תימא ובלבד שלא יתכוין אלא בלבד שלא יעשנה מגודה שלא יסתום החלוגות: **פשיטא.** כיון דאית ליה לרבי יהודה דבר שאין מתכוין אסור למה ליה למימני ובלבד שלא יעשה מגודה דהא לידה אד מלאכה היא:

מהו

בדטיבלא. וא"ת והא אמרי' לעיל בסוף המניח (דף לד:) דטבל מוכן הוא שאם עבר ותקנו מתוקן ובפרק כירה (שבת מג.) נמי לא חשבי ליה מבטל כלי מהיכנו כיון דחזו א"כ אכתי תקשי לן דטבל אין אוירא דלבני לא וי"ל דעולא יאמר לך דמ"מ חשיב ליה כדבר שאינו ניטל כיון דבשבת מיהא לא חזי כל כמה דלא תקנו דאסור לפנותו בשבת כדתנן בפרק מפנין (שם קכו:) אבל לא את הטבל: **במאי אוקימתא.** פרש"י דלא אשכחנא דמוקי לה כרבי יהודה בהדיא אלא מדלחיק נפשיה כי פריך והא מוקצות הינהו ולא קאמר רבי שמעון היא אלמא משמע ליה דאתיא כרבי יהודה:

אלא

התם תנן [a]אבל לא את האוצר ואמר שמואל מאי אבל לא את האוצר [b]אבל לא יגמור את האוצר בולו דלמא אתי לאשויי גומות הכא מאי התם הוא בשבת דאסור משום דחמיר אבל יום טוב דקיל שפיר דמי או דלמא התם דאיכא בטול בית המדרש אמרת לא הכא דליכא בטול בית המדרש לא כל שכן והכא תנן משילין פירות דרך ארובה ביו"ט ואמר רב נחמן לא שנו אלא באותו הגג אבל מגג לגג לא ותניא נמי הכי [c]אין מטלטלין מגג לגג אפי' כשגגותיהן שוין התם מאי [d](בל שכן שבת דחמירא או דלמא) הכא הוא דאסור משום יום טוב דקיל ואתי לזלזולי ביה אבל [e]שבת דחמירא ולא אתי לזלזולי בה שפיר דמי או דלמא מה הכא דאיכא הפסד פירות אמרת לא התם דליכא הפסד פירות לא כל שכן הכא [f](תנן) [g]לא ישלשלם בחבל בחלונות ולא יורידם דרך סולמות התם מאי הכא ביום טוב הוא דאסור דליכא בטול בית המדרש אבל שבת דאיכא בטול בית המדרש שפיר דמי או דלמא הכא דאיכא הפסד פירות אמרת לא התם דליכא הפסד פירות לא כל שכן תיקו: ומכסין את הפירות: אמר עולא [h]ואפילו [i]אוירא דלבני ר' יצחק אמר פירות הראוין ואזדא ר' יצחק לטעמיה [j]דאמר ר' יצחק אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל בשבת תנן מכסין את הפירות בכלים פירות אין אוירא דלבני לא הוא הדין דאפי' אוירא דלבני ואיידי דתנא רישא משילין פירות תנא סיפא נמי מכסין את הפירות תנן וכן כדי יין וכן כדי שמן הכא במאי עסקינן בטיבלא הכי נמי מסתברא דאי סלקא דעתך כדי יין וכדי שמן דהתירא הא תנא ליה רישא פירות כדי יין וכדי שמן אצטריכא ליה סלקא דעתך אמינא [k]להפסד מרובה חששו להפסד מועט לא חששו קמ"ל תנן [l]נותנין כלי תחת הדלף בשבת [m]בדלף הראוי תא שמע [n]פורסין מחצלת על גבי לבנים בשבת דאייתור מבנינא דחזי למזגא עלייהו תא שמע [o]פורסין מחצלת על גבי אבנים בשבת באבנים מקורזלות דחזיין לבית הכסא תא שמע [p]פורסין מחצלת על גבי כורת דבורים בשבת בחמה ובגשמים מפני הגשמים [q]ובלבד שלא יתכוין לצוד התם נמי דאיכא דבש אמר ליה רב עוקבא ממישן לרב אשי התינח בימות החמה דאיכא דבש בימות הגשמים מאי איכא למימר לא נצרכא אלא לאותן שתי חלות אותן שתי חלות מוקצות הן הכא במאי עסקינן שחשב עליהם אבל לא חשב עליהם מאי אסור אדתני ובלבד שלא יתכוין לצוד לפלוג ולתני בדידה במה דברים אמורים שחשב עליהן אבל לא חשב עליהם אסור הכי קאמר אע"פ שחשב עליהן ובלבד שלא יתכוין לצוד במאי אוקימתא כרבי יהודה דאית ליה מוקצה אימא סיפא ובלבד שלא יתכוין לצוד אתאן לרבי שמעון דאמר דבר שאין מתכוין מותר ותסברא דרבי שמעון והא אביי ורבא דאמרי תרוייהו [r]מודה רבי שמעון בפסיק רישיה ולא ימות לעולם כולה רבי יהודה והכא במאי עסקינן דאית ביה כוי ולא תימא לרבי יהודה ובלבד שלא יתכוין לצוד

אלא

מסורת הש"ס

a) [שבת קכו:], b) רש"ל מ"ז, c) [לעיל ב: לה:], d) [ל"ל תמילא], e) [גר' העריך אחרא], f) שבת מג. [כל הסוגיא ע"ש כמה שיטיוס], g) [שבת קנד: וש"נ], h) [לעיל לה: שבת מג., i) שבת מג., j) שם, k) שבת עה. קג. קיא: קיז. קכ: קלג. קמג. קומה לג: כתובות ו. בכורות כה., l) [ל"ל וכדרך], m) שייך לע"ב,

לעזי רש"י

אגוד"ש [אגודי"ש]. חב.

מוסף רש"י

פורסין מחצלת על גבי אבנים. מפני הגשמים שלא ימתו לו לא יקבלו סיד מלחר שסרוות במים (שבת מג.). מקורזלות. רשקן חד ורלחוות לקיומת דהוי דבר הניטל (שם). דחזי למזגא עלייהו. להשקן, שכל הפכתן כך היתה, יושב קלת ושקען קלת על שמלתי (שם). מודה רבי שמעון בפסיק רישיה ולא ימות. בלומר אחמון לפי בהמה זו בשבת ואיני רואה שממות דכיון דאי אפשר שלא תמות מתחרין חשיב ליה, וכי אמרינן דבר שאין מתכוין מותר, כגון היכי דאפשר ליה בלא איסור, כגון גורר אדם מטה בפא וספסל ונלבד שלא יתכוין לעשות חריץ, ואע"ג דאיכא למחשב דלמא עביד חריץ, כיון דלא מתכוין להכי דאפשר לגרירה בלא חריץ כי עביד נמי חריץ דהוי מלאכה גמורה לא מיחייב, אבל היכי דודאי עביד מודה (שוכה לג:).

עין משפט
נר מצוה

יא א מיי' פכ"ח מהלי' שבת הלכה ג וסכ"ו הלכה טו טוש"ע א"ח סימן שג סעיף א:

יב ב ג מיי' פ"ה מהלי' יו"ט הלכה ה טוש"ע א"ח סימן תקכא סעיף א:

יג ד מיי' פכ"ה מהלי' שבת הלכה כג כה טוש"ע א"ח סי' סעיף ג ומימן שלא סעיף ז:

יד ה ו מיי' פכ"ה מהלכות שבת הלכה כל כה טוש"ע א"ח סי' שלא סעיף ח ומימן תקכא סעיף ג:

טו ז ח מיי' פכ"ה שם הלכה כה טוש"ע א"ח סימן שנו סעיף ד:

טז ט מיי' פ"א שם הלכה ו טוש"ע א"ח סימן שלו סעיף א:

רבינו חננאל

רבא אמר רב נחמן לא שנו אלא באותו הגג אבל מגג לגג אפילו גגותיהן שוין לא, ותניא נמי הכי. ותוב הכא תניא לא ישלשלם בחבל בחלונות ולא יורידם דרך סולמות, התם משום ביטול בית המדרש מאי, שרי או אסיר, ולא איפשיט. מכסין פירות בכלים מפני הדלף. ר' יצחק אמר פירות ממש, שאין כלי ניטל אלא לדבר הניטל בשבת. עולא אמר אפילו אוירא דלבני. תנן וכן כדי יין וכדי שמן. כלומר פירות אין לבנים לא, ופרקינן אלו הכדות טבל הן שהן חשובין כלבנים שאינן ראוין לאכול מהן היום. ועוד אקשינן לר' יצחק נותנין כלי תחת הדלף, הנה אינן פירות, ופירק בדלף הראוי להשתמש בהן. וכן פורסין מחצלת ע"ג כוורת דבורים בשבת בחמה מפני החמה ובגשמים כו'. ופירק כוורת נמי בראיכא דבש בגווה שהן פירות. ובלבד שלא יתכוין לצוד. כלומר בשפירש מחצלת על הכוורת, ירויחה למחצלת מעט מהרן לנקב שנכנסין ויוצאין בו הדבורים, כי אם ישלשל המחצלת בדפני הכוורת במקום הנקב, אין הדבורים יכולין לצאת ונמצא כצודה בשבת או ביו"ט, ואע"פ שאין במיני דבורים ניצוד.

אלא אימא ובלבד שלא יעשנה מצודה. פ"ה ובלבד שלא יכסה בו כל החלונות דלר' יהודה אסור ולר' שמעון מותר וגם מעיקרא כי בעי לאוקומי כר' שמעון משמע ליה דבכל ענין מיירי אפילו לעשות כענין מצודה לסמוס כל החלונות ותימה דהא מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות והכא ודאי הן גלודות ופירש הר"ר משה מאייבר"א דלר"ש נמי מיירי שיש חור קטן בכוורת אך אינו נראה וא"כ לא הוי פסיק רישיה ולא ימות ולר"ש מותר ורבי יהודה דאסר אפילו דבר שאינו מתכוין בעי חור גדול שיהא נראה לדבורים לצאת מן הכוורת.

שופך ושונה. למה דס"ד דאייבי לעיל בדלף שאינו רואי לו קשה היכי מטלטל ליה הא הוה ליה כבלבלה והאבן בתוכה דאמר בסוף פירה (שבת דף מ. ופסח) דלית בה פ[1]פירי וי"ל דשרי משום דהוי בגרף של רעי וכן משמע מדמייתי ליה הכא: **תיתי לי דעברי אדמר.** אע"ג דאמרינן לעיל פ' יו"ט (דף לא: ופסח) דאין עושין גרף של רעי לכתחלה ס"ל לרבה הכא שרי משום פסידא דבי רחיא או משום דלא מקרו לכתחלה כל כך הכא כיון שהיו הגשמים כבר מזלפין בנתיה אין כל כך לכתחלה כמו מזמנין גברי:

שמא יעשה חבית של שייטין. פ"ה שלוקחין קנים ועושה כענין חבית ושט בהן ויקשה דהא תנן [2]ואלו טהורין בכלי חרס טבלא שאין לה לבזבזין וחבית של שייטין אלמא דחרס הוא לכן נ"ל שהוא כלי חרס שאין לו פתח ומתוך כך אינו יכול להשתקע במים לפי שאין המים יכולין ליכנס לתוכו ולכך קף על פני המים: **והא** מצוה קא עביד. פ"ה והי"ל למתסביהו בהדי אינך דסיפא ממצוה ומשני לא צריכא דאיכא דעדיף מייה ולכך אינו מצוה כל כך דומיא דהני דסיפא ולפי זה יכול להיות דגם בדאיכא דעדיף מייה אסור וכן פירש נמי גבי לא מקדשין הא מצוה קא עביד כו' ומשני דאית ליה אשה וכנים משמע אפילו אין לו אשה וכנים מ"מ אסור וקשה דאמר פרק דיני ממונות (סנהדרין דף לה.) לפיכך אין דנין לא נע"ש ולא בערב יו"ט דהיכי לעביד לדייניה במעלי שבתא ולקטליה בשבת אין לריחה דוחה שבת ולא משני משום דאין דנין משמע התם דבסנהדרין דבסתמא ליכא עדיף מייהו שפיר דנין ויש לישב דיחא ליה להש"ס לאימר טעמא לאסור מן התורה ולא לאסור אלא מדרבנן ור"ת פי' דהא מצוה קא עביד ואמאי גזרו כו' ומשני לא צריכא דאית ליה אשה וכנים אבל אם אין לו אשה וכנים מותר לקדש דמצוה קא עביד וקשה דבפ"ק דיומא בירושלמי גבי כהן גדול מתקנין לו אשה אחרת פריץ והרי קונין לו קנין בשבת ומשני אין שבות במקדש ולשני דשרי כיון דמצוה קא עביד דהא כיון שמתה אשתו מצוה לו לישא אשה אחרת ועוד קא עביד מצוה דבתיב וכפר בעדו ובעד ביתו (ויקרא טז) אלא ודאי י"ל כפירוש הקונטרס ולא קשיא מהניא דסנהדרין דהא קאמר הכא טעמא שמא יכתוב וכיון דישבו כבר בדין מערב יו"ט וכתבו דברי המזכין ודברי המחייבים מבעוד יום דבקאמר התם אם כן לא שייך למגזר ועוד י"ל כפירוש ר"ת ולא קשיא מהניא דסנהדרין דשמא חד מתרי טעמי נקט והדר מסיק התם בירושלמי דיומא אמר רבי מונא הדא אמר' הדין דכונסין אחרמלין צריך לכונסן מבעוד יום אלא יהא כקונה קנין בשבת ואיתא נמי בריש כתובות בירושלמי ומפרש התם טעמא דעד אלא [3]קנה אינו זכאי במליאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה משמע דכולם ומנלא כקונה קנין בשבת והוא נמי איכא לאוקומי בשיש לו אשה וכנים ומהאי טעמא דאין מקדשין לפי שנראה כקונה קנין אסור כמו כן לתת גט בשבת: (ס) משוס שכיחת בהמתו כמותו שנאמר למען ינוח שורך וחמורך וגו'. גמ"א דיהיו לא רוכבין על גבי בהמה גזרה שמא יחתוך זמורה. ולא ישתין על פני המים גזרה שמא יעשה חבית של שייטין. לא מספקין ולא מטפחין

---

[1] פ"ה הני' נ"כ בר"ש תנא נמי הכי גרף של רעי וכו'.

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פכ"ה מהל' שבת הלכה כד סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן שלא סעיף ח וסימן תקכא סעיף ג:

ב [טוש"ע א"ח סימן שח סעיף לו]:

יח ג מיי' פכ"ו שם הלכה יג טוש"ע א"ח סימן שח סעיף לד וסימן תקיא סעיף ה:

יט ד טוש"ע שם סימן שח סעיף לה:

כ ה טוש"ע שם סעיף לד:

כא ו מיי' פ"א מהל' יו"ט הלכה ח:

כב ז מיי' פכ"א מהל' שבת הלכה י סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שלו סעיף א וסימן תקכד סעיף ה:

כג ח מיי' שם הלכה ט סמג שם טוש"ע א"ח סימן שלו סעיף א וסימן תקכד שם:

כד ט מיי' פכ"ג שם הלכה ה טוש"ע שם וסימן שלו סעיף ב ג:

כה [י] מיי' שם הלכה יד טוש"ע א"ח סי' תקכד ס"א וסימן שלו סעיף ד [וטוש"ע א"מ סי' ה סעיף ו]:

כו [מיי' שם ס"ע אה"ע סימן קסא סעיף ז]:

ל [מיי' שם הלכה ט]:

מא [מיי' פ"א מהלכות יו"ט הלכה א טוש"ע א"ח סימן תלה סעיף א]:

רבינו חננאל

נותנין כלי תחת הדלף בשבת. תנא נחמלא הכלי שופך ישונה ואינו נמנע. ירושלמי א"ר חנינא עשו אותה כהרות ומעינות שבאו מחוץ להחום, ומלא כהן בשבת ואצ"ל ביו"ט. כי ריחייא דאביי דלוף. א"ל רבה עיילוה לפורייך דתם כי היכי דליהוי האי דלף בגרף של רעי, ועביט של מימי רגלים, ואפקיה א"ל כי עושין גרף של רעי לכתחילה. אדשקלי וטרי נפל כי ריחייא דאביי, אמר תיתי לי דעברי אדמר. אמר שמואל גרף של רעי ועביט של מימי רגלים מותר להוציאן לאשפה. תניא נמי הכי [1]גרף של רעי ועביט של מימי רגלים מותר להוציא לאשפה וכשמחזיר הכלי נותן בו מים ומחזיר. אסיקנא דגרף של רעי הוציאן אותו אפילו בפני עצמו בלא כלי, מהתוא עכברתא דאשתכח באספרמקיא דרב אשי אמר להו שקלוה בצוציתא, מלשון ציצית דראש, ואפקוה. [מתני'] כל שחייבים עליו משום שבות ומשום רשות ומשום מצוה בשבת, חייבין עליו ביו"ט. אלו הן משום שבות אלא עולין באילן, בגדר שמא יחלוש. ירושלמי אין עולין לאילן בין לח בין יבש. ר' אחא בשם רבי אבא אסור לדוש על גבי ומורה בשבת. היא שורשי אילו היא קולסי כרוב, בגבוהין ג' אבל אינן גבוהין (בארץ) [בארץ הסן]. מפני מה אין עולין באילן שמא ישכח ויאכל או ירעיד. ולא רוכבין על גבי בהמה כ"אני שהוא מצווה על

מסורת הש"ס

ב) [שבת קו: קז:]. ג) [לעיל כא: [שבת קמג.]. ד) [לעיל ל. שבת קמח.]. ה) פסחים סו: [שבת קכד. קמח.]. ו) [עיין תוספות חגיגה ח. ד"ה מעוטו]. ז) שבת ס: קכד. קלז: מגילה ז: [לעיל כח. תוספתא דמגילה פ"ה]. ח) [עיין תוספות חגיגה יז: ד"ה דכתיב]. ט) [עירובין לה: סוטה ל:]. י) [עיין תוספות לעיל ל. ד"ה תנן]. כ) רש"ל מ"ז. ל) [לית בה פירי ולא וי"ל. כל"ל]. מ) [כלים פ"ב מ"ב]. נ) [כתב כל"ל]. ס) [ועיי' תוספות לעיל יז. ד"ה מ"ט ותוספות עירובין עא. ד"ה ומקני ותוספות גיטין עז: ד"ה ותחיל ותוספות ב"ב קנו: ד"ה קונין].

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ואין מספקין על ידך. עיין מו"ק כז ע"ב תוד"ה אבל:

מוסף רש"י

וכי עושין גרף של רעי לכתחלה. כלי לכי אתיה קמן מפלקין ליה אבל לאתויי קמן אי לאיחל אגן לגבייה כי היכי דנמלא עלן ומקלקה מי שרי (לעיל כא.). ולא רוכבין על גבי בהמה. והוא הדין לכל תשמיש (שבת קנד:). ולא מטפחין. ויש זו לו משום שיר אי משום אבל (לעיל ל:) אי: על הלב (שבת קמח.). ולא מספקין. כף על יד (לעיל ל:) אי: כף אל כף, משום אבל (שבת שם). ולא מרקדין. בגגל (לעיל ל:) לשמחה (שבת שם). ולא מגבדין תרומה ומעשר. דמחי במתקן (גיטין נב.). אין בין יו"ט לשבת. להיות מותר לכתחילה ביום עוד מה שאסור בשבת. אבל לענין עוגמין יש הרבה, שזה בשקילה יכולת זה בלאי גרידא (מגילה ז.).

רבינו חננאל (המשך)

ולא מרקדין גזרה שמא יעשה כלי שיר. ירושלמי לא מספקין סיפוק הבא מחמתו, כדכתיב ויחר אף בלק ויספק [את כפיו]. ולא מטפחין טיפוח שהוא לרצונו. ר' יונה ורבריה, חבריה אר' בין הכן בין הכן אסור, ר' יונה אומר אחורי ידיהן שרי. דהוד איתכין ביומי יהוי מטפחין אחורי ידיהו בשבתא. בהלילה דר' שמעון כר', הוי מטפחין אחורי ידיהו בשבתא, עבר רבי מאיר ושמע קלרנין. אמר רבותינו הזהרה השבת, שמע רבי קליה אמר, מי הוא זה שבא להדותינו בתוך ביתנו. שמע רבי מאיר קליה דרבי ועדק, נפקין פרי בתריה, מיפרי אפרח רוחא פקוליה מן על קדליה דרבי מאיר, אודיק רבי מן כוותא וחמא קדליה דר' מאיר מן אוחוריי, אמר לא זכיתי לתורה אלא על דחיימות קדליה דר' מאיר מן אוחוריי. ר' יוחנן ור"ל תרויהון אמרי לא זכינו

מהו דתימא דכר שבמינו גלוד. שדרך גלוד את בני מינו כגון חיה ועוף אסור אבל אם דאין במינו גלוד שרי קמ"ל: **רב אשי אמר.** לעולם כדשמעון מעיקרא דאיכא דבש למאכל אדם ודקשיא לך בימות הגשמים מי איכא דבש לא קשיא דמי קתני ימות החמה וימות הגשמים:

שופך. לתוך: **ושונה.** יחזירנו למקומו תחת הדלף: **ואינו נמנע.** מלשנות כל היום אם צריך לכך: **כי רחיא דאביי דלוף.** הדלף היה נופל על הרחיים שלו והיו עשוין בטיט ונמוחים מפני הגשמים ולא היה מספיק לכליס הלריכים לתת תחת הדלף: **זיל עייליה לפורייך להתם.** לבית שהוא שם דלהוי כגרף של רעי שיהו מאוסים הרחיים לך להיות לפני מטתך ואתה מותר לטלטלן ולהוליאן לחוץ כדאמר לקמן דגרף של רעי מותר להוליאו לאשפה: **וכי עושין גרף של רעי לכתחלה.** וכי מותר לגרוס שיהא הדבר מאוס לו כדי שיוציאנו: **תיתי לי דעברי אדמר.** תנוחני זאת בשכרי שעברתי על דברי רבי: גרף ועביט כלי חרס הן אלא של רעי קרוי גרף ושל מימי רגלים קרוי עביט: **נותן בו מים ומחזירו.** דמוקצין מחמת מאוס הן ואי לאו אגב מיא לא מלי לטלטליהו. ולהוליאו הוא דשרו ליה משום כבודו: **סבור מינה.** מדשמואל היו סבורים התלמידים דדוקא גרף נקט דאגב מנא שרי לטלטל את הרעי אבל בפני עלמו ליטול את הרעי או דבר מאוס ממש בידו ויוציאנו לא שרו ליה: **באספרמקי.** בשמים: **בצוציתא.** בזנבה: **מתני' כל שחייב עליו.** מדברי סופרים שלא לעשותו בשבת משום שבות או משום רשות שיש בו קצת מצוה אבל לא מצוה גדולה וקרוב הוא להיות דבר הרשות ויש בו איסור מדברי סופרים: **או משום מצוה.** או שיש בו מצוה ממש ואסרוהו חכמים לעשות בשבת: **חייבין עליו.** שלא לעשותו ביו"ט: **ואלו הן.** דברים שאסורין משום שבות שהטילו עליו חכמים לשבות מהן ואין בעשייתן שום מצוה: **לא עולין באילן כו'.** כולהו מפרש בגמרא אמאי גזור בהו רבנן: **אין מטפחין.** כיד: **ואין מספקין.** על יד: **ואין מרקדין.** ברגל. וכולן לשמחה ולשיר ובגמרא מפרש גזרה שמא יתקן כנגדן כלי שיר דקא עביד מצוה: **ואלו הן משום רשות.** כלומר שהיה לנו להתירן משום שהן קרובין למצוה ואסרום חכמים. אלא דקרו ליה רשות. משום הכי דבעי למתני בסיפא דהוו מצוה גמורה ולגביהן קרי להכי מציעי רשות ולהכי קאמר קרי שבות דאיסור שבות גמור יש בהן לפי שאין בהן לד לסלק גזירות חכמים מעליהן שאין בהן לחלוחית מצוה: **לא דנין.** דין: **ולא מקדשין.** אשה. ובגמרא מפרש אמאי קרי ליה רשות (ומאי טעמא גזור עלייהו) **ולא מקדישין.** הקדשות: **מעריכין.** ערכך עלי ונותן כפי שיש כמו שכתוב בפרשת ערכין (ויקרא כז): **ולא מחרימין.** הרי בהמה זו חרם ופתם חרמים לבדק הבית: **גמ' שמא יעלה ויאכלו.** דהוי איסורא מדאורייתא דהיינו קולר שתולה מן המחובר: **שמא יגא חוץ לפתוח.** מתוך שאינו מהלך ברגליו אינו רואה סימני התחומין: **שמע מינה תחומין מדאורייתא.** מדגזור רבינא אטו תחומין דאי מדרבנן לא הוו אסרי מלתא אחריתא משום דידיה: **שמא יתאוך ומורט.** להכותה והוי קולר מן המחובר: **חבית של שייטין.** כלי של גומא שאוגרין אותו ועושין כמין חבית ארוכה ומלבין בו לשוטו: **הא מצוה קא עביד.** ואמאי קרי ליה רשות: **ולא מקדשין הא מצוה קא עביד.** שנושא אשה לפרות ולרבות ואמאי קא קרי ליה רשות: דאית

אלא אימא ובלבד שלא יעשנה מצודה פשיטא מהו דתימא [6]במינו נצוד אסור שלא במינו נצוד מותר קמ"ל רב אשי אמר מי קתני בימות החמה ובימות הגשמים בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים קתני ביומי ניסן וביומי תשרי דאיכא חמה ואיכא גשמים ואיכא דבש: ונותנין כלי תחת הדלף בשבת: [1]תנא אם נתמלא הכלי שופך ושונה ואינו נמנע בי רחיא דאביי דלוף אתא לקמיה דרבה אמר ליה זיל עייליה לפורייך להתם [2]דלהוי כגרף של רעי ואפקיה יתיב אביי וקא קשיא ליה [3]וכי עושין גרף של רעי לכתחלה אדהכי נפל בי רחיא דאביי אמר תיתי לי דעברי אדמר אמר שמואל [4]גרף של רעי ועביט של מימי רגלים מותר להוציאן לאשפה [5]וכשהוא מחזירו נותן בו מים ומחזירו סבור מינה גרף של רעי אגב מנא אין בפני עצמו לא ת"ש [6]דההוא עכברתא דאשתכח בי אספרמקי דרב אשי אמר להו רב אשי נקטה בצוציתה ואפקוה: **מתני'** [7]כל שחייבין עליו משום שבות משום רשות משום מצוה בשבת חייבין עליו ביו"ט ואלו הן משום שבות [8]לא עולין באילן [9]ולא רוכבין על גבי בהמה [10]ולא שטין על פני המים [11]ולא מטפחין ולא מספקין ולא מרקדין ואלו הן משום רשות [12]לא דנין ולא מקדשין [13]ולא חולצין ולא מיבמין ואלו הן משום מצוה [14]לא [15]מקדישין ולא מעריכין ולא מחרימין [16]ולא מגבדין תרומה ומעשר כל אלו ביו"ט אמרו קל וחומר בשבת [17]אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד: **גמ'** לא עולין באילן גזרה שמא יתלוש ולא רוכבין על גבי בהמה גזרה שמא יצא חוץ לתחום שמע מינה [18]תחומין [19]דאורייתא אלא גזרה שמא יחתוך זמורה ולא שטין על פני המים גזרה שמא יעשה חבית של שייטין: ולא מטפחין ולא מספקין ולא מרקדין: [20]גזרה שמא יתקן כלי שיר: ואלו הן משום רשות לא דנין: והא מצוה קא צריכא דאיכא דעדיף מיניה: ולא מקדשין: והא מצוה קעביד לא צריכא

---

[6] [שבת קו: קז:]. [7] [לעיל כא: [שבת קמג.]. [8] [לעיל ל. שבת קמח.]. [9] פסחים סו: [שבת קכד. קמח.]. [10] [עיין תוספות חגיגה ח. ד"ה מעוטו]. [11] שבת ס: קכד. קלז: מגילה ז: [לעיל כח. תוספתא דמגילה פ"ה]. [12] [עיין תוספות חגיגה יז: ד"ה דכתיב]. [13] [עירובין לה: סוטה ל:]. [14] [עיין תוספות לעיל ל. ד"ה תנן]. [15] רש"ל מ"ז. [16] [לית בה פירי ולא וי"ל. כל"ל]. [17] [כלים פ"ב מ"ב]. [18] [כתב כל"ל]. [19] [ועיי' תוספות לעיל יז. ד"ה מ"ט ותוספות עירובין עא. ד"ה ומקני ותוספות גיטין עז: ד"ה ותחיל ותוספות ב"ב קנו: ד"ה קונין].

דאית ליה אשה ובנים. שני זכרים לב"ש או זכר ונקבה לב"ה ותו לא מיפקד כולי האי כדאמרינן ביבמות (דף פא:) ומיהא קנא מצוה איכא כדאמר ר' בנקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך (קהלת יא): **מצוה בגדול.** האחים ליכס ונפקא לן מוהיה הנכור (דברים כה): **שמא יכופו.** פסק דין לדיין ושטר אירוסין לקדושין ושטר מלינה לחולצת וכתובה ליבמה: **משום מקח וממכר.** דלמקח וממכר דמו שמוציא מרשותו לרשות הקדש. ומקח וממכר [א] אסור מן המקרא דכתיב ממנוה חפצך ודבר דבר (ישעיה נח). אי נמי מקח וממכר אתי לידי כתיבה שטרי מכירה וא"מ הויא לה גזרה לגזרה כולה חדא גזרה היא: **תני רב יוסף אפי' ליתנם לכהן בו ביום.** דאיכא למימר לאו מוכחא מלתא היא דלתקומי טבלא מכוון דאין ידוע שיהא הוא צריך לשיריים ורואים שמוליך תרומה לכהן ומחזי דכולה מלתא משום שמחת יו"ט דכהן שצריך לה הוא אפ"ה אסור: **והני משום רשות איכא משום שבות ליכא.** אתמצעיתא קאי דקאמר אלו הן משום רשות וכי אין בהן משום שבות והלא אסרום כדאמרינן כל שחייבין עליו אלמא כלהו לאסורא והני בתראי משום מצוה איכא בעשייתם ומשום שבות ליכא לאסרה בשבת בתמיה והלא אסרום והיכי פלגינהו תנא דתמתני' דבקמאי אדכר שבות ובאמצעי ובתראי לא אדכר שבות: **ה"ק לא מבעיא כו'.** כלומר כולם משום שבות יש בהן והרשויות איסור יש בהן ואין בהן לחלוח מצוה והאמצעיים יש בהן שבות ואע"פ שיש בהן קצת מצוה והאחרונים מצוה גמורה הן ואעפ"כ גזרו עליהן שבות ולא זו אף זו קתני לא תימא קמאי הוא דאסירי דה"ל שבות גרידתא כלומר שעבר על השבות דאין עם עבירה זו שמץ מצוה אלא אפי' מצעי דה"ל שבות דאיכא רשות קרבות מצוה גבה נמי אסור: **משילין פירות כו'.** אלמא גזרו שבות על שבת אלא גזרו ביו"ט: **הא ר' אליעזר.** סיפא דקתני אין בין יו"ט לשבת דכל שבות דגזרו על שבת גזרו על יו"ט ואפי' בהפסד ממון ר"א היא שלא התיר להעלות אותו ואת בנו מפני הפסד ממון. ורישא דקתני משילין ביו"ט מפני הפסד ממון ר' יהושע היא: **אותו ואת בנו.** שאינן מותרין לשמוט שביתן היום: **דאפשר לאערומי.** דלא מוכחא מילתא דלהצלת ממונו מכוין דהרוצה אומר הראשון שהעלה כחוש הוא והשני יפה הימנו: **אבל הכא לא אפשר לאערומי.** דהכל יודעין שלא יניחם ואינו עושה אלא להציל ומזלזלין באיסור יו"ט: **אין מוציאין את הקטן וכו'.** דלא הותרה הוצאה שלא לצורך וגבי טלטול שלא לצורך נמי גזרינן ואפי' גבי הפסד ממון. ולב"ה דאמרי הוצאה שלא לצורך מותרת מה"ת בטלטול נמי לא גזור רבנן: **אטו טלטול לאו צורך הוצאה הוא.** תחילת הוצאה ע"י טלטול היא וכל מה שגזרו אינו אלא משום הוצאה. והאי דלא גזרו על טלטול כלים ואוכלים מפני שלא יוכלו לעמוד בהן לבטל עונג שבת ושמחת יו"ט: **מתני' הבהמה והכלים כרגלי הבעלים.** אין אדם יכול להוליכה ביו"ט אלא במקום שבעליה יכולין לילך ואם לא ערב יש לה אלפים לכל רוח העיר ואם ערב לפחות גם היא תלך לפחות ולא לדרוס: **ושאינן מיוחדין.** לאחד מהן אלא לכולן: **הרי אלו כמקום שהולכין.** למקום שכולן יכולין לילך מותר להוליך את הכלים. אבל אם ערב אחד מהם לסוף לפחות אלפים ואשאר לא ערבו הוא מעכב על ידם מלהוליכם לדרוס אפי' פסיעה אחת מפני חלקו והן מעכבין על ידי מלהוליכם לפחות אלא אלפים שהן מותרין בהן: **הרי הוא כרגלי השואל.** שהרי קנה שביתתו אצלו בין השמשות דבין השמשות שהוא כניסת היום קונה שביתה: **ביו"ט.** ואם שאלו ביו"ט משחשכה: **הרי הוא כרגלי המשאיל.** לפי שקנה שביתה אצל בעליו: **האשה שנאלה מחברתה הכלים.** לקדרתה: **ומים ומלח לעיסתה הרי אלו.** הקדרה והעיסה: **כרגלי שהיתן.** אין מוליכות אותם אלא למקום שהיתן דביו"ט שאלה קנו המבלין או המים והמלח שביתה אצל בעליהן: **שאין בהן ממש.** אין ניכרות לא בקדרה ולא בעיסה הלכך אין מעכבות הולכתן. וגמ' מוקי לה בתבשיל ענה שאין המים ניכרים בו. ומלח לא פליג דמוקמינן לה בגמ' במלח אסתרוקנית שהיא גסה וניכרת: **גמ' מתני.** דקתני המוסר בהמתו לרועה ביו"ט הרי אלו כרגלי הבעלים ולא

משום מקח וממכר. פרש"י דלמקח וממכר דמו שמוציאן מרשותו לרשות הקדש ומקח וממכר אסור מן המקרא דכתיב ממנוה חפצך ודבר דבר אי נמי מקח וממכר אתי לידי כתיבת שטרי מכירה ואם תאמר הוי לה גזרה לגזרה כולה חדא גזרה: **ורמינהו משילין פירות דרך ארובה וכו'.** ותימה דאמרינן במגילה (דף ז:) אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד ואמאי לא פריך ליה ממשילין [ב] וכו' וע"ק אמאי לא פריך לאלתר מב"ה דמתירין הוצאה ביו"ט אלא לצורך ובשבת אסור וי"ל דהתם לא פריך ממתני' משום שהיה יודע שהיה יכול לדחות דהא דקאמר התם אין בין יו"ט לשבת כו' ה"מ דברים שהן דאורייתא אבל מילי דרבנן איכא ביניייהו והכא מיירי בשבות דרבנן ולכך לא מייתי מהוצאה דאסורא דאורייתא ומ"מ קאמר שפיר בסמוך הא כ"ש דהכי מדמה דכיון דב"ש מתמירין גבי הוצאה שלא לצורך כך הם מתמירים גבי טלטול דרבנן כדמסיק במסקנא דטלטול משום הוצאה הוא לאסור: ושמואל דאמר ארובה ביו"ט אבל לא בשבת אמר רב יוסף לא קשיא הא ר"א הא ר' יהושע דתניא [ג] אותו ואת בנו שנפלו לבור ר"א אומר מעלה את הראשון על מנת לשוחטו ושוחטו והשני עושה לו פרנסה במקומו כדי שלא ימות ר' יהושע אומר [ד] מעלה את הראשון ע"מ לשוחטו ואינו שוחטו וחוזר ומערים ומעלה השני רצה זה שוחט רצה זה שוחט א"ל אביי [ה] ממאי דילמא עד כאן לא קאמר ר"א התם אלא דאפשר בפרנסה אבל הכא דלא אפשר בפרנסה לא א"נ עד כאן לא קאמר ר' יהושע התם אלא דאפשר לאערומי אבל הכא דלא אפשר לאערומי לא אלא אמר רב פפא לא קשיא הא בית שמאי הא בית הלל דתנן [ו] ב"ש אומרים אין מוציאין לא את הקטן ולא את הלולב ולא את ספר תורה לרה"ר וב"ה מתירין דלמא לא היא עד כאן לא קא אמרי בית שמאי התם אלא אהוצאה אבל אטלטול לא אטו טלטול לאו צורך הוצאה הוא: **מתני'** [ז] **הבהמה והכלים כרגלי הבעלים** [ח] **המוסר בהמתו לבנו או לרועה הרי אלו כרגלי הבעלים כלים המיוחדין לאחד מן האחין שבבית הרי אלו כרגליו ושאין מיוחדין הרי אלו כמקום שהולכין** [ט] **השואל כלי מחבירו מעיו"ט כרגלי השואל ביו"ט כרגלי המשאיל** [י] **וכן האשה ששאלה מחברתה תבלין ומים ומלח לעיסתה הרי אלו כרגלי שהיתן** [יא] **ר' יהודה פוטר במים מפני שאין בהן ממש: גמ' מתניתין דלא**

מסורת הש"ס

ב) יבמות כד לט., ג) לעיל כ., ד) [לעיל לה:], ד) פירות דרך ארובה כל"ל, ה) שבת קז: קכד. [תוספתא פ"נו], ו) [לעיל כו.], ז) [שבת קכד. ע"ש], ח) שם קכד: לעיל יב., ט) עירובין לז:, י) שם, כ) [יבמות שם:], ל) [וקמן לט.], מ) [שם], נ) [ועין תוספות ב"ב יב. ד"ה ואינו].

גליון הש"ם

רש"י ד"ה משום מקח וממכר וכו' אסור מן המקרא. עיין רש"י לעיל דף כו ע"ב ד"ה אין שופקין:

מוסף רש"י

הא ר' יהושע. הא דתנן משילין דברי מירתא ביו"ט משום איבוד ממון ר' יהושע היא שהתיר להעלות בהמה בהערמה מן הבור (שבת קכד:). **אותו ואת בנו שנפלו לבור.** ביו"ט ואין שייכם דאויס לשחיטה ביום אחד (שבת קיז:). **ואינו שוחטו.** שמעלה לו עלילה שמא תאבדו שמן ממני (שם). **עד כאן לא קאמר ר"א התם.** לאין מערימין (שם). **דאפשר לאערומי.** דמיחי כמאן דעביד לצורך יו"ט, אבל גבי משילין לאיכא הערמה לדמיי להמיכה לא (שם). **ב"ש אומרים** אין מוציאין. הוצאה שלא לצורך, ללא אשמעי לכמאילה ביו"ט טפי מבשבת אלא אוכל נפש (שבת קכד:). **לא את הקטן הגר.** כל מילי דלאו לצורך אכילה (לעיל יב:). **הבהמה והכלים כרגלי הבעלים.** שהשואל או לוקח בהמה או כלים מחבירו ביום טוב, אינו יכול להוליכם אלא למקום שהבעלים הרשאים מתירין לילך שם, ואם עירבו לפחות אלפים אמה אינו יכולים לדרוס (עירובין צז:) כשם שאין אדם יכול לילך ביו"ט אלא עד תחום שבת, כך בהמתו אינה יכולה לילך מן לתחום, וכליו נמי אין לו רשות לבגדים חוץ לתחום (הארוך ח"א ס' ס"ס). **הרי אלו כרגלי שתיהן.** אין העיקר הולכת אלא למקום שמתיהן מותרות לילך שם ואם עירבה זו לפחות אלפים לדרוס אין עיקר זה ממקומה לפי שאין לו של פחות אלפים אמה אחת בדרוס וה"מ כשמתו עירבון לסוף אלפים (עירובין צז:). **ר' יהודה פוטר במים.** שאין בעלת המים אוסרת על בעלת הקמח כלום (שם).

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פ"ב מהל' יום וחלילה הל' ו סמג עשין (לב) [לא] טוש"ע א"ח ע"ע סי' קפא סעיף ד:

כו ב מיי' פ"ג מהלכות יו"ט הל' מ טוש"ע א"ח סי' תקי סעיף ג:

כז ג מיי' שם פ"ב הלכה ד טוש"ע א"ח סימן תלא סעיף י:

כח ד מיי' פ"ה מהלכו' יו"ט הל' ט טוש"ע א"ח סימן תלי סעיף ג:

כט [ה] מיי' שם הלכה יא טוש"ע שם סי"ב:

כט ו טוש"ע שם ס"ד:

כט [ז] מיי' שם הלכה יז טוש"ע שם סעיף יא:

ל ח מיי' שם הלכה כ טוש"ע שם סעיף יב:

רבינו חננאל

ולא חולצין ולא מיבמין. בדאיכא אח גדול ממנו דאמרינן מצוה בגדול ליבם. ובולהאי מאי טעמא לא, גזרה שמא יכתוב. ירושלמי תני ר' חייא דדין דיני ממונות בע"ש ואין דנין דיני נפשות. ואלו הן משום מצוה לא מקדישין ולא מעריכין. מאי טעמא משום דמחזי למקח וממכר. ולא מגביהין תרומות ומעשרות. הני מילי דטבילי מאתמול, אבל דטבילי ביו"ט כגון הלש עיסה לאפרושי מינה חלה וכיצא בה, מפרשינן ריהבינן ליה לכהן. הני משום רשות אין משום מצוה לא כו'. ופריק ר' יצחק לא מיבעיא קאמר, לא מיבעיא שבות גרידתא דאסור, אלא אפילו שבות דמצוה אסור, וכ"ש שבות דרשות. תנא אין דנין ולא מקדשין ולא מגרשין ולא ממאנין ולא חולצין ולא מיבמין דשות, לא מקדישין ולא מעריכין ולא מחרימין ולא מגביהין תרומה ומעשרות, כל אילו ביו"ט ק"ו בשבת, אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד. וכולן שעשו ישראל בין אנוסין בין שוגגין בין מודין בין מוטעין מה שעשה עשוי בשבת, ואין צריך לומר ביו"ט. אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד, והתנן משילין פירות בו'. ופריק רב יוסף ולא קשיא מתניתין דהכא ר' אליעזר היא ומתניתין דמשילין ר' יהושע, דתניא אותו ואת בנו שנפל לבור ר' אליעזר אומר מעלה את הראשון כו'. ודחי אביי דילמא עד כאן לא קאמר ר' אליעזר גבי הבהמה שהיא בבור עושה לו פרנסה במקומה ואינו מעלה אותה משום דאיפשר לה בפרנסה במקומה, אבל גבי פירות שהן בגג אי אפשר שלא יפסידם אלא אם כן משילין הכי נמי דשרו. אי נמי

עד כאן לא קשרי ר' יהושע התם אלא בהערמה דמחזי כמעלהו לשוחטו, אבל להשיל פירות בהדיא משום שלא יופסדו לא. ונדחה זה, ושני רב פפא לא קשיא מתניתין דמשילין בית הלל דמתירין ומתני' דהכא בית שמאי היא, דתנן אין מוציאין לא את הקטן ולא את הלולב ולא את ספר תורה לרשות הרבים ובית הלל מתירין. וטרינן לאוקומה למתניתין אפילו לבית שמאי דטלטול בעלמא הוא ונרחה. וכרב פפא קי"ל דהא דקתני אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד בדברי בית שמאי הן, ובית הלל פליגי עלייהו. **ירושלמי** אין בין יו"ט כו', והא סקילה בשבת ואין סקילה ביו"ט, כרת בשבת ואין כרת ביו"ט, מכות ביו"ט ואין מכות בשבת, וא"ת בדברים שיש בהן אוכל נפש, והא קתני משילין פירות ביו"ט כו', ועוד שיחקין עצי בשמים למילה ביו"ט אבל לא בשבת, א"ר יוסי והוא שמל, ותו דתני מודים חכמים לר' מאיר בחותמות שבקרקע כו'. מהו להדליק נר של בטלה, א"ר אבינא תני בית שמאי אוסרים ובית הלל מתירים. [**מתני**']

א) אולי ל"ל משום שבות ליכא והני משום מצוה איכא משום רשות ליכא כו'. ב) בתוספתא דמכילתין פ"ד ושם הגי' אלו הן משום רשות לא דמן וכו' ולא מיבמין ואלו הן משום מצוה לא מקדישין וכו' וכל"ל.

ושמואל אמר אף חבית אסורה. דלית ליה ברירה ותימה דנפרק מי שאחזו (גיטין דף עה:) דאמר דאמקין שמואל בגיטא דשכיב מרע אם יומות יהא גט ואם לא יומות לא יהא גט ולכי מיית הוי גיטא אלמא אית ליה ברירה דה"נ דייק ברש"י כל הגט (שם דף כה: ושם) וי"ל דהיינו דוקא תולה בדעת אחרים אבל תולה בדעת עצמו כי הכא לית ליה ברירה:[ג]

לאיסור מוקצה לא חששו. אין סהדי דכל אחד מייהו אקני דעתיה מחלקו של חברו ואם היו רוצין לאכלה כאן אינה אסורה משום מוקצה לומר כל חלק וחלק יונק משל חברו ויש כאן מוקצה ולהוליכה אינם לתחומו אתה אוסר עליהן מפני יניקה זאת אם יש לאחוז צריך לאחוז אף משום מוקצה כפ"ה וקשה מאי יניקת מוקצה יש כאן והלא חלק חברו מותר לו לאכול אם נתן לו חברו דאמר לעילא[ד] משלחין ביו"ט בהמה חיה ועוף בין חיין בין שחוטין ומפרש רבינו שמואל לאיסור מוקצה שהבהמה גדלה ומוסיפה שמונים ביום טוב ולא אסרת להו למיחש להכי אע"ג דסבירא ליה כרבי יהודה במוקצה לאיסור מחומין שחלק כל אחד יונק ומתגדל משל חברו חששת לאסרה בכך: והוינן

דלא כר' דוסא דתניא ר' דוסא אומר ואמרי לה אבא שאול אומר הלוקח בהמה מחברו מערב יו"ט אע"פ שלא מסרה לו אלא ביו"ט הרי היא כרגלי הלוקח [א]והמוסר בהמה לרועה אע"פ שלא מסרה לו אלא ביו"ט הרי היא כרגלי הרועה אפי' תימא ר' דוסא ולא קשיא [ב]כאן ברועה אחד כאן בשני רועים ריקא נמי דקתני לבנו או לרועה שמע מינה [ג]אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הלכה כר' דוסא ומי אמר ר' יוחנן הכי והאמר ר' יוחנן [ד]הלכה כסתם משנה [ה]ותנן הבהמה והכלים כרגלי הבעלים ולאו אוקימנא כאן ברועה אחד כאן בשני רועים ת"ר [ו]שנים ששאלו חלוק אחד בשותפות זה לילך בו שחרית לבית המדרש וזה ליכנס בו ערבית לבית המשתה [ז]זה ערב עליו לצפון וזה ערב עליו לדרום זה שערב עליו לצפון מהלך לצפון כרגלי מי שערב עליו לדרום וזה שערב עליו לדרום מהלך לדרום כרגלי מי שערב עליו לצפון ואם מצעו את התחום הרי זה לא יזיזנה ממקומה אתמר שנים שלקחו חבית ובהמה בשותפות רב אמר [ח]חבית מותרת ובהמה אסורה ושמואל אמר חבית נמי אסורה מאי קסבר רב אי קא סבר [ט]יש ברירה אפי' בהמה תשתרי ואי קסבר אין ברירה אפילו חבית נמי אסורה לעולם קסבר יש ברירה ושניא בהמה דקא ינקי תחומין מהדדי אמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב לאיסור מוקצה לא חששו לאיסור תחומין חששו שתיק רב מאי הוי עלה ר' הושעיא אמר יש ברירה ור' יוחנן אמר אין ברירה וסבר ר' הושעיא יש ברירה והתנן [י]המת [יא]בבית ולו פתחים הרבה כולן טמאים נפתח אחד מהן הוא טמא וכולן טהורים חשב להוציאו באחד מהן או בחלון שיש בו ארבעה על ארבעה מצלת על הפתחים כולן ב"ש אומרים והוא שחשב עליו עד שלא ימות המת וב"ה אומרים אף משימות המת ואתמר עלה [יב]אמר [יג]ר' הושעיא לטהר את הפתחים מכאן ולהבא מכאן אין למפרע לא אפוך ר' הושעיא אמר אין ברירה ור' יוחנן אמר יש ברירה ומי אית ליה לר' יוחנן ברירה [יד]והאמר רב [טו]אסי א"ר יוחנן [יז]האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל וכי תימא כי לית ליה לרבי יוחנן ברירה בדאורייתא אבל בדרבנן מי אית ליה [יח]והתני איו ר' יהודה אומר אין אדם מתנה על שני דברים כאחד אלא אם בא חכם למזרח עירובו למזרח למערב עירובו למערב ואילו לכאן ולכאן לא והוינן

בהמה שהיתה נחייס בין השמשות וכל אחריה בחייה יונקים זה מזה ומשמשה ינק כל אחר ואחר משל חברו ואין כאן לברור: **יניקי תחומין**. חלקי הבהמה שראוין לשני תחומין: **לאיסור מוקצה לא חששו**. אין סהדי דכל חד מייהו אקני דעתיה מחלקו של חברו ואם היו רוצים לאכלה כאן אינה אסורה עליהם משום מוקצה לומר כל חלק ינק מחבירו יש כאן מוקצה ולהוליכה אינם לתחומו אתה אוסר עליהם מפני יניקה זו אם יש לאחוז צריך לאחוז אף משום מוקצה:

מפורש בפרק קמא: **ואתמר עלה ג"ר אושעיא**. הא דאמרי ב"ה אף משימות המת חשב מועלת לטהר כלים הבאים בפתחים ממחשבה ואילך הוא דקאמרי אבל כלים דמעיקרא לא דאין ברירה לומר הוברר דקודם שימות נמי דעתיה להאי פתחא: **אפוך קמייתא**: **לקוחות הן**. ולא אמרינן הוברר לכל אחד חלק ירושתו ויורשה אינה חוזרת ביובל אלא שמא חלק הבא לזה לא היה שלו והרי החליפו חלקיהם והוו להו לקוחות ומחזירין זה לזה ביובל: **בדאורייתא**. לעמוד כנגד דבר תורה כגון יובל לא סמכינן אברירה: **אבל בדרבנן**. לעמוד כנגד איסור תחומין דרבנן סמכינן אברירה הלכך חבית ובהמה מותרים: **ובדרבנן מי אית ליה והתני איו**. שם חכם: **אין אדם מתנה על שני דברים כאחד**. בעירובין[מ] תנן מתנה אדם על עירובו ומניח שני עירובין שמע שעתיד חכם לבא סמוך לעירו בתוך ד' אלפים לדרום ברבים ואינו יודע אם לאחרון אם לאחרון אומר אם בא חכם למזרח עירובי שבמזרח יקנה לי שביתה בא למערב עירובי שבמערב יקנה בא לכאן ולכאן אם יבאו שניהם למקום שאראנה אלך ואבריר למחר יהא עירובי דבין השמשות קונה לאותו רוח למפרע ואי אפשר כן אלא ע"י ברירה דכי בורר למחר אומרים הוברר דבין השמשות נמי דעתיה לגבי האי ובא ר' יהודה לאלוק ולומר אינו מתנה על שני חכמים לומר למחר אבריר דכי בורר למחר מי יימר דעדוב של אותו רוח קנה לו בין השמשות והוברר למפרע לא אתמרינן: **אלא אם בא חכם כו'**. על חכם אחד ואינו יודע לאיזה רוח יבא אפשר להתנות: והוינן

דלא כר' דוסא: **כאן ברועה אחד**. שאין בעיר אלא רועה אחד כל בני העיר מעמידין בהמתם ברשותו ונקנית[ב] שביתתו הלכך בין מוכר בין לוקח דעתו שלא תקנה הבהמה שביתתו אלא אלא בשביתת הרועה. ומתני' בשני רועים דלא דעתיה הרועה. ומתני' בשני רועים דלא דעתיה הרי הן כרגלי הבעלים בעלים הלכך הרי הן כרגלי הבעלים אם אינם אצל הרועה מבעוד יום: **דיקא נמי**. דמתני' בשני רועים: **שנים ששאלו חלוק**. מבעוד יום להיות ברשות שניהם: **זה לילך בו שחרית**. של יו"ט לבית המדרש: **וזה לילך בו ערבית**. של יו"ט לבית המשתה: **עליו לצפון**. על מנת אותו חלוק להוליכו לצפון: **זה שערב עליו לצפון מהלך**. ומוליכו לצפון: **כרגלי מי שערב לדרום**. מה ברגליו של דרומי יכולין לילך לצפון מוליכו זה לצפון ולא יותר: **וזה שערב עליו לדרום**. מוליכו[ח] זה לדרום כרגלי מי שערב עליו לצפון כמו ברגליו של לפוני מותרות לילך לדרום מוליכו זה ולא יותר מפני חלקו של לפוני. כגון אם נתנו שניהם עירובן בסוף אלף אמה זה לצפון להיות לו שלשת אלפים לצפון ואלף לדרום שהרי ממקום עירובו יש לו אלפים אמה לכל רוח וזה לדרום לסוף אלף להיות לו שלשת אלפים לדרום ואלף לצפון אין יכולין להוליכן אלא אלף אמה לכל צד שנייהם מותרים בהם: **ואם מצעו עליו אם התחום**. תחום שבת מצפון לדרום ארבעת אלפים שנים לצפון ושנים לדרום ואם נתנו עירובן זה לסוף אלפים לצפון וזה לסוף אלפים לדרום ומצאו תחום אלם ממוצע להפסיק בין שני עירוביהן לא יזוז ממקומו לא לצפון ולא לדרום שהלפוני אין לו לדרום אפילו פסיעה וכן הדרומי לצפון שממקום עירובו יש לו אלפים לכל רוח שהרי לכך ערב שתסתלק שביתתו ממקום לינתו ותקנה במקום עירובו: **שנים שלקחו**. מעיו"ט להלקן ביו"ט: **חבית מותרת**. להוליך כל אחד חלקו למקום שערב: **ובהמה אסורה**. להוליך אלא למקום ששניהם הולכים: **אפי' חבית אסורה**. דאין ברירה וי"ל חלק שבא לזה היה ראוי לאחרו ובין השמשות קנה חלק זה שביתת חברו: **נעולם קסבר יש ברירה**. הלכך חבית מותרת ושאני

[ח] [בגרסת נב:]. אין אדם מתנה על שני דברים כאחד. לשנים שני עירובין אחד למזרח ואחד למערב. ואומר לאיזה מהן שאראנה אלך למחר. לפי שקניית עירובו בין השמשות היא וכשהוברר למחר אומר אראנה אלך לא אמרינן אחריו לומר הוברר שהעירוב לגבי מכון אחר ואם בא חכם אחר

והוינן בה מ"ש לבאן ולבאן דלא דאין ברירה מזרח ומערב נמי אין ברירה וא"ר יוחנן וכבר בא חכם אלמא לית ליה לר' יוחנן ברירה אלא לעולם לא תיפוך [א]וכי לית ליה לרבי אושעיא ברירה בדאורייתא אבל בדרבנן אית ליה דרש מר זוטרא הלכה כרבי אושעיא [ב]אמר שמואל [ג]שור של פטם הרי הוא כרגלי כל אדם [ד]שור של רועה הרי הוא כרגלי אותה העיר: [ה]השואל כלי מחבירו מערב יו"ט: פשיטא [ו]לא צריכא שלא מסרו לו אלא ביו"ט מהו דתימא לאו ברשותיה אוקמיה קמ"ל מסייע ליה לר' יוחנן דא"ר יוחנן השואל כלי מחבירו מערב יום טוב אף על פי שלא נתנו לו אלא ביו"ט הרי הוא כרגלי השואל: [ז]ביו"ט כרגלי המשאיל: פשיטא [ח]לא צריכא דרגיל ושאיל מיניה מהו דתימא ברשותיה קא מוקים ליה קמ"ל מימר אמר דלמא משכח איניש אחרינא ואזיל ושאיל מיניה: וכן האשה ששאלה מחברתה: כי סליק רבי אבא אמר יהא רעוא דאימא מלתא דתתקבל כי סליק אשכחיה [ט]לר' יוחנן ורבי חנינא בר פפי ור' זירא ואמרי לה ר' אבהו ור' שמעון בן פזי ור' יצחק נפחא ויתבי וקאמרי אמאי ולבטיל מים ומלח לגבי עיסה אמר להו ר' אבא הרי

והוינן בה מ"ש בו' מזרח ומערב נמי אין ברירה. פ"ה דס"ד דהחכם בא בשבת על ידי אילן או גדר ואמר שביתתי מתחיל מבעוד יום ועל ידי כך בא בשבת ממוץ לתחום וקשה דהאיך יכול לבא בשבת משני צדי העיר למזרח ולמערב כיון שיש יותר מד' אלפים בינתיים לכן נ"ל כדפ"ה בעירובין (דף לו: ושם)[ג] דלעולם אינו יכול לבא בשבת רק מרוח אחת ומ"מ צריך ברירה דשמא לא יזוז ממקומו דהא קאמר ואם לאו שלא יבא החכם לא כאן ולא כאן הריני כבני עירי והא דקאמר למזרח ולמערב לאו דוקא דאם כן יהא משמע דצריך למזרח משום מערב ולמערב משום מזרח אלא רולה לומר למזרח או למערב נמי אין ברירה דשמא לא יזוז ממקומו ועוד אמר הרר"ף דיכול להיות דהחכם בא משני צדדי העיר בשבת ואפילו בלא אילן וגדר כגון שהוא קרוב לשם אלפים של עיר מצפונה והוא רולה להתקרב לתוך ד' אלפים של עיר לרוח מזרחית לפונית מפני שיש שם מקום יפה לדרוש ואין נגד העיר ממש מקום פנוי לדרוש רק בשני מקומות אלו ואין האדם מניח ערובו למזרח ממש ולמערב ממש אלא מתקרב הוא לצד החכם כל מה שיכול ומניח ערובו לאלפים אמה של רוח מזרח לצד לפון וכן לאלפים אמה של רוח מערבי לצד לפון ונמצא שהוא יכול להתקרב עד תוך אלפים של מקום שביתת החכם שהוא מהלך כל אלכסון של ד' אלפים לצד לפון ע"י ערובו שמניח למזרח או למערב והא דקאמר למזרח ולמערב ר"ל למזרח תחומי העיר או למזרחו של חכם וקל להבין: **ואמר** רבי יוחנן וכבר בא חכם אלמא לית ליה לר' יוחנן ברירה. וא"ת ליטני ליה דיש חלוק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים לכאן ולכאן לא משום דתולה בדעת עצמו אבל למזרח ולמערב דתולה בדעת החכם אית ליה ברירה וי"ל דר' יוחנן סבר דאין חלוק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים והא דקאמר מ"ש היינו ר' יוחנן דקאמר הכי כדי לבא לתרץ שכבר בא חכם וכי האי גונא משכחת[ד] (בבבא בתרא) דקאמר וכמה אמר ר' יצחק וכו' והיינו מילתיה דר' יצחק וא"ת מאי פריך מדתני אין לרבי יוחנן הא ע"כ ל"ל לרבי יוחנן אית ליה ברירה לר' יהודה דסבר ליה דאין חלוק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים דהכי אמרינן בפרק בכל מערבין (עירובין דף לו: ושם) דקאמר התם מתניה אדם על שני דברים כו' ר' יהודה אומר אם היה אחד מהם רצו ילך אחר רצו ואם היו שניהם רצותיו למקום שירצה ילך דאית ליה ברירה וקאמר עלה בגמרא ליתא למתני' מדתני אין ופריך אדרבה ליתא לדאין מקמיה מתני' דמתניה אדם על ערובו ומשני התם משום דתניא הלוקח יין מבין הכותים פי' מסייע ליה לדתנא אין סמי חדא מקמי תרתי כו' והקשה ר"י התם אדרבה ליתא לדאין והוא הלוקח דנית להו ברירה משום דתנן בפרק מי שאחזו (גיטין דף עג.) מה היא באותן הימים הרי היא כאשת איש לכל דבריה ולכי מיית הוי גיטא [ודייקינן מינה דאית ליה לר"י ברירה] ותנן נמי בעה"ג שאמר מה שלקטו עניים היום יהא הפקר אלמא כולהו הני מתני' אית להו ברירה לר"י וא"כ סמי תרתי מקמי תלת ומשני לעולם אינתא לדאין דכולהו מתניתין איירי בתולה בדעת אחרים ומשום הכא אית להו ברירה אבל אין איירי בתולה בדעת עצמו ואם כן לר' יוחנן דנית ליה הך חילוק על כרחך אית ליה דליתא לדאין מקמי הך תלת מתני' ומאי פריך לר' יוחנן מדתני אין ומשמע משום דבעי לתרץ לעולם לא תיפוך הקשה קושיא קלה אע"ג דשמא לר' יוחנן ליתא לדאין עוד תירץ הר"ר שמשון משא"נ דאפי' ליתא לדאין דר' יהודה לא אמרה מ"מ חד תנא מעלמא אמרה ולכך מייתי הכרייתא שכבר בא חכם כו' ואם כן פריך שפיר:

ולבטיל מים ומלח לגבי עיסה. פרש"י הואיל ועיסה נפיש ומיתה הא הוי דבר שיש לו מתירין שאפי' בלילה לא בטיל וי"ל דה"מ מין במינו אבל מין בשאינו מינו כי הכא בטיל שפיר והכי מפרש בהדיא בירושלמי ועוד דלא דמי לשאר איסורים דהדבר תלוי בטעם אבל הכא איסור תחומין תלוי בשם בעלים על החפץ ובכאן שם בעל העיסה עלייה ולא שם בעלת המים והמלח ולכך יש לו להתבטל אע"ג דיהיב טעמא ולא בטיל בשאר איסורים ורבי אבא מהדר להו דאין שם בעלת המים והמלח בטל מכאן כמו שאין שם בעל הקב בטל בעשרה קבין דנפישי:

הרי

מוסף רש"י

מאי שנא לבאן ולבאן. דתלה עצמו ליתר בחיבה שאינה אלך, דלא שרי ר' יהודה, דאין ברירה. דכי בריר למחר אמרינן שמא אתמול כי קבה עירוב לאו דעתיה אהך הוה אלא אחיך (ערובין לו:) מזרח ומערב נמי. בשלא בא אלא אחד, וקא סלקא דעתך השתא דבין השמשות עדיין לא בא חכם למזרח, שעדיין היה רחוק מן העירוב (ל"ל העיר) שהם אלפים פאות שהי אמות ומשחשיכה הלך אלפים ונכנס לתוך מרבעת אלפים של עיר והם שהניח עירובו ותלה בדעת החכם ואמר אם יבא למזרח עירובי למזרח ואם לא יבא לא לכאן ולא לכאן הריני כבני עירי ולא יהא עירוב, ומאחר שמע שבא למזרח, מי יאמר דבשעת קנית עירוב היה דעת החכם לילכת למיך ד' אלפים של עיר, דלמא לא היה בדעתו לזה ולא קנה עירובו של זה, ור' יהודה קאמר דקני דאמרינן הוברר הדבר דסופו הוכיח שבין השמשות היה דעתו לכאן (שם) אי: דקס"ד דבין השמשות עדיין חכם לא בא והוא בחלכסון ויכול לבא משתחשך למזרח ומערב ובא לו לאחד מהן (יומא ו:). וכבר בא חכם. מתניתין בהכי עסקינן שבכר בא חכם קודם קנין העירוב אבל זה לא ידע להיכן בא, ואין כאן צריך ברירה, שכך מתנה לצד שהחכם בא יהא עירובי קונה, ואין הדבר תלוי, אלא בגויי מלתא כשיגידו לומר שבמזרח בא ומצא שקנה עירוב המזרחי (חולין יד:).

עין משפט נר מצוה

לה א מיי' פ"ה מהל' יו"ע הל' כ:

לו ב מיי' שם הל' טו טוש"ע או"ח סי' שצז סעי' י:

לז ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז:

לח ד ה ו ז מיי' שם הל' י טוש"ע שם סעי' יא:

רבינו חננאל

ומקשינן עלה מ"ש לכאן ולכאן דלא, דאין ברירה, למזרח ומערב נמי אין ברירה. ופריק ר' יוחנן לעולם אין ברירה, ולמה אם בא חכם למזרח עירובו למזרח, משום שכבר בא חכם. וחזרנו לעולם לא תיפוך, ור' אושעיא הוא דאית ליה ברירה, וכי אית ליה ברירה בדרבנן אבל בדאורייתא לית ליה. דרש מר זוטרא הלכה כר' אושעיא. אמר שמואל שור של פטם ששחטו ביו"ט הרי הוא כרגלי כל אדם, משום דאית ליה קלא וכל אינש דעתיה עילויה מאתמול. אבל שור של רעי[ו] כרגלי אנשי אותה העיר. השואל כלי מחבירו מערב יו"ט, אע"פ שלא נתנו לו אלא ביום טוב הרי הוא כרגליו. אבל השואל ביו"ט הרי הוא כרגלי המשאיל, ואע"ג דרגיל דשאיל מיניה הדיר ולא אמרינן כמאן דמשאיל ליה מעיו"ט דמי. ז) וכולן ברשותא דמשאיל קנו שביתה הרי הן כרגלי המשאיל ואין רשות לשואל (להלך) [להוליך הכלי] אלא במקום שמותר למשאיל לילך. **האשה ששאלה מחברתה תבלין ומים לעיסתה** הרי הן כרגלי שתיהן. ר' יהודה **פוטר במים מפני שאין בהן ממש.** אשכחינהו ר' אבא לרבנן דיתבי וקא הוו במתניתין וקאמרי וליבטלו מים ומלח לגבי העיסה כי היא הדוב. אמר להו ר' אבא

ו) גי' רבינו שור של רעי הרי הוא כרגלי אותה העיר [וכ"ה הגי' בר' המאירי ז"ל כאן] ויהוא אלשון המקרא במלכים א' ה' ה' ועשרים בקר רעי.

ז) אולי ל"ל וכלי ברשותא דשואל קני שביתה קמ"ל דהרי הן כרגלי המשאיל וכו'.

הרי שנתערב לו קב בו'. ואם תאמר האי פרכא אמאי המתין להקשות אותה עד כאן הא בכל דוכתא דקאמר חד בתרי בטיל מצי למפרך הכי וי"ל דלא מצי למפרך בעלמא הכי דאין לדמות איסור לממונא אבל הכא במתני' ממונא אע"ג דאיכא איסור תחומים מ"מ איסור התחומים אינו בא אלא משום דעת הבעלים דבעלמא בשאר איסורי חד בתרי בטיל אבל הכא הכי פריך דודאי מי שנתערב לו קב חטין כו' משום בטול לא פקע אם בעלים ה"ג משום בטול לא פקע אם בעלים וקנו מים ומלח שביתה אצל בעלים ולא בטיל:

וחדי. ויש מתר לנו בדבר שלא עמל בו כך זו אין שמה בטל מכאן הואיל וקנו המים שביתה אצלם והא לא קש' דמשום שהשאילתו לו [או נתנתה] במתנה יהא מותר הא אמר ביי"ש הרי הוא כרגלי המשאיל דבתר בין השמשות אזלינן וכי קשיא להו משום מעוטא ורובא קשיא להו לשון הקוג': **נדחי דלר' יהודה לא בטיל לרבנן מבטל בטיל.** מכאן נראה דהלכה כרבנן מין במינו בטיל שפיר דהא סתמה דהש"ס קאמר הכי:[1] **הכי** נמי דבי אית ליה בעלים לא בטיל. פרש"י אלא ודאי בטל וא"ת והא רב ספרא אתא לקיי' תירוץ דרבי אבא ור' אבא קאמר דאפילו אין לו תובענין לא בטיל כמו במתניתין כ"ש הכא שיש לו והיכי מייתי ראיה דאפילו יש לו תובענין בטל ואדרבה תקשי ליה לנפשיה וי"ל דבשלמא רב ספרא לא קשה ליה דשאני איסורא דממונא אע"ג דיש לו תובענין והכא מיירי באיסור גבלה שנתערבה בשאר כו' לכך בטל אע"ג דיש לו תובענין ורב ספרא מייתי הכי אלמא מידי דשייך ביה ביטול יש לו תובענין אין מועיל כלל לומר הואיל ויש שם בעליו עליו אינו בטל אבל מבטל שפיר אלמא לא תליא מילתא כלל בתובענין אם כן מתניתין נמי אע"ג דאין לו תובענין כיון דלא שייך ביה בטול דממונא הוא ואסור תחומין בא על ידי הבעלים ושם בעליו עליו קנו שביתה אצלו ולא שייך בו בטול: **וכי תימא הכי נמי דלא שייך והתני' דבי יוחנן בן נורי אומר חפצי הפקר בו'.** אלמא אע"ג דאין לו תובענין קנו שביתה במקומן וא"ת מאי פריך מר' יוחנן בן נורי הא פליגי רבנן עליה דרבי יוחנן ואנן ס"ל כרבנן דאמרי לא קנו שביתה אצל כרגלי המוצאן הואיל ולית להו תובענין הכי נמי במתני' ניחא הכי וי"ל דהכי מייתי דעד כאן לא פליגי רבנן עליה דר' יוחנן בן נורי אלא היכא דאין שייכות הבעלים כלל כגון חפצי הפקר דקנו שביתה במקומן אבל היכא דיש להם שייכות הבעלים כגון במתני' אפי' רבנן מודו דאזלינן בתר בעלים אפי' היכא דליכא תובענין השתא ומדרבי יוחנן נשמע לרבנן דכי היכי דלרבי יוחנן חפצי הפקר קנו שביתה במקומן אע"ג דאין להן תובענין לרבנן נמי היכא דהיו להם תובענין אע"ג דהשתא לית להן קנו שביתה במקומן:

רבא אמר עבידי כו'. פ"ה דאביי יהיב טעמא לעיסה ורבא שני קדרה ולא פליגי ודומה לכן נראה דאביי שני עיסה וה"ה קדרה שמא תעשה בשותפות ורבא שני קדרה והוא הדין עיסה דמלח יהיב טעמא בעיסה ומים חשיבי דעיקר העיסה נעשית ממים: משום

הרי שנתערב לו קב חטין בעשרה קבין חטין של חבירו יאכל הלה וחדי אחיכו עליה אמר להו גולתיכו שקלי הדור אחיכו עליה אמר רב אושעיא שפיר עבוד דאחיכו עליה מאי שנא חטין בשעורים דלא קאמר להו דהוה ליה מין בשאינו מינו ומין בשאינו מינו בטיל חטין בחטין נמי נהי דלרבי יהודה לא בטיל לרבנן [א]מבטל בטיל אמר ליה רב ספרא [ב]משה שפיר קאמרת ילא שמיע להו הא דאמר רבי חייא קטוספאה משמיה דרב [ג]הבורר צרורות מגרנו של חברו חייב לשלם לו דמי חטים אלמא כילא חסריה הכא נמי כילא חסריה א"ל אביי ולא שני ליה למר בין ממון שיש לו תובעין לממון שאין לו תובעין א"ל וליטעמיך הא דאמר רב חסדא [ד]נבלה בטלה בשחוטה לפי שאי אפשר לשחוטה שתעשה נבלה שחוטה אינה בטל' בנבלה לפי שאפשר לנבלה שתעשה שחוט' הכי נמי דכי אית לה בעלים לא בטלה וכי תימא הכי נמי והא תניא א"ר יוחנן בן נורי [ה]חפצי הפקר קונין שביתה אע"פ שאין להם בעלים דומין כמי שיש להם בעלים א"ל מי קא מדמית איסורא לממונא איסורא בטיל ממונא לא בטיל וטעמא מאי אביי אמר גזרה שמא תעשה עיסה בשותפות רבא אמר [ו]תבלין לטעמ' עבידי וטעמ' לא בטיל ורב

[1] ל"ל נהי דלר' יהודה אין דש מבטל דש ולא בטיל וכו'.

וחדי. ויש מתר בדבר שלא עמל בו כך זו אין שמה בטל מכאן הואיל וקנו המים שביתה אצלם והא לא קש' דמשום שהשאילתו לו [או נתנתה] במתנה יהא מותר הא אמר ביי"ש הרי הוא כרגלי המשאיל דבתר בין השמשות אזלינן וכי קשיא להו משום מעוטא ורובא קשיא להו: **נולחיכו שקלי.** מלגיוסכם לקחתי שאתם משחקים עלי: **נולחא.** תכריך נאה שמתעטף בו תחת טליתו וכשיושב מעביר טליתו וזה נראה: **מאי שנא חטין בשעורים דלא קאמר להו.** למי שנתערב לו קב חטין בי' קבין שעורין של חבירו יאכל הלה וחדי מכלל דסבירא ליה הא דודאי יאכל וחדי דכיון דשאינו מינו הוא בטל מועטו במרובה: **חטין בחטין נמי פו'.** פלוגתא דרבי יהודה ורבנן במתנאות בהקומץ רבה (דף כב.): **אמר רב ספרא.** לרב אושעיא: **משה.** ביקרא דמשה קא משתבע[1]: **שפיר קא אמרת.** בתמיה כלומר אמאי קא מודית להו בחוכא ולאקשויי אמתני': **ולא שמיע להו.** להנך רבנן דמקשו אמתני' הא דאמר וכו': **משלם לו דמי חטין.** שאין דרך לבוררן והן נמצרין בתוך החטין: **אלמא כילא חסריה.** מפני שחסר מדתו מתחייב לו יאע"ג דלא מידי שוו וכ"ש מים ומלח דלא בטלי במעוטייהו דמידי דטעמייה הוא משום חיובא דממונא לא בטיל במיעוטא: **אמר ליה אביי.** לרב ספרא והיכא מתרצא מתניתין בהכי: **ולא שני ליה כו'.** ומתני' ממון שאין לו תובענין היום הוא דאושלמיהו ייהלה עד לאחר יו"ט ואין לה בעיסה זו אלא איסור שביתה משום ממונא המעורב בה וכיון דמעוטא ברובא הוא וממון שאין לו תובענין הוא לא הטיב ממונא ובטל: **אמר ליה.** רב ספרא לאביי ומשום דאין לו תובענין פקע שם ממונא מיניה ונוח ליבטל וכי טעמא דבטול ברוב בבעלים ולא בעלים קאי: **ולטעמיך הא דאמר רב חסדא נבלה בטלה בשחוטה.** אלינא דר"י אמרה במנחות דאמר מין במינו לא בטיל מין בשאינו מינו בטיל ואמר רבי חייא נבלה ושחוטה בטלות זו בזו לר"י ואשמעינן רבי חייא דכי אמר ר"י היכא דאפשר לי להיות כמותו אבל אי אפשר לו להיות כמותו מין בשאינו מינו הוה יבטל יפרים רב חסדא דהאי אפשר ולא אפשר דרבי חייא בתר המבטל דהוא רובא אזלינן דאם אפשר לו להיות כמועט בהלכותיו הוי מין במינו ואי לא הוי מין בשאין מינו. הלכך כזית נבלה שנתערבה בהרבה זיתים של שחוטה בטלה כמי שאינה שם והנוגע בהן אין בו טומאת דמין בשאין מינו הוא דאי אפשר לשחוטה שהוא המבטל להיות מטמא במגע ובמשא כנבלה אבל שחוטה שנתערבה בנבלה דרובה נבלה אין השחוטה בטלה להיות הנוגע בהן טמא ודאי לשרוף תרומה על מגעו לפי שאפשר לנבלה שהוא המבטל שתעשה טהורה כשחוטה דלכי מסרחה ואינה ראויה לגר שוב אין קרויה נבלה: **הכי נמי.** דאי הוו לה בעלים לא בטלה: **וכ"ת הכי נמי והתניא.** דמשום דלאו בעלים לא פקע תשיבותא דממונא: **דאמר רבי יוחנן חפצי הפקר.** הנמצאים קונין שביתה והמוצאן מוליכן ממקום מציאתן אלפים לכל רוח ואינו מוליכן למקום שערב שם דיש להם שביתה לעצמן. אלמא חשיבי בלא בעלים ושפיר תנן במתני' דאע"ג דאין לו תובענין לא לבטול: **ר' יוחנן בן נורי אומר כו'.** ולא בהדיא תנן לה הכי אלא מדבריו שמעינה בפ' מי שהוציאוהו (עירובין דף מה.): **א"ל.** אביי לרב ספרא אכתי מתני' לא מתרצא דאפי' יש לו תובענין איכא לאקשויי ליבטל מדמיימת על זה הבורר צרורות מי קא מדמית איסורא לאפקודי ממונא איסורא אמור רבנן לבטיל ממונא לא בטיל מועט ברוב להיות קנוי ממון המועט לבעליו של מרובה ומתני' נמי לא קאמרי' דלפקע רוב ממונא אבל חבריתה להפסיד אלא איסור תחומין שיש לה בה הוא דקשיא לן דלבטל: **וטעמא מאי.** הש"ס בעי לה דכיון דלאו מירוחא ניהו הנך שנויי טעמא דמתני' דלא בטיל מאי הוא: ה"ג **אביי אמר כו' ורבא אמר פו'.** ולא פליגי אלא מר שני עיסה ומר קדרה: **אביי אמר גזרה שמא תעשה עיסה בשותפות.** אי אמרת מים ומלח לא אחרי עלה אתי למימר נמי בעיסת שותפות דיוליכוה כל אחת ואחת למקומה: **ורבא אמר כו'.** ולא פליג דאביי אלא מר שני חדא ומר שני חדא: שיש

(עירובין דף מה.): **א"ל.** אביי לרב ספרא אכתי מתני' לא מתרצא דאפי' יש לו תובענין איכא לאקשויי ליבטל מדמיימת על זה הבורר צרורות מי קא מדמית איסורא לאפקודי ממונא איסורא אמור רבנן לבטיל ממונא לא בטיל מועט ברוב להיות קנוי ממון המועט לבעליו של מרובה ומתני' נמי לא קאמרי' דלפקע רוב ממונא אבל חבריתה להפסיד אלא איסור תחומין שיש לה בה הוא דקשיא לן דלבטל: **וטעמא מאי.** הש"ס בעי לה דכיון דלאו מירוחא ניהו הנך שנויי טעמא דמתני' דלא בטיל מאי הוא: ה"ג **אביי אמר כו' ורבא אמר פו'.** ולא פליגי אלא מר שני עיסה ומר קדרה: **אביי אמר גזרה שמא תעשה עיסה בשותפות.** אי אמרת מים ומלח לא אחרי עלה אתי למימר נמי בעיסת שותפות דיוליכוה כל אחת ואחת למקומה: **ורבא אמר כו'.** ולא פליג דאביי אלא מר שני חדא ומר שני חדא: שיש

[1] ל"ל נהי דלר' יהודה אין דש מבטל דש ולא בטיל וכו'.

עין משפט נר מצוה

לט א מיי' פט"ו מה' מאכלות אסורות הלכה יג סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סי' לח סעיף ח) [ח) כ ופי' קנ סעיף ח]: **מ ב** מיי' פי"ח מה' מכירה הל' יג סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סי' רכו סעיף ב: ג [מיי' פ"ח מהלכות אבות הטומאות הלכה יז]: **מא ד** מיי' פי"ו מה' מת"מ הל' ג סמג לאוין קמח:

רבינו חננאל

אי הכי כי המעט בטל ברוב, מי שנתערב לו קב חטין בי' קבין של חבירו יאכל הלה וחדי. שחקו עליו. אמר להן וכי מלבושיכם לקחתי שתשחקו על דברי כו'. א"ר אושעיא שפיר עבוד דאחיכו עליה למה לא אמר חיטין שנתערבו בשעורין משום דהוו ליה מין בשאינו מינו (ולא בטיל) [ובטיל], חיטין בחיטין נמי [1]לר' יהודה דם אין מבטל דם ולא בטיל. הא לרבנן מין במינו בטל ברוב. אמר ליה רב ספרא לר' אושעיא משה שפיר קאמר להו, לא שמיעא להו הא דאמר רבה בר' חייא קטוספאה משמיה דרב, הבורר צרור מגרנו של חבירו משלם לו דמי חיטין, כלומר כיון שהיה (מורח) [מוכר] כמות שהוא בצרורותיו ללוקח לא ביטלו, ולפיכך חייב לשלם לו, וכ"ש חטין בחיטין. כך אילו המים והמלח כיון שעתידה לילוש בהן העיסה, וכי לא תתקיים לישה אלא במים ולא ביטלתם זה דומה לזה. א"ל אביי ליב ספרא ולא שני ליה למר בין ממון שיש לו תובעין לממון שאין לו תובעין, כגון מי שנתערב לו חיטין בחיטין, או מי שבורר צרור מגרנו של חבירו דודאי לא בטל, והאיך ידמו למי שכבר השאילם ואין לו תובעין לעולם דודאי בטל. ואקשינן אלא הא דאמר רב חסדא במסכת מנחות פרק ג' נבילה בטלה בשחוטה שאי אפשר לשחוטה שתיעשה נבילה, הא נבילה הכי אית לה תובעין למה בטלה. ופריק איסורא בטיל וממונא לא בטיל. פירוש, חתיכת בשר נבילה שנתערבה בחתיכות בשר שחוטה, בטלה טומאת הנבילה (מן) [בין] החתיכות כולן ואינו מטמאה במגע (ולא) אפילו [נוגע] באחת מהן, כי לעולם לא יתכן להיות השחוטה כנבילה לטמא במגע ובמשא, להיות השחוטה כנבילה לטמא במגע ובמשא, וכי היכי כל היכא דלית ליה תובעין לעולם בטל, והא נכסי הפקר לית להו תובעין וא"ר יוחנן בן נורי דקנו שביתה. ופרקינן נהי דקנו שביתה מיבטל לא בטלי ברובה. אביי אמר לעולם מים ומלח בטילין לגבי עיסה. ומתניתין גזירה היא שמא יעשו עיסה בשותפות, כיון דידעי כי משאלת מים ומלח העיסה ההיא כרגלי שתיהן, כ"ש דעושה בשותפות. רבא אמר תבלין ומלח לטעמא עבידי, וטעמא לא בטיל, כי הנה הוא בעצמו לא נתערב.

מסורת הש"ס

[1] [שבת קא: יש"ן], [2] כ"מ דף לג: ע"ש, [3] מנחות דף כג. [בכורות כב. ע"ש], [4] עירובין ד' לח: מה: מו: דף מ:, [5] [חולין ו.], [6] [כתובות לט. פרש"י משה גדול הדור ובחולין לג. פרש"י תלמיד חכם], [7] [ועי' תוס' פסחים ל. ד"ה אמר ותיב' חולין לו. ד"ה אמר רבא].

מוסף רש"י

משה שפיר קאמרת. כלומר דבדורו בדורו כמשה בדורו (שבת קא:) [ו]: גדול הדור (סוכה לט:) [ו]: תלמיד חכם (חולין צ.). **חייב לשלם לו דמי חטים.** שהרי הפחיתו כמדה דאיהי הוה מיבין ליה עם החטין, דעפרורית מקבל ליקח, אבל לאחר ולעבר אינו יכול להשאת עושה עולה בידים וכתיב לא תעבור עול, וגם ליקח לא מהיל אלא מה שנתערב מעצמו עם החטים בעל כרחו של מוכר, וכשבורר הצרור ומשליך חוץ היזק בידים הוא, שאינן צרורות היו שוין לי כמו חטים (דבריהם בב"ב צד:). **נבלה בטלה בשחוטה.** אם יש שתי תמיכות שחוטה ואחת נבלה ואין ידוע איזהו, בטלה בהן, שאם נגע באחת מתמיכות אינו טמא דאמרינן שחוטה היא (מנחות כג:) דמין בשאינו מינו בטל והאי מין בשאינו מינו הוא (בכורות כג.). **שאי אפשר לשחוטה שתעשה נבלה.** יהוה ליה מין בשאינו מינו ובטל לדברי הכל (מנחות שם). **רשחוטה אינה בטילה בנבילה.** אם יש שתי תמיכות נבילה ואחת שחוטה ביניהן, אינה בטילה, יאם נגעה אחת מהן בתרומה אינה נטרפת עליה אלא תולין דשמא זו היא השחוטה (שם). **שאפשר לנבילה שתעשה שחוטה.** לקמיה מפרש טעמא דרב חסדא דאזיל בתר מבטל, והואיל ואי אפשר לריב להיות כמועט הוי כמין בשאינו מינו ולא אזלינן בתר בטיל, דאף על גב דאפשר למועט להיות כמרובה הוי כמין בשאינו מינו (שם). **חפצי הפקר קונין שביתה.** כלים שאין להם בעלים ומחיצה לבם במקום אחר, אע"ג אלא מתכין להם אדם להקיומן שביתה, קונין שביתה במקומן ואין אדם יכול לטלטלן משם יותר מאלפים לכל רוח ואפילו עירבו לגד אחר (עירובין מה.).

שיש לו מתירין. למחר יוליכוה לו היום יאכלוה כאן: **סדומית.** דקה היא מאד ובטלה. ותדע שהסדומית דקה היא דאמרינן (חולין דף קה:) מפני מה אמרו מים אחרונים חובה מפני שמלח סדומית יש שמסמא את העינים אלמא דקה היא מאד ונדבקת ביד ואינה מיכרת: **ואין בטלין המים בקדרה מפני רוטבה.** הגיכר לעיגים ומתניתין פוטר במים תנן לא שנא עיסה ולא שנא קדרה דמתניתין בתרתי איירי מדקתני תנלין דהיינו לקדרה: **עבה.** מבשיל עבה שאין רוטבו ניכר והוי בעיסה: **מתני' ושלהבת.** כגון הדליק גר בשלהבת חבורו אינו מעכב בתיסור תחומין: **מועלין בה.** הנהנה ממנה מביא אשם: **ושלהבת לא נהנין.** לכתחלה מדרבנן ואם נהנין לא מועלין אין חייבין קרבן מעילה דלית ביה ממשא: **המוציא שלהבת פטור.** מפרש בגמרא: **גמ' נחלת של ע"ז.** שנאמר ולא ידבק בידך מאומה מן החרם (דברים יג) אסור בגבולתו ומותר בשלהבתו: **מאי שנא של ע"ז דשרי.** לגמרי דאפילו מדרבנן לא גזור בה דקתני מותרת ובשל הקדש קתני לא נהנין: **הקדש לא מאיס ולא בדילי אינשי מיניה.** כולי האי כע"ז דבדילת דהקדש לאו משום מאיסותא אלא משום אסורא ונהי דבעלמא [ב] אמרינן לגבי חולין בדילי אינשי מהקדש אבל לגבי ע"ז לאו בדילותא היא: **כל שהוא.** בלא שיעור: **הא דתני חייב כשהוציאו בקיסם.** דכיון דיש לו דבר להדבק בו חשובה היא בכל שהוא. ומתניתין דקתני פטור כדאוקימנא לקמן בדאייה אדוי שהיתה דולקת ברשות היחיד שמוך לרשות הרבים ונפח בידו ונתן שלהבת והפריחה לרשות הרבים: **וחיפוך ליה משום קיסם.** אמאי תני המוציא שלהבת כל שהוא חייב בלאו שלהבת נמי חייב משום קיסם: **בדלית בה שיעורא.** להוצאת שבת: **בילה קלה.** שהיא קלה לבשל מכל הביצים ושיעורו חכמים זו בילת תרנגולת: **אביי אמר הא דתני חייב כגון דשייפיה למגא משחא כו'.** ומשום דיש לה דבר להאחז בו היא חשובה אבל בקיסם לא סבירא ליה לאביי משום דמועט הוא וממהר לכבות. אי נמי רבותא אשמעינן אביי ואפי' בחספא בעלמא נמי שאינה נאחזת כל כך חשיבה הוצאה: **הרם.** לענין הוצאת שבת: **כדי ליתן בין פצים לחבירו.** פצים כמו פצימי פתחים (סוכה דף יח.) ופצימי חלונות (בב"ב דף יב.) הקבועים בחומה והן של עץ וסודרין אותם למטה ולמעלה ומשתי רוחות ופעמים שהן קצרין ברוחב ומושיבין בפיס זה בצד זה וצריך להושיבן בשוה שלא יהא זה נמוך מזה ולא יהו עקומים וכשהאחד טוטה נותן לתחתיו הרם או אבן להשוותו או בשאין די ברוחב שיהיה מבדילין זה מזה מעט ונותן הרפיס דקים ביניהם: **אלא הא דתנן.** מתני' פטור היכי משכחת לה: ומשני **דאדייה אדוויי.** כמו וידו אבן בי (איכה ג): **מתני' כרגלי היחיד.** אין מוליכין המים אלא כרגלי בעל הבור: **כרגלי אותה העיר.** אלפים לכל רוח חוץ לעבורי: **ושל עולי בבל.** העשויין לעוברי הדרכים באמצע הדרך ועשאום בני הגולה לשתות בעלותם: **כרגלי הממלא.** מפני שהוא הפקר והפקר נקנה בהגבהה ואם בא אחד ושאל לו מימיו אינו מוליכן אלא כרגליו ולית ליה דרבי יוחנן דאמר חפצי הפקר קונים שביתה לעצמן במקומן. וכ"ת א"כ הוה ליה למימר הרי הן כרגלי כל אדם ואמאי קתני כרגלי הממלא קסבר יש בירידה להחמיר ואמרינן הוברר דמאתמול נמי הוברר דלהאי גברא חזו וברשותיה קיימי ובעירובין (דף מה:) נמי דלא כרבי יוחנן בן זורי מתוקמא: **גמ' נהרות המושכין.** היינו סתם נהרות שיש להם משך להלאה ממקום מקור נביעתן: **ומעיינות הנובעין.** ואין יולאין מגומות נביעותן לימשך הלאה: **הרי הן כרגלי כל אדם.** אין להם שום שביתה לא במקומן ולא כרגלי הבעלים ולא כרגלי הממלא אלא כל אדם מוליכן ברגליו דכל מידי דנייד ליה שביתה והכי מפרשי' בעירובין בפרק מי שהוליאוהו (ש): **מילא ונתן לחברו.** וכגון שמילא לצורך חבירו דאי מלאו לעצמו הא תנן בהדיא כרגלי הממלא: **כרגלי מי שנתמלאו לו.** דנעשה זה שלוחו וקנה לו: **רב ששת סבר בירא דהפקרא הוא.** המגביה מליאה לחברו לא קנה חברו דאמרינן בבבא מציעא בשנים אוחזין (דף י.) דהוי תופס לבעל חוב במקום שחב במחליס אלא המגביה קנה. ורב נחמן סבר בירא דשותפי הוא לא הפקירוהו בני הגולה אלא נתנוהו לכל ישראל שיהיו שותפין בו וכשאמר זה לחבירו למלאות לו מחלקו והלך בשליחותו נעשה שלוחו ואין זה מגביה מליאה: **המודר אסור.** מי שהוטל עליו הנדר אסור ליהנות מזה שנדר הנדר דה"ק ממוני עליך הקדש: הרי

משום דהוי דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין וכו'. [ג] ואם תאמר והא [פרישית] לעיל דלא שייך דבר שיש לו מתירין אלא בחמין במינו וי"ל דאין הכי נמי דלא אמרינן ליה אלא בחמין במינו והכא גבי תחומין שאני דחמירי כאילו הוי מין במינו בעלמא כיון דממונא הוא ועי"ל דכיון דהעיסה אינה גלוסה אלא ע"י המים והקדרה נתקנה בשביל התבלין אם כן כשערב זה בזה הוי כאילו מין אחד:

הקדש דלא בדילי אינשי נזרו רבנן. וקשה דבפ"ק דפסחים (דף ו.) קאמר אם של הקדש הוא אין צריך לכסותו מפני שבדליס ממנו אלמא משמע דהקדש בדילי מיניה וי"ל דאין הכי נמי לגבי חולין בדלין ממנו אבל לגבי ע"ז לא בדילי מיניה: **ותיפוך ליה משום מנא.** ואי"ת ולבטיל מנא אגב שלהבת דהכי אמר בשבת פרק המצניע (דף נג.) פחות מכשיעור בכלי פטור אף על הכלי דהוי הכלי בטל אגב האוכלין וי"ל דשאני הכא דליכא משיכותא בשלהבת לבטל הכלי לגבה דלית בה ממש:

והתנן

רב אשי אמר [ד]**משום** דהוי ליה דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל: רבי יהודה פוטר במים: מים אין מלח לא [א] **והא תניא ר' יהודה אומר** [ה]**מים ומלח בטלין בין בעיסה בין בקדרה לא קשיא הא** [ו]**במלח סדומית הא במלח אסתרוקנית והתניא ר' יהודה אומר** [ז]**מים ומלח בטלין בעיסה ואין בטלין בקדרה מפני רוטבה לא קשיא הא בעבה הא ברכה: מתני'** [ח]**הנחלת כרגלי הבעלים ושלהבת בכל מקום** [ט]**נחלת של הקדש מועלין בה ושלהבת לא נהנין ולא מועלין** [י]**המוציא נחלת לרה"ר חייב ושלהבת פטור: גמ'** [יא]**ת"ר** [יב]**חמשה דברים נאמרו בנחלת הנחלת כרגלי הבעלים ושלהבת בכל מקום נחלת של הקדש מועלין בה ושלהבת לא נהנין ולא מועלין** [יג]**נחלת של ע"ז אסורה ושלהבת מותרת המוציא נחלת לרשות הרבים חייב ושלהבת פטור** [יד]**המודר הנאה מחבירו אסור בנחלתו ומותר בשלהבתו מאי שנא שלהבת ע"ז דשריא ומאי שנא דהקדש דאסירא ע"ז דמאיסה ובדילי אינשי מינה לא גזרו בה רבנן הקדש דלא מאים ולא בדילי אינשי מיניה גזרו ביה רבנן:** [טו]**המוציא נחלת לרשות הרבים חייב ושלהבת פטור: והא תניא** [טז]**המוציא שלהבת כל שהוא חייב אמר רב ששת כגון שהוציאו בקיסם ותיפוק ליה משום קיסם בדלית ליה שעורא דתנן**[יז] **המוציא עצים כדי לבשל ביצה קלה אביי אמר כגון דשייפיה מגא משחא ואתלי ביה נורא ותיפוק ליה משום מגא בחספא ותיפוק ליה משום חספא בדלית ליה שעורא** [יח]**דתנן חרם כדי ליתן בין פצים לחבירו דברי ר' יהודה אלא הא דתנן המוציא שלהבת פטור היכי משכחת לה כגון דאדייה אדווי לרה"ר: מתני'** [יט]**בור של יחיד כרגלי היחיד ושל אנשי אותה העיר כרגלי אנשי אותה העיר ושל עולי בבל כרגלי הממלא: גמ'** רמי ליה רבא לרב נחמן תנן בור של יחיד כרגלי היחיד ורמינהו [כ]**נהרות המושכין ומעיינות הנובעין הרי הן כרגלי כל אדם אמר** [כא]**(רבא) הכא במאי עסקינן** [כב]**במכונסין ואתמר נמי א"ר חייא בר אבין אמר שמואל במכונסין: ושל עולי בבל כרגלי הממלא: אתמר מילא ונתן לחבירו רב נחמן אמר כרגלי מי שנתמלאו לו רב ששת אמר** [כג]**כרגלי הממלא במאי קא מיפלגי מר סבר בירא דהפקרא הוא ומר סבר בירא דשותפי הוא איתיביה רבא לרב נחמן** [כד]**הריני עליך חרם המודר אסור**

הרי

מסורת הש"ס

א) לעיל ג: [יבמות פב. ב"מ נג.]. ב) ר' יהודה פוטר בין במים בין במלח לא קשיא כל"ל דס"ל, ג) [שהוא קשה ולכך מלח לא בטל אבל מלח אסתרוקנית שהוא רפה בטלה. ערוך ערך כן]. ד) מיחזיק לו:, ה) ירושלמי וי"ר וה"ס ל"ג כנא זי דהמיליא וכו', ו) [תוספת' פ"ז] [וסס תנא בהני הגי מבריכין על השלהבת ואין מבריכין על הנחלת ע"ש], ז) [ברכות נג. תוספתא שבת פ"ז], ח) שבת פט:, ט) שם פב. ב"ב כ:, י) עירובין מה., כ) שם מו. מח. שבת קכא: [תוספתא פ"ז], ל) [ל"ל רבנן], מ) [פי' שאינן נוגעים], נ) נדרים ה. מז:, ס) [פסחים ו.], ע) [דף מו.].

גליון הש"ס

תוס' ד"ה משום יכו' וא"ת. עיין בר"ש פ"ו מ"ג דשביעית:

מוסף רש"י

יכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל. ופע"ג דמבליטייתא חד בתרי בטיל, דכתיב אחרי רבים להטות, אתמול רבנן האולם יש לו מתירין לאחר זמן לא יאכלנו בקיסור על ידי ניטול (לעיל נ.). **בדי** לבשל ביצה קלה. בבר מפירש (שבת פ:) שזי בילת תרנגולת שהיא קלה לבשל, ולא בשעורי כל בילה שיעורו אלא בגרינרת מביצה קלה (שבת פפ:). **חרם בדי ליתן בין פצים לחבירו.** כשמקרין פלימין ועמודים וקורות ושוטין סותר של קירות על הארץ ויש אלו בין זה לזה. סומכן מתחתיו אלא יעקבס (שם פר: אי: פלימי חלונות שבכיתל מרחיקין זה מזה ברוחב האבן ליכנס האורה בין כל אחד ואחד ונתן בחומה למטה ולמעלה חרם רחב בין זה לזה ושתו בעיט יהחמרם עב יהוי סם כאבן ב"ב ב:). **בור של יחיד** כרגלי היחיד. בעל הבור, יאם נקח מהם אדם אחר אין יכול להוליכן אלא למקום שזה יכול להוליכן, ואם עירב הוא למזרח אין יכול זה להוליכן חוץ לעיר בצד מערב אפילו אפילה אחת (עירובין מה:). **נהרות המושכין ומעיינות הנובעין הרי הן כרגלי כל אדם.** משום דמידי דנייד הוא ולא קני שביתה, ואע"פ שבא מחוץ לתחומים, כל אדם מוליכן למקום שעירב לו ליל (שבת קבא:) כיון דמידי לא קני שביתה ואפילו הן של יחיד אין כרגליו (עירובין מו.). **הריני עליך חרם.** נכסי יהיו עליך חרם. **המודר אסור.** אבל המדיר מותר (נדרים נו:).

עין משפט נר מצוה

מב א מיי' פ"ט מהל' יו"ט הלכה טז טוש"ע ס"ח סימן שלו סעיף יג:

מג ב מיי' פ"ב מהלכות מעילה הלכה יג:

מד ג מיי' פ"ז מהלכות ע"ז הל' י טוש"ע יו"ד סימן קמב סעיף ח:

מה ד מיי' פ"ז מהלכות נדרים הלכה יא טוש"ע יו"ד סימן רכא סעיף יב:

מו ה מיי' פ"ח מהל' שבת הלכה ה:

מז ו מיי' שם הלכה ד:

מח ז מיי' פ"ח מהלכות יו"ט הל' יד טוש"ע א"ח סי' שלו סעיף יד:

מט ח מיי' שם טוש"ע שם סעיף טו:

נ ט מיי' שם טוש"ע שם סעיף טז:

נא י מיי' פ"ב מהלכות נדרים הלכה ח סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רכד סעיף ח:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמרא והא תניא ר' יהודה אומר מים ומלח בטלים בין בעיסה בין בקדרה. ל"ל ר"י פוטר בין במים ובין במלח כך נראה מהרש"ל חז היתה גרסת רש"י בד"ה ואין בטלין יכי'. ידו"ק:

רבינו חננאל

רב אשי אמר זו העיסה מחר מתחדה והויא לה דבר שיש לו מתירין ולא בטיל אפילו באלף. ר' יהודה פוטר במים מפני שאין בהן ממש. כלומר נבלעין הן. ואקשינן לר' יהודה. מלח לא בטיל, והתניא ר' יהודה אומר מים ומלח בטילין בין בעיסה בין בקדירה. ופרקינן לא קשיא מתניתין במלח סדומיה שאינו נימוח במים אלא עד שישחק, ברייתא במלח איסתרוקנית. והתני ר' יהודה אומר מים ומלח בטילין בעיסה ואין בטילין בקדרה מפני רוטבה. כלומר בעיסה נבלעו ואינן ניכרין ולפיכך בטלו. וברוטב הנה המים ניכרין. ופרקינן הא דתניא בטלין בקדרה ברוטב עבה, והא דתניא אין בטלין ברכה. הנחלת כרגלי הבעלים, אבל שלהבת כגון המדליק מנר לנר וכיוצא בזה כרגלי כל אדם, כלומר אין בה ממש לקנות שביתה. ת"ר ה' דברים נאמרו בנחלת, נחלת כרגלי הבעלים, נחלת של הקדש הנהנין ממנה מועלין בה, ונחלת של ע"ז אסורה, ודמוציא נחלת לרה"ר חייב, והמודר הנאה מחבירו אסור בנחלתו, ומותר בשלהבת שלו, כלומר מדליק מנרו וכיוצא בו מותר, והרי הוא כרגלי כל אדם. ואם היא של הקדש לא נהנין ולא מועלין, ואם

משל ע"ז היא מותרת. **והמוציא שלהבת לרה"ר**, כגון שנפח בפיו וכיוצא בזה ודחה השלהבת מרשות היחיד לרשות הרבים פטור. וזה פירוש דאדייה אדוויי. אבל אם הוציא שלהבת בקיסם שהוא חתיכת עץ, אע"פ דליכא בהאי עץ שיעור כדי לבשל ביצה קלה, או שפא משחא בחספא פחות ממה שראוי לתתו בין פצים לחבירו, או פתילה דולקת וכיוצא באילו חייב, ואינו פטור בשלהבת אלא בזמן דאדייה אדוויי כמו שפירשתי למעלה. **[מתני'] בור של** יחיד כרגליו. ורמינהו נהרות המושכין ומעיינות הנובעין כרגלי כל אדם, והא סתמא קתני דאפילו [של] יחיד, וקתני כרגלי כל אדם, וא"ל רב נחמן לרבא מתניתין במכונסין. כגון מי גשמים בדוחיות וכיוצא בהן. [ח] הניבעין כרגלי כל אדם. ושל אנשי העיר כרגלי אנשי אותה העיר ושל עולי בבל כרגלי הממלא. איתמר מילא מים מבור של עולי בבל ונתנם לחבירו, רב נחמן אומר כרגלי מי שנתמלאו לו. קסבר בירא דשותפי ניהו, ומחלקו נתן לו. ורב ששת אמר כרגלי הממלא, קסבר בירא דהפקירא הוא והממלא הוא הזוכה בהן. איתיביה רבא לרב נחמן מיהא דתנן בנדרים פרק השותפין שנדרו הנאה זה מזה, אמר ראובן לשמעון הריני עליך חרם שמעון המודר אסור, אם א"ל

ח) ל"ל אבל מים הנובעין כו'.

[והתנן השותפין. מגופיה הוי מלי למידק דלאסר בה"כ ובית המרחץ מטעם שותפין אלא זאת פשוט יותר]: **הכא** במגביה מציאה לחברו קנה חבירו קמפלגי. דרב נחמן אית ליה קנה חבירו ולכך קאמר כרגלי מי שנתמלאו לו כו' והקשה רש"י דבהדיא קאמר רב נחמן בפ"ק דב"מ (דף י. ושם) דמגביה מציאה לחברו לא קנה חברו אלא נראה לרש"י דה"ג דמגביה מציאה לחברו קנה חברו אלא דמגביה מציאה לחברו קמפלגי ותו לא וה"פ רב נחמן סבר לא קנה המגביה אלא בדעתו למקני והוי הפקר עד שנתן ליד מי שנתמלאו לו והוא קנאם במשיכה דדעתו היה לקנות ואע"ג דמגביה מציאה לחברו לא קנה חברו היינו כשעודה ביד המגביה לפי דמלי למימר מי זכיתי לעצמי אבל כשנטלה חברו זכה מן ההפקר כיון דמגביה לא הגביה לקנות לו כדתנן התם ואם משנתנה לו אמר מי זכיתי בה תחלה לא אמר כלום לכך הוי כרגלי מי שנתמלאו לו ורב ששת אמר מגביה מציאה לחברו קנה המגביה תחלה וזה קבלה מידו הלכך הוי כרגלי הממלא ודוחק הוא למחוק גרסת הספרים ועוד אין סברא לרב ששת שיקנה המגביה בלא מתכוין לכ"ע לרשב"ם לפרש שיש ליישב גרסת הספרי' ומה שהקשה רש"י לא קשה מידי דשאני התם דקאמר טעמא משום דהוי תופס נעבל חוב במקום שחב לאחרים לאחרים לא ימלאו המציאה אח"כ לפיכך קאמר רב נחמן דלא קנה אבל הכא אית ליה לרב נחמן שפיר דקנה מי שנתמלאו לו דלא הוי חב לאחרים דהא איכא הרבה מים דיכולים אחרים למלאות ועוד אומר ר"ת דיש לקיים גרסת הספרים וה"פ מר סבר המגביה מציאה לחברו קנה חבירו היינו רב ששת ולכך קאמר כרגלי הממלא דמאיזה טעם אמרינן המגביה מציאה לחברו קנה חברו דמגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה והואיל ואתי מכחו דין הוא שיהא כרגלי הממלא ור"נ ס"ל לא קנה חברו והשתא ניחא הייא דב"מ דגם הוא לא קנה דלא נתכוון לקנות וא"כ הרי הן הפקר כל זמן שלא נתן לידי מי שנתמלאו לו ולכשיבאו לידו יזכה בהן מן ההפקר לפיכך הן כרגליו (לישנא אחרינא דמגביה מציאה לחברו קא מפלגי ולא גרסינן מר סבר קנה חברו וכו' דא"כ קשיא דר"נ אדר"נ דמבעיא לפרושי הכא ר"נ סבר קנה חברו דקאמר כרגלי מי שנתמלאו לו וכשנים אוחזין רב נחמן ורב חסדא אמרי תרוייהו המגביה מציאה לחברו לא קנה חברו בהגבהתו של זה ולא קנה המגביה דלאו אדעתיה למקני אלא מי שנתמלאו לו קנאן במשיכה כשיקבלו שיבאו לרשותו ודעתו לקנות דכי אמרינן לא קנה כל זמן שביד המגביה אמר דיכול לומר לו אני אוכה לעצמי בה תחלה אבל משנתנה לו קנה דתנן התם אם משנתנה לו אמר אני זכיתי בה תחלה לא אמר כלום ורב ששת סבר קנה המגביה ומידו קבלה זה הלכך כרגלי הממלא ואית דגרס כמו שכתוב בספרים ומפרשין הכי רב נחמן סבר קנה חברו משנתן לו ורב ששת סבר לא קנה חברו אלא המגביה לגמרי פטר להו: **אין אומרים כו'**. ופטור. אלמא אין ברירה אלא על כרחך לרב נחמן ברירה הפקרא הוא מדאשתרו ביה מודרי הנאה (ה) גבי מילא ונתן לחברו: **כמגביה מציאה לחברו קא מפלגי.** לא גרסינן במגביה מציאה קנה חברו קמפלגי ולא גרס מר סבר קנה חבירו כו' דאם כן קשיא דרב נחמן דאדרב נחמן דמבעי לן לפרושי הכא דרב נחמן סבר קנה חברו דקאמר כרגלי מי שנתמלאו לו וכשנים אוחזין (ב"מ דף י.) אמרינן רב נחמן ורב חסדא דאמרי תרוייהו המגביה מציאה לחברו לא קנה חברו אלא ה"ג במגביה מציאה לחברו קא מפלגי ותו לא. ופי' במגביה מציאה לחברו קא מפלגי דלאו אדעתיה למקני אלא מי שנתמלאו לו קנאם במשיכה כשיקבלם כשבאו לרשותו ודעתו לקנות דכי אמר לא קנה חברו כל זמן שהוא ביד המגביה אמרינן דיכול לומר אני אוכה בה לעצמי אבל משנתנה לו קנה דתנן התם (דף ט.) ואם משנתנה לו אמר זכיתי בה תחלה לא אמר כלום ורב ששת סבר קנה המגביה תחלה ומידו קבלה זה הלכך כרגלי הממלא. ואית דגרס כמו שכתוב בספרים ומפרשין הכי רב נחמן סבר קנה חבירו משנתן לו ורב ששת סבר לא קנה חברו אלא המגביה: **מתני' לא יציאו.** מפירותיו הואיל והוא לא ערב לשם להכל כרגלי הנעלים: **ואם ערב הוא.** ללכת לשם: **פירותיו כמותו.** ומותר להניחם מי

[ו] הרי אתה עלי חרם הנודר אסור הריני עליך ואתה עלי שניהם אסורים זה בזה [א] ומותרין בשל עולי בבל ואסורין בשל אותה העיר ואלו הן דברים של עולי בבל הר הבית הלשכות והעזרות ובור של אמצע הדרך ואלו הן של אותה העיר [ב] הרחוב ובית הכנסת ובית המרחץ ואי אמרת בירא הוא אמאי מותר והתנן [ג] [ב] השותפין שנדרו הנאה זה מזה אסורים ליכנס לחצר לרחוץ בבור [ג] לרחוץ ה"נ והכא במאי עסקינן למלאות מר מדידיה קא ממלא ומר מדידיה קא ממלא וסבר רב נחמן יש ברירה והתנן [ד] [ג] האחין השותפין כשחייבין בקלבון פטורין ממעשר בהמה וכשחייבין במעשר בהמה פטורין מן הקלבון ואמר רב ענן לא שנו אלא שחלקו גדים כנגד טלאים וטלאים כנגד גדים אבל חלקו גדים כנגד גדים וטלאים כנגד טלאים אומר זהו חלקו המגיעו משעה ראשונה לכך ורב נחמן אמר [ד] אפילו חלקו גדים כנגד גדים וטלאים כנגד טלאים אין אומר זה חלקו המגיעו משעה ראשונה לכך אלא דכולי עלמא בירא דהפקרא היא [ה] אלא הכא [ו] במגביה מציאה לחבירו קא מיפלגי מר סבר [ז] קנה ומר סבר לא קנה: **מתני'** [ח] מי שהיו פירותיו בעיר אחרת וערבו בני אותה העיר [ט] להביא אצלו מפירותיו לא יביאו לו ואם ערב הוא פירותיו כמותו מי

כתיב ומסיגין אם אינו עניין לבכור דאיתיה בשותפות דכתיב ובכורות בקרכם ולאנכם (דברים יב) מהו עניין למעשר יכול אפי' קנו בתפיסת הבית כגון אחין אלא הספיקו לחלוק ירושתן עד שנולדו להם ולדות ת"ל יהיה. הלכך אחים שהן שותפין בשותפותן לאחר חלוקה כגון שחזרו ונשתתפו חייבין בקלבון כשאר שנים המתחברין לשקל שלש ופטורים ממעשר בהמה דשותפין בעלמא מיגהו דבטלה לה תפיסת הבית וכשחייבים במעשר בהמה שנשתתפו משנפלה להם הירושה דקיימא תפיסת הבית פטורין מן הקלבון כאילו היה אביהן קיים שממונן אחד ופטורין יחד: **ואמר רב ענן לא שנו.** דבשביל חלוקה בטלה תפיסת הבית מייהו: **אלא כשחלקו.** על פי שוס בדמים גדים כנגד תיסים זקנים או כנגד טלאים דבטלו (ו) מהן שם ירושה ונתנו בה תורת לקוחות וכי חזרו ונשתתפו הוו להו כלקח זה בשלו וזה בשלו מן השוק ונתערבו ואין כאן עוד שם תפיסת הבית אלא שם שותפות אבל חלקו טלאים כנגד טלאים וגדים כנגד גדים דזהו משפט ירושה לכל אחד חלק בכל מין ומין אומרים זה חלקו המגיעו דיש ברירה ועדיין שם יורשים עליהן וכשחזרו ונשתתפו חזרה תפיסת הבית למקומה. ויש פוטרים הטעם משום לקוחות דתנן הלוקח פטור ממעשר בהמה (כבורות דף נה:) וטעות הוא בידם דכשהולדות לקוחין הן פטורין מלהתעשר אבל הלוקח עשר בהמות ילדו חייבין במעשר והכא לגמרי פטר להו: **אין אומרים כו'**. ופטור. אלמא אין ברירה אלא על כרחך לרב נחמן ברירה הפקרא הוא מדאשתרו ביה מודרי הנאה (ה) גבי מילא ונתן לחברו: **כמגביה מציאה לחברו קא מפלגי.** לא גרסינן במגביה מציאה קנה חברו קמפלגי ולא גרס מר סבר קנה חבירו כו' דאם כן קשיא דרב נחמן דאדרב נחמן דמבעי לן לפרושי הכא דרב נחמן סבר קנה חברו דקאמר כרגלי מי שנתמלאו לו וכשנים אוחזין (ב"מ דף י.) אמרינן רב נחמן ורב חסדא דאמרי תרוייהו המגביה מציאה לחברו לא קנה חברו אלא ה"ג במגביה מציאה לחברו קא מפלגי ותו לא. ופי' במגביה מציאה לחברו קא מפלגי דלאו אדעתיה למקני אלא מי שנתמלאו לו קנאם במשיכה כשיקבלם כשבאו לרשותו ודעתו לקנות דכי אמר לא קנה חברו כל זמן שהוא ביד המגביה אמרינן דיכול לומר אני אוכה בה לעצמי אבל משנתנה לו קנה דתנן התם (דף ט.) ואם משנתנה לו אמר זכיתי בה תחלה לא אמר כלום ורב ששת סבר קנה המגביה תחלה ומידו קבלה זה הלכך כרגלי הממלא. ואית דגרס כמו שכתוב בספרים ומפרשין הכי רב נחמן סבר קנה חבירו משנתן לו ורב ששת סבר לא קנה חברו אלא המגביה: **מתני' לא יציאו.** מפירותיו הואיל והוא לא ערב לשם להכל כרגלי הנעלים: **ואם ערב הוא.** ללכת לשם: **פירותיו כמותו.** ומותר להניחם

[ו] ל"ל וקמ"ל דאע"ג דחלקו בנבמה סד"א דגלו דעתייהו וכו'.

עין משפט נר מצוה

נב א מיי' פ"ז מהל' גזילה הלכה ג טוש"ע י"ד סימן רכד סעיף ח:

נג ב מיי' שם הלכה ד סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רכו סעיף ח:

נד ג מיי' פ"ו מהלכות בכורות הלכה י ופ"ג מהלכות שקלים הלכה ד ה:

נה ד מיי' פ"ו מהלכות בכורות הלי י:

נו ה מיי' פ"ז מהל' גזילה ואבידה הלכה ג טוש"ע ח"מ סימן רסט סעיף ח:

נז ו מיי' פ"ס מהלכות יו"ט הלכה יג עוש"ע א"ח סימן תז סעיף יז:

רבינו חננאל

הרי אתה עלי חרם, ראובן הנודר אסור, הריני עליך ואתה עלי שניהן אסורין. ושניהן מותרין בדבר של עולי בבל (ואסור) [ואסורין] בדבר של אותה העיר. אילו הן דברים של עולי בבל, הר הבית הלשכות והעזרות והבאר שבאמצע הדרך. אלו הן דברים של אותה העיר הרחבה ובה"כ ובית המרחץ והתיבה והספרים. ואי אמרת דאי בור של עולי בבל דשותפי הוא אמאי מותרין, והתנן השותפין שנדרו זה מזה הנאה אסורין ליכנס לחצר. ופריק רב נחמן לירד לרחץ בזה הבאר אסור, דהא בכל הבאר הוא רוחץ ואסור, אבל למלאות מים מתוכן, אמרינן כל אחד מחלק שיש לו בתוכו, כלומר משלו ממלא. ואקשינן וסבר רב נחמן שזה המים ששאב הם הם בעצמן חלקו וכי יש ברירה. והתנן בשקלים סוף פרק ראשון, ובשחיטת חולין פרק ראשון, ובבכורות פרק אחרון, האחין השותפין שחייבין בקולבון פטורין ממעשר בהמה, והן משכר חלקו. כדתנן בבכורות פרק אחרון חלקו ולבסוף נשתתפו חייבין בקולבון ופטורין ממעשר בהמה. פירוש חייבין בקולבון, דכיון דחלקו נעשו כרחוקין, ותנן השוקל על ידו ועל יד חבירו חייב בקולבון ופטור ממעשר [בהמה]. דכיון דחלקו הרי הן כלקוחות, ותנן הלקוח או שנותן לי במתנה פטור ממעשר בהמה. ושחייבין במעשר בהמה, שעדיין לא חלקו, וירשו בהמה או קנו ועדיין לא חלקו, חייבין במעשר בהמה, דתנן קנו בתפיסת הבית חייבין ואם לאו פטורין, ופטורין מן הקולבון, כי מממון אחד הביאו הסלע, כי עדיין לא חלקו, כך היתה חובת קולבון, אם היו אחים ולא חלקו וקנו בתפיסת הבית (אין) [אם] הביאו שניהן סלע פטור מן הקולבון. ואמרינן התם בבכורות פטורין כזה ובזה, שחלקו בבהמה ולא חלקו בכספים. [ו] אע"ג דחלקו בהמה גלו דעתייהו דלמיפלג קיימי וליחייבו בקולבון קמ"ל. ואמר רב ענן לא שנו [אם] חלקו האחין פטורין ממעשר בהמה, אלא בזמן שחלקו גדיים כנגד טלאים כו'. ורב נחמן אמר אפילו חלקו גדיים כנגד גדיים וטלאים כנגד טלאים אין אומר זה הוא חלקו המגיעו משעה ראשונה לכך. יהנה רב נחמן לית ליה ברירה. ופריקינן אלא דב"ע באר של עולי בבל הפקירא הוא, ובמגביה מציאה לחבירו פליגי, רב נחמן סבר המגביה מציאה לחבירו, כיון דבשעת הגבהה אדעתא דחבריה קמגבהה לה, קנה חבירו. יכן שמעתא סלקא בשנים אוחזין בטלית. ורב ששת סבר לא קנה. וקי"ל כרב נחמן. ת"ש מי שזימן לו אורחים כו' קחני מיהא אם זיכה להם יוליכו עמהן. ופריק רב ששת זיכה שאני. [**מתני'**] מי שהיו לו פירותיו בעיר אחרת וערבו בני אותה העיר לבוא אצלו. לא יביאו לו מפירותיו, ואם ערב פירותיו כמותו.

מסורת הש"ס

א) נדרים ה. מז.: ב) נדרים מה: ד"ק נא.: ג"ב מ.: ג) חולין כה: בכורות יז: [שקלים פ"א מ"ז], ד) [ב"מ ח. ו.], ה) פ"א מעשרות, ו) נכ"א: נעלו, ז) רש"ל מ"ז.

הגהות הב"ח

(א) גמ' של אותה העיר הרחבה ובית המרחץ ובית הכנסת ואי כל"ל: (ב) שם לרחוץ בבור הכי ממי כל"ל ותיבת לרחוץ נמחק: (ג) שם דהפקרא היא והכא במגביה כל"ל ותיבת אלא נמחק: (ד) שם כמשנה ועבדי בני אותה העיר לבא אצלו לא יביאו לו מפירותיו ואם ערב הוא פירותיו כמותו כל"ל: (ה) רש"י ד"ה אין אומרים יכו' מידלי הנאה והכא נגי:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה הכא במגביה וכו' דגם הוא לא קנה. עי' ע"ז דף סב ע"ב תוספות ד"ה לקוט:

מוסף רש"י

אסורים ליכנס לחצר. בחלר אל שניהן, דכל חד אסור בדריסת הרגל של חבירו, ויקא סבר אין ברירה, דאימור הלי לחלוק חבירו עיל והלי לחלוק חבירו עיל (נדרים מה:) שכל זמן שלא חלקו את החצר, נכנס כל אחד בחלק חבירו וקם ליה בגא ימל דבריו, שהרי נהנה מחבירו, שעומד בחלקי (רש"ם ס"ב ב"מ נ.). כשחייבין בקלבון. שחלקו בנכסי אביהן ואחר כך נשתתפו ואם שוקלין סלע שלם לשני חלקי אביהם כאחד יהו מיינין לתת כל אחד ואחד מעה קטנה לקלבון, דהא שני ממונות הן ואבי

מי שזמן אצלו אורחים. מעיר אחרת ויבואו אצלו על ידי ערוב: לא יוליכו. לאחר שעודה מנות בידם לביתם לסעודת הלילה: אלא אם כן זכה להם. ע"י אחר: מנותיהם מערב יו"ט. שמסרם בעל הבית זה לאדם אחר במשיכה ואמר לו זכה במנות הללו לפלוני ולפלוני דזכין לו לאדם שלא בפניו והיו שלהם מבעוד יום לילך כרגליהם: גמ' אם הכנים ברשות. שורו וקדרותיו ופירותיו לאחר מברו בעל אחר חייב בנזקין ורש"י דהך מתני' בנכנס קמא דכי אמר ליה עול ועונר קאמר ליה: לימא. הך פלוגתא דהכא כי הך דאזלא משום דאמר רב הלכה כרבנן דקיימי ברשותיה לענין שמירה הוא הדין לתחומין: אמר לך רב. בהך אגא דאמרי אפי' לרבי דאילו רבי לא פליג אגא בדאגא פרש אגא עול קמא אמר ליה וסבר רבי עול ותנור את קאמר ליה אבל מפקיד פירות דהכא לאו בסתמא עסקינן אגא בדקביל לנטירותא: ושמואל אמר אגא דאמרי. בהא אפי' לרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן התם דקיימי ברשות בעל אחר אגא לענין שמירה דכיון דסביר להו דמסתמא עול ותנור לך קאמר ליה כ"ש דבעל השור מינח ניחא ליה דמוקי שורו ברשותו דבעל אחר לשמרו דאי מזיק האי שור לבעל אחר לא מיחייב עליה אבל הכא לענין תחומין מי ניחא ליה לאינים כו': תנן ואם ערב הוא פירותיו כמוהו. אגמא כרגלי המפקיד גינהו: שיחד לו קרן זוית. דאושליה ביתא הלכך ברשות המפקיד הן אבל הכא דמשכן שומר וקבל עליו שמירתן הרי הן כרגליו: אא"כ זכה. וכי זכה מיהא מוליכין יהבי בידו הופקדו לאחר זכיה וש"מ כרגלי המפקיד הן: זכה שאני. שהרי כל עצמו לא עשה אגא להוליאו משביתתו ולהעמידו בשביתה שלהן ובראותן: אגא בשרא בעברא דדשא. בבית אושפיזכיה שנתנו לו טבחי העיר מבעוד יום והוא היה בן עיר אחרת שמערבין לו לבוא לכאן: ה"ג א"ל אם אם אגיה אל שקיל ואי אינהו אגו לך. לגרכך לא תשקול להוליכן לעירך ולקמייה מפרש טעמא ואזיל: שאני עברא דדשא. כלומר שאני הכא דתליהו מיהו גופיה בעברא דדשא והם לא קבלוהו מידו לשמרו דכמי שיחד לו קרן זוית דמי: א"ל רב הלל לרב אשי ואי אינהו אגו ליה לא שקיל והאמר שמואל שור של פטם הרי הוא כרגלי כל אדם. אגמא כיון דאוקמיה במחשבתו ברשות כל מי שיקנהו מותר הקונה להוליכו למקומו והכא נמי הא ברשותיה אוקמיה במחשבתו ברשות כל מי שיקחנו: א"ל רבינא לרב אשי ואי אינהו אגו ליה לא שקיל והא"ר יוחנן הלכה כר' דוסא. דאמר הרי הוא כרגלי כל אדם דאגמא כיון דאין רועה בעיר אגא הוא ואגן סהדי דכל מי שיש לו בהמה דעתו שתהא כרגליו אמרינן בתריה אזלה וכל שכן הכא דאוקמוה בהדיא ברשותיה ואדעתא דידיה אגו ליה: כרגלי הבעלים. וכיון דלגרכו אגאוה שם הוה ליה איהו בעליה: אגא שאני רב אגא בר חנילאי כו'. וטעמא דאגו מטוס תחומין אגא רב הונא דאורי ליה הכי אגמידיה לרב הוה ורב אמר בשמיעת חולין (חולין דף לה.) בשר כיון שנתעלם מן העין אסור ואפי' תנור ביתא בבית ישראל ורב אגא אגב טרדא דשמעתיה משכח שאר עסקיו: וה"ק ליה. רב הונא: אי אם חליה. מידי דעביד איניש בידיה לא מנשי ולא מסח דעתיה: ואי אינהו אגו לך. אתה לא היה דעתך לכך והם אינם זהירים בשלך ואסמו דעתייהו ולא תשקול. לשון אחר מטוס מוקצה: מתני' אין משקין ושוחטין את המדבריות. מטוס מוקצה ובגמרא מפרש אמאי נקט משקין: גמ' מלחא אגב אורחיה. דתנא דה"ל לאורויי בבהמות מי מותרת ומי אסורה נקט אורחיה בלישנא דמשמע מינה מילתא אחרי בדרך ארץ: משום טרדא דמשכא. שהא נוחה להפשיטה שהוא נדבק יותר מדאי בבשר: ובגמטות. ליישב: כרביעה. במרחשון: פצעילי תמרה. תמרים שאין מתבשלות באילן ובולרין אותן מהאילן ועושין להן חותלות הן כלי כפות תמרים וכונסין אותן לתוכן ומתבשלות: מהו. לאכול מהן ביום טוב: אגא

[אלא אם כן זכה להן. מימה ל"ל זכה אפי' בירר חלק כל אחד ואחד נמי מידי דהוה אשואל דאמרינן לעיל (דף לח.) אע"פ שלא נתנו לו אגא ביו"ט וכו' וי"ל דשואל דעתיה טפי אכלי מאוחרים על מנות]: תנן ואם ערב הוא פירותיו כמוהו. מדאשא דקתני ואם ערבו בני אותה עיר לא יביאו לא מצי למידק דאיכא למיקר דלא ערבו הנפקדים]: פצעילי תמרה. פ"ה תמרים שאינם מתבשלין באילן לעולם וגולדין אותן מן הדקל ועושין להם חותלות וכונסין לתוכן ומתבשלות ומצביעת לר"ש מהו לאכול מהן ביו"ט ולא נהירא דפצעילי תמרה לא משמע הכי אלא פירושו דהוי פגי תמרה שסופן להיות גמרין ומתוקין יפה יפה ועדיין לא נתבשלו ופוצעין אותם אחת לשנים בסכין ומעלין אותן לגג ליבשן ולא הוו כגרוגרות ומתוקין דלא למינהו בידים דלא הוי לאדם מעולם:

הדרן עלך משילין
וסליקא לה מסכת ביצה

[א] מי שזמן אצלו אורחים לא יוליכו בידם מנות אלא אם כן זכה להם מנותיהם מערב יו"ט: גמ' אתמר המפקיד פירות אצל חבירו רב אמר כרגלי מי שהפקידו לו ושמואל אמר כרגלי המפקיד לימא רב ושמואל דאזדו לטעמייהו דתנן[ב] אם הכנים ברשות בעל החצר חייב רבי אומר לעולם אינו חייב עד שיקבל עליו בעל הבית לשמור ואמר רב הונא אמר רב הלכה כדברי חכמים ושמואל אמר [ג]הלכה כרבי לימא רב דאמר כרבנן ושמואל דאמר כרבי אמר לך רב אנא דאמרי אפי' לרבי עד כאן לא קאמר רבי התם אלא דבסתמא לא קביל עליה נטירותא אבל הכא הא קביל עליה נטירותא ושמואל אמר אנא דאמרי אפי' לרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא דניחא ליה לאיניש דניקום תוריה ברשותיה דבעל חצר דאי מזיק ליה לא מיחייב אבל הכא מי ניחא ליה לאיניש דליקום פיריה ברשותיה דחבריה תנן ואם ערב הוא פירותיו כמוהו ואי אמרת כרגלי מי שהפקידו אצלו כי ערב הוא מאי הוי אמר רב הונא אמרי בי רב [ד]בגון שיחד לו קרן זוית ת"ש מי שזמן אצלו אורחים לא יוליכו בידם מנות אא"כ זכה להם מנותיהם מערב יו"ט ואי אמרת כרגלי מי שהפקידו אצלו כי זכה להם ע"י אחר מאי הוי ה"ג כיון שזכה להם ע"י אחר כמי שיחד לו קרן זוית דמי ואיבעית אימא זכה שאני רב חנא בר חנילאי תלא בשרא בעברא דדשא אתא לקמיה דרב הונא א"ל אי את תלית זיל שקיל ואי אינהו תלו לך לא תשקול ואי איהו תלא מי שקיל והא [ה]רב הונא תלמיד דרב הוה ואמר רב כרגלי מי שהפקידו אצלו שאני עברא דדשא דכמי שיחד לו קרן זוית דמי א"ל רב הלל לרב אשי ואי אינהו תלו ליה לא שקיל [ו]והאמר שמואל שור של פטם הרי הוא כרגלי כל אדם א"ל רבינא לרב אשי ואי אינהו תלו ליה לא שקיל והאמר [ז]רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הלכה כר' דוסא א"ל רב אשי לרב כהנא ואי אינהו תלו ליה לא שקיל והתנן[ח] הבהמה והכלים כרגלי הבעלים אלא שאני רב חנא בר חנילאי דגברא רבה הוא וטריד בשמעתיה וה"ק ליה אי את תלית אית לך סימנא בגוויה ולא מסחת דעתך מניה זיל שקול ואי אינהו תלו לך מסחת דעתך ולא תשקול: מתני' [ט]אין משקין ושוחטין את המדבריות אבל משקין ושוחטין את הבייתות אלו הן בייתות הלנות בעיר מדבריות הלנות באפר: גמ' למה לי למימר משקין ושוחטין מילתא אגב אורחיה קמ"ל [י]דלשקי אינש בהמתו והדר לשחוט משום סרכא דמשכא [יא]ת"ר אלו הן מדבריות ואלו הן בייתות מדבריות כל שיוצאות בפסח ורועות באפר ונכנסות ברביעה ראשונה ואלו הן בייתות כל שיוצאות ורועות חוץ לתחום ובאות ולנות בתוך התחום רבי אומר אלו ואלו בייתות הן אלא אלו הן מדבריות כל שיוצאות ורועות באפר ואין נכנסות לישוב לא בימות החמה ולא בימות הגשמים ומי אית ליה לרבי מוקצה והא בעא מיניה ר' שמעון בר רבי מרבי [יב]פצעילי תמרה לר"ש מהו א"ל [יג]אין מוקצה לר"ש אלא

אלא שאני רב חנא בר חנילאי כו'. וטעמא דאגו מטוס תחומין אגא רב הונא דאורי ליה הכי אגמידיה לרב הוה ורב אמר בשמיעת חולין (חולין דף לה.) בשר כיון שנתעלם מן העין אסור ואפי' תנור ביתא בבית ישראל ורב אגא אגב טרדא דשמעתיה משכח שאר עסקיו: וה"ק ליה. רב הונא: אי אם חליה. מידי דעביד איניש בידיה לא מנשי ולא מסח דעתיה: ואי אינהו אגו לך. אתה לא היה דעתך לכך והם אינם זהירים בשלך ואסמו דעתייהו ולא תשקול. לשון אחר מטוס מוקצה: מתני' אין משקין ושוחטין את המדבריות. מטוס מוקצה ובגמרא מפרש אמאי נקט משקין: גמ' מלחא אגב אורחיה. דתנא דה"ל לאורויי בבהמות מי מותרת ומי אסורה נקט אורחיה בלישנא דמשמע מינה מילתא אחרי בדרך ארץ: משום סרכא דמשכא. שהא נוחה להפשיטה שהוא נדבק יותר מדאי בבשר: ובגמטות. ליישב: כרביעה. במרחשון: פצעילי תמרה. תמרים שאין מתבשלות באילן ובולרין אותן מהאילן ועושין להן חותלות הן כלי כפות תמרים וכונסין אותן לתוכן ומתבשלות: מהו. לאכול מהן ביום טוב: אגא

ורועות באפר ואין נכנסות כישוב לא בימות החמה ולא בימות הגשמים. ומקשינן ומי אית ליה לר' מוקצה כלל דקתני אילו הן מדבריות, והא בעא מיניה ר' שמעון בר' מר' פצעילי תמרה לר' שמעון מהו. ואמר ליה אין מוקצה לר' שמעון

מוסף רש"י

אם הכנים ברשות בעל החצר חייב. משנה היא בפרק שור שנגח את הפרה (מז.) בקלר שהכנים קדריתיו וזכרן שורו של בעל הבית או הכנים שורו וגנבו שורו של בעל הבית או שהכנים פירותיו ואכלתן בהמתו, בעל החצר חייב נזקו, כי אמר ליה עול, עול ותנור לך קאמר ליה, והוא הדין הנח שמתא בשוק (ב"מ פא.). רבי אומר לעולם אינו חייב. לעול ותיב ותנור לך קאמר, וה"ל להנח שמתא בשוק (שם). שור של פטם. שמפטם שוורים לגמלו, הרי הוא כרגלי כל אדם. אמילו בן עיר אחרת שבא לכאן ע"י עירוב, מוליכו למקומו, דכיון דאוקמיה לגבוהה, מאתמול אוקמיה ברשותיה דמאן דאתי למחר חזיני ליה (עיל לח.). הבהמה והכלים כרגלי הבעלים. שהשואל או לוקח בהמה או כלים מחכרו ביום טוב, אינו יכול להוליכם אלא למקום שהבעלים הרשאוים מותרין ליכך שם, ואם עירבו לאפון לא יוליכו זה לדרום (ערובין צז.) ואם לא ערב יש לה אלפים לכל רוח העיר (לעיל לו.) כשם שאין אדם יכול ליכך ביו"ט אלא עד תחום שבת, כך בהמתו אינה יכולה ליכך חוץ לתחום. וכליו נמי אין לו רשות לשנרם חוץ לתחום (האורח ח"א סי' שם). אין משקין ושוחטין. דרך להשקות בהמה לפני שחיטה שהמה נותה להפשיט (שבת מה.) אומתא דמילתא נקט (שם קנ.). את המדבריות. הבייתות (שם מה.) שרועות בחפר מעיל ולנות בתוך התחום (שם קנ.). פצעילי תמרה. תמרים הנלקטים קודם בישולן וכונסין אותם בכלים שעושין מגולגין והן מתבשלות מאליהן, מהו לאכול מהן קודם בישולן, מי מודה בהן דמוקצה הן כגרוגרות ומימוקין או לא (שבת מה.).

רבינו חננאל

איתמר המפקיד פירות אצל חבירו, רב אמר כרגלי המופקדין אצלו ושמואל כרגלי המפקיד. לימא אדרו לטעמייהו דתנן כב"ק בפרק שור שנגח את הפרה, אם הכניס ברשות, בעל חצר חייב. רבי אומר בכולן אינו חייב עד שיקבל עליו בעל הבית לשמור, ואיתמר אמר רב הונא אמר רב הלכה כחכמים, ושמואל אמר הלכה כרבי, אמר לך רב אנא דאמרי אפילו לר' עד כאן אמר כו', וכבר פירשנוהו במקומו. והא דתנן אם ערב פירותיו כמוהו, דשמעינן מינה כרגלי המפקיד, אוקמה רב בדיחד להן [קרן זוית] ולא קיבל להיות מופקדין אצלו, לפיכך ברשות בעליו עומדין. רב חנא בר חנילאי תלא בשרא בעברא דדשא,

---

רבינו חננאל (המשך)

הבית בעבד יו"ט, ואתא ביו"ט לגבי רב הונא, וא"ל מהו למישקליה ולמיזל היום בתחום שלי, א"ל אי אנת תלית ליה בעיברא דדשא מוכחא מילתא דלא אפקדתיה לגבי מריה דביתא, ואע"ג דאמר רב כרגלי המופקדין אצלו בכי האי גוונא מודי רב דהוא כרגלי המפקיד, ואי אנת אפקדתיה גבייהו ואינהו תלו לא תשקול. ואקשינן וכי האי גוונא אי אינהו תלו, והאמר שמואל שור של פטם כרגלי כל אדם, דכיון דמכרוי עליה כל אדם דעתיה עילויה, וכ"ש זה שכבר קנה. א"ל רבינא לרב אשי [ו]ואי הוו אינהו תלו שקיל, והא"ר יוחנן הלכה כר' דוסא דאמר הלוקח בהמה מחבירו מעיו"ט אע"פ שלא נתנה לרועה אלא ביו"ט הרי הוא כרגלי הרועה, ואוקימנא ברועה אחר. א"ל רב אשי לרב כהנא ואי אינהו תלו לא שקיל, התנן השואל כלי מחבירו מערב יו"ט כרגלי השואל, הנה אע"פ שהן ברשות המשאיל כרגלי השואל הן. ואסיקנא אלא רב הונא הכי קאמר, רב חנא בר חנילאי גברא וטריד בשמעתיה הוא, אי איהו תלא גלי דעתיה דכי יהיב סימנא שקיל ליה ולא מסח דעתיה, ואי אינהו תלו חייש דלמא מחלפי ליה [ז]ומסח דעתיה מיניה. מי שזימן אצלו אורחין לא יוליכו בידם מנות אא"כ זכה להן במנותיהן מערב יו"ט. [מתני'] אין משקין ושוחטין המדבריות אבל משקין ושוחטין את הבייתות. למה לי למיתנא משקין, מילתא אגב אורחיה קמ"ל דלישקי אינש והדר לשחוט, מ"ש דכי איכא סירכא משמטא [ח]. ת"ר אלו הן מדבריות שיוצאות ורועות בא"[פר] [ב]פסח ונכנסות ברביעה [ראשונה]. בייתיות שיוצאות ורועות חוץ לתחום ובאות ולנות בתוך התחום. ר' אומר אילו ואילו בייתות הן, אלו הן מדבריות שיוצאות

[א] נ"ק מז: עט: ב"מ פח:, [ב] [שבת קכח.], [ג] לעיל לח., [ד] [לעיל לז:], [ה] לעיל לז., [ו] שבת מה: קמ., [ז] שבת מה:

[ח] [תוספתא פ"ד], [ט] שבת מה:,

[י] ב"ק מז: [יא] ת"ר מהלי שבת פ"ה מהלי יו"ט הלכה יב טוש"ע ס"ת סימן תכו סעיף יח: נמ ב מי' פ"ג מהלי נזקי הלכה הן סמג עשין סו טור ש"ע ח"מ סימן שנג סעיף ו [וסימן שנו סעיף ה ועי' בהג"ה בסימן לנא סעיף ג:]

ס ג מי' פ"ה מהלכות יו"ט הלכה יג טוש"ע ס"ת סי' שנו סעיף יח:

סא ד ו מי' פ"ג מהלכות יו"ט הל' ב סמג לאוין עה טוש"ע ס"ת סימן תכו סעיף ב וסימן תנא סעיף ג:

ה [טוש"ע י"ד סימן לט סעיף יב וש"ך שם סס]:

סב ז מי' פכ"ו מהלי שבת הלכה יד סמג לאוין קפ טוש"ע ס"ת סימן שי סעיף ב:

נח א מי' פ"ה מהלי יו"ט הלכה יב טוש"ע ס"ת סימן שנו סעיף יח:

[ט] נרלה דע"ל ואי אינהו תלי ליה לא שקיל. [י] נרלה דרבינו ז"ל ס"ל דכיון דמקפ דעמיה מיניה אסור משום מתומין וכן פי' הרב המאירי ז"ל בשם המפרשים ז"ל ואולי דכיון על רבינו ז"ל. [יא] כ"ה גי' הרי"ף ז"ל ועי' בפ"ד יו"ד סימן ל"ט ס"ק ל"ב.

אלא גרוגרות וצמוקין בלבד איבעית אימא הני נמי כגרוגרות וצמוקין דמי ואיבעית אימא לדבריו דר"ש קאמר וליה לא ס"ל ואיבעית אימא לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי אין מוקצה אלא לדידכו אודו לי מיהת היכא דיוצאות ורועות בפסח ונכנסות ברביעה ראשונה דבייתות הן ואמרו ליה רבנן לא מדבריות הן:

אלא גרוגרות וצימוקין בלבד. לאיכא תרתי, דלמיעכו בידיס ולא מזו ושבת מה:) הדרן עלך מסכת ביצה

אלא כגרוגרות ולמוקין. שהן מתחלה לאויין לאכילה והוא דמה לאותן בידיס להעלותן ליבשן ושוב אינן לאויין עד שייבשו אבל אלו לא דמה לאותן בידיס ואיכא דאמיל דמייטו הכי. קא סלקא דעתיה מדפרש ליה מילתיה דר"ש אלמא כר"ש ס"ל: **איבעיא אימא הני.** מדבריות שאין נכנסות ליבוש כלל כגרוגרות ולמוקין דמיין שמקלה אותן מאלו בידיס: **ואיבעיא אימא.** אין מוקצה לר"ש קאמר ליה אבל לדידי יש מוקצה: **ואב"א.** מתני' לדבריהם דרבנן דאית להו מוקצה קאמר להו: אלא גרוגרות וצימוקין בלבד. איבעית אימא הני נמי כגרוגרות וצימוקין דמי. ואיבעית אימא לדבריו דר' שמעון קאמר וליה לא סבירא ליה. איבעית אימא לדבריהם דרבנן קאמר להו. לדידי אין מוקצה. לדידכו דאית לכו מוקצה אודו לי מיהא דהיכא דיוצאות בפסח ונכנסות ברביעה דבייתות הן. ואמרו לי לא מדבריות הן. תוספתא: מי שזימן אצלו אורחים לא יוליכו בידם מנות אלא אם כן ויכה להן על ידי אחר מנותיהן מערב יום טוב, מה הן מוציאין מבית המשתה תחיכה ג) דקלוסתא וביצה מחובלת, ר' שמעון בן גמליאל אומר מקום שנהגו לחלק אגוזים וקליות בטורלים יוליכו, בניו יבני ביתו קטנים הולכין עמו לבית האבל ולבית המשתה למקום שנהגו, ולא יתן ממנותיו לבני ולבתו של בעל הבית מפני האיבה. אין חפין ואין מתגודדין ג) ביום טוב אבל מדיחין את הכלים בנתר ג) ושפין כלי כסף בקרקטין. איי חפין את הכלים בנתר ביום טוב, אבל מדיחין אותן במלח ובמורסן בשבת ואין צ"ל ביו"ט. אלו הן מדבריות היוצאות בפסח ונכנסות ברביעה, בייתות כל שלנין בתוך התחום, רבי אומר אילו ואילו שיצאו חוץ לתחום אע"פ שאין נכנסין לתוך התחום אלא משתשכה מותר לשוחטן ביום טוב, ואילו הן מדבריות הרועות באפר לעולם. מיתא שמעינן דכל מידי דחזי לאינש דעתיה עילויה, ואפילו הא דאמר רב נחמן עז לחלבה ורחל לגיזתה ותרנגולת לביצתה ד) קימא לן כרבי יתורי דרידיא ותמרי דעסקא באנו למחלוקת רבי יהודה ורבי שמעון הא בהדיא קיימא לן הלכתא כרבי שמעון, ואף על פי דביום טוב קיימא לן כרבי יהודה, הני מילי כגון גולד ומוקצה מחמת איסורו וכיוצא באלו, אבל הני כולן שרי ביום טוב.

ו) נתוספתא פפ"ד הני' תחיסות וגלוקתא ומלה מתוכלת. ב) נתוספתא כאן הני' ואין מדיחין את הכלים בנתר ביו"ט אבל מדיחין אותן במלח ובמורסן יכו' וע"ע בשבת דף נ' ע"א ובנ"י ע"ב שב"ג ודו"ק היטב. ג) נתוספתא פפ"ד לתחא ואין שפין כלי כסף בקרטעין ומיהו רבינו אפסר דגרס בתוספתא עכפין כלי כסף ומו' יב"ה ביתוסלמי ביצה פ"ד הלכה ג' ובירושלמי שם ב"ב רבינו יב"ה נמוסף בעייבן נערך קרטעים ע"ש. ד) נראה דל"ל ותרנגולת לביצתה יתירא דרדיא ותמרי דעסקא באנו למחלוקת ר"י ור"ש קי"ל דסרי דהא דהדיא קי"ל ומו' ועי' בר"ף שהביא לגעת רבינו ע"ש היטב.

הדרן עלך משילין פירות וסליקא מסכת ביצה

הדרן עלך משילין פירות וסליקא לה מסכת ביצה

אחר השלמת המסכתא יאמר זה ויועיל לזכרון בעזרת השם יתברך

הַדְרָן עֲלָךְ מַסֶּכֶת בֵּיצָה וְהַדְרָךְ עֲלָן. דַּעְתָּן עֲלָךְ מִסֶּכֶת בֵּיצָה וְדַעְתָּךְ עֲלָן. לֹא נִתְנַשִּׁי מִינָּךְ מַסֶּכֶת בֵּיצָה וְלֹא תִתְנַשֵּׁי מִינַן לֹא בְּעָלְמָא הָדֵין וְלֹא בְּעָלְמָא דְּאָתֵי:

יאמר כן שלשה פעמים ואחר כך יאמר:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּהֵא תּוֹרָתְךָ אֻמָּנוּתֵנוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּתְהֵא עִמָּנוּ לָעוֹלָם הַבָּא. חֲנִינָא בַּר פַּפָּא רָמִי בַּר פַּפָּא נַחְמָן בַּר פַּפָּא אַחָאי בַּר פַּפָּא אַבָּא מָרִי בַּר פַּפָּא רַפְּרָם בַּר פַּפָּא רָכִישׁ בַּר פַּפָּא סוּרְחָב בַּר פַּפָּא אַדָּא בַּר פַּפָּא דָּרוּ בַּר פַּפָּא:

הַעֲרֵב נָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת דִּבְרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ וּבְפִיפִיּוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל. וְנִהְיֶה כֻּלָּנוּ אֲנַחְנוּ וְצֶאֱצָאֵינוּ וְצֶאֱצָאֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל כֻּלָּנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי תוֹרָתֶךָ: מֵאוֹיְבֵי תַּחַכְּמֵנִי מִצְוֹתֶיךָ כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי: יְהִי לִבִּי תָמִים בְּחֻקֶּיךָ לְמַעַן לֹא אֵבוֹשׁ: לְעוֹלָם לֹא אֶשְׁכַּח פִּקּוּדֶיךָ כִּי בָם חִיִּיתָנִי: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ: אָמֵן אָמֵן אָמֵן סֶלָה וָעֶד:

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ יְיָ אלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁשָּׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי בֵית הַמִּדְרָשׁ וְלֹא שַׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת. שֶׁאָנוּ מַשְׁכִּימִים וְהֵם מַשְׁכִּימִים. אנו מַשְׁכִּימִים לְדִבְרֵי תוֹרָה וְהֵם מַשְׁכִּימִים לְדָבָרִים בְּטֵלִים. אָנוּ עֲמֵלִים וְהֵם עֲמֵלִים. אָנוּ עֲמֵלִים וּמְקַבְּלִים שָׂכָר וְהֵם עֲמֵלִים וְאֵינָן מְקַבְּלִים שָׂכָר. אָנוּ רָצִים וְהֵם רָצִים. אָנוּ רָצִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא וְהֵם רָצִים לִבְאֵר שַׁחַת. שֶׁנֶּאֱמַר וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרִידֵם לִבְאֵר שַׁחַת אַנְשֵׁי דָמִים וּמִרְמָה לֹא יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם וַאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי כְּשֵׁם שֶׁעֲזַרְתַּנִי לְסַיֵּם מַסֶּכֶת בֵּיצָה כֵּן תַּעֲזְרֵנִי לְהַתְחִיל מַסֶּכְתּוֹת וּסְפָרִים אֲחֵרִים וּלְסַיְּמָם לִלְמֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמוֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵי תַלְמוּד תּוֹרָתֶךָ בְּאַהֲבָה. וּזְכוּת כל הַתַּנָּאִים וַאֲמוֹרָאִים וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים יַעֲמוֹד לִי וּלְזַרְעִי שֶׁלֹּא תָמוּשׁ הַתּוֹרָה מִפִּי וּמִפִּי זַרְעִי וְזֶרַע זַרְעִי עַד עוֹלָם. וְתִתְקַיֵּם בִּי בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אוֹתָךְ בְּשִׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ וְהָקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ. כִּי בִי יִרְבּוּ יָמֶיךָ וְיוֹסִיפוּ לְךָ שְׁנוֹת חַיִּים: אוֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בִּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד: יְיָ עוֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם:

יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵה רַבָּא. בְּעָלְמָא דְּהוּא עָתִיד לְאִתְחַדָּתָא, וּלְאַחֲיָא מֵתַיָּא, וּלְאַסְקָא לְחַיֵּי עָלְמָא, וּלְמִבְנֵא קַרְתָּא דִּירוּשְׁלֵם, וּלְשַׁכְלֵל הֵיכָלֵיהּ בְּגַוֵּהּ, וּלְמֶעְקַר פּוּלְחָנָא נוּכְרָאָה מֵאַרְעָא, וּלְאָתְבָא פּוּלְחָנָא דִּשְׁמַיָּא לְאַתְרֵיהּ, וְיַמְלִיךְ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּמַלְכוּתֵיהּ וְיַקְרֵיהּ, וְיַצְמַח פֻּרְקָנֵהּ וִיקָרֵב מְשִׁיחֵהּ]. בְּחַיֵּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בַּעֲגָלָא וּבִזְמַן קָרִיב, וְאִמְרוּ אָמֵן. יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יִתְבָּרַךְ וּיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאַר וְיִתְרוֹמַם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. לְעֵלָּא מִן כָּל בִּרְכָתָא וְשִׁירָתָא תֻּשְׁבְּחָתָא וְנֶחֱמָתָא דַּאֲמִירָן בְּעָלְמָא, וְאִמְרוּ אָמֵן: עַל יִשְׂרָאֵל וְעַל רַבָּנָן, וְעַל תַּלְמִידֵיהוֹן וְעַל כָּל תַּלְמִידֵי תַלְמִידֵיהוֹן, וְעַל כָּל מָאן דְּעָסְקִין בְּאוֹרַיְתָא, דִּי בְאַתְרָא (קַדִּישָׁא) הָדֵין וְדִי בְּכָל אתר וְאַתַר, יְהֵא לְהוֹן וּלְכוֹן שְׁלָמָא רַבָּא חִנָּא וְחִסְדָּא וְרַחֲמֵי וְחַיֵּי אֲרִיכֵי וּמְזוֹנֵי רְוִיחֵי וּפֻרְקָנָא מִן קֳדָם אֲבוּהוֹן דִּי בִשְׁמַיָּא וְאַרְעָא וְאִמְרוּ אָמֵן: יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא וְחַיִּים טוֹבִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל, וְאִמְרוּ אָמֵן: עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא בְּרַחֲמָיו יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן:

*) פי' הגון על זה תמצא בספר החיים שחיבר אחי הגאון מהר"ל מפראג בספר זכיות ח"א פ"ג,

**) בסיומא וסוף תשובת הרמ"א ז"ל וכן בסוף יש"ש בב"ק כתוב רמזים על הזכרת שמות הללו.